1354

8
9 N
16

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

Digitized by Google

PATROCINIVM
DEFVNCTORVM

A R. P.

IACOBO HAVTINO

SOC. IESV SACERDOTE

TRIBVS LIBRIS EXARATUM.

Digitized by Google

PATROCINIVM DEFVNCTORVM

A R. P.

IACOBO HAVTINO
SOC. IESV SACERDOTE

TRIBVS LIBRIS EXARATVM:

QVORVM PRIMVS VERITATEM, ACERBITATEM AC DIUTURNITATEM LUSTRALIUM CRUCIATUUM; ALTER CAVSAS VITA FUNCTIS OPITULANDI; TERTIUS MODOS COMPLECTITUR.

TRACTATUS EST VIVIS ÆQUE AC MORTUIS PERUTILIS.

Ex quo materia funebris in ſingulas anni Dominicas, & in decem Octavas Concionatoribus depromitur Numero marginali 1070. & ſequentibus.

Spiritus Domini ſuper me: eo quòd unxerit Dominus me: ad annuntiandum manſuetis miſit me: ut mederer contritis corde & prædicarem captivis indulgentiam, & clauſis apertionem. Iſaïæ 61.

IESV*BIBL.SEC.COLL.ROM.SOC.
IHS

LEODII,
EX OFFICINA TYPOGRAPHICA JO. MATHIÆ HOVII,
Ad inſigne Paradiſi Terreſtris. M. DC. LXIV.

SVPERIORVM PERMISSV.

DOMINO MEO AC DEO MEO,

IESV CHRISTO,

PRIMARIO SOCIETATIS NOSTRÆ

CONDITORI:

CVIVS AVSPICIIS

MILITANTEM ECCLESIAM ILLA PROPUGNAT,

PATIENTEM MISERICORDIA SUBLEVAT,

CARITATE EXHILARAT TRIUMPHANTEM.

Hocce patrocinium purgandarum animarum
Sociorum minimus

JACOBUS HAUTINUS.

FOETUM hunc meum poſtremum, in ſenectute editum, atque adeo *Benjaminum* meum, TIBI, ô Amantiſſime DEUS, & PATER ANIMÆ MEÆ, maxima mea voluntate offero, ac dedico. Pignus eſt aliquod mei in TE amoris, gratique animi, votis quidem meis, ut & meritis in me tuis omnino impar: ſed & hæc facultatem omnem meam magnitudine ſua exuperant; & ſi illud admittis, pondus munuſculo, pretiumque amori adjicies. Denique quale quale ſit, quia meum eſt, ſexcentis nominibus tuum eſt, ac proinde TIBI reddendum.

Enimverò Tu me pauperculum adoleſcentem ad Societatem tuam vocatum, & materno illius ſinu exceptum, biennali puerperio, id eſt, tirocinio, Tibi, ac Religioſæ vitæ genuiſti. Tu manſuetioribus primùm, ac deinde ſeverioribus diſciplinis ab ea excultum, Sacerdotio initiare dignatus es, quâ poteſtate nulla divinior, nulla mihi optabilior potuit hac in vita obtingere, quia nulla ad Numinis gloriam efficacior. Tu me ſemper, quemadmodum & reliquos Societatis filios, materna ejuſdem charitate fovisti, refeciſti, promoviſti: uſque adeo, ut quiſquis illorum viſcera maternæ pietatis in ea non agnoſcit, & ſe, & Te Patrem priùs oblitus ſit, omnino dignus, qui Iſmaëlis inſtar cum Agare Ægyptia è familia in deſertum ejiciatur. Poſtremò omnia mea tua ſunt, quia omnia tua mea ſunt, & cor tuum maximè, princeps utique & fons tuorum donorum omnium, quæ ex animo in tuos profundis.

Eſt igitur omni jure tuus, hic meus *Benjaminus*. Verùm ut non eſſet; tamen tuum eſſe vellem, quia & *Benoni* dici poteſt, id eſt, *filius doloris mei* de intolerandis miſerabilium animarum in igne Purgatorio tormentis. Nemo enim neſcit Te dolore iſto ſummoperè gaudere: nemo non videt Patrocinium illarum tibi gratiſſimum eſſe: quippe qui Pater iiſdem, & Mater ſis, & Societatem tuam, in qua ego indignus cenſeor, jam inde ab ejus ortu animas parturire volueris,

donec

donec, ô CHRISTE, planè formeris in illis, ſcilicet per beatificam illam viſionem, expreſſionemque Divinitatis.

Certè Sanctiſſimus Parens noſter IGNATIUS, ut alia prætercam illius in pios Manes ſeu Noſtros, ſeu externos, pietatis officia, quemadmodum jam Cœlo receptus, matrum uterum ferentium, infantiumque curam, quam vivus non prodiderat, à ſe amanter ſuſceptam plurimis prodigiis teſtatus eſt: ita procul dubio jam mortuus, volente TE, ſpiritum ejus charitatis Societati indidit, quâ ſuper mortales ubivis terrarum viventes, etiam mortuos complectatur. Cauſam ejus ſtudii protulit S. IGNATII proximus in Generalatu ſucceſſor Jacobus Laïnius, in illa encyclica epiſtola, qua Noſtris inter cætera rerum capita ſingulariter commendavit, ut quotidiè, quámque frequentiſſimè animarum, quæ Purgatorio igne cruciantur, amanter meminiſſent. Nam quandoquidem Societas Noſtra tantum exhaurit laborum, eo dumtaxat ſecundùm Deum conſilio, ut homines ad æternam fælicitatem conſequendam juvet, conſentaneum profectò eſſe, ut eumdem perſequens charitatis ſpiritum, etiam ex hac vita digreſſis ad curſum conficiendum opituletur; ne juſta ſit illis cauſa, Societatem quaſi imperfectam & mancam accuſandi; & meritò liceat conqueri, ſe medio in itinere, eóque loco deſtitui, ubi nullam omnino ſibi ipſis opem queant afferre.

Sanctus

Sanctus quoque XAVERIUS eodem illo tuo Spiritu afflatus innumerabilium vivorum per univerſam propè Indiam Orientalem, curâ non contentus, intendentibus ſe tenebris Malacæ, excitos tintinnabulo mortales ad mortuorum ſubſidium hortabatur. Nihil dico de B. Borgiæ itidem Generalis efficaciſſimis ope tua ad idem levamenti precibus, adeo ut etiam jam liberi ac ſpectabiles, ei gratias agerent. Præterire nequeo Mutium Vitelleſcum Societatis etiam Caput digniſſimum, qui Patientis Eccleſiæ ingenti ſolatio ab Urbano VIII. per gratiam tuam impetravit, ut Synaxeos Generalis Indulgentia plena ad defunctos porrigeretur: unde tamquam ex uberrimo fonte in totum Orbem Chriſtianum charitas piorum Manium largiſſimè fluxit, & Tuus, ô CHRISTE, Sanguis in Purgatorium. ut ſint, qui Communionem illam *Divinum inventum, artemq; pulcherrimam luſtralis carceris exhauriendi* meritò appellent. Beneficentia demum Franciſci Piccolomini in eodem Generalatûs faſtigio adverſus eoſdem Manes admirabiliter eluxit. Is enim cùm ſe crebrò ardenterque inter calculi dolores, ac æternæ fælicitatis deſideria illis commendabat: tum impellente TE omnia ea ſacra, quæ *ad intentionem Generalis* per univerſam Societatem quot hebdomadis fiunt, illis tranſcripſit, quæ ſanè ingentem numerum conficiunt: nempe ut eæ apud DEUM omnia expedirent negotia, pro quibus illa

ſacrificia

ſacrificia deſtinari poſſunt. Et verò talibus negotiorum Geſtoribus, quibus utique favent aulæ cœleſtis Miniſtri, & Tu ipſe, Rex optime, non potuit non felix eſſe illorum exitus.

De cæteris Sociis infinitum ſit dicere. Unum de univerſis dicam; tot eſſe (ſi verbo abſit invidia) captivarum animarum per gratiam tuam Redemptores, quot Societatis JESU filios: quippe qui ipſarum lytrum vel per ſeſe, vel per alios Indulgentiis, piis ſermonibus, ſcriptis, Concionibus, aptis imaginibus, aliiſque artibus ad pietatem excitatos, abundè ac frequenter perſolvant. Nam quid ego de Synaxi Generali dicam? Rotuilæ quidem in Superiore Germania, Nadaſio noſtro teſte in litteris annuis 1653, tanto æſtu, frequentiáque res defunctorum agitur, ut prima cujuſvis menſis Dominica dies, quæ Communioni Generali addicta eſt, *Feſtum Patrum Societatis IESV* magnifico nomine nuncupetur. Et ego teſtari poſſum Inſulis Flandrorum ſic illam celebrari, ut mortalium noxas confitentium, ac ſacro epulo accumbentium multitudo illam æquet ut plurimùm, qua celebribus diebus populus Inſulenſis, qui primas in pietate vix ulli concedit, Templum noſtrum cohoneſtare ſolet. Nec dubito, quin par aliquid, aut ſuppar de aliis pleriſque Synaxibus Generalibus poſſit prædicari. Quid? quod in noſtro Templo Bruxellenſi ad octo & plura millia etiamnum eadem in Synaxi, *Deo*, ut

loquitur ille, *ſaginentur*. Itaque eò præſertim reſpectu ad purgandas animas pertinent hæc Vatis Iſaïæ carmina de quinis tuis fontibus: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris: & dicetis in illa die* Synaxeos Generalis: *Confitemini Domino; & invocate nomen ejus; notas facite in populis* illis altùm & miſerabiliter gementibus *adinventiones ejus*, ad libertatem veſtram, lætitiamque opportuniſſimas, & Societati JESU, quâ uti dignatus eſt Chriſti Amor Eucharisticus ad eas in rem veſtram deducendas, benè precari ne deſiſtite.

Etenim plurimæ ſunt aliæ & præclaræ artes ab eodem illi inſpiratæ ſolatium veſtrum procurandi, è quibus has pauciſſimas delibo. Romæ P. Joannes Tellerius Urbicos Parochos, ſtudium pios Manes juvandi perſuaſos, impulit, ut veſperi ſtatim atque Deiparæ ter ſalutandæ ære campano ſignum datum eſt, pro defunctorum etiam ope impetranda dari juberent: nempe ut in animos Romanorum pietate Mariana emollitos, caritas erga miſeros illos exules leniùs altiuſque deſcenderet: quem morem authoritate Pontificiâ ſanciendum curavit. Et certum eſt illius piiſſimi ſonitus tanquam echonem lætiſſimis animarum auribus eſſe auditam. In Paraquaria Chriſtophorus de Mendoça, qui denique Chriſti fidem à ſe prædicatam pulchro ſanguine conſignavit, præterquam quod per ſe ipſe Miſſas, preces, voluntarias pœnas, demum

omnia

omnia defunctis tranſcripſerat, inſuper orationem, quam de Sancto Sudario vocant, à ſe in Luſitanicum ſermonem tranſlatam pueros in ſchola edoceri curavit, pariterque poſt Marianum ſertum recitari. Atque exinde cum flamma furentibus ventis incitata oppidum totum correptura eſſet, concepto novendialium Miſſarum voto in gratiam defunctorum, eam reſtinxit, at novam charitatis erga illos flammam in barbarorum pectoribus accendit. Herlingenſtadienſis Collegii Patres unam præ aliis uſitatis, eamque inſigni religione ſolemnem ſupplicationem inſtituêre, ad impetrandam pietatem in defunctos. Quæ ſanè magnâ frequentiâ, & approbatione etiam Numinis celebrata eſt: nullæ enim preces faciliùs admittuntur, quàm quæ pro ejus, quem ores, amicis funduntur. Inſulis Gazophylacia defunctorum à Noſtris erecta ſunt quatuor in Parochiis, in quæ paulatim à piis Civibus injiciatur ſtips ad ſacrificiorum mortualium ſtipendium neceſſaria: idque in gratiam pauperum in ea Urbe mortuorum, quibus defuit facultas ea ſibi comparandi. Cùm enim non ſemper cuivis liceat, aut libeat tantum ſimul largiri, quantum requiritur ad Sacrum procurandum, longè proniùs Chriſtiana pietas à mortalibus obtinet nummulos aliquot, è quibus intra hebdomadem, aut menſem collectis, tantus numerus pecuniæ conficiatur, quan-

tus ſufficit ad multarum Miſſarum ſtipendia. Certè ſingulis menſibus colliguntur ex uno Gazophylacio Sancti Stephani octodecim, duodecim, ut minimùm decem floreni, unde in ſingulos annos plurima in uſum pauperum mortuorum fiunt in Altari privilegiato Sacrificia. Cenſum annuum diceres, & perſonalem quidem in piorum charitate fundatum, unde mortui vivant. Ibidem plus decem millibus imaginum animas purgandas opem ſcripto flagitantes referentium, partim in urbe pagiſque adjacentibus, ad valvas templorum, ad portas civitatis, & arbores viis publicis imminentes, item ad januas domuum affixum eſt: partim conceſſum aliis Provinciæ Gallo-Belgicæ Collegiis ad eundem uſum, ut miſeræ iſtæ animæ ſtipem ubique emendicent, quippe facultate ſibi ab *Epiſcopo animarum noſtrarum* data, atque approbata à Magiſtratu Sanctiſſimæ TRINITATIS. Indidem quinque millia foliorum hujuſmodi imaginibus, & hortamentis ad lytrum illorum exulum eliciendum idoneis impreſſa, primùm per eamdem Provinciam diſperſa ſunt, deinde per omnes propè Societatis Provincias, etiam Indicas, ut velut ſcintillæ quædam parata Noſtrorum, externorúmque ubivis locorum, ac gentium corda, igne illo divino, qui luſtralem extinguit, incenderent. Mexici anno mille-

milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo tertio, die ſecunda Novembris initus eſt numerus funebrium Sacrificiorum operâ Societatis procuratorum à noſtris Sodalibus: & numerata ſunt id genus Sacrificiorum, tredecim millia quingenta triginta novem, aliquot aureorum millibus eam in rem pia liberalitate impenſis. Adeo ferax eſt fundus caritatis, ubi idoneos cultores invenit! Ingolſtadii anno milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo primo, hortatu, ſtudióque cujuſdam è Societate, intra unius anni curriculum, pro animabus Purgatorii collata plurium induſtria Virgini Matri dedicata, donatæ ſunt tot preces, ac roſaria, ut numerum novendecim millium, & centeſimum, ac nonageſimum ſuperarint. Macte, ô Viri! quæ ſic datis, non tam datis, quàm in manibus MARIÆ depoſitis: quibus non niſi ea lege utetur, ut ad vos redeat amplius centuplo. Bruxellis ſolemnes exequiæ militum poſtremis in præliis Belgicis vitâ functorum anno milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo primo tanto apparatu, concurſu, ac pietate in templo Societatis JESU celebratæ ſunt, ut tridui ſpatio in eodem templo ad quatuordecim millia divino pane refecti ſint, invitante ſcilicet Indulgentiâ plenâ cum facultate animam è Purgatorio liberandi, utraque per Marchionem de Caracena Belgii Gubernatorem impetratâ. Quin & eodem triduo variis in templis

unius è noſtris operâ facta ſunt quingenta Sacrificia, & jam perpetuus cenſus in anniverſariam hujuſmodi celebritatem procuratus eſt, pariterque fundus in meſſem non interituram ampliſſimæ procurantium felicitatis. Denique eximium eſt, & Societati JESU propriè debetur, quod plurimi cujuſvis generis, gentiſve mortales, ac nominatim Socii, omnem, quæ ex piis operibus ſuis manare poteſt, vim ſatisfaciendi piis Manibus redimendis aſſignent: unde lytrum innumerabilium animarum confici neceſſe eſt, & Eccleſiam Triumphantem innumerabilibus Dei præconibus, mortaliúmque Patronis impleri. Hanc porrò artem primus feliciter docuit Joannes Euſebius Nierembergius ex eadem Societate, vir ſcriptis ac pietate clariſſimus. Quem ſecutus eſt Judocus Andries, qui etiam alia pro defunctis ſuccinctè, & fortiter ſcripſit: tum Jacobus Monfordus, ac Dionyſius Auger, aliique de Societate egregii defunctorum Patroni Quorum doctrinam hauſêre innumeri, planè *viri olei, viri miſericordiæ, quorum juſtitiæ oblivionem non acceperunt*, neque verò unquam accipient, quamdiu verum erit illud Primæ Veritatis: *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*. Item illud: *quâ menſurâ menſi fueritis, eâdem remetietur vobis.*

Quæ

Quæ cùm ita ſint, plus nimio patet voluiſſe TE, Amantiſſime CHRISTE, Societatem noſtram non magis eſſe Societatem JESU, addam & MARIÆ, quàm ſodalitatem quamdam Patronorum Purgatorii. Quamobrem Patrocinium hoc meum Defunctorum, qualecunque ſit, confido TIBI peracceptum fore. Quin etiam benignitate tua fretus ſpero *Benjaminum* hunc meum, quod nomen iſtud ſonat, ope tua *filium dexteræ*, ac plenum roboris futurum, *ut manè rapiat prædam, & veſpere dividat ſpolia*: eripiat inquam, primum è Juſtitiæ divinæ non invitæ manibus, quas in duriſſima illa cuſtodia tenet, animas, eaſque tum Cœlo dividat, diverſis choris ac ſedibus à TE collocandas. O ita ſit *lupus*, ut oves miſerè à Cœlo errantes TIBI reddat verè *bono* earum *paſtori!* Ita ſit *rapax*, ut amantiſſimas tuas ſponſas amantiſſimo reſtituat ſponſo: quæ demum in largiſſimam laboris mei mercedem mihi me rapiant, ut planè, & ex aſſe ſim TUUS

Filiorum Societatis Tuæ minimus

JACOBUS HAUTINUS.

PROTESTATIO.

CVM S. D. N. VRBANUS Papa VIII. decretum ediderit die 13. Martii Anno 1625. idemque confirmarit die 5. Iulii Anno 1634. quo inhibuit imprimi libros, *hominum qui Sanctitatis ſeu Martyrii famâ celebres è vitâ migraverint, geſta, miracula, vel revelationes, ſeu quacumque beneficia, tanquam eorum interceſſionibus à Deo accepta continentes, ſine recognitione & approbatione Ordinarii, & quæ hactenus ſine ea impreſſa ſunt nullo modo vult cenſeri approbata:* atque idem Sanctiſſimus die quintâ Junii Anno 1631. ita explicuerit, ut nimirum *non admittantur elogia Sancti, vel Beati abſolutè & quæ cadunt ſupra perſonam: benè tamen ea quæ cadunt ſupra mores & opinionem, cum proteſtatione in principio, quod iis nulla adſit authoritas, ab Eccleſiâ Romanâ; ſed Fides tantùm ſit penes authorem.* Huic decreto ejusque confirmationi, & declarationi obſervantiâ ac reverentiâ, quâ par eſt, inſiſtendo, profiteor me haud alio ſenſu quidquid in hoc opere ſcripſi, accipere, & accipi ab ullo velle, quàm quo ea ſolent, quæ humanâ dumtaxat authoritate, non autem divinâ Catholicæ Romanæ Eccleſiæ, aut S. Sedis Apoſtolicæ nituntur: iis tantummodo exceptis, quos eadem S. Sedes Sanctorum, Beatorum, aut Martyrum catalogo aſcripſit.

BENEVO-

BENEVOLO LECTORI.

QVEMADMODVM non omnis fert omnia tellus, *ita nec ætas. Hoc natura, hoc Providentia divina quadam lege ſancitum ad Univerſi pulchritudinem, quippe ex varietate non parum effloreſcentem: Atque ut de natura partu nihil dicam, varios variis temporibus Deus protulit Divos, varios cultus Chriſti ac* MARIÆ; *varia pietatis genera excitavit. Certè piorum Manium amor qui ad hæc uſque tempora, quaſi ſub cinere vixit, nunc in mortalium pectoribus ardet; flammáſque, ac lucem ſuam quaquaverſum diffundit, etiam extra Europæ fines, uſque Garamantas, & Indos, Sináſque ultimos. Ipſe IESVS, qui ignem hunc venit mittere in terram, per ſocios nuper accendit, quando Communione, quam Generalem vocant, inſtitutâ, demum Indulgentia plena, opimus ejus fructus, ad defunctos derivata eſt. Ex eo enim mira ſubitò, ac deinceps animorum commotio, pietáſque in vita functos, inſueta ſacrorum Convivarum frequentia ad eorum ſolatium, creberrima per Miſſas, ſtipem, aliáque officia hominis Chriſtiani, procuratio ſubſidii. Quare minimè dubium eſt Synaxim Generalem, non hominum, ſed Numinis inventum eſſe, Societati IESV divinitus inſpiratum, ut quæ gignendis educandíſque Chriſto filiis parentem animarum ſe probare ſtudet, ſuâ licet ipſarum culpam exules ac miſerrimas, materno amore proſequatur, dum hæreditatem adeant cœleſtem. In qua Societate cùm ego indignus numerer, eodem ſtudio Patrocinium hoc piorum manium elaboravi; in quo primo quidem libro veritatem, acerbitatem, diuturnitatem pœnarum luſtralium latè explicavi, tum ſecundo defunctos juvandi cauſas, ac demum tertio methodum. Stimulus ſcribendi fuit propè omnium Scriptorum hac de re ſilentium, atque adeo inopia materiæ de Purgatorio dicturis idoneæ. Quam ut magis levarem, Indicem Evangelicum adjeci, ubi decem circiter in ſingulas Dominicas Evangelii earundem loca defunctis accommodavi. Quibus in omnibus, ſi Sanctorum Patrum ſententias deſideres, noveris de Purgatorio paucos pauca eſſe locutos: idq; ferè ad illius veritatem ſtabiliendam, aut acerbitatem declarandam. Fortè quòd alios, viventium id temporis neceſſitas aut hæreſum peſtes, levandis mortuis vacare non ſinerent. Quamobrem illuſtres hiſtorias identidem ad comparationes ſubjeci, ut vel ſic materiam ſacris Oratoribus ſubminiſtrarem. Nec mihi Authores hujus conſilii deſunt, Drexelius, Cauſſinus, aliiq;. Quod ſi minus placet, memineris librum vel forum eſſe, vel menſam opiparam, in qua varia variis placitura, non ſingula univerſis.*

APPROBATIO ORDINARII.

P*ATROCINIVM DEFVNCTORVM* à R. P. IACOBO HAVTINO Societatis IESV Sacerdote exaratum, vivis perinde ac vitâ functis plurimùm prodeſſe poteſt: propoſita enim pœnarum piaculariuṃ veritate, necnon earumdem acerbitate ac diuturnitate, non magis efficaciter inculcat Lectori ſuo cauſas, modóſque pios Manes juvandi, quàm ſeipſum ab eiſdem pœnis vindicandi. Quare dignum cenſemus quod publicam lucem ubique videat, ut eum *qui lucem habitat inacceſsibilem, ſedentibus in tenebris & umbra mortis* fidelium animabus oſtendat. Datum Leodii 8. Ianuarii 1664.

IOAN. ERNESTVS DE SVRLET
Canonicus & Vicarius generalis Leodienſis.

FACULTAS R. P. PROVINCIALIS.

EGo infra-ſcriptus Societatis IESV in Gallo-Belgica Provincialis, juxta privilegium eidem Societati conceſſum quo Typographis omnibus prohibetur, ne libros ab ejuſdem Societatis hominibus compoſitos abſque Superiorum permiſſione imprimant, facultatem do IO. MATHIÆ HOVIO Typographo Leodienſi, ut librum cui titulus eſt *Patrocinium Defunctorum* à R. P. IACOBO HAVTINO ejuſdem Societatis Sacerdote tribus libris exaratum, ad ſex annos proximos imprimere, & liberè diſtrahere poſſit. Datum Duaci 30. Decembris 1663.

JOANNES BLAUWART.

INDEX

INDEX CAPITUM
LIBRI PRIMI.

Numerus marginalem notat.

CAPUT PRIMUM.
Eſſe revera Purgatorium.

Proœmium. num. 1.

ARTICULUS PRIMUS.

E Sacris Paginis aſſeritur Purgatorium. numero 3.

ARTICULUS II.

Purgatorium adſtruunt Sancti Patres. n. 11

ARTICULUS III.

Idem rationibus comprobatur. n. 18

CAPUT SECUNDUM.
De loco Purgatorii. n. 23.

ARTICULUS I.

De ordinario Purgatorii loco. ibid.

§. 1. *Eſt aliquis ſubter terram.* n. 24

§. 2. *Eſt orco vicinus, non tamen continuus.* n. 26

ARTICULUS II.

De locis Purgatorii extraordinariis. n. 30

ARTICULUS III.

De atrio Cœli. n. 38

§. 1. *Statuitur.* ibid.

Reſpondetur argumentis adverſa partis. n. 49.

§. 2. *Ubi ſit Cœli atrium.* n. 50

ARTICULUS IV.

De Purgatorio S. Patricii. n. 57

CAPUT TERTIUM
Infelicitas piorum Manium ex captivitate. n. 61

ARTICULUS I.

Expenditur, quam infelix ſit captivitas purgandarum animarum ipſa per ſeſe. ibid.

ARTICULUS II.

Expenditur calamitas piorum Manium ex loco captivitatis. n. 70

§. 1. *Quam durus ſit animis Purgatorius carcer, licet à tartaro ſejunctus.* n. 70

§. 2. *Quam horridus ſit piis Manibus carcer luſtralis, ſi orco ſit continuus.* n. 84

CAPUT QUARTUM.
De pœna damni piorum Manium, ſive de jactura beatitudinis. 92

Præfatio.

ARTICULUS I.

Animarum ingens triſtitia ex privatione intuitus beatifici. n. 93

§. 1. *Prior ejus cauſa, retardatio poſſeſſionis Dei.*

PARS I. *Quid Dei poſſeſſio?* n. 95

PARS II. *Quanti ea poſſeſſio, ejusq; jactura ſit facienda.* n. 100.

§. 2. *Expenditur poſterior ejus triſtitia cauſa, ſive magnitudo deſiderii Deum intuendi.* n. 106

PARS I. *Cur in defunctis triſtitia ſequatur ex jactura viſionis beatificæ.* ibid.

PARS II. *Confertur amor defunctorum cum mortalium amore Dei.* n. 113

PARS III. *Comparatur deſiderium defunctorum cum mortalium deſiderio Dei.* n. 115

PARS IV. *Confertur cum qualibet propenſione naturali.* n. 117

§. 3. *Concluditur, demonſtraturq; piorum Manium ingens triſtitia ex ſubtractione conſpectus divini.* n. 121

§. 4. *Occurritur objectis.* n. 127

§. 5. *Confertur ea triſtitia cum doloribus, quos homines pii ex abſentia ejuſdem Numinis percipiunt.* n. 130

§. 6. *Confertur idem dolor cum dolore Beatæ Virginis.* n. 137

§. 7. *Eadem triſtitia ex mora beatitudinis piorum manium, dictis, atque oſtenſis comprobatur.* n. 141

§. 8. *Paræneſis ad commiſerationem animarum ob pœnam damni.* n. 145

ARTICULUS II.

Animarum ingens triſtitia ex privatione amoris beatifici, ejusq; effectuum. n. 150

§. 1. *De jactura amoris.* ibid.

§. 2. *De jactura effectuum amoris beatifici.* n. 154

ARTICULUS III.

Triſtitia piorum Manium ex jactura gaudii beatifici. n. 166

§. 1. *Æſtimatur ex gaudii cauſa.* ibid.

§. 2. *Expenditur idem mœror ex gaudii materia.* n. 176

§. 3. *Epilogus dictorum, & collatio triſtitiæ defunctorum cum mœrore Solymæ in Threnis Ieremiæ.* n. 183

CAPUT QUINTUM.
De annexis jacturæ beatitudinis. n. 187

ARTICULUS I.

Triſtitia piorum Manium ex jactura gloriæ, quam conſequi debebant, æternæ. ibid.

Præfatio. ibid.

§. 1. *Mœror ingens, quia jactura damnoſa.* 188

§. 2. *Eadem jactura turpis.* n. 198

ARTICULUS II.

Triſtitia piorum Manium ob divinarum gratiarum rejectionem. n. 202

§. 1. *De rejectione gratiæ actualis.* ibid.

§. 2. *De rejectione gratiæ ſanctificantis.* n. 206.

PARS I. *Explicatur.* ibid.

PARS II. *Confertur hac repulſa cum aliis repulſis.* 213

ARTICULUS III.

Exponitur ſigillatim triſtitia piorum Manium ex peccati macula. n. 215.

Præfatio. ibid.

§. 1. *Quemadmodum peccati turpitudo pios Manes cruciet, quatenus eſt Dei offenſa.* n. 218

Index Capitum Libri I.

§. 2. *Dolor piorum manium ex iis, quæ vel peccato mortifero inſunt, vel ex eo conſequuntur.* n. 229

ARTICULUS IV.

Triſtitia piorum Manium ex neglectu ſatisfactionis. n. 237

§. 1. *Agit de ſatisfactione piorum operum.*

Præfatio. ibid.

PARS I. *Stultitia, doloŕq; defunctorum ob neglectam eleemoſynam.* n. 238

PARS II. *Dolor eorundem ob neglectum jejunium.* 242

PARS III. *Dolor ob neglectam orationem.* 245

§. 2. *De ſatisfactione ex opere operato.* n. 252

PARS I. *Dolor defunctorum ob neglecta Sacramenta.* ibid.

PARS II. *Dolor eorundem ob neglectam Miſſam, & Indulgentias.* n. 256

§. 3. *Recapitulatio dictorum de pœna damni cum paraneſi ad commiſerationem.* n. 260

CAPUT SEXTUM.

De pœna ſenſus.

ARTICULUS I.

An, & quomodo ab igne infligatur?

§. 1. *Pii Manes igne cruciantur, eóque ſulphureo, ac bituminoſo.* n. 264

PARS I. *Igne cruciari oſtenditur.* ibid.

PARS II. *Qualis ſit ignis Purgatorius.* n. 271

§. 2. *Qua ratione ignis cruciet defunctos.* n. 273

§. 3. *Magnitudo doloris ab igne, quatenus animæ illi affixa detinentur.* n. 282

§. 4. *Gravitas doloris à purgantibus flammis, quatenus animas urunt, ex Patribus, ac Theologis expenditur.* n. 288

§. 5. *Magnitudo doloris piorum Manium ab igne, quatenus illos urit, ratione probatur.* 291

§. 6. *Eadem gravitas ex oraculis, & ſanctis oſtentis, & ex ſenſu, contactúque piorum Manium, comprobatur.* n. 303

PARS I. *Oracula, & Oſtenta.* ibid.

PARS II. *Contactus ab igne defunctorum, ejuſdem acrimoniam demonſtrat.* n. 308

§. 7. *Acerbitas cruciatus ab igne Purgatorio confertur cum hujus vitæ cruciatibus.*

Præfatio.

PARS I. *Contentio cum morbis.* n. 312

PARS II. *Collatio cum ſuppliciis latronum.* n. 317

PARS III. *Collatio cum ſuppliciis Martyrum.* n. 321

PARS IV. *Contentio cum tormentis S. Chriſtinæ.* n. 324

PARS V. *Et prioribus, & voluntariis tormentis præferuntur purgantia, item Peroratio.* n. 326

ARTICULUS II.

An etiam leves noxæ ſupplicio ignis caſtigentur?

PARS I. *Leviſſimæ ſola damni pœna plectuntur.* 332

PARS II. *Leves etiam pœna ignis plectuntur.* 337

ARTICULUS III.

Hujus vitæ pœnis confirmatur acerbitas pœnarum alterius.

PARS I. *Demonſtratur.* n. 340

PARS II. *Epilogus ad commiſerationem animarum, quas ob minores culpas ignis urit.* n. 347

ARTICULUS IV.

An præter ignem ſit alia in Purgatorio pœna ſenſûs.

PARS I. *An ſit pœna frigoris.* n. 348

PARS II. *An quiſque ſenſus proprio tormento afficiatur.* n. 352

PARS III. *An à dæmonibus crucientur.* n. 353

CAPUT SEPTIMUM.

Diuturnitas pœnarum Purgatorii.

ARTICULUS I.

Generatim comprobatur ex Scriptura, ſenſu Eccleſiæ & ratione.

§. 1. *Scriptura & Eccleſiæ ſenſus.*

PARS I. *Scriptura.* n. 361

PARS II. *Eccleſiæ ſenſus.* n. 366

§. 2. *Idem ratione firmatur.* n. 370

ARTICULUS II.

Diſtinctiùs monſtratur pœnæ luſtralis diuturnitas. n. 380

ARTICULUS III.

An mortales tempus Purgatorii ſui multum contrahere ſint ſoliti? n. 392

ARTICULUS IV.

Luſtralium cruciatuum diuturnitas ampliùs demonſtratur, & propter eam mortales ad commiſerationem piorum Manium commoventur. n. 407

INDEX CAPITUM LIBRI SECVNDI.

Piis Manibus opitulandum eſſe.

Præfatio.

CAPUT PRIMUM.

Poſſe à vivis pios Manes ſublevari.

ARTICULUS I.

Patet illud ex ſacro inſtrumento, & Sanctis Patribus. n. 424

ARTICULUS II.

Idem ratione, & hiſtoriis comprobatur.

Pars I. *Probatur ratione.* n. 432
Pars II. *Probatur ex hiſtoriis.* n. 435

CAPUT SECUNDUM.

Ad opitulandum piis Manibus multiplici lege tenemur.

ARTICULUS I.

Lex naturæ pios Manes adjuvari præcipit.

Pars I. *Oſtenditur.* n. 438
Pars II. *Occurritur objectioni, & concluditur.* 444

ARTICULUS II.

Ad opitulandum defunctis caritas ſupernaturalis nos obligat.

Præfatio. 448
§. 1. *Prior obligationis cauſa.* n. 449
Pars I. *Statuitur.* ibid.
Pars II. *Ejuſdem cauſæ explanatio moralis.* n. 456
§. 2. *Poſterior obligationis cauſa.* n. 463

ARTICULUS III.

Miſericordiæ lege piis Manibus opitulandum.

§. 1. *Declaratur.* n. 470
§. 2. *Amplificatur ex conditionibus miſericordiæ.* n. 473
§. 3. *Neglectus illius miſericordiæ culpæ vertendus.* n. 479
§. 4. *Singula miſericordiæ opera negligit, qui in pios Manes immitis eſt.* n. 480
Viſitandi pii Manes. n. 481
Potandi. 483
Cibandi. 486
Redimendi. 490
Veſtiendi. 493
Hoſpitio excipiendi. 496
Sepeliendi. 499

Epilogus.

Quod fit piis manibus, fit Chriſto. n. 502

ARTICULUS IV.

Piis Manibus ex pietate opitulandum.

Præfatio. n. 503
§. 1. *Liberos piis parentum manibus auxiliari oportet.*
Pars I. *Quid de illa re Theologi.* n. 504
Pars II. *Explanatio moralis obligationis ob beneficia naturalia, ac primo ob vitam ab iis acceptam.*
Diſtinctio I. *Ob vitam.* n. 505
Diſtinctio II. *Item ob alia beneficia naturalia.* n. 511
Diſtinctio III. *Ingratitudinis hujuſmodi liberorum indignitas, & execratio.* n. 517
Pars III. *Obligatio ob beneficia ſupernaturalia.* n. 521
Pars IV. *Exempla caritatis filiorum in parentes defunctos.* n. 527
§. 2. *Parentes liberis defunctis auxiliari neceſſe eſt.*
Pars I. *Theologica ſuper eo doctrina.* n. 529
Pars II. *Moraliter expenditur obligatio parentum ad alimenta mortuis liberis præſtanda.* n. 531
Pars III. *Moralis expoſitio obligationis parentum ad quamdam inſtitutionem liberorum defunctorum.* n. 535
Pars IV. *Expenditur parentum obligatio ad honeſtum vitæ genus iis procurandum.* n. 536
Pars V. *Exempla pietatis parentum in liberos defunctos.* n. 538
§. 3. *Conjuges ſuperſtites defunctis opem ferre oportet.*
Pars I. *Idipſum docetur ex Theologis.* n. 542
Pars II. *Explanatio moralis benevolentiæ maritalis in conjuges defunctos.* n. 547
Pars III. *Expenditur de more mutua conjugum obligatio ad alimenta, & lytrum defunctorum.* n. 550
Pars IV. *Conjugalis in defunctos amoris exempla.* n. 558

ARTICULUS V.

Ex obligatione juſtitiæ ſtrictæ piis Manibus opitulari neceſſum eſt.

§. 1. *Hæredes pia legata ſolvere oportet.* n. 559
Pars I. *Doctrina Theologica.* ibid.
Pars II. *Materiæ explanatio moralis.* n. 561
Pars III. *Pœna in hæredes legatorum fraudatores.* n. 569
§. 2. *Executores neceſſe eſt pias teſtatorum voluntates primo quoque tempore exequi.*
Pars I. *Theologica doctrina.* n. 573
Pars II. *Inſectatio injuſtitiæ non exequentium.* 576
Pars III. *Exemplis dicta confirmantur.* n. 589
Appendix. *De ſolvendis teſtatorum nominibus.* n. 592
§. 3. *Graviter obſtringuntur Sacerdotes ad facienda pro defunctis ſacrificia, ac preces accepto in eum finem ſtipendio.*
Pars I. *Doctrina Theologica.* n. 595
Pars II. *Pœna illius ſacrilegii.* n. 600

ARTICULUS VI.

De obligatione gratiam defunctis referendi.

Pars I. *Quid de illa Theologi.* n. 605
Pars II. *Ejus commendatio.* n. 606
Pars III. *Exempla grati animi erga fundatores.* n. 609
De memoria habenda fundatorum, & benè de Collegiis Soc. JESV meritorum. n. 611

ARTICULUS VII.

De obligatione fratrum ejuſdem Ordinis ad preces, & Miſſas pro ſe mutuò ſolvendas.

Pars I. *Theologica doctrina.* n. 615
Pars II. *Inſectatio in eos qui pro fratribus religioſis vita functis preces indictas non ſolvunt.* 617
Pars III. *Exemplis eadem indignitas oſtenditur.* n. 625

Index Capitum Libri II.

CAPUT TERTIUM.

Perquàm honeſtum & laudabile eſt defunctis auxiliari.

Præfatio.

ARTICULUS I.

Majoris eſt meriti ſatisfactionem ſuam defunctis applicare, quàm ſibi retinere. n. 627

§. 1. *Explicatur deciſio.* ibid.

§. 2. *Probatur auctoritate.* n. 628

§. 3. *Probatur idem ratione.* n. 629

§. 4. *Idem probatur ab abſurdis ex contraria ſententia conſequentibus.* n. 630

§. 5. *Diſcertatio R. P. Franciſci Veckeni è Societate JESU, Theologi Alexandri VII. Papæ, quâ noſtra ſententia comprobatur amplioris eſſe meriti defunctis, quàm ſibi, ſuas ſatisfactiones addicere.* n. 631

§. 6. *Corollaria ex dictis de præſtantia meriti in ſatisfactionum ſuarum largitione poſiti.* 632

ARTICULUS II.

Expenditur præſtantia caritatis ejus, qui defunctis addicit ſuas ſatisfactiones ex natura ſatisfactionis. n. 633

PARS I. *De boni operis efficacia ex Theologis.* n. 633

PARS II. *Charitas unde demonſtratur.* n. 636

ARTICULUS III.

Expenditur ejuſdem charitatis præſtantia ex beneficio liberationis à pœna damni, & ſenſus. n. 642

Præfatio. ibid.

§. 1. *De pœna damni.* n. 643

§. 2. *De pœna ſenſus.* n. 650

ARTICULUS IV.

Ejuſdem charitatis excellentia ex dignitate gloriæ cœleſtis, quæ defunctis procuratur. n. 657

ARTICULUS V.

Excellentia ejuſdem charitatis quatenus in cœlum præmittit animas Deum ſuo loco ac nomine laudaturas. n. 664

ARTICULUS VI.

Magnitudo charitatis in pios Manes orta ex periculo ſubeundi pœnas Purgatorii, cui ſe defunctorum Amator exponit. n. 678

PARS I. *Confertur cum miſericordia corporali, ac ſpirituali.* ibid.

PARS II. *Comparatur cum Martyrio.* n. 681

PARS III. *Comparatur cum devotione Moſis, & Pauli.* n. 685

Corollarium. n. 690

CAPUT QUARTUM.

Ad ſubſidium defunctorum ipſius Numinis, ac Cœlitum miſericordiâ provocamur.

ARTICULUS I.

Divina in pios Manes miſericordia. n. 692

ARTICULUS II.

Immaculata Deipara exemplo ſuo ad pietatem in defunctos nos excitet. n. 701

ARTICULUS III.

Angelorum officia in pios Manes ad idem munus nos provocant. n. 711

PARS I. *Proponuntur.* ibid.

PARS II. *Ejus Angelicæ curæ exempla.* n. 721

CAPUT QUINTUM.

Ingens utilitas caritatis in defunctos.

ARTICULUS I.

Gratiæ, gloriæq; augmentum ex ea profectum. n. 731

§. 1. *Munificentia divina in miſericordes expenditur.* ibid.

§. 2. *Gloria ſumma, merces caritatis in defunctos.* n. 733

ARTICULUS II.

Eadem in defunctos charitas ſecuriores de ſalute æterna nos efficit. n. 740

§. 1. *Miſericordia in defunctos vim habet impetrandi miſericordiam.* n. 740

§. 2. *Ex caritate piorum Manium in ſuos patronos, exoritur ea vis miſericordiam obtinendi.* n. 742

§. 3. *Animarum vindicibus Cœlites ſecutum præſtant Cœli aditum.* n. 753

§. 4. *Exempla ſubſidii ſpiritualis in vindices defunctorum collati.* n. 765

§. 5. *Pietas in pios Manes complectitur omnes notas prædeſtinationis.* n. 774

ARTICULUS III.

Pietas in defunctos etiam ferax eſt ſubſidii temporalis. n. 783

ARTICULUS IV.

Quarta ejuſdem in pios Manes miſericordia utilitas: Solida ſpes luſtrico carcere brevi evadendi. 804

§. 1. *Statuitur, atque exponitur.* ibid.

§. 2. *Etſi omnes ſatisfactiones defunctis addicat.* n. 810

§. 3. *Exempla piorum omnes ſatisfactiones defunctis largientium.* n. 819

Appendix. n. 825

INDEX

INDEX CAPITUM
LIBRI TERTII.

CAPUT PRIMUM.
Quæ res ad omne genus ſatisfactionis pro defunctis ſint neceſſariæ, aut utiles.

ARTICULUS PRIMUS.
Status gratiæ neceſſarius. n. 826

ARTICULUS II.
Conditiones operis ad ſatisfaciendum pro defunctis idonei. n. 830

ARTICULUS III.
De intentione ad ſatisfaciendum pro piis Manibus neceſſaria.

§. 1. *Quæ, & qualis eſſe debeat?* n. 840
§. 2. *Quando ſatisfactiones ſunt defunctis aſſignandæ.* n. 846
§. 3. *Quibus potiſſimùm attribuendæ noſtræ ſatisfactiones.* n. 849

CAPUT SECUNDUM.
De Iejunio, primo utique opere ad ſatisfaciendum idoneo. n. 862

ARTICULUS I.
Iejunium multum valet ad levamen defunctorum. n. 863

ARTICULUS II.
De aliis corporis afflictationibus. n. 868

§. 1. *De Diſciplinis.* n. 869
§. 2. *De quolibet alio genere corporalis afflictationis ſponte ſuſceptæ.* n. 873
§. 3. *De laudabili patientia dolorum corporis aliunde illatorum.* n. 878

ARTICULUS III.
De patientia probrorum.

§. 1. *Injuriarum condonatio multum valet ad levandas defunctorum animas.* n. 882
§. 2. *Negatus funeris honor ſubinde prodeſt defunctis.* n. 885

CAPUT TERTIUM
De Eleemoſynæ virtute ſatisfaciendi pro defunctis.

ARTICULUS I.
Exponitur. n. 887

ARTICULUS II.
De fundationibus in gratiam piorum Manium.

§. 1. *An præſtet totam eleëmoſynam ſtatim egentibus elargiri, quàm ex ea Xenodochium, aut orphanotrophium fundare, aliterq; in cenſum dare ad uſum pauperum?* n. 894
§. 2. *Exempla fundationum.* n. 899

ARTICULUS III.
De aliis eleëmoſynis. n. 902

Appendix. *Debitorum ſolutio piis manibus utilis.* n. 909

CAPUT QUARTUM.
Quantum piis Manibus proſit Oratio.

ARTICULUS I.
Diſſeritur generatim de Orationis ad opem defunctis ferendam efficacitate. n. 913

§. 1. *Theologorum ſuper ea ſenſus.* ibid.
§. 2. *Res hæc ex Litteris ſacris, & SS. Patrum ſententiis illuſtratur.* n. 920

ARTICULUS II.
De Sacrificii virtute Deum piis manibus placandi.

§. 1. *Declaratur.* n. 934
§. 2. *Eadem virtus exemplis comprobatur.* 935
§. 3. *Piorum Manium deſideria opis per ſacrificia obtinenda.* n. 941
§. 4. *Studium mortalium Miſſas piis Manibus procurandi.* n. 944
§. 5. *De variis Miſſis defunctorum.* n. 951
§. 6. *Quæ Miſſæ piis Manibus ſint utiliores.* 961
§. 7. *De fructu Miſſæ, qui ex ejus auditione ad pios Manes pertinere poteſt.* n. 967

ARTICULUS III.
De ſacræ Communionis virtute pios Manes ſublevandi.

§. 1. *De ſacra Communione generatim.* n. 971
§. 2. *De Communione Generali. Doctrina Theologica.* n. 977
§. 3. *De Indulgentia Communionis Generalis, aliáque defunctis applicanda. Theologica Doctrina.* n. 991
§. 4. *Præſtantia Communionis Generalis ex omnibus ejus adjunctis.* n. 994
Præfatio. ibid.
Pars I. *Templa, Paradiſi.* n. 995
Pars II. *In Templis Sanctiſſima Euchariſtia, eſt arbor vitæ quatenus per Synaxim Generalem ſumitur.* n. 1004
Enarratio ſupplicationis, & Communionis Generalis habita 27. Auguſti Anno 1656. in urbe Arſchotana, quæ tertio lapide diſtat ab urbe Lovanienſi. n. 1019
Pars III. *Ex cæteris adjunctis Communio Generalis expenditur.* n. 1020

ARTICULUS IV.
Peregrinationes Religioſæ defunctos ſublevant. n. 1034

ARTICULUS V.
De variis precum pro defunctis generibus. n. 1039

§. 1. *De Officio Defunctorum.* n. 1040
§. 2. *De Pſalmis Pœnitentialibus.* n. 1043

ARTICULUS VI.
Miſcellanea pietatis in defunctos exempla. n. 1045

ARTICULUS VII.
An Confeſſarius reo confeſſo imponere poſſit Pſalmos Pœnitentiales, aut aliam orationem, aut pium opus in gratiam defunctorum ſuſcipiendum? n. 1053

ARTICU-

Index Capitum Libri III.

ARTICULUS VIII.

Fraternitatis miſericordia, ſive perpetua precatio, ad honorem perpetuæ Paſſionis ac Crucis Chriſti JESU pro animabus Purgatorii perpetuò, id eſt, die, noctúque patientibus. n. 1056

§. 1. *Cur ad honorem præfatæ Paſſionis perpetua inſtituatur oratio.* ibid.

§. 2. *Inſtitutio, modúsque perpetuæ precationis.* ibid.

§. 3. *Quædam aliæ animadverſiones, & varia methodus perpetuæ precationis.* ibid.

§. 4. *Bruxellis inſtituta perpetua pro animabus oratio.* ibid.

ARTICULUS IX.

De Sodalitatibus in ſubſidium defunctorum erectis. n. 1057

ARTICULUS X.

Elogium Sodalium defunctorum. n. 1060

CAPUT QUINTUM.

De Commendatione Defunctorum.

ARTICULUS I.

Modus Concionum, ac Digreſſionum in gratiam Defunctorum. n. 1066

ARTICULUS II.

Indicantur nonnulla ex ſingulis Dominicis themata digreſſionum vel Concionum è toto tractatu eruendarum in gratiam defunctorum. 1070

ARTICULUS III.

Inſtitutio Octavarum pro defunctis. n. 1071

ARTICULUS IV.

Indiculus formularum petendi eleëmoſynam pro defunctis, quando Concionator pro iis nihil dixit. n. 1071

PATROCINIVM DEFVNCTORVM

A R. P.

IACOBO HAVTINO

SOCIETATIS JESU

TRIBVS LIBRIS PROPOSITVM.

LIBER PRIMVS.

CAPUT PRIMUM.

Eſſe revera Purgatorium.

PROOEMIUM.

1. *Tres hoſtes Purgatorii Dæmon, Mundus, & Caro.* VERITATEM flammarum luſtralium iidem oppugnant hoſtes, qui univerſum genus humanum, Dæmon, Mundus, & Caro. Primus ille purgandarum animarum odio, ne in attocillimis ac maximè diuturnis cruciatibus, opem ac ſolatium accipiant ullum: Alter avaritiâ, ut anſam nanciſcatur, vel evertendi cœnobia, quæ in ſubſidium piorum manium à Majoribus condita ſunt, vel collegia Canonicorum expilandi, ſacrorúmque anniverſariorum fructus, ad ſe avertendi, qui in idem auxilium ultimis piorum tabulis, ac legatis fuere aſſignati: Cato denique libenter Purgatorium mundo exterminet, imo & tartarum, ne eorum metus, perpetuus utique tortor, ipſius delicias interturbet.

2. *His hæreſis militat.* Cæterùm tribus illis hoſtibus una maximè hæreſis militat: Hydra capitum fœcunda, cui diabolus incubans, inſtar animæ eſt, œſtróque ſuo perçitam, adverſus divina oracula, adverſus Sanctorum Patrum pronunciata, adverſus rationem clariſſimam raptat, eò inſolentiùs, exultantiúsque, quò nequiùs hæc omnia à ſe ſtare mentitur. Itaque conſilium mihi eſt, mendacium illud, oppoſitâ veritatis luce ſub oculos ponere: non quidem ut errores ſuos ipſa noverit (quæ perfidiâ maximè, ignorantiâ minimè laborat: atque ut hâc laboraret eruditiſſimis Bellarmini, Suarii, Valentiæ, aliorumque plurimorum hujus generis ſcriptis convicta pernoſſe potuit.) Verùm ut Catholici perſpectâ, & quaſi palpatâ ignium purgantium veritate, ad animarum, quæ his peturuutur, ſolatium, adjutoriúmque faciliùs fortiúſque ferantur. Porrò paucis hîc agere mihi conſtitutum eſt, ſive, quòd veritas brevi ſe prodet, ſpectare & agnoſcere volentibus, ſive, ne toties actum agens, faſtidium creem lectoribus. Primùm itaque ex divinis oraculis, tum ex Sanctorum Patrum ſententiis, poſtremò rationibus eam demonſtro.

ARTICULUS I.

E ſacris paginis aſſeritur Purgatorium.

3. *E libro 2. Machab.* CLARISSIMA lux nobis oboritur ex lib. 2. Machabæorum cap. 12. ubi fortiſſimus Judæorum Dux Judas, idémque religionis Antiſtes, omnium voto, ac nomine Jeroſolymam mittit duodecim millia dragmarum argenti, in ſacrificia pro ſuis in prælio deſideratis expendenda: Quæ ſumma apud Budæum, Agricolam, aliósque, vel ducentos quinquaginta aureos, vel ducentos ſexaginta cum cruciferis ducentis ſexaginta duobus conficit. Dragma enim Italorum Julio, Hiſpanorum Regali, noſtratium quinque aſſibus æquivalet. Porro Agiographus Scriptor hoc epiphonema ex eo Judæ facto colligit: *Sancta ergo, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur.*

4. *Hoc ſyllogiſmo.* Quo ex loco ſponte exiſtit hic efficax ſyllogiſmus: Quod in Eccleſia vetere à Summo Pontifice cum bonorum approbatione factum, ab illa ipſa Eccleſia publicè receptum, atque à Scriptore Agiographo, proindéque à Spiritu Sancto collaudatum eſt, id nequaquam repudiandum, ſed religioſum, ſed ſanctum, & ſi futurorum umbram, ſeu Chriſti venturi figuram nullam continet, imitatione dignum eſt; atqui hujuſmodi eſt fuſa pro vitâ functis oratio, uti jam demonſtratum eſt (neque enim Chriſti venturi figuram ullam præfert) ergo ea religioſa, & imitatione digna eſt. Ex qua ratiocinatione, & eſſe, & fuiſſe olim Purgatorium, in quo pii manes pro delictis caſtigentur, clariſſimè convincitur, quoniam nec beatis, nec damnatis hæc oratio prodeſſe aut convenire poteſt, ut perſpectum eſt.

5. *Teſte Luthero, & aliis ideo librum hūc damnantibus.* Itaque Lutherus ipſe in ſua diſputatione Lipſica tract. de Purgatorio, tum ex Matthæi c. 12. ubi Chriſtus dictum Spiritui Sancto contumelioſum, neque in hoc, neque in futuro ſæculo remittendum aſſerit, tum ex hoc Machabæorum locò, Purgatorium agnoſcit, quamvis libro de Miſſa privata ſecum ipſe pugnet. Cæteri verò hæretici hujus ſacri teſtimonii claritate præſtricti, cum non habeant quò ſe recipiant, ſcilicet totam Machabæorum hiſtoriam è ſacris ac Canonicis libris expungunt.

6. *Ut & alios Canonicos.* Ita olim Manichæi Evangelium Matthæi, & Acta Apoſtolorum; Ebionitæ omnes Pauli Epiſtolas, quod erroribus ſuis apertè refragarentur, reſpuebant. Ita nunc quoque Lutheri fœda ſoboles Tobiam, Eccleſiaſticum, Baruc, Judith, Sapientiam, aliáque repudiant: nimirum, quod iis oraculis diſertiſſimè coarguantur, quandoquidem de Angelorum patrocinio, ut in Tobia; de arbitrii libertate, ut in Eccleſiaſtico, déque aliis Eccleſiæ Catholicæ dogmatibus alibi diſputatur. Quid agitis, ô viri? nam qui in Sacrorum codicum verba ſic juratis, ut grande nefas ducatis hilum credere, quod iis non contineatur, cujus codicis, aut oraculi authoritate, aut permiſſu integros illos libros, nominatímque Machabæorum hiſtoriam, è ſacrorum librorum Canone abraditis? Cur, & quâ Scripturæ ſententiâ judice hanc hiſtoriam ſuppoſititiam creditis potiùs, quàm aliam ullam, vel hiſtoriam, vel paginam divinam? Si, quod vos docet regula Fidei veſtræ ex Calvino hauſta, Spiritus Sancti inſtinctu, Sacras à profanis literis diſcernendas putatis, quâ, quæſo, & cujus divini dicti authoritate, id veſtræ reconditæ ſapientiæ probatis? Cur alii alias reſpuitis, cum omnes eodem ſpiritu gloriemini? Nam Anabaptiſtæ Jobi hiſtoriam, Caſtalio Canticum Canticorum; Lutherus Jacobi Epiſtolam, & Apocalypſim, ut ſpuriam rejicit; ut genuinos Spiritus Sancti fœtus, alii è vobis eodem ſpiritu afflati admiſere.

Planè compertum eſt nihil illos reſponſi, quod ulli cordato, aut ratione utenti arridere queat, poſſe huc proferre. Quid enim? ſunt qui Machabæorum libros ideo repudient, quòd Hæbraïcâ linguâ non extet: at perperàm; eodem enim argumento Matthæi Evangelium exterminent, quandoquidem nec ſic extat. Sunt, qui eoſdem aſſerant antilogiis, ac diſſonis ſecum confligere: ſed & id ineptè, ſive quòd in ſpeciem dumtaxat, non revera pugnantia ſint, ſive quòd libros Regum, ac Paralippomènon eodem jure, vel potiùs injuriâ explodere nt. Obtrudunt etiam eos ipſos non cenſeri in Canone Judæorum. Sed quid mirum, cùm Canon ille Eſdræ tempore à Synagoga editus ſit, quando necdum editi Machabæi? Quid hac in parte Judaïſare nos volunt, cùm & ipſi aliàs prohibeant in admonitione Bibliis ſuis Anno 1551. præmiſsâ, ne in recenſendis ſacris codicibus Canonis Judæorum ratio habeatur. 7. *Nullo argumento.*

Denique quid noſtra intereſt, recipiántne, an rejiciant Judæi Machabæorum hiſtoriam, cùm eam jam inde à mille, & trecentis annis Auguſtino teſte de Civitate Dei, lib. 16. c. 36. receperit Eccleſia? Huic enim, & ſoli, & certo comperere Scripturarum cuſtodiam, datúmque divinitus 8. *Contra perpetuum Eccleſiæ ſenſum.*

Digitized by Google

nitus, ut veras à falſis, certas ab incertis, integras à mutilatis diſcernat, non eſt cur probetur, cùm & illa *Columna ſit, & firmamentum veritatis*: Apoſtolo authore, & Chriſtus Spiritum Sanctum illi promiſerit *ad docendum illam omnem veritatem*; & ipſe Auguſtinus pronunciare non vereatur contra Epiſtolam fundamenti, cap. 5. ſe Evangelio non crediturum, niſi Eccleſiæ Catholicæ commoveretur authoritate.

9. *Cui credendum.* Nimirum abſque Eccleſia, verúmne, an fictum Evangelium foret, conſtare nequiret: non enim ex Evangelio ipſo, in quo id minimè exprimitur (atque ut exprimeretur, tamen ulterius quæri poſſet, verénе, an falsò exprimeretur) non etiam ex fama, ſeu communi hominum opinione, quia & hæc utpotè humana, mendax, & fallax eſſe cognoſcitur: non denique ex privato cujuſque ſpiritu, tum ob rationes proximè ſuperiùs allatas, tum quod ſi mihi aſſeras Machabæorum libros, exempli cauſa, eſſe apocryphos, idque confirmes dictari tibi ab interiori, ac Sancto Spiritu, neque verò eum te eſſe, qui mentiare in re præſertim tanti momenti: hæc demum unica baſis Fidei tuæ, meæque futura ſit, quod verax ſis; tu, inquam, qui ſanctis Patribus Fidem abrogas; tu, qui ſpiritum tuum, ac judicium privatum toti Eccleſiæ præferendum cenſes; tu, qui non rarò tuis dictis factíſve vanitatem adhibes: quomodo ergo tibi credere poſſim Machabæorum libros è divinorum numero eſſe removendos, præſertim, cum Scriptura teſte omnis homo ſit mendax? Eccleſiam itaque hac ſuper quæſtione conſulo, nitor hâc columnâ veritatis, in ea reperio definitum per Concilium Carthaginienſe tertium, cui interfuit ipſe Theologorum Sol Auguſtinus, per Florentinum item, ac Tridentinum, Machabæorum hiſtoriam inter divinas cenſendam, & omnino credo, mecúmque credit quiſquis eſt Catholicus. Heterodoxus, qui Eccleſiam non audit, authore Chriſto, eſt mihi *ſicut ethnicus, & publicanus*.

10. *Purgatorium aſſeritur aliis Scripturæ locis.* Mitto itaque alia ſeu veteris, ſeu novi inſtrumenti loca: nihil dico de hac Davidis deprecatione, *Domine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me*; Pſal. 37. quem furorem ad tartareum cruciatum, iram verò ad purgantem refert Auguſtinus, Beda, Haimo, Carthuſianus. Prætereo carcerem illum, in quo denunciat Chriſtus Matthæi 5. ſolvendum uſque ad noviſſimum quadrantem, quem carcerem luſtralem eſſe volunt Tertullianus, Cyprianus, Ambroſius, Hieronymus. Taceo denique eodem Chriſto teſte Matthæi 12. noxas aliquas neque in hoc, neque in futuro ſæculo remittendas: unde Auguſtinus, Gregorius, Bernardus rectè colligunt alias quaſdam, minores ſcilicet, in altero illo ſæculo condonandas eſſe. Unum miror, hæreticos noſtros in earum ſententiarum explicatione non plus deferre Patribus illis, atque adeo Eccleſiæ præſidibus illius temporis (quo Calvino teſte illibata vigebat Eccleſia) quàm pauculis Apoſtatis, & Monachis fugitivis, aut Grammaticis, in quibus nihil inſignius crimine aut perfidiâ.

ARTICULUS II.

Purgatorium adſtruunt Sancti Patres.

QUOD ſi, ut res eſt, in locorum Scripturæ explanatione Sanctis Patribus plurimum deferendum eſt, quoniam ut Apoſtolis, ac Chriſto ætate viciniores, ita & increatæ Sapientiæ morum ſanctitate propiores veritatem puriùs ac certiùs haurire potuerunt, quis ambigat, quin eorum de Fidei dogmatibus judicium perpetuâ jam inde ab Apoſtolis, non temporum magis, quàm doctrinæ ſucceſſione confirmatum, ſummum apud quemlibet ſanæ mentis pondus obtinere debeat? 11. *Audiendi SS. Patres.*

Atqui Purgatorium aſſerunt Patres Græci, Apoſtolorum coævi, ac diſcipuli. Dionyſius Areopagita Anno ſalutis centeſimo, non uno loco, nominatim lib. de Eccleſ. Hierarch. c. 7. p. 3. *Accedens*, inquit, *deinde venerandus Antiſtes precem ſacram ſuper mortuum peragit. Precatur oratio illam divinam clementiam, ut cuncta dimittat per infirmitatem humanam admiſſa peccata defuncto, eúmque in loco ac regione vivorum ſtatuat.* Ita ipſe. Hermas item idem docuit Anno centeſimo vigeſimo. Inde Origenes Anno ducenteſimo trigeſimo compluribus in tractatibus. Exinde Euſebius Alexandrinus Anno ducenteſimo ſexageſimo: tum Concilium Nicænum tot ex Patribus conflatum Anno trecenteſimo vigeſimo, Athanaſius quoque trecenteſimo quadrageſimo. Ad hæc Baſilius Magnus trecenteſimo ſeptuageſimo, Ephremus eodem trecenteſimo ſeptuageſimo, uti & Cyrillus Jeroſolymitanus. Succedunt Gregorii Nazianzenus & Nyſſenus Anno Chriſti trecenteſimo octuageſimo, eodémque Timotheus Alexandrinus, & Epiphanius. Porrò Chryſoſtomus, & Palladius Anno quadringenteſimo idem docuere, quibus acceſſit 12. *Græci Patres Purgatorium aſſerunt.*

Syneſius quadringenreſimo vigeſimo. Atticus Patriarcha Conſtantinopolitanus Anno quadringenreſimo vigeſimo quinto, Caſſianus Anno ejuſdem ſæculi trigeſimo, Socrares quadrageſimo. Theodoretus Anno quadringenreſimo quinquageſimo, Diadocus quadringenreſimo octuageſimo, Juſtinus Imperaror quingẽreſimo vigeſimo, Procopius Gazæus ejuſdem ſæculi trigeſimo, Juſtinianus item Imperator quadrageſimo, Climacus quoque ejuſdem octuageſimo. Prætereа Gregorius Preſbyrer Anno ſexcenteſimo, Leontius ſexcenreſimo decimo, ejuſdem vigeſimo Joannes Moſchus, rrigeſimo Sophronius Jeroſolymitanus, quadrageſimo Maximus, ſeptingenreſimo dein, & vigeſimo Germanus Con ſtantinopolitanus, ſepringenreſimo trigeſimo Joannes Damaſcenus, octingenteſimo Nicephorus Confeſſor, Theophilactus nongenreſimo, Simeon Metaphraſtes nongenteſimo quinquageſimo, Oecumænius milleſimo quinquageſimo, Theodorus Balſamon milleſimo centeſimo. Quid alios minus celebres Eccleſiæ Græcanicæ numerem? Si dubites, exponit illa in Theſauro ſuo Coccius, cujus & chronologiam in recenſendo ſum ſecutus. Ex quibus liquidò parer, contra torrentem Græcorum Patrum navigandum ei eſſe, qui purgantes flammas inficietur. At quâ, quæſo, vi, niſi judicii pertinacis: cùm pauculos illis opponere poſſit, eóſque, vel vetere inuſtos hæreſis notâ, ut Aërium religione Arianum, vel alios nonnullos recentiores eâdem, aliâque infamiâ inſignes, quibus credere, eſt Fidem proſtituere.

13. *Patres Latini.* Jam inter Latinos pluribus locis idem confirmat Tertullianus Anno ducenreſimo: Sic enim de reſtimonio animæ adverſus Gentes: *Cui gratiam debes, oſſibus, & cineribus eius refrigerium comprecaris, & ut benè requieſcat apud inferos cupis*; & lib. de Monogam. c. 10. *pro anima eius orat, & refrigerium adpoſtulat ei, & in prima reſurrectione conſortium, & offert annuis diebus dormitionis eius.* Cyprianus irem Anno ducenteſimo quinquageſimo idem rradit. Zeno Veronenſis ducenreſimo ſexageſimo, Arnobius trecenteſimo, Lactanrius rrecenreſimo vigeſimo, Ambroſius trecenreſimo ſeptuageſimo, Prudentius ejuſdem ſæculi octuageſimo, Ruffinus nonageſimo. Concilium Carthaginenſe tertium Anno rrecenreſimo nonageſimo quinto. Quartum rrecenreſimo nonageſimo octavo; Auguſtinus quadringenreſimo. Item Baccharius, ac Paulinus Nolanus quadringenteſimo vigeſimo; Sixtus III. quadringenreſimo vigeſimo, Philippus Preſbyter quadringenreſimo trigeſimo. Concilium Valenſe primum quadringenteſimo quadrageſimo ſecundo; Eucherius Lugdunenſis quadringenreſimo quinquageſimo, Ceſarius Arelarenſis ejuſdem ſæculi ſeptuageſimo, Victor Uticenſis octuageſimo, Boërhius quingenteſimo. Concilium Valentinum Hiſpaniæ ejuſdem ſæculi trigeſimo terrio; Primaſius quadrageſimo. Quid conſequenres annos, quid Gregorium Magnum, Iſidorum Hiſpalenſem, Eligium, Bedam, Alcuinum Haymonem, Petrum Damianum, Anſelmum, Ivonem Carnotenſem, Odonem Cameracenſem, Rupertum Tuitienſem, Bernardum, Richardum à S. Victore, Petrum Lombardum, alióſque doctrina ac pietate illuſtriſſimos viros hîc laudem? Stancarus, homo hæreticus lib. de Trinitate & Mediatore, Petrum Lombardum, Magiſtrum Sententiarum, quem poſtremo laudavi, his verbis prædicar: *Plus valet unus Petrus Lombardus, quàm centum Lutheri, ducenti Melancthones, trecenti Bulingeri, quadringenti Petri Martyres, quingenti Calvini, qui omnes ſi mortario contunderentur, non exprimeretur uncia veræ Theologiæ.* Ita ille, & omnino verè. Porrò addo hîc majoris lucis gratia ex eruditiſſimo Annalium Eccleſiaſticorum ſcriptore Baronio ad Annum Chriſti 34. hæc paucula: *Sic enim*, inquit, *habeto; omnium, qui poſt dicta tempora vixere Orthodoxi ſcriptores* (atqui de Auguſtini, ac Cæſaris Arelatenſis teſtimonius. ætatéque egerat) *uſque in præſens nullum reperiri, qui Apoſtolicæ traditioni de Purgatorio, Maiorúmque aſſertioni, ac denique tot ſæculis præſcriptæ Eccleſiaſticæ conſuetudini auſus ſit contradicere. Quin potiùs eamdem Catholicam veritatem non tantùm ex Patribus ratam, atque firmatam, ſed miraculorum editione divino calculo ſæpiùs comprobatam, pronis manibus excipientes, ſunt piè, ſanctéque venerati.* Hactenus Baronius.

Arque ex his omnibus clariſſimè conficio primùm ſplendidiſſimè mentitum eſſe Calvinum, dum ait, de Purgatorio adeo nihil aſſeruiſſe Patres, ut illud pro re incertâ haberent, quæ ut obſervat Bellarminus de Purgator. lib. 1. cap. 6. intoleranda impudentia, vel imperitia eſt: deinde ex eodem convinco, Chriſtum & Apoſtolos Purgatorium affirmaſſe; fatetur enim ipſe conceptis verbis extra controverſiam eſſe, *Nihil à principio uſque ad illam ætatem* (Auguſtini ſcilicet, & coætaneorum) *mutatum fuiſſe in doctrina.* Inſtit. l. 4. c. 2. §. 2. & 3. & clariùs juxta editionem Gallicam, 14. *Hinc mendacii arguitur Calvinus & dictorum repugnantia.*

Rem

Rem eſſe apertam, & indubitatam nihil ab ætate Apoſtolorum uſque ad Sanctorum illorum Doctorum tempus mutatum fuiſſe in doctrina, neque Romæ, neque in aliis urbibus. Cum igitur Auguſtinus tum aliis tractatibus, tum edito de curâ pro mortuis libro diſertiſſimè purgantes pœnas ſtatuat, conſequitur Calvini ſententiâ Chriſtum ejúſque Apoſtolos eaſdem ſtatuiſſe.

15. *Et Purgatorii veritas ſtabilitur.*

Verùm nihil intereſt noſtra, quid de illis, vel Calvinus, vel alii ejuſdem generis & farinæ homines ſentiant, cùm & hi mendaciis infames ſint, & tot alios viros omnis ætatis virtute doctrináque præſtantiſſimos in idem conſentientes habeamus. Ut enim falſitatis ſignum eſt, diſſentio inter alicujus ſectæ ſtudioſos (quemadmodum patet in hæreticis in diverſiſſimas de fide opiniones diſtractis) ita & concordia doctrinæ non vulgare veritatis argumentum eſt: quippe quod ut falſitas multiplex, ita veritas una ſit.

16. *Nil refert quod Sancti, homines ſint.*

At enim, inquis, omnes illi, utpote homines, errori ſubjecti ſunt. Scio, ſi per ſeſe ſpectentur; minimè verò, ſi ut cum Chriſto & Apoſtolis doctrinæ communione conjuncti ſunt, quemadmodum hîc in propoſito conjunctos eſſe manifeſtum eſt, tum ex allata ſerie jam inde à Clemente Romano ac Dionyſio Areopagita, Apoſtolorum diſcipulis, tum ex Eccleſiæ traditione, quam convellere inferi portæ ac vires, teſte ipſo Chriſto, numquam valebũt. Deinde ſi tot illi Chriſtiani orbis Doctores errori expoſiti, quantò magis pauculi, & indocti, ac propter vitæ pravitatem, perfidiámque, exoſi Numini, & errorum ac mendacii fictori diabolo ſubjecti?

17. *Vanitas hæreticorum Scripturam Patribus opponentium.*

At Scripturam à ſe ſtare contendunt: ô vanitatem! dum enim evidentem Scripturam illis opponimus, qua manifeſtò revincuntur, eam ipſam veram Scripturam eſſe pernegant; dum aliam minus apertam, contra Sanctorum Patrum expoſitionem pro arbitratu ſuo interpretantur. Quam, quæſo, Scripturam claram, ac perſpicuam promitis, ô viri, quæ, vel Machabæorum hiſtoriam Canonicam eſſe, vel Purgatorium omnino extare neget, aut veſtram interpretationem confirmet? nullam promitis. Quî autem promeretis antiquitati incognitam, & inauditam? Cur igitur ſacram Scripturam, veſtram eſſe clamitatis? Si verò eam, quæ pro vobis facit, fatemini dubiam, & obſcuram: cur illam vobis arrogatis? Cur Fidem certam, ac divinam incertis, humanísque ejuſdem interpretationibus veſtris fulcitis? Maneat itaque purgantium locorum veritatem Sanctorum Patrum teſtimoniis jam inde ab Apoſtolorum ætate longiſſima ſerie continuatis, atque adeò Apoſtolorum doctrinâ per eos hauſtâ manifeſtò ſtabiliri.

ARTICULUS III.

Idem rationibus comprobatur.

Non modo Scriptura per ſeſe, & Sancti Patres ex ipſa Purgatorium apertè demonſtrant: ſed & multiplex ratio, ut cætera abeſſent, de illo dubitare non ſinit. Conſtat enim primùm nonnullas eſſe noxas naturâ ſuâ tam leves, ut amicitiam divinam minimè diſſolvant; tum quia conſtat aliquos in Eccleſia eſſe, & fuiſſe juſtos, & Deo gratos, ut de SS. Joſepho, & Zacharia Baptiſtæ patre, ejúſque matre Eliſabetha ex Evangelio compertum eſt, *& tamen ſi dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus*; 1. Joan. 1. *& in multis offendimus omnes*; Jacobi 3. Tum quia inſanum eſt arbitrari leviſſimam mentis inter precandum evagationem, aut otioſum verbulum odio divino, pœnâque æternâ dignum eſſe; uti inſaniret homo qui ob leviſſimam amici noxam per imprudentiam admiſſam, immortali eum odio proſequeretur. Atqui non dubium, quin ex probis quiſpiam cum levis ejuſmodi noxæ macula emori poſſit, vel quia piget, vel quia non vacat eam eluere propter fati repentini neceſſitatem. Quid igitur fiet homine iſto? nam & cœlum illi clauſum eſt, quippe adhuc inquinato; nec tartarus debetur, quippe Numinis amico: igitur ad luſtralem cuſtodiam ablegetur, neceſſe eſt, ut maculam illic eluat, & pœnam noxæ debitam ſolvat. Enimverò hanc pœnam dicere in ipſa morte ſitam eſſe, merum deliramentum eſt, ſive quia imparibus noxis pœna communis iniquè redderetur: ſive quia plerumque nocentiores mitius mortis genus ſortiuntur: ſive quia, ut in infantibus patet, mors ſolius originalis culpæ pœna eſt. Quid clariùs hac ratiocinatione? Quid potentiùs? Quare ad alterum hujus Catholicæ de Purgatorio ſententiæ firmamentum, priore non minus ſtabile, procedo.

18. *Ut leves noxæ hic impunitæ caſtigentur.*

Etenim exploratum eſt, etiam apud heterodoxos, ea lege condonari poſſe culpam, ut illius pœna ſolvenda maneat. Quippe gratia divina, per quàm reo venia fit, non cum obligatione pœnæ, ſed cum peccato tantummodo pugnat, ſatíſque habet illud expungere. Atqui, & fateri coguntur Deum eam ſibi legem in remittenda culpa præfixiſſe, ut factâ reis veniâ,

19. *Ut graviorum pœna hic non remiſſa exigatur.*

pœnam nihilominus ſubinde exigat, idque cum ex compluribus aliis Scripturæ locis patet, tum ex eo Exod. 32. *Ego autem in die ultionis viſitabo, & hoc peccatum eorum:* Nempe Iſraëlitarum; quibus tamen ſive ob Moyſis preces, ſive ob eorum pœnitentiam ignoverat. Item ex 2. Regum c. 12. ubi Dei nomine Davidi, quem jam ſceleris pœnitebat, id eſt, adulterii, cædiſque commiſſæ, Propheta renunciat certè quidem utrumque ei eſſe condonatum; veruntamen, inquit, quia blaſphemare feciſti inimicos nomen Domini, filius qui natus eſt tibi, morte morietur. Audis & pœnam exprimi, & peccato licèt remiſſio eam nihilominus reo infligendam? Quid plura? nec enim quidquam fingi poteſt, cur non idem divinus Judex etiamnum eodem pacto cum reis agat: præſertim cum veteres illi eâdem gratiâ Chriſti Redemptoris, quâ nunc Chriſtiani, ſcelerum veniam conſequerentur. Igitur hodiéque remiſsâ noxâ non continuò remittitur pœna noxæ debita; igitur ab homine reo exſolvenda eſt: & cum ſæpenumero vel non liceat, propter ſubitam neceſſitatem, aut criminum numerum ac gravitatem, totam in vivis exſolvere, vel non libeat propter difficultatem, clariſſimè certiſſiméque conficitur eam in Purgatorio eſſe perſolvendam.

20. *In quo non fit Chriſto injuria.* At oblatrant hîc hæretici, ea ratione fieri injuriam Chriſto, & Sanguinis ejus ac meritorum minui pretium. Cùm enim ſit infinitum, & par omnino extinguendæ ſimul cum culpa obligationi omnis pœnæ, cur nos poſt culpæ remiſſionem, eam adhuc ſolvendam contendimus? Ita illi: At ſanè inſulsè. Primùm, quia utcumque immenſum ſit pretium illud, tamen Deus Opt. Max. noxâ populo Iſraëlitico, aliiſque condonatâ pœnam exegit. Deinde nihilo plus obſtante hac immenſitate pretii, nos etiam ipſi, imo & infantes originali culpâ omnino remiſsâ, & alia plurima, & mortem ipſam perpetimur. Nimirum par eſt quidem pretium expungendis omnibus nominibus noſtris; verùm, ut revera expungat, illud nobis applicari debet. Alioqui enim quid eſſet, cur etiam damnati inferno carcere ſoluti, eodem iſto pretio beatitudinem non indipiſcerentur? Itaque applicandum eſt Sanguinis Chriſti ingens meritum ac ſatisfactio, Sacramentorum & bonorum operum beneficio; ſive nos ipſi per gratiam Chriſti Sanguine nobis partam, pœnæ peccatis noſtris debitæ ſatisfacere debemus. In quo ipſo, non modo nihil detrahimus pretio illius Sanguinis, ſed potius honorificè de illo ſentimus: quod videlicet non Chriſto dumtaxat, ſed & nobis vim merendi, ac ſatisfaciendi contuliſſe credamus, ac profiteamur.

Satiùs hîc caverent, qui hæc nobis objectant, ne, dum Redemptoris ſatisfactionem malè extollunt, æquiſſimi Numinis partim juſtitiam vindicatricem convellerent, partim providentiam. Enimverò Juſtitiæ illius eſt, vel hac in vita, vel in altera plectere quaſcumque noxas, ſive ut injuria Deo per has illata compenſetur, ſive ut rectus ordo, qui per eaſdem perturbatus eſt, dum homo Numinis imperio ſe ſubtraxit, inſtauretur. Deinde Providentiæ divinæ permagni intereſt, pœnas eſſe aliquas, quibus & lethiferæ culpæ quantumvis condonatæ aliquando caſtigentur, & pariter leviores illæ, quas dicimus veniales. Alioqui enim quàm pronus eſſet in eas lapſus! Quanta earum frequentia! quantus Numinis contemptus! Siquidem ſatis conſtat homines longè fortiùs minis ac ſuppliciis à committendo peccato deterreri, quàm beneficiis ac promiſſis pellici ad colendam virtutem. Quare rectè Philoſophus pronunciavit Solem de mundo eum tollere, qui juſtitiam neget vindicatricem, & Regius Pſaltes Pſalm. 110. *Initium*, inquit, *ſapientiæ timor Domini*: quaſi dicat, caput ac ſummam ſapientiæ eſſe, ſubjectam oculis ſemper habere Juſtitiam Dei vindicem. Quamobrem qui Purgatorium negant, non modò Juſtitiam divinam convellunt, ſed etiam providentiam, quæ quemadmodum alterâ velut manu utitur miſericordiâ ad conducendos regendóſque mortales, ſic & alterâ, quamvis ſiniſtrâ, attamen forti, juſtitiâ vindicatrice. Eſt igitur ſanè, cur ille vindictam timeat, qui juſtitiam negare non formidat. 21. *Quia negato Purgatorio tollitur juſtitia, & providentia Dei.*

Atque ex his aliiſque ſuperiùs demonſtratis, purgantis carceris veritas clarè eluceſcit. Quamobrem rectè ab Eccleſiâ in Conciliis Florentino, Tridentinóque deciſum, eam ſub Fidem cadere. Æquè igitur credenda eſt, atque eſſe Deum, eſſe Unum in eſſentia, in perſonis Trinum, quando una, & eadem divina authoritas utrumque perſuadet. Hinc porrò conſequitur eadem de veritate nos eſſe certiores, quàm ſi ſupplicia ipſa purgantia medio in foro exerceri hiſce oculis videremus: propterea quod Fides divina qualibet evidentiſſimâ cognitione naturali certior eſt. Atqui ſi leviſſimum luſtralis ergaſtuli cruciatum coram ſpectaremus, quanta animorum noſtrorum commotio! quanta commiſeratio piorum manium! quanta ſollicitudo ejuſmodi pœnas à nobis, & ab aliis 22. *Epilogus ad Catholicos.*

aliis avertendi ipſo primo conſpectûs momento erumperet! Exſuſcitanda igitur illa Fides, ut ſi fieri poſſit, non impares curas in nobis erecet, maximè cum tormenta longè graviora ſint, quàm quæcumque oculis uſurpari queunt, imo & mente in hâc mortali vitâ percipi. Ergo rectiſſimè innocens ille Jobus c. 9. *Verebar*, inquit, *omnia opera mea, ſciens, quod non parceres delinquenti*; & nos quoque multarum jam rei noxarum eodem animos metu adverſus nova crimina confirmemus: & ſi Chriſtianum pectus gerimus, purgandarum animarum vel nunc miſereamur. Etenim noſſe amici gravem miſeriam, pluſquam ſatis eſt ad miſericordiam: quantum igitur erit fide divina eam compertam habere!

CAPUT SECUNDUM.

De loco Purgatorii.

PROOEMIUM.

23. *Multiplex Purgatorii locus proponitur.*

PURGATORIO aſſerto, indagamus nunc illius locum, ut & dictis Fides eò certiùs habeatur, quò magis compertus erit etiam Purgatorii locus, & ex ſitûs infamiâ, moleſtiâque, carceris hujus acerbitas proniùs deinceps expendatur. Eſt autem Doctori Angelico, aliiſque communiter Theologis Purgatorii locus duplex: Alter ordinarius, alter extraordinarius. His addit Bellarminus, aliique tertiam aliquam ſedem, in qua animæ quædam corpore ſolutæ, cœlique adhuc exortes, immunes ab omni ſenſûs pœnâ degant. Nonnulli Purgatorium Sancti Patricii adſtruunt, in quo etiam vivi torqueantur. Hæc igitur hujus Capitis materia, atque hic ordo mihi ad ſcribendum propoſitus eſt, & cuique loco ſuus articulus deſtinatus. Comitare nos, mi Lector, ſcire expedit voraginis ærumnoſæ locum, ut eam vites faciliùs.

ARTICULUS I.

De ordinario Purgatorii loco.

§. I.

Eſt aliquis ſubtus terram.

24. *Statuitur aliquis certus ordinarius.*

EST quidem in Judicis, ac ſupremi potiſſimùm Principis arbitratu, locum definite, ubi rei plectantur. Et confert identidem ad cæterorum exemplum, ac terrorem, ſi ſupplicii locus idem ſit, qui criminis, quo maximè pacto locus ipſe pars eſt ſupplicii. Veruntamen, ut ſolemnis ac ſtatus eſt apud mortales tum carcer, tum crux ac campus feralis, propter varias utilitates; ſic providentiæ Numinis cuncta cum pondere, numero ac menſurâ facientis congruebat, ut caſtigandis poſt hanc vitam reis certum locum deſignaret, ſcilicet capiendis ſupplicii inſtrumentis, & cruciatui exercendo idoneum. Hunc porrò deſignaſſe videtur ipſa veritas Matthæi 5. ubi ſic monet: *Eſto conſentiens adverſario citò, dum es in via cum eo: ne fortè tradat te adverſarius Iudici, & Iudex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem.* Ecquis enim ille carcer? Certè quidem, Purgatorium omnes intelligunt, & meritò. Ut enim D. Bernardinus Tom. 2. Ser. 62. *Hoc quidem de carcere huius mundi non poteſt intelligi, eò quod nec ibi ponuntur omnes tales: nec de carcere infernali, quia ibi numquam ſolvitur noviſſimus quadrans debitæ pœnæ; ſed de carcere Purgatorii intelligi habet, quia ab illo exibit quis, quando ſolverit noviſſimum quadrantem.* Sic ipſe. Eſt igitur certus ac definitus carcer, in quo poſt hanc vitam attinentur, qui purgandi ſunt: nec enim neceſſe eſt, aut ſemper expedit, aut etiam fas eſt, ut quod ſenſit Hugo Victorinus apud Sanctum Thomam in 4. diſt. 24. q. 1. art. 1. illic de more plectatur à Deo reus, ubi peccavit, partim quòd diverſiſſimis locis peccavit, in quæ reas animas differri, aut diſcurrere haud eſt probabile, partim quòd dum uno in loco unius criminis pœnas darent, non darent alteriùs, unde longiſſima exiſteret mora Purgatorii: partim denique quòd ſi qua ratio id evinceret pro piis manibus, pari jure pro damnatis evinceret: quod vel opinari nefas eſt: quando igitur id contingit, præter morem legémque Dei ordinariam, ut brevi aſſeremus, contingere dicendum eſt.

Potrò

25. *Subterraneus.* Porrò locus ille purgandis animis deſtinatus non eſt in cœlo ſtatuendus: eſt enim ſedes Beatorum: nec in aëre, quia reis quidem locus humilior, carceri autem tenebroſus convenit: neque verò in Orbe terrarum, quòd viatoribus, militantibúſque propriùs ſit: igitur ſub terram retrudendus eſt, & hæc eſt Sancti Thomæ, omniúmque hujus temporis Theologorum communiùs ſententia, imo totius Eccleſiæ ſenſus. Hæc enim in Defunctorum officio ita precatur: *Libera Domine animas omnium fidelium defunctorum de pœnis inferni, & de profundo lacu*; quem infernum non damnatorum, ſed purgandorum intelligit; lacum autem illum inſinuat, de quo Zacharias Vates cap. 9. dum ſic Chriſtum compellat: *Tu autem in ſanguine teſtamenti eduxiſti vinctos tuos de lacu, in quo non eſt aqua*; quem lacum Bellarminus congruentiùs pro Purgatorio, quàm pro Limbo Patrum accipi cenſet; partim quòd animæ purgandæ rectiùs, quàm Patres, vincti dicantur (nec enim hi rei, nec Limbus carcer) partim quòd in Limbo nonnulla erat aqua, nimirum ſolatii, cujus illa ſymbolum eſt, nulla verò eſt in Purgatorio. Cæterùm alia quoque, ſunt ſacrorum Codicum loca eumdem ſubterraneum ſitum confirmantia. Qualis hic Apocalypſeos cap. 5. *Nemo inventus eſt dignus aperire librum, neque in cœlo, neque in terra, neque ſubtus terram.* Nec enim damnatis, cum omnino execrandi ſint, *digni* nomen competit, neque hic de Patribus Limbi ſermo eſt, cùm jam cœlo recepti eſſent, quando hæc ſcripta ſunt, igitur de Juſtis ſub terra degentibus, atque adeo de piis manibus agi ſat compertum eſt. Miſſa facio alia, miſſas hiſtorias, ac viſa Sanctorum fide digniſſima quibus idem oſtenditur: & nunc quis Purgatorii ſitus ſit, declaro.

§. 2.

Eſt orco vicinus, non tamen continuus.

26. *Orco vicinus.* QUATUOR ſub terra animarum receptacula eſſe, omnes Theologi conſentiunt, at de ſingulorum inter ſe ordine non parum contendunt. Etſi enim plerique omnes orcum infimo, Limbum Patrum ſupremo loco conſtituant; quidam tamen Limbum puerorum Purgatorio ſubdunt, alii contra. Multi autem loca hæc ſic inter ſe componunt, ut ſupremus cætera includat, & ſic deinceps ſuperius inferum, velut in tunicis allii, aut orbibus cœleſtibus. Ut certi aliquid ſtatuam, diſplicet mihi primùm, ut & Suario, hæc circularis incluſio, ſive quòd gratis adſtruatur, ſive quòd incongruè. Quippe ea poſita ante Chriſti quidem adventum per Limbum Patrum, pérque reliqua receptacula, poſt illum verò per Limbum puerorum, ac per Purgatorium damnatos omnes à dæmonibus prætervehi oporteret: unde & puerorum nihil tale commeritorum requies turbaretur, & Purgatorium teterrimis iſtis vectoribus, infauſtiſſimis ſarcinis ſemper refertum eſſet. Itaque aſſignandi videntur diverſi circa centrum terræ ſinus, ſeſe mutuo excludentes, quorum infimus ipſum centrum proximè ambiat, & damnatos excipiat, cæteri ſeorſum diverſas mundi plagas reſpiciant. Ita tamen ut ab orco remotiſſimus ſit Abrahæ ſinus, ut magnum illud chaos, de quo Epuloni Abraham, inter utrumque diffundatur. Cui ſinui propter miſeriæ ſimilitudinem vicinus ſit puerorum Limbus, propiùs tamen abſit ab orco ob originis noxam, quam purgaverant Patres. Tum parte alia ad tartarum accedat Purgatorium, propter pœnæ utriuſque loci affinitatem.

At lis eſſe poteſt, an ſit tartaro contiguum, an verò continuum. Ac Doctor quidem Angelicus ita vult eſſe continuum, ut Purgatorium in ſuperiori tartari parte locet. Et revelationes quædam illud hujus velut ripam eſſe ſignificant. Alii, ut Suarez, velut os inferni putei diſcribunt, nulla ſcilicet terræ mole interjecta. Verùm, quia hîc ſunt liberæ cogitationes, ſalvâ tantorum virorum authoritate, opinor nihil commercii purgandis animis eſſe cum damnatis, & ne locum quidem utriſque communem tribuo. Quid enim opus? An quia idem utraſque perurit ignis? eſto illud, de quo poſt videbimus: attamen potuit ignis naturâ, & eſſentiâ idem utrobique creari à Deo; neque revelationes illæ quidquam convincunt, tum quia iis alias opponere licet, ut Chriſtinæ Mirabilis, non uno, ſed binis carceribus luſtrandas & damnatas animas conſpicatæ: tum quia (ut in ſimili Suarez de Purgatorio, Sect. 2.) *in viſionibus oſtenditur ſubinde aliquid in aliquo loco propter aliquam ſignificationem, vel occaſionem: non quia in tali loco illud opus fiat.* Igitur ideo Purgatorium velut orci ripam ſuperi oſtendêre, ut viciniam indicarent, non continuitatem. Quî enim hæc congruat? Nam pii manes, dæmonum victores ſunt, impii autem ſubacta turpiter eorum mancipia: illi Numini cariſſimi, hi cum dæmonibus 27. *Non continuus.*

nibus

nibus pariter inviſi: illi Deo, vel in acerbiſſimis ſuppliciis, ex animo grates agunt, laudes concinunt, ſumma voluntatum conſenſione ſemper adhærent; hi contra perpetuis diris ac maledictis eum inſectantur: cur ergo reis in tanto conditionum, noxarum, ac voluntatum diſcrimine idem tribuitur pœnæ locus, idémque carcer? An ad pœnam exaggerandam? at facilis alia ejus gravitatis ratio, eáque congruentior. An ut pii manes dæmonum carnificinæ ſint magis expoſiti? At Suarius ipſe cum D. Thoma, & aliis, cenſet ab iis minimè torqueri; de quo, & nos poſtmodum diſputabimus. Concludendum itaque inter carceres luſtralem, & infernum, aliquam terræ molem interjici, qua omne commercium excludatur.

28. *Ejus à nobis diſtantia.* Cæterùm nec ingratum, nec inutile fuerit, deinceps metiri carceris hujus luſtralis profunditatem. Pono igitur ex Tichone Brahe terrarum ambitum circiter novem leucarum Belgicarum (ſive unius horæ millia complecti, atque adeo illius diametro tria circiter millia contineri. Pono deinde avernum terræ centrum occupare, ut quemadmodum palatia Cœlitum, ac Dei amicorum excelſiſſimo loco; ſic impiorum ac dæmonis mancipiorum ergaſtula profundiſſimo, viliſſimóque ſita ſint. Statuo præterea cum Leſſio lib. 13. de Perfect. divin. c. 24. avernalem carcerem ſic ambire centrum terræ, ut utriuſque idem centrum ſit.

29. *Orci magnitudo.* Porrò cavitatem orci Leſſius quidem ad unicam leucam, ſeu ad quatuor circiter miliaria Italica dumtaxat extendit. Quippe quòd damnati tamquam aridæ haleces in orcâ, vel ut ſicca ligna velut in faſcem collecti ſint: quo ſitu pluſquam octingenta millia millionum corporum avernus capere poſſit: cùm tamen ſubductione inita conſtet, damnatorum numerum centies mille milliones non exceſſurum. Ita ipſe, quamvis poſtea habita ſtagni ſulphurei, demonumque ignitis corporibus poſt judicium includendorum ratione, concavæ ſuperficici telluris orcum ambientis, ſex leucas, atque adeo diametro illius duas concedat. At Ribera, & poſt eum Cornelius in Apocal. cap. 14. Avernum tam in longum, quàm in latum & profundum, ad mille ſexcenta ſtadia, id eſt, ad quinquaginta leucas porrigunt: quot ſcilicet Apocalypſis tribuit lacui iræ Dei, quem avernalem eſſe contendunt, voluntque damnatos & plures fore, & quaquaverſum per ignem raptandos, & volutandos, & variis cataſtis, ac velut equuleis diſponendos. Quamobrem cum expiatorius carcer ab avernali haud multum diſtet, & conceſſis ambitui terræ novem leucarum millibus, ejus diametro tria millia debita ſint, ac proinde ſpatio ad uſque centrum terræ, mille & quingentæ; conſequitur à terræ ſuperficie ad Purgatorium telluris ſpiſſitudinem mille leucarum intervallo eſſe majorem: quanta autem ſit præcisè, haud poſſe definiri. Quis det ut eam numquam metiri, atque experientiâ ipſa magnitudinem ejus ſcire nobis contingat!

ARTICULUS II.

De locis Purgatorii extraordinariis.

Eſſe aliqua cum S. Thoma conſentiunt plerique omnes Theologi, & rationem affert Angelicus Doctor, quod hoc expediat identidem ad vivorum inſtructionem, vel ad mortuorum, ut loquitur, *ſubventionem*, ut viventibus eorum pœna innoteſcens per ſuffragia Eccleſiæ mitigetur. vide illum in 4. diſtinct. 24. q. 1. art. 1. Neque verò hac de re nos ambigere ſinunt hiſtoriæ, viſionéſque plurimæ, quibus omnibus fidem abrogare, præſertim cùm à digniſſimis Fide authoribus referantur, impudentis, parumque Chriſtiani hominis eſt. 30. *Dantur aliqua.*

Neque tamen inficias eam non paucas ſic exponi poſſe, ut non ipſæ animæ purgandæ; ſed earum loco ac nominè, habitúque Genius aliquis bonus viventibus, aut appareat, aut loquatur, ipſis interea communi carcere detentis. Quo quidem pacto non magis proloquitur falſum, quàm cùm Dei nomine, quem referebat, Iſraëlitico populo diceret: *Ego ſum Deus Abraham: ego percutiam, & ego ſanabo*, & hujuſmodi. Conſtat enim Angelos hoc in munere atque officio caritatis, animarum gerere perſonam, ut in legationibus ad Judaïcam gentem, perſonam gerebant Numinis. Neque veram animæ præſentiam neceſſariò indicant nonnulla narrationis adjuncta, quæ ſupplicii locum deſignant, ut ſi cui videndum ſe præbet, hîc, aut iſtic ſe cruciari commemoret. Ut enim rectè Suarius hîc, aut iſtic, in ſilvâ, in monte, hac in domo, & ſimilia nonnumquam idem valent, ac ſi diceretur, in loco expiatorio, qui per hunc aut iſtum repræſentatur. Qua ratione interpretandi utendum utique eſt, dum damnatos quoſpiam certis terræ locis, velut earum ſupplicio deſtinatis, torqueri aſſeritur. Conſtat enim unicum crebi carcerem eorum carnificinæ aſſignatum, 31. *Quamvis non omnino certa.*

quamvis negandum minimè ſit damnatorum aliquos ſubinde ex orco, quo relegati erant, à dæmonibus revectos, tantiſper in terra ad cæterorum exemplum hæſiſſe. Id quod Bellarminus eveniſſe autumat Pariſienſi illi Doctori, qui, ut refertur in vitâ S. Brunonis, dum ei parentaretur, primo die pronunciavit è ſandapila, ſeſe accuſatum, altero judicatum, tertio condemnatum eſſe, cùm tamen forum illud divinum ſtatim à morte peractum, ipſéque jam tum ultricibus erebi flammis correptus fuiſſet.

32. *Ad rupem quamdam juxta mare Siculum.*

Porrò ut ad nonnulla Purgatorii extraordinaria loca veniamus, celebris ille eſt, qui ſtatæ per annum piorum manium commemorationi occaſionem præbuiſſe fertur. Hiſtoriam narrat Petrus Damiani in vita S. Odilonis: unde ni fallor, hausêre cæteri; cujus ipſa verba produco. „Religioſus quidam vir, oriundus de pago Rotenenſi, revertebatur ab Hieroſolymis, qui dum mare tranſiret, quo à Sicilia verſus Theſſalonicam per plurima fluctuum periculoſa loca protenditur, eumque cum multis aliis furentium ventorum horror impelleret, applicuerunt ad inſulam quamdam ſive rupem, ubi Sanctus quidam ſervus Dei manebat incluſus. Rotenenſis itaque vir illic aliquamdiu commorans, & tranquillitatem ſedandi maris exſpectans, delectabatur cum ſervo Dei frequenter habere colloquium: ſed dum hinc nonnulla dicuntur, illinc plurima referuntur, perquiſitus hoſpes à viro, unde genus duceret originaliter: Aquitanum ſe eſſe reſpondit: Requiſitus inſuper, utrùm Cœnobium illud, quod dicitur Cluniacum, & Odilonem ejuſdem loci noſſet Abbatem: quod quærebat, ſe noſſe perhibuit. Sciſcitatur homo, cur Dei ſervus ab eo requirat. Sunt, inquir, vicina nobis loca, ex quibus graviſſima flammarum furentium volvuntur incendia, in quibus etiam locis animæ *reproborum* diverſa luunt, pro meritorum qualitate tormenta. Ad quorum exaggeranda ſupplicia, innumerabiles ſunt dæmones deputati, qui intolerabiles eorum pœnas quotidiè renovant, & eos ad rediviva ſupplicia indeſinenter inſtaurant. Quos tamen ego frequenter audivi querulis lamentationibus ejulantes, & lacrymabili vociferatione deflentes, quòd orationibus, & eleëmoſynis quorumdam adverſus eos infœderabiliter concertantium frequenter ex eorum manibus eriperentur animæ damnatorum. Inter cætera de Cluniacenſium cœtu permaximam, & eorum Abbate querimoniam faciunt, quia quàm ſæpè per eos ſui juris *vernaculos* perdunt. Quamobrem terribile Dei nomen obteſtor, ut ſanctis fratribus illic hæc, quæ tibi dixi, fideliter referas, & ex noſtra quoque illis parte denunties, ut eleëmoſynis, ac orationibus magis ac magis inſiſtant, ac præſertim hujus intuitu, ut de manibus dæmonum eos, qui ab iis cruciantur, educant, quatenus de quotidianis eorum rapinis, & luctus inferatur generis humani inimico, & gaudium multiplicetur in cœlo. Aliquanto poſt homo regreſſus in patriam, quidquid ex viri Dei revelatione didicerat, Beato Patri, & ſanctæ Congregationi fideliter narrat. Tunc Venerabilis Pater Odilo per omnia monaſteria ſua conſtituit generale decretum, ut ſicut primo die Novembris juxta univerſalis Eccleſiæ regulam omnium Sanctorum ſolemnitas agitur, ita ſequenti die in Pſalmis, & eleëmoſynis, & præcipuè Miſſarum ſolemniis omnium in Chriſto quieſcentium memoria celebretur.„

33. *Diſcutitur hæc hiſtoria.*

Hactenus Cardinalis Damiani, ubi mirabitur mecum haud dubiè non nemo, quod *reprobos* vocet, & damnatos, itemque poſtea dæmonum *vernaculos*, ſeu mancipia, qui ex iſtis incendiis eripiuntur. Nam piis manibus certè quidem nihil horum competit. Et quamvis damnati ad tempus dici poſſunt (quomodo intelligendus Auguſtinus in Enchiridio, ubi eos damnatos nuncupat) tamen reproborum nomen, ac dæmonis mancipiorum omnino ab eis avertit Theologia. Unde permirum eſt Cardinalem Baronium in ſuis ad Martyrologium Romanum notis 2. Novemb. ubi hanc hiſtoriam laudat, nec non alios, qui in ſua vitæ SS. editione obſcuriora loca interdum illuſtrant, omnino hîc tacere. Quid igitur dicendum? nempe hiſtoriam illam Eremitæ iſtius, aut Monachi Rotenenſis inſcitiâ ſic narratam, & prout jacebat, à Damiano aliter accipiente relatam, & recto ſenſu ab Odilone intellectam eſſe. Niſi fortè velis Damianum minus propriè locutum: quæ poſterior ſententia ſimilior vero eſt, confirmaturque ex eo, quòd per occaſionem hujuſmodi narrationis Odilo, omnium, ut ſcribit Damianus, *in Chriſto quieſcentium*, memoriam inſtituerit, ubi quod de reprobis dictum eſt, apertè corrigitur.

34. *Alter locus ad Piſas.*

Alius Purgatorii locus pluribus communis, ad Piſas Italiæ civitatem, ſitus fuiſſe videtur ex actis S. Nicolai Tolentinatis. Is cum Sacerdotio initiatus fuiſſet, ad Eremum Vallimenſem à Provinciali tranſmiſſus, ſingulari cum religione Sacris quotidie operabatur. Senſêre id è luſtralibus flammis fideles animæ, & veniâ cœlitus factâ

facta ſub noctem diei Dominicæ, qua die hebdomadarium, ut vocant, agebat, & Sacrum facturus erat, dum vir ſanctus tantiſper ſomnum caperet, quædam anima contentâ voce, multóque ejulatu, ſic eum compellat: Frater Nicolae, vir Dei, huc, quæſo, oculos. Ille per ſomnum in eam intuens, neque ſatis agnoſcens, quem vivum ſe noſſe meminerat, pernoſſe ſtudebat; quod cùm aſſequi non poſſet, quiſnam eſſet, percunctatus eſt. Subjecit illa, animam ſe eſſe Peregrini Auxinenſis ipſi noti, dum in vivis ageret, & jam expiatoriis ignibus cruciari. Quare rogare ſe illum impenſiùs, ut Miſſam defunctorum faciat ſuo nominatim, atque aliorum levamento. Tum verò candidè illi Nicolaus: *Juvet te*, inquit, *Salvator meus: ego enim, qui ad ſummum Sacrum ſolemniter faciendum deſtinatus ſum (hac præſertim Dominica luce, quando officium mutare nefas) Miſſam pro defunctis facere non poſſum.* At anima, *Veni*, repoſuit, *Venerande Pater, & vide, num par ſit tanta, támque miſera multitudinis, à qua miſſus ſum, preces repellere, méque pàriter miſeram tam inhumaniter deſtituere.* Viſus ſibi eſt ſequi ducem vir ſanctus ad alteram Eremi partem: ubi in modicâ planitie ad Piſas urbem, haud procul Eremo ſitâ, animadvertit ingentem numerum animarum ita ſe obſecrantium, Miſerere Pater, miſerete turbæ auxilium tuum exſpectantis: nam ſi pro nobis Deo litare ſacrificia dignatus fueris, maxima pars noſtrûm ex his atrociſſimis tormentis eripietur. Sub hæc expergefactus Nicolaus, & vehementi commiſeratione permotus, multis cum lacrymis pro omnibus illis Redemptorem hominum precatus, indéque primo manè ad pedes Prioris proſtratus, non rem uti viderat, totam, quòd jactantiam fugeret, ſed importunas tantum animarum preces exponens, oravit obnixè, ut bonâ ipſius veniâ liceret ſibi hebdomade illa totâ, ſacrificia pro mortuis perpetrare. Ceſſit Prior ejus precibus, & illius loco alium ſubſtituit. Quamobrem hebdomade illâ totâ fecit hic, quod erat rogatus, ſumma cum animi pietate. Quâ elapsâ eadem Peregrini anima, rurſum ſpectandam ſe præbens, aſſeruit bonam illius multitudinis partem ejus ſacrificiis, aliiſque rebus liberam in Cœlum fæliciter ſecum evolaſſe.

35. *Ingolſtadii, & in Braſilia.* Non diſſimile eſt, quod R. P. Jacobo Rhemè Societate JESU, non rarò accidit: ſæpe enim ſæpiùs itabant ad ipſum animæ, dormientem excitabant, ejuſque precibus, ac ſacrificiis commendabant; & plures teſtati ſunt audiviſſe ſe voces è cœmiterio Collegio Societatis vicino, inclamantium animarum, & diſertè, diſtinctéque opem R. Patris Rhemii implorantium. Hujus quoque generis eſt, quod de Joſepho Anchieta Thaumaturgo noſtro commemorat Beretarius. Cùm enim ſecus ſtagnum iter cum ſocio faceret, ingentem ranarum coaxationem, unàque ejulatus ingentes audierunt, quaſi hominum cruciatus ingentes tolerantium: uſque adeo, ut Joſephi comiti capillus inhorteſceret. Hic verò Joſephus ſublatis in cœlum oculis, *Æterne Deus*, inquit, *quàm magna tua potentia eſt!* Propiuſque ad ſtagnum accedens, comitem ponere genua ſecum, & quinies orationem Dominicam, Angelicámque ſalutationem pro purgandis animis pronunciare jubet; quâ prece ſolutâ ceſſavit ejulatus, neque poſtmodum, quando ſæpiùs frater illac pertranſiit, auditus eſt.

Illuſtrius eſt quod ſubjicio ex Trithemio Chronici Anno 1098. Eo enim anno non procul Wormatia maxima vis armatorum equitum pariter ac peditum interdiu, noctúque haud pauco tempore velut ad pugnam è monte procedere viſa, & modò huc, modò illuc per turmas diſcurrere, túmque circa nonam noctis horam ad eumdem, unde prodibat, montem reverti. Inceſſit monachum quemdam Lunxurgenſis Cœnobii, non longè à monte diſſiti, cupido ſciſcitandi, quid ſibi acies illa vellet. Ergo exſuſcitatâ fiduciâ, nonnullis aliis comitatus eam adit, ſignatúſque frontem crucis formâ, interpoſito SS. Trinitatis nomine, de monte moventes, qui ſint interrogat. Tum de turba quiſpiam, *Non ſumus*, ait, *inania ſpectra, neque verò è mortalibus, ſed militum quondam hoc in campo cæſorum in prælio animæ. Arma, ſaga militaria, & equi, quibus quondam ad crimina abuſi ſumus, nunc vobis noſtri argumenta ſunt ſupplicii: quidquid enim geſtamus, ignis eſt, tametſi vobis inviſus.* His auditis Monachus quæſiit, num qua ratio eſſet iis opitulandi. Cui anima, *Omnino*, inquit, *jejuniis, precibus, & maximè incruento Corporis & Sanguinis Chriſti ſacrificio adiuvari poſſumus & rogamus*; continuóque tota illa acies, velut una voce tertiò inclamavit: *Orate pro nobis*; atque illico omnes tamquam in flammas abiere, ipſe verò mons, ardentis inſtar, non ſine ingenti fragore ignes ejaculatus eſt. 36. *Apud Wormatiam.*

Poſtremò extat in vitâ S. Theobaldi, mirus Purgatorii cujuſdam animæ locus. 37. *In glacie.* Quondam oblata fuit viro ſancto glacies in fluminis fundo à piſcatoribus reperta.

 Inceſſit

Inceſſit illum cupido eam pedibus ſuis ægris refrigerandis ſubjiciendi; quod cùm feciſſet, ecce tibi è glacie vox lamentabilis in hæc verba: In hac, quam vides, glacie jaceo, purgórque miſerabilis anima. Obteſtor te, ut triginta Miſſas mihi addicas: ita diuturnum cruciatûs mei tempus non parum contrahes. Quod cùm à viro ſancto præſtitum fuiſſet, glacies reſoluta, & anima liberata eſt. Vide Petrum de Natalibus, & alios. In ſumma, intellige quævis loca hujuſmodi expiationi vel addicta, vel addici poſſe, & ſic audies ex dicendis, templa, puteos, domos denique eadem fuiſſe nonnumquam incendii purgantis, quę criminum loca, pro Numinis arbitratu. Atque hæc ſatis: quæ quidem non ideo protuli, quòd inter cætera maximè, veram piorum manium præſentiam demonſtrent, neque aliter poſſint exponi, ſed quòd ſaltem eam probabiliter indicent. Ea enim viſa ſic diſcernere, ut præſentes animas velut tangas, haud ſcio, an quiſpiam præter Angelum, aut ejuſmodi animam poſſit, niſi fortè diſertiſſimè negetur repræſentatio, & præſentia ab illis affirmetur, aut certè ſimul cum anima Angelus adeſſe dicatur. Cujus rei cauſam priùs attigi, quòd nulla ferè ſint viſa, in quibus boni Genii animarum perſonam agere, & ipſarum nomine loqui non poſſint: Et verò ad omne auxilii genus clientibus ſuis, aliiſque manibus præſtandum ſunt promptiſſimi: Tu Lector, qui tot locis animas aduri intelligis, nonne loca, ubi peccare ſolitus es, horrere meritò debes: Quippe forſan ſuppliciis tuis deſtinata? & qui tot quoque locis opem ab animis, vel earum nomine efflagitari cognoſcis, nonne ſimul agnoſcis flammas expiatrices ingentes eſſe, quippe quibus extinguendis, aut mitigandis aqua undequaque petitur.

ARTICULUS III.

De atrio cœli.

§. I.

Statuitur.

38. *Qui negent pœnā damni aliquando ſolam ſupereſſe.* COELI atrium appello locum, in quo purgandis animis ſola damni pœna, ſeu fælicitatis æternæ mora ſuſtinenda eſt. Ratio nomenclationis pòſt indicabitur. Quæro autem primò, an contingat aliquando, ut poſt vitam innocenter actam ſola pœna damni luenda ſit, aut etiam omnibus ſenſûs pœnis perſolutis retardetur tamen animus, & cœlo adhuc arceatur. Inter paucos, quos ſuper hacce materia diſputantes comperi, Luiſius noſter Turrianus aientem ſententiam ſeveriſſimâ cenſurâ ferit. Sic enim ipſe in ſelectis Centuria 2. Cenſura 72. quærit: *An mereatur cenſuram placitum aſſerentium in Purgatorio detineri aliquando animam cum ſola pœna damni abſque ulla ſenſûs. Legantur Bellarminus, & alii agentes de Purgatorio, & propoſita eſt digna gravi cenſurâ, non ſolùm temeritatis, ſed erroris, iudicio multorum, quia eſt contra communem ſenſum fidelium.* Ita ipſe: qui cenſores illos non nominat, ac propterea ſibi ſoli, ſanè cenſuræ aliàs, teſte Diana, largiſſimo, cenſuram hanc adſcribi patietur. Mitiùs, ut ſolet Suarius: *Mihi*, inquit, *non adeo probatur ſententia eorum, qui aſſerunt animas puniri in quodam loco, ubi ignis acriùs, & ardentiùs urit, deinde tranſire ad alium, ubi mitiùs puniuntur; poſteà ad alium amœnum, ubi detinentur ſine pœnâ ſenſûs.* & poſt pauca: *Finitâ enim*, ait, *pœnâ ſenſûs, purgatio finita eſt: & anima eſt apta & expedita ad videndum Deum: quapropter non amplius detinetur; quia, ut ſupra oſtendi, numquam pœna damni æterna, vel temporalis, propter peccata actualia ſeparatur à pœna ſenſûs, quia reatus manens non eſt maior, ſeu diuturnior reſpectu unius, quàm alterius, neque oppoſitum poteſt probabili ratione ſuaderi. Quapropter credibile non eſt animas è Purgatorio tranſire ad locum amœnum, priuſquam in cælum ingrediantur.* Hactenus Suarius de Purgatorio Sect. 4. Cui juvante Deo conabimur ſatisfacere. Cæteri verò Theologi de hac materia ferè altùm ſilent, ut Valentia, Vaſquez, Coninck, Præpoſitus, Meratius, Lugo, Gaſpar Hurtadus, &c.

39. *Qui affirment.* Porrò probabilem cenſet ſententiam aientem Bellarminus, de Purgatorio, c.7. magnum & ipſe nomen, & in hoc genere diſputationis Suario æquiparandus, & authorem citat Gregorium Magnum, Venerabilem Bedam, ac Carthuſianum. Accedit his è recentioribus Reverendus Pater Joannes de Dicaſtillo Theologus egregius appendice de Purgatorio Diſp. 1. dub. 2. qui relatâ aliorum reſponſione ad revelationes infra proponendas: *Non tamen*, inquit, *ideò admodum repugnaverim ſententiæ, quam revelationibus confirmant, quod anima ſolutis reliquis detineatur aliquando, & ſolâ morâ videndi Deum puniatur.* Sic ipſe. Accenſeri poſſet & Tannerus, qui propoſitâ Bellarmini ſententiâ rem in medio relinquit. Sed diſertè à nobis ſtat Joan. Euſebius Nierembergius

lib. 2.

lib. 2. de pulcht. Dei, cap. 3. ipſe Madriti ſacrorum Codicum interpres, & ſcriptis clarus. Et favent omnes, qui SS. Birgittæ, Gertrudis, Melchtildis viſionibus, & oraculis ſuffragantur, qui & Theologi ſunt, & ex his aliqui illuſtres, ut Turrectemata, & Conſalvus Durantus, qui S. Birgittæ Revelationes notis illuſtrarunt. Deinde Dominicus Bannes, & Leander, qui divinas inſinuationes Gertrudis approbarunt, ſaltem eatenus, ut erroris immunes declarêt. Item, qui Bloſii Lætienſis Abbatis ſcripta venerantur, plurimi: Hic enim Monilis Spiritualis, cap. 13. Eremitam quemdam, ipſumque Thaulerum ſolâ damni pœnâ aliquamdiu caſtigatum eſſe commemorat. Ex quibus omnibus ſat liquet, quàm non timenda ſit Luiſii Turriani cenſura ſuperiùs allata: cum illius cauſa corruat, nempe ſententiam de pœnâ damni ſolâ, Chriſtianorum ſenſui adverſari. Neque enim fideles modò plurimos, ſed & divos, & Theologos inſignes, & ex omni ordine viros præclaros ſententiæ illius fautores producere licet.

40. *Ratio aſſerendi Theologica.* Neque verò authoritate ſolâ nititur, ſed & ratione Theologicâ. Nulla ſiquidem inveniri poteſt neceſſitas nexûs inter pœnas illas ſenſûs, & damni, quem nexum Suarez aſſerit. Imò & mortalibus ſolemne eſt pœnas illas ſeparare (ut cum David Abſalonem filium parricidii retum conſpectu alloquióque ſuo tantiſper arcuit, nullo præterea irrogato ſupplicio) & Deo non inſolitum, ut cum Moyſen, & Aaronem ingreſſu, poſſeſſionéque terræ promiſſionis prohibuit, nullâ inſuper pœnâ culpæ incredulitatis adjectâ. Quidni igitur in alterâ vitâ ſic agere cenſeatur? Maximè cum tam levis in motte poſſit ſupereſſe culpa, ut ſolâ pœnâ damni, ſeu prohibitione conſpectus divini expiari queat. Qualis leviſſima mentis evagatio vix deliberata, vel minimus error: præſertim, ſi moriens, ſaltem ex parte pro iis fecerit ſatis intimo dolore, aut Dei amore, vixque reliquum ſit quidquam maculæ, quod egeat expiatione. Ut enim inter mortales nonnullæ tam leves ſunt filiorum noxæ, ut crudele eſſet verberibus eas caſtigare: ita poſſunt eſſe tam leves mortuorum, ut igne illas plecti, divinæ bonitati diſſentaneum videatur. De quo iterum poſtea n. 332. Neque his obſtat, quòd pœna damni gravior, quàm pœna ſenſûs cenſeatur: imo id nobis favet. Cum enim pœna damni cuilibet culpæ, etſi minimæ, debeatur, *ne quid coinquinatum intret in regnum cælorum*; & verò hæc ipſa tam acerba ſit, conficitur poſſe in moriente tam exiguam reperiri noxam, quæ ſolâ damni pœnâ abundè purgetur.

Quod verò attinet ad reliquos impurio- 41.
re vita defunctos, dici poteſt à principio *Secunda Ratio.* decerni utramque ſenſûs & damni pœnam, ſed impari tempore ſubeundam: ita ut pœna damni alteram morâ excedat. Et firmari poteſt hæc propoſitio, quod authore Angelico Doctore in 4. diſt. 21. q. 1. art. 3. *Acerbitas pœnæ* (verba ſunt illius) *propriè reſpondet quantitati culpæ, ſed diuturnitas reſpondet radicationi culpæ in ſubiecto, unde poteſt contingere, ut aliquis diutiùs moretur, qui minùs affligitur, & è converſo. Item quædam venialia, inquit, ſunt maioris adhærentiæ, & quia ea quæ ſunt maioris adhærentiæ tardiùs purgantur, ideo quidam in Purgatorio diutiùs, quàm alii torquentur.* Ita ſanctus Doctor: Fac igitur quempiam leviſſimæ noxæ diu multùmque addictum fuiſſe: illa certè noxa minimo ſupplicio digna eſt: & tamen graviſſimo multaretur, ſi minimum illud ab igne ſupplicium diu duraret: quippe quia pœna binis dumtaxat gradibus intenſa, atque adeo exigua, ſi quatuor diebus toleretur, æquivalet intenſæ ad octo uſque gradus, adeóque ſummæ. Præſtat igitur diuturnitatem illam ſupplicii, quam minima ad culpam adhæſio authore D. Thoma mereretur, ſubinde ſoli damni pœnæ aſſignare.

Accedit, quod probabile ſit pœnam 42.
ſenſûs paulatim minui, ſive quòd viſio *Tertia Ratio.* S. Malachiæ à D. Bernardo deſcripta, aliæque frequentes id oſtendunt; ſive quòd, ut probabile admittatur à Suario, triſtitiam ex privatione beatitudinis ortam eatenus remitti, quatenus ad terminum acceditur, unde pro remiſſione pœnæ ſenſûs argumentum duci poteſt, ſive quòd ea videtur eſſe mens Auguſtini Enchiridii 110. docentis Eccleſiæ preces defunctis prodeſſe, *vel ut ſit plena remiſſio, vel certè, ut tolerabilior fiat ipſa*, ut loquitur, *damnatio*: quem locum ſic exponit Eſtius in 4. diſt. 22. §. 6. ut pœnarum mitigatione id fieri intelligat, non modò temporis contractione: ſive denique quòd ea tota res ab arbitrio Judicis pendeat, & ad ejuſdem bonitatem pertinere videatur, non tantùm de diuturnitate, ſed etiam de gravitate pœnarum aliquid remittere, dum à vivis rogatur. Eâ porrò remiſſione poſitâ, continuò ſequitur ſæpiſſimè omnino remiſſum eſſe dolorem ſenſûs, ac nullum, quando pœna damni necdum perſoluta eſt: ubi nimirum leviſſima quidem noxa eſt, ac vehemens, ac diuturna in eam propenſio, cui pœnæ diuturnitas reſpondet, ut ex Angelico Doctore

Doctore ſtatim probabamus. Conficitur deinde, ſi non ſemper, certè ut plurimum pœnam damni morâ ſuperare dolorem ſensûs, quoniam unuſquiſque pro indole ſuâ, ac vitæ conditione certis quibuſdam ac levibus noxis, & obnoxius eſt, & addictus: neque ferè priùs vitâ affectum ad illas exuit. Atque ex his denique abundè patet, contra Suarium, probabili ſaltem ratione aſſeri, pœnas damni ac ſensûs, ſaltem identidem ſeparari: atque adeò id fieri in atrio cœli.

43. *Ejuſdem ratio moralis ex viſionibus.* Porrò quidquid alii ſentiant, exiſtimo non leve illi ſententiæ momentum accedere ex viſis ac revelationibus. Etſi enim ſingulæ errori obnoxiæ ſint, tamen cum plures in idem conſentiunt, ſi præſertim authores habeant vitæ integræ, ac probatæ, maximè ab Eccleſia, fidem procul dubio facere debent, tantam ſaltem, ut non niſi evidenti argumento poſſit labefactari. Nam ſi ejuſmodi fidem mereatur unius viri probi ac prudentis narratio, potiſſimè ſi jurejurando confirmetur: certè Sancti, vel Sanctæ affirmatio jurejurando par eſſe videtur. Quid complurium diverſis locis, ac temporibus conſentiens commemoratio, maximè ſi nullo viſo, aut oſtento contrarium inſinuetur? Si objicias ſexus muliebris infirmitatem, memineris eam nihil obſtitiſſe, quin Deus in veteri etiam Teſtamento prophetides elegerit, & fidem eis eſſe habendam, incredula alioqui Judæorum gens cenſuerit. Deinde Majeſtatem divinam fœminarum ſimplicitate magis, quàm virorum judicii firmitate delectari, ut potiùs illis, quàm his ſecreta ſua communicet. Præterea ſanctitatem earum non ſinere, ut Deus eas hoc in genere errore labi facilè patiatur.

44. *Viſio S. Birgittæ de atrio cœli.* Atqui refert Birgitta, princeps fœmina, nec ſapientiæ minus, quàm ſanctimoniæ famâ inclyta l. 4. c. 7. locum ſibi ab Angelo demonſtratum, *in quo*, ut ait ille, *nulla alia pœna eſt, niſi deſiderium perveniendi ad Deum.* Et poſt pauca: *in hoc*, ait Angelus, *loco morantur multi, & nimis diu, præter eos qui in mundo, dum vixerunt, non perfectum deſiderium habuerunt perveniendi ad Dei præſentiam, & eius viſionem.* Et paulò poſt: *Pauci ſunt*, inquit, *qui non veniunt in locum, ubi eſt deſiderium perveniendi ad Deum.* Hactenus ipſe.

45. *Idem revelatur S. Idæ.* Eſt etiam memorabile, quod in actis B. Idæ, ſeu Ithæ, commemoratur. Cùm ejus avunculus vitâ migraſſet, illius filios cognatos ſuos ſic allocuta eſt: *Heu! quàm diris modis excruciatur Pater veſter! novi ego, novi divinitus. Itaque eius, quæſo, cauſâ carnem, ac panes, butirúmque in ſtipem egentibus per integrum annum erogate.* Quod cum præſtitiſſent, ex eâ intellexêre, Patrem ſuum beneficentiâ ſuâ, & Divæ precibus dimidiatâ pœnarum parte liberatum. Tum ipſa: *Idem*, ait, *liberalitatis genus eiuſdem Patris veſtri gratiâ, pari ſpatio exercete*; neque verò neglexerunt. Itaque evoluto anno renunciavit illis eorum Patrem tormentis exemptum eſſe: verùm addidit veſte egere, quamobrem veſtes pauperibus elargirentur, idque pariter per anni curriculum: quo etiam peracto; tum denique, *Nunc*, ait, *Pater veſter requiete ſempiternâ potitur.* Veſtis porrò illa, quâ is egebat, ut rectè Bollandus in notis ad illius vitam, veſtis gloriæ eſt, cujus ſolius privationem tunc quidem tolerabat.

Sed rem hanc clariùs demonſtrant, quæ ſubjungo. Refert noſter Lancitius opuſculo de fugâ venialium, cap. 11. viſam à Beata Magdalena Pazia, ejuſdem cœnobii Sanctimonialem, Columbam nomine, extra Purgatorium, orcum, ac cœlum, ubi viſione Dei carebat. Cauſa erat, quòd cùm dono præſentiæ Dei, ut loquitur ipſe, prædita eſſet, eam tamen ſubinde negligeret ob mœſtitiam, quàm volens percipiebat ex alterius triſtitiâ ejus causâ ſuſceptâ. 46. *Viſio Beatæ Magdalenæ Paziæ de ſola damni pœnâ.*

Et teſte Cæſario l. 2. c. 37. Ciſtercienſis quidam monachus, Guilielmus nomine, vir religioſi exempli, amico ſe ſpectabilem exhibens, aſſeruit, ſolâ ſe viſionis Beatificæ expectatione torqueri: tum exclamans: *O! quantum*, ait, *lucis mihi brevi accedet ex præſentia Dei mei! I, ſupplex ora præſidem, ſubiectis fratribus, ut indicat preces, cauſa mea fundendas: & ipſe orationem ad S. Michaëlem adiungat.* Cúmque ex Præſulis mandato monachi ſeptidui ſpatio Pſalmum recitaſſent: *Quemadmodum deſiderat cervus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus*; qui Pſalmus affectus piorum manium ad Deum anhelantium egregiè exprimit, Cœnobii Priori ſub Virginis pallâ ſplendidiùs apparuit, & ſuo illi amico, ſe jam illius beneficio, Deo perfrui confirmavit. 47. *Viſio monachi ejuſdem rei.*

Porrò his affine eſt, quod de S. Vitalina memorat Gregorius Turonenſis: conſimilia refert Franciſcus Torreblanca l. 1. de jure Spirit. cap. 2. & ante illum Gregorius Magnus, ac Venerabilis Beda: itemque Chartuſianus, qui utrumque laudat lib. de Judicio particulari, cap. 31. Gertrudis quoque, ac Melchtildis hujuſmodi viſa commemorant, quæ longum, & ſupervacuum ſit recenſere. 48. *Ejuſdem rei revelationes aliæ.*

Reſpon-

Reſpondetur argumentis adverſæ partis.

49. *Solvuntur objecta.* DICET aliquis primùm: Apoſtolus Paulus, & poſt eum Sancti Patres, quando de Purgatorio agunt, etiam juſtos igne plecti perhibent. Cur igitur nos aliquos purgandos igne eximimus? At reſpondetur argumentum illud eſſe, ut aiunt, negativum, atque adeo nihil urgere. Neque verò negamus ſolemne Purgatorii ſupplicium eſſe ignem, quod illi dumtaxat volunt, ſed aſſerimus ſubinde tam parum ſupereſſe expiandum, ut ſola damni pœna ſufficiat.

Dicet deinde: quâvis culpâ duplex malitia continetur, prior averſionis à Deo, poſterior converſionis ad res conditas? ut igitur averſioni ſemper reſpondet pœna damni, quare converſioni non ſemper reſpondet pœna ſensûs? Reſpondeo quia nihil eſt neceſſe: poteſt enim utraque hæc malitia, vel ſola pœna ſenſus caſtigari, ut patet in ſuppliciis hac in vitâ divinitus inflictis, vel ſolâ pœnâ damni, ut in Moyſe terrâ promiſſionis excluſo, ut priùs diximus.

Dicet præterea: pœna damni, cum privatio ſit ac proinde nihil, conſiſtit, ut loquuntur ſcholæ, in indiviſibili; non eſt igitur, cur in diverſis diſpares pœnas creare poſſit. At diſtinguitur ſequela: nam ſi ſola ſpectetur privatio, conceditur: ſin autem vel cum majori ad beatitudinem jure, vel cum turpiore privationis causâ, vel cum aliâ ejuſmodi ratione conſideretur, ſatis exploratum eſt poſſe illam diverſos parere mœrores, ut patet in humanis, ubi privatio regni varios variè cruciare ſolita eſt, & verò neceſſe eſt in damnatis hanc varietatem cruciatuum admittere, ne Antichriſtum, Luciferúmve pari damni pœnâ, cum reo unius noxæ lethiferæ torqueri dicamus.

§. 2.

Ubi ſit cœli atrium.

50. *Ubinam ſit locus pœnæ ſolius damni.* HOc igitur, quod primò mihi propoſueram, conſtituto, tempus eſſe aliquod, quo animæ ſolâ damni pœnâ crucientur; proximum eſt, ut locum ejus ſupplicii inquiramus. Ubi ſtatim occurrit, quemcumque illum aſſignemus, ad Purgatorium pertinere, ut quaternarius locorum, quem animis corpore ſolutis Theologi tribuunt, retineatur. Deinde non videtur ille ſub terræ viſcera abditus eſſe: quoniam ejuſmodi ſitus tenebris obſitus, & averno vicinus, pars pœnæ ſenſûs eſt, cujus tamen immunes animas ſtatuimus. Neque verò tellus ut plurimum apta illis ſedes eſt, tum quia jam nihil commercii habent cum terrâ, nihilque terreni, tum quia hæc proprium viatorum domicilium eſt.

Quis igitur locus? An Paradiſus terreſtris? Ita quidem cenſet Carthuſianus de Judicio particulari, c. 31. ſed minimè audiendus. 51. *Non eſt Paradiſus terreſtris.* Primùm quia jam ille non extat, quippe cum reliquâ terrâ, ejuſque altiſſimis montibus diluvii aquis per integrum annum eam occupantibus, obrutus, violatus ac diſſipatus. Quod vel inde patet, quod terra tota, præſertim circa Meſopotamiam, & Armeniam prorſus comperta ſit, & habitata. Atque ita ſentiunt Oleaſter, Eugubinus, Catharinus, Pererius, Janſenius, Suarius, Bonfrerius, aliique. Nec refert quod Eccleſiaſticus cap. 44. dicat Enoch tranſlatum eſſe in Paradiſum; tum quia ea vox *Paradiſi* Græcè non habetur; tum quia quemlibet locum amœnum ſignificat, ubicumque ſitus ſit. Sed fac extare Paradiſum terreſtrem, quod plerique Patrum autumant, certè ille innocentiæ locus eſt, & voluptatis. At animæ illæ, & reæ ſunt, & beatitudinis mora mœſtiſſimæ. Ille, ſedes eſt Enochi, & Eliæ, fælicitate naturali, imò, & divinis ſolatiis, authore Suario, fruentium. Quomodo ergo carcer expiatorius animarum? Præterea ſenſibilis illa ejus amœnitas, ab arboribus, fluviis, floribus, & id genus rebus ſenſum delectantibus, profecta, quæ Carthuſianum ad eam ſententiam pellexit, ut amœnitatem loci illius expiatorii variis oſtentis ſignificatam in Paradiſo quæreret, animas corpore liberas, atque ipſa cognitione naturæ rerum paſci ſolitas, parum profectò afficit, vel etiam admodum nihil. Quare meo quidem judicio alius illis inveniendus eſt locus, alia cuſtodia.

52. *Ubi ſit ordinarius locus.* Ubinam itaque illa? An fortè in aëris aliqua regione? erit qui autumet, nempe ad faciliorem in terras deſcenſum ſubſidio mortalium flagitando. Nam firmamentum quidem, quod à terra octuaginta millionibus leucarum diſtat, aut locus aliquis illi vicinus, videri poteſt animarum ope noſtrâ continenter egentium minus commodum domicilium. Sed tamen cùm eorum pernicitas ſumma ſit, & ſtatus à beatifico proximè abſit, & D. Melchtildis in viſione inferiùs, num. 142. memoranda locum illis cœlo vicinum aſſignet, nihil rationi diſſentaneum dixerit, qui earundem domicilium vel in firmamento, vel etiam proximè Empyreum collocarit; cùm locus reſpondere debeat dignitati.

Porrò

53. *Cur vocetur Cœli atrium.* Porrò locum illum nonnulli, rectè cœli atrium nominant; ſive quòd quemadmodum atrium domui ac palatio proximè contiguum eſt, ita locus ille cœlo; ſive quòd ob altitudinem, cœleſtis atrii ſimilitudinem habeat, præſertim cum velut ex atrio in palatium, ſic ex eo detur aditus in cœlum Empyreum, ac regiam Beatorum.

54. *Cur velut pratum oſtendatur.* At, inquis, cur in pleriſque oſtentis, ubi de eo agitur, velut amœniſſimum pratum, hortúsve elegantiſſimus juxta ac florentiſſimus deſcribitur, ſi in aëre, aliòve ſuperiore loco ſitus eſt? Reſpondeo, ad denotandum animarum in ea degentium ſtatum. Utique animæ illæ dotibus naturæ pariter ac gratiæ florent, quæ quidem jam exerunt ſeſe, tum quia extra inferas tenebras, ignemque vindicem: tum quia nihil niſi cœli deſiderium patiuntur, quod earum ſplendorem non ſupprimit. Quæ etiam cauſa eſt, cur fulgidæ appareant. Adde ſpem proximæ beatitudinis vernante horto optimè expreſſam, & amœnitate pratorum ridenti bellè adumbratam videri.

55. *Ubi extraordinarius ejus locus.* Cæterùm ut Purgatorium pœnæ ſenſûs duo ſortitur loca, ordinarium ſcilicet, & extraordinarium; ita & Purgatorium pœnæ ſolius damni. Ordinarius ille eſt, de quo proximè egimus. Extraordinarius, quemcumque ſpiritibus Deus extra ordinem aſſignat. Sanè extat apud Petrum Damiani, lib. 3. epiſt. 10. Hiſtoria cujuſdam mulieris, cui Mauroza nomen, quæ ſacro Aſſumptæ Virginis die Romæ in hujus æde Capitolinâ viſendam alteri ſe obtulit, dixitque ſe cum aliis ope Mariana luſtralibus tormentis iſtâmet luce liberatam, paſſim loca illius honori dicata perluſtrare, ut gratias pro tantâ gratiâ perageret. In cujus rei fidem prædixit fore, ut ea, cui ſe ſpectabilem præbebat, eâdem poſt annum lapſum die, vivis excederet, quod, & contigit; cùm hæc corporis maceratione, & reliquâ ſalutis procuratione ad mortem ſe comparaſſet. Quare credibile eſt alias quoque animas identidem in terris agere, ſeu ex atrio cœli egreſſas Numinis permiſſu, ac voluntate, ſeu ad certum aliquem, præſertim ubi peccavere, locum, propriè deſtinatas.

56. *Fauſtúmne, an infauſtum Cœli atriū.* O cœli atrium, ubicumque ſis, mentem noſtram variâ cogitatione velut diſcindis. Quale enim te dicam? Fauſtúmne, an infauſtum? Nam fauſtum quidem indicat certa ſpes proximæ beatitatis. Quo nomine huc allici poteſt Regius Pſaltes, dum ſic canit: *Melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia.* Ut enim atrium templi Jeroſolymitani nomine, ita reipſa atrium templi cœleſtis referebat. Infauſtum autem convincunt ea, quæ deinceps à nobis explicabitur beatificæ viſionis mora, quæ utcumque brevis ſit, ſemper tamen nimis eſt diuturna: de quâ idem Vates: *Heu mihi!* exclamat, *quia incolatus meus prolongatus eſt.* Jure itaque te fauſtum dicam, & infauſtum: meritò aſpirabo ad te, velut ad portum quemdam ex hoc vitæ mortalis oceano naufragiis infami: nec immeritò te metuam, quippè animis jam ſolutis, & ad iter cœleſte expeditis moleſtiſſimum. Interea verè beatos prædicabo illos qui ſtatim à morte, recto ac celeri volatu ſuper atrium evecti, in cœleſte palatium ſe è veſtigio inferunt.

ARTICULUS IV.

De Purgatorio S. Patricii.

DE illo dicere operæ pretium duxi, tum ne rudi populo imponatur inanium rerum narratiunculis de Purgatorio, unde illius fides detrimentum pati poſſit, tum ne hæreticis anſa detur eam calumniis, ut fit, impetendi. Ut igitur ordine procedam, de eo Purgatorio dicam primo, quid circumferatur; tum quid videatur ſentiendum.

Carthuſianus itaque ſic de illo ſcribit de quatuor noviſſimis, c. 48. Cum S Patricius, prædicaret Hibernis, nec eos per miracula, neque per comminationem futurarum pœnarum, nec per promiſſa cœleſtium gaudiorum poſſet convertere, dicentibus ipſis Hibernis ſe numquam credituros, niſi aliquis eorum ipſa tormenta impiorum, & gaudia electorum conſpiceret. Tunc Dominus meritis & precibus Beati Patricii monſtravit eum locum, foſſam, ſeu puteum per quem intraretur in Purgatorium quoddam, in quod aliqui intraverunt, nec redierunt: aliqui verò ingreſſi, fuerunt regreſſi, qui ſcilicet conſtantes manſerunt in fide in omni quæ eis evenit tentatione ac pœnâ. Ita Carthuſianus. 57. *Oſtenditur à S. Patricio*

Et paullò pòſt pœnam exponit: Poſtmodum, ait, miles nomine Egneus, (Oeneum appellat Henricus Salterienſis) Purgatorium illud ingreſſus primò à dæmonibus in ignem validiſſimum eſt projectus, ſed nomine JESU invocato protinus eſt ereptus. Deinde à dæmonibus tractus fuit ad campum latiſſimum, omni dolore atque miſeriis plenum, in quo erant innumerabiles homines utriuſque ſexus, ac diverſæ ætatis, nudi, ac in terram proſtrati, ventre humo adhærente, qui,

omnes

„ omnes clavis ferreis & ignitis in terram „ tranſixi extendebantur, inter quos, & ſuper quos dæmones percurrebant, & flagris „ acerrimis miſeros lacerabant. Cúmque „ ſupplicia illi militi tentarent inferre, ille „ Chriſto invocato evaſit. Quem conſequenter traxerunt ad alium campum majorem, miſeria plenum, in quo, ſicut & „ in præcedenti campo, innumerabiles erant „ reſupini jacentes, ſuper quos ſedebant dæmones igniti, qui miſeros comedere videbantur ac lacerare: aliorum colla, vel brachia, totáve corpora ſerpentes circumcingebant, & capita ſua miſerorum pectoribus „ imprimentes, ignitum oris ſui aculeum ipſorum cordibus infigebant. Bufones quoque miræ magnitudinis ignei ſuper quorumdam pectora reſidebant, ſuáque roſtra deformia infigentes, corda illorum extrahere nitebantur, quos etiam dæmones flagris duriſſimis affligebant. Hæc Carthuſianus. Longum eſſet, ac ſuperfluum cætera ejuſmodi, quæ perſequitur, enarrare: ut alios clavis omni ex parte confixos; alios catenis igneis ſuſpenſos, alios in fornacibus ſulphureis concrematos, alios liquefactis metallis potatos; tum horribilem domum tranſeundam, exinde pontem arctiſſimum. Quæ Carthuſianus ex Salterienſi ferè ad verbum deprompſit.

58. *Paradiſus terreſtris.* Pergit porrò Salterienſis referre militem Oeneum, ſuperatis ope divinâ funeſtis hiſce locis ad Paradiſum quemdam perveniſſe, cujus porta illi ſponte reſerata ſit, de quo Paradiſo hæc memorat. Primùm, portam ipſam luce ſuâ Solis ſplendorem vincere, tum ipſi occurriſſe ſupplicantium cum vexillis ac cereis, & velut aureis palmarum ramis, vim hominum ingentem, ætatis ac dignitatis, ſexúſve omne genus. Exinde in Paradiſum introducto tantum ejus fulgorem viſum eſſe, ut quemadmodum lucernam ardentem Sol meridianus, ita Solem meridianum hæc lux Paradiſi obſcurare poſſet. Ejus autem amœnitatem ſimilem eſſe vernantium pratorum, hortorúmque pulcherrimorum amœnitati. Odorem verò talem, ut eo ſolo ſemper ſe vivere poſſe arbitraretur. Magnitudinem porrò eo ſe protendere, ut ejus terminum aſſequi oculis nequiret. In eodem degere innumeros, variis regionibus ac ſedibus, variis item veſtibus, omnéſque dulciſſima harmonia laudes Numinis concinere, atque agere quietos, citra omnem frigoris, aut æſtus aut alius rei incommoditatem. Deinde allocutionem narrat Pontificum quorumdam, qui hæc militi. Paradiſum iſtum non alium eſſe, quàm Terreſtrem, ex quo Adamum inobedientia expulit, & ſimul cum poſteris mortis æternæ reum fecit. Ejus, ac poſterorum commiſeratione carne indutum eſſe Deum; Inde baptiſmum originis labi potiſſimum eluendæ, tum pœnitentiam cæteris noxis expurgandis ab eo eſſe conſtitutam; recta item operâ: &, ſi quid à morte ſordium reſtaret, luſtrales flammas. Harum porrò tempus animis incognitum, quemadmodum, & ſpatium moræ in Paradiſo terreſtri. Cæterum quotidiè ſe cibo cœleſti ſemel paſci, cum Cœlites aſſiduè eo paſcantur. Quem & militi infuſum eſſe commemorat, flammâ quadam æthereâ in eum penitus illapsâ. Hæc de Purgatorio S. Patricii, quæ breviter retexo ac recognoſco.

Principio obſervandum eſt Jocelinum, qui res & acta S. Patricii perſcripſit, de iſto Purgatorio prorſus ſilere. Deinde, qui locus nunc Purgatorium S. Patricii dicitur, nullum hujuſmodi ſupplicium oſtendere. 59. *Refutatur generatim.* Et antrum quidem, ſeu domunculam lapideam, lateribus eſſe anguſtis, ac fornice depreſſo, in qua homo procerus ne ſedere quidem, niſi ſubmiſſo capite poſſit; ſed lapideo pavimento inſtratam, nec ullibi voraginem apparere. Et ſanè credibile eſt, ut fama creſcit eundo, falsáque veris confundere amat, non aliud unquam, quàm hoc hodiernum; quod, ut aiunt, hodiéque à peregrinis frequentatur, S. Patricii Purgatorium fuiſſe, nec alium puteum, aut antrum. Nam dicere Pontificem aliquem illud inferiùs claudi juſſiſſe, ne vorago, & loca ignea apparerent, nec illius Pontificis nomen, aut facti tempus, ullúmve aliud adjunctum aſſignare, futile eſt, atque ut temerè aſſeritur, ita ſapienter, ac rectè negatur. Præterea vel Purgatorium illud, eſt ordinarium, vel extraordinarium: non priùs, ut patet, ſive quòd ordinarium mortuis, hoc vivis deſtinatum ſit, ſive quòd plus mille leucis deſcendendum fuiſſet illi militi, & plus mille, ut ad auras, & in Paradiſum terreſtrem evaderet, aſcendendum, unáque penetranda telluris ſpiſſitudo; quæ omnia citra miraculum multiplex fieri nequeunt. Omitto in Purgatorio ordinario nec uncos, nec clavos, nec domos, nec pontes eſſe, quæ omnia ille vidiſſe fertur. Neque verò illud S. Patricii Purgatorium extraordinarium defunctorum dicas, quia vivus ille, aliique S. Patricii tempore, vel poſtea, vitâ, & corpore conſtantes, eò ingreſſi dicuntur, nempe ut purgarent noxas, quod diſertè Salterienſis de milite affirmat. Neque dixeris eſſe vivorum, quia in eo mortui cruciantur, indéque evadunt ad Paradiſum terreſtrem. Denique utcumque voces, quomodo miles

ille in ignem à dæmonibus conjectus, emerſit vivus, & illæſus?

60. *Refutatur ſigillatim.* Jam exploratum eſt animas corpore ſolutas nec clavis affigi, nec uncis ſuſpendi poſſe, atque omnia hæc cruciatuum genera, metaphoricè accipienda, nec revera extitiſſe, ſed repræſentata eſſe. Id quod de tota hiſtoria hac peræquè affirmari poteſt, imo de pleriſque illius partibus debet. Enimverò gloriam ipſam cœleſtem intueri, quod petebant barbari, & increduli, nullò modo potuêre, ſed ſolam ejus ſimilitudinem; deinde non ſplendidior eſt nunc, opinor, Paradiſus terreſtris, ſi quidem uſpiam eſt, quàm olim cum ab Adamo & Evâ habitaretur: quis verò umquam audiit, vel portam ejus Sole ſplendidiorem, vel ipſum intus adeò micantem, ut præ illo Sol iſte obſcurus videatur? Quis non intelligit perſtringendos fuiſſe utriuſque oculos, omniumque iſtic futurorum, ſi innocentiæ ſtatus permanſiſſet, tanto Paradiſi fulgore? Præterea quæ de amœnitate illius perhibentur, priùs expoſita ſunt. Magnitudinem verò tantam, ut oculis comprehendi nequiret, ecquis in animum ſuum inducat? Cum & Paradiſus terreſtris, Paradiſus, ſeu hortus, non regio ampla fuerit, & firmamentum ipſum à tellure adeò diſſitum oculis attingamus, & medium capiamus. Quid dicam de verſicoloribus veſtibus? de vocum harmoniâ? de cibo cæleſti, quo animæ illius incolæ quot diebus ſe paſci dicunt: cum niſi ſymbolicè hæc accipias ac metaphoricè, Theologicis è ſcholis explodendus ſis? Nam nec ulli animæ veſtes ac voces conſonæ, nec adhuc purgandæ cœleſtis cibus, id eſt, viſio beatifica ullatenus conveniunt, neque poſſunt convenire.

Conſtat itaque ea, quæ de Purgatorio S. Patricii circumferuntur, metaphoricωs intelligenda eſſe; deceptum igitur fuiſſe militem illum, qui corporeis oculis ſe illa ſpectaſſe aſſeruit: cum eorum ſola ſpecies potuerit repræſentari. Neque id mirum, cùm Paulus ipſe ignoraret raptúſne fuerit in tertium cœlum ſolâ mente, an etiam corpore. Niſi fortè ſpectaſſe malimus, non quòd ita ut repræſentabantur revera eſſent, ſed quòd eorum imagines, atque, ut Græci vocant, idola, illius oculis fuerint objecta, quâ ratione nonnulli Philoſophi docent etiamnum Antichriſtum conſpici poſſe. Quibus adde D. Liduinam ejuſmodi tormentis, mente quondam, & quidem cum ſenſu doloris acerbiſſimi, interfuiſſe.

CAPUT TERTIUM.

Infælicitas piorum manium ex captivitate.

PROOEMIUM.

QUONIAM omnis hîc noſter labor ad ſolatium, auxiliumque piorum manium refertur, & jam de Purgatorii loco abundè diſputavimus, eruenda ſunt ex eo deinceps, quæ ſimul earum miſeriam demonſtrent, ſimul excitent in nobis miſerationem. Cum igitur ad eum locum captivitas pertineat, tum conditio ejuſdem ac ſitus, de his duobus hîc agemus: Si modo Lectorem præmoneamus, ut meminerit hæc in pœnam defunctis contingere, idque illis probè cognitum eſſe.

ARTICULUS I.

Expenditur, quàm infælix ſit ipſa captivitas purgandarum animarum.

SERVITUS (inquit Juriſconſultus *ff. de verb. & rerum ſignif.*) ex iis eſſe videtur, quæ contra naturam ſunt. 61. *Servitus eſt miſera per ſeſe.* Idémque ſancit Imperator, & meritò: quoniam libertas generi humano adnata, & naturæ rationis compoti, eſt perquam conſentanea. Quare Deus liberrimus, Angeli liberi, & homo de ſententiâ Ambroſii, communique Patrum Græcorum juxta ac Latinorum, propterea maximè imago eſt

eſt SS. Trinitatis, quod liberum arbitrium ſortitus ſit. Cum igitur illud ſitum ſit in Dominio voluntatis, poteſtatéque agendi quod voluerit, quando voluerit, & quomodo voluerit, conſequitur nihil illi magis adverſari, quàm vim ac ſervitutem. Itaque ſervitutem, ac captivitatem, omnium malorum eſſe poſtremum, nec bello dumtaxat, ſed morte fugiendum, à celeberrimis authoribus pronunciatum eſt. Sanè cum ad Xerxem Perſarum Regem Lacedemonii duo profecti eſſent, ad pœnas ſponte ſeſe dedituri, quòd Perſarum legatos Lacedemonia necaſſet, ipſeque Rex mortis immunes, & in honore habendos apud ſe manere vellet; reſpondêre illi numquàm id ſibi perſuadendum: ſcire enim ſe, quàm ingens bonum in libertate poſitum ſit, quam nemo ſanus, vel cum regno Perſarum commutare vellet.

62. *Defunctis duriſſima.* Cùm igitur pii mânes libertate innatâ; miſerandum in modum ſpoliati ſint, conſequitur illius jacturâ non minus eos affligi, quàm mortales generoſos captivitate: Nec enim amor ille libertatis, morte extinguitur, cum naturam ſponte ſequatur, imò cum naturæ rationis compoti ſit conſentaneus, vehementiùs in illis vigeat neceſſe eſt, quoniam ſola in eos ratio, & pleno quidem jure, dominatur. Neque verò quod mortalibus uſuvenit, captivitatis ſuæ malum lenire poſſunt acceſſione alicujus commodi, aut voluptatis, quod mortalium ſervitus interdum affert, aut admittit. Siquidem animæ corpore ſolutæ, ut organis ſenſuum carent, ſic & eorum commodis, & oblectamentis; atque ut non carerent organis, nihil eſt in eorum captivitate, quod commodo illis eſſe poſſit, aut voluptati. Quamobrem ſi teſte Egnatio lib. 6. c. 10. Venetorum Dux Andreas Dandulus, dum univerſâ claſſe partim captâ, partim merſâ, patriæ ſuumque caſum ingemiſcens, Genuam captivus ducebatur, capite ad Prætoriam puppim ſæpiùs alliſo, ſpiritum tandem emiſit. Si Spargapiſes Tomiridis Maſſagetarum Reginæ filius à Cyro captus, dum ſe vino liberaliùs ingurgitaſſet, poſtquam ad ſe reverſus, ubi locorum eſſet cognovit, ipſe ſibi manus intulit ut refert Herodotus Hiſt. lib. 1. ſatis conſtat pios illos manes ex ſua captivitate tantum mœroris capere, quantum mortalibus ad conſciſcendam ſibi mortem ſufficit, & verò aliquando ſuffecit. Sed, ut opinor, Deus illum mœrorem in aliquibus moderatur: ut & alios, qui naturæ ſponte naſcerentur: de quibus identidem ſumus acturi.

Porrò amor libertatis, ſervitutiſque odium, pro dignitatis portione creſcunt. 63. *Propter ſuam dignitatem nativam.* Exploratum enim eſt, dum Leo III. Pontifex maximus, dum Innocentius II. & Clemens VII. item Pontifices, dum Valerianus, & Ludovicus, aliique Imperatores, dum Franciſcus primus Galliæ Rex, aliique Reges capti ſunt, longè plus mœroris ex ſuâ captivitate cepiſſe, quàm gregarios aliquos milites, aut cives vulgares. Etenim ut dignitati ac præſtantiæ debetur dominatus, ita ſervitus ac captivitas maximè contraria eſt. Atqui animis corpore liberis magna, & multiplex dignitas accedit. Etſi enim per obitum ſtatu merendi, novámque Dei gratiam colligendi exiverint; tamen illius lucri facultas, compluribus prærogativis, ac bonis ſuppletur, ac ſuperatur. nam ut à minoribus exordiamur. Primùm audiendi nobis non ſunt, qui animas corpore exutas movendi ſe exuunt facultate. Siquidem ut corpore conjunctæ ſeipſas & illud movere poſſunt: ſic & ab eo ſeparatæ; maximè cùm naturæ rationis compoti proprium ſit conſortium amare, atque adeo poſſe ſe ad illud movere. At quali motu? utique Angelico non diſſimili, id eſt velociſſimo, quoniam & ipſæ ex genere ſpirituum ſunt, etiam corporis mole minimè detentæ, aut aliunde impeditæ, quo minùs nativa, quâ pollent celeritate, ſe provehant. Vis porrò noſſe, quanta hæc ſit? Cùm S. Chriſtina jam ſemel mortua, ante thronum Numinis, in cœlo forte Empyreo ſtaret, cantabatur in ſacrificio funerali pro ea facto primùm Agnus Dei. Cúmque tertiò repeteretur, jam ejus anima denuò corpori reddebatur, ad ingentes illos piorum manium causâ cruciatus perferendos.

Quid de cognitione dicam? enimverò 64. *Probè cognitam.* anima corpore exuta pro inſitâ vi ſeipſam primùm clariſſimè cognoſcit, atque, ut aiunt in ſcholis, quidditativè, quod illigata corpori minimè poteſt: diſcrimen eſt, quod dum hoſpitatur in corpore, ab eo pendet, ut intelligat, atque adeò phantaſmatis eget, utiturque ad cognoſcendum. At illius vinculo libera ſine illis res cognoſcit, ac proinde modo planè ſpirituali eſſentias rerum intuetur, & maximè ſuam; ex quo conficitur etiam Angelos ab eâ conſpici. & cùm oculum mentis ſemper habeat apertum, nec rerum diſtantia ab earum cognitione impediatur, conſequitur inſuper ſeipſam ſemper cognoſcere; imò (ſi Scoto aſſentiamur, ſpecierum neceſſitatem ad ſpiritaliter intuendum neganti) ſemper eam intueri, quidquid natura ſinu ſuo complectitur, modò Deus

ſuum præbeat concurſum, quemadmodum in libro de Angelorum Tutelâ philoſophati ſumus.

65. *Maximè ob ſupernaturalem excellentiam.* Verùm quæcumque illa animæ corporeis vinculis exutæ nativa excellentia, minimi eſſe debet, ſi eam, quæ ſupra naturam eſt, contemplêre. Quantum enim eſt pios manes è gratiâ Dei, id eſt, è ſtatu filiorum illius, & Sponſarum Chriſti excidere non poſſe, quod fide divinâ certum eſt? tantum ſanè, ut ſecuritas illa ingenti gratiæ cumulo, tot in vitâ periculis expoſito præferenda videatur. Porrò ex eâ efflorеſcit perennis, ac ſummus Dei amor, atque actio gratiarum: tum ſumma animi quies, ac libertas ab omni nævo, etiam leviſſimo, quoniam ſi vel leve peccatum admittere poſſent, & illud ſemel, iterum, ac ſæpiùs iterare, ſic poſſet eorum pœna, magis, ac magis protrahi, etiam ultra diem decretorii Judicii. Illa autem libertas, quanti æſtimanda ſit, novit ille, qui Deum novit, & injuriæ in illum, vel leviſſimæ, gravitatem. Novêre homines ſancti, qui vel illius unius causâ brevem longiori vitæ anteponunt; tametſi longior amplioris gratiæ fructum certò illis promittat, imò anteponerent, tametſi longior certam ſalutem ſponderet. Quoniam cùm longior vita peccatis pluribus obnoxia ſit, malunt ſcilicet brevi emori, quàm diu vivere, ut majore cœli gloriâ potiantur; quia Numinis gloriam ſuæ augmento longè præferunt.

66. *Benè cognitam & expenſam.* Sed demus parem eſſe, ſeu corpori vinctæ, ſeu ſolutæ dignitatem; certè cùm vinctæ impar ſit cognitio, ſtudium quoque libertatis, & captivitatis odium impar eſſe neceſſe eſt. Siquidem ut incognita dignitas, ac libertas non vellicat animum ſtudio ſeſe conſervandi: ita parum cognita, parum tangit deſiderio fugiendæ captivitatis. Cùm igitur piorum manium maxima ſit notitia, vel dignitatis, vel libertatis, ſummum quoque captivitatis horrorem iis ineſſe oportet. Accedit quod mortales miſeriam captivitatis ſuæ non metiantur abjectione dignitatis illius ſupremæ, ac ſupernaturalis, ſed humanæ dumtaxat, ut Regiæ ac Senatoriæ, quæ divinâ illa, ſupra quàm dici poteſt, inferior eſt. At pii manes divinam in ſe celſitudinem intuentur, eámque ut rem aliam quamlibet ſuis librant ponderibus, & quantum valet, æſtimant.

67. *Vnde æſtimatur mæror.* Quare cùm pro dignitatis magnitudine probrum captivitatis creſcat, & mœror ex eâ perceptus probro ut plurimum adæquetur, ſi libet hunc cum mortalium horrore componere, aio ego unicum è piis manibus majori horrore captivitatis ſuæ teneri poſſe, quàm plurimos generoſiſſimosque Reges. Cum verò illi mortem captivitate potiorem ducant, liberè pronuntio, aliquas animas malle mortem acerbiſſimam, ſi fieri poſſet, ſæpiùs pati, quàm ſuam ſubire, vel ad modicum tempus, captivitatem.

68. *Maximè quod ea priventur ſtatim à morte.* Præſertim cùm vincula in eas injecta ſint eo tempore, quo mortalitatis vinculis exolutæ maximum libertatis ſuæ fructum capere debebant: quo, inquam, corporis graviſſimo onere liberatæ modò in terris, modò in Sole, modò in Luna, modò in firmamenti ſyderibus conſiſtere, modò aliò tranſvolare unico ferè momento naturæ vi poterant. Quæ res procul dubio, etſi ſolam naturam ſpectes, non poteſt non eſſe acerbiſſima.

69. *Epilogus ad captivitatem levandam.* Quæ cùm ita ſint, recordare primùm, mi Lector Christiane, quanta ſit piorum manium, vel ex hoc capite miſeria, quæ plurium mortium inſtar illis eſſe poſſit. Et cùm miſeriæ adæquari debeat conatus miſericordiæ, intellige tantum illum eſſe debere, quantus meritò requireretur ad redimendos crudeli morte plurimos ſimul Reges, atque Imperatores, cùm ut diximus, illi longè Regibus antecellant. Atqui pro ejuſmodi redemptione, quot bella ſuſciperentur! quantum argenti, & auri offerretur! Quid? *cùm audiſſet Abraham captum Lot, fratrem ſuum, numeravit expeditos vernaculos ſuos trecentos decem, & octo: & perſecutus eſt uſque Dan, & diviſis ſociis irruit ſuper eos nocte, percuſſitque eos, & perſecutus eſt uſque Hoba, quæ eſt ad lævam Damaſci: reduxitque omnem ſubſtantiam, & Lot fratrem ſuum cum ſubſtantia illius.* Geneſ. 14. adeò ut pro nepote illo ſuo, quem fratrem de more Scriptura nuncupat, caput ſuum cum ſervis ſuis omnibus incerto marti, mortique objecerit. Et tamen mollis erat illa Lothi captivitas præ captivitate piorum manium; & homines Chriſtiani patri, ac matri, fratrique, ac filiis purgante cuſtodia educendis tenuem ſtipem impendere recuſant. At levis ſit illa Abrahæ miſericordia. Leo Abbas, genere Cappadox, ſanctitate illuſtris, pro trium monachorum lytro ſemetipſum in ſervitutem tradidit, & cum præ debilitate pergere ultra non poſſet, à barbaris dominis eſt interemptus. Sanctulus, verè ſanctus vir, pro quodam Diacono mortis damnato, quem Longobardi captivum attinebant, fidejuſſit, eóque fugere juſſo, ejus loco victima remanſit, & militis acinace cecidiſſet, ni Deus ſurrectum brachium immiſſo divinitùs rigore tenuiſſet. Et Chriſtiani captivitatem

captivitatem animarum morte haud paulò duriorem precibus, aut ſacrificiis redimere cunctantur? Quis, quæſo, barbarus, quis Scytha, aut Turcus preces negaret, ſi precibus fratrem, aut amicum aſſerere in libertatem poſſet? Quid barbaros homines loquor? Notum eſt vel Tygridem, vel Urſam captis catulis furere, mortibusque occurrere, ut eos recuperent: Et nos hac in parte, & Tygribus, & Urſis humanitate, benevolentiáque in filios, ac genus noſtrum, uſque adeo cedemus, ut cognitâ eorum tam miſerabili captivitate, non ſicci modò, ſed & ſocordiſſimi lytrum eorum, omnium longè facillimum, preces, etiam ſæpè rogati ſolvere negligamus. Hæc, & ejuſmodi reputate animis, Chriſtiani, & videte quid, vel ex hoc captivitatis animarum capite, nomini, ac pectori Chriſtiano conveniat, & niſi deponere nomen vultis, officium hoc in genere veſtrum facite.

ARTICULUS II.

Expenditur calamitas piorum manium ex loco captivitatis.

BIFARIAM de Purgatorii loco diſſerere licet: vel enim ex ſententiâ mitiore, quam amplexi ſumus, illum ab orci baratro prorſus ſejungente; vel ex ſeveriore, ad orci fauces ſtatuente. Et quoniam utraque probabilis eſt, & poſterior illa Angelicum Doctorem, cum ſcholâ ſuâ, Bellarmino item, aliiſque; authorem habet: ex utraque calamitatem animarum expendere viſum eſt, ac priùs de mitiore cuſtodiâ agere.

§. 1.

Quàm durus ſit animis Purgatorius carcer, licet à tartaro ſejunctus.

70. *Carcerum diverſitas.* PROVERBIUM eſt, nullum carcerem eſſe pulchrum; adde, aut ſuavem: ſed tamen alii aliis tetriores, ac duriores. Conſtantia, Henrici Imperatoris uxor, ad res quaſdam procurandas à viro Caietam; & inde Salernum miſſa; primùm Caietæ à latronibus onerata contumeliis eſt, tum Salerni comprehenſa; dein à Tancredo, Siciliæ Rege, quem regno pellere Henricus nitebatur, Panormum traducta, & illic in Regiâ cuſtodita eſt. Eſt, & ſenatorius carcer, captivi domus, aut curia civitatis, aliudvé dignitati non impar domicilium. Et olim quoque tria erant carcerum genera: primum ære alieno gravatorum: alterum immorigerorum, ac diſſolutorum, donec ad frugem redirent: tertium ſceleratorum, quod poſtremum etiam diſtinguebatur; nam illius pars interior capite damnatis aſſignata: Et Romæ quidem Tullianum à Tullo Rege inſtitutore vocabatur, erátque ſedes duodecim depreſſa pedes, inculta tenebris, odore fœda, & facie horrenda, ut Salluſtius in ſua catilinaria deſcribit. Ex quo apparet, quò quiſque reus vilior, ac criminoſior erat, eò tetriore cuſtodia detentum: quod hodiéque obſervatur. Cùm ergo carceris conditio ad reorum infamiam multum conferat, videndum, quid habeat luſtralis carcer, cur piis manibus per ſe gravis ac moleſtus ſit.

Tria cuſtodiam dehoneſtant quàm maximè: profunditas, tenebræ, ac arctitudo, ſive à loco, ſive à vinculis, ac compedibus, utcumque locus ſit amplus. Siquidem profunditas loci abjectionem demonſtrat, eò majorem, quò major: tenebræ reos indignos eſſe luce oſtendunt; arctitudo etiam motu, qui vitæ argumentum eſt. Age nunc purgatorii profunditatem recordemur. Aſſeruimus ſupra depreſſum eſſe ad milliaria plus mille, & ſitum uſpiam circa terræ centrum. Huc ergo deſcendamus animo, & abjectionem cuſtodiæ, atque adeo piorum manium depreſſionem metiamur. Conſtat terram non ſitu magis, quàm dignitate inter elementa infimam eſſe. Quò enim plus materiæ, plúſque gravitatis habet, quàm cætera, eò ampliùs à ſpiritibus inter res conditas præſtantiſſimis diſtat, eſtque indignius eorum receptaculum. Portò illius centrum, & quæ loca illud circumcingunt, cæteris ejuſdem terræ partibus ignobiliora eſſe neceſſe eſt, ſive quia minùs aëris & aquæ, ac proinde plus materiæ ſortita ſunt, ſive quia longiùs à cœlo, ſpirituum utique ac Beatorum palatio, diſſita. Nec refert, quod ignem nobiliſſimum elementorum, velut utero geſtent, quoniam illuc velut in vindictam miſerorum depreſſus eſt, atque adeò ad ſuppliciorum gravitatem, & infamiam. 71. *Carceris Purgatorii profunditas.*

Ergo animæ naturæ & gratiæ claritudine illuſtriſſimæ, dum eò ſe loci detruſas vident; nimirum, ut nobis longè clariùs infamiam cognoſcunt, ita dolentiſſimè ferunt. Etenim moleſtiſſimum eſt cœlo natis, atque ad Regiam illam divinitatis inhabitandam terreno domicilio egreſſis, ad profundiſſimam terræ ſpecum detrudi. Quid enim hoc aliud, quàm ita haberi, ac ſi ne ſub terrâ quidem conſiſtere 72. *Expenditur moleſtia à profunditate.*

dignæ eſſent? Quid aliud quàm ita plecti, ac ſi reis, ac criminoſis omnibus inferiores? Siquidem pro noxarum atrocitate reorum caveæ profundiores ſunt, uti pro meritorum præſtantiâ ſublimior thronus in cœlo præparatur. Et verò optimè noverunt carceris ſui depreſſionem ad probrum ſuum, atque infamiam à Deo Judice inventam, ac deſtinatam eſſe. Abundè intelligunt juſtitia vindice, & æquiſſimò jure factum, ut infra res hujus mundi propè omnes collocarentur, quæ Deum infra omnes poſuêre. Denique agnoſcunt rectiſſimè ſeſe in corde terræ poſitas jacere; (locum enim Purgatorii ſic vocat S. Vincentius Ferrerius Serm. 2. Dom. 5. poſt Trinit.) quandoquidem terram, ac terrena nimis cordi habuêre. Quamobrem cùm, ut ſuperiùs dictum eſt, eorum dignitas celſitudinem Regum, atque Imperatorum immenſo intervallo ſuperet, eámque & perbenè noverint, & pro merito æſtiment, & inſuper non infra Reges dumtaxat, ſed etiam infra mancipiorum ergaſtula retruſæ ſint, ſcilicet una unica ex ipſis, hoc etiam ex capite plus mœroris percipere poteſt, quàm caperet Rex aliquis, ac Princeps, ſi in Tullianum aliquod compingeretur.

73. *Item ex tenebris.* Accedit autem huic mœrori ingens caligo, cúmque nimium quantum exaſperat. Quamvis enim animæ ſeparatæ corporeâ luce nihil egeant ad intuendum, quippe quibus ipſa ſua intelligentia pro luce ſit; tamen privatione lucis tali loco, ac tempore non parùm cruciari videntur. Quod tormentum, ut explicem, principio ponendum eſt, ut exploratum, luſtrale ergaſtulum tenebricoſum eſſe: tum quia remotiſſimum à Sole, aliiſque mundi luminaribus, & immenſa telluris mole ab iis diviſum; tum quia ſi aliqua lux ibi affulgeret, ab igne affulgeret. At ille idem pleriſque creditur, qui averni, & ſulphureus dicitur. Atqui ſulphureus, & parùm lucet, &, ut Plinius loquitur lib. 35. c. 15. *Suo repercuſſu pallorem dirum præſentibus ſuffundit*, & denique fumum atrum vomit. Hoc igitur poſito, aio tenebras purgantis carceris permoleſtas piis manibus eſſe. Etenim tenebræ damnatorum inter eorum tormenta numerantur. Nam Jobus c. 10. tartarum vocat *terram miſeriæ, & tenebrarum, & opertam mortis caligine.* Et Chriſtus de orco agens: *Proiicite*, inquit, *eum*, ſcilicet Judæum infidelem, *in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & ſtridor dentium*, Matth. 8. Et demum Petrus Epiſt. 2. cap. 2. *Quibus caligo tenebrarum reſervatur.* Porrò ſi, quod neceſſe eſt, poſt diem ſaltem ſupremi Judicii, concedas damnatos tenebris cruciandos; conficiam haud improbabiliter etiamnum cruciari. Quamvis enim tunc induendi ſunt corporibus, tamen eorum non tam corpora, quàm animæ tenebris cruciabuntur. Ergo, & hæ jam iiſdem cruciari poſſunt: ergo, etiam cruciantur, cùm avernus æquè jam tenebris inhorreſcat, atque poſt Reſurrectionem. Si autem damnatorum animæ iis torquentur, conſequitur & animas piorum purgatorio carcere detentorum iiſdem torqueri. Confirmantur hæc ex Chriſti verbis proximè ſuperiùs allatis. ait enim: *Mittite in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium*, id eſt, ſummus dolor (qualis eſſe ſolet uberrimè flentium, ac dentibus ſtridentium) in orco tenebricoſo erit; ut intelligamus è tenebris illum dolorem profecturum, ſtatim atque improbi iis immergentur.

Si quæras, quâ ratione dolorem animis creare hodiéque poſſint tenebræ: non difficilis videtur reſponſio. Primùm quidem non phyſicâ, ut aiunt, actione, quoniam nihil ſunt, niſi privatio lucis: nihil igitur verè efficere poſſunt: objectivè itaque dolorem pariunt, ſive ſunt id quo animis obverſante, (ſemper autem obverſetur oportet) illæ dolorem neceſſariò concipiunt. At dices: unde illa doloris neceſſitas? ex eo, inquam, quod animæ celſitudine ſuâ indignum, pudendúmque ſibi reputent, in loco obſcuro degere: Indignum enim eſt, filias lucis, tenebris involvi: pudendum ideò involvi, quòd lucem divinam parvi penderint. Rursùs indignum eſt hæredes lucidiſſimi cœli, clariſſimæque viſionis Dei capaces in tenebris attineri: pudendum ideò attineri quòd præ cœlo terram, præ Numinis beatâ viſione, ſordida obſcuráque terræ bona deamaverint. Denique indignum eſt, vitam meritas æternam, in eâ lucis abſentiâ videri luce ac vitâ indignas: pudendum ita videri, quòd vitæ caducæ inania commoda plus æquo, & ſubinde plus vitâ æternâ ſectatæ ſint. Quibus, & ejuſmodi addi poteſt impulſus quidam, cui reſiſti nequeat, vindicis juſtitiæ animas ad triſtitiam haſce propter cauſas concipiendam urgentis, quo poſito res tota ex facili intelligitur. 74. *Quomodo tenebris crucietur anima ſeparata.*

Atque ex his ſatis colligitur magnitudo doloris, quem ex tenebris ergaſtuli illius percipiunt, aut percipere poſſunt; hic enim multiplici illi indignitati, ac probro æquiparatur. Quare tantus pudor, mœrorque ex hoc capite manat, quàm probroſum eſt, luce, cœlo, vitâ æternâ dignas, 75. *Et quantopere.*

digna, ut indignas iis omnibus haberi. Quæ multiplex infamia tantò triſtior illis, graviorque eſt probis omnibus humanis, quantum dignitates humanæ, & inanis gloria, quæ probris, & contumeliis impetuorut, juri ad cœli domicilium, vitámque æternam, & ſolidæ gloriæ animarum hinc efflorеſcenti concedunt. Etenim eò eſt gravius probrum, atque acerbius, quò dignitas, quæ probro afficitur, major eſt.

76. *Probrum piorum manium cum probris Mariæ Stuartæ, collatum.* Libet hîc recordari probrorum omne genus in unam Mariam Stuartam, Reginam Scotiæ invictiſſimam, diverſis temporibus congeſtum, & idem omne cum unicæ animæ infamia comparare. Nupta erat Franciſco II. Galliarum Regi Maria in primulo juveotutis utriuſque flore, ſed ſexto, & decimo à nuptiis die lilium illud Gallicum mors demeſſuit. Ergo redibat juvencula vidua in hæteditarium Scotiæ regnum, & ecce Eliſabetha Angliæ Regina, Anglicani Regni uſurpatione deturbari timens, inſidias illi in itinere meditatur, ac deinde ubi irritas fore videt, perfido jurejurando fidem obligat, & pacem ſancit. Poſt hæc Henricum Stuartum, ex Comite Lenoxio ſocium thori Regniq́ue Maria fecerat, & ille non multò poſt perduellibus necem Reginæ machinantibus, vel connivet, vel annuit. Exinde Maria fratri ſuo naturali, Comiti de Mouray, poſt bellum nefarium contra ſe ac patriam ductum, pepercerat, Regémque deinceps, ne illum alterius jam parricidii reum trucidaret, impediverat, & ipſe Mouray interempto authoritate ſuâ Rege, Reginam peſſimâ fraude adigit ad novas nuptias cum patricidii executore contrahendas. Eadem populum ſuum amaverat, foveratque unicè, & hic eam Regni poſſeſſione exturbatam carcere concludit; unde aliquando libera fugere ex patriâ cogitur. Quo quidem tempore multis officioſiſſimis verbis, miſſóque in Fidei pignus nobiliſſimo adamante ab Eliſabethâ in Angliam invitata eſt; ſed vix eò venit, cùm ad ſubeundam iniquiſſimi Comitis Mouray accuſationem, perfidè ab illâ adigitur, & in cuſtodiam datur: in quâ ex quadraginta quatuor, quibus vixit, annis, mediam ferè partem miſerè exegit, tandémque violento ac tyrannico judicio, nefandáque conſanguineæ fraude oppreſſa, ferale ſuggeſtum ſubiit, ac cervicem ſecuri ſubjecit.

77. *Præfertur.* Quæ quidem omnia, & indigniſſima facinora ſunt, & in Regiæ celſitudinis throno probroſiſſima: adeo ut ſi in generoſiſſimi, ſanctiſſimique pectoris heroïnam non incidiſſent, certè mœrore eam confeciſſent, mortem haud dubiè, ac ſæpiùs cuivis alteri illatura. Sed tamen pace dicam Heroidis invictæ, ludus ſunt ad probrum animæ unicum ex tenebris purgatorii carceris inuſtum. Nam iis quidem probris Regina illa exercita eſt, quaſi ſi dignitate Regia, vitáque indigna foret, licèt utrâque digniſſima: at anima in tenebris jacet, perinde ac ſi luce cœleſti, vitâque regiâ, ac immortali (quibus ob gratiam, charitatémque digna eſt) eſſet indigna. Ut ergo longè intolerabilius eſt Regi dedecus, ſi diademate, ac Regno indignus habeatur, atque ut indignus accipiatur, quàm Senatori, ſi gradu ac ſede Senatoriâ: ita animæ multò graviùs in tenebris attineri, quaſi luce, ac Regno cœleſti indignam, quàm Regi, aut Reginæ quantumvis latè imperantibus, quaſi vitâ, regnóque indignos contumelioſis modis haberi. Imo prius illud animæ gravius eſt, aut certè eſſe poteſt, quàm Regibus, ac Principibus quibuſque generoſiſſimis grave eſſet, ſi gradu deturbarentur ſuo: cùm dignitas cœleſtis, vitáque immortalis, etiam ſubductâ viſione Dei beatâ, longè nobilior ſit, excellentiorque omni mortalium amplitudine.

Itaque venio nunc ad ergaſtuli purgantis anguſtias, quibus & illius calamitatem, infamiámque exaggerari perſpectum eſt. Non equidem hîc ago de loci ipſius àrctitudine. Nec enim arctum eſſe cenſeo. Etſi enim omnes animæ luſtrandæ puncto ſpatii contineri poſſint, propter expertem materiæ, quantitatiſque ſubſtantiam: tamen & locum ſatis amplum inſita naturæ vi occupare queunt, & nî fallor in Purgatorio occupant. Non minorem certè illis ſingulis tribuo, quàm corpori humano, etiam giganteo, commodum (cùm animæ gigantum ejuſdem ac noſtræ rationis eſſent) quia in tantâ ſubterraneæ regionis vaſtitate fruſtra in anguſtias loci, naturæ minùs conſentaneas compingeretur. Denique amplam eſſe luſtralem cuſtodiam colligitur ex communi Theologorum ſenteotiâ, arbitrantium utique poſt diem Judicii extremi, orcum, ut innumera corpora damnatorum capiat, amplificandum ſpatii, quo Purgatorium cootinebatur, adjunctione. 78. *Miſeria piorum manium non ex loci anguſtiis.*

Aliæ igitur hîc ſunt anguſtiæ, arctitudo alia; colligatio nimirum qualis olim Ægyptiotum in tenebris moleſtiſſimè detentorum. Ut enim illi in tenebris divinitùs immiſſis deprehenſi, loco ſe movere non poterant, quaſi vinculis eſſent conſtricti, ita animæ ſic in cuſtodiæ ſuæ tenebris attinentur, 79. *Sed ex eorum ad locum alligatione.*

attinentur, ut non modò ex illâ, ſed neque è ſuo loco exire queant. Cauſa utriuſque affixionis eſt varia. Nam Ægyptios quidem pavor ingens, quem tenebræ horribiles è denſiſſimis nebulis, & aëre ſpiſſiſſimo coortæ, omníque lumini, etiam Solis, igníſque, impenetrabiles incutiebant, quaſi catenâ vinctos tenebant. Quippe ex tam denſis tenebris ſuſpicabantur mundi ordinem perverſum, & ubique pericula, præcipitiáque latere, monſtris præſertim, ac ſpectris ſeſe undique oſtentantibus. At pios manes aliud catenæ genus omni motu prohibet. Nimirum intelligunt ita juſtiſſimum Judicem in ſuarum noxarum pœnam ſtatuiſſe, ut in ergaſtulo illo, præciséque in aſſignatâ ſibi illius parte immotæ maneant. Id enim ſimile vero, ut colligi poteſt ex eo Chriſti imperio: *Ligatis manibus; ac pedibus eius mittite eum in tenebras exteriores.* Hæc enim colligatio, denegationem omnis ſe movendi facultatis ſatis indicat. Nec refert, quod de improbis manibus potiſſimùm intelligatur; eſt enim hac in re piorum par ratio, ut pœnas quique ſuas ſuo loco, atque adeò magis, minuſvé moleſto, perſolvant, ſuperiori ſcilicet, vel inferiori. Et hæc voluntas illis eſt ſatis, citra omne imperium novum, ſubtractionémque concurſus divini ad motum neceſſarii: propterea quòd piiſſimæ illæ mentes, contra voluntatem Dei tendere nec poſſunt, propter ſtatum peccandi neſcium, nec volunt, propter voluntatis ſuæ ſummam cum divina conſenſionem.

80. *Arctiſſima.* Cæterùm ejuſmodi ſunt illæ anguſtiæ, ut nullis aliis quorumlibet captivorum cedere videantur. Nam quælibet aliæ, quælibet, inquam, cuſtodiæ, vinculáque laxari vi quadam, attritúve poſſunt: purgatoriæ non poſſunt. Deinde arctiores ſunt carceribus quibuſvis, aut caveis, aut etiam vinculis. Nam carcerum quidem laxitas aliqua eſſe ſolet. Caveæ autem illæ celebres, ſive in quam Valetianus Imperator à Perſarum Rege conjectus eſt, educendus quoties illi Cæſaris tergo, velut ſcabello ad ſcandendum equum uti lubebat: ſive in quam Bazaïetes detruſus, per totam Syriam à Tamberlane circumductus eſt, ſive in quam Sedecias Judæorum Rex oculis orbatus compactus eſt, ritúque feræ tractus Babylonem: illæ, inquam, & ſimiles ferreæ caveæ non ſic eos arctabant, quin corpora movere poſſent; &, ut non poſſent, tamen iis identidem educebantur. At pii manes loco ſic affixi ſunt, ut eum nequeant ullo modo mutare, aut ſe magis, minuſvé extendere. Quare eadem Judicis voluntas eos certo ſpatio adſtringentis quibuſlibet vinculis arctiùs continet.

Quàm verò iis probroſæ ſint iſtæ anguſtiæ, ex eo liquet, quòd, ut diximus, cùm movendi facultas vitam naturæ ſpontè conſequatur, motúſve vitæ ſit argumentum, multari impotentiâ ſe movendi ob vitæ anteactæ noxas, eſt ob eaſdem haberi motu vitâque indignas. Idque patet in capitalium criminum reis, qui etſi eo carceris loco poſiti ſint, unde nequeunt evadere, tamen ad infamiam manicis quoque ferreis, ac compedibus gravantur, quaſi mortem commeriti. certè de Joſepho ſic Propheta Regius: *Humiliaverunt*, ait, *in compedibus pedes eius, ferrum pertranſiit, animam eius*, id eſt, *animum mœrore confecit.* Sed eſto nihil inde infamiæ animis aſpergatur, quàm durum illis eſt ſic adſtringi! Nam ſi feris intoleranda ſunt vincula propter vagandi cupiditatem innatam, & conſuetudinem libertatis: ſi aviculæ ipſæ caveis contineri vix queunt, ſemperque aſpirant, ſubſiliuntque ad liberum volatum; major certè piis manibus ineſt proclivitas ad liberè exſpatiandum: quia, & plus agilitatis ineſſe oportet, quàm avibus, & plus ad libertatem propenſionis, quàm vel iiſdem, vel belluis. Quod ſi etiam puellari, etiam ſemimortuo corpori, intolerabile eſt diu eodem ſitu, etiam molliſſimo in lecto jacere; ſi facinoroſus ille unicam noctem, S. Liduinæ conſilio, immotus in ſtrato hærere vix potuit, indéque tartari æſtimans pœnas, ad meliora ſe convertit: quale & quàm aſperum futurum eſt animis excitatiſſimis, ac celerrimis, cœlóque natis, ac libertati; eodem loco diutiſsimè detineri, ac motu prohibeti? profectò non exiſtimo, quemquam eſſe, qui graviſsimis, acerrimiſque morbis conflictari non mallet, quàm ad menſem, aut hebdomadem cogi manus, ac cætera membra omni motu abſtinere: & ſunt qui mortem eo tormento leviorem putent; quanto igitur ſupplicio erit piis manibus uni loco illigari, ut omnino ſe movere nequeant. Adde ſingulis animis de complurium ſententiâ plus in cœlo ſpatii manere, quàm totus orbis terrarum occupet. Ex quo efficitur moleſtiſsimum iis eſſe, in exiguum cuſtodiæ luſtralis orbiculum, angulúmque compingi. Imò, & graviſsimum futurum, etſi totâ cuſtodiâ vagari poſſent: quoniam ipſâ totâ præ cœleſtis Regni, quò tendunt, immenſitate, minor longè, quàm punctus eſt. 81. *Probroſâ illis, ac permoleſta.*

Quamobrem moveat te, ô Chriſtiane Lector, tã duri per ſe carceris acerbitas ad piorum manium ſolatium, ac liberationem. 82. *Flectas ad miſericordiam.*

Cum

Cum enim, & illius altitudo, & tenebræ, & arctitudo ſaxea etiam pectora ad commiſerationem eorum flectere poſſint, ac debeant ſingula, quamò promptiùs, fortiúſque univerſa. Certè dum catenæ Neapolim adventant (ſic reos inſignes vocitant, qui ex toto Neapolitano Regno vincti Neapolim mittuntur) id infælicis ſpectaculi pleroſque commovet ad miſericordiam in nefarios licet, & profligatæ vitæ nebulones.

83. *Exemplo Patris Caraſæ, & aliorum.* Et R. P. Vincentius Caraſa Societatis JESU, vir ſanctimoniâ pariter, ac genere perilluſtri, cum nobilium Equitum Sodalitio D. Virgini ſacro, prælatâ Cruce, cantandas inter Litanias, dux, & princeps agminis obviam miſeris ex affectu miſerationis ibat, deductiſque in grandiorem Vicarii aulam, pedeſque lotis opiparæ menſæ demum accumbentibus cum iiſdem Equitibus famulabatur, tum appoſitâ ad pœnarum carceriſque patientiam oratiocõfirmabat. Denique aliqua ſtipe donabat. Quid Joſephum Patriacham è ciſterna, Jeremiam Vatem è luto, ubi ſolo capite extabat; Sedeciam è carcere Babilonio hoſtium ipſorum commiſeratione eductos loquar? An par eſt parentes, fratres, atque amicos in horrido illo Purgatorii carcere non modò deſeri, ſed & omni ope à nobis deſtitui? An non carcerem, ac vincula meretur, qui ſpretis, naturæ, amicitiæque vinculis, ſuos è tam infelici cuſtodia, quod facilè poteſt, non aſſerit? Ergo Chriſtiani preces, ſtipem ac ſacrificia cumulate: vel funes ſunt, vel lytrum, queis captivos veſtros vindicetis: ô! tam optatis benevolẽtiæ vinculis eos devincite: vobis æternùm obſtricti manebunt: tam pretioſo & neceſſario lytro redimite, veſtri ſemper erunt, etiam cum in cœlo regnabunt. Denique quo licet pacto illos tam moleſto carcere liberate, cæleſtia palatia vobis reſerabunt.

§. 2.

Quàm horridus ſit piis manibus carcer luſtralis, ſi orco ſit continuus.

QUAMQUAM cenſuimus expiatoria loca orco contigua fortaſſe, certè quidem non eſſe continua: res tamen in ancipiti eſſe non deſinit; præſertim cùm contraria ſententia authorem laudet Divum Thomam, ejuſque aſſeclas permultos numeret. Quamobrem tamquam probabilis, & forſitan vera, non leve pondus addit animarum ærumnis. Igitur eâ poſitâ, tria nobis expendenda, locus, ſocietas, & dæmonum hominumque damnatorum in Deum maledicta, quatenus pios manes affligunt.

Locus profectò ejuſmodi nimium quantum eos cruciet, neceſſe eſt. Cùm enim cœli ſint candidati, & decreti cives, neque eo jure excidere ullo modo poſſint, fieri nequit, quin acerbiſſimum illis ſit in orci faucibus collocari. Quid enim hoc aliud, quàm eodem ergaſtulo, quo rei læſæ dvinæ Majeſtatis extremis ſuppliciis torquentur, concludi; atque adeò Numinis amicos, ſponſas, ac filios in inviſo hoſtium ipſius immortalium carcere attineri? Si pater quiſpiam moratum alioqui, generoſumque filium, leves ob culpas extrahi è domo paternâ, & à lictoribus trahi juberet ad publicum prædonum carcerem; quàm eſſet id tormenti genus dedecoroſum illi, atque acerbum! Si virgo nobilis ac pudica ob offenſum leviter ſponſum juberetur abs eo trudi in ſagarum incendio adjudicatarum ergaſtulum: quàm hoc illi foret pudendum! Quid hæc memoro? nam ſi amicus ab amico non graviter læſus in judicium eum vocaret, duriſſimum ac intolerabile eſſet illud probrum, non modò ſi compingi vellet in carcerem; quàm durum eſſe oportet piis animis, filiis, inquam, ac ſponſis, & quidem Deo amiciſſimis in dæmonum carcerem ablegari? Certè quantum præſtat, filii, ſponſæ, atque amici Numinis dignitas, filiis, ſponſis, atque amicis hominum, & quantò acerbior eſt crebi carcer carceribus hujus vitæ, tantò graviorem eſſe hoc in genere neceſſe eſt, piorum manium dolorem hinc perceptum, dolore filiarum, ac ſponſarum mortalium: maximè, cùm in unicam animam, triplex iſta dignitas cadat, amici, filii, ac ſponſæ Dei. Itaque nullum in terris dedecus par illi excogitari poteſt. At parum hoc. Siquidem haud ſcio an damnatorum hujus generis probrum nonnullâ ſaltem ratione non vincat. Nam hi ſanè cœlo indigniſſimi ſunt, mancipia ſunt, orci victimæ ſunt, cùm igitur orco mancipantur, cùm remotiſſimo à cœli regiâ loco tenentur, cùm in hoſtium Numinis barathrum detruduntur, parum, aut nihil probri illis accedit. Verùm animis cœlum commeritis, atque Dei filiis, ac hæredibus eodem deturbari velut è cœlo, quò caritas, & gratia divina eas vocabat, id verò probrum omnium maximum eſſe cenſendum eſt. Quamobrem cùm innumeræ, longiſſimæque lites, cùm etiam plurima duella, bellaque ſuſcipiantur pro tuendâ loci dignitate, cum eâ dejici non paucis morte aſperius ſit: cogitate ô Chriſtiani! quàm dolendum ſit ſanctis manibus 84. *Propter loci conditionem horridam.*

manibus ad tam vile pudendúmque nebulonum ergaſtulum amandatos eſſe.

85. *Propter ſocietatem.* Quid jam de dæmonum, ac damnatorum cum animis ſocietate dicam? etſi enim ſine imperio divino, cui reluctari nequeant damnati, nolint pii manes tranſmeare, non poſſint ex orco ad orci fauces, neque contra ex faucibus ad illius interiora, tamen loci continuitas, & unum carcerem, & commorantium conſortium, & ſocietatem efficit. Quàm autem hæc piis manibus inviſa, pudendáque eſſe debeat, manifeſtum eſt, partim ex juſtiſſimo eorum odio in dæmones, hominéſque damnatos (quippe Dei, ſuóſque hoſtes) partim ex horum rabie pluſquam caninâ in pios manes, quippe Numinis, quod execrantur, imagines & amicos. Si enim mortalibus non admodum ſanctis, Deíque amantibus graviſſimum ineſt odium in cacodæmones, ac damnatos, adeò ut vel eorum nomen picturámque exhorreant, quantum erit piorum manium in eoſdem odium, qui ut cognitione multum præſtant mortalibus, ſic & amore. Rursùs ſi dæmonum in mortales rabies omnem intelligentiæ noſtræ captum ſuperat, quanta erit in pios manes, cùm, & de ſalute ſuâ ſecuri ſint, ac certi de Numinis in ſe amicitia, & ejus laudes æternùm celebraturi; denique tantum non beati! Nimirum quemadmodum odium Dei, fons & origo eſt diabolici in homines odii, ita quò ampliùs bonorum divinorum illi poſſident, quóve certiùs ea ſunt poſſeſſuri totâ retro æternitate, eò ardentiore invidiâ diaboli, unáque homines damnati illos inſectantur, nam utrorumque eadem hîc ratio eſt.

86. *Et odium dæmonis in pios manes.* Atqui ſatis hîc nota eſt crudelis odii indoles. Notum eſt Romulum Urbis parentem à Senatu, quem ipſemet in ampliſſimo gradu collocarat, diriſſimè laceratum eſſe. Pervulgatum eſt Amanum Amalecitem, Mardochæi Judæi odio, edictum Artaxeris, apud quem plurimum poterat, procuraſſe, quo tota Judæorum gens internecione exſcindi jubebatur. Refert quoque Bodinus, quemdam Mediolanenſem horribile facinus excogitaſſe, etenim inimicum premens, pugione faucibus admoto, eum ſe jugulaturum minitatus eſt, nî Deo renunciaret: renuntiavit, tum renunciare juſſit ex animo: & infælix, ſpe gratiæ, paruit, neque id ſatis, eandem renunciationem ſæpiùs iterare compulit, ac demum eo jugulato, ſibi gratulatus eſt impius, ac perfidus de corpore, animóque inimici ſe vindictam ſumpſiſſe. Quare cùm dæmones multo graviore odio animas habeant, quis dubitet quin diris, & imprecationibus eas infeſtent, quin diſperire ſecum pervelint, quin Deum maledictis laceſſant, quòd eas à fraudibus ſuis, ac machinationibus integras, ſyncerásque præſtiterit? Has igitur diras, has in Deum illatas contumelias, id atrociſſimum damnatorum in ſe odium, cùm clariſſimè intueantur animæ, quàm immaniter, vel inde torquentur! quàm graviter odêre perditos illos oſores ſui, ac Numinis! quàm acerbè ferunt eâdem ſe cum illis cuſtodiâ conſtrictos eſſe.

Vide Theatrum Beyhock.

87. *Propter damnatorum blaſphemias.* Sed caput eſt hoc in genere, atrociſſimúmque piorum manium tormentum, ptæ quo cætera joci inſtar dici poſſunt, infandam ſcelerum, quæ orcus evomit, colluviem coram ſpectare, atque auribus mentis diras omnes percipere. Conſtat id pronunciatum ex Sanctorum ſenſis, ac factis. Nam divo quidem Ignatio Societatis JESU Conditori, averni pœnas contemplanti nihil in illis intolerabilius viſum eſt, quàm damnatorum impia in Deum dicta inaudire. Maria verò de Victoriâ ſpectatiſsimæ virtutis fœmina, Cœleſtinarum Inſtitutrix, cùm flagitia perditiſsimi hominis narrantem audiret, ſuſtinuit illa quidem tantiſper; at cùm de ejuſdem injuriis in Sanctiſsimam Euchariſtiam dicere cœpiſſet, vix quatuor, aut quinque verbis ſuper ea re auditis, tum ipſa ſuſpirare ex alto, tum ſe huc, & illuc vertere, tum non ſe continere, quin ſororem in eâ narratione pergere prohiberet, hiſce verbis: ***Filia, noli ulteriùs procedere, quia morior præ dolore***; tum identidem ſic exclamare medullitus: ***Deum meum tam bonum adeò offenſum fuiſſe!*** Quid ſenſiſſet, dixiſſetvé, ſi orci maledicta in Deum immenſo graviora audire illi contigiſſet!

88. *Ratio ab exemplo Chriſti.* Sed mirum minimè eſt hunc Sanctorum hominum fuiſſe ſenſum. Chriſtus in Olivetico horto dum ex triſtitiâ ingenti ſanguinem ubertim ex toto corpore pluit, non ſic ex cruciatuum ſibi ſubeundorum contemplatione afflictus fuit, quàm ex iis, quæ prænoverat ſceleribus improbiſsimæ, ingratiſsimæque humanæ gentis, cujus causâ erat cruciandus. Ratio eſt, quòd culpa omnis, cum injuria in Deum ſit, conſequenter malum ſit ejuſdem Dei. Nemo autem ignorat illius quantulumcumque malum, propterea quod Numen infinitæ Majeſtatis, ac bonitatis ſit, majus eſſe quantocumque rei creatæ malo, atque adeò quantâcumque pœnâ, & quod ei conſequens eſt, minimam noxam, minimámque Numinis injuriam, maximis, vel orci pœnis pluris æſtimandam eſſe. Chriſtus ergo cùm id pernoſſet, minimum delictum ſuis omnibus cruciatibus pluris faciebat,

& cùm

& cùm tanta crimina ingratiſsimorum hominum futura præviderer, ſcilicet longè majorem ex iis dolorem, triſtitiámve concepit, quàm ex notitiâ inſtantium ſibi tormentorum.

89. *Exponitur quantus hinc dolor defunctorum.* Atqui piæ mortuorum animæ, & judicio, & voluntate cum Chriſto, ſponſo ſuo maximè conſentiunt. Maximi itaque ducunt damnatorum contumelias, diráſque in Deum, ac Superos, eáſque moleſtiſsimè, egerriméque ferunt. Et quidem meâ ſententiâ, Sanctorum mortalium horror, dolórque hujus generis, nullus eſt ad dolórem illarum. Siquidem ſi doloris mortalium ſeges, ac materia ſpectetur, vel hæc præſens eſt, vel abſens: At ſcelera, maledictáque in Superos, quibus Sancti interſunt, pauciſſima ſunt; igitur & dolor ex illis rarus, & exiguus ſit, neceſſe eſt. Sin autem abeſt ea materia, ſolóque auditu, aut cogitatione percipitur, compertum eſt malum abſens, etſi graviſſimum, parum ferire mentem, nec magis afficere voluntatem. Et ita evenit piis hominibus, averni diras, & contumelias in Deum contemplantibus. Prorsùs autem alia eſt ratio animarum luſtrali cuſtodiâ detentarum. Nam eas illic vindex Numinis juſtitia collocavit, ut aſpectu extremæ calamitatis dolorem participarent. Intuentur igitur penitus mentes, percipiuntque ſenſa dæmonum, hominúmque damnatorum, vident acerrimum eorum dolorem, perſpectam habent deſperationem, execrationémque Numinis, imprecationes infandas audiunt, denique haud ſcio, an quidquam in orco fiat ad vindictam reorum, ac perduellium, quod eas lateat, & quod inde conſequitur, conſcias exiſtimo dirarum, contumeliarúmque prope omnium, quas dolor illis exprimit.

90. *Gravior ignis pœnâ.* Quare cùm in iis diris ſitum ſit ingens Dei malum (utpote, quia ingens ejus injuria) & piiſſimæ animæ magnitudinem illius, atrocitatémque pervideant, nullatenus ambigendum ſupereſt, quin acerbiſſimum dolorem inde hauriant.

Cæterùm veſtram hîc potiſſimum opem imploro, ô mortales! non equidem, ut Danielem quempiam è Leonum famelicorum lacu tollatis: quamquam enim id calamitatis genus maximum eſt, tamen ad hoc, quod deſcripſimus liquet eſſe nullum. Non ut hominem ad beſtias damnatum theatro educatis, licèt enim nequiſſimi, hoſtes infeſtiſſimi, aut plerumque homines pernicioſi, & immanes, qui ob multiplicia crimina veniâ indigni erant, cum beſtiis depugnare cogebantur: tamen neque id ſupplicii cum hoc piorum manium conferri meretur, quemadmodum nec belluæ terreſtres cum tartareis ullo modo ſunt comparandæ. Et tamen Rex Darius illacrymatus eſt, dum carum caput, & inſontem Danielem Leonibus objectum reviſit, & illa ad beſtias damnatio meritò inhumana Chriſtianis viſa eſt, & ab Honorio Imperatore prohibita. At ſupremus, & æquiſſimus Judex hanc ipſam ad ſtygias beſtias damnationem, debitam vitâ functis pœnam cenſuit, verùm facili pretio redimendam. Nonne igitur Chriſtiano pectore indignum eſt illud denegare? Eſt ſanè, imò etiam inhumanum, & belluinum dici poteſt. Quaſi ergo non ſatis eſſet piis manibus ad ſtygias illas beſtias eſſe damnatos, nonnulli crudelitate quadam in beſtias ſeſe induunt, & ingrati animi, velut unguibus miſeros parentum, aut Mæcenatum manes dilaniant. Parcite ô Chriſtiani! & potiùs eorum miſeremini. Alioqui enim cavendum ne ſicut illi, qui Danielem in Leonum lacum demittendum curaverant, eo jam libero, ipſimet demiſſi, ac ſtatim devorati ſunt: ita vindex Numinis juſtitia in lacum illum Purgatorii altè demittat miſerrimè torquendos. 91. *Epilogus ad commiſerationem horum ad beſtias damnatorum.*

CAPUT QUARTUM.

De pœna damni piorum manium: ſive de jactura beatitudinis.

PRÆFATIO.

92. *Pœna damni qua includat.* QUæ de captivitate, ejúſque loco hactenus diſputata ſunt, vel revocari poſſunt ad pœnam damni, vel ad pœnam ſenſûs: ut liquidum eſt conſideranti. Cæterùm etſi acerbiſſima, tamen præludia ſunt dumtaxat ejus mœtoris, qui nunc nobis propoſitus eſt: non tam ad dicendum, quàm ad mirandum, & deflendum. Etenim niſi expertus, nemo capere animo poteſt, nedum exprimere verbis illam doloris immenſitatem, quem exilium à beatiſſimo Numinis conſpectu, aliæque huic conſequentes pœnæ fidelibus manibus creare natæ ſunt. Quas ut ordine digeram, primùm hoc capite de temporariâ viſionis beatificæ jacturâ, tum de amotis, ac gaudii beatifici privatione deinde ſequenti, de ſempiternâ jacturâ ingentis gloriæ per ſocordiam factâ, déque multiplicis gratiæ repudiatione, denique de peccato, & poſtremo de ſatisfactionis hac in vitâ neglectu, erit diſſerendum. Adeſte igitur genii, piorum manium tutelares; veſtra enim agitur cauſa, dum cariſſimorum vobis capitum ingens ex tantâ jacturâ moráque dolor proponitur, quippe liberorum ærumnæ, matrum pectora æquè, aut magis, fodicant,

ARTICULUS I.

Animarum ingens triſtitia ex privatione intuitus beatifici.

93. *Certum eſt purgandas animas Deum non videre.* TRISTITIÆ hujus quam expendimus, duo ſunt fontes præcipui: prior eſt præſtantia rei, cujus jactura fit; poſterior, ejuſdem deſiderium. Ut igitur de priori priùs agatur, ſtatuendum principio, tamquam exploratum pios manes Numinis aſpectu minimè frui. Cauſa eſt in promptu, tum quia ideò carcere luſtrali detinentur, quòd ad intuendum Deum minimè expediti ſint, quippe quòd pro noxis necdum fecerint ſatis, atque adeò pœnas adhuc dare debeant, quarum potiſſima eſt divini illius conſpectûs privatio, tum quia ſi Deum contuerentur, jam beatitudine potirentur, ac proinde omnis pœnæ doloriſque forent expertes. Et illud eſt, quod Joannes indicat Apocal. 21 ubi de cæleſti Jeruſalem agens: *Non intrabit*, ait, *in illam aliquid coinquinatum*, ſive ut ex Græcis patet, aliquis coïnquinatus. Id quod Iſaias Vates ſic expreſſerat: *Populus tuus omnes juſti*. c. 60. nimirum quod obligatio ad pœnam, etſi non noxa, aut macula vera ſit, tamen ex noxâ naſcitur, dúmque perſeverat, necdum cenſetur noxa prorsùs abolita, propterea quòd in eo ſuo partu, atque effectu, quaſi vivere videatur.

Porrò privatio viſionis beatificæ, cæterorúmque viſionem conſequentium, cum 94. *Quid pœna damni.*
triſtitiâ inde exortâ Theologis pœna damni dicitur, quod & damnum ſit, ſeu jactura, & in pœnam infligatur, utque à pœnâ ſensûs, id eſt ab igne, aliisve juſtitiæ vindicis, ſi qua ſint, inſtrumentis diſtinguatur.

§. I.

Prior ejus cauſa, retardatio poſſeſſionis Dei.

PARS PRIMA.

Quid Dei poſſeſſio?

HIs igitur conſtitutis, quærimus, 95. *Præſtantia viſionis beatificæ; quod ſit Dei poſſeſſio.*
quanta ſit vel ad breve tempus jactura viſionis beatificæ. Cui quæſtioni reſpondeo, tantam eſſe, quantum eſt bonum ex adverſo poſſidere ipſum Deum. Enimverò clarus Numinis intuitus, perfecta ejus poſſeſſio eſt. Qui ſic? ais. Nam ſi Principum, Regúmque palatia intus, foríſque contempler, non continuò ea poſſideo. Imò verò, ſi ſapientes conſulas, veriùs, vel ſic poſſidebis, quàm Principes, vel Reges ipſi quavis corporeâ ratione apprehendendo,

Google

dendo, detinendóque. Quippe quòd viſus, ac quælibet cognitio, quædam rei objectæ ſpiritualis apprehenſio ſit, longéque penitiùs, nobiliúsque illam ſiſtat præſentem, quàm manus complexu ſiſti poſſit. Sed eſto, res corporatæ cognitione, præſertim imperfectâ, non poſſideantur: alia eſt ratio ſpiritualium, alia Dei, qui cùm manibus apprehendi nequeat, ſed ſolâ cognitione, & clara quidem cognitio, qualis eſt beatifica, illum ut in ſe eſt, menti exhibeat, atque adeò ſiſtat præſentem, quid abeſſe poteſt, quin Dei dicatur poſſeſſio? Accedit quòd rerum corporatarum intuitus, facultatem fruendi rebus viſis, aut cognitis minimè præbeat, quæ tamen facultas ad veram poſſeſſionem requiritur. At viſio Dei eam omnino præſtat. Nam beatus hoc ipſo, quo illum clarè intuetur, eo frui, ac pro arbitrio delectari poteſt. Eſt ergo intuitus Dei, perfecta ejuſdem adeptio, ac poſſeſſio.

96. *Soláne an etiam cum amore nil refert.* Nec refert ad propoſitum celebris illa Theologorum controverſia, an in eâ ſolâ beatitudinis eſſentia ſita ſit, quod contendit Angelicus Doctor cum ſuis aſſeclis. Etſi enim Divo Bonaventuræ contra S. Thomam tendenti conceſſerimus, amorem gaudiúmve ad beatitudinis eſſentiam pertinere, atque ad abſolutam omnibus numeris ſummi boni comprehenſionem, ut illud viſione apprehendi, gaudio conſtringi, utroque ſatiari animus poſſit: tamen viſio Dei, amoris, ac gaudii radix, ac parens eſt, atque adeò vel efficit ipſa perfectam Dei poſſeſſionem, vel invehit, quod nobis impræſentiarum ſufficit.

97. *Quid Deus.* Ut itaque illam Numinis poſſeſſionem expendamus, videndum porrò quà licet, quidnam ſit Deus? Quæ quidem perquàm ardua quæſtio eſt, ſolíque ipſi Deo pertractanda, cùm ſe ipſe ſolus omninò comprehendere poſſit. Quare Clemens Alexandrinus ſtrom. lib. 2. *Deus*, ait, *res quædam eſt captu, ac venatu difficilis, ſemper recedens, atque à perſequente ſe removens.* Verumtamen quia res exigit, ut de illo dicatur aliquid, & Theologia nonnullam Numinis notitiam præbet, dico Deum ſic utcumque definiri poſſe, ut ſit ens infinitum in omni genere entis, ſeu perfectionis.

98. *Exponitur.* Etenim hac definitione ſtatuitur primum exiſtentia Dei neceſſaria. Si enim poſſet non exiſtere, quæ omnium perfectionum eſt fundamentum, exiſtentia, caduca, fluxáque foret. Quomodo igitur non imperfecta? quomodo eſſet infinita. Deinde eadem definitione æternitas divina conſtituitur. Nam ſi Deus cœpiſſet aliquando, etiam aliquando non fuiſſet. Item ſi finire poſſet, poſſet non eſſe; quæ ſumma impotentia eſt. Cùm verò quidquid Dei eſt, ut mens ejus, ac voluntas, bonitas, fælicitas, miſeratio, juſtitia, denique decreta omnia, ſingula, & univerſa aliud non ſint prout in ipſo ſunt, quàm ipſe ſimpliſſimus Deus, conſtat ipſa quoque æterna eſſe, atque adeò, & fuiſſe ſemper eadem, & eſſe, & fore; ac, quod ei conſequens eſt, vitam, ac voluptatem, fælicitatémque divinam totam ſimul eſſe, quæcumque fuit, aut eſt, aut futura eſt. Quamobrem divina quidem, quæ ſola vera eſt æternitas, rectè deſcribitur. *Interminabilis vitæ tota ſimul, & perfecta poſſeſſio.* Agnoſcitur præterea ſapientia Numinis immenſa, quam ſi expendere voles, intellige ipſum eſſentiam ſuam mente comprehendendo, cognoſcere clariſſimè, diſtinctiſſiméque res omnes, quæ ab eâ condi poſſint, quáſque harum ſingulæ efficere, aut recipere, imò quidquid quavis occaſione, conditionéve poſitâ eſſent effecturæ, paſſuræve, quidquid item tota retro æternitate, quibuſvis momentis, locis adjunctis revera facturæ ſint. In quo ipſo quàm multiplex ſit immenſitas, vide. Nam hoc momento objici mihi, admoverique poſſent infinita, quorum ſingula ſi admoverentur, novit divina illa mens, quid cogitarem, quid agitarem, quid hinc ſequeretur, fieretve uſque in immenſum. Novit autem æquè diſtinctè, atque ſi res unica jam nunc fieret. Stabilitur inſuper eadem definitione amor Dei immenſus, tum eſſentiæ ſuæ, divinarúmque perſonarum, tum rerum ab ipsâ procreatarum, quippe quæ illius quædam imagines ſint, & rudimenta, ſcintillæve divinitatis. Ex quo amore manat miſericordia in homines toties immenſa, quot homines ſunt, quot ſuêre, & erunt: quia omnium gratia Deus hominem induit, quæ infinita divinæ Majeſtatis abjectio eſt; mortem etiam ſubiit, quæ immenſa quoque miſericordia eſt; imò toties immenſa ſit neceſſe eſt, quot momentis eorundem causâ vitam theandricam vixit: quoniam ejus ſingula momenta immenſi ſunt pretii. Adde eſſe nunc toties item immenſam miſericordiam, quot noxis parcit, maximè mortiferis. Denique quoniam in infinitum procederet hæc de infinito oratio, indidem conficitur potentiam ejuſdem Numinis, ſanctitatem, veritatem, dominium, juſtitiam, fælicitatem, omnem demum perfectionem eſſe pariter infinitam.

Hoc eſt igitur Deum videre, æternitatem, ſapientiam, amorem, miſericordiam, potentiam, ſanctitatem, veritatem, domi- 99. *Comparatur cum creaturis.*

 nium,

nium, juſtitiam, fælicitatem infinitam, omne deniquc perfectionum genus revera poſſidere. Quod ſi minùs mentis oculos feriat, quoniam infiniti ratio, ab ea corpori immerſa, & phantaſiâ adminiſtrâ ad intelligendum utente, omniáque tamquam corpore, loco, magnitudine circumſcripta cognoſcente, non ſatis percipi poteſt. Componamus, ſi lubet, Deum cum rebus conditis, ut illius præſtantiam meliùs æſtimemus. Age ſume tibi libram, ejus alterâ lance Deum ſolum, alterâ Deum cum omnibus rebus, quæ ſunt, quævé eſſe poſſunt, mente colloca, & trutina: Tum dic quâ parte præponderet. Qua non ſolus eſt, inquis: at perperam. Nam Theologis Deus cum rebus cæteris ab eo diſtinctis ſumptus, non valet ampliùs, quàm ſolus. Quid ita? quia Deus omnem perfectionem, atque omne bonum creatum, ac creabile eminenter in ſe complectitur, ſive longè excellentiori modo continet. Si inſtes ſaltem res conditas addere Deo aliquid ab eo diſtinctum, illudque per ſe permaximum eſſe. Aio ego illud, quidquid eſt, ad Deum non plus, quàm pulviſculum eſſe ad mundi univerſitatem: & authorem laudo Vatem Iſaïam cap. 40. ita id pronuntiantem. *Ecce gentes, quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi momentum ſtateræ:* vel ut Hæbræi: *Quaſi pulvis minutus ſtateræ*, quo ſcilicet ſtatera minimè movetur, *reputata ſunt*. Atque ut ſtemus priori reſponſione, ſtatim poſtea: *Omnes gentes*, ait; *quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo, & quaſi nihilum, & inane reputatæ ſunt ei.* vel potiùs, ut Forerius vertit, pluſquam nihilum, ſive minus nihilo. Cauſa eſt, quòd minus diſtet ens finitum à nihilo, (licèt diſtantiam illam infinitam dicas) quàm à Deo: quandoquidem ab hoc toties infinito intervallo diſtat, quot ſunt perfectiones divinæ, quæ numero infinitæ ſunt, uti & præſtantiâ, & pretio.

Pars secunda.

Quanti ea poſſeſſio, eiuſque iactura ſit facienda.

100. *Quanti æſtimanda ejus poſſeſſio.* SAtis intelligis, Chriſtiane, quid ſit Deum adipiſci ac poſſidere. Quanti igitur illud æſtimas? Suarius diſp. de Purg. ſect. 3. certè Theologicâ lance rem perpendens tanti facit illam viſionem, vel poſſeſſionem per dieculæ ſpatium, ut omnium hujus vitæ bonorum integram, diuturnámque poſſeſſionem illi poſthabeat. Auguſtinus verò plus etiam illi tribuit. Nam, *tanta eſt*, inquit, *pulchritudo, & iucunditas lucis æternæ, ut etiamſi non liceret ampliùs in eâ manere, quàm unius diei moræ, propter hoc ſolum, innumerabiles huius vitæ anni, pleni deliciis, & circumfluentia temporalium bonorum, rectè, meritóque contemnerentur: non enim falſo, aut pravo affectu dictum eſt, Melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia.* Ita ipſe Tom. 1. de lib. arb. l. 3. cap. 25. Audis viſionis beatificæ uſuram per dieculæ ſpatium præferendam poſſeſſioni bonorum hujus vitæ omnium diuturnæ, imò per innumeros dies continuatæ? Cauſam profero. Etſi enim viſio illa non ſit perfectiſſima Numinis intuitio, poſſeſſióve. (hæc enim cùm objectæ rei, ſeu eſſentiæ divinæ prorsùs adæquetur, ſoli Deo competit, vocaturque ſtricto vocabulo, comprehenſio) tamen vera, germanáque ejuſdem eſſentiæ, divinarúmque perfectionum, ac perſonarum intuitio, poſſeſſióque eſt, nobiliorque, ac verior, quàm poſſeſſio opum, ac honorum, quæ exterior eſt, cùm hæc ſit vitalis, & intima. Item nobilior, ac verior, quàm poſſeſſio deliciarum, ac voluptatum: quæ quia ſenſibus maximè percipitur, materialis, atque indigna homine eſt, animúmque afficit quidem, ſed leviter, ac turpiter. Cùm ergo beato Dei contuitu veriùs, ac nobiliùs adipiſcamur Deum, quàm opes, honores, deliciæ mundi hujus poſſint poſſideri, & inſuper Deus infinitis partibus omnia ejuſmodi bona, non modò quæ poſſidentur, ſed quæ condi, ac poſſideri poſſunt, exſuperet, conſequitur beatam dieculæ unius viſionem longiſſimæ eorum bonorum poſſeſſioni anteponendam eſſe. Quod ſpatium ſi à mundo condito extendamus ad illius excidium, ſat ſcio non plus juſto viſionis beatificæ excellentiæ tribuendum. Imò opinor poſſe in dubium vocari, an momentum ejuſdem viſionis tanto illo ſpatio poſſeſſionis bonórum omnium temporalium non præſtet, quoniam viſio multò ſuperioris ordinis eſt. Et erunt, qui hac ipſa cauſa, vel æternam ejuſmodi bonorum poſſeſſionem illi poſtponant, quibus non illibenter aſſentiar. Certè pulviſculi poſſeſsione, qualis, qualis eſt, facilè in æternum quis ſe abdicet, ut breviſsimo tempore regno aliquo potiatur. Quid tamen Regnum ad Deum?

Porrò hinc colligitur viſionis beatificæ, 101. *Quid pro ea ferendum.*
vel ad breviſsimam moram fruendæ causâ, ingentia, ſi opus foret, ſupplicia perferenda eſſe. Docet id Suarius de Purg. ſect. 3. hiſce verbis: *Tale eſt illud bonum*, ſcilicet *viſio, ut ſi opera noſtra, vel afflictiones per ſe ſpectentur, eſſet ſuperabundans præmium illorum, etſi ad breve ſolùm tempus concederetur, ergo è contrario retardatio*

tanti

tanti boni, & privatio eius, licèt temporalis maximum malum eſt, infinitè, ut ita dicam, excedens omnia huius vitæ nocumenta. Hæc ipſe. Ex quibus liquidò patet fruendi illius gratiâ, omnia hæc ſubeunda eſſe: ſi quidem divina Majeſtas id exigeret. Venerabilis Beda etiam uſque ad tartari cruciatus ſe porrigit. *Si enim,* inquit, *quotidie oporteret nos tormenta perferre, ſi ipſam gehennam parvo tempore tolerare, ut Chriſtum videre digni eſſemus in gloriâ venientem, & Sanctorum eius numero ſociari, nonne erat dignum pati omne, quod triſte eſt, ut tanti boni, tantæque gloriæ participes haberemur?* Serm. 18. de SS. Enimverò ſi labor, ac conatus præmio adæquari deberet, præmium hoc, hæc poſſeſſio ſummi boni, utcumque brevis, ingentis pretii eſt. Summo igitur, ingentique conatu, ſummo labore eſſet adeúnda. Et cùm omnia huius vitæ bona longiſsimo intervallo ſuperet, huius vitæ laboribus, ac voluntariis pœnis emi non poſſet. Rurſùm cùm etiam opera ſupra naturam ſita, etiam ex charitate profecta, nimium quantum dignitate, & excellentia vincat, ſive quod omne protsùs excludit peccatum, ſive quod ſummi boni adeptionem includit, eſtque omnium, quæ eſſe poſſunt vitalium actionum perfectiſsima, etſi opera illa immens à cum charitate, immenſo cum cruciatu, & difficultate coniuncta eſſe ponas, pariterque diutiſsimè, conſtantiſsiméque tolerata, tamen vel temporariam Dei viſionem promereri non poterunt. Quare extende te, ut libet, anime, & quantum licet humanitus, intelligentiam explica cogitandis cruciatibus, fac in unum hominem hæc omnia convenire, ſecari, diſcerpi, acubus figi, membratim concidi, lento igne torqueri: fac deinde hæc ſupplicia divinitùs continuari, ad annos octo, & viginti, ut Sancto Clementi Ancyrano, vel ad decem & octo, ut Sancto Agathangelo: Adde his morborum omne genus, hiſque ſpatium triginta & octo annorum, quamdiu his conflictata fuit Diva Liduina; pone inſuper omnia hæc, & alia quævis ſupplicia perferri ex amore Dei ardentiſsimo, ſi tamen ipſa per ſe ſpectentur, neque ut coniuncta cum meritis Chriſti infinitis, beatificâ viſione, licèt breviſsimâ, minimè erunt condigna. Quin etiam iis adiunge avernalis incendii tormenta, & fac ut voles ardentiore charitatis igne tolerari, nequidem ad eam dignitatem pervenient. Quid ſi, inquis, faciam etiam æterna? at neque tum eò perventura ſunt, propterea quòd, ut actus Fidei, & Spei, etſi æternùm durare ponantur, nunquam ad dignitatem Charitatis divinæ pertingent, utcumque ſint intentiſsimi: ita Charitatis actus, quantumvis ardui, ac diuturni, nunquam ad viſionis beatificæ excellentiam, ac pretium ſunt perventuri.

Ex his igitur manifeſtum eſt brevem beatificæ viſionis iacturam prorſùs incomparabilem eſſe. utique nihil ad illam fore, ſi tota hæc mundi machina æternùm periret: imo ſi cum hac ipſa mille, ac mille, quas Deus conderet, aliæ: nihil etiam ad illam reputandum damnum illud ingens, quod ſitum eſſet in omnium Fidei, Charitatis, & cuiuſlibet virtutis actionum, quæ fuête, ſunt, & erunt, imò & eſſe poſſunt prohibitione: cùm infimi è Cælitibus beatifica brevis, & ad momentum, viſio, utpote longè ſuperioris ordinis, illas univerſas dignitate pretióve ſuperet. Nihili denique ad illam eandem ducendos cruciatus omnes, etiam tartareos, atque adeò malum in eâ iacturâ poſitum, pluris omni malo pœnæ, ac tormenti faciendum eſſe. 102. *Quanti faciēda beatifica viſionis iactura.*

Quod ſi verò ratio illa poſſeſſionis, Dei contuitu incluſa, tam præſtans, ac pretioſa eſt, quid de viſione totâ cenſendum, quæ inſuper eſt formalis, expreſſiſſimáque Numinis imago? Eſt enim ratum illud Joan 3. *Similes ei erimus, quia videbimus eum, ſicuti eſt.* Quippe notum eſt Theologis, ac Philoſophis, notitiam omnem eſſe rei objectæ repræſentationem. Cùm ergo viſio Dei perfectiſſima illius notitia ſit, nimirum perfectiſſima divinæ eſſentiæ divinarúmque perſonarum repræſentatio, & imago eſt, ac proinde intellectus Beati ea illuſtratus, & velut indutus, vivam gerit ſimilitudinem divinitatis: animúſque ſuo intellectu inſtructus divinitatem in ſe exhibet, & tamquam Deus, certè perquam ſimilis eſt Deo. Ineſt autem in eo ipſo mita excellentia. Res enim quælibet eò perfectior eſt, quò propiùs accedit ad omnis perfectionis fontem, & idæam, id eſt, ad divinam eſſentiam: Atqui beatifica viſio divinam eſſentiam, Triadémque per ſe ac perfectè attingit, eſtque vitalis omnium divinorum decorum imago, omniúmque, quæ in Deum tendunt, actionum ſuprema: & quod huic conſequens eſt, mens beati, ubi viſione illa ornatur, ad ſupremum provehitur dignitatis apicem. Quare viſionem Dei meritò recenſeas cum Angelico Doctore, inter eâ quæ dici queunt infinita: meritò cæteras divinitatis imagines infra illam habeas: meritò iacturam illius, vel ad breve ſpatium temporis hoc etiam nomine, quòd imago ſit Numinis, immenſam pronunties. 103. *Præſertim cum inſuper ſit expreſſa Dei imago.*

Cùm

104. *Et privatio viſionis fit privatio Dei.* Cùm ergo eam jacturam faciant pii manes, & multò clariùs, quàm nos cognoſcant, exploratum eſt ab iis maximi æſtimari. Et verò quî aliter fieret, cùm Numen ipſum ſaltem ad tempus amittant? Quippe ut viſio Dei, vera divinitatis poſſeſſio eſt: ſic etiam illius temporalis privatio, eſt etiam ipſius privatio divinitatis. Item quemadmodum Deum intueri, eſt divinitatem quodammodo induere, & transformari in Deum: ita ab eo intuendo retardari, eſt ad tempus ſpoliari jure ac formâ divinitatis. Nec refert quod gratia piis manibus inhærens, eóſque ſanctificans, annexum ſibi habeat Spiritum Sanctum, atque adeò divinam eſſentiam iis præſentem ſiſtat: nec enim illud, quidquid eſt, rationem habet poſſeſſionis vitalis, ſed ad ſummum cujuſdam unionis moralis cum Spiritu Sancto, ac divinitate. Sicut ſi cui homini aurum alligatum eſſet, eſſet ille quidem auro conjunctus, non tamen illud poſſideret, quippe quòd eo uti pro arbitrio, ac frui nequiret. Quare & Deo privantur pii manes, quia illo uti ac perfrui non poſſunt, licèt illi per gratiam, charitatémque conjuncti.

105. *Quanti facienda.* Quid porrò dicam de te, ô jactura Dei? quid de te, ô ſpoliatio quædam formæ divinitatis? Sed quid vos, ô pii manes! de illâ dicere poteſtis? Audio, reſpondent, ſentiri poteſt, explicari non poteſt. Fac enim Principem è Seraphinis aliquem ab ipſo mundi ortu ad illius finem, jacturis rerum conditarum cogitatione multiplicandis mentem intendere, immenſa illa jacturarum ſumma ad momentum ejus, quâ de agimus, pulviſculi jactura erit, ad jacturam Univerſi: Itaque ſi Protoplaſtæ noſtri per originis innocentiam jus ad Imperium totius terrarum orbis, ad illius uſque exitum duraturum habuiſſent, illudque per noxam ſuam perdidiſſent, jactura illa, noſtræ hujus umbra non fuiſſet. Si Lucifer, quod appetiiſſe dicitur in homines ſupremum dominium, in omnem retro æternitatem prorogare potuiſſet, illudque per ſcelus ſuum amiſiſſet, ad jacturam unius animæ luſtrandæ, nihil iſta fuiſſet. Quid pergimus? congerat Deus ipſe jacturas quaſcumque, etiam æternas rerum hujuſcemodi conditarum, ad jacturam divinitatis, qualem hîc deſcripſimus, etſi breviſſimam, nihil aliud erit totus ille jacturarum numerus, quàm vel momentum ad æternitatem, vel punctum ad immenſitatem. Eſt igitur quævis pœna damni, pœna maxima, eſt damnum prorsùs incomparabile.

§. 2.

Expenditur poſterior ejus triſtitiæ cauſa, ſive magnitudo deſiderii Deum intuendi.

PARS PRIMA.

Cur in defunctis triſtitia ſequatur ex jacturâ viſionis beatificæ.

ETSI divinæ eſſentiæ contuitus, res ſit adeò per ſeſe præſtabilis, non continuò ſequitur ejus privationem, licèt per ſeſe quoque ſumma jactura ſit, parem ſibi, aut etiam ullam omnino parere mœſtitiam. 106. *Ex privatione viſionis beatificæ non neceſſario ſequitur par illi triſtitia.* Patet id in Patribus olim Limbo detentis, quibus dilatio beatitudinis, viſionisvé beatificæ, vel nihil admodum, quod aliqui cenſent, vel perparum moleſta erat. Patet & in pueris abſque baptiſmo mortuis, queîs eadem, etſi æterna viſionis privatio, nihil prorsùs triſtitiæ aſpergit, ut ſentit Angelicus Doctor non uno loco, & communiùs ſentiunt Theologi, tum quia, ut loquitur ille: *Pœna quæ eſt per propriam paſſionem, reſpondet culpæ admiſſæ per propriam operationem*, quæ nulla in illis fuit, tum quia licèt cognoſcant ſeſe ad viſionem illam fruendam eſſe conditos, tamen intelligunt peræquè non ſuâ culpâ nempe actuali, illius conſecutione privatos eſſe, nec ejus proximè capaces fuiſſe. Cùm ergo ſapientis minimè ſit triſtari ex abſentiâ boni, quod nec perierit tuâ culpâ, nec umquam in tuâ poteſtate ſitum fuerit, & ii pueri judicio, ſapientiáque præſtent, conficitur è iacturâ illâ nihil triſtitiæ concipere. Itaque ad triſtitiam huiuſmodi requiritur primùm facultas fruendi bono, cuius abſentia mœrorem ingenerare dicatur. Requiritur etiam culpa, quæ te eo bono privet, denique requiritur eius boni, quod adimitur, deſiderium; quod quò ardentius, eò triſtitia ex illius privatione profecta eſt gravior. Declarantur hæc ampliùs familiaribus exemplis. Quid enim doleam me Hiſpaniarum regno non potiri, ſi, ut res eſt, nullum mihi ius in illud, nulla umquam poteſtas potiundi obtigerit? At ſi obtigiſſet, & ſi meâ culpâ periiſſet, graviſſimus ex eâ dolor exiſteret. Præterea fac, me poſſe opibus affluere, fac & affluere iam nunc, ſi nec eas amem præſentes, nec abſentes deſiderem, ſanè amittere difficile non erit. At ſi earum cupiditate, aut amore ardeam, magnus amor, parens erit magni doloris, quoniam amor doloris menſura eſt.

Porrò

107. *Sequitur tamen in piis manibus.* Porrò ad triſtitiam piorum manium adeſt facultas Deo fruendi, niſi culpa, ſeu culpæ debita pœna retardaret, & deinde ingens deſiderium, quàm celerrimè id ipſum aſſequendi. De priori dubitare nefas eſt, nam & conditi ſunt ad fruendum Deo, etiam attigere terminum viæ, & gratiâ divinâ, per quam in Dei filios adoptati ſunt, ornantur. Nihil igitur eſt præter culpam, aut ortam ex eâ pœnæ in Purgatorio luendæ obligationem, quod eos hæreditate cœli arceat. At enim, inquis, adhuc retinent habitus pravos, variis actibus, dum viverent, acquiſitos. Contra Suarius, ut in cæteris, doctè, ſolidéque occurrit hunc in modum: vel impreſſi erant illi appetitui ſentienti, ut habitus intemperantiæ, iracundiæ, amoriſque ſenſibilis, & hi cum appetitu, qui corpori inhæret, ſimul cum vitâ ponuntur, vel reſident in voluntate, ut ſuperbiæ, temeritatis, & huiuſmodi, & hi in ipſo mortis puncto extinguuntur (ſive per actus contrarios divinâ virtute elicitos, ſive ſubtracto illis concurſu divino) aut certè, in ipſo gloriæ ingreſſu, eo ſtatu ſic exigente per virtutes etiam naturales divinitùs infuſas, iiſque repugnantes expelluntur, quemadmodum omnis error, & ignorantia per inditam ſcientiam pariter generalem.

108. *Propter illius deſiderium ingẽs.* Eſt itaque metienda iam nobis magnitudo deſiderii, quo illi Numinis filii ad hæreditatem ſuam, id eſt, ad ipſius Numinis poſſeſſionem aſpirant. Divus quidem Thomas in 4. diſt. 21. quæſt. 1. artic. 1. *Quantò*, ait, *aliquid magis deſideratur, tantò eius abſentia eſt moleſtior, & quia affectus, quo deſideratur ſummum bonum poſt hanc vitam in animabus ſanctis eſt intenſiſſimus, quia non retardatur mole corporis, & etiam quia tempus fruendi ſummo bono iam adveniſſet, niſi aliquid impediret, & ideò de retardatione maximè dolent.* Ita ipſe. Nec quiſquam eſt, qui inficiari poſſit id quod de ſummi boni deſiderio præcipit, intenſiſſimum, ac vehementiſſimum eſſe; quamvis dolorem alii aliunde imminui contendunt. Age ergo cauſam hîc primùm inveſtigemus tam ardentis deſiderii. unam invenio, ſed bimembrem, nempe quòd Deum, ſummum utique bonum, vehementer ament. Nam deſiderium eſt rei, quam ames, abſentis, igitur amori commenſum ſit, neceſſe eſt. Et nos quidem de ſummo illo bono, déque ejus poſſeſſione, ut licuit, proximè ſuperiùs egimus. Nunc ergo quantus ſit in illud piórum manium amor, videamus.

109. *Quod patet* Erui porrò ea menſura poteſt ex eorum cognitione. Licèt enim ea non alia ſit, quàm fidei, qualem, & quantam nacti erant vivi, (non enim accedit eis in Purgatorio ulla virtus ſupra naturam ſita, quâ, dum viverent, carerent) tamen eâ fide inſtructus animus à corpore divulſus longè aliter Deum cognoſcit. *ex eorum cognitione ſummi boni.* Siquidem cùm liber ſit omnibus, quæ ab imaginatrice facultate, praviſque affectibus emergunt, impedimentis, multò liberiùs, puriúſque res ſibi objectas, ac proinde Deum ipſum percipit. Cum verò inſint in Deo bonitas, miſericordia, ſapientia, veritas, juſtitia, & cæteræ amoris cauſæ, & has ipſas liquidiſſimè intelligit, atque adeò adamat. Deinde cùm animus in eo ſtatu ſit, ubi nec inertia inveniri queat, nec aliud quidquam excogitari, cur pro viribus non agat quidquid agit; conſequitur illum ſecundùm totam latitudinem, ut aiunt, fidei, cæterarúmque virtutum operari, quod nihil aliud eſt, quàm fidem exercere, quantum poteſt, & quod huic conſequens eſt, non illâ velut ſopitâ, aut languidâ, aut ſemimortuâ (quod mortales ſolent) ſed excitatâ, vividâque in ſummum bonum ferri, & proinde fidei, ac cognitioni æquare amorem. Accedit iſti piorum manium fidei nova, quam in judicio particulari ex Chriſto Judice hauriunt, notitia juſtitiæ, fideique divinæ, imò, & aliarum Numinis perfectionum. Conſtat enim eos ipſo mortis momento clarè cognoſcere, & Chriſtum Judicem, & ejus juſtitiam, miſericordiámque, ac fidem, quando intelligunt ſeſe ob hæc, & iſta merita poſt vitam in gratiâ divinâ finitam adjudicatos cœlo ad tantam, aut tantam gloriam: at luendas ſibi priùs pœnas noxis debitas, tales, aut tales, tantóque temporis intervallo. Quid dicam omnem illam notitiam conſtantem eſſe, ac ſemper æquè vegetam, nec ullo umquam tempore interrumpi? Cùm enim animas corporeis impedimentis ſolutas, nihil ab illius cognitionis continuatione prohibere poſſit, & ex adverſo pulcherrima illa rerum omnium, Deus Opt. Max. iis ſemper obverſari queat, neque ipſe quidquam præter decorum agere, aut omittere: non video cur vel momento à Numinis contemplatione abſiſtant.

Neque verò credendum eſt eas ab ea averti tormentorum atrocitate. 110. *Quæ tormentis minimè turbatur.* Etſi enim id accidat mortalibus, ideò accidit, quòd eorum mens phantaſmatis ad cogitandum utatur: hæc autem ſpiritibus animalibus inhæreant, quos dolor acerrimus excutere, ac diſſipare natus eſt, atque, ut non diſſiparet, phantaſiam ſibi affigit, atque adeò & mentem, ut ei non vacet aliis intendere. Verùm mens corpore ſoluta, ut ſine phan-

taſmatibus intelligit, ita & iis impedimentis libera eſt, valétque ſimul plurima velut ſinu ſuo complecti: nec perturbationi ulli ſubjecta eſt, ut patuit in miſero illo Epulone, cujus, etſi in orco commorantis, ac deſperantis ſermocinatio cum Abrahamo, nihil præfert perturbationis.

111. *Et patet ex ſecuritate ſalutis.* Cæterùm eadem ſalutis ex judicio cognita ſecuritas, non modò amorem exacuit, ſedetiam ornat, ac perficit. Cùm enim animæ probè intelligant, & Judicis fidem in ſervandis promiſſis, & proinde nihil deinceps fore, quod timeant, efficitur ut culpam non horreant timore pœnæ, ſed Dei injuriæ, & pœnam fortiter patiantur non alio fine, quàm ut Numinis æquiſſimæ voluntati faciant ſatis. Præſertim cùm etiam exploratum habeant eam pœnam patientiâ, ac fortitudine nec remittendam, nec contrahendam eſſe.

112. *Et Numinis amore.* Patet ergo ex Numinis, ejúſque perfectionum notitiâ, quæ piis manibus ineſt, ingentem earumdem eſſe, & puriſſimum in Deum amorem: nec minus ejus fruendi deſiderium. Verumtamen alia ſunt non pauca, quæ illius utriuſque vim majorem quoque in modum commendant. Enimverò quod de Fide diſputavimus, id inſuper de amore affirmandum eſt, cum exercere ſe, & intendere, quantum valet, ſeu, quod in ſcholis aiunt, ſecundùm totam habitus latitudinem operari. Hinc autem magna laus amoris piorum manium emergit: ſequitur enim ardentiſſimum eſſe, certè haud dubiè ardentiorem, quàm in vivis extiterit. Rem demonſtro. Conſtat habitum caritatis ſub vitæ finem auctiorem eſſe, quàm antehac umquam fuerit; nec enim decrevit umquam, & bonorum operum beneficio ſemper accreſcit. Igitur in morte magis, quàm antea excellit, atque adeò animus eâ inſtructus actus elicere poteſt & nobiliores, & ferventiores, quàm alias umquam; ſi quidem omnem conatum ad opus adhibeat. Atqui, ut ponimus, adhibetur à piis manibus, omnes enim gratias actuales inſitæ ſibi caritati velut debitas ad amandum Numen ſummo niſu impendunt. Quid? quod eadem caritas, Regina utique virtutum, eas omnes ad opus admovet, atque excitat, ad ſummos, inquam, perfectiſſimóſque actus, eóſque ad propoſitum ſibi finem deſtinat. Itaque vel ex hoc capite ardentiùs Deum adamant vitâ functi, quàm mortales, maximè cùm rariſſimè eveniat, ut hi, quàm poſſunt maximo ſtudio, niſúque virtutes exerceant. Semper enim deſidiæ irrepit aliquid, quod vigorem, ardorémque officiorum virtutis conſopiat. Sed miſeriæ caput eſt hac in vitâ, quod proprius, ut loquuntur, amor, illáque effrænata commodorum cupiditas in omnem intenta occaſionem, in omnem ſeſe inſinuans actionem, plurimum ex eâ ſibi decerpit, ac proinde vim illius, & præſtantiam, & ardorem valdè accîdit. Qui amor pro prius è Purgatorio in æternum exulat. Quod ſi quis & in eo vigere velit beatitudinis appetentiam, ac deſiderium, illiuſque impulſu ferri animas ad fortiter patiendum, non ægrè id permiſero, ſed eâ lege, ut deſiderium illud amori Dei nihil officiat, ſed ſimul cum eo velut autigans, aut potiùs animas ſurſum trahens ampliori accendat deſiderio divinitatis potiundæ.

Pars secunda.

Confertur amor defunctorum cum mortalium amore Dei.

CÆterum cùm mortalium amor Numinis ſubinde vehementiſſimam ſuam vim exeruerit, ex eo metiri licebit piorum manium charitatem. Et mihi quidem jucundum eſſet tantiſper in eo genere narrationis immorari, velut ad animi quietem: ſed quia paſſim hæc occurrunt, prætereo, & univerſim hæc pronuntio. Cùm plurimi hominum cum exiguâ gratiâ, ac remiſſo caritatis habitu è vivis emigrent, nec ratio ulla ſe prodat, cur vel habitus ille in mortuis augeatur, vel ultra latitudinem ſuam, ſupráque inſitam potentiam operetur, non videtur opinandum eos vitâ functos dum luſtrali carcere clauduntur, aut perfectiùs, aut ardentiùs Deum diligere, quàm ſancti illi viri, fœminæque dum viverent, dilexerunt, præſertim dum inſueto caritatis æſtu raperentur in Deum; maximè cùm in ejuſmodi potiſſimùm raptibus, atque incendiis non modò actus æquarent habitui caritatis, ſed longè illum ſuperarent, beneficio ſcilicet gratiarum actualium, maximâ copiâ ſe animis ſuperinfundentium. Quod ſi ex iis aliqui labeculam in Purgatorio eluendam ſubinde habuerint, aio illos, in eo multo ardentiùs, quàm unquam aliàs, dum viverent, Deum adamaſſe. Quod de aliis omnibus, ac ſingulis aſſeri debet, ut antè probatum eſt. Sed de viſionis divinæ deſiderio aliter forſitan, ut brevi dicemus, eſt philoſophandum. 113. *Comparatio cum amore Sanctorum mortalium.*

Quod igitur de piorum manium amoro, mortalium amori præponendo definiri poteſt, hoc eſt, univerſas, & ſingulas animas vehementiori ſtudio ferri in Deum corpore liberas, quàm illo incluſas. Deinde ut plurimum liberarum amorem præſtare 114. *Sed non aliorum plerorumque.*

amori

amori plerorumque mortalium, maximè ſi actuum amoris vehementia, & ardor, imò & nobilitas ſpectetur: quando plerique mortales non ex amore divino, ſaltem intenſo, certè quidem habitui caritatis minimè commenſo in opus ſe dant, non etiam ex aliarum virtutum impulſu, niſi rariùs: ſed vel ex conſuetudine, nullóque honeſto fine propoſito, vel ex moroſæ voluntatis motu, vel vulgi arbitrio, ductúque, vel etiam ex animi pravo ſtudio. Certè piiſſimo ac doctiſſimo viro Remundo Lullo quondam divinitùs ſignificatum eſt, è mortalibus millenis non poſſe numerari centenos, quibus nonnihil amoris divini ineſſet. Ex his porrò centenis nonagenos impelli ad officium timore pœnæ avernalis. Inſuper ex iſtis nonagenis non eſſe binos, quos cœli amor ageret. Denique ex millenis ægrè unicum inveniri, qui ſyncero Numini placendi deſiderio ad opus propelleretur. Qui nuntius viro Dei amantiſſimo incredibilem mœrorem attulit. Cùm ergo animæ purgandæ caſtiſſimo in Deum amore, omniqúe caritatis niſu ferantur, nec ab eo unquam deſiſtant, utcumque cruciatibus, ac doloribus conflictatæ; perſpectum eſt, multo & excellentiorem, & perfectiorem, & ferventiorem in eis vigere Numinis amorem, quàm in pleriſque mortalibus.

Pars tertia.

Comparatur deſiderium defunctorum cum mortalium deſiderio Dei.

115. *Tamen deſiderium ſanctorum mortalium ſuperat.*

VERÙM enimverò longè magis conſtat, etiam multò ardentiùs Dei contuendi deſiderium vigere in defunctis. Quippe mortales multa in terris remorantur, etiam Dei amicos. Quid, quæſo, remoraretur animas in flammeo illo ergaſtulo? Deinde animæ à jacturæ ſuæ conſideratione, atque adeò à Numinis contemplatione vix, aut ne vix quidem ceſſare queunt: mortales contemplationi ſummi boni, ut maximè velint, nequeunt diu inhærere. Præterea eas urget viæ terminus, & triumphi tempus. Non ſic mortales, quibus & peregrinandum adhuc, & militandum. Denique licèt adhuc earum oculos caligo fidei teneat, ut mortales, tamen non tanta tenet. Quippe hanc illuſtrat, ut diximus, judicii particularis certa memoria, & ex eo hauſta certa Judicis optimi, juſtiſſimique notitia, & beatitudinis aſſequendæ ſecuritas. Quare ſi beata Thereſia hujus mortalitatis moras adeò oderat, ut cùm pulſari æs campanum audiret ad indicandum temporis, atque horarum fluxum, ſummis lætitiis incederet, quod contractiora exilii ſui tempora ſentiebat. Si jam jam laudatus Remundus vias ac nemora gemitibus implebat, quòd adhuc attineretur hoc corporis ergaſtulo, divulſus ab eo, quem plus oculis amabat; adeò ut emori videretur præ mortis deſiderio. Si beatus Godefridus Comes de Campemberg, & Henrici Imperatoris cognatus, cùm S. Norberti inſtitutum complexus eſſet, & comitibus religioſis fratribus auram captaret, præ ſummi boni deſiderio humi ſe proſternebat, compoſituſque in modum moribundi medullitùs exclamabat. O! ſi veniat hora illa noſtri obitûs! ô, ſi ad hanc horam aptare me digneris Domine Deus! Poſtremò ſi Vincentius Carafa tanto mortis deſiderio caperetur, ut cùm quiſpiam è domeſticis efferebatur, gaudio exiliret, ſpéque proximè illum ſequendi; & cùm è morbo ipſemet convaleſcebat, triſtitiâ langueret, quod velut ex aditu cœli exturbaretur adhuc in carcerem mortalitatis: ſi, inquam, tantâ mortales cupiditate cœli conflagrarint, quid de piis manibus ſentiendum?

Nam mortales quidem, etſi caritate ſuperent defunctos, & cum Thereſia, aliiſque nonnullis ex ſolo ſynceri amoris impulſu, ſtudióque arctioris cum Deo neceſſitudinis ad mortem aſpirent, tamen illud deſiderium valdè lenire poſſunt ſpe divinæ gloriæ ex ipſorum ſuperſtitum laboribus, atque animarum lucro amplificandæ; qui finis caſtiſſimæ caritatis eſt. Deinde ſi amorem in cœlo puriorem amant, atque expoſcunt, obverſari poteſt illis, & facere ſatis recordatio commodi ex longiore vitâ capiendi, ut collectis pluribus gratiæ gradibus, plures gloriæ cœleſtis colligant, atque adeò ardentiori, excellentiorique amore, eóque æterno Deum proſequantur, qui finis etiam ſynceri, illibatique amoris eſt. Quamobrem maneat deſiderio patriæ cœleſtis, viſioniſque beatificæ incomparabili ardere pios manes, & ex iis infimos ſanctis mortalibus nihil hoc in genere concedere, ſed longè præſtare. 116. *Quæ cauſa.*

Pars quarta.

Confertur cum qualibet propenſione naturali.

VT autem mira vis hujus deſiderii ampliùs innoteſcat, operæ pretium erit eam cum impetu rerum cæterarum conferre. Ac primùm ſi ab elementis ordiri placet, vis noſſe quanta ſit vis, atque impetus lapidis molaris ex alto ruentis? ſingulis 117. *Et omnem violentiam vincit.*

horis ducenta milliaria poſſet ingenita gravitate tranſmittere. Quid de igne dicam? Ejus vi glans ferrea tormento excuſſa, tichonis quidem Brahæ, perilluſtris ſanè mathematici ſententia, ſpatio novem dierum ſi primus impetus duraret, totum terræ ambitum circumvolitare, id eſt, novem millia milliarium conficere valeret. Sed eadem vis longè clariùs patet in fulgure, quod eſſentiâ igneum eſt. Illud enim è nubibus vi ſuâ ruptis exiliens penè momento quaquaverſum ſe inſinuat. Sed hæc velocitas nulla eſt, ad cœli, cæleſtiúmque ſyderum motum. Nam firmamenti ſtella, terræ orbem univerſum horâ unicâ bis millies obit. Quanta igitur, Deus bone! ejus celeritas, quanta Genii eam moventis nativa agilitas! quanta primorum Geniorum, cùm hæc naturæ præſtantiæ reſpondere debeat pernicitas.

118. *Et vires naturæ.* Sed jam robur, atque vires ignis, aliorúmque mobilium tantiſper contemplemur. Ignem mihi ſumo, quia omnis prope vehemens motus ab igne proficiſcitur. Quid enim ventus? Exhalatio *calida, ſiccáque*, ait Philoſophus. Quid terræ motus? Commotio ejus ab halitu ejuſdem viſceribus incluſo excitata: Atqui exhalatio, ſeu halitus, igneæ naturæ eſt, etſi vapori, qui aqueæ, plerumque immixtus. Porrò quas ſtrages non edidêre venti? non ſolùm in mari, ubi potiſſimè dominantur, ſed etiam in terrâ? Urbes evertêre, montes aliò tranſtulere, Regiones vaſtavêre. In noſtro hoc Belgio, etſi minus obnoxio eorum furori, Anno milleſimo ſexcenteſimo ſexto, plurimas turres, editáſque domos, & celſiſſimos obeliſcos, aliáque vi ſuâ decuſſêre. Unde extat hoc illius anni Chrenographicum: *oMnIa CaDVnt.* De vi porrò, ac damnis terræ motuum nihil attinet dicere. Eo qui Chriſto exſpirante contigit, aiunt aliqui non ſolùm Judæam concuſſam, ſed & eas civitates corruiſſe in Aſiâ, quarum interitum Tacitus ac Plinius tempori Tiberii adſcribunt: & duodecim in Thraciâ urbes periiſſe refert Auguſtinus lib. 2. c. 3. de Mirab. S. Scripturæ. Quid? quod anno nono Conſtantini Copronymi tam horribiliter tellus contremuit in Syriâ, ut urbium aliæ penitùs exterminatæ ſint, aliæ graviter vaſtatæ, aliæ à montanis ad campeſtria cum muris, ac domiciliis ſuis integris excuſſæ, ad ſpatium ſex circiter milliarium: & Meſopotamia ad duo in longum milliaria fuerit diſrupta. Ex quibus facilè eſt opinari, ſi Solis, ac ſyderum motus propius à terrâ abeſſet, hanc illius impetu ſtatim in pulverem funditùs abituram.

Cùm igitur tam potenti niſu, vel tellus ad centrum ſuum, vel ignis ad ſuum aſpiret, cùm venti, ac orbes cæleſtes tam rapido vehementíque impetu ferantur, quo illorum natura, horúmque rector Genius impellit, videndum, an piorum manium deſideria ad finem ſuum, ac centrum quantocyus perveniendi impetu ac violentia illis concedant. Id verò tantum abeſt, ut ita ſit, ut etiam omnis illa elementorum vis, mera ſit umbra vehementiæ ejuſmodi deſideriorum. Etenim propenſio elementorum ad centrum, bono, quod in eis nanciſcuntur, reſpondeat, neceſſe eſt. Ideò enim ad centrum feruntur, quod iis in eo benè ſit. Quale autem illud, & quantulum bonum telluris, aut ignis eſt, quòd centrum teneat, in eóque quieſcat? Igitur omnis illa vis exhalationum ignearum terra erumpere connitentium, horribiléſque illius tremores creantium: omnis item vehementia lapidis molaris rapidiſſimo lapſu ex alto ruentis, præ vi deſiderii piorum manium ad divinum ſuum centrum anhelantium nulla eſt, quia ad bonum illud, quod in Deo, ac centro ſuo pii manes nanciſci habent, nullum vel exhalationum, vel lapidis molaris in centro ſuo quieſcentium, bonum eſt. Et idem de cæleſtium orbium, aſtrorúmque pernicitate, ac vehementiâ motus dicendum eſſet, ſi ab intrinſeco, ut aiunt, ſeu propriâ ſponte ad circularem motum ferrentur; quod nonnulli Philoſophi jam ſuſpicantur, nec ſine probabili ratione: cùm inclinatio ad perpetuum & circularem motum iis ab authore naturæ indita eſſe poſſit. 119. *Quia eſt ſummi boni deſiderium ſummum.*

Cæterùm, & cæleſtem illum, & elementarem motum vis aliqua creata remorari poteſt: at vehementiam deſiderii piorum manium quid retardaret? Nam ſi Paulum, alióſque Sanctos mortales, nec tribulatio, nec fames, nec nuditas, nec perſecutio, nec gladius, nec mors, nec ulla creatura ſeparare à Deo poſſit, propter vim divinæ caritatis, eorum animis penitùs inhærentis, quid prohibere poſſet impetum animarum ad Dei poſſeſſionem contendentium? Quod tormenti genus illarum velut curſum remoraretur, cùm & earum caritas omnes ſuas vires in eo impendat, nec fervorem poſſit remittere? Itaque mallent ſimul omnia tartari tormenta ſingulæ ſuſtinere, quàm Deo ſuo vel tantiſper privari, quando tolerantia illa inferioris ordinis, atque adeò minus malum eſt, quàm ſummi boni privatio. Denique nihil earum propenſionem ad centrum illud inhibere valet, præter unicam Numinis voluntatem, à quâ ne latum quidem. 120. *Quod retardari nequit.*

quidem unguem poſſunt in poſterum recedere.

§. 3.

Concluditur, demonſtratúrque piorum manium ingens triſtitia ex ſubtractione conſpectûs Divini.

121. *Generatim oſtenditur gravitas pœna damni.* CUm igitur potentiſſimus, ardentiſſimúſque ſit fidelium defunctorum in Deum amor, cùm ejuſdem deſiderium illi amori etiam antecellat, continuò efficitur triſtitiam ex Dei privatione exortam pariter ingentem eſſe. *Fruſtrata quippe cupiditas* (Auguſtino teſte lib. 21. de civitate Dei, cap. 3.) *ſive non perveniendo quò tendebat, ſive amittendo, quò pervenerat, vertitur in dolorem.* Et verò magnitudo cupiditatis illius, amoriſque, menſura doloris eſt ex dilecti abſentiâ enaſcentis. Quare triſtitiam qua de agimus, neceſſe eſt eſſe permaximam. Sanè Angelicus Doctor docet minimam damni pœnam graviorem eſſe graviſſimâ hujus vitæ pœnâ: cujus ratiocinationem proximè ſuperiùs attulimus. atque hanc ſententiam ſic egregiè more ſuo explanat Suarius. de Purg. ſect. 3. *Magnitudo triſtitiæ oritur ex magnitudine boni amiſſi, ſeu mali præſentis, & ex vehementiori illius conſideratione, & ex magnâ affectione ad illud. Hæc autem omnia excellunt in pœnâ illâ. Talis enim eſt viſio, & beatitudo cœleſtis, ut poſſeſſio illius, vel per diem excedat omnia bona huius vitæ ſimul ſumpta, & per diuturnum tempus poſſeſſa. Tale etiam eſt bonum illud, ut ſi opera noſtra, vel affectiones per ſe ſpectentur, eſſet ſuperabundans pretium illorum, etſi ad ſolum breve tempus concederetur: ergo è contrario retardatio tanti boni, & privatio eius licèt temporalis, maximum malum eſt, & infinitè, ut ſic dicam, excedens omnia vitæ nocumenta. Secundò animæ illæ ſanctæ ponderant, & expendunt optimè gravitatem illius mali, & quod graviſſimè pungit, cognoſcunt ſe ſuâ culpâ, & negligentiâ illud ſuſtinere. Tertiò vehementer amant Deum, & conſequenter eadem intenſione appetunt illum videre: ergo neceſſe eſt, ut vehementem triſtitiam inde concipiant.* Hæc ſummus ille Theologus, quæ nos hactenus expoſuimus, & deinceps tantiſper adhuc expoſitum imus. Quippe animis illis acerbiùs eſt profectò privari Deo, vitâ utique ſuâ divinâ, ac ſupernaturali, quàm fuit vitâ naturali: cùm jacturam hanc ſuam prout par eſt immenſo pluris æſtiment, quàm æſtimavêre mortem. Mors autem naturalis omnium terribilium terribiliſſimum eſt, Philoſopho teſte, atque adeò omni cruciatu durior, ac moleſtior. Et experientiâ conſtat equuleos diriſſimos, longiſſimóſque alios cruciatus ad vitam tantiſper tuendam patienter tolerari. Deinde ſupplicia hujus vitæ quantacumque ſint, inferioris ordinis mala ſunt, quàm pœna damni minima: ſive quia privatio poſſeſſionis Dei poſſeſſionem ipſam, quæ ſuperioris ordinis eſt, quodammodo imitatur, ſive quia culpam reſpicit, unde profecta eſt: ita ut triſtitia ipſa culpam pro objecto, ut aiunt, partiali ſortiatur. Cùm ergo culpa, Dei malum ſit, atque adeò gravius omni malo creaturæ, animas illas penitus eam cognoſcentes graviùs afficit, quàm ſupplicium ullum utcumque atrox poſſit afficere. Denique piis manibus optabilius eſt, & eſſe debet Deo perfrui, quàm triſtius foret omne ſubire ſupplicium: ergo Deo, vel ad tempus ſuâ culpâ privari duriùs, & intolerabiliùs eſt, quàm multari quolibet ſupplicio. Etenim, ut Dei poſſeſſio majus bonum eſt, quàm malum ſit tolerantia omnis ſupplicii: ita illius poſſeſsionis privatio in genere mali ſuperat cujuſcumque tolerantiam ſupplicii. Ex quibus conſequitur graviùs afflictari defunctos, vel breviſsimâ beatitudinis morâ, quàm luſtralium flammarum tormento, tametſi mortalibus, omnia ſenſu ſuppliciorum viſibilium metientibus, videatur paradoxum.

Quibus ut illud utcumque aperiam, ea ſubjicio, quæ mortalium animos magis ferire, & rem noſtram velut ſpecula quædam exhibere videntur. Primùm enim revocandum eſt in memoriam pios manes, etſi extra viam ac vitam poſiti ſint, tamen à termino, ſeu patria adhuc abeſſe. Etenim cœlum nobis patria eſt, cujus utique cives ipſo Chriſti ſanguine conſcripti ſumus: & heu! quot animæ, corporiſque miſeriis, quot laboribus, ac periculis expoſita eſt vita hæc noſtra, ſeu via ad patriam cœleſtem! Quot homines in eâ, velut in proceloſo mari calamitoſiſsimum ſalutis naufragium faciunt! Cùm igitur fideles mortui, hiſce diſcriminibus perfuncti, & totam vitæ viam emenſi eò vehementiùs ad patriam anhelant, quò propiùs ab illâ abſunt, quis explicet quanto mœrore afficiantur, quando vindice juſtitiæ divinæ manu longè ab eâ repelluntur in horridam illam Purgatorii regionem, ubi fame, ſiti, aliiſque ingentibus incommodis conficiantur? Similis quidem fuit illorum calamitati funeſtiſſimus Soſæ Luſitani 122. *Item ſpeciatim ex ratione peregrini.*

 Ducis

Ducis in patriam redeuntis caſus. Emanuël Soſa, qui Dienſi præfuerat arci, vir opulentus, & ſplendidus, ductâ in matrimonium Eleonorâ Garciæ Sala, Prætoris Indiæ, filiâ, tactus patriæ deſiderio, preſſam divitiis roſtratam excelſam Cocini conſcendit. Sequebatur uxor, & parvi liberi, & comitum capita prope ſexcenta. Vix ſolverant, cùm fœdo naufragio terræ alliſi, periêre ab ipſo ſtatim initio Luſitani circiter quadraginta. Reliqui haud ſemel operti fluctibus, & in diverſa raptati, & incurſu ſcriniorum cruenti, ſemianimes in ſicco veſtigia poſuêre. Tum per infeſta Cafrorum incurſionibus, & noxiis animantibus, loca progreſſi, extremâ premuntur inopiâ, quam denique beſtiarum cadavera, & oſſa quælibet igne toſta tantiſper ſuſtinuêre: At ſitis, latronúmque, ac leonum metus vehementer exaſperavit. Denique cùm amici Regis malè ſpreto conſilio ultra perrexiſſent, in barbarum Principem inciderunt, à quo poſt varias fraudes fuſtibus convitiiſque per ſummam perfidiam tectis, ac vicis exturbati, ac veſtibus exuti ſunt. Quo rerum articulo Eleonora generis memor, ac pudoris, cum pugnis, ac colaphis barbaros ad necem irritaſſet, denique mariti hortatu, ac deficientibus viribus abſiſtens, arenis ſeſe infodit: ubi fame miſerandum in modum conſumitur cum adjacentibus liberis. Ac tandem ipſe Soſa cùm in ſylvas pabulandi cauſa ſeſe penetraſſet, à feris laniatur. Sed ſimilis, ut dixi, at longè impar eſt defunctorum ſorti caſus hic licet triſtiſſimus. Siquidem ut longum ne faciam, quantum patria cœleſtis præcellit Luſitaniæ, loco, & dignitate: tantò ardentiùs eſt defunctorum deſiderium Soſæ deſiderio: & quantò optabilior eſt Ambroſia, vitáque Beatorum cibo mortalium ac vitâ, tantò illius fames, ac privatio triſtior eſt fame ac morte Soſæ.

123. *Ex dignitate filiorum Dei.* Verùm hujuſmodi defunctorum mœror non parum exacerbatur ex filiorum Dei, quâ pollent dignitate. Nam de illis præſertim intellige illa: *Ego dixi Dii eſtis, & filii excelſi omnes*: licèt enim adoptivi, tamen per gratiam ſanctificantem divinæ conſortes ſunt naturæ, & per ſingularem Numinis tutelam ab eo ſtatu nunquam excident. Porrò multa de Patris æterni Majeſtate, bonitate, ſapientiâ, pulchritudine, potentiâ, aliiſque immenſis perfectionibus certâ fide perceperunt, etiam ex ore, ac litteris fratris ſui, ac naturalis filii Dei: quippe *Unigenitus, qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit.* Ad hæc ut ſe tanti Patris conſpectu dignos præberent, illius hoſtes, dæmonem, mundum, ac carnem multiplici prælio vicêre. Et ecce dum tempus eſt in illius conſpectum, amplexúmque veniendi, idque ardentiſſimè expetunt, rejiciuntur tanquam alieni, & velut hoſtes in teterrimum carcerem conjiciuntur. Quis igitur cum hoc eorum dolore mœror filiorum poterit comparari? Abſalon certè ob Ammonem fratrem interemptum, conſpectu aditúque Regis Davidis interdictus, cùm dolorem inde profectum ferre ampliùs nequiret, dixit ad Joab: *Obſecro ut videam faciem Regis: quod ſi memor eſt iniquitatis meæ interficiat me.* Ubi vides illum mortem malle, quàm ſuam hujuſmodi ſortem: ſed quantò plus eſt conſpectu Numinis arceri, quàm aditu Regis Davidis? Neque verò eſt cur aliquid uſpiam quæramus ſimile, nedum compar huic amantiſſimorum filiorum triſtitiæ, cùm nec patres, nec filios invenire poſſimus, qui, vel cum æterno patre, vel cum piis manibus amore poſſint ullo modo conferri.

124. *Et hæredũ cœli.* Porrò ſi iidem pii manes Numinis *filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti.* Adeò ut ipſe Deus eorum hæreditas ſit, quantus quantus eſt: quemadmodum eſt hæreditas Chriſti, licèt diſpari modo, ac jure poſſidenda. Cùm igitur illa tanta ſit, quanto ejus adeundæ deſiderio flagrant hæredes noſtri, cùm videamus pro terræ portiunculâ, tot bella, tot pericula ſuſcipi? Etenim ſatis exploratum eſt terrarum orbem punctum eſſe ad firmamentum: & hoc item punctum eſſe ad Empyreum. Empyreum autem præ Deo minus eſſe puncto. Cùm igitur deſideria creſcant, pro rerum, quas optas magnitudine, ſi quidem perfectam earum notitiam aſſequâre, ingens eſt defunctorum ardor adeundæ cœleſtis hæreditatis, & illius retardatio poſſeſſionis moleſtiſſima ſit, oportet. Repetebat vi, & armis ſua regna Conradinus Conradi Imperatoris filius, comite & adjutore Federico Auſtriaco, non impari virtute juvene: quando bellico Caroli Ducis Andegavenſis, qui illa tenebat, aſtu victus, unâque cum Federico è fugâ retractus eſt. Horrendum dictu! Carolus nobiliſsimos, ac fortiſsimos juvenes nullâ aliâ de causâ publico in theatro tortoris manu obtruncari juſſit, ſpectavitque ipſe ex editâ turri hoc ſuæ inhumanitatis ſpecimen omnium oculis horrendum. Sed longè horribilius eſt, poſt factam regni cœleſtis ac divini jacturam licèt temporalem, in oculis omnium defunctorum, qui longè plurimi ſunt, certè plures, quàm in regno aliquo

eſſe poſſint incolæ, mœrore pudoréque confici, ptæ quo mors ipſa deliciæ dici poteſt.

125. *Et ſponſarum Chriſti.* Venio tandem ad ſponſarum nomen, dignitatémque, poſtremum fontem lachrymarum, quibus fideles animæ in illâ beatitudinis morâ perfunduntur. Conſtat enim eas Chriſti eſſe ſponſas, & nos non uno loco dicemus. Conſtat item ſtatim à morte tempus adeſſe nuptiarum, conjugii ſacratiſſimi cum Chriſto perficiendi. Et ipſe ſponſus earum unamquamque invitavit hiſce verbis: *Veni de Libano ſponſa mea, veni coronaberis.* Et ecce quando morte obitâ veniunt, gratiæ, cæterarúmque virtutum ornamentis ad nuptias cœleſtes paratæ: quando ad caſtiſsima ſponſi oſcula, complexúmque aſpirantes, dicunt: *Oſculetur me oſculo oris ſui: quia meliora ſunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis*, eheu! non modò ab oſculis, complexúque ſponſi, ſed etiam ab illius conſpectu ſeverè arcentur: neque jam illum ſponſum, ſed judicem iratum experiuntur, & velut ipſo indignæ, imò & eius inimicæ in lamentabile exilium relegantur. O ſortem peracerbam! quam tamen uti & alias priores repulſas maximè exaſperat illarum cauſa. Quænam enim illa? nempe quia miſeri illi, ſeu peregrini, ſeu Dei filii, ſeu cœli hæredes, ſeu animæ Chriſti ſponſæ à ſummo illo bono ſeſe averterunt, ut ſordidæ, leviculæque voluptati, ut lucro rerum terrenarum inani, ut fumo gloriæ captando liberè vacarent. Quare jam maximè perſentiunt hujus carminis Regii veritatem: *Verumtamen vani filii hominum*, vel ut Hebræi ſignificantiùs: *Vanitas filii hominum, mendaces filii hominum in ſtateris, ut decipiant ipſi de vanitate in idipſum*, ſive ut iterum Hebræi cumulatiùs, *ad aſcendendum ipſi de vanitate in idipſum.* Pſal. 61. quaſi canat Vates, filios hominum non modò vanitatem eſſe, ac merum mendacium, dum appenſis velut in judicii ſtaterâ, illinc beatitudine, hinc bonis terrenis, illam heu! iniquiſſimè his poſtponunt, ſed vanitate ipsâ vaniores, ac leviores eſſe, præque illa aſcendere, ſi eadem cum eâ bilance trutinentur.

126. *Omnem ſuperat mœrorem.* Itaque ſi cum hac ſponſarum noſtrarum ingenti triſtitiâ mœrorem Polydoræ Sancti Alexii ſponſæ compoſuero, quando ipſe primâ nuptiarum nocte pio dolo circumventam clam deſeruit, póſtque ignotus obtento intra paternas ædes tuguriolo ſtipe victitavit: ſi huic dolori alios alterius generis adjunxero, ſive Sanctæ Helenæ Conſtantini matris, & aviæ Criſpi Cæſaris, cùm intellexiſſet fortiſſimum illum juvenem, caſtiſſimúmque Joſephum Fauſtæ ejus Novercæ peſſimâ fraude à parente Conſtantino veneno ſublatum; quaſi patris torum violare niſus eſſet, cùm contra perdita mulier ejus pudicitiam tentaſſet: ſive Sancti Euſtachii, quando jacturâ omnium bonorum factâ, Theopiſta primùm ejus uxor Naucleri perfidiâ illi erepta eſt, tum, & duo ejus filii in trajectu fluminis urſo ac lupo in prædam ceſsêre: ſive Annæ Tobiæ conjugis, quando filio cum Raphaële comite iter ingreſſo cœpit flere, & viro dicere: *Baculum ſenectutis noſtræ tuliſti, & tranſmiſiſti à nobis*: ac deinceps eo ultra diem condictum cunctante: *Flebat irremediabilibus lacrymis, & dicebat Heu! Heu me! fili mi, ut quid te miſimus peregrinari, lumen oculorum noſtrorum, baculum ſenectutis noſtræ, ſolatium vitæ noſtræ, ſpem poſteritatis noſtræ? omnia ſimul in te uno habentes, te non debuimus dimittere à nobis*: ſive denique alios aliorum dolores cum dolore, de quo agimus, comparavero, lucernam Soli oppoſuero, cùm & Dei jactura cæterarum rerum jacturam immensùm ſuperet, & pii manes ejus jacturæ momentum æquiſſimâ lance expendant, & amor illius, ac deſiderium in iis ſumma ſint, & poſtremò cauſa jacturæ indigniſſima.

§. 4.

Occurritur objectis.

Priusquam ulteriùs progrediamur viſum eſt nonnulla refellere, quæ adverſus ſententiam Divi Thomæ prolatam objectantur. Nam contra illum tendit Bonaventura in 4. diſt. 20. art. 1. quæſt. 2. ubi docet minimam damni pœnam, pariter, & ſensûs, minimè graviorem eſſe maximis hujus vitæ, cui Bellarminus in hæc verba ſubſcribit: *Licèt enim abſentia ſummi boni ex ſe generet in amante ſummam triſtitiam, tamen in Purgatorio mitigatur hæc triſtitia, & levatur magna ex parte propter certam ſpem illius boni acquirendi. Iſta enim certiſſima ſpes adfert incredibile gaudium: & quò magis propinquat finis illius exilii, tantò magis gaudium creſcit. Itaque ſolùm in inferno pœna damni eſt ſumma: quia eſt annexa deſperationi.* Sic Bellarminus. Verùm, ut opinor, non magnoperè urget. Etenim facilè quiſque concedet triſtitiam illam, ſi certâ ſpe non mitigaretur, ſupplicia hujus vitæ omnia ſuperaturam. Atqui ſpes illa nihil obſtat, nam ſi quid obſtaret gravitati pœnæ damni, pariter 127. *Spes dolorem defunctorum parum minuit.*

pariter levatet dolotem exiguè petceptum. Eſt enim utriuſque par ratio. Quî fit igitur, ut pii manes Bellarmini ſententiâ graviſſimam omnium pœnam ab igne patiantur? ſi ponas tantam eſſe vim hujus doloris, ut etſi illius ſenſus ob eandem ſpem minuatur, tamen adhue maneat omnium acerbiſſimus: idem dicam de triſtitiæ gravitate: videlicet quamvis ſpe illâ remittatur, adhuc tamen manere omnibus hujus vitæ eruciatibus acerbiorem. Sin autem velis ſpem beatitudinis non conferre, ut dolor ab igne profectus, minus ſentiatur, ſed ut feratur leniùs; idem ſubjiciam pro triſtitiâ, utique ſpe beatitudinis non effici leviorem, ſed ferri pacatiùs. Et certè ſpes illa nec minuit præcipuum triſtitiæ objectum in eo ſitum, quod quidquid eſt moræ, & jacturæ animis ſuâ culpâ contingat: nec efficit, ut dilatio minùs diſpliceat: non igitur triſtitiam levat. Nec refert quod ſpem certam præſertim, non mediocre gaudium naturæ ſpontè conſequatur. Cùm enim gaudium illud aliam cauſam, aliúdve objectum ſortiatur, quàm triſtitia, poteſt unà cum triſtitiâ, ſine hujus decremento conſiſtere: præſertim cùm anima corpore ſoluta diverſarum affectionum capacior ſit, non minùs, quàm ejus mens, atque intelligentia diverſarum cogitationum. Certè Suarius non admodum abnuit, quin, uti in animâ Chriſti ſummum gaudium partis ſuperioris cum ſummo mœtore inferioris pariter conſtitit: ita in piis manibus fieri credatur. Malim tamen citra miraculum rem peragi: ita ut intenſiſſimus quidem ſit dolor: ſed lætitia moderatior, propterea quod ea ſpes, utcumque certa, tamen quamdiu durat, ingenti deſiderio, dilationique beatitudinis conjuncta ſit, & quidem ob culpam, atque adeò liquidum gaudium parere non poſſit. Quippe ad liquidum gaudium naturale requiritur, ut tibi nihil triſte obverſetur: ad mœrorem autem etiam ſummum, ſufficit materia illius graviſſima, etſi alia ſint, quæ delectare alioqui poſſint. Porrò hæc omnia mirificè confirmantur ex Immaculatæ MARIÆ graviſſimo omnium martyrio. Quis enim neget & voluntatis illius cum divinâ majorem fuiſſe conſenſionem, quàm quæ in piis manibus reperiri queat: & ſpem certiſſimam beatæ reſurrectionis Chriſti. ex quâ ſummum gaudium manare debuiſſe videtur? Et tamen conſtat una cum conformatione illâ voluntatis. & certiſſimâ ſpe tam optatæ matri reſurrectionis filii, plus doloris perſenſiſſe Virginem, quàm Martyres omnes: imò, quàm animæ purgandæ perſentiant.

128. *Neque is ſenſim decreſcit.*

Sed unus adhuc ſcrupulus Lectori eximendus eſt. Aſſeruimus enim ſuperiùs probabile eſſe dolorem ab igne luſtrali profectum, ſenſim minui: an eodem modo de triſtitiâ philoſophandum eſt? Sic enim rectè arguit Bellarminus: *Pœna illa, quæ eſt prope finem, debet adeò eſſe remiſſa, ut amplius remitti non poſſit, hîc autem inveniuntur pœnæ, quæ plurimum remitti poſſent: ſequitur ergo non quamlibet Purgatorii pœnam eſſe maiorem maximâ huius vitæ pœnâ.* Sed quamquam totum id probabile cenſuerimus, ac modò cenſeamus, non tamen affirmavimus, aut affirmamus. Deinde ut affirmaremus, diſcrimen inter utramque pœnam aſſignari poteſt, quod ex omnium Theologorum ſententiâ ignis agat, ut inſtrumentum Dei; plus minúſve, pro meritis eorum, quos urit: quare ut eſt inſtrumentum ejuſdem ad graviùs aliquos, aliquos leviùs affligendos; ita eſſe poteſt ad graviùs eoſdem principiò, leviùs deinceps afficiendos. Porrò triſtitia ex privatione Dei exorta tam in decurſu, quàm initio idem, & invariabile habet objectum, ſcilicet privationem viſionis beatificæ, & excellentioris gloriæ iacturam ex culpâ profectam: Et licet principiò privationem illam viſionis beatificæ reſpiciat ut diutiùs duraturam, ac deinde ut breviùs; privatio autem diuturnior acerbiorem nata ſit creare dolorem, quàm brevior, tamen ut rectè Suarius, præcipuus quidam mœſtitiæ ſenſus enaſcitur ex iacturâ amplioris gloriæ, quæ iactura ſemper eadem manet. Deinde dato non conceſſo, eo reſpectu aliquatenus decreſcere poſſe triſtitiam, non continuò ſequitur ita decreſcere, ut huius vitæ moleſtias maximas adhuc non excedat. Præſertim cùm etiam ob culpas admiſſas omnem modum excedere debere videatur, ut poſtmodum demonſtrabitur.

129. *Cur Patres in Limbo non multum cruciarentur.*

Poſtremò ſi quis obiiciat Sanctos Patres limbo olim detentos non multum mœroris ex dilatione beatitudinis concepiſſe, ut patet ex Evangelio; ubi Abrahamus Lazarum conſolari perhibet, facilis eſt ex ſuperiùs dictis ſolutio, quod ad triſtitiam gravem ex abſentiâ alicuius boni hauriendam requiratur, & facultas eo bono fruendi (quæ tum deerat Sanctis illis Patribus, quia lytrum generis humani necdum erat ſolutum, atque adeò nec reſerata Regiæ cœleſtis ianua) & præterea ut tuâ culpâ eo bono priveris: quam culpam ab iis abfuiſſe pariter conſtat. Quod ſi inſtes ex hac reſponſione conſequi non iam dilationem beatitudinis, ſed culpam fontem eſſe triſtitiæ, quod Coninkus, & Dicaſtillo opponunt: non ægrè occurritur, ſi dicamus, quemadmodum

quemadmodum in damnatis privatio beatitudinis cum culpâ neceſſariò conjungenda eſt, ut tantum pariat dolorem, ita in piis manibus. Utraque enim ſimul juncta utrobique unum doloris objectum efficit: adeò ut neque abſentia beatitudinis, ſepoſitâ culpâ, admodum affligat, nec culpa ſine illâ jacturâ tantopere cruciatet.

§. 5.

Confertur eâ triſtitia cum doloribus, quos homines pii ex abſentia ejuſdem Numinis percipiunt.

130. *Pœnæ damni cedit omnis dolor naturalis.*

CONSULTÒ prætereo mœrores, quos ob cari capitis abſentiam mortalibus creare ſolet nativa caritas. Mitto igitur pariter inſanos amores, inſanóſque dolores, dignam parentibus progeniem, eò uſque homines adigere, ut dæmonis operam cum animarum interitu adhibeant ad contuendos vel in ſpeculo illos, quos perditè adamant, fallendúmque importuniſſimum eorum deſiderium. Miſſos inſuper facio illos quibus abſentia ſponſi, vel ſponſæ tabem, tabes autem mortem peperit.

Sufficiet mihi aureum Chryſoſtomi pronunciatum, quo mœroris naturalis ingenium bellè exprimit, dum cariſſimam Olympiadem ob ſuum Chryſoſtomi exilium incredibiliter afflictam ita ſolatur: *Mæror*, ait, *grave animorum tormentum eſt, dolor omnem ſermonum vim excedens, ac ſupplicium omni ſupplicio, ac cruciatu acerbius. Siquidem peſtiferum vermem imitatur, non carnem dumtaxat, ſed etiam animam perſtringens, ac tinea eſt, non oſſium tantùm, ſed etiam mentis, ac perpetuus carnifex, non latus fodiens, ſed animi vires labefactans, & perpetua nox, & tenebræ, & tempeſtas, ac procella, & obſcura febris, quavis febri vehementiùs exurens, & bellum induciarum expers.* Hæc ipſe, quæ ſatis conſtat tantum cedere luctui defunctorum, quantum Numinis jactura probè cognita, atque æſtimata cedit alterius utcumque cari capitis abſentiæ, aut jacturæ.

131. *Item dolor Patrum in Limbo.*

Ad ſacros itaque Numinis amatores venio, quippe quibus cum piis manibus major hujus generis ineſt ſimilitudo. Nota ſunt Adami, Sethi, Enochi, aliorúmque Sanctorum è Limbo Patrum ſuſpiria, Iſaiæ voce expreſſa: *Rórate cœli deſuper, & nubes pluant juſtum. aperiatur terra, & germinet Salvatorem. Utinam diſrumperes cœlos, & deſcenderes*, & hujuſmodi: quæ ſuſpiria utique triſtitiam eorumdem indicant: præſertim cum Sapiente teſte Proverb. 13. *Spes quæ differtur, affligat animam*, ſive ut eſt in Hæbreo: *Languor fit, & ægritudo cordis*, & Patrum aliqui à ter mille annis Limbo attinerentur. Verùm eam triſtitiam multum levabat, ut diximus, tum quòd cœlo frui non erat in eorum poteſtate, pretio Redemptionis humanæ necdum perſoluto, tum quòd nullâ eorumdem culpâ cœli fores occluſæ erant: contra quam piis animis accidit, quæ, & viæ terminum, tempúſque cernendæ cœleſtis hæreditatis nactæ ſunt, & culpâ ſuâ eâ excluduntur: unde dolor maximè ingraveſcit.

132. *Et Sanctorum mortalium à Deo exulantium.*

Antiquos illos Patres ſequuntur mortales ſancti, quorum, & ſuo nomine Vates Regius cervi anhelantis ad aquas ſimilitudine ſuam explicar fontium æternorum ſitim, indéque natam mœſtitiam. *Quemadmodum*, inquit, *deſiderat cervus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam, & apparebo ante faciem Domini? Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte, dum dicitur quotidie, ubi eſt Deus tuus?* En ſitim Sanctorum, en mœrorem. Et aliàs: *Quare*, ait, *triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo: quoniam adhuc confitebor illi ſalutare vultus mei, & Deus meus*: Et aliàs: *Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo, ſitivit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea. In terrâ deſertâ, & inviâ, & inaquoſâ, ſic in Sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam, & gloriam tuam.* Nempe ut acriter ſitienti durum eſt, in ſolo arido & invio deprehenſum errare: ita viris Sanctis in hoc mundo agere.

133. *S. Pauli, & aliorum.*

Verùm Gentium Apoſtolus ſuo pariter, ac Sanctorum nomine eaſdem anguſtias illuſtriùs exprimit, dum ait: *Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius?* Rom. 7. nimirum corpus animæ carcerem eſſe inſinuat ſanè triſtem, & horrendum; vel etiam eſſe tetrum cadaver, dum corpus mortis, ſeu mortuum vocat, unde præ fœtore, & horrore exilire animus vehementer exoptet. Quid? quod aliàs dolorem ejuſmodi parturientis doloribus comparat. Sic enim ait Rom. 8. *Scimus quòd omnis creatura ingemiſcit, & parturit uſque adhuc, non ſolùm autem illa, ſed & nos ipſi primitias Spiritus habentes, & ipſi intra nos gemimus*: ſcilicet velut ex difficili puerperio, *adoptionem filiorum exſpectantes redemptionem corporis noſtri.* Quare Auguſtinus alludens ad illud ejuſdem Pauli votum: *Cupio diſſolvi, & eſſe cum*

Chriſto: affirmat tomo 9. tractatu 9. in 1. Joannis nonnullos eſſe qui cum patientiâ moriantur, nonnullos qui cum eâ vivant. Ac tum, *vide*, ait, *Apoſtolum patienter viventem, id eſt, cum patientiâ hîc non amare vitam, ſed tolerare, diſſolvi enim, & eſſe cum Chriſto multo magis optimum.* Quos inter patientes, & fæliciter miſeros, Sanctus Joannes Evangeliſta, jam ſenex cùm retulit illa Chriſti: *Jam venio*, citò ſubjicit: *Veni Domine JESV, Amen.* Gregorius item Nazianzenus, *Domine*, ait, *ſolve hanc tunicam mihi adeò gravem: leviorem concede.* Vincentius autem Carafa, Societatis JESU lumen, mortis deſiderio, mœroréque ex ejus morâ manante contabuiſſet, niſi ſolatio fuiſſet Numinis voluntas, manere illum in exilio iubentis. Et ſanè quot momentis à cœli poſſeſſione retardabatur, toties eiuſdem iacturam facere videbatur. Et erat hic conſtans animi illius ſenſus, quem non rarò ſociis prodebat, niſi vitæ huic præſenti ſolatium ab amore Numinis ſuppeteret, atque à ſtudio illius gloriæ, illam morte ipſi intolerabiliorem fore. Denique ita conſtituta erat Sancta Thereſia, ut præ Sponſi ſui coram intuendi deſiderio vitam pro acerbâ morte, mortem pro vitâ haberet: adeò grave illi erat ab eius conſpectu, amplexúque vel tantiſper retardari. Sed quis diſertiùs, pleniúſque hunc ſenſum exprimat, quàm mellifluus Bernardus. Hîc enim Serm. 34. in Cantica: *Anima*, inquit, *quæ ſemel à Deo didicit in intimis ſuis Dei præſentiâ ſuſpirare, & quærere faciem eius ſemper, talis anima, neſcio an ipſam gehennam ad tempus experiri horribilius, pænaliúſque ducat, quàm poſt ſpiritualis ſtudii huius, guſtatam ſemel ſuavitatem, exire denuò ad illecebras, vel potiùs moleſtias carnis. Audi enim hominem expertum, quæ loquitur. Bonus es, inquit, Domine ſperantibus in te, animæ quærenti te. Audi: & alium ſimilem huic. Tibi dixit cor meum: exquiſivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram.*

134. *Cauſa ejus triſtitiæ prior.* Cujus moleſtiæ magnitudo ex causâ illius potiſſimùm innoteſcet. Quam ego duplicem comperio. Prior eſt, quam hactenus non ſemel inſinuavimus, quod amoris proprium ſit amantem in rem amatam transferre, quantum licet, atque adeò ad arctiſſimum cum eo nexum impellere. Atqui animus hac in vitâ, non niſi vi viam ſibi facit per phantaſmatum nubila, ad Numinis contemplationem, eámque caligini ſemper immiſtam. Hinc autem fit, ut amor, notitiæ proles, matrem imitatus, lentus ſæpè ſit, & languidus, qui languor ipſi caritati odioſus, & intolerandus eſt. Quæ caritas cùm cœlo planè exulet, ubi propter ſummi boni clarum intuitum ſuas omnes vires, ſuúmque exerit ardorem. Scilicet viri Sancti ea incenſi, & vehementer aſpirant in cœlum, & illius deſiderium ægerrimè ferunt.

Sed poſterior eius rei cauſa, etſi ab iſtâ priore profluat, eſt tamen ad ingenerandam mœſtitiam efficacior. In eo porrò conſiſtit, quòd iidem Dei amici caritatis impulſu ſummoperè oderint culpam omnem, quippe Deo inimicam; lethalem verò maximè, quod à Deo animam ſponte avellat, & quidem diſſidio ſempiterno. 135. *Poſterior.* Cùm ergo vita mortalis culpæ etiam mortali ſemper expoſita ſit, & frequentibus levioribus noxis neceſſitate quâdam coinquinetur, nimirum vitam pariter odêre Sancti, & ambiunt mortem, tot periculorum, noxarúmque immunem. Nec dicas longiore vitâ merita cumulari, iúſque ad ampliorem in cœlo gloriam acquiri, atque adeò ad puriorem, ardentiorémque & quidem perennem Numinis amorem. Sat enim norunt minimam ſupremæ illius Maieſtatis iniuriam, vel leviſſimo peccato inflictam, nullo vel Cælitum omnium honore, amoréve quantumvis æterno, compenſari poſſe: tantum abeſt, ut ſuo, licèt caſtiſſimo in cœlis amore, quem longior vita compararet, plurimas, quibus obnoxia eſt, noxas compenſare poſſint. Denique probè intelligunt omnem Dei iniuriam, ac offenſam, quòd malum ſit ipſius Dei ob perſonæ infinitam dignitatem, omni rerum conditarum bono, quod & in piis operibus, laudéque, & amore Numinis poſitum eſt, nec poteſt non finitum & limitatum eſſe, longè pluris æſtimandum. Atque hac etiam cauſa Vincentius ille Carafa ad cœlum anhelabat; eâdem Sotuellus ex eadem Societate JESU ad martyrium ſe animabat. Eâdem Ildephonſa de Luna, Comeſtabilis Caſtellæ filia, virgo perquàm religioſa, cùm mortis tempus imminere animadverteret, teſte Joanne à S. Maria, clamare cœpit uni è Sanctimonialibus ex intimâ lætitiâ: *Benedictus Deus: En ecce diem extremum, quo offenſa Numinis obnoxia ero.*

Cæterùm ſi diuturnitas in hoc vitæ exilio ſanctis hominibus adeò gravis, & acerba eſt, piis manibus exilii ſui moram multo acerbiorem eſſe neceſſe eſt. Siquidem ut ſuperiùs oſtendimus, quamvis illi cum his amore ſupernaturali cœleſtium certare poſſint, cedunt tamen eorum deſiderio. Deinde etſi languor amoris viventium caritati inviſus, & moleſtus eſt, etiam tamen 136. *Mœror SS. mortalium cedit mœrori defunctorum.*

cœli

cœli deſiderium in eis remittit, ac proinde & triſtitiam ex eo deſiderio alioqui manaturam. Præterea licèt peccandi pericula vitam, cui implicita ſunt, efficiant odioſam, quòd peccatum adeò Numini ſit injurioſum, tamen ejus amaritudinem lenit ejuſdem Numinis voluntas, ut in iſtiuſmodi periculis verſentur. Et quemadmodum Deus mundum condere conſtituit, tametſi præſcius innumerabilium, graviſſimarúmque noxarum, ſeu ab improbis geniis, ſeu ab hominibus totâ retrò æternitate committendarum; ita pios mortales ſolatur, quod etſi divina mens omnes eorum culpas præviderit, ipſos tamen vivere voluerit; maximè, quod ex illarum condonatione par injuriæ Deo factæ gloria Numinis effloreſcat. Deinde inſitum naturæ vivendi deſiderium omnem illam vim triſtitiæ Sanctorum, velint nolint, nec parum, & facilè frangit. Ex quibus manifeſtum fit triſtitiam piorum manium ex ſolâ exilii ſui morâ perceptum, ſine controverſiâ omnem illam Sanctorum mœſtitiam longè excedere.

§. 6.

Confertur idem dolor cum dolore Beatæ Virginis.

137. *Mœror D. Virginis.* COMPONENDA nunc igitur cum dolore Immaculatæ Deiparæ. Porrò illius magnitudo expendi poteſt primùm ex Sanctorum Patrum ſententiis. Atque Anſelmus quidem de Excel. Virginis c. 5. illam alloquens: *Verè*, ait, *pertranſiit animam tuam doloris gladius, qui tibi amarior fuit doloribus cuiuſvis corporeæ paſſionis.* Quin imò uſque eò aſſurgit, ut eodem loco affirmet, quidquid crudelitatis inflictum eſt corporibus Martyrum, leve fuiſſe, aut potiùs nihil, comparatione ipſius paſſionis. Bernardinus verò admirabilem hoc in genere ſententiam dixit Tomo I. Serm. 61. art. 3. cap. 2. Tantus, inquit, fuit dolor Virginis, ut ſi omnes in creaturas, quæ pati poſſunt, divideretur, omnes ſubitò perirent. Cui apertè conſequens eſt tantum doloris ſuſtinuiſſe Deiparam, quantum ſuſtineret, qui omnium animantium, hominúmque mortiferos dolores, mortéſque unus pateretur: quod ſanè eſt admirabile.

138. *Cauſa acerbitatis.* Cauſæ autem tantæ acerbitatis proferri poſſunt, partim quòd animus doloris capacior ſit, quàm corpus, cujus ſenſum inſolita vis doloris obtundit, partim quòd Virginis amor omnium hominum, Angelorúmque amores vinceret, unde erumpere oportuit ingentem de Chriſti adeò dilecti cruciatibus dolorem; præſertim cùm eum ipſa, ejúsque dignitatem penitiùs, quàm cæteri omnes, cognoſceret: partim tormentorum Chriſti immenſitas quædam, quæ cor tenerrimæ, optimæque Matris eodem, quo Chriſti corpus, animúmque ictu configebat, partim Virginei doloris diuturnitas, ſaltem ab annunciatâ Verbi Incarnatione, uſque ad finem vitæ Marianæ, partim & maximè atrociſſimæ injuriæ Divinitati Chriſti inflictæ, infligendæque peccatis mortalium, eorúmque ſecutura exinde æterni carceris ſupplicia.

Ut autem ad collationem propoſitam propiùs accedamus, procedamúſque diſtinctiùs, duplex obſervandum eſt doloris Mariani objectum in uno Chriſto repertum, duplex ſcilicet ejuſdem Redemptoris dolor, prior corporis, poſterior animi. Nunc itaque aio, Immaculatam Deiparam non tantum triſtitiæ concepiſſe ex contemplatione, aut intuitu cruciatuum corporis Chriſti, quantum pii manes percipiunt ex retardatione viſionis beatificæ ſuâ culpâ dilatæ. Etenim non plus Matri doloris peperêre cruciatus illi, quàm filio: ut ſatis liquidò patet. Atqui filio, ac Redemptori noſtro non fuêre acerbiores purgantibus cruciamentis, ut patet ex Divo Thoma 3. p. quæſt. 46. art. 6. 139. *Confertur hic cum dolore defunctorum.*

De poſteriore dolore videtur aliter ſentiendum. Nam injuria in Divinitatem illata, item plurimorum damnatio ad orcum, ſcilicet immenſo majus malum eſt temporariâ cæleſtis hæreditatis privatione. Quemadmodum igitur Chriſto longè amplius doloris inuſſit illa injuria, damnatióque, quàm piis manibus ſua retardatio: ita & Deiparæ. Cùm, & ipſa Herois ſapientiſſima magnitudini mali dolorem adæquare vellet, & verò poſſet. Ut enim Deus Opt. Max. Matrem voluit plus animo capere divini amoris, quàm cælites omnes, ac mortales: ita, & ingentis doloris pectus capax illi dedit, præſertim cùm etiam Mártyrum Reginam eſſe vellet, quæ gloria non ſatis illi congruè tribueretur, niſi cordis ejus *Martyrium*, ut loquitur Bernardus, *cætera martyria doloris acerbitate vinceret.* Atque hoc reſpectu ratum eſſe poteſt Anſelmi illud effatum: *Quidquid crudelitas in Martyres exprompſit, nihil eſſe ad Virginis dolores.* Nam omne illud malum pœnæ, malúmque creaturæ, & breve quidem fuit, atque adeò natum non erat tantoperè illos cruciare, ut Virginem, peccatum (quod Dei malum eſt ac proinde certâ ratione infinitum) ut item damnatio ad cruciatus in- 140. *Et prefertur.*

gentes, & æternos; quia utrumque Virginis oculis ſemper objectum, tenerrimum ejus cor eò teneriùs affecit, quòd noxarum totius humani generis, & innumerabilium tartari mancipiorum ſupplicia, multitudine, & magnitudine prope immenſa ſunt, & utraque in damnatis æterna. Atque ita illud ſuperius Bernardini dictum, licèt fidem fortaſſe excedat, ſi præſertim, ſic intelligatur, ut ſingulis momentis, tantum Beata Virgo paſſa fuiſſe dicatur, quantum ſufficeret ad omnes res doloris capaces interimendas, tamen non omninò ſupra modum eſſe videbitur.

§. 7.

Eadem triſtitia ex mora beatitudinis piorum manium, dictis, atque oſtentis comprobatur.

141. *Mœror animæ Comitis ob pœnam damni.* NARRAT Bloſius, vir in aſceticis non obſcuræ famæ, nonnulla, unde eadem veritas eluceſcit, quæ ego ipſiuſmet verbis fideliter reddo. Anima cujuſdam juvenis Comitis poſt mortem apparuit Sanctæ Melchtildi, à quâ interrogata utrùm pœnam aliquam ſentiret, reſpondit ſe nullam pœnam ſentire, niſi quòd amantiſſimum Deum ſuum non videret, quem *ingenti, & ineffabili* deſiderio conſpicere cupiebat. Dicebat enim quòd anima mole corruptibilis carnis adhuc gravata multum impeditur neceſſitatibus corporalibus, nunc comedendo, nunc aliud faciendo, nunc cum hominibus converſando: ſed anima pia, quæ corpore ſoluta eſt, quia Deum, ſummum bonum jam magis cognoſcit, *inæſtimabili* ejus flagrat deſiderio. Ita piiſſimus Præſul, qui ſtatim addit ex eo deſiderio dolorem emanare admodum gravem, & moleſtum: nec dubitabit, qui expendet illud deſiderium *inæſtimabile* vocari: Cùm enim dolor deſiderio adæquetur, conficitur & hunc omni noſtrâ æſtimatione eſſe graviorem. Cæterùm ita pergit.

142. *Mœror aliarum.* Eadem Virgo Melchtildis aliquando ſpiritu perducta eſt in hortum amœniſſimum, cœlo vicinum. Ubi erat copioſa multitudo animarum, quæ non aliam pœnam ſuſtinebant, quàm vermem conſcientiæ, unamquamque vehementer arguentis; quòd benigniſſimo, atque dulciſſimo Deo ſuo fidelis non fuerat: unde, & ad eum poſt mortem ſine impedimento pervenire non promeruerat. Qui quidem vermis animam non deſerit, donec illa intret in plenum gaudium Domini ſui. Ita ille. Quàm autem mordax ſit, & atrox ille conſcientiæ vermis, atque jugis illa humanæ in dulciſſimum Deum infidelitatis memoria, intelligi poteſt ex ſævitie ejus vermis, qui mortales etiam inſolentiſſimos ad laqueum, atque in malam crucem egit. Etſi enim horum conſcientia ſcelerum, deſperationi mixta ſit, tamen nec jugis eſſe poteſt, nec tam liquida, nec tanti æſtimare ſolet, aut etiam valet peccati gravitatem, vel damna, quanti pii manes. Certè novi ego hominem, qui licèt divino lumine prorsùs ſingulari illuſtratus, à neſcio quo atheiſmi genere animum ad ſerium Numinis cultum traduxerat, adeò cruciari conſcientiæ tormento ſolitum per annos aliquot, ut cùm brachium luxatum, & loco ſummotum, jámque frigidum, ingenti, ut ſolet, cum dolore in ſuam cotilen denuò induci ſenſiſſet, cùm etiam aliàs ad extrema vi morbi redactus eſſet, & ſacro oleo inunctus, tamen maluiſſet ea mala, quæ pertulerat, ſingulis momentis, quàm iiſdem conſcientiæ carnificinam perpeti.

Verùm necdum ipſæ animæ vita functæ nobis diſertè ſignificavêre triſtitiæ ſuæ magnitudinem. eam igitur illa nobis teſtetur quæ Joanni Fernandez è Societate JESU viro Apoſtolico ſpectandam ſe dedit, teſte Nierembergio lib. 2. de Pulch. Dei, cap. 11. *Cùm ille ecſtaſim aliquando pateretur, viſus eſt ſibi in ſpatioſum, amœniſſimúmque hortum duci: ibi verò animam conſpexit veſte adeò miri ſplendoris, artíſque, & operis Phrygionici circumdatam, ut divinum ei aliquid ineſſe ſuſpicaretur. Cùm autem ad eam propiùs acceſſiſſet, quanam eſſet, ſuſcitaretur; reſpondit hæc, ſeſe de Societate JESU fuiſſe, noménque ſuum indicavit. Tum Fernandez admirabundus exclamavit, heu! inquiens, haud dubiè illuſtrem gloriam aſſecuta es. At anima, excepit, adhuc me tenet acerbus dolor. En iſte mihi locus purgandæ aſſignatus eſt: quod SS. Triadem, cuius tamen beneficio caſtitatis florem illibatum ſervavi, frigidè nimis dilexerim, propterea deſideriorum flammâ ſuccenſa hîc hærere cogor.* 143. *Mœror ejuſdem generis alicujus Ieſuitæ.*

Huc quoque ſpectat, & ſententiam hactenus explanatam mirificè confirmat, quod in Inſinuationibus Sanctæ Gertrudis commemoratur. Verba ipſa Authoris exſcribo, nam pia ſimplicitate ſua fidem merentur. *Orans*, inquit de Sanctâ Gertrude, *vice quadam pro animâ fratris Hermanni converſi, nuper defuncti, cùm perquireret à Domino, ubi eſſet; Dominus reſpondit, adeſt. Propter orationes enim, quæ modò pro eo devotiùs funduntur, advocavimus eum, ut aliqualiter epuletur nobiſcum.* 144. *Mœror ingens Fr. Converſi.*

nobiſcum. *Hinc apparuit Dominus tamquam Pater-familias ſedens ad tabulam, ſuper quam videbatur præſentari totum, quod pro animâ illâ fiebat in oblationibus, orationibus, deſideriis, & ſimilibus. Apparuit etiam anima iam dicta, ſedens in fine tabulæ mœrenti animo, & vultu deiecto, velut nondum purgata, nec digna, quæ iucunda contemplatione amabilis vultus Dei conſolaretur. Videbatur tamen ex eo aliquantulum ſerenari, quòd ex oblationibus ſupra dictis aliquid quaſi vapor de calidis ferculis exiens, ad ipſam reflectebatur, unde mirificè recreabatur.* Et poſt nonnulla ſic author: *Ex his omnibus, ſed & maximè ex affectu ſupplicantium de horâ in horam ſemper amplius ſerenata, cœpit magis, magiſque convertere, & levare oculos ad iucundiſſimum lumen beatificantis Divinitatis, quod irreverberato intuitu aſpexiſſe, eſt omnium gravaminum etiam memoriam veraciter depoſuiſſe, & abundantiam bonorum æternæ beatitudinis immarceſſibiliter induiſſe. Iſta verò quidem, quæ pro ipſa orabat, cùm videret eam in tali ſtatu quieſcere, requiſivit ab ea dicens, pro quâ culpâ, nunc maximè gravaris, & anima propter propriam voluntatem, & proprium conſilium; unde & pro eo nunc tantum gravamen conſcientiæ perfero, quod ſi in unum redigerentur omnium mortalium cordium gravamina, ſimile mihi non videretur illi, quod ſentio. Tunc iſta quali remedio poſſet tibi ſubveniri? & anima. Si quis cogitaret me pro his gravatam, & caveret ſibi à ſimilibus, multum mihi gravamen allevaret.* Hactenus Anthor. Unde colligere licet mirabilem pœnæ damni atrocitatem. Nam gravamen illud cordis, quod anima omnium mortalium gravamina excedere aſſerit, utique mœtor animi eſt, ob noxam illam tenacioris voluntatis, ac judicii, pertinétque ad pœnam damni, ut magis ex dicendis conſtabit.

§. 8.

Parænesis ad commiſerationem animarum ob moram intuitûs beatifici.

145. *Nulla par jactura defunctorum miſericordia mortalium.* EQUIDEM ex dictis abundè colligi poteſt commiſerationem piorum manium ſummam eſſe oportere, cùm miſeria vel ob ſolam damni pœnam ſumma ſit. Sed & hoc non minus conſtare debet tantæ miſeriæ mortalium miſericordiam parèm eſſe non poſſe. Cùm enim illa licèt temporaria tantum Numinis jactura, mille, ac mille cariſſimorum capitum amiſſionem, imò mille, ac mille mundorum jacturam ſuperet, oporteret tantam excitari in nobis miſerationem in unicum è piis manibus, quantam excitari par eſſet, ſi mille, ac mille mortales nobis amiciſſimi, conjugum, ac liberorum, & omnium facultatum jacturam facerent; quantumvis illæ Imperia, & Regna, imò, & mundos æquarent. Certè ſi ſingulorum pectus, tantorum affectuum capax eſſet, quantos univerſi regni alicujus incolæ, dum cariſſimum, præſtantiſſimúmque Regem, & alterum Joſiam mors acerba vivis eripit, concipere ſoliti ſunt: non exiſtimo, vel tum ſingulos noſtrûm digna commiſeratione hanc unicam damni pœnam unius animæ proſecuturos. Quare neque Jeremiæ Vatis lacrymas ſuper Jeroſolymæ excidio, neque Salviani planctus ſuper Imperii, Eccleſiæque Romanæ, & Africanæ extremâ clade, neque Mathatiæ, ejúſque filiorum quæſtus, ac lamenta ſuper legis, ac gentis Hebrææ exitio, neque verò alterius ſancti viri, aut fœminæ, utcumque ad animi motiones facilis, commiſerationem aliud eſſe arbitror, quàm umbram ejus, qua digni ſunt ſinguli manes ob tantam, támque acerbam jacturam; quemadmodum omnis humana cogitatio, jacturæ piorum manium adumbratio tantum eſt.

Verùm etſi par eorum miſeriæ, miſericordia nulla eſſe poſſit, concitanda tamen, & ad opem ferendam perducenda eſt, quanta hoc in orbe poteſt eſſe maxima. Sed multum peto: utinam ſaltem nos ipſi iis defunctis, quibus aliquo nomine obſtricti ſumus, particulam aliquam, vel opis, vel miſerationis, quæ in miſeros mortales in causâ omninò impari, ſed non diſſimili effundi ſolet, aliquando redderemus: Similis certè fuit piorum manium calamitati, orbitas primorum parentum ex Abelis cariſſimi filii nece à Caïno fratre patratâ. Quippe miti, placidóque ingenio erat Abel, mente candidus, vultu verecundus, linguâ ſincerus: inſigni in parentem obſervantiâ, in matrem amore, in Deum religione. Contra Caïnus indole aſperâ, querulâ, intractabili, immorigerâ, divinorum contemptrice. Quæ res parentis utriuſque amorem in Abelem longo jam ſpatio, nempe centum, ac viginti novem annorum, quibus vixiſſe fertur Abel, vehementer amplificârat. Cùm ergo Cain nefario ſcelere fratrem trucidavit, delicias ſuas, ac prope vitam parentibus eripuit: & Abel nominis ſui propheticam, ac malè ominoſam interpretationem implevit. Abel enim à Joſepho, Euſebio, Origene, Hieronymo, Ruperto, luctus exponitur: Et certè Rabbini

146. *Adhibenda tamen ſimilis commiſerationi in Abelem mortuum.*

luctui Adami ob Abelis mortem centum annos attribuunt, voluntque illum in valle lacrymarum ad Hebron ploratui eo tempore vitam inſumpſiſſe. Et ſunt qui illi ſubſcribant. Quem igitur parem illi mortalium luctum; quam in miſeros manes divinæ vitæ exortes commiſerationem hac in vitâ invenias.

147. *Similis item luctui Iephtiadis.* Sed quid dices de planctu Iſraëlitidum ſuper Jepthiadis, vel morte, vel exilio, ſive perenni cuſtodiâ? Ibat ovans illa cum timpanis, & choris in occurſum amplexúmque Patris, inſignem ex Ammonitis victoriam referentis, quando ex ipſo ſibi moriendum, & patris quidem gladio audivit, & piiſſimè acquievit. Cúmque poſt duos menſes, quos ad lugendam ſortem ſuam à patre impetrârat, ad eum reverſa eſſet, ejuſdem enſe Deo immolata eſt. *Exinde mos increbuit in Iſraël, & conſuetudo conſervata eſt, ut poſt anni circulum conveniant in unum filiæ Iſraël, & plangant filiam Jephte Galaaditæ diebus quatuor*, Jud. 11. Audis planctum, & anniverſarium, & quatriduanum Virginei Iſraëlitidum chori, ſuper morte, vel ut cenſet Salianus, ſuper quodam exilio, cuſtodiâque Jepthiadis, qualem cuſtodiam Virgines Chriſtianæ Deo conſecratæ, voluntate ſuâ ſubeunt? Noſti autem, & pios manes attineri carcere, dum reportatâ, partim à Deo parente ſuo, partim à ſe de hoſtibus victoriâ velut ovantes ad amplexum æterni Patris contendunt. Itaque dic age, quæ Chriſtianorum natio adeò celebri, ſolemníque ritu ſuorum manium exilium illud infandum, ac morte triſtius plangit? Et nos quidem illis ſolemnem anniverſarium damus, ſed ferè dimidiatum diem, & illum dividimus univerſis piis manibus: aut certè parentibus mortuis aliàs ſolvimus, vel potiùs ſolvi curamus, dum alia omnia cogitamus.

148. *Aut Irenes Imperatricis.* Quid alios ſimiles caſus, nec imparia illi lamenta referam? Indoluit etiam orbis ipſe univerſus ad infæliciſſimam ſortem Irenes Imperatricis Orientis, admodum affinem ſorti fidelium Deo defunctorum. Illa cùm Imperii Orientalis reſumpſiſſet habenas. quas Conſtantinus ejus filius, homo profligatiſſimæ vitæ, impuriſſimis amoribus. & humano ſanguine ſæpiùs contaminaverat, Legatos ad Carolum Magnum miſerat, qui ſuo nomine ejus ſecum nuptias expoſcerent, firmando ſcilicet Orientis Imperio. Annuit hic, in eámque rem honorificam ad ipſam inſtituit legationem, ſed cùm Legati Caroli Conſtantinopolim adventaſſent, comperêre Nicephorum quemdam Irene ſolio deturbatâ, perfidiſſimè Imperium occupare. Porrò Imperatricem in Leſbon Inſulam deportari juſſerat, ubi brevi mœrore extincta eſt, atqui ſimiliter animæ poſt mortem piè obitam ad nuptias *cum Rege ſæculorum immortali* aſpirant: at longè, quàm Irene ardentiùs; & ecce dum eas ambiunt avidiſſimè, heu! longè à Regis conſpectu in profundiſſimum lacum deturbantur, ubi, niſi eſſent naturâ immortales (tantus eſt ob id infortunii dolor) ſingulis propè momentis extinguerentur: & tamen pauci eas miſerantur, pauciores opitulantur, pauciſſimi, quod licet, carcere, & exilio eximunt.

Quæ cùm ita ſint, tu ſaltem, ô mi Chriſtiane Lector, animarum Deo fidelium in tantâ aliorum Mæcenatum paucitate, in tantâ mortalium oblivione, curam aliquam ſuſcipe, tantâ earum calamitate, vel ex ſolâ damni pœnâ manante dignam; imò quia nulla digna eſſe poteſt, ſaltem Chriſtiano pectore non indignam gere: Hanc enim ſaltem reddere illis convenit, quorum ſingulis, ſi tantum quiſque miſerationis, & lacrymarum daret, quantum profuſum pro exiliis, ac vinculis cariſſimorum capitum, pœnam tamen damni unicam non æquaret. Ergo qui tuorum damna modica, leviúmque rerum jacturam, quales ſunt utique omnes terrenæ, non mediocriter plangis, eámque quâ vales ope, & operâ, vel præcaves, vel reparare ſtudes: qui eos ipſos, qui Numinis jacturam nunc acerbiſſimè ferunt, ſolari, & adjuvare in negotiis, commerciis minus fælicibus, ſolitus eras, vide etiam atque etiam, ne auxilio tuo deſtituas: præſertim cùm eos Dei intuitu donare longè tibi faciliùs ſit, quàm eoſdem temporalibus damnis eximere. Id inquam vehementer cave ne tu alioqui jacturam illam ingentem viſionis beatificæ, minoris, quàm leviſſima rerum terrenarum detrimenta facere videaris. 149. *Iuvandi quos vivos in minoribus damnis juvabamus.*

ARTICULUS II.

Animarum ingens triſtitia ex privatione amoris beatifici, ejuſq; effectuum.

§. I.

De jactura amoris.

NON neſcio Authores, qui mœrorem ex retardatione viſionis beatificæ hauſtum, omnibus hujus vitæ mœroribus anteponunt, non divellere viſionem ab

ab amore beatifico: ſed ut in cœlo reipſa ſemper cohærent, ſimúlque juncta beatitudinem efficiunt; ita hæc conjungere, paritérque ortos ex privatione mœrores. Ego tamen amplioris lucis gratiâ de ſingulis ſigillatim ago, & cùm proximè ſuperiùs de viſionis dilatione dixerim, nunc de amoris beatifici temporariâ, brevíque jacturâ dicere aggredior. Cùm igitur quælibet jactura boni, tantum malum reputetur, quantum bonum ejus poſſeſſio: expendenda nunc primùm amoris beatifici dignitas ex ejus naturâ, tum ex effectis, quorum præcipua hîc proferemus ſanè eximia.

150. *Quid amor beatificus.* Quid igitur beatificus amor? Nimirum pondus quoddam, & impetus animi in Deum coram, & perſpicuè, prout in ſe eſt, viſum. Etenim cùm generatim proprium boni ſit trahere voluntatem, ſummum illud bonum clarè cognitum eam vehementiſſimè pertrahat neceſſe eſt. Trahi porrò illam, ac potiùs rapi in Deum, amare eſt: trahi autem abs illo cognito ut in ſe eſt, utque omnia velut ſinu ſuo complectitur, quæ expeti, & exſaturare poſſunt, eſt amando effici beatum. Igitur ad nobiliſſimum hunc amoris partum operam conferunt, & qui volunratem pertrahit, Deus, & quæ trahitur voluntas: & quia ſola nec ſic trahi, nec nobiliorem ſe fœtum efferre poteſt, amorem beatificum, per habitum charitatis, corroboretur oportet. Atque hæ ſunt cauſæ, ſeu parentes amoris. Viſio autem beatifica, non amoris cauſa, ſed cauſarum applicatio eſt ad effectionem amoris, licèt ex ejus claritate, ingens amoris beatifici præſtantia emicet.

151. *Qui differat ab amore via.* Siquidem viſio illa ita Deum, Deíque decora omnia exprimit, ut alius planè à ſeipſo per fidem cognito videatur. Ut enim per fidem confusè dumtaxat, & perobſcurè cognoſcitur: adeò ut non cognoſci dici poſſit, propterea quod nihil divinum prout in ſe eſt, obverſetur, ſed velut ſpeciem, ac formam indutum alienam: ita quando per clarum intuitum pervidetur, planè novo modo apparet, quaſi ſi revera nova divinitas eſſet, atque adeò nova ejus bonitas, ſapientia, charitas, iuſtitia, nova denique immenſitas foret. Atqui eâdem ratione voluntati ſe inſinuat Deus, quâ intelligentiæ ſe cognoſcendum præbet, igitur clarè conſpectus, tam potenter, tam novè, admirabilitérque afficit voluntatem, ac proinde tam potentem, tam novum, admirabilémque ex eâ elicit ſui amorem, ut amor per fidei notitiam partus, planè diverſus eſſentia, imò prope nullus cenſeri debeat. Quare Ægidius quidem Coninckus, ita ſe habere docet amorem viæ, & patriæ, ut pueri, & viri gemmarii amorem, æſtimationémque nobilis gemmæ. Leſſius autem, aliíque notitiam, amorémque hujus viæ, ac vitæ comparant, cum cœci notitiâ, amoréque lucis ſolaris; notitiam verò, amorémque patriæ, cum videntis intuitu, amoréque ejuſdem lucis. Angelicus denique Doctor 22. quæſt. 24. art. 7. tradit charitatem viæ, quantumvis creſcat, nunquam ad charitatem patriæ pertingere, eo quòd, ait, *hæ duæ dilectiones habent quantitatem diverſæ rationis: quemadmodum linea, quantumvis augeatur; non poteſt umquam ſuperficiei, ſeu latitudini exæquari.* Denique Auguſtinus lib. de Spirit. & litt. c. 36. appellat illam patriæ charitatem, *ſupereminentiſſimam.*

Hæc verò, & alia ejuſmodi ornamenta cœleſtis charitatis, cùm longè meliùs, quàm nos, intelligant purgandæ animæ, quis ambigat, quin graviſſimè doleant ſibi per culpam ſuam integrum non eſſe illis illius flammis exardeſcere? Etenim amant quidem optimum Numen in ſuo carcere, & vehementer amant; ſed cùm adhuc in fidei caligine, & ipſæ verſentur, noverintque quemcumque amorem ſuum nihil eſſe ad amorem patriæ, quo jam potirentur, niſi vecordiâ ſuâ, divino lumini rebelles antehac fuiſſent, ſcilicet amoris ſui frigus damnant, dolentiſſiméque ferunt non poſſe ſe tam eximio illo, ac cœleſti amore totas nunc inflammari. Eò maximè quòd neſcio quo pacto amor hic expetendus videtur, præ viſione Dei, ac poſſeſſione. Nam poſſeſſio quidem ſpei meta eſt, atque, ut vocant, objectum; amor autem beatificus caſtiſſimi amoris ſcopus, ac votum: quare mallent omninò quælibet tormenta, & cujuſvis boni jacturam perennem perpeti, quàm breviſſimam hujus amoris, quippe longè præſtabilioris boni, gratiorisque rectæ voluntati, quàm horribilis ſit, vel jactura quælibet, vel miſeria. Itaque hac maximè causâ ingemiſcunt amantiſſimæ animæ cum Propheta Pſ. 119. *Heu mihi!* quia *incolatus meus prolungatus eſt! habitavi cum habitantibus Cedar*, ſive ut Hæbræi, *cum tabernaculis Cedar.* Quæ vox tenebras, ac nigredinem notat, atque adeò ſimul fidei caliginem, ſimul tenebras purgantium locorum. ubi licet non domos manſuras, ſed tabernacula peregrinantium incolant pii manes, tamen præ dolore exclamant: *Multum*, id eſt, *nimis incola fuit anima mea.* .152. *Ex ejus naturæ præſtantia ingens dolor.*

153. *Declaratur ex SS. mœrore de inopia amoris.* Nam ſi mortales ipſi graviſſimè cruciantur recordatione languoris in amando ſui: ſi mortem mallent, quàm eum ferre; ſi celebris

celebris ille mundi contemptor Jacoponus, rogatus aliquando lacrymarum ſuarum ſanè uberum cauſam, hanc reddidit, quòd amor, ſive Chriſtus Cruci affixus minimè diligeretur. Si Magdalena Pazia, notæ ſanctitatis fœmina, præ ejuſdem Chriſti in Cruce pendentis amore ecſtaſim patiens ſic exclamaret: *O Amor! O Amor! quàm parum agnoſceris, quàm parum amaris! Si ſedes, ubi quieſcas, nulla ſe offert, veni, ha veni in cor meum, ego te ut magiſtrum eximium, ut ſupremum Dominum excipiam.* Tum brachiis protenſis, quaſi advocans, vel manibus plauſis quaſi ad audiendum excitans, *Adeſte*, ſucclamabat, *adeſte animæ, & amate amorem. O animæ ex amore conditæ, & ad amoris amorem, quanto mihi ſupplicio, ac mœrore conſtat, ex Deo meo ſcire, quàm exiguus ſit veſter amoris amor.* Si, inquam, mortales alieni in Chriſtum amoris languore, tantoperè ingemiſcebant; quàm acerbi, quàm perennes erunt defunctorum gemitus pro ſuo in amandâ Divinitate frigore? præſertim, cùm hæc propter ſemetipſam multo dignior amore ſit, quàm propter benefacta Redemptoris.

§. 2.

De jactura effectuum amoris beatifici.

154. *Ecſtaſis primus amoris beatifici effectus.* VERùm acerbitas illa manifeſtior erit, propoſitis amoris beatifici effectis. Hæc recenſens Leſſius l. 2. de ſummo bono cap. 12. primam ſtatuit ecſtaſim: non illam quidem, quâ mens ita rapitur in Deum vi contemplationis, amoriſque, ut virium inferiorum, ac præſertim ſenſuum, imò, & ſubinde facultatis vitalis operationes intercipiantur, ac ceſſent, (hæc enim imbecillitatis humanæ index eſt, incongrua gloriæ) ſed hanc, quâ ſic animus transfertur in eumdem Deum, ut à ſeipſo prorsùs exeat, ſui, ac ſuorum prorsùs negligens, idque tantummodo, vel cogitans, vel appetens, quod ad dilectum ſpectet. Quæ quidem ecſtaſis efficit, ut quiſque beatus Deo in omnibus inviolabiliter acquieſcat, adeò ut cùm ſuos etiam orco adjudicari videat, ne tum quidem triſtetur, ſed potiùs Numinis juſtitiam dilaudet.

155. *Ejus jactura defunctis acerba.* Quamvis porrò pii manes ad id genus ecſtaſeos multum accedant, quippe qui Deo expetenda quadam neceſſitate, in omnibus acquieſcant, velintque ad extremum terminum uſque divinæ juſtitiæ ſatisfacere, nec niſi eâ re perfectâ etiam oblatam ultrò cœleſtem hæreditatem poſſint velle adire; tamen multum quoque ab ejus perfectione diſtant. Deinde quod Deo ſic adhæreant, id non ab intrinſeco, ut aiunt, ſed à protectione divinâ proficiſcitur, nempe quòd in eo ſtatu ſint, unde certus ad gloriam aſcenſus, & certo tempore; ex quo immunitas ab omni noxâ neceſſariò manat, quippe quæ, vel illum aſcenſum omninò prohiberet, ſi lethalis, vel retardaret, ſi levis. Non igitur ita ſunt comparati virtute charitatis, vel habitualis, vel actualis. Quare graviter illis dolet, quod cùm in viæ ſuæ termino conſiſtant, non ſic in centrum, ac finem ſuum rapiuntur, ut vi ſui impetus omninò illi adhæreant, quod, inquam, illorum amor, ſi per ſe ſpectetur, ingrati animi vitio, aut etiam perfidiæ, atque adeò Dei odio, quem tantoperè diligunt, poſſet cedere.

Quid jam de altero amoris beatifici effectu, ſive de unione dicam? Quanto ad eam ſtudio feruntur animæ? quàm dolenter ferunt ſe illâ carere! Eſt enim illa tam optanda, eximiáque, ut ne ipſæ quidem ſatis capere valeant. Ut enim prætercam Beatos cogitationem, aut affectum non poſſe à Deo ad alia traducere (quoniam ſummi boni ſpecies, & mentem illorum, & voluntatem ad ſe perpetuò rapit: ut hic, ſi quando aliàs ratum ſit; animam magis eſſe ubi amat, quàm ubi animat) ut, inquam, id prætercam, quàm dulce eſt beatis, dilecto illi ſuo conjungi, ut inſtrumentum voluntarium motori ſuo, ac fini, ad omne illius arbitrium, & gloriam ingentem! Ut enim amoris eſt, velle illi, quem ames, benè; ita nec majus Numinis bonum excogitari poteſt, quàm ejus gloria vel intrinſeca, quæ omnes ejus divinas perfectiones complectitur, vel extrinſeca, quæ ejuſdem notitiâ, & laude continetur. Illam porrò intrinſecam Deo volunt quàm maximè; & eatenus eorum amor beatificus dicitur, quòd ſummi, & beantis boni amor ſit. Hanc verò extrinſecam gloriam non modò ab omnibus reddi vehementer deſiderant, & cum Deo placitum eſt, curant: ſed ipſæmet excellentiſſimam tribuunt, & Deum perfectiſſimè cognoſcendo, & amando. Nec enim is excellentiùs commendari, laudarive poteſt, quàm ſi ab iis ametur, & ita quidem ametur, ut cætera longiſſimè infra illum habeant, & omnium tum mortalium, tum piorum manium amores, vel minimâ amoris ſui parte exſuperent. 156. *Alter unio.*

Cùm ergo hi piiſſimi manes probè id intelligant, & ſeſe divinæ illi gloriæ conditos meminerint, quàm durum illis eſt, 157. *Vehementer dolent defuncti,*

vi quâ-

quod gloriam Dei non magis amplificent.

vi quâdam retineri, ne eidem Beatorum inſtar operentur? Certè perſpicuum illis eſt Numinis bonum quodcumque, atque adeò minimam ejus gloriam pluris faciendam eſſe omni creaturæ tam bono, quàm malo. Quare ſi Pauli, ſi reliqui Apoſtoli, ſi Dominici, ſi Franciſci, Ignatii, Xaverii, Vincentii, ſi denique omnes Apoſtolici viri operæ pretium duxerunt pro animarum ſalute ingentes labores exhaurire, cùm pii manes voluntatem judicio ſuo rectiſſimo accommodent, quid pro Numinis laude, atque gloriâ non ſubirent? Si enim Alphonſus Rodriguez, gemma Laicorum Societatis JESU, tartari cruciatibus ſeſe devoveret pro avertendo vel unius viliſſimi capitis exitio: profectò non dubium eſt, quin omnes hoſce labores, quos hactenus animarum ſtudium à mortalibus obtinuit, quilibet è manibus perferre ſingulis momentis vellet, ut divinam gloriam Beatorum more, vel ad temporis momentum amplificaret. Ex quo efficitur ſingulos ob negatam ejus rei copiam acerbiſſimum unoquoque momento dolorem perſentire, quoniam amor, ac deſiderium alicujus boni, doloris ex ejus jacturâ percipiendi menſura eſſe ſolet.

158.

Tertius effectus amoris beatifici liquefactio.

Venio demum ad Beatorum liquefactionem quamdam, ſeu immerſionem ſui in abyſſum Divinitatis? in quâ ſe quodammodo perdunt. Etenim immenſitas illa boni divini, eos non ad ſe ſolùm, ut mortales, ſed intra ſe trahit. ***Nam qui Deum*** *minimè intuetur, foris ſtat*, ut rectè Leſſius de Sum. bono lib. 2. cap. 12. *imò procul ab illo diſtat, quia Deus ſe habet ad illum inſtar procul abſentis. Qui verò illum clarè videt, præſens illi eſt, neque hæret, tamquam exterius in ſuperficie, ſed intrò ingreditur, & in illam abyſſum ſe immergit, quantum poteſt. Amor enim intra dilectum commorari vult, quia hic ipſi eſt locus, & domus, & requies, & ſecuritas, & omnia. Eò autem plus, vel minus quiſque in abyſſum illam penetrat, eoque profundiùs, vel minus profundè in eam ſe immergit, quò plus, vel minus luminis gloriæ, vel charitatis habuerit.* Hactenus ipſe. Porrò in eâ ſplendidiſſimâ abyſſo Beati & ſeſe amittere, & ſeſe invenire dicuntur. Amittere quidem, ſive quòd tum primùm, cùm eam ſubeunt, vident ſeſe inſtar nihili eſſe, ad immenſum illud eſſentiæ pelagus; ſive quod in eâ, utpote ſupra res omnes conditas eminentiſſimâ, omnis formarum & eſſentiarum diſtinctio ceſſat. Invenire autem ſe in eâdem, nihil aliud eſt, quàm illic ideam ſui, ſive, ut loquuntur, ſuum eſſe increatum, exemplare, & cauſale, atque adeò ſeipſos nobilius eſſendi genus ſortitos cernere. Cæterùm ex his componitur beatus ille circulus, quem Dionyſius in amore conſtituit, quia nimirum ex divinâ luce procedit lumen gloriæ in mentem creatam, ex lumine autem illo procedit amor, qui rurſus mentem in Deum trahit, in eúmque immergit. Enimverò vident Beati ſe, ſuáque à Deo perpetuò, tamquam è fœcundiſſimo principio manare, & ſummis viribus contendunt in illum vi contemplationis, & amoris reverti, & toti refluere. De quibus vide loco laudato eumdem Leſſium latiùs diſſerentem.

Interea metire hinc, ſi potes, triſtitiæ piorum manium gravitatem. Quàm enim acerbum illis eſt non immergi in abyſſum illam Divinitatis, ſed contra in abyſſo calamitatis detineri, idque quod culpâ ſuâ ab eâ ſe aliquando averterint, & effuderint in res conditas, quæ non tam bonæ, quàm boni umbræ ſunt, & revera vaniſſimæ vanitates! Quid? Sertorius ille Dux ſtrenuiſſimus, quò fæliciùs pugnabat, majoribúsque prælis hoſtes vincebat in Hiſpaniâ, eò impenſiùs à Metello, Pompeióque, hoſtium Ducibus petebat, ut poſitis armis tutò ſibi Romam reverti liceret, dictitans, malle ſe privatum jucundiſſimo patriæ aſpectû frui, quàm multarum urbium imperio. Quàm igitur fidelibus animis acerbum moleſtúmq; Divinitatis ſinu, qui iis inſtar patriæ, ac domus eſt, arceri! & interea probroſè, ſervilémque in modum cuſtodiâ detineri! Jacob Patriarcha, morti proximus, Joſepho filio ſuo inter ſuprema id mandati dedit, ut in terram Chanaan, atque in monumentum Patrum ſuorum inferretur Geneſ 49. Joſeph quoque eò transferri oſſa ſua juſſit: uterque quidem, ut Chriſto naſcituro propior fieret. Quæ autem illa vicinitas, ad illum intimum, & vitalem ingreſſum Divinitatis? Propheta Regius Arcæ viſendæ deſiderio medùllitùs ictus: *Quàm dilecta*, exclamat, *tabernacula tua Domine virtutum; concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini*, & aliàs: *Paſſer*, ait, *invenit ſibi locum, & turtur nidum; altaria tua Domine virtutum, Rex meus, & Deus meus!* Quid deinde? nimirum vim deſiderii ſui non poſſe exprimi, ſilentio indicat: utque miſeriam expromat: *Beati*, ſubjicit, *qui habitant in domo tuâ, Domine*, Hieroſolymis inquam, *in ſæcula ſæculorum laudabunt te.* Sic ipſe. At animæ illæ ſanctæ, non ad arcam, non ad tabernaculum, ſed ad ipſum Sanctum Sanctorum, non, inquam, ad ſignum aliquod potentiæ,

159.

Inde dolor manium.

Majeſtatisque divinæ, ſed ad ſui in Deum ipſum quemdam effluxum vehementiſſimè ſuſpirant.

160. *Adumbratur exemplis recentibus.* Sed propiora producamus. Pazia illa, de quâ nuper, cùm deſiderio flagraret amoris Dei, ac ſponſi ſui, uſqueeò, ut mediâ hyeme frigidam potare, faciem, & brachia ei immergere, ſinúmque mergere cogeretur, oculis languentibus ac pallidis, cœlum, unde ea flamma prorumpebat, ſubinde ſuſpiciens, identidem exclamabat, ſe ferendo imparem, æſtum ſibi intolerabilem eſſe. Ambroſius cognomento à JESU, ordinis Minimorum, cùm de divinâ charitate ad concionem diceret (dicebat autem ſæpiſſimè) crebro ſingultu, atque ſuſpirio interpellante expalleſcere, ac languentibus viribus deficere ſolitus erat. Votum ei erat in illo amoris æſtu vitam ponere, ſæpiúſque auditus eſt palam omnibus precari: *Age bone JESV, dulcis amor cordis, educ tecum tuo vinctum amore hunc animum, debitum tuæ charitatis triumphum.* Itaque cum prompto Crucifixi ſigno, quod habebat ſemper in manicâ, totum ſe affectui permiſiſſet, ſenſu repentè deſtitutus, eóque in gradu conſiſtens, tantiſper ſuperfuit, ut referri poſſet in cubiculum, ubi Chriſtiano more inunctus, amore Alypta, breviſſimè cum morte congreſſus, ſupremùm hic amavit. Ita refert noſter Joannes Rho. lib. 1. cap. 1. de amore. Et notum eſt non paucis amabiles hujuſmodi defectiones obtigiſſe, omni videlicet ſpiritu vitali, nimiâ cordis, cui inſidet, dilatatione diffluente. Quare Propheta Regius ſuo, & aliorum Dei amantium nomine, *Defecit*, cantat, *in ſalutare tuum anima mea*: neque mirum, cùm profanus amor etiam vires exhauriat, tabémque inferat, dum re amatâ, optatâque frui non eſt integrum.

161. *Sed verè adumbratur.* At pios illos manes, ut ardentius Numinis deſiderium, ita longè gravior mœſtitia tenet: nec eos dimittit, aut remittit unquam ſui ſenſum; ſed heu! defectio non deficiens, ſed perpetua miſeros opprimit, nec opprimit. Itaque ad Deum converſi, & ad optabiliſſimam ejus abyſſum totis præcordiis aſpirantes, *abyſſus*, aiunt, *abyſſum invocat*, id eſt, vocat, *in voce cataractarum tuarum*, Pſalmo 41. Abyſſus ſcilicet miſeriæ noſtræ, abyſſum fælicitatis tuæ, & per tuam miſericordiam brevi noſtræ futuræ. O! quando hac, quâ mergimur, velut diſruptis luctuum, ac lacrymarum cataractis obruti, evademus ad illam, & penitus illi immergemur? Interim eheu! *Omnia excelſa tua, & fluctus tui ſuper nos tranſierunt*, omnes nimiorum gurgites tui altiſſimi, & juſtitiæ tuæ, velut fluctus nos obruunt, quibus tantò calamitoſiùs eſt tam diu inundari, quantò fæliciùs eſt bonitatis tuæ pelago immergi. Hæc & ejuſmodi miſeræ animæ.

Quibus tamen alia ſupervenit calamitas ex alio partu beati amoris. Eſt enim illi proprium erumpere in laudes dilecti, in gratiarum actiones, & optimè ei precari. Cujuſmodi præconiis interfuit Joannes: Angelis nimirum in cœlo canentibus: *Benedictio, & claritas, & gratiarum actio, honor, virtus, & fortitudo Deo noſtro in ſæcula ſæculorum. Amen.* Apocal. 7. Neque id Beatis dumtaxat, ſed & ſanctis mortalibus ſolemne. Hinc nota illa Davidis: *Benedic anima mea Domino, & noli oblivisci omnes retributiones eius.* Et Paulus: *Regi*, ait, *ſæculorum immortali ſoli Deo honor, & gloria in ſæcula ſæculorum.* Et duo illa lumina Eccleſiæ, Ambroſius, & Auguſtinus, Hymnum, *Te Deum*, alternatim concinendo dicuntur compoſuiſſe. Denique Eccleſia quotidie Hymnum triumphalem cum Angelorum choris altari ſacroſancto adſtantibus Deo ſub faciendum ſacrum decantat: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabbaoth, pleni ſunt cœli, & terra gloria tua, hoſanna in excelſis. Benedictus qui venit in nomine Domini, hoſanna in excelſis.* 162. *Quatuor amoris beatifici effectus: Laus Dei.*

Et ipſæ quidem luſtrandæ animæ Dei laudes prædicant, & in gratiarum actiones pro certâ ſpe ſalutis, próque piorum ſuffragiis, ac precibus ſibi deſtinatis ſeſe effundunt. Denique cùm gratiſſimæ ſint, nihil omittunt, quod obſervantia, religióque in eo genere exigere videatur. Et memini me legere Comitem quemdam, jam vitâ functum, ab Beatâ Melchtilde auditum, dum canendo gratias bono Deo ageret, *quòd morti traditus fuiſſet ad ſalutem, & conſolationem ſuam*, idque ſe, & quæ ad animæ bonum pertinent, probè noſſe affirmaret. 163. *Quam defuncti celebrant.*

Verumtamen non parva illis triſtitiæ ſeges, & hinc emergit: quòd laudes ſuæ præ cœleſtibus frigidiſſimæ, jejuniſſimæque ſint; nec laudum, aut gratiarum nomine dignæ. Quare, ut gratis animis moleſtiſſimum eſt, non poſſe beneficia ſaltem beneficiis proſequi, aut amorem in beneficos ullo modo promere: ita piis manibus permoleſtum eſt, non poſſe cœleſtium mentium voces, ac muſicam æmulari, præſertim, ſi (quod probatur aliquibus) damnatorum impias in Deum voces, atque execranda maledicta audiant. Eſt enim amoris ea velut corrigere velle contrariis 164. *At dolent quod frigidè.*

trariis laudibus, & dilectum pro meritis prædicare. Quod cùm ob culpam ſuam illis non liceat, abeſſe non poteſt, quin maximam inde triſtitiam perſentiant. Accedit, quod fortè, ut hiſtoriæ tradunt, dæmones, ſaltem eorum nonnullos, velut juſtitiæ divinæ adminiſtri, exctucient. Eſt autem grave tormentum, inſultatio: graviſſimum autem piis manibus, ſi quod Babylonii Iſraëlitis captivis, id dæmones illis cum inſultatione, ludibrióque proponant: *Hymnum cantate nobis de Canticis Sion*, coganturque ipſi apud ſe cum intimo dolore reſpondere: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terrâ alienâ?* Paſm. 136. in ſolo, inquam, charitati alieno, quæ ſcilicet charitas, ut fructus ſibi proprios, amorem, ac divinas laudes, quales Deum decent, progignat, in paradiſum cœleſtem transferri, ibique, velut in patrio ſolo plantari debet, ubi radiis divini ſolis per viſionem beatificam aptè illuſtrata, cœleſtem concipiat vigorem. Itaque clamant cum Propheta, & vehementer clamant: *Educ de cuſtodiâ animam meam, ad confitendum Nomini tuo*, ad laudes tuas, ut par eſt concinendas: *Me expectant juſti, donec retribuas mibi.*

165. *Mœror itaque ex his univerſis ſummus.* Ex quibus denique omnibus affatim intelligitur ingentem ex amoris beatifici jacturâ fluere in luſtrandas animas mœrorem. Cùm enim ſingula, quæ de beatifico amore, ſingulisque ejus effectis diximus, ejuſmodi ſint, ut nec univerſa, quæ ſunt in terris bona valeant ullatenus cum iis comparari, profectò nulla terrenorum bonorum jactura, etſi perpetua, cum brevi illorum ſubtractione meritò conferetur. Quare licèt animæ parem damnorum magnitudini mœſtitiam non hauriant: at certè ſupparem, quanta demum illa eſt! Eſtimate illam vos, ſynceri Numinis amatores, quibus Sponſi divini, qualis qualis abſentia, aut potiùs ſubtractio modica profluentis ex ejus conſuetudine ſuavitatis, morte gravior eſt (vulgus enim hominum minimè ſentit.) Aut potiùs expendite vos illam æquâ, ut poteſtis, lance, pii manes; quia & vos ea ſubtractione tantùm non opprimimini, & quidquid de eorum acerbitate judicarint mortales, cum re ipsâ, ac veritate comparatum, ſomnium cenſeri debet, aut umbra ſomnii. Interea tamen, ô mortales! qua licet ope, animarum illam amoris beatifici ſitim, mœrorémque ſanguine Chriſti levate. Nam, amabo, quid potius illi à vobis exigere, quid vos ardentius dare illis aut poteſtis, aut debetis, quàm ardentem, excellentémque ejus, quem amatis, amorem? Enimverò fœcundus eſt, quiſquis verus eſt amor, amorem ejus, cui afficitur, in aliis parere expetit. Quare ſi Deum amatis, ejus perfectiorem amorem piis manibus providete, maximè cùm eum ipſis non poſſitis procurare, quin ſimul illorum in vos benevolentiam efficaciorem, ſynceriorémque reddatis. Et quiſpiam, quæſo eſt, qui cùm facile poteſt, ſyncerum ſui non conciliet amorem? Denique piorum manium ſitim amoris beatifici extinguite, & unà ſitim veſtram ejuſdem amoris fæliciter accendetis.

ARTICULUS III.

Triſtitia piorum manium ex jactura gaudii beatifici.

§. 1.

Æſtimatur ex gaudii excellentiâ.

NON minor emanat dolor ex jacturâ gaudii beatifici, quàm ex viſionis, aut amoris. Tria enim hæc pari fermè dignitate cenſentur, certè quidem æquè neceſſariò ad beatitudinem requiruntur. Imò quia gaudium, beatitudinis complementum eſt, (fac enim tibi videnti Deum, quem adames, ſubtrahi gaudium, non erit cur beatus dici poſſis) gaudii beatifici jactura, viſionis, aut amoris privatione, eatenus acerbior videtur. Cæterùm, ut ejus gravitas æſtimetur, expendenda primùm gaudii beatifici excellentia. 166. *Acerba gaudii beatifici jactura.*

Porrò gaudium beatificum tres cauſas ſui agnoſcit, eáſque præſtantiſſimas. Etenim cauſæ gaudii generatim tres ſunt, bonum quod tenes, facultas quâ obtines, & amor quo illi bono adhæres; hæ autem hîc omnes excellentiſſimæ. Nam bonum quod delectat, ſummum eſt, Deus utique infinitæ bonitatis, pulchritudinis, & ſuavitatis, omnem in ſe bonitatem, pulchritudinem, & ſuavitatem excellentiore, quàm alibi eſſe poſſit, modò complexus in ſeſe. facultas autem, quæ bonum illud percipit, tenetque, mens Beati eſt; nobiliſſima hominis facultatum, & inſuper lumine gloriæ ſupra ſe ſubvecta, & ad percipiendam, poſſidendámque, ſupereminentem illam eſſentiam divinam corroborata. Amor denique, quo illi inhæretur, ſublimiſſimus, & ſummus. Eſt igitur & gaudium beatificum ex omni parte ſublimiſſimum, & ſummum. In hanc ſententiam Leſſius, nec quiſpiam eſt, qui infitias ire poſſit. 167. *Ex gaudii cauſis.*

168. *Confertur gaudium Beatorum cum aliis gaudiis.* Quîcum igitur illud componas? Omnis illa quidem delectatio propria ſenſuum, atque adeò hominibus cum beſtiis communis, quæ tanta vi illos rapit, ut beatificam præ ipsâ vilipendant, ac repudient, ſi cum cœleſti gaudio componatur, putida lacuna eſt, ad pelagus immenſum mellis, ac nectaris. Illa verò liquidiſsima gaudia, quibus ſancti viri hac in vitâ affluxêre, ut Abacuc, dum canit: *Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo JESU meo.* Ut Paulus, dum ait: *Superabundo gaudio in omni tribulatione noſtrâ.* Ut Seraphicus Franciſcus, dum ſe præ gaudio non capiens, ſæpè iterat: *Deus meus & omnia.* Ut Xaverius, qui præ impotentiâ lætitiæ cœleſtis ferendæ, exclamat: *Sat eſt Domine, Sat eſt!* Denique fac ejuſmodi omnia in unum pectus gaudia ſimul infundi; fac ea ab orbe condito integra permanere ad illius finem: vis ingenuè dicam quid illud gaudium futurum ſit ad cœleſte, vel unius horæ, imò vel unius momenti? candelæ, inquam, lumen ad Solem, vel potiùs umbra ad corpus. Itaque altiùs, & ulteriùs procedamus. fac age creari innumeros mundos ex ſanctiſſimis viris omnes conflatos; fac ſingulos tantum gaudii hautire, quantum univerſi mortales, qui fuêre, ſunt, & erunt; pone inſuper omnium gaudia æternùm illibata, ſynceráque manere; & liberè, audactérque pronuntiabo, omnia illa omnium gaudia, non æquare beatuli infantis horariam lætitiam. Cur ita? propterea quòd hæc ipſa altioris ordinis eſt, quemadmodum, & viſio, & amor beatificus, altioris ordinis quàm cognitio, amorque mortalium; ac proinde quantumcumque cognitio, & amor, & lætitia mortalium congeminentur, & cumulentur, numquam ad ſublimitatem cæleſtium aſpirare queunt, quemadmodum nec brutorum delectationes ad Sanctorum mortalium delicias. O præſtantia gaudii Beatorum!

169. *Acerbiſſima piis manibus ejus jactura.* Ergo dutiſſimum eſt piis manibus, tantis deliciis, ac tanto gaudio ob aliquas noxas ſuas privatos eſſe. Etſi enim eorum mœror illi gaudio ex æquo reſpondere nequeat, cùm & ipſe mœror longè ſit inferioris ordinis, ut & cognitio, & amor piorum manium; tamen boni, quod gaudio beatifico continetur, magnitudo, jacturæ illius magnitudinem denotat, & hæc triſtitiæ ex eâ ortæ gravitatem. Certè ludus eſt, & jocus, omnis alius mœror illi collatus.

170. *Comparatur ille mœror cum mœrore Iacob.* Jacob quidem Joſephi amantiſſimus Pater cernens polymitam ejus veſtem cruore, quem ipſius filii eſſe credebat, tinctam, ratúſque delicias ſuas in eo omnes periiſſe, *ſciſſis veſtibus, indutus eſt cilicio, lugens filium ſuum multo tempore. Congregatis autem cunctis liberis ejus, ut lenirent dolorem patris, noluit conſolationem accipere,* ſed ait: *Deſcendam ad filium meum lugens in infernum.* Geneſ. 37. Mœror ille ſanè gravis eſt, præ quo mors placet: ſed levis ſit oportet ad mœrorem piorum manium, quibus gaudium beatificum non ex aliquo amabili Joſepho, ſed ex Deo Opt. Max. hautiendum ſubtrahitur. Quare quid de dolore amicorum Job dicam? *Audientes tres amici Job omne malum, quod accidiſſet ei, venerunt ſinguli de loco ſuo. Eliphaz Themanites, & Baldad Suites, & Sophar Naamathites: condixerant enim, ut pariter venientes viſitarent eum, & conſolarentur. Cùmque elevaſſent procul oculos ſuos, non cognoverunt eum, & exclamantes ploraverunt, ſciſſiſque veſtibus ſparſerunt pulverem ſuper caput ſuum in cælum, & ſederunt cum eo in terrâ ſeptem diebus, & ſeptem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum. videbant enim dolorem eſſe vehementem.* Job 2. Omninò vehemens dolor hic erat uterque, ſed & uterque ſomnium eſt doloris animarum. Cur ſic? quoniam quidquid deliciarum in Jobo periit ejus amicis, nihil eſt ad gaudium, quo animæ orbatæ ſunt (quia Deo orbatæ) & omnis Jobi dolor gutta eſt ad oceanum doloris animarum, perinde ut bona, quæ amiſit Jobus, nihil ad earum beatitudinem. Sed quid ſingulorum dolores ejuſmodi perſequimur?

171. *Et mœroribus improborum.* Subjice tibi ante oculos mentis avarorum, libidinoſorum, ambitioſorum, aliorúmque, qui ſe effrænatis animi affectionibus permisêre, proprios quibuſque, mœroréſne dicam? an furores, ex violentâ ſubtractione propriæ cuique voluptatis: quanti eos facis? ſanè permaximi, ais, & meritò. Ego verò eos multo minoris æſtimo triſtitiâ animæ luſtrandæ, quoniam & Deus, voluptáſque ex ejus viſione capienda brutas illas, ac ſordidas voluptates ſupra omnem modum vincunt, & hujus amor, auri, honoris, aut putidæ carnis amores.

172. *Et proborum.* Quin etiamſi mihi proponas Sanctorum hominum mœrores ex ſubtractâ dulcedine conſuetudinis cum Domino, ac JESU ſuo (tanti autem illi ſunt quemadmodum diximus, ut mors ſuaviſſima præ illis videatur) tamen procul omni dubio affirmo, eorum acerbiſſimos ſupra modum omnem ceſſuros unius animæ triſtitiæ. Quia denique deſiderium, & jactura boni, quod mortales tunc amittunt, deſiderio, &

jacturæ

jacturæ piorum manium, ſupra quàm dici poteſt, concedunt.

173. *Augetur dolor ex bonis quibus gaudent Beati.* Quæ res manifeſtiùs patebit, ſi bona ipſa, quibus Beati gaudent, ſigillatim, ac diſtinctè contemplemur. Primùm igitur, ac maximè bonis Deo internis, quæ Deus ipſe ſunt, lætantur, quæ quia obvia, & aliàs propoſui, recenſere ſuperſedeo. Porrò eatenus gaudium beatificum eſt, atque adeò ſummum, quoniam & ea bona ſumma ſunt, & ſummoperè ab iis amantur, immenſò, inquam, amplius quàm ipſi ſeipſos adament, quare, & iis gaudent immenſò amplius, quàm ſuis ipſorum bonis, ac beatitate. Tum vehementer eos delectant bona ejuſdem Numinis externa pro ſuâ quæque dignitate. Gloria itaque illius ex Chriſti Domini humanitate, unione hypoſtaticâ, gratiâ, inſtitutione SS. Euchariſtiæ, & hujuſmodi: gloria item ex perenni Immaculatæ Mariæ, cæterorúmque Sanctorum beatitudine, ac laude Divinitatis. Præterea ex Eccleſiæ militantis ſtructurâ, & gubernatione, mundi denique totius quibuſcumque bonis, quæ omnia ad Conditoris gloriam condita ſunt. Poſtremò ea gloria, quæ ex hoſtium Numinis ſempiternis cruciatibus in juſtiſſimum Numen redundat, beatos cœli incolas incomparabili replet voluptate.

174. *Quibus culpa ſua excidiſſe defunctis triſtiſſimum.* Verum enimverò eadem gloria piis manibus incomparabilis quoque triſtitiæ materiam præbet, reputantibus utique ſecum, culpâ ſuâ fieri, ut iis Numinis bonis ſeu internis, ſeu externis, non poſſint Beatorum inſtar delectari. Idem enim illis evenit, quod famelicis eveniret, qui accumbentes menſæ opiparis cibis inſtructæ, vinctis poſt tergum manibus, ne tangere quidem illos ſinerentur. Quod enim corpori cibus, id bonitas objecta animis eſt. Dum ergo bona Numinis illis obverſantur, quibus paſci, ac oblectari vetantur, id ſanè perinde eſt, atque ſi famem, ſitímve graviſſimam propoſitis cibis explere prohiberentur. Quare ſi antiquitas id tormenti genus tam acerbum cenſuerit, ut inter maxima orci ſupplicia numerârit, unde extat fabula Tantali vicinis aquis, ac pomis, ſumma in fame, ſitique abſtinere coacti, neceſſe eſt piis manibus eſſe triſtiſſimum, non poſſe perfectionibus divinis, non miſericordiâ præſertim, ac bonitate, non præcipuis ejus affectibus, Incarnatione divinâ, ac SS. Euchariſtiâ, tamquam dapibus excellentiſſimis refici, ac recreari. Eò maximè, quòd amicitiæ legibus repugnet, amici bonis, ut par eſſet, non gaudere, & ejus gloriâ, non ut liceret, delectari. Cùm enim Deum ardentiſſimo amore complectantur, non poteſt non ingratiſſimum, moleſtiſsimúmque illis accidere, quod divinâ gloriâ non ſic lætentur, ut alioqui lætari poſſent, niſi vitio ſuo cœli aditum ſibi ad tempus occluſiſſent.

Perpende, quæſo, quàm intolerandum filio Regis eſſet, ſi cùm ad patris gloriam, honorémque, publici ludi, feſtiváque ſpectacula inſtituerentur, ipſe abeſſe, propter aliquod in Regem delictum, imò in carcere cum vinctis iacere cogeretur. 175. *Demonſtratur ſimilibus.* Vide mihi Regium iuvenem, fortiſsimúmque bellatorem Jonatham, & Numinis afflatu, ac favore, & noctis beneficio in caſtra Philiſtinorum irrumpentem: Quam turbationem quaquaverſum invehit, dum omnia timentes, & inimicas acies in caſtrorum medio graſſari arbitrantes ſuis ſe gladiis mutuò conficiunt, & incruentam Sauli in eos cum Hæbræis ſtatim inſurgenti relinquunt victoriam! Quid niſi applauſum omnium, & communem cum Rege triumphum expectare poterat illius princeps Jonathas, & maximus author? Et ecce tamen, quod contra patris adiurationem, de quâ nihil inaudierat, de melle guſtaſſet, à Saule morti deſtinatur, & ingemiſcens ex alto pectore, *guſtans*, ait, *guſtavi in ſummitate virgæ, quæ erat in manu meâ, paululum mellis, & ecce morior:* nonne, & pii manes ſummi Regis Regum filii, egregii bellatores Deo duce, & auſpice Chriſto, orci Philiſtinos in morte præſertim vicêre? nonne divinæ gloriæ, cui ſervierunt, conſpectum, triumphúmque exſpectant, quando ex victoriâ reduces in alium orbem deferuntur? Et ecce tenebricoſo carceri morte acerbiori deſtinantur, nempe quòd paululum mellis, ac voluptatis illicitæ, ferè primoribus labris, guſtavêre. Et diſcrimen inter Jonatham, & defunctos infælix eſt, quod ille populi voce, Saule non admodum repugnante, illicò liberatus eſt, hi verò in carcere relicti heu! miſerabilem in modum gemunt, nec audiuntur.

§. 2.

Expenditur idem mœror ex gaudii materia.

ACcedit ad eum mœrorem alter, ex alterâ materiâ gaudii Beatorum. 176. *Beati gaudent bonis propriis.* Nam hi quidem immenſam quoque lætitiam percipiunt ex iis bonis, quæ ſua magis dicere poſſunt, etſi cum aliis beatis ſint communia. Itaque viſione beatificâ, ſupra quàm dici, aut concipi poteſt, delectantur. Ex eâ enim manat quædam com-

munio gloriæ, fælicitatiſque divinæ: perinde ac ſi Beati ipſi Deum intuendo fierent dii. Et id gaudii, licèt per ſe infinitum prope ſit, tamen ſupra modum omnem augetur, illius viſionis firmitate, ac æternitate, quemadmodum damnatorum triſtitia nimium quantum exaggeratur æternitate cruciatuum. Deinde eoſdem cœli cives mirificè exhilarabit eximius quidam virtutum ſplendor, quo ſtatim ab ipſo cœli ingreſſu divinitùs exornabuntur. Tum notitia rerum omnium clariſſima, eoſdem illuſtriſſima jucundiſſimâque voluptate perfundet. Quidquid enim pulchritudinis, ſuavitatiſque rebus omnibus ineſt, id omne ſuaviſſimè, puriſſiméque haurient, ac deguſtabunt. Quid dicam de eâ liquidiſſimâ lætitiâ, qua circumfluent, quòd innumera, præſentiſſimáque exitii ſempiterni pericula ſeſe ope divinâ vitaſſe cognoſcent, & jam omninò, & æternùm ſecuros fore? Quæ res eò illis erit cognitu jucundior, quòd acheruntica pœnas clariſſimè intuebuntur, in quas, & ipſi corruiſſent, niſi miſericordiâ Numinis immensâ fuiſſent ſervati; & alios corruiſſe cognoſcent, vel ſuæ ſocios culpæ, vel minorum reos flagitiorum.

177. *Defuncti exinde triſtantur.* Porrò earum rerum còntemplatio piis manibus graviſſimam pariet triſtitiam. Etenim dilatio tanti gaudii ex viſione percipiendi, eò luctuoſior ſit, neceſſe eſt, quò illud cumulatius eſt, quippe duplici nomine infinitum. Notum enim eſt exſpectationem eò moleſtiorem eſſe, quò res ſpectata jucundior. Quis neſcit eo reſpectu filios regni hæredes moleſtiſſimè ferre longa patrum imperia, niſi cupidinem virtute Chriſtianâ reprimant?. Certè in Japoniâ Reges diu ante mortem regno ſe abdicant, ne filii vitam illis cum regno præripiant, longioris moræ, regníque ipſorum pertæſi. Quid? quod Carolo Hiſpaniarum Principe vivis erepto vulgi rumor percrebuit eum à Philippo II. parente ob importunam regnandi libidinem, juſſum necari, unde uſurpatum eſt illud Ovidii in morte ipſius Chronographicum.

fILIVs ante DIeM patrIos InqVIrIt In annos.

Verùm terrena regna, quantum cœleſti cedunt! quantum Regum gaudia, imò perennes, ac inſanæ curæ, puriſsimæ voluptati Beatorum? hanc igitur culpâ ſuâ prohiberi guſtare, aut potiùs illi ſe immergere non poſſe, nimirum piis manibus intolerabile eſt.

178. *Quam illis triſte non latari pulchritudine Univerſi.* Jam carere ſuavitate, quæ ex rerum omnium pulchritudine, ſtructurâ, & ordine, per clariſsimam earum notitiam hauriri poteſt, quàm durum iiſdem animis accidat, intelligi utcumque poteſt ex Beati Alberti Magni caſu admirabili, quem ſic deſcribunt faſti Mariani: *Albertum, quem nobis Lavvinga Suevorum dedit, Magnum, Virgo magna, in cuius clientelam parvulum ſe dedit. Atque hæc aſpectabilis Alberto monuit ad D. Dominici caſtra tranſiret. Ivit Albertus, verùm quod indolem ad ſtudia tardiorem attuliſſet, penè ſtationem ſuam tyro deſeruit, iam fugam paranti, & ſcalas admoventi, cœli ſcala Virgo iterum ſe obiecit, utque Alberto animos faceret, iuſſit inter omnes, & ſacras, & humanas ſcientias eius optionem facere, quæ maximè animo arrideret. Ille continuò Philoſophiam expetiit. ne tamen hanc ſibi aſcriberet, repetituram ſe dona ſua olim Virgo edixit. Itaque Albertus ille nuper omnium riſus, per omnium ora nunc volare, Doctórque primùm Hildeſmi, tum Ratiſponæ, Lutetiæ deinde Pariſiorum, Coloniæ Agrippinæ, fama nominis orbem implere. Sed ecce tibi dum in ultimâ ſenectâ orbis hoc oraculum reſponſa fundit, ſubitò deficiente rerum omnium memoriâ obticuit, vivumq; è ſchola ſunus, diſcipulorum corona domum cum lacrymis deduxit: quas ille etiam toties fudit, quoties aures, MARIÆ nomen pulſaret. Porrò quotidie abhinc tumulum ſuum contemplatus, illum denique inſcendit. Anno ſalutis M. CC. XC.* Ita Faſti. Hujuſmodi ergo caſus dum ſentiuntur per lucida intervalla, quàm luctuoſi ſint, nemo non videt. Verùm ut noſtra omnis ſcientia mera ignoratio eſt cum cæleſti collata, ſic ejus jactura ad illius jacturam, quam faciunt pii manes, ne nomen quidem jacturæ meretur, atque adeò nec triſtitia mortalium, de ſcientiæ ſuæ jacturâ eo nomine digna, ſi cum triſtitiâ eorum de ſubtractione illius cœleſtis comparetur. Certè longè potiori jure, vel ea cauſa defunctorum quiſquis exclamare poteſt, quàm Tobias ſenior: *Quod gaudium mibi eſſe poteſt, qui lumen cæli non video?* Solem, inquam, juſtitiæ, ac Verbum Patris æterni, in quo omnis rerum conditarum pulchritudo, ac ſuavitas, mente percipi, animóque guſtari poteſt: vel etiam ac propiùs ad propoſitum, Solem ipſum viſibilem, & mundi fabricam, cujus intima cognitio longè quàm conſpectus, jucundior eſt, & ſubtractio veritatis ſupra omnem modum triſtior.

Sed multò graviſsimum illis eſt hoc in genere, non poſſe Beatorum ritu Numini gratias habere, & agere, ſibique gratulari quòd ſæviſsima illa, & æterna tartari ſupplicia ejùs beneficio evaſerint. Quippe gratiſsimi ſunt, & prope perinde habent, 179. *Nominatim quod non ut aliequi poſſent, Deo gratias agunt.*

dolέntque

doléntque impediri ſe ob noxas præteritas à reddendis Deo Beatorum more, & affectu, grati animi officiis, atque ſi jam non reddendo peccarent. Qui dolor non poteſt non eſſe incredibilis, ſive ob beneficii iſtius immenſitatem, ſive ob amoris, gratique ipſorum animi miram in Deum propenſionem. Si enim pii mortales graviter incuſare ſe ſoliti ſint, quia quam maximam poſſunt, Deo pro tantis beneficiis gratiam non reponant. Si etiam vulgo deteſtabile eſt ingrati animi vitium: Si mortalium in Deum Patrem, ſeque impiiſsima ingratitudo Chriſto adeò intolerabilis viſa eſt in horto Oliveti͡co, ut vi mœroris hæc ipſa maximè inter cætera, quæ obverſabantur mala, ſudorem ei ſanguineum expreſſerit: profectò piis manibus ſua illa quædam ingratitudo pro tam incomparabili beneficio, támque multiplici, graviſsima ſit neceſſe eſt. Ac mihi quidem non levior eſſe videtur iis pœnis, quæ ab hominibus in ingratos ſtatutæ ſunt, quos Perſæ præ cæteris facinoroſis damnandos, alii exilii, alii capitis reos eſſe judicarunt. Etſi enim nullâ ſuâ voluntate ingrati, atque adeò verè ingrati non ſint, tamen plus ſatis novêre culpâ ſuâ, quam facilè vitare poterant, effectum, ut ne ſexcentuplo gratiores eſſent, quod genus ingratitudinis qualecumque gratiſsimis, humaniſsimiſque animis perquam inviſum eſt. Nam gratiæ reddendæ imparem ſe reddidiſſe, cùm parem poſſes, quid aliud eſt, quàm ſe parem eſſe noluiſſe?

180. *Beati gaudent bonis Beatorum.* Poſtremum caput, ac fons jugis mœroris piorum manium ex retardatione gaudii beatifici, eſt privatio lætitiæ ex bonis alienis capiendæ. Siquidem cùm Beati ſeſe inter ſe noverint, amentque ut alteros ſe, conſequitur & ſingulos ſingulorum gloriâ ac beatitudine delectari, & univerſorum. Quare ſi mortalium voluptas ex filiorum, parentum, amicorúmve militari victoriâ, palmâve in certamine Olympico, aliiſque proſperis ſucceſsibus tam effuſa ſubinde fuerit, ut omni ſpiritu vitali effuſo, vitam, quæ eo nititur, ſimul profuderit, manifeſtum eſt beatificum gaudium ex fælicitate civium cœleſtium perceptum, eorum vitam, ſi eripi poſſet, ſingulis temporis momentis, erepturam. Quia & eorum amor mutuus excellentior eſt, & bonum ſublimius, & notitia longè clarior. Imò ſatis ex his conſtat, unius Beati voluptatem ejus generis omni eâ, quam ex carorum bonis capere mortales omnes queunt, longè affluentiorem, liquidiorémque eſſe.

181. Cæterùm & hæc materia gaudii Beatorum, triſtitiæ quoque materia eſt piis manibus, & quidem acerbiſsimæ. Quid enim? nonne graviſsimo dolore conflictatus fuiſſet tum Jacob Patriarcha, tum ejus cariſſima proles, Joſephus, ſi poſt miſſos currus, ac jumenta, quibus & pater, & omnis eius familia, ac ſupellex devehorentur in Ægyptum, poſt omnia ad iter comparata, poſt confectum iter, cùm iam in mutuos amplexus ruere, & alter alterius aſpectu, atque alloquio frui potuiſſet, à ſe invicem divulſi, & procul diſtracti fuiſſent? At quàm frigidus ille patris cum filio congreſſus, ad intimam neceſsitudinem cœli incolarum? Quid? nonne acerbiſsimâ triſtitiâ affectus fuiſſet Joacim, Summus Sacerdos, & univerſus Iſraëliticus populus, ſi quando ille poſt Judithæ victoriam, ſpoliáque ex Aſſyriis detracta, *de Jeruſalem venit in Bethuliam, cum univerſis Presbyteris ſuis, ut videret Judith? Quæ cùm veniſſet ad eum, benedixerunt eam unâ voce dicentes. Tu gloria Jeruſalem, tu lætitia Iſraël, tu honorificentia populi noſtri. Quia feciſti viriliter, & confortatum eſt cor tuum.* Judith 15. Si, inquam, in ipſo Bethuliæ ingreſſu vocatâ, veniéntéque Judithâ, ipſe cum ſuo comitatu in exilium abreptus fuiſſet, an non incredibili dolore confectus eſſet? At & iſte mœror tam cederet mœrori piorum manium, de quo ſermo eſt, quàm cedit allocutio Judithæ tali re, ac tempore ſuaviſſimæ familiaritati cum cœlitibus, gaudióque ex eorum victoriâ, triumphiſque percipiendo. Sed veros mœrores loquamur. Jam ſpe devoraverat univerſam Iſraëlis gentem Rex Pharao, cùm ſibi, ſuóque exercitui apertum diviſis aquis mare rubrum videret, trementéſque Iſraëlitas, velut ſub ferro victimas; jámque triumphabat, jam gaudia certæ victoriæ ſibi præcipere videbatur. Verùm quando ruentes in ſe, ſuóſque, aqueos montes conſpexit, nonne triſtitiâ priùs, quàm undis obrutus fuit? non diſſimili profectò ſorte licèt diverſiſſimo conſilio pii manes, dum ad Iſraëlis gentem ſpiritalem, dum ad Dei filios jam jam perventuri eſſent, eorúmque bonis fruituri, heu! doloris undis immerguntur, at longè quàm Pharao acerbioris, quemadmodum, & ſperata gaudia Beatorum, multò ſunt Hæbræorum exuviis præſtabiliora. *Ex jactura illius gaudii triſtantur defuncti.*

182. *Comparatur hic mœror cū mœrore, quo miles occubuit.* Poſtremò illuſtrari poterit hoc argumentum ex morte cujuſdam Hiſpani militis, qui nuper anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo nono in commilitonis cæſi complexu occubuit. Rem ex Epitaphio à R. P. Sidronio Hoſchio illis poſito cognoſce

M. S.

M. S.

Ioannes Laurentius
Miles Hiſpanus,
Franciſcus de Solis
Ex eadem gente ſignifer
Hic ſiti ſunt.

Duóſne viator, an unum legis?
Sic alter in altero vixit,
Vt unum putes.

Dum Capella expugnatione
Archidux Leopoldus
Victoriis Gallicis præludit,
Ambo cecidêre.

Laurentius hoſtili telo:
Franciſcus Laurentii deſiderio:
Vnus in urbis aggreſſione,
Alter in amici complexu:
Ille dum loricam invadit,
Hic dum commilitoni parentat.
Vnius vulnus.
Amor
Vtrique fecit lethale.

Illuſtre ſic pugnaſſe,
Sine exemplo ſic amaſſe,
Vt norit poſteritas,
Quod antiquitas non vidit.
Alterius virtuti,
Alterius amori

Sereniſſimus Archidux
In vivos, mortuoſq; commilitones
Benignus, pius, munificus
Hoc monumentum

P. C.

Ingentem itaque, & amorem, & triſtitiam eſſe oportuit, quæ alterum illorum commilitonum alterius deſiderio confecerit. Quantam igitur oportet eſſe eam mœſtitiam, qua pii manes afficiuntur ex deſiderio conſortii Beatorum? Nam hi quidem, & amant ſupra modum omnes cœlites, & ſuavitatem ſupra quam mens capere poteſt, majorem ex conſortio illorum exſpectant, non omnium modò, ſed & ſingulorum.

§. 3.

Epilogus dictorum, & collatio triſtitiæ defunctorum cum mœrore Solymæ in Threnis Ieremiæ.

CONSTET itaque ex hoc etiam capite incredibilem exiſtere defunctorum triſtitiam. Quare ſi cum ea mœrores illos conjungas, quos hoc articulo expoſuimus: Si, inquam, ut cauſa gaudii beatifici, & ratio bonorum propriorum, & alienorum de quibus gaudium capitur, ſingula mirificè recreant cœlites, ita defunctos illorum dilatio excruciat, quàm ingens afflictabit mœror ex univerſi gaudii beatifici jacturâ? Si verò iis triſtitiæ fontibus adjungas exilium à patriâ cœleſti, tam nobili, tam jucundâ, tam amplâ, ſi dotium corporis ſubtractionem, impaſſibilitatis nempe, Claritatis, Agilitatis, & Subtilitatis: Si cætera quæ hactenus diſputavi, in cumulum, atque in mentes defunctorum congeras, poterítne à mortalibus tanta excogitari mœroris acerbitas, quæ illi poſſit comparari? Jeremias quidem excidium Jeroſolymæ deplorans, eamque velut matronam nobilem, & afflictiſsimam alloquens: *Cui comparabo te*, ait, vel *cui aſſimilabo te, filia Jeruſalem? cui exæquabo te, & conſolabor te, virgo filia Sion? Magna eſt enim velut mare contritio tua: Quis medebitur tui?* Quaſi dicat: Quod calamitatis exemplum proferam tuæ non imparis? Non poſſum profectò. Tua enim clades Ægyptiorum cladem ſuperat, illatam à Moſe prodigioſa patrante: Chananæorum calamitatem, excidiumque vincit, importatam à Joſue eos devaſtante: Philiſtinorum etiam depreſsionem exuperat, Davide eos perdomante: Hebræorum denique vaſtitate funeſtior eſt, Philiſtinis victoriâ, & Arcâ Dei potitis, Heli ſummo Sacerdote. 183. *Eſt incomparabilis mœror defunctorum ut Jeroſolymæ exciſa.*

Quî ſic, ô Propheta? Quia inquit, Jeruſalem, urbs illa inclyta, Syriæ Emporium, Paradiſus Aſiæ, Religionis arx, & Eccleſiæ columen, penitus everſa eſt. Atqui eò gravior calamitas, quò fortuna fuit florentior. Hinc Vates vix ſe capiens: *Quomodo*, exclamat, *ſedet ſola civitas? Quomodo obtexit caligine in furore ſuo Dominus filiam* 184. *Miſeria exponitur.*

filiam Sion? proiecit de cœlo in terram inclytam Iſraël. Deinde quia templum ſanctiſſimum, totóque celeberrimum orbe ſimul cum Solymis incenſum eſt. Quod incendium, utique poſt execrabilem profanationem, Regnorum everſione funeſtius eſt. Hinc illa: *Repulit Dominus altare ſuum, maledixit ſanctificationi ſuæ: vocem dederunt in domo Domini, ſicut in die ſolemni,* nempe qui templum violabant, incendebantque Chaldæi. Præterea quia extrema, diuturnáque fame Solymei afflictati ſunt. Hæc autem peſtis, ac calamitas non paucis mortibus atrocior fuit. Obſidio enim biennium tenuit, adeò ut matres partus ſuos comederint. Quod piè querens apud Deum Vates: *Vide,* ait, *Domine, & conſidera, quem vindemiaveris ita: Ergone comedent mulieres fructum ſuum, parvulos ad menſuram palmæ?* & aliàs iiſdem in Threnis: *Manus mulierum miſericordium,* inquit, *coxerunt filios ſuos, facti ſunt cibus earum in contritione filiæ populi mei,* ſive quòd matres, etſi natutâ in liberos propenſæ, tamen dirâ fame adeò efferatæ ſunt, ut eos devorarent: ſive quòd ex miſericordiâ eos necarint, ut fami, ac tabi, atque adeò lentæ, multiplicique morti citâ nece eriperent, ſimulque famem ſuam tantiſper placarent. Certè non dubitat Jeremias carmen hoc pronunciare: *Et maior effecta eſt iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum, quæ ſubverſa eſt in momento,* id eſt, pœna iniquitatis Judaicæ tam longa diráque, feſtinatâ illâ Sodomorum, licèt horribili, cantatâque toties pœnâ acerbior fuit. Quin etiam tandem eo uſque rem exaggerat, ut dicat: *Complevit Dominus furorem ſuum, effudit iram indignationis ſuæ.*

185. *Cui, & præfertur Purgatorii miſeria.* Verùm enimverò omnis illa, qualis qualis effuſio indignationis divinæ, ſi cum purgantis cuſtodiæ ærumnis in ſolâ exilii, captivitatiſque acerbitate poſitis comparatur, mera gratia, blanditiæque vocari poteſt. Etenim ſi ſolitudinem, captivitatémque ſpectes, quanta hæc piorum, qui non modò in carcerem incluſi, ſed & in eo adamantinis clavis affixi ſunt, & quidem horrendâ in caligine, mille, & quingentis leucis à telluris ſuperficie diſſiti: neque ad biennium, trienniúmve, ſed frequenter ad complures annos? Si verò de vaſtatione, excidióque agitur: notum eſt, mortem defunctis omnia rapuiſſe, & momento quidem, ut veriùs de eâ dici poſſit, *manum ſuam miſit hoſtis ad omnia deſiderabilia eius.* Si denique de fame, perſpectum eſt animi famem homines magis urgere, quàm corporis. Hac autem defunctorum fame, ſeu deſiderio beatitudinis cætera omnia deſideria plus nimio vinci, ſatis oſtendimus. Quamobrem ſic exiſtimo ſi plurimorum Jeroſolymæ captivorum miſeriæ unum caput obruerent, ejus dolorem, unius animæ, ſaltem è deterioribus; dolori ex ſuâ captivitate, jacturâque contracto, longè imparem fore.

Ergo *ô vos omnes!* exclamat cum Vate, 186. *Defunctorum obſecratio.* aut potiùs cum Jeroſolymâ, quiſpiam è manibus, & exclamat igneâ voce, ut pietatem accendat: *Vos,* inquam, *omnes qui tranſitis per viam,* hujus ſcilicet vitæ, neque ad ejus terminum nobiſcum adhuc perveniſtis, *attendite, & videte, ſi eſt dolor ſimilis, ſicut dolor meus. Attendite,* inquam, nec enim opus eſt, ut in tantâ calamitate miſericordiam veſtram implorem, ipſa ſatis calamitas rogat, imò urget. *Attendite,* quæſo, qui mentem aliàs totam longè levioribus miſeriis intenditis. *Attendite,* per quidquid eſt vobis carum, atque optabile, quantis deſideriis feramur ad Deum videndum, fruendúmque. *Attendite* per Deum ipſum immortalem, communem omnium Patrem, quia tormentum addit miſeris, qui miſeriam illorum ne aſpectu quidem, aut cogitatione dignatur. *Et videte ſi eſt dolor ſimilis, ſicut dolor meus.* Cùm enim homines vulgaris dolor moveat ad commiſerandum, cùm graviſſimus etiam invitis exprimat miſerationem: *Videte,* ſi meo parem inveniatis. Et quod humanum eſt, hoc à vobis peto, ut cùm nullus hujuſmodi ſit, miſericordiam nobis exhibeatis: Imò *videte,* ſi meo ſuppar eſt dolor, & per me licet, illi medeamini, me negligite. Sed cùm neque ſupparem invenire poſſitis, eheu! me, alióſque ejuſdem exilii ſocios negligere poteritis?

CAPUT QUINTUM.

De annexis jacturæ beatitudinis.

ARTICULUS I.

Triſtitia piorum manium ex jactura gloriæ, quam conſequi debebant, æterna.

PRÆFATIO.

187. *Jactura graduum beatitudinis, quàm acerba ſecundùm Suarium.* POENA damni non modò dilationem beatitudinis includit, verùm etiam adjunctam præbet privationem gloriæ, quam pii manes obtenturi erant, niſi per eorum, dum viverent, ſocordiam ſtetiſſet. Quanta verò triſtitia ex hoc velut fonte emanet, ex hac magni Suarii ſententiâ collige. *Exiſtimo*, ait, *triſtitiam illam, ut eſt pœna per ſe impoſita ad purgationem culparum, magis eſſe de gradibus beatitudinis perpetuò amiſſis, ſeu non lucratis propter otium, & venialia peccata; quàm propter ſolam dilationem beatitudinis aliquando conſequendæ, & hoc igitur modo graviùs triſtantur animæ imperfectiores, & quæ maiorem reatum habent.* Ita ipſe tract. de Purgat. Qui quidem ſententiæ ſuæ cauſam non adſcribit, credo quòd abundè per ſe clarum autumet, æternam gloriæ aliàs conſequendæ jacturam, temporali damno gloriæ brevi pòſt obtinendæ, præferendam eſſe, ac proinde triſtitiam ex æternâ jacturâ graviorem, quàm ex temporali percipiendam. Verumtamen res hæc latiùs fundenda, & more noſtro æſtimanda eſt. Quare dicendum primò, quàm talis jactura damnoſa ſit. Deinde quàm turpis: ex quibus facilè innoteſcat, quàm acerbam creet triſtitiam.

§. I.

Mœror ingens, quia jactura damnoſa.

188. *Superat mœrorem ex dilatione beatitudinis, propter æternitatem.* DAMNI autem gravitas expendi poteſt ex iis, quæ hactenus diſputavimus. nam ſi privatio viſionis beatificæ, vel ad breve tempus quælibet damna, jacturáſque quorumlibet bonorum, immenſùm ſuperat: Si amoris beatifici ſubtractio etiam temporaria, non minoris facienda eſt: Si denique, & gaudii beatifici brevis jactura tantidem cenſenda: quanti fiet amiſſio æterna, & viſionis, & amoris, & gaudii beatifici, cujus lucrum per vecordiam noſtram nobis perierit? Siquidem æternitas ingens pondus iis rebus adjungit, quaſcumque ſeu fælices, ſeu infælices afficit. Nec cauſa latet. Quippe quia æternùm infinitis diebus, infinitis annis, infinitis millionibus annorum durabit. Quamobrem acquiſiviſſe, vel amiſiſſe æternam gloriam, eſt infinitos gloriæ dies, infinitos annos, infinitos milliones annorum lucri feciſſe, vel perdidiſſe; quemadmodum & æternùm pati, eſt infinitis millionibus annorum pati. Quare ſicut impios manes nihil æquè excruciat, atque æternitas tormentorum, ita pios nihil perinde afflictat, atque damni illius æternitas. Quod ut mentem pii Lectoris magis feriat, duo paradoxa in medium profero, quæ etiam ſtudium ſalutis animarum vehementer accendere poſſunt.

Aio igitur plures laudis, ac gloriæ divinæ actus procurari, unius, vel puelli animæ ſalute, quàm hactenus in orbe terrarum acquiſitum à mortalibus ſit; plures etiam, quàm jam in eo acquirantur, aut poſtmodum ad finem uſque acquirendi ſint. Item pronuntio plura peccata caveri, plúſque adeò injuriæ divinæ, ſi unicam animam tartaro arceas, quàm caviſſes, ſi omnia quæ fuêre, ſunt, & erunt, mortalium crimina impedires. Cauſa utriuſque pronuntiati, una æternitas. Nam mortalium flagitia, virtutiſque actiones, quia tempore circumſcribentur, finem habebunt, beatæ verò animæ laudes, & damnatæ maledicta, quia æternitati adæquabuntur, fine, ac numero carebunt. Quæ etiam cauſa efficit, ut ſi mille mundorum pias, impiáſque actiones, cum unius fælicis, aut infælicis animæ laudibus, aut maledictis cõferas: illæ his omninò ſint ceſſuræ. Cùm igitur pii manes jacturam fecerint complurium gloriæ, ac beatitudinis graduum, quos

189. *Demonſtratur.*

quos ſi libuiſſet, facilè adepti fuiſſent, & jacturam quidem æternam, profectò nec detrimentum illud noſtrâ mortalium mente æſtimari, nec triſtitia ex eo profecta capi poteſt.

190. *Quomodo fiat hæc jactura.* Sed tamen juvat tantiſper id genus jacturæ diſtinctiùs contemplari: Et priùs expedit meminiſſe omni actioni viri boni ineſſe triplicem vim, augendi ſcilicet gratiam habitualem impræſentiarum, & poſt in cœlo gloriam, cujus illa gratia ſemen eſt, tum & ſatisfaciendi pro pœnis alioqui debitis, denique auxilia gratiæ actualis impetrandi, quibus fretus, excitatúſque animus bonas actiones cumulare poſſit. Ex quo conficitur, quoties quis culpam aliquam committit, cum jacturam facere augmenti ejus gratiæ, gloriæque, quâ rectè tum agendo potiretur, & inſuper illius, quam beneficio gratiæ actualis impetrandæ acquirere valeret. Ineſt autem hoc diſcrimen inter mortalem, venialémque noxam: quod mortalis de ſtatu merendi hominem deturbet, ſecus venialis; id eſt, quod illa quamdiu minimè deletur, impotem reddat gratiam habitualem, atque adeò gloriam augendi, non autem venialis; illa item beneficiis, ſubſidiiſque divinis indigniorem, ineptioremque efficiat, ac proinde gratiæ habitualis egentiorem.

191. *Ex hac defunctorum lacrymæ.* Ex hoc igitur fonte promanant piorum defunctorum lacrymæ hoc gratiæ, gloriæque detrimentum oppidò lugent. Quot enim peccatis inficitur humana vita? aut quæ illius pars ab iis immunis eſt? quantum igitur hinc perit gloriæ aliàs conſequendæ, quantum doloris defunctis inuritur? quid dicam de illâ gratiæ, gloriæque jacturâ, quæ fit per neglectum gratiarum actualium ad virtutis opus impellentium? Nam & hæ frequentiſſimæ ſunt: ſtat enim Chriſtus perpetuo ad oſtium cordis noſtri, pulſatique foribus intrat, ut admittatur ad majorem amicitiam, unde gratia nobis major, ac major in dies concilietur. Sed ingrati, vecordéſque gratiam cum ejus authore, neceſſitudinemque divinam repudiamus, ex quo ingens quoque gloriæ cœleſtis quæſtus nobis perit.

192. *Non quando fit ſine culpa.* Et ſi quidem citra omnem culpam obnitimur impulſibus divinis, ac vocationibus, uti contingere poteſt, dum merum conſilium, non præceptum ſequendum proponitur, non video cur pii manes inde triſtitiam hauriant. Nam triſtitia illorum rationem pœnæ habeat oportet, refertur enim ad pœnam damni. Porrò pœna culpæ reſpondet, quam hic ponimus eſſe nullam. Nec refert quod neglectus ille culpæ omninò expers cadat ſub deteſtationem, & odium defunctorum. Nam & Beatis, & iis ipſis defunctis citra triſtitiam odio eſſe poteſt, neque facile admiſerim quidquam præter Numinis offenſam, cujus rei ſint, ejuſmodi triſtitiam eis inurere, nec pœnam, quam non ſunt commeriti, patiantur. Nec dicas mortalium triſtitiam ex neglectis citra omnem culpam conſiliis naſci poſſe. Hæc enim rationem pœnæ non neceſſariò ſortitur.

Sed enim neglectus gratiarum actualium culpâ vacare non ſolet. Primum quod authoribus D. Thoma, ejúſque diſcipulis, non datur actio neutra, ſive nec bona, nec mala; quoniam igitur neglectus ille bonus eſſe nequit, cum honeſto fine non ornetur, malus ſit neceſſum eſt. Deinde quòd impulſibus divinis obſiſti non ſoleat, niſi ex affectu minùs recto, nimiâvé cupiditate quietis, aut delectationis ſenſilis quam cupiditatem ſatis apud omnes conſtat ad noxam pertinere. Præterea quòd iiſdem impulſibus moveamur ut plurimum ad id, quod eſt officii, & alicujus virtutis, ut temperantiæ, prudentiæ, modeſtiæ, legibus præſcriptum eſt, aut quod exigitur ad cuſtodiam diſciplinæ religioſæ, aut Chriſtianæ; ad vitandam proximi offenſionem, & ejuſmodi, quibus omnibus non parere, crimen, atque adeò pœnâ dignum eſt. 193. *Raro autem neglectus gratiarum culpa vacat.*

Ergo, & gratiarum actualium neglectus fons eſt copioſus damnorum gratiæ habitualis, & gloriæ, & quod huic conſequens eſt, defunctis fons uberrimus gemituum, ac lacrymarum eſt. Tum verò maximè dum ſuccurrit piis manibus ea fatalis menſura, ſeu peccatorum, ſeu nominatim ingratitudinis ſuæ in ſubſidiis, beneficiiſque divinis repudiandis: quâ menſurâ impletâ, alter ille fons benignitatis divinæ iis exareſcere cœpit, aut ſi malis, lentiùs, tenuitérque fluere. Quò factum, ut emergendi potiùs è periculo æterni interitus, quam gratiæ, gloriæque cumulandæ deinceps curam ſuſceperint, potiúſque timore, quàm amore ad officium ſint compulſi. 194. *Hinc ex neglectu gratiarum dolor.*

Quis porrò non verbis, nec enim fieri poteſt, ſed vel mente exprimat vim doloris, quam tanta calamitas defunctis infligit? Quid enim? Eſau primogenitus Iſaaci, audito fratrem Jacobum patris benedictionem ſibi ſurripuiſſe, *irrugiit clamore magno, & conſternatus*, ait, *Benedic etiam & mihi, pater mi*, & ſtatim conquerens apud patrem: *Juſte*, ait, *vocatum eſt nomen ejus Jacob; ſupplantavit enim me en alterâ vice, primogenita ante tulit, & nunc ſecundò ſurripuit benedictionem.* Ita quidem ipſe. At longe alia piis manibus querendi materia eſt; non enim alterius 195. *Confertur hæc jactura cum aliis.*

 fraude

fraude, ſed culpâ, & vecordiâ ſuâ Patris æterni benedictione orbati ſunt, non illâ, quæ *de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini* tribueret, ſed eâ, quæ ſingularem æternæ gloriæ prærogativam impertiret. Nero auditâ Galliarum defectione, licèt homo excors, adeò tamen indoluit, ut caput ipſe ſuum præ doloris impotentiâ diverberaret. Verùm quid iactura Galliarum, quæ puncti huius, id eſt orbis terrarum, particula eſt, ad jacturam immenſæ opulentiæ, gloriæque, quæ defunctis manebat, niſi ſuâ ipſorum ſocordiâ amiſſa fuiſſet. Samnietus Ægyptiorum Rex, ad filiæ conſpectum, ſervulæ habitu, ritúque aquatum euntis, ad filii item complorationem, dum ad ſupremum ſupplicium ducebatur, immoto ſtetit vultu: At amicum hominem fortunis everſum mendicatò cibum quærentem contemplatus, neque lacrymis temperavit, neque ab apertâ lamentatione abſtinuit, cauſámque rogatus, reſpondit, domeſtica illa mala multò eſſe majora, quàm ut fleri poſſent, amici autem è fælice miſerrimam ſortem ſibi viſam eſſe dignam, quam fletu ſaltem proſequeretur. At quæcumque illa mala domeſtica, illa Regiæ dignitatis, liberorum cum ſervitute, ac morte commutatio, nihili cenſenda ſunt, ſi gloriæ, claritatiſque piorum manium, quam integrum iis erat conſequi, cùm longè inferiore ſorte commutatio attendatur. Eſt enim immenſum inter ſortem utramque intervallum, ſive quia ingens numerus gratiarum actualium, ac propterea ingens cumulus gratiæ, gloriæque ab iis viventibus rejectus, in æternum periit, non modò ad aliquot annos, ut ſceptra, ac coronæ Regiæ, ſive quod intervallum non poſſit eſſe tam exiguum, inter unius, & alterius Cœlitum gloriam, quin propter illius pretium, & excelſitatem non debeat ſummum æſtimari. Denique ut contentionem hanc deſinamus, nemo capere mente poſſit vim mœroris, quâ obrutum fuiſſe neceſſe eſt Carolum tertium Imperatorem Craſſi nomine, qui Francofordiæ ex Imperio deturbatus, ab omnibus etiam famulis triduo integro deſertus, fame periiſſet, niſi Luitbertus, Archiepiſcopus Moguntinus hominis ſortem miſeratus, aliquot diebus eum paviſſet. Qui quidem Carolus ab Arnulpho Imperii ſucceſſore, ac patruele ſuo, cùm victum ſaltem efflagitaſſet, pagum quemdam in Sueviâ, cui nomen Neiding, ad vitæ ſubſidia obtinuit, ibique inglorius deinceps, & abjectus egit. Verùm, & ſumma iſta jactura Imperii Occidentalis, & illius humili cum dominio commutatio, etſi acerbiſſima per ſeſe, tamen jucunda videbitur, ſi piorum manium jacturæ comparetur. Hi enim tot regna, & imperia, tot, inquam, regias, & Cæſareas dignitates, juráque regia amittunt, quot cœleſtis gloriæ gradus, quoniam unicuique gradui cœli regnum debetur. Cùm ergo ſint infiniti, non minùs amittunt, quàm ſi infinita regna amitterent.

Itaque graviſſimè dolet piis manibus 196.
tam ingens jactura. Quàm enim dulce ſa- *Quàm doleat defuncti ea jactura.*
pit lucrum immenſæ gloriæ, brevi hujus vitæ (quæ Chriſto teſte mercatus eſt, & negotiatio) labore, & induſtria partum, tam graviter cruciat pios defunctos non eſſe partum; ideóque illius jactura continenter, atrociterque eos ferit.

Jam itaque ſero nimis experiuntur veri- 197.
tatem hujus Siracidæ ſententiæ cap. 16. *Da,* *Quia tempus merendi periit.*
& accipe, & juſtifica animam tuam, ante obitum tuum operare juſtitiam, quoniam non eſt apud inferos invenire cibum. Quem locum ſic rectè exponit noſter Alvarez Pazius de adeptione virtutum l. 3. p. 5. ſect. 5. cap. 3. Quaſi dicat ille Sapiens: *Accepiſti divinitùs rectè vivendi ſubſidia: fac ergo, ut ea ad Dei gloriam, atque ad rectè vivendum conferas, & ita Deo velut illa reddas, quo pacto nova recipies, iiſque gratiam, ac juſtitiam augebis. Ante obitum bonis operibus incumbe, quia poſt illum, non eſt tibi ſpiritalis copia, cibi, inquam, quo anima vegetari, ac creſcere gratiâ, meritíſque poſſit.* Quo ſenſu Salvator ſic ſuos aſſeclas alloquitur Joan. 6. *Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis.* Experiuntur ſanè hujus pronuntiati veritatem, quoniam quæ toties ſe obtulit occaſio gratiæ acquirendæ, jam iis omninò periit; jam periit tempus. *Juravit* enim Apocalypticus Angelus *per viventem in ſæcula ſæculorum, quia tempus non erit amplius.* Etſi enim de extremis diebus locus hic intelligatur, quando deinceps tempori, ac mutationi nihil erit obnoxium, tamen & de piorum manium ſtatu accipi poteſt, quibus æternitatis iter ingreſſis, nulla poſtmodum meritorum copia obtinget. Ergo cum amara Syntereſi obverſatur illis illud quoque Eccleſiaſtici cap. 64. *Fili conſerva tempus*, quippe rem omnium pretioſiſſimam, & omnium bonorum feracem, ſi rectè utare. Hoc item Apoſtoli ad Galatas 6. mentem illis perpetuò urget: *dum tempus habemus, operemur bonum, tempore enim ſuo metemus non deficientes.* Denique recurrit aſſiduè, ſed ad cumulandum mœrorem, illud Eccleſiaſtæ c. 9. *Quodcumque*

facere

facere poteſt manus tua, inſtanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos, non, inquam, ab obitu quidquam horum proderit ad mercedem, ac propterea non erit, quia quaſi non eſſet, ſic erit. Quod quia uſu ſuo, certáque conditione tenent defunctorum animæ, ſcilicet intolerabili dolore torquentur.

§. 2.

Eadem jactura turpis.

198. *Ob repudiationem gloriæ à Deo primum deſtinatæ.* ET tamen vehementer exaggeratur dolor hic ex turpitudine, probróque, quod hujuſmodi jacturâ continetur. Nimirum jam inde ab æternitate decreverat omnium Conditor Deus, hunc, vel illum, ad excellentem gloriæ gradum provehere. In hunc finem gratias actuales abundè deſtinârat: neque liberalior in deſtinando, quàm in diſtribuendo fuit. Verùm ingratus, ignavúſque homo, gratias repudiando, inertiæque ſuccumbendo effecit, ut prior illa voluntas fruſtraretur, nováque conciperetur de conferendâ ipſi gloriâ longè inferiore, ea ſcilicet, quæ meritis ejus, longè quàm Deus expetierat, minoribus æquaretur. Id verò, quàm homini illi probroſum! quanto pudore dignum. Certè ut decretum divinum, hominem evehendi ad beatitudinem, majoris momenti eſt, quàm decretum mille præſtantiſſimos procreandi mundos, eóſque Seraphinis ſexcentuplo nobilioribus omninò refertos: ita (ſi rem æquâ, atque ut aiunt, Sanctuarii trutinâ expendas) turpius eſt, decretum illud prius ignaviâ ſuâ irritum facere, quàm mundi hujus, imò mille nobiliſſimorum mundorum ordinem, ſtatutúmque curſum eadem ignaviâ perturbare, aut prorsùs perdere, & peſſundare. Jam vide, quàm turpe ſit non mundum, ſed angulum mundi inertiâ, inſipientiáque ſuâ diſperdere. Quid enim de Sinenſibus dicam? apud quos Ducibus omninò capitale eſt, teſte Reverendo Patre Martino Martinio inde reduce, ſi milites vel ſeditione, vel gravi civium Regi Sinenſi ſubjectorum vexatione, etiam citra Ducum culpam, peccarint. Et quot Europæis exercituum Imperatoribus, Rerumpublicarum adminiſtratoribus, aliiſque adeò probroſum viſum eſt, non benè perfunctos eſſe ſuo munere, ut præ pudore, mortem ſibi conſciverint? Quàm intolerabile quibuſdam Regibus ob regnum ignaviter gubernatum attonſos in Monachum, cœnobiis includi, omni gloriâ, ac regendi dignitate orbatos? Quàm dedecoroſum Conſtantino Monomacho Orientis Imperatori, ob deſtitutos per avaritiam præſidiario milite imperii fines, barbarorum incurſibus, ac deinde dominatui, imperium aperuiſſe? Quale igitur eſſet ordinem totius Univerſi pervertere, & cùm id pro nihilo cenſendum ſit ad perverſionem ordinis, quem Majeſtas illa ſuprema ſtatuerat in gloriæ gradibus tibi procurandis, quàm illud pudendum homini per ſuæ vitæ pravitatem Deum cogere, ut hoc decretum ſuum abroget: ſi quidem; ut dixi, cœleſti trutinâ rem ponderemus? juxta quam minimus etiam gratiæ gradus mille mundis eſt præſtabilior.

Accedit, quod in eo ipſo ſumma quædam vecordia, & ingratitudo ſita ſit. non enim aliò ſpectabat decretum illud, quàm ad cumulum gloriæ, beatitatíſque illius, qui ipſum facit irritum. Si igitur ille filius Regis, aut Principis vecordiſſimus, atque in parentem ingratiſſimus eſſet, qui ultrò, & deditâ operâ id efficeret, quod nollet, & ingratum fore, & ſeipſum coronâ, imperióque indignum reddere; quàm deteſtanda erit ea hominis vecordia, immenſis gloriæ cœleſtis, id eſt, viſionis beatificæ, amoriſque, ac gaudii pariter beatifici theſauris ſibi ab æterno præparatis, indignum ſe per meram inertiam, inſanámque libidinem reddentis. 199. *In quo ingenti eſt ingratitudo.*

Hæc igitur jactura piis manibus luctuoſiſſima eſt: maximè cùm intelligant, eam ſuam gloriam non tantùm ſibi, ſed & Deo potiſſimùm deceſſiſſe; hinc enim turpitudinem ſuam, ac dedecus mirum in modum exaggerari agnoſcunt. Nam ſi omnium animis deteſtandus eſſet ille, qui optimum Numen ſciens ac volens fruſtraret gloriâ, quæ ex aliquo ſodalitio Immaculatæ MARIÆ, aut ex aliquo feſto die, exempli cauſa, Venerabilis Sacramenti efflореſcit, profectò omne genus deteſtationis humanæ excedit ea vecordia, quâ eidem Numini, non Sodalitii modò, aut feſtæ lucis honor aliàs reddendus deperit, ſed longè amplior, quàm concipere, nedum eloqui poſſimus: quoniam ut amor Dei in patriâ, authore Leſſio aliiſque plurimis, incomparabiliter perfectior eſt ejuſdem amore in viâ: ſic ut ad illius perfectionem hic aſpirare nequeat: ita gloria ex viſione beatificâ, eíque admenſo amore in Deum redundans incomparabiliter præſtat gloriæ, quæ à mortalibus in eumdem Deum poteſt dimanare. Quamobrem tantus hinc erumpit dolor defunctorum, ut affirmare auſim pudorem generoſiſſimorum mortalium ex quolibet dedecore, infamiáque ortum, iſti pudori unius è piis manibus multum cedere. Itaque nunc demum 200. *Et pudoris ingentis materia.*

 veritatem

veritatem hujus paræmiæ Prov. cap. 10. experiuntur: *Qui congregat in meſſe filius ſapiens eſt: qui autem ſtertit in meſſe, filius confuſionis*: nempe prorſus incredibilis.

201. *Et quidem quod ſit jactura æternæ gloriæ.* Quod ſi verò tantus pudor exiſtit è jacturâ gloriæ cœleſtis, quantus eſſe cenſebitur, ſi jacturæ æternitas ſpectetur? Nam pudorem intendi oportet pro damni diuturnitate, quæ, ut patet, infinitis damnis æquivalet. Quare nullus huic pudori pudor æquandus videtur. Enimverò tota illa æternitas in eorum mentes quaſi influit, ut & aliàs dixi, quemadmodum in animas damnatorum. Atque ut horum præcipuum ſupplicium eſt, deſperatio evaſionis è tam intolerabilibus tormentis, ſic illorum mentes potiſſimum excruciat compertiſſima æternæ jacturæ veritas, excruciat, inquam, pudore illius tam leviter, turpiterque factæ. Quoniam videlicet temporarium ac puſillum commodum, atque indignam homine voluptatem, æternæ illi gloriæ antetulerunt. Conſidera igitur quanti æſtimandus eſſet pudor hujuſmodi Beatorum, ſi quidem in Beatos cadere poſſet, & æternùm eſſet duraturus: & cùm totus ille velut in cumulum congeſtus pios manes configat, ejus quandam immenſitatem, ſi potes, metire.

ARTICULUS II.

Triſtitia piorum manium ob divinarum gratiarum rejectionem.

§. 1.

De rejectione gratiæ actualis.

202. *Gratiæ actuales ſunt voces divinæ.* ETsi modus, ac menſura huius turpitudinis, ſub oculos humanæ mentis cadere nequeat, tamen ſupra etiam, quàm dici, aut cogitari poteſt, exaugebitur, ſi & illi coniungatur ea, quæ ſeparati nequit, turpitudo ob divinæ gratiæ repulſam. Ut enim priùs de actuali, quæ prodroma eſſe ſolet, loquamur, indigniſſima res eſt Dei vocem, quæ gratiâ illâ continetur, toties à nobis contemni. Nam ſi quoties rebus ratione carentibus inſonat, continuò effectum datur quod jubet, ſi *ſtellæ* ipſæ *vocatæ dixerunt adſumus, & luxerunt cum iucunditate ei, qui fecit illas?* 11. Abacuc; quale nefas ratione, ac libertate ad nobiliùs parendum nobis conceſſis, abuti ad turpiter Deo ipſi repugnandum, & præcipua illa inſtrumenta divinæ gloriæ vertere in Numinis contumeliam? Solent Reges ſubjectorum repulſam graviſſimè ferre, etſi juſtiſſimam. Nota eſt Achabi Iſraelitici Regis indignatio, ob negatam ſibi à Nabotho vineam; nota Jeſabelis rabies eo, ut rebatur, probro exaſperata. Nos igitur homunculi; quem Numinis ſenſum eſſe putamus, quando à nobis omni jure ſuis, ſe toties temerè repelli videt? Quid? quod ipſe Dominus Optimus Maximus, non ullius commodi ſui causâ, non ullius voluptatis illicio nobiſcum per gratias actuales congredi deſiderat; ſed amicitiæ in nos ſuæ teſtandæ causâ, & immenſæ quidem amicitiæ, ſive Sponſum animæ noſtræ ſe gerat, ſeu patrem? eſt enim immenſa illa utraque dignatio, atque adeò gratiæ actuales, quibus utraque ſtabilitur, ac fovetur, maximi pretii ſint, oportet. Quare quemadmodum tam excellentem Sponſæ, ac filii Numinis dignitatem aſpernari, indigniſſimum, ac probroſiſſimum eſt: ita gratias actuales reſpuere, turpiſſimum.

Mariamnam nobiliſſimam Machabæorum ſobolem, ſunt qui contumaciæ damnent, quòd Herodem virum ſuum Româ reducem, ubi ab Auguſto rerum potiente Judaïcum regnum receperat, ſolitâ amoris maritalis ſignificatione non exceperit, neque poſt ſeſe blanditiis demulcenti amicum vultum exhibere ſuſtinuerit. Et tamen reſcierat perfidum illum jam ſecundò fidis hominibus mandaſſe, ut ſi quid humanitus ſibi in itinere accidiſſet, Mariamna trucidaretur, quin etiam ipſius fratrem ſub aquis per ludi ſpeciem ſuffocari curaviſſe. Quàm igitur deteſtandum probrum animæ, amabiliſſimum ſuum ſponſum, per gratias actuales divinis blanditiis, atque oſculis ſeſe proſequentem, alloquio non dignari? Quod ſi prodigus ille filius patrem in amplexus convolantem, mutato repentè animo, rejeciſſet, nonne indigniſſimum ingratitudinis facinus admiſiſſet? atqui per gratias actuales amplectitur, ſtringitque ſibi Chriſtus, nos prodigos ſanè filios. has igitur repudiare quid aliud, quàm turpiter eum repellere, dum paternos parat amplexus. 203. *Exemplo demonſtratur, quam turpe eas voces non audire.*

Quid dicam in iis ipſis actualibus gratiis ſitam eſſe animæ ab æterno Patre benedictionem? Enimverò cui benè vult ipſe, huic eas frequenter & abundè confert, per eáſque veram fœlicitatem. Conſidera, quæſo, quanto ſtudio Jacob Patriarcha benedictionem vel Iſaac parentis ſui, vel poſtmodum Angeli ſecum luctantis ambiverit. nam illius quidem aſſequendæ gratiâ matris Rebeccæ conſilio veſtibus Eſaü indutus, ipſum ſe ſimulat non ſine periculo 204. *Et benedictiones divinæ, & pretium ſanguinis Chriſti.*

periculo irarum fratris, malæque patris imprecationis. Angelicâ verò ut donetur, toto niſu totáque nocte cum Angelo certat, uſque eo, ut illi præciſè dicat: *Non dimittam te niſi benedixeris mihi.* Æſtima igitur ex æquo, ſi potes, illius repulſæ indignitatem, cùm homunculus gratis inter filios Dei adſcriptus Patris illius æterni benedictionem cœleſtis gloriæ feracem, ultrò oblatam aſpernatur. Denique omnis gratia actualis quantumlibet exigua pretium eſt ſanguinis & vitæ Chriſti: quare qui illum repudiant, in illos quadrat illud Pſal. 61. *Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere:* quo facinore quid turpius eſſe poteſt, cùm pretio illo nihil ſit nobilius, & divinius?

205. *Hinc mœror, & pudor piarum animarum* Ergo hanc quoque turpitudinem ſuam incredibili mœrore plangunt pii manes, Numinis utique ſervi, ſponſæ, filii: Nam ſi ſervos ſe meminerint, ut non poſſunt non meminiſſe, Dominum, ac Regem ſuum, ac talem Regem allocutione eos dignantem rejeciſſe, ſummoperè illos pudet, pœnitétque. Et dolorem indicat ea Jeremiæ Vatis cap. 15 comminatio, quæ & in eos lata eſt. *Quis enim miſerebitur tui Jeruſalem, aut quis contriſtabitur pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace tuâ? Tu reliquiſti me, dicit Dominus, retrorſum abiiſti, & extendam manum meam ſuper te, & interficiam te.* Certè parem lethifero dolorem tibi inuram. *Laboravi rogans*, ſive ut vertit noſter Sanctius, *laboravi miſerendo*: quaſi dicat: rogando per gratias actuales miſericordiæ meæ indices, ſæpè repetitas, nec admiſſas, fatigatus ſum. Ideò certum eſt juſtitiæ meæ vos permittere. Nimirum ut ſicut repulſam à vobis paſſus ſum, ita vos ipſi à me patiamini. Quod ſi Sponſæ nomen, ac dignitas occurrit, ſi Sponſi divini blanditiæ, & caſtiſſima baſia contemptim rejecta, id verò vehementiſſimè illos excruciat, quippe quòd eorum ſuavitatem jam maximè cognoſcant, ſummóque ſtudio expetant: Quando pro baſiis averſum Numinis vultum, & ignium atrocitatem perſentiunt: imò & horrendum dæmonum conſpectum diráſque exprobrationes pati coguntur. Si poſtremò ſe filios Dei recordentur, ſimulque optimi parentis amplexus à ſe toties repudiatos, pudore, & dolore immenſo obruuntur, tum quia optimè jam norunt quo affectu ſint oblati: tum quia velut pignora erant cœleſtium amplexuum, ad quos totis animis anhelant, tum etiam quia Patris tantæ Majeſtatis, vel leviſſima à filiis, quos ſola miſericordia tales effecit, repulſa indigniſſima eſt, probroſiſſimáque. Quare cum immenſa quadam acerbitate hæc, & ejuſmodi mentes eorum perpetuò fodicant: *Generatio prava, atque perverſa: haccine reddis Domino, popule ſtulte, & inſipiens, numquid non ipſe eſt pater tuus qui poſſedit te, & fecit te, & creavit te? Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitravit: incraſſatus, impinguatus, dilatatus: dereliquit Deum factorem ſuum, receſſit à Deo ſalutari ſuo, Deum, qui te genuit, dereliquiſti, oblitus es Domini Creatoris tui.* deuter 32. hæc enim clamat exilium ex aulâ cœleſti, hæc carcer, hæc flammæ eò triſtiùs, quò Patris divini, ejúſque filii nomina ſunt dulciora, gratioréſque amplexus.

§. 2.

De rejectione gratiæ ſanctificantis.

Pars prima.

Explicatur.

Quod ſi verò tam dedecoroſum eſt gratias actuales rejicere, quale erit aſpernari augmentum gratiæ habitualis? Quis enim mente aſſequi poſſit hujus præſtantiam? Etenim gratia habitualis, ſive ſanctificans, naturæ divinæ participatio eſt, proptereáque ab Angelico Doctore *natura divina participata*, & ab aliis *ſemen Dei* appellatur, quod utique re, ac veritate naturam eius, à quo deciditur, participet. Eſt autem in eo ſita eiuſmodi participatio, quòd ſicut eſſentia divina fons eſt actionum Deo propriarum, quales ſunt intueri Numen, illúdque propter ſe, præque cæteris amare, & ex amore ſanctè, ac iuſtè facere omnia: ita gratia omnis ſanctitatis, atque adeò viſionis beatificæ radix, ac principium eſt, quia illas efficit per facultates ſuas, id eſt, per virtutes Theologicas, ac morales infuſas, quæ velut facultates illius, ac potentiæ, ex ipſa quaſi emanant. Et verò illius conſortes veri Numinis filii ſunt: quippe *divinæ conſortes naturæ*, præſertim quòd gratiæ beneficio Spiritus Sanctus, atque adeò ipſa tota Divinitas animæ infunditur, ut eam velut animet, agátque; ut verum ſit illud Joannis, *qui Spiritu Dei aguntur, ii ſunt filii Dei.* Neque filios Numinis tantùm efficit gratia, ſed & animas noſtras ſponſas, nempe per charitatem habitualem, quîcum, vel omnino eadem eſt, vel inſeparabiliter conjuncta. Hac enim ipsâ animus Deo copulatur, ſi maximè charitas actualis accedat, per quam nuptiæ divinæ conſummantur. Denique gratia eiuſdem Numinis efficit amicos. Qui titulus omnium dulciſſimus eſt, quia propter 206. *Gratiæ ſanctificantis excellentia.*

propter illum, propter amorem, inquam, divinum, dulce eſt nomen patris, filii, ſponſæ: Eſt item pretioſiſſimus, quia, qui cor divinum ſibi obſtrictum tenet, cuncta eius attributa, ac perfectiones ſibi eodem vinculo obligatas attinet.

207. *Ejus itaque rejectio turpiſſimus* Ex quibus omnibus nemo non videt rejectionem illam rei tam excellentis, támque pretioſæ, homini fide divinâ, rationéque prædito, probroſiſſimam eſſe. Cùm enim gratiam, gratiæque augmentum, & quærere, & admittere optabiliſſimum, ac laudabiliſſimum ſit; repudiare, non poteſt non eſſe turpiſſimum. Nam Philoſophorum ſcitum eſt, ex contrariis contraria conſequi. Et ſanè in gratiæ repudiatione ineſt aliquis illius, imò, & Numinis eam offerentis, contemptus. Gratiæ quidem, propterea quòd re omnium auguſtiſſimam, & præſtantiſſimam homo tanti non æſtimat, quanti abjectiſſimas mundi quiſquilias, quas utique magno labore, gratiam vix levi vult mercari. Numinis autem deſpectio inde promanat, quoniam, qui donum tantum ac tale rejicit, donantem contemnere cenſetur. Etenim quemadmodum honoris excellentia à perſonâ honorantis petenda eſt, ita & doni, quod honoris habet rationem, pretium à dignitate dantis promanat. Et ita moribus hominum comparatum eſt, ut torques ac bullæ à Regibus donatæ, etſi per ſe non admodum pretioſæ, maximi æſtimentur. Sicut ergo qui Regis donum vilipenderet, pariter ejus dignitatem haberet contemptui; ita qui gratiam ſummum Dei donum contemnit, Deum contemnit.

208. *Defunctis luctuoſus ob multiplicem indignitatẽ.* Atqui Numinis contemptus, quàm piis manibus gravis, & luctuoſus eſt, cùm jam illius amore magis, quàm purgantibus flammis ardeant! Et præſertim, quòd tum minimè deſpici debuiſſet, quando tam optabili beneficio cos afficere moliebatur. Sed & hic dolor, & ejus contemptûs indignitas ingraveſcit ex eo, quòd repudiatio augmenti gratiæ, eſt repudiatio augmenti charitatis in nos divinæ, cùm in omni beneficio primum donorum ſit amor. At amorem divinum vilipendere, eſt vilipendere amorem Dei in ſeipſum: nam ex eo amor in nos divinus profluit. Eſt etiam vilipendere attributa omnia divina, cùm hæc amori quodammodo ſubjecta ſint. Eſt denique vilipendere turpiter tutum ipſum Deum, quoniam ut in homine pulcherrimum omnium eſt cor bonum, amórque recti: ſic in Deo pulcherrimum eſt, bonitas, à quâ quidquid in Deo eſt, habet, quod bonum ſit, & laudandum. Cæterùm augetur inſuper ejuſmodi contemptus, atque adeò mœſtitia piorum manium, quòd qui gratiam ſanctificantem piis operibus cumulare negligit, virtutes infuſas ſupernaturales, Fidem, Spem, & ut diximus, Charitatem, paritérque morales, Prudentiam, Juſtitiam, Temperantiam, Fortitudinem, dona quoque Spiritus Sancti, quæ vel ſunt virtutes ipſæ longo uſu corroboratæ, vel potiùs ſingulares ad virtutum exercitium gratiæ actuales parvifacere, & in æternum quidem rejicere cenſetur, quoniam omnia illa vel infundi cum gratiâ, vel creſcere ſolita ſunt. Poſtremò quæ illa veſania eſt, & quàm pudenda, cùm homo naturæ ſponte, hominis, imò beſtiarum amore gaudeat, eúmque excitare, & amplificare ſtudeat, negligere ac repudiare augmentum amoris in ſe divini? Quamobrem cùm ejuſmodi indignitas defunctis longè, quàm nobis manifeſtior ſit, *& ſicut exaltantur cæli à terrâ*, ſic cogitationes eorum à cogitationibus noſtris, quantus inde pudor, quantus dolor eos obruit!

Sed uterque ille luculentiùs patebit, ſi rei hujus indignitas ſigillatim ex rejectione effectuum gratiæ ſpectetur. Quod enim ad primum attinet, etſi quilibet juſtus verè ſit filius Dei, tamen inter ejuſmodi filios immenſum diſcrimen eſt. Nam ambigi non poteſt, quin alii ab aliis magis diſtent, quàm Cæſarum, Regúmque filii, ab hominum de populi vulgo liberis: nec minus certum, quoſlibet noſtrûm, ſi gratiis actualibus, ut integrum eſt, uteremur, ſi ſanctificante numquam excideremus, ad aliquem ſanctitatis gradum evectum iri, tametſi numquam ad excelſum illum, quem aliqui Sancti ſingulari prærogativâ, ſingularibúſque auxiliis adepti ſunt. Quemadmodum nec teſtudo, aut limax tantum ſpatii toto vitæ ſuæ tempore conficere rependo poterit, quantum eques una diecula currendo. Certè quiſpiam ex Italis Societatis JESU laïcus jam vita functus Neapoli renuntiavit medico cuidam, tanto ſe in cœli regno Philippo II. Hiſpaniarum Rege eſſe excelſiore gradu, quanto Philippus ipſum in orbe terrarum anteibat. Ita P. Paulus Bary in ſolitudine Philagiæ. Et ſatis conſtat plurimos, ſi excuſſiſſent pigritiam, & pro viribus egiſſent, non minore intervallo ſeipſis ſuperiores, gratioréſque Dei filios fuiſſe futuros. Id verò, quàm piis manibus dolendum eſt! quàm enim probroſum! Nam ſi dum Claudius Imperator Neronem privignum, Nerva ſenio preſſus Traianum, Hadrianus Commodum verum, Juſtinus Juſtinianum filium ſororis adoptavit in filium, adoptionem illi recuſaſſent,

209. *Quæ creſcit ex effectu gratiæ.*

recuſaſſent, & ab hominibus de trivio ſe curaſſent adlegi, quot ludibriis, ac ſcommatibus fuiſſent conciſi? Attamen inter filium Cæſaris, ac Dei, quantum intereſt? quàm ergo piis manibus pudendum repudiaſſe excelſum inter filios Dei gradum, & plebeïo in ſtatu per ignaviam jacuiſſe, nec damnum hoc reparare poſſe in æternum! nempe longè turpius, ac triſtius eſt, quàm Regis filio excidere imperio, & familiâ Regiâ, & in plebeïum ordinem redigi.

210. *Defunctis quam probroſum rejeciſſe Sponſæ divinæ dignitatē.* Quid jam dicam de Sponſæ Numinis dignitate? Pariter enim de illâ diſputare licèt, tantum intereſſe intet eam dignitatem Sponſæ divinæ, quàm anima noſtra accuratâ ſui cuſtodiâ, ſtudióque Numinis demerendi, conſequi potuiſſet, & illam, quam conſequetur, quantum inteteſt, inter ſponſam Regis, & ſervam. Cùm ergo dedecus inter mortales intolerabile eſſet, nuptias Regis, poſthabuiſſe nuptiis mancipii, dici non poteſt quantopere pudeat defuncti animam reſpuiſſe arctiorem cum Deo neceſſitudinem, & mancipii inſtar illi ſerviiſſe: præſertim cùm ejuſmodi rejectus. in Numinis injuriam cederet, quod perſpectum ſit hominum uſu, atque indignatione, quæ ſæpè ad furorem uſque deſæviit, nihil gravius accidere hujuſmodi repudiatione. Novimus Agnetes, Agathas, Lucias, aliáſque nobiliſſimas, & plurimas puellas per omne ſupplicii genus morti datas, quòd procos repuliſſent. Hanc enim repulſam aſcribebant illi injuriæ, ſuíque deſpectioni, ejúſque impatientiâ, furoréque perciti innocentiſſimas virgines de Chriſtianâ Fide ad Judices deferebant. Quis igitur eſſe poteſt Numinis ſenſus, cùm ſuas nuptias turpiter rejici animadvertit: poſtquam, ut Sanctæ Gertrudi ſignificavit, per filium ſuum JESUM in terras legatum 33. annorum ſpatio non aliud egit, quàm ut caſtiſſimum animarum connubium obtineret, nihilque etiamnum molitur, quàm ut hujus voti fiat aliquando particeps. Ipſæ verò animæ rejectionis ſuæ conſcientiâ, quàm dirè cruciantur, dum hæc apud ſe reputant dies noctéſque, nec poſſunt non reputare! ſed quantò torquentur duriùs, dum adulteria ſua ſpiritalia, divortiáque cogitant, dum ſterilitatem expendunt illæ, inquam, animæ, per quas ſtabat plurimorum, ac clariſſimorum Dei filiorum matres eſſe, niſi rebus creatis per nefas adhærete maluiſſent! Itaque huc ſpectat illud amariſſimum Numinis iudicium apud Vatem Ezechiëlem c. 23. *Quia oblita es mei, & proieciſti me poſt corpus tuum: tu quoque porta ſcelus tuum, & fornicationes tuas*, id eſt, pœna ſceleris, atque huiuſmodi fornicationum ſpiritualium perferenda tibi eſt, vel teipsâ, ſceleriſque conſcientiâ tortore.

Pars secunda.

Confertur hæc repulſa cum aliis repulſis.

MITTO nunc de amicitiæ divinæ rejectione dicere, ſive quia proximè ſuperiùs paucis illam attigi, ſive quia hæc ſufficiunt, ut turpitudo, quâ de agimus, pudórque, ac dolor ex eâ enatus innoteſcat. Quoniam tamen magis animos ferire ſolent res cum aliis compoſitæ, quàm ſimpliciter propoſitæ, prodeat primùm in medium Regina Vaſthi, & infæliciſſimam ſuam ſortem, ſummámque iofamiam tacita defleat; nec enim idonea tanto luctui verba inveniri queunt. Deſponſa erat Aſſuero Regi potentiſſimo, *qui regnavit ab Indiâ uſque ad Æthiopiam ſuper centum viginti ſeptem provincias*. Evenit porrò aliquando, ut ab illo iuberetur in ornatu regio illi ſe ſiſtere, nempe ad ipſius eximium decorem cunctis populis ſibi ſubiectis in regio convivio oſtentandam. *Quæ renuit, & ad Regis imperium venire contempſit, unde iratus Rex, & nimio furore ſuccenſus, interrogavit Sapientes, qui ex more regio ſemper ei aderant; cui ſententiæ Regina Vaſthi ſubiaceret, quæ Aſſueri Regis imperium, quod per Eunuchos mandaverat, facere noluiſſet, reſpondítque Mamucham audiente Rege, atque Principibus, non ſolùm Regem læſit Regina Vaſthi, ſed & omnes populos ac Principes, qui ſunt in cunctis provinciis Regis Aſſueri. Egredietur enim ſermo ad omnes mulieres, ut contemnant viros ſuos.* Quid denique? *Si tibi placet*, inquit, *egrediatur edictum à facie tuâ, & ſcribatur iuxta legem Perſarum, atque Medorum, quam præteriri illicitum eſt, ut nequaquam ultra Vaſthi ingrediatur ad Regem; ſed regnum eius altera, quæ melior eſt, accipiat, & hoc in omne, quod latiſſimum eſt, provinciarum tuarum divulgetur imperium, & cunctæ uxores tam maiorum, quàm minorum deferant maritis ſuis honorem. Placuit conſilium Regi, & Principibus.* Hæc eſt tragediæ cataſtrophe, hæc miſera ſors Reginæ potentiſſimæ, repudiari primùm, tum repudii eius cauſam vaſtiſſimo illo imperio divulgari cum infamiâ ingenti, adeò ut Aſſuerus ipſe irâ ſedatâ infælicitatem tantam miſeraretur. 211. *Confertur ea turpitudo cum infamia Vaſthi Reginæ.*

Sed quantò defunctis calamitoſius eſt è præcelſo gratiæ, gloriæque, ac Sponſæ 212. *Et illi præfertur.*

divinæ gradu, quem aſſequi licebat, deturbari ad infimum, quàm è ſponſæ Regis Aſſueri, ac Reginæ celſitudine ruere in plebeïum; cùm gloria omnis humana cœleſti vel minimæ nimiùm quantum concedat! quantò probroſius illud animæ ingratæ repudium toti olim mundo divulgandum, & iam Numini, Angeliſque eſſe notum, quàm regno Aſſueri! Equidem plus verecundiæ arbitror inuri piis manibus, vel inuri poſſe ex eo capite, quàm pluribus eiuſmodi Reginis ex pari abiectione, cui tamen mortem crudelem haud dubiè præoptaſſent.

213. *Et cum probro Antipatri.* Veniat nunc in contentionem Antipater Herodis Infanticidæ filius, mali ſcilicet corvi malum ovum. Hic cùm Mariamnæ, duorumque eius filiorum Alexandri, & Ariſtobuli cædem peſſimis dolis, ac criminationibus machinatus eſſet, ut per Machabææ Gentis ruinam ad Judeæ regnum graſſaretur, cúmque iam Herodis hæres ultimis tabulis ſcriptus eſſet, parentis vitam, ſeriùs voto ſuo viventis, veneno appetiit. Convictus deinde parricidii attentati, aliarúmque infandarum cædium, in cuſtodiam datur. Interea Herodes ſenio, morbiſque feſſus properabat ad mortem; nec minus Antipater, etſi clauſus, & damnatus, aſpirabat ad regnum. Quare cuſtodem carceris, quà promiſſis, quà minis urgebat, liberum ut evadere quantocyùs fineret. Quæ res cùm ad Herodem à cuſtode delata eſſet, ille juſtiſſimo in parricidam furore, exiguum quod erat vitæ, & propè ſupremum ſpiritum exhauriens, Antipatrum necari juſſit. Atque hic exitus fuit ambitionis cruentæ, eò truculentior, quò jam ſpe regnum præceperat, quando vita pariter, & regno exutus eſt. Verùm nec iſta calamitas componi digna eſt cum piorum manium, quam tractamus, miſeriâ, quando nec Judææ regnum quidquam eſt ad dignitatem, unde illi propter ſocordiam excidunt, & nex properata longè dulcior eſt diuturnâ, ingentíque infamiâ, imò parricidii, totque cædium reo, ac conſcientiis cruciato, vitâ ſuavior eſſe debebat.

214. *Item cum S. Hormiſdâ.* Verùm haud ſcio, an quidquam hoc in genere contigerit, quod probrum S. Hormiſdæ ob Chriſtianam Fidem illatum æquare poſſit. Erat Hormiſdas clariſſimâ inter Perſas familiâ, Regi proximus, & rerum geſtarum gloriâ perilluſtris, quando Rex furore in Chriſtianos percitus, ut aliis terrorem incuteret, eum primùm aulâ amovet, tum bonis exuit, eáque ejus famulo donat: exinde virum tantum camelos regios curare jubet. Satiſne? minimè ſatis; quin hactenus jocus, & ludus. En dedecus dedecorum. Hormiſdæ uxor famulo illi, nec repugnans datur in ſponſam, neque tamen illic ſiſtitur. Quid verò addi poteſt ad dedecus? id nempe, Hormiſdas famulo, & uxori infidæ, liberiſque, ſuamet in familiâ, ac domo mancipii inſtar ſervit. O probrum inauditum! & tamen infamiâ piorum manium longè tolerabilius eſt. Nam fieri ex conjuge conjugis & ſervi famulum; lapſus quidem, & abjectio ſumma eſt, ſed ab humanâ dignitate, quæ revera ſemper abjecta eſt. At pii manes è divinæ Sponſæ ſublimiſſimo gradu in infimum ſe ruiſſe plangunt. Deinde ſi de verâ gloriâ agitur, fidei cauſa totum hoc S. Hormiſdæ probrum fecitglorioſiſſimum: at cauſa depreſſionis defunctorum, depreſſione ipsâ probroſior eſt.

ARTICULUS III.

Exponitur ſigillatim triſtitia piorum manium ex peccati macula.

PRÆFATIO.

ETSI noxæ piorum manium, vel ante obitum ſi mortiferæ, vel ſi veniales in obitu, aut poſt obitum revera deleantur, tamen earum turpitudo utcumque præterita, eos cruciare non deſinit, quamdiu expiatorio carcere attinentur. Etenim tamdiu puniri perſpectum eſt: pœna autem quædam exprobratio eſt turpitudinis culpæ, ac proinde quamdiu pœna manet, exprobratio iſta maneat, neceſſe eſt. Cùm igitur, ut fide certum eſt, condonatâ, deletâque culpâ, pœna luenda manere poſſit, ac ſolita ſit, præterita turpitudo culpæ pios manes excruciare poteſt. Porrò triſtitiâ illâ manes graviùs, quàm mortales affici, duobus maximè ex capitibus liquet, notitiâ, & amore. Siquidem perſpectum eſt notitiam, ſive criminum recordationem, quatenus ab imaginatrice ſejungitur, eſtque mentis propria, in mente ipsâ proximè inſidere, atque adeò ſpiritalem eſſe (ut & mens) & neſciam corrumpi. Conſtat itaque criminum anteactæ vitæ recordationem, ab obitu reſidere in animâ: & quidem puriorem, certioremque, quoniam à phantaſmatis illam velut obnubilantibus, eſt libera. Verùm eſto, fac perire cum vitâ rerum præteritæ vitæ memoriam: certè quidem ſingulorum criminum exactiſſimum à morte examen, ſive clariſſima, perfectiſſimáque eorum imago, menti

215. *Memoria criminum manet, augeturq́; poſt mortem.*

menti vitâ functi objecta in eo permanet. Quàm verò viva ſit, & clara, plus nimio patet, quòd animus corpore ſolutus, in operatione ſuâ à phantaſmatibus minimè pendeat, ac proinde res ipſas per ſe proximè, prout per ſe ſunt, inſpiciat, ſpirituum inſtar, earúmque eſſentiam penitiſſimè cognoſcat. Ex quo conſequitur quemlibet è piis manibus clariùs, certiùs, ampliúſque rerum naturas pervadere, quàm Ariſtoteles, ac Platones, aliáque portenta ingeniorum: & tamen lumini illi nativo accedit fidei iam expeditiſſimæ lumen, accedunt dona ſapientiæ, ſcientiæ, aliáque Spiritus Sancti propria: quare nihil abeſt quin animus, & Numinis Maieſtatem, & peccati turpitudinem longè quàm mortales clariùs pervideat, atque inde infandum dolorem percipiat. Qui quidem eò graviùs in illos ſævit, quòd ſæviat continenter, neque ullo unquam temporis puncto interrumpatur.

216. *Sempérque obverſatur.* Etenim infælix illa cognitio turpitudinis ſcelerum, ſemper animo obverſetur, neceſſe eſt. diximus enim priùs defuncti mentem nullâ tormentorum vi interturbari: & verò non eſt cur ea notitia hoc potiùs momento maneat, animámque fodicet, quàm illo: præſertim cùm ſemper eadem maneat cauſa fodicandi: ſiquidem ad rationem utriuſque pœnæ, ſive ſenſûs, & damni pertinet, memoria cauſæ cur ſubeatur. Nam ſupplicium quodlibet eò dolentiùs fertur, quòd illius cauſa infamis ſit, & homine indigna: contra verò ex cauſæ honeſtate non modicum patienti ſolatium accedit, ut conſtat Martyribus acceſſiſſe. Jam ſubtractio conſpectûs divini non graviter eos afficit, qui nullam ei cauſam dedêre, quod in Patribus veteris teſtamenti Limbo detentis ſatis notum eſt. Quod igitur vehementiſſimè torqueat defunctos inde exiſtit, quòd illius cauſa turpis, omninóque rationi adverſa ſit. Quare cùm privatio illa, utpote pœna eſſentialis continenter excruciet, criminum memoriam ſemper animo defunctorum obverſari neceſſe eſt.

217. *Peccata torquent defunctos ob Dei amorem.* Alterum triſtitiæ caput eſt amor Dei, qui, ut etiam aliàs diximus, & brevi dicemus, in piis manibus ſummus eſt: non quòd habitualis ipſa charitas, ullum poſt mortem augmentum accipiat, ſed quòd vim ſuam exerat totam, atque, ut aiunt, ex totâ latitudine habitus operetur. Cùm igitur amor menſura doloris ſit, pudoriſque ob Numen offenſum, ex ſummo illius amore triſtitiam ſummam in defunctis enaſci convincitur.

Porrò peccati turpitudo triplici ex capite ſeſe prodit, atque æſtimanda eſt. Primum ex ipſius eſſentiâ, quatenus ſcilicet offenſa Numinis, & injuria eſt, deinde ex quibuſdam ejuſdem proprietatibus, ut ſcholæ loquuntur, quatenus ſi mortale, continuò Chriſticidium, ac Deicidium eſt; denique ex illius effectis, quæ pòſt enumerabimus.

§. 1.

Quemadmodum peccati turpitudo pios manes cruciet, quatenus eſt Dei offenſa.

PECCATUM ſic rectè Theologi definiunt, ut ſit injuria Deo facta, ſeu Dei offenſa. Cum enim omni peccato divinæ legi repugnetur, violatâ lege, Legiſlator ipſe divinus læditur, atque offenditur: quippe quòd perinde habeatur, atque ſi jus, ac poteſtas leges ferendi penes eum non eſſet: Eſt autem injuria Numini facta graviſſimum malorum, quæ poſſunt excogitari. Enimverò Numinis malum eſt, ut aliàs quoque diximus, ſupremæ, inquam, Majeſtatis, cui cætera, quæ ſunt, quæ fuêre, & erunt, aut eſſe queunt, collata, teſte veritate, aut ſitulæ effuſæ gutta reliqua ſunt, aut pulviſculus ſtateram minimè inflectens, aut potiùs nihil. Porrò injuria proportione perſonæ, quæ violatur, creſcit, quemadmodum honor pro dignitate illius, qui honorem exhibet. Cùm igitur infinita ſit divina Majeſtas, quæ læditur, injuria illi facta, immenſitatem quamdam ſortitur, atque adeò malum eſt immenſum. Et cùm eadem Majeſtas nimium quantum exſuperet omnes res conditas, etiam rationis, malíque capaces, illius malum, cætera omnia, etſi graviſſima mala, immenſo intervallo excedit. 218. *Dei injuria graviſſimũ malum.*

Quamobrem graviſsimè dolet piis manibus id ſe mali Deo intuliſſe. Et, ſi rata eſt Ambroſii ſententia in vatem Micheam: *Nullum dolorem maiorem eo eſſe, qui peccati mucrone vulnerat conſcientiam*, in illis maximè rata eſt. Certè idem illis graviùs dolet, quàm omnem illam feciſſe iacturam viſionis, amoriſque beatifici, quam hactenus expoſuimus, quippe quod hæc ipſorum tantummodo malum ſit. Imò acerbiùs eos torquere nata eſt ea Dei offenſa, quàm ultrices illæ flammæ, ſeu purgatorii, ſeu orci, quoniam & hæ malum ſunt creaturæ; & re ipsâ ita torqueret, niſi divina providentia Numinis, magnitudini mali dolorem adæquari nollet, ne anima unica, eáque minimùm rea, longè plus toleret ſupplicii, quàm omnes damnatæ, 219. *Defunctos graviter torquet.*

 paritérque

paritérque dæmones ab igne, cœlique jacturâ patiuntur; quod miſericordiæ divinæ minùs congruere videtur.

220. *Mortifera culpa maximè Deo contraria.* Si autem quælibet noxa, etiam leviſſima, tam gravis eſt piis manibus, quàm infandis modis affligat eos mortifera! Hæc enim divinam legem ſub pœnâ ſummæ ac divinæ indignationis, æternæque damnationis latam violat, ac proinde Deum, divináque omnia attributa graviter vilipendit. Nam bonitatem quidem deſpicit, quòd reus illius omni bonitatis fructu in æternum ſe abdicet. Eſt enim mortifera noxa ejuſmodi, ut hominem omni beneficio, gratiáque indignum efficiat, neque aliter tamen, quàm merâ, ſummâque gratiâ, & velut per miraculum poſſit reparari. Pulchritudini quoque contraria eſt, quia turpitudo eſt ſumma, rés que conditas turpes & abjectas illi poſtponit. Sapientiæ etiam adverſatur, quia ab æterno conſtitutum illius ordinem perturbat. Inſuper miſericordiæ, quia ea ad peccandum abutitur. Adhæc divinæ potentiæ inimica eſt, quod eam, ad deſignanda, perpetrandáque ſcelera detorqueat. Item immenſitati, quod præſente, ſpectantéque Deo peccare non reformidet: mitto cætera ſuo loco ediſſerenda.

221. *Hinc pudor ingens defunctorum.* Cùm igitur omnis ea peccati malitia piorum manium mentibus ſemper obverſetur, eò maximè, quòd in judicio particulari, haud dubiè à Chriſto Judice fuerit illis graviter exprobrata, dici non poteſt, neque ſanè excogitari, quàm incomparabili pudore, & ingenti dolore eos aſſiduè fodicet. Enimverò huic potiſſimùm tempori quadrat illa vaticinatio Nahum cap. 3. *Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & revelabo pudenda tua in facie tuâ, & oſtendam gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam, & proiiciam ſuper te abominationes: & contumeliis te afficiam; & ponam te in exemplum.* Certè aut univerſi manes, qui gentem, ſeu populum multitudine vel æquant, vel ſuperant, criminum alienorum conſcii ſunt, unde ſingulis inuritur pudor acerbiſſimus; aut etſi non ſunt conſcii, tamen criminum ſuorum quiſque aſſiduâ memoriâ lancinatur, ſibíque eſt pro theatro, atque univerſâ gente, & quod impii horrore aſpectûs ſupremi Judicis clamaturi ſunt *montibus, Cadite ſuper nos, & collibus, Cooperite nos*, idem quiſque illorum meritò clamet. Et ſi Baſilio authore orat 23. de Judicio: *Fortè gravior, quàm tenebræ, & ignis æternus hic damnatorum pudor erit, ut numquam non ob oculos habeant ſcelerata vitæ veſtigia, tamquam inevitabilis alicuius iacturæ*; auſim dicere luſtrales ipſas flammas, piis manibus minus pudore eſſe acerbas. Certè nullum unquam malum vidit hæc mortalitas, quod illi poſſit æquiparari.

Etenim nihil tam tetrum in morbis, atque ulceribus, nihil tam turpe in monſtris, nihil in probris humanis tam horribile, quod peccati vel leviſſimi turpitudine, atque horrore non vincatur. Quippe nihil eſt alteri tam diſſentaneum, quam animæ rationis compoti, & infimæ, ſupremam Majeſtatem lædere. Adde cæteras turpitudines intra naturam conſiſtere, hanc verò ordinis ſuperioris, ac ſupra naturæ limites eſſe. 222. *Ob peccati turpitudinem.*

Pone tibi ante oculos Celſi cujuſdam infandum probrum, qui cùm in Africâ proclamari ſe Cæſarem juſſiſſet, Galieni Imperatoris auſpiciis, & Vibii Paſſieni Ducis virtute victus, canibus vorandus traditus eſt, indéque à populo, Galieni amore, & Celſi odio, effigies ejus ſuſpenſa patibulo. Pone Phocam Imperatorem ab Heraclio ſuperatum, dexterâ, & pedibus præciſis, cute dorſo detractâ, exſectis verendis, & haſtæ affixis, capite amputato, reliquo corpore in forum boarium per contumeliam tracto, atque in ignem conjecto, propudioſæ vitæ actum ultimum peragere. Totum hoc dedecus, atque infamia vix umbra eſt infamiæ unius unicæ ex piis manibus animæ. Imò ſi in unum hominem omne genus turpitudinis, atque infamiæ humanæ congeras, non erit id omne cum probro, atque infamiâ piorum manium, vel ex minimis noxis contractâ, ullatenus conferendum. Quid ſi probro eorumdem ex plurimis, maximiſque flagitiis collecto infamiam mortalium componas? Quantus igitur erit illorum pudor! tantus certè ut graviſſimo mortalium ſit intolerabilior. Et tamen audivimus Martium, cùm poſt obitum Numæ in regni diſceptationem cum Hoſtilio veniſſet, tuliſſétque repulſam, ſemetipſum interemiſſe. Legimus Polonum quemdam miſsâ ſibi per ignominiam ignavi facinoris, pelle leporinâ, ac colo, à Boleſlao III. Poloniæ Duce, cùm eam ferre nequiret, necem ſibi intuliſſe. Quid hujuſmodi recentia memorem? Nuper Sinenſis Rex audito Tartaros urbem Regiam occupaſſe, ex arbore à ſe plantatâ, atque adeò cariſsimâ, ſe ſuſpendit, conjuge, ac liberis priùs à ſe interemptis. Plurimi ex eâdem gente, ne venirent in hoſtium manus, ſimili fato periêre. Denique plenæ ſunt probrorum impatientiâ, voluntariiſque cædibus hiſtoriæ. 223. *Omni alia majorem.*

Satiùs, opinor, verecundiam mortalium ex peccato profectam in medium protulero: 224. *Pudor mortalium ex peccato.*

protulero: ut ex umbrâ iſtâ de corpore utcumque judicemus. Atque ecce ab ipſis mundi incunabulis, Caïn parricidii conſcientiam pudorémque non ferens, nemine perſequente profugit, quaſi fugeret ſeipſum. Exinde Achitophel perfidiæ in Davidem Regem, inceſtique conſilii verecundiâ adactus, laqueo fauces ſibi elidit. Innumeri alii longè minoris pudoris impatientes, vel laqueo, vel præcipitio mortem ſibi conſcivêre. Jam difficultas Sacerdoti, vel ignoto, nec te agnoſcenti, crimina fatendi, quanta eſt! quot perire, æternúmque cruciari malunt, quàm eò venire verecundiæ! Et tamen quàm adamantinâ ſerâ clauſum eſt, quidquid in auribus Sacerdotum deponitur! & quàm raro, imò numquam reſeratur! *Sed colligata eſt iniquitas Ephraim; abſconditum eſt peccatum eius: dolores parturientis venient ei*, ait Vates Oſeas cap. 13. quaſi dicat, ſic involvi, abſcondique in mente peccatum, poſtquam conceptum, ac deſignatum eſt, ut ad illud in lucem edendum, non minor, quàm puerperii labor, dolórque ſit ſuſcipiendus. Et ſanè ſudatur, ſuſpiratur, & ejulatur, cùm nefandi illi mentium fœtus, velut ex utero excludendi ſunt.

225. *Cedit pudori defunctorum.* Verùm enimverò verbo uno dicam, quemadmodum notitia ſcelerum quæcumque, mortales etiam invitiſſimos continenter ferit, lucernula eſt ad Solem, ſi cum notitiâ eorumdem, quâ pii manes velut luce perfuſi ſunt, comparetur: ita pudor piorum manium, quem vel unicum mortale crimen imprimit, omnem mortalium ejuſmodi pudorem facilè vincit. Et cauſa eſt, quod ea mortalium notitia turpitudinis peccati, & pudor ille, qui à Sacramentali confeſſione abarcet, intra naturam ſitus ſit, hic autem piorum manium ſupra naturam. Et eſto: unà jungatur ille cum pudore ſanctorum, eóque ſupernaturali, ac ſummo, quem fide parta cognitio, ejuſdem turpitudinis ingenerare poſſit, tamen in mortalibus nec fides, nec amor vim ſuam omnem exerunt, ut in defunctis: & licèt ſubinde exererent, non poteſt conatus ille diu tenere; atque ut teneret, evidentia quædam fidei, cognitióque turpitudinis peccati in judicio particulari hauſta, pudorem piorum manium ſupra quàm dici poteſt, exaggerant. Itaque hoc maximè reſpectu in eos quadrat hoc ſupremi Judicis, quod olim Ezechielis voce cap. 7. interminabatur. *Et non parcet oculus meus ſuper te: & non miſerebor; ſed vias tuas ponam ſuper te, & abominationes tuæ in medio tui erunt, & ſcies quia ego Dominus. Hæc dicit Dominus: afflictio una, afflictio ecce venit.* Siquidem abominationes criminum in medio corde, ſcilicet animæ reæ eſſe dicuntur: Quia, ut ait Cornelius, quaſi gladius cor diſſecant (certè pænitudine, ac pudore) & ita quidem diſſecant, ut vel inde Deus ſe Deum probet, propter inflictæ mœſtitiæ quamdam immenſitatem.

Etenim ex iiſdem capitibus eorumdem 226. *Item dolor dolori.* dolor defunctorum exaſperatur, quibus pudor. Nam tam atroci injuriâ violaſſe æternum, ſummúmque Numen amantiſſimis illis animis graviſſimum eſt, præſertim cùm jam innumera illa, ſeu naturæ, ſeu gratiæ beneficia ab eo velut in ſe effuſa clariſſimè, penitiſſiméque cognoſcant. Quot enim accepêre, tot voces ſunt ingratitudinem illis ſuam exprobrantes, tot mucrones conſciam mentem fodicantes. Accedit ad doloris exacerbationem certa earum notitia, numquam ſe, totâ retro æternitate vel amore, vel laude Numinis compenſare poſſe vel minimam Deo factam à ſe injuriam. Sive quòd injuria hujuſmodi quamdam infinitatem ſortitur ex infinitâ perſonæ offenſæ dignitate (à creaturâ autem nihil niſi limitatum manare poteſt) ſive quòd quidquid laudis, amoriſque à Cælitibus Deo reddatur, innumeris nominibus ei debitum eſt, adeóque nequit in compenſationem injuriæ illi factæ conſtitui. Quare ſi ingenuos animos vel ingratitudinis ſuæ, vel injuriæ alteri turpiter illatæ conſcientia tantoperè lancinat, ut ſubinde Judicibus ſe ſiſtant ad ſupplicium quodlibet perferendum, rati levius fore conſcientiæ tormento. Si Antiochus ille ſceleribus, & impietate illuſtris, amariſſimâ mente recolebat mala Jeroſolymæ, Judæiſque à ſe illata, etſi voluntas, & copia illi erat ea reſarciendi, quantus erit animarum dolor, de infinitis injuriis Numini oblatis, extra omnem facultatem pro iis ullatenus ſatisfaciendi! Itaque hæc impii illius Regis continenter iis in mente hærebunt: *In quantam tribulationem deveni! in quos fluctus triſtitiæ, in quâ nunc ſum! qui iucundus eram, & dilectus in poteſtate meâ, nunc verò reminiſcor malorum, quæ feci.* Machab. 1. verſ. 6. Illa item Jeremiæ Vatis exprobratio cap. 4. continenter eos fodicabit: *Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi: iſta malitia tua, quia amara, quia tetigit cor tuum.*

Certè barbarus quidam ex Canadâ juvenis, ut patet ex relatione anni 1642. cùm 227. *Superat mortalium contritionem.* neſcio quam culpam admiſiſſet, primùm arboris ſurculis in ejus pœnam acriter ſe verberavit, uſque dum verberando laſſeſ-

cerct; deinde variâ, ſævaque inciſione digitos deformavit. Jam cùm quidam vir Sancto Vincentio crimen aliquod execrabile confeſſus fuiſſet, & hic orationem Dominicam cum Angelicâ ſalutatione tertiò repetendam in pœnam illi conſtituiſſet, oratione vix ſemel abſoluta, vi doloris ad pedes ejus exanimis concidit. Non abſimile eſt, quod mulieri non honeſtæ famæ in Angliâ contigit. Hæc enim concionatoris voce, at divino præſertim ſpiritu, ſcelerúmque dolore medullitùs icta, ſecundò orantem voce lamentabili interpellavit, è mediâ turbâ conſurgens (credo ad flagitiorum confeſſionem) ſed ſecundò juſſa eſt perorationem præſtolari. Verùm cùm tertiò horrendùm clamans interpellaſſet, in faciem mortua corruit. Quid? quod Tereſia non modò ſuarum, ſed & alienarum noxarum horrore, doloréque tanto afficiebatur, ut etiam corporis membra ei velut commolita, contritáque eſſent, & verò ipſa mori mallet, quàm Numinis injurias pati. Quod ſi ergo mortales tam acerbus dolor lancinat ob conſcientiam criminum, etiam alienorum, quantus Deus bone! pios manes excruciat! quantus profectò ſufficit ad vitam pluribus mortalibus adimendam; quoniam plurium ex his notitia malitiæ peccati, cum ejuſdem cognitione unius è piis manibus, nequit componi: ſed fortè Deus, ut ſæpiùs dixi, mœrorem temperat.

228. *Patet exēplo Converſi defuncti.* Sed rem hanc meliùs exponet unus ex illis, atque ex ipſo luſtrali ergaſtulo. Etenim libro quinto Inſinuationum divinæ pietatis cap. 5. refertur, & nos antea retulimus: *Hermanni religioſi exiſtentem in purgatorio animam apparuiſſe cuidam Moniali; quæ cùm quæſiviſſet ab eâ, pro quâ re nunc maximè gravaretur: reſpondit anima, propter propriam voluntatem, & proprium conſilium. Nam cùm benefeci alicui, delectabar magis propriam voluntatem perficere, quàm alterius conſilium. unde, & pro eo nunc tantum gravamen conſcientiæ perfero, ut ſi in unum redigerentur omnium mortalium gravamina cordium, totum illud meo ſolius gravaminis impar videretur.* Si ergo noxæ in ſpeciem levis, moleſta adeò memoria fuit illi animæ, ut omnium mortalium ægritudinem animi, acerbitate ſuperaret, quid faciet memoria gravium, ac complurium flagitiorum? Sed illi animæ mentiri neſciæ, addamus Angelum Beatæ Mariæ Aiofrinæ, Ordinis S. Hieronymi Sanctimonialis, Cuſtodem. Et huic tutiſſimè creditur, Quondam paſſa eſt illa ecſtaſim dierum quadraginta, quo tempore ejus lateri plagam Chriſtus induxit, ut ſibi ſimiliorem redderet. Tum ad purgantia loca, mente traducta eſt, ubi nihil, niſi gemitus, queſtúſque audiit miſerabilium animarum. Videre autem ſibi viſa eſt multiplex genus belluarum adeò terribilium, ut, vel eatum conſpectus hominem necare valeret; item vim vermium adeò ingentem, ut vix eſſet, ubi figeret pedem. Quos inter vermes unum animadvertit longiſſimum, latúmque quaternos digitos. Teſta illi ærea, ungues acutiſſimi. Tum Tutelaris hic ait, vermis eſt conſcientiæ, individuus peccatoris comes, etiam poſt fata. Hic ipſe omni tormento acerbiùs, miſerum tunc urget, continenter ei impropetans noxas: & neglectas ab illo, nec paucas, & faciles vias tot, tantáſque pœnas evadendi. Hæc Angelus. Ex quibus illa conſcientiæ palmaris, ut ſic loquar, in Purgatorio tyrannus plus ſatis apparet. Quare non eſt mihi ambiguum quin lacrymas ſanguineas darent, ſi ſuppeterent: imò pro explorato habeo, malle illos omnia ſimul tartari tormenta perpeti, quàm apud Deum toties, & tam vecordiṫer offendiſſe. Nam ſi Anſelmi ea mens erat, ut potiùs in orcum, quàm in noxam aliquam præcipitem ſe dediſſet; quis dubitet, ita conſtitutos eſſe pios manes, ut mallent ſe omnibus pœnis addictos, quàm ullius criminis reos? Itaque expiandis, quas adeò deteſtantur noxis, libentiſſimè juſtitiæ divinæ ſe ſubmittunt, ejúſque deſtinata ſibi ſupplicia perſolvunt, ut cum Jeremiâ, & veriùs, quàm Jeremias dicere poſſint: *Iram Domini portabo*, & cum Davide: *Quoniam ego in flagella paratus ſum, & dolor meus in conſpectu meo ſemper.* At vos ô mortales! vos qui nunc abjecto omni pudore præcipites itis in ſcelera, dicite, *Quis ſapiens, & intelliget iſta? Quis intelligens, & ſciet hæc*, quæ de pudore, doloréque, quem noxæ olim creant, diſputavimus, ne deinceps eas tam facilè admittat.

§. 2.

Dolor piorum manium ex iis, quæ vel peccato mortifero inſunt, vel ex eo conſequuntur.

BREVITER, ac compendio rem iſtam expedio, & tantùm ea attingo, quatenus ferè ad pios manes propriè pertinent. 229. *Dolor de Deicidio.*
Graviſſimum autem quod noxæ lethiferæ ineſt, eſt Deicidium; quàm verò triſte illis ſit, illud quoquomodo attentaſſe, ex eo liquet, quod illius ſummæ bonitatis, ac ſapientiæ beneficio ad gloriam fruendam

ſeſe

ſeſe electos vident, abſque quâ bonitate eſſet, in miſeriarum omnium baratrum fuiſſent ruituri. Adde acerbiſſimum eſſe, juſtitiam divinam, quantum in ipſis erat, exterminare voluiſſe, cùm ejus ope pauculorum bonorum operum mercedem immenſam ſeſe norint accepturos. Id verò caput eſt mœroris, & ſupra quàm dici, aut concipi poteſt, acerbum; Eodem pacto ſuſcepiſſe illas ſtatum damnatorum, Deum perire revera cupientium, ut pœnarum ſuarum quadam immenſitate liberentur. Etenim luctuoſiſſimum eſt cœli candidatis ejuſdem potiundi jus aliquando in æternum renunciaſſe: moleſtiſſimum Numini gratioſis, omnem ejus gratiam, miſericordiamque in æternum abjeciſſe: acerbiſſimum ejuſdem amiciſſimis, juratis illius hoſtibus æternùm ſe dediſſe. Turpiſſimum divinitatis videndæ, poſſidendæque cupidiſſimis ferale illius odium in æternum amplexos eſſe. Denique intolerabile eſt Dei præconibus in neceſſitatem quamdam ſe conjeciſſe, contumeliis, & maledictis eumdem in æternum proſcindendi.

230. *De Chriſticidio.* Jam de Chriſticidio quid dicam? ſiquidem certiſsimè cognoſcunt ſe ejus ſanguine, & meritis non modò redemptas, ſed & cæleſti gloriæ deſtinatas eſſe: quàm igitur triſte eſt ſanguinem illum impiè fundere, & ſacrilegè proculcare voluiſſe! Norunt etiam quotidie ſeſe non parum levari, dum fideles populi *hauriunt aquas de fontibus Salvatoris*, & quà piis operibus, quà ſacrificio, quà Indulgentiâ Pontificiâ in luſtrales flammas profundunt: quàm igitur illis durum tam perfidè, tam atrociter Chriſtum accepiſſe! Denique Sponſæ illius ſunt, & quidem cariſsimæ, amantiſsimæque: Quis igitur explicet, quàm intolerabili cum dolore parricidales manus ſuas aſpiciant ejus cruore aſperſas?

231. *De abjectione Spiritus ſancti.* Cæterùm en tibi alium copioſiſsimum fontem lacrymarum, exterminaſſe ex animo Spiritum Sanctum, cui jam indiſſolubili amoris vinculo cõjunctiſsimi ſunt; hic enim ille eſt amoris Deus, & Amor ipſe, quem aliquando aſpernatos eſſe, nedum turpiter ejeciſſe, honeſtiſsimis illis animis intolerandum eſt. Hic ille eſt defunctorum maximè Paracletus, ſive advocatus, qui quoniam eorum cauſam juſtiſsimam, & calamitatem graviſsimam novit, *Poſtulat pro eis gemitibus inenarrabilibus.* Hic denique ille eſt à quo quidquid ſolatii habent, vel ſperant, accipiunt. Hunc igitur exturbaſſe domo ſuâ, ejusq; templa turpiſsimè violaſſe, quàm probroſũ eſt piis æquè, ac puris manibus, quamque luctuoſum!

His tamen accedit non impar dolor de gratiæ habitualis privatione. Cùm enim jam clariſsimè percipiant nihil in rebus conditis præſtabilius eſſe poſſe, eàque ad perſonam divinam proximè ſeſe accedere: cùm pariter intelligant, ac ſummopere gaudeant ſingulari Numinis protectione in illa confirmatos eſſe, nempe ſummopere dolent eâdem rejectâ abjeciſſe ſe infra Dæmonem, resque omnes conditas: cùm eodem pacto ſervitutem Dæmonis ambiverint, quo gratiam amicitiamque Dei repudiavêre. 232. *De privatione gratiæ.*

Jam abjectio, extinctioque dignitatis filii Dei, quàm dedecoroſa illis; quamque lamentabilis eſt! ſcilicet quàm iiſdem jam glorioſum eſt eâ dignitate frui, & æternùm fruituros eſſe quàm jucundum eſt ſinceriſſimo filii amore Patrem illum miſericordiarum proſequi, adeò ut etiam ſeveriſsimè caſtigantis manum deoſculentur? quàm certum, fixùmque eſt illius nutus omnes deinceps ſequi etiam per tormentorum acerbiſsima, ac voluntati ſe prorſus accommodare, ita quidem ut ab eâ deflectere, aut in eum peccare nequeant. 233. *De abjectione filiationis divinæ.*

Porrò illi dedecori conſequens eſt hoc alterum, quòd aliquando per peccatum jure cæleſtis hæreditatis, ad quam tantopere anhelant, omninò, & ultrò ſeſe ſpoliatint: ſiquidem nihil hoc aliud eſt, quàm beatitudinem contempſiſſe, quod ſummæ veſaniæ eſt. quod eò illis acerbius, quòd & beatitudinis momentum iam penitùs percipiunt, & ideò ardentiſsimè eam expetunt. Et interea ſemper obverſatur hæc funeſta recordatio deſideriis, velut ſeſe opponens, eàque repellens! *Deſpexiſti ſemen gloriæ, Cœli ius abdicaſti, & quæ cœlo continentur, repudiaſti.* In quo ipſo lamentabile eſt Reginæ cœli, quam ſibi iam propitiam ſummopere vovent, pariterque cælitum omnium ſocietatem aſpernatos eſſe. Nam conſcientia tam probroſi ſceleris ita illis hæc & ſimilia exprobrat, quaſi vox eſſet ipſa immaculatæ cœli Reginæ, Sanctorúmque omnium idem expoſtulantium. Atque adeò ſupra quàm dici poteſt miſeros lancinat. 234. *De renunciatione hæreditatis cæleſtis.*

Denique ut finem faciam, ſunt enim & alia noxæ lethalis effecta, graviſsimè pios manes torquet, quòd æternam damnationem ſint aliquando commeriti. Ut enim in humanis non modò turpe, ac calamitoſum eſt in crucem agi, aut capite minui, ſed & id genus ſupplicii fuiſſe meritum; ſic haud dubiè tormenta Numinis hoſtibus debita fuiſſe commeritos, defunctis Dei amantiſsimis triſtiſsimum eſt: quippe non tam in ſupplicio ipſo, quàm eius merito turpi- 235. *De merito damnationis.*

turpitudo, & infamia ſita eſt. Cùm ergo abjectiſsima ſit damnatorum conditio, non tantum duriſſima, abeſſe nequit, quin & probroſum in primis, ac pudendum ſit illius reos ſe conſtituiſſe.

236. *Crimina cõtra reum pugnant.* Quæ cùm ita ſint, i nunc, qui legis hæc, audiſve, ſcelera ſceleribus aude cumulare: imò etiam atque etiam cave: aloqui, & ad te ſpectant hæ Numinis minæ Pſal. 42. *arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam.* te, inquam, ſtatuet contra te, ut ex hebræo liquet, ſive ſcelera ipſa tua tibi hoſtiliter opponet, & quidem velut in aciem ordinata, ut miſeram animam tuam aliquando oppugnent, lancinent, confodiant, & velut contrucident. Sed enim alieno malo ſapere decernes, imò, & moveri te ſenties. Ergo piis manibus requiem à tam infælici conflictu, vel prece, vel pretio redime, atque adeò pacem illis procûra feliciſsimam, & æternam.

ARTICULUS IV.

Triſtitia piorum manium ex neglectu ſatisfactionis.

§. 5.

Agit de ſatisfactione piorum operum.

PRÆFATIO.

237. *Generatim exponit.* QUeritur Jeruſalem, plangitque apud Jeremiam Vatem Threnorum cap. 1. rem mirandam. Nam de Deo Judice loquens, *Vocavit*, ait, *adverſum me tempus*; Quorſum? ſcilicet, ut ipſum tempus miſeram illam ream, vel teſtis, vel accuſator ageret. Quid ita? Quoniam cùm conditum eſſet, eique conceſſum ad præſtandum vero Numini obſequium, ac cultum, maleſana ad idololatriam, & ſcelera omne genus, tempore abuſa eſſet. Non diſsimili ratione ingemiſcunt pii manes graviter redargui ſe à tempore, quod in vivis tranſegêre, quia cùm datum eis eſſet ad facilem pro culpis ſuis ſatisfactionem, per intolerabilem ſocordiam ſuam otiosè illud fefellêre. Porrò tot ſunt illius voces, quot horæ, imò quot momenta; nec pauciora capita accuſationis. Propterea quòd omnia præteritæ vitæ momenta eorum mentibus ſeſe obtrudant, ſimulque propriam ſingulis momentis ſatisfaciendi opportunitatem, cujus neglectum accuſant. Atque hinc non modicus piorum manium mœror; hinc illi gemitus, *nolui dum poſſem; non poſſum, dum vellem. O mihi præteritos referat ſi Conditor annos?* ſed heu! *tempus non erit amplius.* Apoc. 10. Eheu! *homo vanitati ſimilis factus eſt, dies eius ſicut umbra prætereunt.* Pſ. 143. Quàm enim vanum, atque inſanum eſt, ſinere ut dies, & anni præterfluant velut umbra, quippe inanes, & meriti, & ſatisfactionis, cùm utróque pleni duci poſſent, & facili negotio pretioque longos, & ingentes cruciatus redimere! Ecce clamat & ingemit unaquæque anima, *menſurabiles poſuiſti dies meos*, & brevi ſanè menſurâ, & tamen *ſubſtantia mea tamquam nihilum ante te.* Pſ. 38. Cùm enim breve ſpatium vitæ cumulandis meritis, ſolvendiſque levi pretio noxarum meatum pœnis, totum impendendum fuiſſet, eheu! prope totum vacuum abiit, & licèt variis negotiis diſtentum, laboribuſque exercitum, judicio divino inſtar flocci, ac nihili reputatum eſt, quia mundo, non Deo, ac ſaluti impenſum. Ita, quod Jobus gemebat cap. 17. *dies mei tranſierunt: cogitationes meæ diſſipatæ ſunt, torquentes cor meum*; ille, inquam, cogitationes, quibus lactabam animum ſpe inani aliquando ſatisfaciendi, diſſipatæ quidem ſunt, attamen, non ceſſant jam diſtorquere, & excruciare animum. Vis noſſe quanto ſupplicio? expende iterum pœnam omnem damni; huic adjice pœnam ſensûs. Cùm enim hæc utraque pios manes affligat, tantò acerbius eſt utramque in tempore, & parvo pretio non ſolviſſe; quantò gravius utráque ſævit in miſeros.

PARS PRIMA.

Stultitia, dolórque Defunctorum ob neglectam eleëmoſynam.

SEd juvat illam calamitatem diſtinctiùs ac diutiùs trutinare. Quare cùm tria ſint operum ſatisfacere potentium genera, quibus accedunt ſacramenta, ſacrificia, & indulgentiæ, ex eorum neglectu mortalium ſocordiam, ex ſocordiâ fatuitatem ex fatuitate triſtiſſimam piorum manium metanœam æſtimatum eo. 238. *Vita, mercatus.*

Ordior itaque à neglectu eleëmoſynæ, & obiter illius dãnum expendo. Conſtat, ut diximus ante, vitam hanc mercatum eſſe, & negotiationem. Aſtruit hoc ipſa Veritas variis parabolis. Huc enim ſpectat illa de talentis, de mnâ quoque ad lucrum ſervis traditâ, & diſertè, *Simile eſt*, inquit, *Regnum cœlorum homini negotiatori.* Math. 13. Quin, & ab Ezechiele cap. 17. mundus hic magna civitas, & urbs negotiatorum eſſe inſinuatur. Conſentiunt utique SS. Patres, quos inter Nazianzenus lib. 1. ſent. ſpirt: ſic canit.

Vitam

Vitam eſſe noſtram crede veras nundinas.
mirare lucra, ſi ſequare. nam licèt
æterna fluxis, vilibúſque maxima,
Sin illa fugit, tempus haud aliud venit.

Mitto Macharii, Laurentii Juſtiniani, aliorúmque authoritates. Sed induſtriam R. P. Gonſalvi Silveriæ ex Soc. Jesu, ex eiuſmodi conſideratione hauſtam præterire nequeo. Agebat Monomotapæ in Apoſtolico munere, quando, ut ait, Sacchinus Hiſt. Soc. tom. 2. lib. 4. plurimùm commovebatur, ſacrum ſe mercatorem cogitans, totúmque Dei negotiis ac curis occupatum, ac ſortem divini ſanguinis exercentem, nec homines Societatis, niſi negotiatores & inſtitores eiuſmodi eſſe dicebat: atque in quadam ad Generalem Præpoſitum epiſtola. *Ego*, ait, *incidi in venam huius ſanctæ negotiationis, beatæ obedientiæ ductu, in terra auri feraciſſima, nec animus ultra eſt alias fodinas uſquam, nec quietem, aut artes cogitare.* Ita ipſe, qui & addit miras ex eiuſmodi venarum inventione affluere in animum voluptates. Eſt autem nobis commercium cum ipſo Deo. Is ad gloriæ ſuæ, velut lucrum, facultates intra & ſupra naturam ſitas, nobis tribuit, intelligentiam ſcilicet, & voluntatem, gratias item multiplices, ac plurimas, cuique pro ſuo arbitratu ac bonitate. Ea tamen lege, ut nos, quod noſtrarum eſt partium, iis facultatibus, illius gloriam divinam ſedulò ac ſincerè quæramus. Utrimque conventum, dum natura rationis compos nobis indita eſt; hac enim acceptâ, eam legem atque obligationem ſuſcepimus, cùm ratio dictet non alium in finem naturæ & gratiæ dona referenda eſſe, quàm in eum, quem ipſe Conditor & largitor Deus illa contulit. Atqui contra ius faſque frequenter naturæ facultates in pravos uſus fineſque detorquemus; gratiæ etiam dona habemus deſpectui: certè quidem negligimus, ſi non omninò repudiemus. Ita Deo multis nominibus obſtricti, & valde obærati ſumus. Neque enim tantummodo quæſtum illius gloriæ non facimus, dum licet, verùm etiam honori detrahimus, dum peccamus.

239. *Ejus tempus.* Igitur ea nomina nobis expungenda ſunt, & Deo faciendum ſatis. Quis modus? Quod tempus, quævè opportunitas? modus, ſi ſtipem largiaris egentibus; tempus, ut diximus, huius vitæ ſpatio continetur. Cùm enim authore Sapiente Eccleſ. omni *negotio ſit tempus* & opportunitas, & eodem teſte *acquirendi, & tempus perdendi*, ſeu ut habet Arabicus *iacturam faciendi* Eccleſ. 3. acquirendi tempus decreto Numinis hujus vitæ curriculo definitum eſt, & cùm gratiæ acquiſitionem, ſeu meritum ſemper comitetur vis ſatisfaciendi, hæc quoque vitæ hujus fines non prætergreditur. Quare alterâ in vitâ, ſola regnat juſtitia, & omnia debita ad noviſſimum uſque quadrantem exigit.

Atque hinc perſpecta eſt inſania mortalium, utique procraſtinantium in dies ſatiſfactionem, ac ſtipem in egenos, ac potius renuentium eam, ut ut noverint illâ hic neglectâ ſibi omnia omninò debita perſolvenda eſſe. 240. *Stultitia non ſatisfacientium eleemoſyna.* Sic enim iſta ſe res habet, Dicit tibi Deus, Mi homo, debes mihi aureos mille: verumtamen, ſi pauperibus illis teruncium meâ causâ dones, centum aureos tibi remitto. Quid homo? Mi Deus, inquit, gratiam iſtam tuam tibi habe, non libet quidquam jam ſolvere, non cuiquam, donare; ſi poſtea centum aurei ſolvendi, ferendum erit, ſolvam: quanta illa fatuitas! Sed audi rem miram. Non multos ante annos perſcriptæ ſunt ad mercatorem quendam litteræ, quibus ſignificabatur duplIones Hiſpanicos fermè alterum tantum valere in provinciâ Narbonenſi, quò pecunia citra omne periculum ac difficultatem transferri poſſet. Ille cunctatus mittere, non modo lucrum illud ſeriùs deſideravit, ſed & dupliones amiſit, & cùm creditoribus non eſſet ſolvendo, in cuſtodiam datus eſt. Veſaniam hominis! exclamas, & meritò: ſed fabula de te narratur, aut veritas potiùs demonſtratur. Nam mercator es, ut eſt obſervatum, & dupliones Hiſpanicos, aliudve nummorum genus expendere potes, in Narbonenſi, & in Flandricâ, & in Artheſianâ, in omni denique provinciâ, cum lucro non modo altero tanto, ſed centies majore, ſi in egenos dividas; ceſſas tamen, & ceſſare ſtatuis deinceps. Et brevi erit, cùm & lucro, & duplionibus unà cùm vitâ, pereuntibus, impar ſolvendo ſupremo rerum domino, in carcerem detrudèris: quanta iſta tua fatuitas eſt! Sed à parabolis abeamus. De Piratiningâ, Braſiliæ regione, ſic memorat Sebaſtianus Beretarius Societatis Jesu in vitâ P. Anchietæ ejuſdem Soc. *Armenta quoque boum, equorúmque tanto numero illic fœtificant, ut equi valde boni, viliſſimarum rerum, galeri unius, aut geminorum è panno tibialium commutatione parentur: fuit cum vacca novem æris alieni nomine, minoris quàm nummorum trium aureorum, ad haſtam licitatorem invenerunt. De ſoli fertilitate, frumenti non dubitant aſſerere menſuræ unius fructum in centenas multiplicari*; ſic ipſe. Nec diſſimilia de aliis nonnullis novi orbis regionibus accepimus. Quod

ſi verò tibialium Tornacenſium commutatione tot equos, vaccáſque Europæas mercator ſibi parare, & facilè in Belgium, breviqúe advehere poſſet, nemo tam ſui lucri negligens foret, ut illud miſſum faceret. At ejuſmodi bona ſors cuique homini Chriſtiano in promptu ac manibus eſt, imò haud paulò melior. Etenim det egenis galerum aut galeri pretium, & pinguium vaccarum licet, Chriſti optimæ ſatisfactiones ei reddentur, quarum pretio ſeſe ære alieno exoneret, liberque abeat ad cœlites. Equus item addetur & Pegaſeus quidem, ad celerem ad eos volatum.

241. *Inde mœror defunctorum.* Cùm igitur hæc, & ejuſmodi communi mortalium ſocordiâ neglexerint pii manes, ſcilicet tanto ære Deo jam obſtricti, vicem ſuam non mediocriter lugent. Nam ſi plurimi mortem, creditorum importunitati præoptant: Si Alexandrinus ille debitor præ onere æris alieni, & eorumdem moleſtiis, in laqueum ſe illicò induturus erat, niſi à Virgine adhuc paganâ, ſed poſt, Angelorum ope ob benigniſſimum in eum animum Chriſtianis ſacris initiatâ, facultatum ſuarum ſponſione revocatus fuiſſet: nemo dubitare poteſt, quin nominum multitudo, ac gravitas, vel unicæ defuncti animæ moleſtior ſit, quàm debitoribus hujus mundi quantalibet ſua debita. Etenim piorum manium debita, & ſunt altioris ordinis, & faciliùs poterant perſolvi, & menti ſemper ſine ullâ intermiſſione obverſantur, & nunc damnum ex iis profectum perſpicaciùs cernitur, & pœna in centuplum aucta, memoriam neglectûs ea ſolvendi reddit moleſtiſſimam. Præſertim ſi in illos quadret hæc Numinis in Tyrum exprobratio, quæ ſanè quadrat in multos. *Quæ in exitu negotiationum tuarum de mari impleſti populos multos, in multitudine divitiarum tuarum, & populorum tuorum dilataſti Reges terræ, nunc contrita es à mari, in profundis aquarum opes tuæ*, Ezech. cap. 27. Si, inquam, animæ alicui, conſcientia improperet ſua, mercibus ſuis, ſeu facultatibus mentis, ac corporis, fortuníſque, quibus cœlum emere, & pœnam carceris purgatorii redimere licebat, impleſſe multos etiam populos, ut faciunt, qui rebus ac negotiis publicis aut præſunt, aut aliter proſunt, & tamen ſeſe unam neglexiſſe, aliis beneficam, ſibi perparcam, aut potiùs crudelem, minimis aliorum negotiis intentam, & ſalutis ſuæ oblitam. Quàm enim duram, quàm funeſtam eſſe ejuſmodi exprobrationem neceſſum eſt! Quid dicam, & quis ſatis explicet mœrorem ejuſdem animæ, ſi, quod etiam multorum crimen, & veſania eſt infinitas ſi, inquam, fortunis ſuis paverit greges canum venaticorum, turmas paraſitorum, & luparum catervas; de ſuis autem nominibus delendis minimùm omnium laboravit? Quàm luctuoſum illi erit meminiſſe illa Siracidæ: *fili, ſi habes, benefac tecum*, id eſt, tibi. Eccl. 14. Item *miſerere animæ tuæ placens Deo*, ejuſdem cap. 30. Illa item Chriſti, *filii hujus ſæculi prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt.* Cùm enim nemo ex mundi aſſeclis, non ſui primùm commodi rationem habeat, uſque eo, ut litibus, & armis rem ſuam, & ſuorum quisque non ſegniter tueatur: Quàm pauci ſunt ex Chriſtianis, qui ſuppatem animæ ſuæ curam ſuſcipiant! Quàm igitur pauci ex piis manibus, quos ingens ejus negligentiæ pœnitentia non acerbiſſimè pungat!

Pars secunda.

Dolor eorumdem ob neglectum ieiunium.

242. *Stulti iis non ſatisfacientes jejunio.* SED hanc eamdem metanœam, ex neglectu alterius generis bonorum operum videamus. Jejunium illud vocatur, ſed ad illud omne genus voluntariæ pœnæ, quæ vel animo, vel corpori infertur, revocari conſuevit. Porrò neglectus ille inſignem quoque inſaniam ſibi conjunctam habet. Cùm enim hac in vitâ pœnæ non niſi leviſſimæ, breviſſimæque ſint, ſi cùm purgantibus componantur, qui ſubire illas, aut negligit, aut detrectat, reum ſe purgantium ultrò facit, id eſt, atrociſſimis, & longiſſimis ſe ſubjicit, cùm poſſet eum leviſſimis breviſſimisque eas commutare. Quæ vetò dementia iſta eſt!

243. *Similibus demonſtratur.* Quis enim tam demens filius familias qui tortoris manu, ac propalam crura ſibi frangi malit, quàm paternâ virgâ domi caſtigati? Quis leviculæ febri non anteponat calculi ac podagræ cruciamenrum? Quis hodie non malit ſilere tantiſper quam craſtino linguam ſibi lentè extrahi lacerarique? nonne dementiſſimus hoc in genere Adamus, qui paradiſo & immortalitate excidere, graviſſimóque per nongentos annos labore exerceri maluit, quàm pomi eſu, quo ſub mortis pœnâ prohibebatur, abſtinere? Nonne uxor Lothi fatuiſſima fuiſſet, ſi ſciens, prudenſque pœnæ ob retortos Sodomam verſus oculos imponendæ, in ſtatuam ſalis converti nihil penſi habuiſſet, modò indulgeret curioſitati? nonne ſuperbus ille Aman facilè tuliſſet Mardochæum ſibi genua honoris cauſâ non curvare, ſi in paratam illi, ob ejuſmodi neglectum, crucem ſeſe tollendum prævidiſſet? Certè

ſtulti

ſtulti fuêre Sodomitæ, qui cùm ignorare non poſſent propoſitum turpitudini ſuæ graviſſimum ſupplicium, tamen illi inhæsêre, uſque dum cæleſtis ac ſulphureus ignis eos involvit. Stultiores Noëmo coævi, qui auditâ tamdiu illius interminatione, ac vaticinio diluvii, niſi vitam correctam vellent, infamem voluptatem ultricibus undis extinguere coacti ſunt. Stultiſsimus denique Roboamus Judæorum Rex, qui cùm animadverteret populum ad ſeditionem pronum, niſi æqua poſtulanti acquieſceret, & inſuper audiiſſet conſilium ſenum idem ſibi communi conſenſu ſuadentium, eo ſpreto, adoleſcentum veſaniam ſecutus, cùm inſolenter populi preces repuliſſet, & ipſe ab eo repulſus, potiſsimam Regni partem perdidit.

244. *Eoſdem manes cruciat.* Atqui omne illud inſaniæ genus in pios manes convenit, ſpretis enim non conſiliis modò, ſed & præceptis divinis celeſti regno exciderunt, certè multi non ad minùs temporis, quàm imperium Iſraeliticum Roboamus tenuiſſet. Et quoties minas ſupremi Judicis, vel ex ipſiuſmet litteris, vel ex ore Cõcionatorum Noëmo ſimilium, fruſtrà audiêre! Quoties velut Sodomitas, conſcientia criminum commeritæ pœnæ illos admonuit! Quoties (quod Amano, ac Loti uxori non contigit) inſtantem ſibi ultionem prævidêre! Quoties ſupra Adamum commoniti ſunt, ſubeundorum ſibi olim cruciatuum morte, & longiſsimis laboribus graviorum, niſi vetitis abſtinerent! Hæc igitur multiplex inſania, ut par eſt, graviſsimè eos excruciat. *Nunc enim iniquitas*, ut prædixit Ezechiel. cap. 27. *ſurrexit in virgâ*, ſive, *in virgam*, & igneam quidem, quâ miſeri flagellantur: nec enim tã Deus, quàm illorũ veſania eos caſtigat: *Nunc afflictio una, afflictio ecce venit, finis venit, venit finis, evigilavit adverſum te.* O miſera anima, *ecce venit.* Qualis eſt enim afflictio illa, quæ dicitur *una*? *Perfecta*, reſpondent Interpretes, *ſingularis, extrema, funeſtiſſima.* Nonne igitur ipſamet eſt afflictio purgatorii? Illa, illa, quæ dum viveres, indormiſcere te dormiente & ſomnia mundi ſomniante videbatur, tandem *evigilavit adverſum te, venit enim finis. Ecce*, heu nimium percipis! *venit finis*, quando ſcelerum pœnas, quas facili ſatisfactione in vivis delere poteras, nunc integra ſolutione citra ullam miſericordiam pendere habes, adeò ut cùm inſaniam eorum, quos memoravimus, inſigni tuâ, multiplicíque ſuperâris, effectum in te detur, quod olim ejuſdem Vatis Ezech. cap. 5. oraculo prædictum fuit hiſce verbis. *Et faciam in te, quod non feci, & quibus ſimilia ultra non faciam*, quia nimirum quidquid pœnarum Deus hoc in mundo infligit, cedit Purgatorii cruciamento. O ſi! O ſi! hæc, & ejuſmodi melius expendiſſes, tam acerba pœnitentia non te excarnificaret. Si perfidam carnem pro meritis puniiſſes, nunc animus hàc flammâ non arderet. Si inſolentiam affectionum animi fregiſſes, nunc libera cœlo exſpatiarere. Si denique tantillum Chriſti ac ſalutis causâ paſſa fuiſſes, nunc pœnæ omnis immunis, cœli deliciis fruerêre. Sed quia alia omnia maluiſti, alia omnia meritò experiris. Ita luget unaquæque anima, ſed fruſtra. Ita *plorans plora vit in nocte*, ac caliginoſo purgatorii carcere, *& lacrimæ eius in maxillis eius.*

Pars tertia.

Dolor ob neglectam orationem.

Verum & aliud plorat, nec plorare nocte dieque deſinit. Conſtat inter ea, quæ virtute pollent ſatisfaciendi, orationem, ſeu preces, rem omnium facillimam eſſe, conſtat ejus beneficio purgatorii pœnas facile redimi. Cujus rei umbram aliquam dedit, ſeu Abigail mortem mariti, omniſque familiæ ſuæ ruinam precibus ad Davidem fuſis avertendo: ſeu Eſther Regina à Mardochæo patruo ſuo, malam crucem, atque à populo ſuo Judaico, internecionem oratione ad Aſſuerum Regem habitâ amoliendo. Sic enim fidelis anima, & ſuam & amicorum ſalutem, liberationemque à pœnis, quæ inimica ſcelera illi in purgatorio intentanr, non ægrè poteſt obtinere, piè conſtanterque precando. Etenim ex omnium SS. Patrum ſententiâ, Oratio Deum Judicem in Patrem convertit, imò ejus iuſtitiæ fortiter, non minus, quàm ſuaviter ſe opponit, eique, ne feriat, manus conſtringit. Ex quibus manifeſta fit eorum dementia, qui orationem negligunt. 245. *Stultitia non ſatiſfacientium oratione.*

Perinde enim ſe gerunt, ac ſtultus ille Nabal Abigaïlis conjux, qui Davidis famulis contumeliâ oneratis, ipſoque propterea juſtâ irâ accenſo, tunc vino ingurgitatus jacebat, quando David ad vindictam in illum, totamque ejus familiam effundendam properabat. Perinde quoque agunt, atque ageret reus noxarum capitalium, qui ne dignaretur quidem pœnam à ſe deprecari, cùm certò ſciret precibus vel minuendam, vel remittendam: Perinde denique agunt, atque illi, qui exilii, aut triremium laborem minoris facerent, quàm veniæ petendæ ſubmiſſionem. Quid? quòd nemo eſt tam bardus, ac mentis inops, qui pœnam mediocrem non noverit, aut negligat precibus à ſe depellere; Quantæ igitur 246. *Exemplis oſtenditur.*

igitur veſaniæ eſt non mediocrem, ſed ingentem exilii incendiiq́ue luſtralis pœnam, cùm vitare aut minuere precibus queas, ita negligere ac vilipendere; ac ſi nulla eſſet, aut ſi veniæ petendæ modum planè ignorares!

247. *Eliſeus eã in figurâ reprehendit.* Huc profectò accommodari poteſt mirabilis hiſtoria Eliſæi, jam extremùm ægrotantis, Ioáſque Regem Iſrael reprehendentis, valde arcanâ hactenus, ignotâque Interpretibus cauſâ. Sic igitur facer Hiſtoricus. *Eliſæus autem ægrotabat infirmitate, quâ & mortuus eſt, deſcendítque ad eum Joas, Rex Iſrael, & flebat coram eò, dicebátque: Pater mi, Pater mi, currus Iſrael, & auriga eius, & ait Eliſæus: Affer arcum, & ſagittas: cùmque attuliſſet ad eum arcum, & ſagittas, dixit ad Regem Iſrael: Pone manum tuam ſuper arcum: & cùm poſuiſſet ille manum, ſuperpoſuit Eliſæus manus ſuas manibus Regis, & ait Regi: aperi feneſtram orientalem; cumque aperuiſſet, dixit Eliſæus: iace ſagittam, & iecit: & ait Eliſæus, ſagitta ſalutis Domini, & ſagitta, ſalutis contra Syriam, percútieſque Syriam in Aphec, donec conſumas eam: & ait, tolle ſagittas, qui cùm tuliſſet, rurſum dixit, percute iaculo terram, & cùm percuſſiſſet tribus vicibus, & ſtetiſſet, iratus eſt vir Dei contra eum: & ait, ſi percuſſiſſes quinquies, aut ſexies, ſive ſepties, percuſſiſſes Syriam uſque ad conſumptionem, nunc autem tribus vicibus percuties eam.* Hactenus ſecer Hiſtoricus. Hîc multa quæſtio SS. Patrum & Interpretum. Cur enim Regi iraſceris, ô Propheta, quòd pluries terram non percuſſerit Ioas? unde enim noſſe potuit percuſſionum numero æquandum numerum victoriarum? Probabile eſt, quod cenſent Abulenſis & Sanctius, id Vati quidem notum, ſed divinâ voluntate celatum eſſe Ioas, tantumq́ue illi diſertè injunctum, ut ſæpe terram percuteret, non facturus utique, niſi id illi dictum fuiſſet. Quid portò ſagitta denotat? nimirum orationem: eſt namq́ue vera Domini ſagitta, ſive quia à Domino in orantis animo, velut in pharetrâ imponitur, ſive quia cor Domini penetrat, & ſanguinem ex eo elicit, id eſt, meritorum Sanguinis Chriſti largam in nos effuſionem obtinet; ſive quia ſagitta ſalutis eſt à Domino contra hoſtes noſtros, id eſt, noxas noſtras pœnis noſtris inhiantes. Si ergo Joas terram, quæ hoſtilem regionem deſignabat, ſæpiùs ab Eliſæo juſſus percutere jaculo, jure ab illo reprehenſus eſt, quòd tertiò dumtaxat percuſſiſſet: mortales illam ſemper percutere juſſi, ad delendos penitus hoſtes, ſeu noxas ſuas, & earum ſobolem, id eſt, pœnas extinguendas, ſi id facere cunctentur, ſi recuſent, ſi rariùs ac fermè numquam precentur, certè, & meritò, dementiæ accuſandi ſunt, & ſuppliciis purgantibus, utcumque funeſta ſint, adjudicandi.

Hæc igitur etiam dementia pios manes mœrore conficit. Etſi enim certum ſit, ut ait Suarius Tom. 2. de relig. cap. 11. eos quidem Deum pro ſeipſis orare poſſe, tum quia Deo cari ſunt, tum quia multis rebus indigent, quæ honeſtiſſimâ de cauſâ deſiderare poſſunt, & petere: etſi exploratum quoque ſit illos poſſe impetrare, quia cùm Deo cari ſint, & nihil niſi honeſtum, honeſtóque ſine deſiderare queant, & poſtulare, digni ſunt qui exaudiantur; tamen non minus exploratum eſt eorum orationem, uti meriti, ita ſatisfactionis incapacem eſſe. Porrò cùm ad orationis certam efficaciam, promiſſio divina requiratur (quoniam oratio naturâ quidem ſuâ allicit ad concedendum quod petitur, ſed non compellit, niſi promiſſione ejus, qui fallere non poteſt, fulciatur) ambigi poteſt an ſupremus Judex, idemq́ue Pater, decreverit ac promiſerit orationi piorum manium pro ſe fuſæ tantum tribuere, quantum orationi viatorum, cæteris paribus, etſi ſola vis impetrandi, non ſatisfaciendi ſpectetur. Et dubitationem auget, quòd pii manes ex maximâ in Deum caritate liberationem à pœnis flagitant, maximâque cùm perſeverantiâ orationis; quam utramq́ue neceſſe eſſet hac in vita plurimùm obtinere, etſi faceres mortalem ſolâ ſibi reſervatâ impetrandi virtute omne jus ſatisfactionis ab ſeſe in alterum transſcribere. Ex quibus conficitur interpoſitâ conditione paris impetrationis in viatore, ac defuncto, ceteriſque paribus, fore ut defunctus, maximè ex ſanctioribus, libertatem ſuam brevi conſequeretur; quod tamen falſum eſt. Dicendum ergo videtur pios manes non proximè à Deo impetratrare libertatem, aut pœnarum remiſſionem, uti mortales poſſunt, ſed id tantùm, ut pii mortales ipſos quoquo modo ſolentur ac juvent. Quòd ſi verò quis eos per ſe aliquid à Deo obtinere velit, non incredibile eſt illud tam facile illis, quàm mortalibus, eſſe concedendum. 248. *Oratio piorum manium pro ſe imbellis.*

Ut ut eſt, dici non poteſt, quanti hæc ſit ſcaturigo mœroris, potuiſſe precibus, vel ſuis, vel alienis, quas in manu habebant, redimere tam acerbi ignis tormentum, & neglexiſſe. Quò enim fuit expeditior liberationis occaſio, quâ volens excidiſti, eò malum atrocius eſt; quia pœnitentia moleſtior, maximè ſi occaſio illa 249. *Hinc pœnitet eos dum viverent non oraſſe.*

redire

redire amplius nequit. Atqui verius quàm Jeroſolyma ore Jeremiæ, ſic plangat unaquæque anima. *Lapſa eſt in lacum vita mea, & poſuerunt lapidem ſuper me.* Thren. 3. non modò ne exire hinc valeam, ſed ut ne quidem è cœlo facile exaudiri poſſim, dum nocte dieque è mediis flammis inclamo miſericordiam. ſed meritò ſurdum mihi factum eſt Numen, quia cùm audire me, & exaudire cuperet, precari renui. Heu nimis ſerò nunc experior, audiendum olim mihi fuiſſe illud Prophetæ. *Quærite Dominum, dum inveniri poteſt: invocate eum dum prope eſt.* Iſaïæ 55. Quod tempus Interpres Chaldæus, tempus hujus vitæ interpretatur. *Neque enim*, ut D. Bernardus monebat Serm. 5. de Quadrag *tunc erit invocandi tempus, quando memini proximus erit Deus, ſed aliis quidem præſens*, Cælitibus utique, *aliis verò nimis remotus*, ſcilicet in hoc terræ centro jacentibus. Quare verè dixero, quod Jobus cap. 19. *Ecce clamabo vim patiens, et nemo audit; vociferabor, & non eſt qui judicet* ad miſerandum. *Semitam meam circumſepſit, & tranſire non poſſum, & in calle meo tenebras poſuit.* Ita loqui poſſit quælibet anima.

250. *Dum tempori, & labori non parcunt ad ditandos hæredes.*

Sed ſunt, quas longè ſævior metanœa diſcruciat. Illæ nimirum, quibus convenit illa Sapientis indignatio; *Rurſus deteſtatus ſum omnem induſtriam meam, qua ſub ſole ſtudioſiſſimè laboravi, habiturus hæredem poſt me, quem ignoro utrum ſapiens, an ſtultus futurus ſit, & dominabitur in laboribus meis, quibus deſudavi, & ſollicitus fui, & eſt quidquam tam vanum?* ſive ut vertit Chaldæus, *& obſtupui in corde meo, & dixi; hoc etiam vanitas.*

251. *Quod jam graviſſimè ferunt.*

Enimverò graviſſimè ferunt ita ſe hæredibus locupletandis inſudaſſe, ut ad curam orationis & ſalutis vix ſibi quidquam temporis reliquum fecerint: id quod plurimis conſiliariis, & mercatoribus, & opificibus, & Advocatis contingere plus nimio compertum eſt. Deinde tum quidem ignoraſſe, quibus opes relinquerent, tanto paratas labore, ſed nunc ſat noſſe, ex eorum oblivione ſuæ calamitatis, ingratiſſimos eſſe, & mendaces, & crudeles, & impios, quando vitâ functos. contra fidem. humanitatem, ac pietatem, & prece & ſtipe deſtituunt: legata ad piorum orationes, atque ſacrificia procuranda, vel arrodunt, vel extinguunt, vel exequi negligunt, imò injuriam ſibi factam putant, ſi defunctus paulò. quàm vellent, conſultiùs ſuas voluntates firmârit, ſemperque fermè nimium eſt, quod animæ ſuæ in flammis arſuræ levamento reliquit. Interea triumphant cum illius fortunis: illius autem? ſuis, volui dicere, nec enim in eis ullum parentum beneficium, ſed ſolùm jus ſuum agnoſcunt. Heu miſeri manes! tantíne vobis erat, eos à vobis vel ſic ditari, ut propterea comburi non recuſaretis? Quid? quod damnant ipſi, ridentque immodicos ſudores ſuâ cauſâ profuſos, quando hilariter, atque intemperanter eos bibunt; tantum abeſt, ut veſtri miſereſcant, & tantis ingemiſcant ærumnis. Hæc igitur eſt immenſæ, ut ita dicam, cauſa mœſtitiæ: maximè ſi, quod credibile eſt, Deus renunciari manibus per Angelos jubeat infelicem uſum patrimonii opumque, quibus cum animæ ſuæ damno pepercêre, ſcilicet in pœnam tam inſani in ſuos amoris, atque in ſe parſimoniæ, ac crudelitatis. ſed de his rurſum ſuo loco.

§. 1.

De ſatisfactione ex opere operatio.

Pars prima.

Dolor Defunctorum ab neglecta Sacramenta.

Cæterum eò magis ingraveſcit hæc ſtultitia, quò provehimur amplius. Exploratum eſt enim Sacramentis multò inſigniorem ineſſe vim ſatisfaciendi, quàm ullis operibus bonis, ſi par charitas, atque animi diſpoſitio ſpectetur. Nam Sacramenta ex opere operato ſatisfaciunt, id eſt, ſi quidem animi ea ſuſcipientis affectus, ſatisfactionis virtute polleat, vim illi novam ac peculiarem addunt, ſin minus, modò abſit obex culpæ lethalis, ſatisfactionem ſuſcipienti conferunt. Adde, & in ſacramento pœnitentiæ, pœnam, quæ ritè reo à Sacerdote imponitur, eâdem virtute ſatisfactionis ex opere operato pollere. Ex quibus liquet, & quàm facile ac pronum ſit, iis ſuſceptis, criminum pœnas diluere, & quàm ſtultum non ſuſcipere. Nam quod quidem ad confeſſionem attinet, tibi dicitur, ô mortalis, fatere Confeſſario culpam, & non modò illam expiabis, quanta, quanta ſit, ſed etiam de pœnâ illi debitâ non parum delebis, ac fortaſſe illam totam. Age, defle crimina, elue illa lacrimis, & opus non erit igne eluere. Eia decerne eadem deſinere, & corrigere vitam, & pariter ſupplicii illis debiti vinculo te exonerabis. Quid igitur ſtultius, quàm confeſſionem negligere? Inſuper mandat tibi Sacerdos Chriſti nomine, ut in aliquam eorum pœnam, aut quinies recites

252. *Stultitia non ſatiſfacentium Sacramentis.*

 orationem

orationem Dominicam ac ſalutationem Angelicam, aut Sertum Marianum percurras; quaſi diceret, hoc fac, atque exilii & incendii pœnâ te libero: quis ſanus hanc optionem non admittat? Quid verò de SS. ſynaxi dicam? mirum enim dictu! reus es & ſcelerum & cruciatuum: vis utriſque liber evadere? Euge ſynaxim adi, divinæ menſæ accumbe; virtute ipſius Sacramenti, ſeu directè, ut in ſcholis loquuntur, ſeu indirectè operantis (quid enim refert?) voti cōpos fies. Ergone pœnæ loco eſt delicioſiſſimis divinitatis deliciis paſci? eſt omninò. O pœnam ſuavem ac jucundam! ô quàm ſatius eſt carbonem illum Seraphicum de altari ſumere, eoque labia ſua cum Iſaiâ contingere, quàm flammis illis purgantibus immergi! quàm præſtat adire illud cæleſte convivium, quàm deportari in caliginoſum purgatorii exilium! mitto Sacramentalia, quorum vis ad virtutem Sacramentorum aliquatenus accedit.

253. *Adumbratur hiſtoria Caini.* Et quæro ex te, mi lector Chriſtiane, quid de Caino ſentias hac ſuper re. Cainus mœrore, irâ, odio, invidiâ in fratrem ſuum Abelem contabeſcens, quòd Deus igne de cœlo miſſo ejus ſacrificia ſibi placere demonſtraſſet, & jam parricidium meditans, ſic à Deo interrogatur. *Quare iratus es, & cur concidit facies tua? nonne ſi benè egeris, recipies? ſin autem malè, ſtatim in foribus peccatum aderit?* Cur iſta Deus? nempe ut eliciat pœnitentiam propoſitâ peccati pœnâ, id eſt conſcientiæ atrociſſimo verme, qui jam tum eum rodebat, itemque mercede, ſi emendaret noxam, nempe primas deinceps Deo, ſecundas ſibi, non contrà, uti fecerat, fruges ſervando. Et tamen ſceleſtus ille pro pœnitudine parricidium illi divinæ benignitati rependere cogitat. Quamobrem *dixit Cain ad Abel fratrem ſuum, egrediamur foras, cùmque eſſent in agro, conſurrexit Cain adverſus fratrem ſuum Abel, & interfecit eum.* Neque tamen illum Numinis miſericordia deſerit. Iterum confeſſionem ac pœnitentiam interrogando elicere tentat, *& ait Dominus ad Cain, ubi eſt Abel frater tuus? Qui reſpondit, neſcio,* & procacitatem mendacio adjungit. *Num*, inquit, *cuſtos fratris mei ſum ego?* Pergit tamen Dominus impudentiam ejus terrere, ad ſceleris confeſſionem. *Quid feciſti*, inquit, adhuc tempus eſt, fatere crimen. Surdo canitur: at Deus: *Vox*, ait, *ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra,* & audio, & propterea *maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tuâ. Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos, vagus, & profugus eris ſuper terram.* Gen. 4. Quid tibi, mi lector, videtur de Caino? nonne non tantùm impius, ſed & inſanus cenſendus eſt, qui toties, tamque benignè provocatus ad vulnera mentis detegenda, ut medelam acciperet, pertinaciter renuit? nonne meritò plexus eſt inaudito exilio, undequaque fugere coactus. Talis eſt profectò & gravior mortalium inſania, confeſſionem Sacramentalem devitantium, qui propterea multantur exilio omnium calamitoſiſſimo.

Alterum ejuſmodi exemplum adjicio. 254. *Naamani.* Naaman authoritate atque potentia Princeps, ac Regi Syriæ propter egregia merita familiaris, & in paucis carus, leprâ laborabat: cumque ab ancillâ quâdam Iſraëlitide didiciſſet, eſſe in Iſraële Prophetam, à quo tam fœdo atque moleſto morbo liberari poſſet, cùm Regiis litteris profectus eſt Samariam, ac ſubinde venit ad Eliſeum; qui Naâman ad Jordanem mittit, jubetque ut in eo ſepties abluat ſe, de optatâ ſanitate ſecurus. facile ac promptum remedium. Sed quid *Naaman*? *Iratus*, inquit Scriptura, *Naaman recedebat, dicens, putabam, quòd ingrederetur ad me, & ſtans invocaret nomen Domini Dei ſui, & tangeret manu ſuâ locum lepræ, & curaret me: numquid meliores ſunt Abana & Pharfar fluvii Damaſci omnibus aquis Iſraël, ut laver in eis, & munder?* Ita ipſe. Sed quid loqueris demens? quid petis? Sanari. Quid igitur tuâ refert modò ſaneris, ubi ubi facilè abluaris? Quid intereſt, an per ſe ipſe, an per miniſtrum ſanitatem tibi ſpondeat Vates? *Cùm igitur vertiſſet ſe & abiret indignans, acceſſerunt ad eum ſervi ſui, & locuti ſunt ei. Pater, etſi rem grandem dixiſſet tibi Propheta, certè facere debueras: Quantò magis, quia nunc dixit tibi; lavare, & mundaberis. deſcendit & lavit in Iordane ſepties iuxta ſermonem viri Dei, & reſtituta eſt caro eius ſicut caro pueri parvuli, & mūdatus eſt.* l. 4. Reg. c. 5. En imaginem plerorumque mortalium. Leprâ pleni ſunt; quid enim peccatum, niſi lepra, totam animam fœtore atque horrore Deo hominibúſque inviſam reddens? Atqui ex veteri lege mundandi ſunt leproſi, & noſtris quoque proponitur aqua Jordanis, Sacramenti, inquam, leviſſimum lavacrum, igne alioqui purgandis, ſi Jordanem illum reſpuant. Cunctantur tamen, & bona pars recuſant, & ſi de confeſſione cùm iis agas, cum Naâmano avertunt ſeſe, & abeunt, nec libet eo, expeditiſſimo licet remedio, curari.

Et hæc illa, eſt perennis piorum manium, atque aſperrima pœnitentia, tam facile 255. *Defunctos exagitat.* pœni-

pœnitentiæ Sacramentum non frequentiùs obiiſſe. Hæc eſt maxima mœſtitudo in Jordane iſto non ſe crebriùs laviſſe, potiùs quàm ignis horridam purgationem exſpectaſſe. Nam recurrunt illis illa famulorum Naamani. *Pater, etſi rem grandem dixiſſet tibi Propheta, certè facere debueras, quantò magis, quia dixit tibi, lavare, & mundaberis.* Quis enim ille Propheta id nunc præcipiens? Concionator, Confeſſarius, aliique Numinis Interpretes, qui ſanè, ſi ejuſdem juſſu leproſis noſtris rem grandem injungerent, ad infamem lepram curandam, ejusque igneam purgationem devitandam, æquo animo ſubeunda foret; ſemper enim levis ac facilis, illius reſpectu habito eſſet exiſtimanda; cùm longè faciliùs ſit detegere plagam, quàm eam incîdi atque aduri. Sed ſera eſt pœnitentia veſtra, O miſeræ animæ. Sera quoque, non potiùs accubuiſſe epulis divinis, per ſeſe alioqui optabiliſſimis, quàm detineri in hoc flammeo ergaſtulo voluiſſe. Nempe per ignes ad illas epulas penetrare debebatis & nunc velletis, & tamen ignes pati, quàm illas deguſtare maluiſtis, & hæc profectò cogitatio, hæc ſyntereſis, graviùs igne vos excruciat. Meritò itaque ſortem veſtram plangitis, meritò nobis ac libenter inclamaretis, ut veſtro exemplo saperemus. Enimverò infelix eſſe meretur, qui obviam ac ſe ultrò offerentem felicitatem repellit.

PARS SECUNDA.

Dolor eorumdem ob neglectam Miſſam, & indulgentias.

256. *St litia neglectus Miſſa.* PORRO huic triſtitiæ, alia quoque accedit, nec impar priori: quod ſacroſancto Miſſæ ſacrificio intereſſe, itaque ſatisfacere neglexerint. Conſtat enim, & tertio libro dicemus, virtutem illi ineſſe pœnas ex opere operato delendi. Quamobrem dum homini Chriſtiano, Miſſæ auditio præcipitur, perinde èſt ac ſi dicatur: vade age, interſis ſacrificio, atque ita fugies ergaſtulum, fugies ferale ſuggeſtum, & fornacem illic tibi bullientem. Et perinde eſt dum ſuadetur Miſſæ procuratio, ac ſi dicatur: Cura Chriſtum ſacrificari in arâ, & incendium evades. Ex quo dementia illud negligentium ſumma arguitur. Quid enim Miſſæ ſacrificium? eſt pulcherrima totius orbis imago Chriſti ſeſe noſtrâ causâ immolantis. Et ſapientis erit ejus aſpectum negligere; tantâ præſertim propoſitâ mercede præſentium, atque aſpicientium? Quid iterum ſacrificium Miſſæ? Scena eſt Chriſti noſtrâ causâ Patri æterno in gratiarum actionem ſe offerentis, pro communibus propriisque omnium beneficiis, & novis obtinendis. Et tam inſanus ſit quiſpiam, qui illam non libenter procuret, aut contempletur, maximè novo ac maximo beneficio veniæ pœnarum culpis ſuis debitarum provocatus? Quid ſacrificium? Eſt legatio Chriſti ad Patrem æternum pro gratiâ miſericordiaque, reis mortalibus ac immortalibus obtinendâ. Et non dementis ſit, illam ne præſentiâ quidem ſuâ dignari, ad deſiderium ſaltem veniæ demonſtrandum? Quid eſt præterea? Eſt miſtica effuſio Sanguinis Chriſti in flammas purgatorias, earumque, vel mitigatio, vel extinctio. Qui igitur ei operari, aut adeſſe nolit, demonſtrat de illis ſe parum laborare, atque adeò eo Sanguine eſſe indignum. Quid igitur dementius? Quid denique ſacrificium? Eſt Chriſti ad ſacras ſpecies alligatio, ut ſuo iſto carcere captivos purgatorii redimat. Quantæ igitur inſaniæ nolle vel aſpectu lytrum mereri?

Sed rem hanc figurâ aliquâ illuſtremus. 257. *Figura illuſtratur.*
Aptiſſima porrò eſt ſerpentis ænei efficax ad ſanandum contemplatio. Cœperat populum Iſraëliticum per deſerta ambulantem tædere itineris ac laboris, *locutúſque cõtra Deum, & Moyſen, ait, Cur eduxiſti nos de Ægypto, ut moreremur in ſolitudine? deeſt panis, non ſunt aquæ, anima noſtra iam nauſeat ſuper cibo iſto leviſſimo.* En virulentam murmuratorũ linguam; Quare quæ ſerpentes imitatur, aptè à ſerpentibus puniatur. *Quamobrem miſit Dominus in populum ignitos ſerpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum, venerunt ad Moyſen & dixerunt: peccavimus, quia locuti ſumus contra Dominum, & te ora ut tollat à nobis ſerpentes, oravítque Moyſes pro populo, & locutus eſt Dominus ad eum: fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno, qui percuſſus aſpexerit eum, vivet. fecit ergo Moyſes ſerpentem æneum, & poſuit eum pro ſigno; quem, cùm percuſſi aſpicerent, ſanabantur,* Nu. 2. En figuram Chriſti, non modò in Golgothæo monte è cruce pendentis, ſed etiam in altari. Et hic enim conſpectus ſerpentum ignitorum, ſine morſu, velut ignem membro læſo imprimentium, id eſt peccatorum plagas perſanat. Quemadmodum ergo ſi quis ex Iſraeliticis eum erigere, aut aſpicere ad curationem dedignatus eſſet, jure merito mente captus, aut curatione indignus eſſet judicatus: ita qui noxarum plagas revera igneas & urentes aſpectu Chriſti in

atá erecti

arâ erecti, non vult curare.

258. *Defunctos cruciat.* Itaque & hoc vehementer gemunt animæ, noluiſſe ſeu neglexiſſe ignem, quo ardent, vel ſic mitigare, aut extinguere; quámque illud erat pronum Miſſæ operari tradito ſtipendio, aut præſentem ſe ſiſtere, tam durum & intolerabile eſt in purgatorii tormentis tam miſerè, tamque diu hærere. O quid jam non darent, ut ſacrificia pro ſe fierent! aut quid non facerent, ut vel uni ſacrificio intereſſent! quantâ cum pietate & reverentiâ imaginem illam vivam Chriſti morientis, & amabiliſſimum illum amantis carcerem, dum in Miſsâ populo exhibentur, conſpicerent! Quàm avidè Sanguini Chriſti myſticè in eos effuſo, ſeſe velut immergerent! Sed vota hæc fruſtra ſunt, imò non fruſtra, cùm eas acerbiſſimè torqueant, quia jam ſunt fruſtra: quia cùm antehac nullo negotio expleri poſſent, jam nequaquam poſſunt: quia denique cùm oculos rebus vanis ac turpibus, aures item carminibus inanibus, aut impuris tam faciles olim adhiberent; nihil illis operoſius aut rarius erat, quàm tam ſalutari ſacrificio intereſſe. Sed hoc illis omnium atrociſſimum accidit, quòd cùm pro animæ bono ac ſolatio, in tantis cruciatibus, item pro Miſsâ procurandâ omnes mundi theſauri meritò impendendi eſſent, infœlices illæ, dum in vivis agerent, pluris pauxillum nummorum quàm utrumque illud fecerint. Heu! nunc maximè, nunc atrociſſimè illis dolet, quòd ſibi hæc Eccleſiaſtici cap. 10. conveniant, *Nihil eſt iniquius, quàm amare pecuniam. Hic enim*, qui eam amat, *& animam ſuam venalem habet, quoniam in vita ſua proiecit intima ſua.* Quàm enim iniquè ſecum agit, qui pauculis aſſibus parcit, quibus Miſſam procuraret in lytrum purgatorii carceris? nonne hic potiſſimè animam ſuam venalem habet, & parvo quidem venalem, quippe qui animæ tantum bonum, tamque neceſſarium octo aut decem nummulis non æſtimat? Nonne eamdem animam venalem habet, qui eam non periculis tantùm, ſed & certo incendio exponit, ne levem ſubeat laborem audiendi Sacri, aut damnum ſtipendii ſacrificaturo ſolvendi? Certè quidem qui eſt hujuſmodi, *intima ſua*, ſeu viſcera, quæ miſericordiæ ſedes eſt, *proieciſſe* omninò dicendus, quia miſerias ſuas futuras, licèt ingentes, minimè præcavet, quia miſericordiæ divinæ thronum adire non dignatur; quia denique mavult diu, atrociterque cremari, quàm aut ſacro intereſſe, aut ſtipendio levi curare illud bono ſuo patrari.

Quòd ſi ita res habet, quid ſentiendum de neglectu indulgentiarum? Enimverò & ſacrificium Miſſæ & ſacramentorum ſuſceptio, pœnitentiæ potiſſimùm, & oratio, & eleëmoſyna, & jejunium laboris aliquid admixtum habent: at indulgentiæ quæſtus, ut plurimum vix ullum requirit. Atque ut requirat, primùm nequit ambigi, quin operibus noſtris ſatisfactoriis multum præcellat ad ſatisfactionem; eſt enim applicatio ſatisfactionum Chriſti ac Sanctorum. Deinde non videtur etiam dubitandum, quin explens ea, quæ ad plenariam exiguuntur, certiùs ac pleniùs eximat ſe pœnis in purgatorio luendis, quàm ſi obtineat, quod virtute confeſſionis ac pœnitentiæ Sacramentalis, itemque Synaxeos ac ſacrificii obtineri ſolet. Ex quibus conſequitur ſtultitiam indulgentias negligentis, parem eſſe multiplici ſtultitiæ opera ſatisfactoria, itemque ſacrificium ac ſacramenta negligentium: ſi quidem ſolius ſatisfactionis ratio habeatur, non meriti, & impetrationis, quorum, & opera, & ſacramenta longè ſunt fœcundiora; de quâ ſtultitiâ, ne denique ſimilitudine tædium pariam, hoc tantùm habeo dicere, inſigniter inſanientes eſſe, malle exilio & carcere, & ignis flagrantiſſimi ſupplicio damnari, quàm ex Chriſti ac Sanctorum theſauro, facillimo negotio, & verè nullo labore, quantumlibet ſatisfactionum in hac Pontificum beneficentiâ conſuetâ obtinere. Cui ſtultitiæ cùm dolor piorum manium adæquetur, omnes mœrores ex neglectu, de quo agimus, exortos, ſuperet neceſſe eſt. 259. *Stultitia indulgentias negligentium.*

§. 3.

Recapitulatio Dictorum De pœna Damni cùm paraneſi ad commiſerationem.

Atque de pœnâ damni piorum manium: quæ, ſi ſingula & univerſa menti obverſentur, ſi captivitatis inauditæ calamitas, ſi carceris profundi ac tenebroſi miſeria, ſi contiguitas ac fortè continuitas cum orco, ſi animarum alligatio ad ſuum ergaſtulum, ſi privatio viſionis beatificæ, atque adeò jactura poſſeſſionis Dei, ſi jactura etiã amoris beatifici, gaudiique multiplicis ex viſione erumpentis ſpectetur, ſi prætereà dolor ingens ex jacturâ gratiæ ſanctificantis, atque adeò gloriæ infinitæ, ſi inſuper ea quæ naſcitur ex indignitate repudiationis gratiarum actualium, ex peccati maculâ, ſeu Numinis offenſa, ex deici- 160. *Recapitulatio.*

ex deicidio item ac Chriſticidio, aliiſque noxæ lethalis effectis triſtitia conſideretur: ſi denique hæc ipſa, quam poſtremò expoſuimus, ex neglectu ſatisfactionis, hac in vitâ facilis & obviæ hauſta mœſtitiæ expendatur, quas ſingulas per ſe eſſe graviſſimas oſtendimus, videat peritus lector, quàm inexplicabilem doloris acerbitatem inferant, quæ diſſeruimus, univerſa. mihi quidem nunc potiſſimè vera videtur Angelici Doctoris ſententia, pœnam damni minimam maximis hujus mortalitatis cruciatibus præferendam eſſe.

261. *Item commiſeratio.* *Propterea repleti ſunt lumbi mei dolore, anguſtia poſſedit me, ſicut anguſtia parturientis. Corrui cùm audirem, conturbatus ſum cùm viderem, emarcuit cor meum; tenebræ ſtupefecerunt me. Babilon dilecta mea, poſita eſt mihi in miraculum.* Nam ſi Iſaiæ Vati cap. 11. tam luctuoſa fuit Babilonis clades olim eventura ſub Balthaſare, profectò longè potiori jure piorum manium pœna damni univerſa verba hæc, affectumque iis reſpondentem exprimere ex nobis debet. Eorum namque exilium ac duriſſimæ anguſtiæ, velut difficili ac longo puerperio Deum parturientium, atque ad fælicem in ſe illius partum, ſupra quàm concipi poteſt, anhelantium, cor noſtrum in ſimiles anguſtias ex commiſeratione redigat oportet. Et cum audimus eos toto niſu in palatia cœli connitentes, Judicis ſententiâ deturbatos in terræ centrum, & proximè tartarum; & nos ipſos corruere præ miſericordiâ par eſſet. Adhæc cùm objicitur nobis jactura illorum tanta, & viſionis & amoris, & gaudii beatifici, & excluſio è ſocietate Sanctorum, conturbari & emarceſcere præ dolore deberemus, & caligine mentis oculis affuſâ ſtupeſcere. Non enim jam Babylon illa ſuperba Cyri jugo ſubjicitur, quam etſi Genti Judaicæ inimicam, diligit ex charitate pius Propheta: ſed Numinis filiæ, Chriſti Sponſæ, & quidem amiciſſimæ ab eo ſic accipiuntur, ac ſi eſſent inimiciſſimæ, adeò ut unaquæque meritò illud Jobi cap. 7. uſurpare poſſit. *Quare poſuiſti me contrarium tibi, & factus ſum mihimet ipſi gravis*, item illud cap. 19. *Iratus eſt contra me furor ejus, & ſic me habuit, quaſi hoſtem ſuum.* Quare *in miraculum poſitæ* dicuntur, ſive quia mirabiliſſimum eſt eas ab amantiſſimo Sponſo ſic torqueri, quando iter erat ad cæleſtes nuptias, ſive quia peccati ſic eas dejicientis gravitatem admirandam exhibent, ſive denique quia hoc eorum ſupplicium, ita hujus mundi ſupplicia ſuperat, ut miraculum ſuperat naturam.

Neque verò affectus in eas noſtros ſteriles eſſe decet. Itaque ut carcere iſto quantocyus exeant, collatâ ſtipe, ac lytro perſoluto captivos ſolvamus: ut divinitatis conſpectu perfruantur, earum causâ Deum ac Dominum noſtrum ſacratum ſpecierum velo tectum, in Miſſæ ſacrificio frequenter ſpectemus: ut amore Numinis beatifico potiantur; cor noſtrum, & non paucas actiones ex verâ caritate manantes, ipſorum bono; Numini conſecremus: ut gaudio beatifico cumulentur, afflictorum mortalium, qua licèt, mœrorem levemus, ægrorum dolori ſaltem verbis ſuavibus medeamur, pauperum egeſtatem liberali ſtipe ſublevemus. Ut denique Sanctorum ſocietatem tandem ineant; Sanctos ipſos Cælites imploremus. Quod ſi nummorum, & ſtipis copia deſit, in promptu ſunt deſideria; votaque quibus ſemper divites eſſe poſſumus. Hæc cumulemus, his ipſis eas votorum compotes reddamus.

Quî autem fieri poteſt, ut his etiam pateamus, cùm canis clauſi, atque adeò ejulantis miſerti, non modò optemus ejus liberationem, ſed etiam affectu quodam naturæ inſito procuremus? Quid? novi ego quampiam, quæ nullum etiam leviſſimum, vel felis, vel canis domeſtici incommodum, ſine commiſerationis intimæ ſenſu ac mœrore, querimoniiſque ſpectare, nedum injuriam ferre poterat. Novi, quæ catelli morbum, non levi dolore, mortem luctu ac lacrymis proſecuta eſt. Et homo hominis miſerabilem captivitatem, jacturam immenſam, triſtitiam tantùm non infinitam, ſiccus, & immotus ferre poterit? Quid memorem piſces ob cuculli ſpeciem, monachos dictos Olao teſte lib. 4. cap. 1. cùm aliquem è ſuis captum animadvertunt, tantum ſtrepitum circa navim excitare, ut eam everſuri videantur, nec ceſſare donec reddatur? An decet piſces hominibus humaniores, atque in ſuos benigniores eſſe? An par eſt Chriſtianos, nihil miſerationis ſentire in ſummis ſuorum tormentis & triſtiſſimâ captivitate, quando beſtiæ in multo leviori ſic affectæ ſunt? non eſt profectò hoc hominibus conſentaneum, non eſt Chriſtianis. Qui enim *credit Domino, miſericordiam diligit* Pro. 4. Ergo miſerere Lector, miſerere animarum, quæ cùm hæc placidè legis, Deo ac cœlo ſpoliatæ, mœrore, quem ſaltem voto ac tacitâ brevique prece levare potes, conficiuntur. Adde voto, & deſiderio decretum poſt hac efficaciùs adjuvandi, & rem tandem perfice. Quod ſi negligis, ſi multorum more mortalium, 262. *Excitanda.*

quaſi fabulas aniles hæc legis, ſine motu, ſine commiſerationis ullo affectu, profectò meritò tibi applicem illa Iſaiæ ſuprà piis manibus applicata. *Babylon dilecta mea poſita eſt mihi in miraculum.* Rectè enim exprobrent tibi pii manes, impiæ Babylonis inſtar te eſſe, nec tamen illis non dilectum, cùm amantiſſimi manes ſalutis tuæ immemores eſſe nequeant, nec ceſſent Deum pro ſuis comprecari. Rectè etiam quetantur poſitum te ipſis ac propoſitum in miraculum duri ac ſaxei pectoris, in prodigium inhumanitatis, in naturæ monſtrum. Quod ſi ita eſt, etiam atque etiam cave. Minus enim verè quadrat tibi illud funeſtiſſimum Jacobi Epiſtolæ cap. 2. *Judicium ſine miſericordiâ illi, qui non facit miſericordiam*, iis ſaltem quos Deus mortalibus propoſuit in prodigium miſeriæ, ac calamitatis.

CAPUT SEXTUM.

De pœna ſenſus.

ARTICULUS I.

An, & quomodo ab igne infligatur?

§. I.

Pii manes igne cruciantur, eóque ſulphureo ac bituminoſo.

PARS TERTIA.

Igne cruciari oſtenditur.

264. *Pœnâ ſenſûs caſtigantur.* EXPOSITA damni pœnâ, proximè ſequitor, ut de pœnâ, quam ſensûs vocant, diſſeramus. Eſt igitur primùm pœna ſensûs, id genus pœnæ, dolorisve, quem vel pii, vel impii manes, aut dæmones ab inſtrumentis vindicis Juſtitiæ perſentiunt, præter eam triſtitiam, quæ vel ex privatione beatitudinis, vel ex cuſtodiæ luſtralis conditionibus poteſt exoriri. Porrò ejuſmudi aliquam in purgantibus locis pœoam reperiri non modò Doctorum, ſed & totius Eccleſiæ conſenſu exploratum eſt. Et verò Juſtitiæ divinæ ratio id exigit, ut quos pravorum deſideriorum vis à Numinis amore, obſequioque ad illicitas voluptates impulerit, ii contrariâ hujuſmodi voluptatibus pœnâ, ſi quidem eas hac in vitâ minus eluerint, caſtigentur. Cui rationi conſonat divinum illud effatum Apoc. 18. *Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum*: & hoc Iſaiæ cap. 15. *ſecundùm magnitudinem operis eſt viſitatio eorum*: Item illud cap 3. *Væ impio in malum; retributio enim manuum eius fiet ei.*

265. *Eaq; ab igne profecta.* Atqui tormentum illud ab igne creari inter Catholicos receptiſſimum eſt, certumque, ut ait, Suarez, licèt citra fidem divinam. Etſi enim à Florentino Concilio deciſum habemus extare aliquod Purgatorium: non tamen in eo conſtare ignem, quo animæ crucientur, quia Græci, qui illi intererant, ſibi hoc perſuaderi non permiſêre. Nemo tamen ſanus jam infitias eat, cùm Latini omnes Patres ac Theologi, ipſeque Cyrillus Græcus, aliique ejuſdem gentis, id clariſſimè, indubitanterque aſſeraot. Ac Cyrillos quidem commentario io Joannem lib. 10. cap. 14. illud diſertè affirmat. Nyſſenus quoque & ipſe Græcus orat. de infantis animâ piè corpore egreſsâ. *Subibit*, inquit, *actæ vitæ judicium, accipiet pro merito retributionem, vel igni purgata, iuxta Evangelii verba, vel in rore benedictionis refrigerata, atque refocillata.* Baſilius inſuper in c. 9. Iſaiæ, *Non omnimodam*, ait *internecionem, & exterminium comminatur; ſed innuit expurgationem* juxta Apoſtoli ſententiam. *Ipſe autem ſalvus erit, quaſi per ignem.* Deoique idem docet Origenes Hom. 6. in exod. Nazianzenus oratione in Sancta lumina, & alii. Latinos autem Patres hic laudare fere ſupervacaneum ſit. Omnes enim in hoc conſentiunt: Unicum Hilarium produco in Pſal. 118. ubi purgatorium nuncupat *indefeſſum ignem, in ignem, in quo gravia ſuſtinentur ſupplicia, quibus anima à peccatis expientur.* Sed his omnibus præluxerat Gentium Apoſtolus 1. Cor. 3. cujus hæc ſunt toties recantata verba: *Ipſe tamen ſalvus erit, ſed quaſi per ignem.* ubi illud *quaſi* noo ſonat ſimilitudinem ignis, ſed modum ſalvationis

vationis. Cùm enim ſalvum fore dixir, eo, inquit, modo, quo quis per ignem ſalvus evadit, nempe ambuſtus, & uſtulatus. Et verò ſic eum Pauli locum exponunt plerique SS. Patrum, quibus Theologi univerſim ſubſcribunt.

166. *Verus corporeo.* Cùm ego ſatis perſpectum ſit pios manes igne torqueri, quærimus deinde, qualis ille ſit, an ſcilicet materiâ conſtet, an ejus ſit expers. Cui quæſtioni reſpondetur, omninò materiâ conſtare, & verum ignem eſſe, ejuſdemque cum hoc elementari eſſentiæ. Cauſa eſt quòd in ſacris litteris ignis nomine vocetur. Atqui Theologorum ſcitum eſt, proprio, non metaphorico ſenſu accipienda eſſe, quæ in iis dicuntur, niſi quid abſurdè inde conſequatur, quale nihil hîc reperias. Præterea ſatis inter Theologos receptum eſt, luſtralem ignem à tartareo nihil differre, niſi quòd ille temporarius ſit, hic æternus. Patet autem hæc naturæ, nativarumque conditionum ſimilitudo, partim ex receptaculo utriuſque, vel continuitate, vel certè contiguitate, partim quòd diſcriminis nulla ratio obverſetur. Atqui tartareus ignis, verus ac corporatus ignis eſt, ut ſatis paret tum ex plurimis Scripturæ locis, ubi ſimpliciter ignis nuncupatur, tum ex plurimis ac graviſſimis Patribus, qui talem illum exiſtimant, tum ex eo quòd damnatorum corpora poſt judicii ſupremi diem igne vero torquenda ſunt, atque adeò & animæ, & nefarii illi ſpiritus. Tum denique quòd damnatis olim dicendum ſit, *Ite in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius*; unde colligitur ignem, & hominibus, & dæmonibus fore communem atque adeò cremandis corporibus aptum & elementarem. Ex quo inſuper ſequitur ejuſdem eſſentiæ, ſeu, ut vocant, ſpeciei eſſe cum noſtrate, & quidem atomæ, ſeu infimæ, propterea quòd nulla adſtruendæ differentiæ neceſſitas ſe objiciat.

167. *Licèt nullo pabulo egeat.* Nec enim refert, quòd nec tartareus, nec purgatorius pabulo ullo nutriatur. Reponit enim Suarius id inde evenire, quòd à nullo circumſtante, aut vicino corpore, etiam ſecundùm partes extingui poſſit. Enimverò eo loco ſitum eſſe, ubi nullum contrarium ſit, à quo corrumpatur; atque ut eſſet aliquod, tamen ob copiam ſuam, vimque agendi ingentem, nihil foris pati poſſe, ac propterea incorruptibilem dici: non quidem naturâ ſuâ ac per ſeſe, ſed tamen abſque miraculo, atque eo nomine in ſacris codicibus rectè appellari, *inextinguibilem*. Quæ ſapientiſſimi viri oratio, ex eo confirmatur, quòd de philoſophorum ſententiâ ignis in propriâ ſphærâ paſtu non egeat, quod & illic ab adverſariis tutior ſit, atque ut aer humiditate eum oppugnet, tamen amplitudine ſuâ ſe tueatur. Itaque licèt tartareus ac purgatorius ignis, terræ circa centrum jacentis, atque adeò puriſſimæ ac frigidiſſimæ actionem patiatur, tandem ejus facilè vim retundit, vincitque, quippe viribus à medio igne ſemper inſtauratis, præſertim cùm utrumque materiæ pingui ac denſæ adhæreſcat, denſitas autem illa ad vim illius & actionem plurimum conferat. Cæterùm ſi ſaceret quis utrumque fomento opus habere, non ideò extingui aut interire deberet, nam & ſulphur & bitumen, apta ſubterraneis ignibus eſca, eâ quoque telluris parte reconditum fortè eſt, & paulatim fortaſſis uterque locus dilatatur, ut in unum coiens corporibus damnatorum poſt mundi exitum recipiendis ſit accommodatus. Certè mons ille tot Poëtarum Hiſtoricorumque ſcriptis celebratus, ac Siciliæ horror, Ætna, non deficiente tot ſeculorum ſpatiis materiâ, cum ingenti fragore fumum, favillas, ignium globos adhuc latè ſpargit, adeò ut quinquagena ac centena paſſuum millia cineribus, ſive adustis arenis compleat. Adeò defectus pabuli igni inferno timendus non foret, ſi eſſet neceſſarius. Denique ſi voles eum per miraculum à Deo conſervari ſine pabulo, quod non eſt improbabile, ut pœna ignis, quippe damnatorum quodammodo eſſentialis, in eodem ſtatu & acrimonia inviolabiliter, omni tartari parte permaneat, nihil inde conficies pro naturæ illius ab elementari diſtinctione.

Nihil quoque pro ea pugnat, quod purgatorius ac tartareus ignis minimè à mortalibus ſentiatur, vel ex dæmonum orbe graſſantium præſentiâ, vel ex viſis piorum manium. Et huic enim argumento non difficulter occurritur. Ac Malonus quidem, qui cenſet dæmones (& eadem eſt ratio purgandarum animarum) etiam in aere & in terris ignem ſtygium ſecum deferre, eique eſſe velut incluſos, miracula magno numero invehere cogitur, primum quòd ignis ille in oculos non incurrat, utcumque obvius & vicinus. Deinde quòd in ſenſum tactûs non cadat; imò non aliud, quàm dæmones calefaciat, exuratve. Adhæc quòd ſimul cum illis corpora ſolida penetret. Ægidius verò arbitratur, neque repugnat Arriaga, torqueri quidem eos extra orcum: at non ab igne, ſed à Deo ignis actionem ſupplente. Optimè Suarius tractatu de pœnis dæmonum cap. 6. exiſtimat illos ab ipſomet igne ſtygio, ubi 168. *Nec videatur, aut ſentiatur.*

 ubi ſunt,

ubi ſunt, cruciari. Quippe quòd ejus actio in diſtans divinâ virtute ferri poſſit: ſic ut medium non afficiat: cùm ut probabiliſſimè diſputant Philoſophi, etſi propinquitas agentis & patientis naturæ lege ad agendum requiratur (adeò ut actio, vel agentis virtus per medium diffundi debeat) eâ tamen lege ſupremus ille artifex, ejuſque vim mutuatus ignis, minimè obſtringatur. Quo etiam pacto Sacroſancta Chriſti humanitas divinâ virtute fulta, miracula in remotos perpetrabat.

269. *Quamvis quandoque urat, & appareat.* Unum eſt quod huic reſponſioni in ſpeciem adverſatur. Conſtat enim ex variis defunctorum oſtentis modò damnatos igne circumcinctos apparuiſſe, modò manes cœli candidatos pariter in igne, obverſantes petiiſſe viventium preces ad flammarum extinctionem, aut mitigationem. Dominicanus quidam cùm Minoritâ pactum inierat, ut qui eorum prior moreretur ſuperſtiti appareret, eumque de ſuo ſtatu certiorem faceret. Moritur Minorita & poſt dies aliquot apparet ſtipulatori, menſas ſternenti, & ait expiatorium ſe circumgeſtare ignem, ad cruciatus ſui indicium, manum menſæ ligneæ craſſæ impreſſit, eamque altè admodum combuſſit. Et teſtatur Delrius noſter lib. 2. qq. magicarum cap. 26. ſectione 7. audiviſſe ſe ab oculatis teſtibus notam hanc menſæ inuſtam ad perpetuam rei memoriam parvulo clatro ferreo obtectam eſſe. Cui ſimile eſt, quod P. Martinus L'hermitte è Soc. JESU audiente me narravit à ſe viſam eſſe Neapoli in quodam Cœnobio ſimilem, at funeſtiorem notam ignis tartarei menſæ quoque inuſtam, manu cujuſdam Anteſignani catervæ Doctorum, Priorum, aliorumque, quos arrogantia, aliaque flagitia in orcum deturbaverant. Vide Hiſtoriam ad longum in Ioan. Rechac Vitæ SS. Dom. l. 3. c. 29.

270. *Solutio difficultatis.* Hæc igitur, & ejuſmodi quomodo fiunt, ſi manes pii, vel impii, quando viventibus adſunt, aut dæmones, quando eos infeſtant, verum inferorum ignem ſecum non circumferunt. Cui quæſtioni, ut ſatisfaciam, aio primùm, ut cum circumferre ſecum dicantur, ſat eſſe, ſi, quod ait Gloſſa ordinaria, ſicut gehenna ſemper ardet, ita diabolus, ubicumque ſit, ſemper fert tormenta flammarum ſuarum, quod ut diximus, fit virtute ignis in tartaro manentis, atque in remotos æquè ac propinquos ſævientis. Quod verò ad flammas illas apparentes, aut ad combuſtionem attinet, aio totũ id eidem igni, in diſtantia virtutem ſuã divinitus exerenti, aſcribi poſſe. Nec dicas ignem hujuſmodi apparentem, quòd proxima non comburat, non videri tam acrem ac violentum, quàm cenſetur ignis infernus ac luſtralis. Ut enim inſtrumentum juſtitiæ divinæ eſt ad dæmones, & manes inæquali cruciatu afficiendos, ſic in eventis, oſtentiſque ejuſmodi, ejus vis divinitus temperari dicenda eſt.

Pars secunda.

Qualis ſit ignis purgatorius.

His itaque expeditis, quæro cujus materiæ ſit ignis, ſeu luſtralis, ſeu Avernalis? Suarius certè ſic ea de re loquitur. tract. de Ang. 8. cap. 12. *Probabilius videtur non eſſe purum elementum, ſed longè maiorem habere denſitatem aptam ad fortius agendum naturaliter in corpora; Ideò credibile eſt ex aliquâ craſſiori materiâ, ut ſulphureâ, vel aliâ nobis ignotâ conſtare, in cuius poris ſit verus ignis, & ipſa materia tota vehementer ignita ſit: & ita quoad hoc, ignem alterius eſſe materiæ ſatis veriſimile eſt.* Sic ille. Leſſius, & alii non dubitanter, ut Suarius, ſed affirmatè diſerteque tradunt, infernum ignem eſſe ſulphureum. Quos ſacer Codex non paucis locis confirmat. Nam præter cæteros Regius Pſaltes Pſal. 10. de improbis agens, *Ignis*, ait, *& ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum*. Et Iſaias c. 30. *Flatus Domini*, inquit, *ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam*. Joannnes quoque Apoc. 20. *Qui non inventus eſt*, ait, *in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis*, nempe ſulphurei: ut patet ex eodem ipſo cap. 21. ubi dicit, *Pars illorum erit in ſtagno ardenti igne, & ſulphure*. neque ratio huic ſententiæ parum favet. Nam ſulphur ignium ſubterraneorum commune pabulum eſt, ſtygio autem perquam accommodatum. Nam quia calore & ſiccitate pollet, magnam cum igne affinitatem habet, ejuſque vim exaſperare poteſt. Deinde halitum adeò fœtidum exſpirat, ut, niſi cœlum apertum ſit, foſſores illicò interimat. Adhæc ſulphureæ flammæ color ad horrendas inferni tenebras plurimùm conferet; eſt enim pallidus & triſtiſſimus. Ita narrat Plinius lib. 35. cap. 15. ejus artificio luſiſſe in quodam convivio Anaxilaum. Nam ſulphur in calice novo prunâ ſubditâ circumferens, exardeſcentis repercuſſu pallorem dirum velut mortuorum, convivis affudit. 271. *Eſt autem materiæ ſulphureæ.*

Porrò ſulphuri bitumen adjungere libet. Eſt enim ut Meteorologi docent, alterum ac præcipuum ignis ſubterranei fomentum. Etenim ſuccus admodum pinguis 272. *Et bituminoſæ.*

pinguis eſt & calidus, naturæ ignium admodum cognatus: ac pinguedine quidem uberiorem, quàm ſulphur, fomitem eis præbet, ac diutiùs permanet, eoque eſt ingenio, ut in aquis ardeat, ideoque artificioſis ignibus ad naves comburendas factis adhibetur.

§ 2.

Qua ratione ignis cruciet Defunctos.

273. *Quaſtionis difficultas.* HÆc eſt implicatiſſima quæſtio, quæ Theologos hactenus exercuit, & porrò exercebit, quando nihil hactenus prima ingenia invenêre, quod vel mediocria impugnare, atque fere infringere non valeant. Propterea magnum illud nomen Bellarminus l. 2. de Purgatorio cap. 12. hac ipsâ quæſtione ſibi propoſitâ, *Veriſſima*, inquit, *ſententia eſt non poſſe in hac vitâ ſcire quomodo ignis corporeus agat in animam incorpoream. Id enim ingenuè confitetur Durandus, Auguſtinus* lib. 21. de Civitate Dei cap. 10. *ubi dicit animas torqueri ab igne miris, ſed veris modis: & B. Gregorius cum.* lib. 4. Dialog. cap. 29. *dicit ex igne viſibili inviſibilem pœnam animas trahere, vocat enim inviſibilem pœnam, quia occulta, & incognita eſt nobis.* Ita Bellarminus. Idem confitetur ex neotericis, Præpoſitus, propoſitis ac breviter refutatis cæterorum ſententiis; & noviſſimè Dicaſtillo de Purgat. diſp. 1. Dub. 3. *Vix nlla eſt*, ait, *ſententia, quæ aliquo utatur argumento, non dicam efficaci, ſed nec probabili poſitivo, toti enim ſunt Authores in deſtruendis aliorum ſententiis.* Verumtamen inſtituti mei eſſe viſum eſt eam ſententiam exponere, quæ mihi, ſalvo meliore judicio, inter omnes maximè ad Scripturæ ſacræ, ſanctorumque Patrum pronuntiata, accedere videtur.

274. *Defuncti ignibus alligantur.* Statuendum eſt itaque ptincipio id in quo omnes Theologi conſentiunt, cum dæmones ac damnatos, tum pios manes ignibus alligari, ex eoque vinculo non mediocrem hautire mœſtitiam. Et vinculum quidem, ſeu alligatio ex ſacris litteris abundè demonſtratur. Nam Pettus de dæmonibus agens Epiſt. 2. cap. 2. ſic loquitur: *Deus Angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos.* ubi Grecè habetur *catenis caliginis*, loco, *rudentibus*; quaſi diceret Apoſtolorum Princeps, catenis & fortiſſimis funibus igni & tattaro adſtrictos, ut nullâ vi ea diſſolvere poſſint. ubi tartarum ipſum veluti lictorem facit, perduelles Angelos ſtatim à peccato detrahentem, ſibique & ignibus ſuis conſtringentem. Quare Auguſtinus lib. 21. de Civitate Dei cap. 10. *Adhærebunt*, ait, *ſpiritus, dæmones, licèt incorporei, corporalibus ignibus cruciandi, accipientes ex ignibus pœnam.*

Ambigitur autem, quod genus illud vinculi ſit, an ſcilicet ignis actione phyſicâ ſpiritus ſibi devinciat, quod cenſet Suarius, an verò ſolo Numinis imperio, & ipſi & animæ adhæreant igni, quod Valentia arbitratur. Mihi, ut expeditior veriorque, Valentiæ opinio probatur: quippe quia, & miraculo abſtinet, quod fruſtra Suarius invehit, & Chriſtus ſolo imperio id perfici inſinuat, quando ſententiam decretoriam in impios pronuntiat. *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & Angelis eius.* Porrò alligationem illam piis manibus moleſtiſſimam eſſe patet ex iis, quæ ſupra de eorum ad luſtralem carcerem alligatione diſſeruimus. Hæc enim ad ignem alligatio eò triſtior & probroſior, quàm altera illa eſt, quòd pœna capitalis, carcere turpiot ac dedecoroſior eſt, ac potiſſimùm, ſupplicium ignis, quod ſagarum & ejuſmodi fæcis orbis terrarum proprium eſt. Quæ res animas, nobiliſſimas utique Chriſti Sponſas, non poteſt non vehementer afflictare. Sed de hoc ipſo poſtea latiùs. 275. *Vinculo, moralis*

Verumtamen non eo genere cruciatûs contenta eſt Juſtitia divina. Enimverò clamat in impios Pſal. 10. Regius Pſaltes. *Pluet ſuper eos laqueos, ignis, ſulpur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum, ſeu ſupplicii.* Clamat & Iſaias cap. 36. ubi de inferno: *Flatus Domini*, ait, *ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam.* Inſuper Matthæus cap. 3. *Paleas autem comburet igni inextinguibili.* Præterea fatetur verum ab igne cruciatum ille dives epulo, non enim gemit igni ſeſe alligari: ſed *cruciari in hac flammâ*, propterea, non ut ſolvatur, ſed ut refrigeretur, poſtulat. Conſonant Apoſtoli Evangeliis. Nam Paulus 2. Theſſal. 1. *In flammâ*, inquit, *ignis dantis vindictam iis, qui non noverunt Deum.* Et Joannes Apoc. 14. *cruciabitur*, ait, *igne, & ſulphure.* Porrò Sanctos Patres, ſupervacaneum videtur laudare. Dum enim locum illum Apoſtoli 1. Cor. 3. *ſalvus erit quaſi per ignem* interpretantur, vim ignis in animas luſtrandas exeri confirmant. Quos inter Ambroſius, *Oſtendit*, inquit, *ſalvum quidem futurum, ſed pœnam ignis paſſurum.* Aliàs dum avernalem ignem commemorant, *comburere, ſuccendere, cremare*, utique de ſolâ detentione nequaquam intelligi 276. *Non tamen ideo tantum cruciantur.*

ligi queunt. Et verò piis manibus illa temporalis detentio præcisè ſpectata parum moleſtiæ adferret, ſi id moleſtiæ cum ea pœna conferatur, quâ ignis in corpora, animasque iis conjunctas ſævire cognoſcitur, quam tamen cedere ſuppliciis purgantibus in confeſſo eſt. Deinde ſi ſolâ ad ignem alligatione torquentur dæmones, quid patientur ab igne illi, qui per hunc orbem longè ab igne graſſantur? Adhæc damnati, poſteaquàm fuerint ſuſcitati, aliter, & graviùs ab igne cruciabuntur, quàm per ſolam ad illum alligationem, quâ nunc torquentur. Denique omnes æqualiter igni affliguntur, adeò ut nullo modo eum à ſe excutere queant, non tamen æqualem omnes pœnam ſensûs perpetiuntur. Eſt igitur aliquid quod ab igne manet, eosque diſcruciet.

277. *Sed quia actionem ignis experiuntur.* Atque hactenus contra Thomiſtas perquam probabiliter, cum pleriſque recentioribus, diſputavimus; nunc deſcendendum in arenam, definiendumque aliquid quo pœna in animas ac ſpiritus ab igne profecta, pro modulo noſtro diſtinctiùs explicetur. Aio itaque primùm eam ſententiam hac in parte tenendam eſſe, quæ ad actionem ignis naturæ conſentaneam maximè inter omnes accedit, ſi quidem poteſt utrumque ſuſtineri. Quippe tum Scriptura, tum Patres omnes acrimoniam ignis vel purgatorii, vel avernalis ad terrorem proponunt. Conſentiunt Theologi ardentiſſimum eſſe, ideoque Suarius materiæ denſæ adhæreſcere cenſet, quò acrior ſit ac potentior: quæ omninò fruſtra jactarentur, ſi vel per ſolam adhæſionem illas cruciaret, quod Thomiſtæ contendunt, vel per qualitatem doloriferam, & ſpiritui incognito modo diſſonam, quod Suarius, & alii. Enimverò quid meâ refert, ardeat necne focus, ſi nihil omninò ex eo ſentire queam? Quid refert dæmonis, vel piorum manium, quòd ignis inferus flammas ſulphureas & urentiſſimas vomat, cùm æquè ab eo cruciarentur, etſi langueret, & cinere ſepultus foret? Jam illa Suarii dolorifera qualitas nullam cum igne affinitatem habet, nec major ab excitato, quàm à torpido generaretur; neque facilius, quàm ab aquâ, terràve per potentiam obedientialem produci poteſt. Quî igitur dici poteſt per illam aut anima, aut dæmon peruri? Prætereà poſt reſurrectionem, damnatorum animæ eodem modo ab igne torquebuntur, quo jam torquentur, dum corpora viva cremantur; ergo quoad ejus fieri poteſt, invehenda jam eſt ea ratio cremandi, quæ æternùm in orco duratura eſt, quia pœna ignis eſſentialis eſt ac propterea debet eſſe invariabilis ac perpetua.

Itaque ſequendi mihi ſunt Scotus, Valentia, Coninck, Leſſius, Tannerus, qui volunt non abſimili ratione animas corpore liberas ab igne torqueri, qua corpori immerſas. 278. *Explicatur.* Quæ ſententia graviſſimas quidem patitur difficultates: ſed negligendæ illæ, ut ad Scripturæ proprium ſenſum, quantum fieri poteſt, accedamus, & dandum aliquid divinæ potentiæ, quòd in humanam intelligentiam non ſatis cadat, maximè cùm & aliæ ſuper materiâ ſubjectâ ſententiæ nodos quoque habeant inextricabiles. Porrò commodè expones hanc ſententiam, ſic ut igni tribuas potentiam, ut aiunt, obedientialem ad ingenerandum animis defunctorum (& eadem dæmonum ratio eſt) dolorem, ſeu triſtitiam ſimilem ei, quæ eiſdem in corpore vivo ex combuſtione inuritur. Explicatur. Certum eſt ignem infernum Juſtitiæ vindicis inſtrumentum eſſe ad cruciandos ſpiritus, animasque, ob eorum ſceleta deſtinatum: Atqui inſtrumentis Deus utitur ad actiones, quibus utcumque cum naturalibus actionibus convenit. Sic aqua, quæ corpora lavare nata eſt, ad eluendas per Baptiſmum animas aſſumitur. Sic oleum, quod corporibus corroborandis aptum eſt, ad eaſdem in fide confirmandas. Igne igitur, qui corpora exurit, animosque iis detentos vehementer cruciat, aptè Deus utitur, ad animos corporibus liberos, ſpirituali quodam ſui ſenſu, aut potius experientiâ affligendos. Quod ut ulterius exponam, ſumo mihi ex Arriaga, adverſario alioqui noſtro, hanc propoſitionem. Poteſt Deus animis ſeparatis infundere cognitionem caloris urentis ſenſitivam, vel eamdem, vel ſimilem, quam corpori conjunctæ habebant. & hanc ipſam propoſitionem probo. Nam poteſt illius cognitionis ſpeciem iiſdem animis ſeparatis indere, quâ inditâ, animæ profectò, licèt ſeparatæ, eamdem caloris repugnantiam percipient, quam corporibus conjunctæ, igitur ea repugnantiæ cognitio ſeparatas eodem modo torquebit, quo conjunctas: cùm ex eâ cognitione voluntatis tortura ſponte naſcatur. Porrò quod Deus per ſe poteſt, poteſt cum inſtrumento; ergo ignis ad productionem ejuſmodi cognitionis ac torturæ aſſumi poteſt, ergo animas ſeparatas eodem modo torquere, quo conjunctas.

Objicies ſeparatas optimè noſſe ſibi, cùm ſint corruptioni imperviæ, calorem, aut ignem nocere non poſſe. At reſpondeo eamdem notitiam, quæ objicitur, in 279. *Objectio refellitur.*

pœnam

pœnam divinitus impediri poſſe. Deinde eſto non impediatur, aio poſſe divinitus utramque cognitionem ſimul conſiſtere: quemadmodum enim licèt mihi divinitus compertum eſſet, nullum præ oculis eſſe colorem, ſi tamen coloris ſpecies illis imprimeretur, eum intuerer, nec poſſem viſum expeditum ab ejus obtutu abſtinere; ita in propoſito philoſophandum. Et verò paſſim contingit, ut quando quis in orbem ſeſe velociter movit, videatur videre omnia in orbem rotari: tametſi ſciat certiſſimè rem ſecus habere, quo quidem tempore, ſi imaginatio ejuſmodi motus nata eſſet dolorem parere, eum animus cohibere nequiret. Certè aliquam novi, quæ, quia aliquando credidit ſe gibboſam eſſe, nunc ita conſtituta eſt, ut quoties malè habet, eadem gibbi ſpecies animo recurrat, eamque mœrore afficiat, quamvis certò ſciat ſe gibbo prorſus carere. Et poſſum de pluribus mihi notis non abſimile quid affirmare. Igitur animus ſpecie ac cognitione caloris, ejuſque repugnantiæ inſtructus, triſtitiam neceſſariò concipiet.

280. *Hæc doctrina ad dæmones extenditur.* Atque ita probabiliſſimè cum Arriagâ: ſed bonâ ejus veniâ, ſi talis ſpecies poſſit animis ſeparatis imprimi, cur non dæmonibus? & ſi his imprimi concedas, ergo ſimilem cognitionem ac triſtitiam inurat, neceſſe eſt; ergo & eos ignis adurit, cùm eundem ſeu ſimilem pariat dolorem ei, quo animus corpore aduſto excruciatur. Occurret, opinor, huic argumento, dicetque nec calorem, nec ignem ullo modo dæmonibus adverſari: atqui non poteſt eos torquere, niſi quatenus adverſatur. At rurſum illi objiciam, neque animis ſeparatis ullo modo contrarium eſſe calorem: cur igitur illas ab eo torqueri cenſet? Deinde verò multa reverà non adverſantur, quæ quia tamen adverſari putantur, triſtitiam creant, dum adſunt. Ut enim ipſe rectè, non res ipſa contraria proximè ac per ſeſe ingenerat triſtitiam, ſed ejus cognitio, Et verò fieri poteſt, ut nullo modo ipſa res id poſſit, quando tamen dolor revera creabitur, nimirum ſi re minimè exiſtente, ejus ſpecies ac cognitio menti infundatur. Sufficit igitur, ut ab igne infero dæmones torqueantur, ipſis ſpeciem imprimi repugnantiæ caloris, atque ignis, qualem ad ejuſmodi cruciatum Arriaga ipſe vult animis ſeparatis imprimi.

281. *Reſpondet objectioni.* Quòd ſi quis huic ſententiæ minus faveat, quòd vereatur, ne Deus ejuſmodi ſpeciem animis ac dæmonibus indendo eos fallere videatur; intelligat eum non magis eo pacto fallere, quàm efficiendo, ut viror minimè in rebus exiſtens, aut Antichriſtus olim futurus à me cernatur, aut mente, aut præſens concipiatur; nec enim hiſce in eventis aliud intervenit, quàm ſimplex rei viſio, vel mentis repræſentatio, quam philoſophi fermè omnes negant falſitatis poſſe inſimulari. Adde Deum falſitatis argui non poſſe, ſi dæmonum menti ſpeciem imprimat caloris, ut illis contrarii ac repugnantis, cùm illos non fallat: ſatis enim, ut priùs diximus, novêre aliter rem ſe habere, quamvis ab hujuſmodi repræſentatione mentem nequeant avocare, quo fit, ut ex eâ idem dolor enaſcatur, atque ſi revera calor illis, ut animis corpori conjunctis, repugnaret. Atque hæc de perdifficili illâ quæſtione pro modicâ noſtrâ facultate dicta ſunto. faxit Deus, ut eam experientiâ ipſi noſtrâ longè clariùs, certiuſque ſolvere non cogamur: fateor enim neque ſic vim illam ignis vindicis admirabilem, aut ſolidè ſatis, aut ſatis clarè exponi. Verùm ſat mihi eſt ſententiam iſtam Scripturæ ac SS. Patribus pleniùs ſatisfacere.

§. 3.

Magnitudo Doloris ab igne quatenus animæ illi affixæ Detinentur.

QUEMADMODUM duplex eſt hac ſuper re ſententia, ita ex duplici capite dolor hic piorum manium expendi poteſt. Prius eſt, ſi luſtralis ignis actione phyſicâ, & vi quâdam animis divinitus à ſe impreſſâ eas ſibi affixas detineat, Poſterius, ſi ſolo Numinis imperio igni adhæreſcant. Ac priori quidem ratione non poteſt ignis piis manibus non eſſe acerbiſſimus. non enim tormenti tantummodo, ſed, &. tortoris partes agit; Etenim nobiliſſimas ac liberrimas naturâ animas, cœli candidatas, ac jure ſuo hæredes, & cives velut jam reas, ipſe publicus Juſtitiæ divinæ miniſter in pœnam prehendit, & vinculis infamibus aſtringit. Atqui lictoris munus per ſeſe probroſum eſt. Quare cùm Dionyſius Siracuſanorum tyrannus, ſibi à Rhegienſibus puellam in matrimonium poſtulaſſet, & illi, per ludibrium ac contemptum, lictoris filiam ei obtuliſſent, adeò probro commotus eſt, ut Rhegium ſolo adæquârit, ut refert Strabo lib. 6. Et verò quiſquis munus lictoris exercet, dedecus ex eo ſortitur, exciditque, etiam clariſſimâ, ſi quâ florebat, famâ. Quin etiam vicinis & amicis, non modò parentibus, infamiæ nota inuritur, neque mediocris 282. *Si vi ſua pios manes ſibi affixos teneat.*

diocris ſupplicii pars eſt lictoris manu tractari, maxima cadere. Quàm ergo bonis manibus durum ſcire ſe in pœnam ſic attineri? Sanè viri ingenui mille mortes potiùs, quàm unam lictoris manu illatam mallent ſubire, & parentes ipſi emori, quàm ſuos liberos tortoris gladio ſubjici. Et extat memoria dignum ejuſmodi deſiderii teſtis facinus fratrum Venetorum. Fratres erant germani quatuor, è quibus unus ob admiſſum crimen à Senatu Veneto capitis damnatus eſt. Dicta jam erat infami ſupplicio dies, & fratres in omnem fruſtra ſe partem verterant, ut eo fratrem eriperent. venit uni eorum in mentem, quemadmodum ſaltem mortis ignominiâ, & illum & ſe liberaret. Re igitur cùm fratribus communicata, id ſaltem à Senatu obtinent, ut fratrem moriturum extremùm ſalutent. Ergo in cuſtodiam admiſſi in fratris complexum & oſcula ſeſe effundunt, non ſine adſtantium commiſeratione, lacrimiſque. Intereà natu minimus dum ſeſe in amantiſſimum fratrem velut immergit, dum oſcula iterat, nucem præſentiſſimo veneno plenam, quam cautè in ore tenebat, unà cum oſculo, fratris ori infudit, ſimulque mortem, quæ eâdem nocte illum opprimens, lictoris enſi, atque adeò infamiæ præripuit.

283. *Infamè, & dolendum.* Verùm enimverò omni ejuſmodi infamiâ turpius eſt igni luſtrali, illi, inquam divinæ Juſtitiæ lictori ſubjici, atque ab eo attineri. Ut enim inter lictores ſunt gradus, & is qui nobilium reorum ſuppliciis exercendis præfectus eſt, non tantâ infamiâ laborat, quàm qui plebeiorum; ita ignis ille eò probroſior eſt lictor, quò vilioribus plectendis adhibetur, dæmonibus certè, ac damnatis, quibus abjectiora capita orbis videre non poteſt. Eſt enim, ut aliàs aſſeruimus, idem ignis, ejuſdem, inquam, naturæ, ac ferè eiuſdem conditionis, qui pios impioſque manes excruciat. Adde, & eumdem eſſe, qui ſagas cremat, & deteſtabiliſſimos quoſque reos. Nam & id utique notum eſt fidelibus Deo animis, & ni fallor, dolore ac pudore maximo ſudicat; cùm non modò ad doloris quemdam ſenſum, ſed etiam ad infamiæ notam imprimendam ignis aſſumptus videatur: ut qui Deum peccando contempſerint, & velut ignominiâ quadam affecerint, & ipſi eâ afficiantur. Ex quibus omnibus conficitur maximè dolendum pudendumque eſſe piis manibus, ab igne purgatorio præter voluntatem libertatemque ipſorum, tamquam à ferociſſimo Senatus divini lictore, ipſimet affixos attineri.

Sed eſto, non attineat illos virtute ſuâ luſtralis ignis, eſto ſolo Numinis imperio illi conſtringantur, ampla tamen adhuc doloris pudoriſque ſeges, vel ex hoc emergit. Siquidem per ſeſe dedecoroſum eſt, homini præſertim nobili ac libero, fune, vel catenâ vinciri, etiam aureâ, quâ Crœſus à Cyro, Darius ab Alexandro vinctus ſcribitur. Propterea cùm viri aliquâ nobilitate, dignitateque, etiam ob facinus turpe capiuntur, non ſolent ligari, multò minus catenâ ſtringi. Deinde catena hæc piorum manium cæteras omnes infamiâ vincere videtur. Nam Romani quidem reum militi cuſtodienti colligabant, cujus rei mentionem Seneca facit. Ep. 5. & Joſephus lib. 18. Ant. cap. 8. exemplum profert in Agrippa, quem ita Romæ vinctum militi cuſtodi, refert. Et exiſtimant, multi eum cùm jam in Judæâ rerum potiretur, ſic B. Petrum in carcere Jeroſolymitano vinciri juſſiſſe, ut brachio cuſtodis ipſe copularetur. Imò cenſet Arias Montanus, non uni militi ſic aſtrictum fuiſſe. 284. *Etſi ſolo imperio Dei illi adhæreant.*

At pii manes non homini ad cuſtodiam, ſed igni ad infamiam aſtringuntur, cùm & Agrippæ, & Regibus omnibus ac cæſaribus longè anteceIlant. Nec refert quòd ſubinde pluribus hujuſmodi catenis mortales rei onerarentur, quemadmodum Suetonius commemorat in Nerone, conjuratos triplicem catenam geſtaſſe: namque omnes illæ fragiles, & ſolubiles erant, & tamquam ſtuppeæ, vel ſemiuſtæ, ſi cum hac unâ piorum manium conferantur: quam nulla vis creata infringere, aut reſolvere poſſit. Cùm ergo vinciri per ſe turpe ſit, ob libertatis, quâ maximè inter animantes homo præſtat, jacturam; inſolubili vinciri catenâ multò turpiſſimum ſit, neceſſe eſt. Deinde verò multò probroſius eſt palo, aut patibulo aſtringi unicâ, quàm carceri, aut homini innumerabilibus catenis: & tamen pii manes non modò ferali palo, ſed igni ipſi quo urendi ſunt, alligantur. Memini me legere dæmonem aliquando à S. Gertrude Nivellenſi è patibulo ſuſpenſum, è quo hominem ex compacto, poſt ſeptennium helluationis, quod jam effluxerat, ſuſpendere parabat. Quippe perditus ille famuli ſuaſu, dum ad patibulum pergeret, S. Gertrudis amorem biberat, ut indigenæ vocant, id eſt ad honorem illius Divæ hauſtum ſumpſerat. Quæ res haud dubiè ſuperbiſſimo illi ſpiritui indignationem ingentem movit, cùm in illius deſpectum, pudoremque fieret. Quàm ergo nobiliſſimis illis animis amarum, non è patibulo pêdere, ſed infami rogo ad próbrũ attineri? 285. *Probroſiſſimum eſt defunctis.*

Verùm

186. *Cauſa alligationis maximè cruciat.* Verùm potiſſimus defunctorum mœror hujus generis enaſcitur ex causâ ejuſmodi vinculorum. ſat enim manifeſtum eſt, catenas, ſi earum cauſa honeſta eſt, honorificas eſſe ſin autem turpis, probroſas: ſiquidem, ut nihil dicam de vetuſtiſſimo more, torques & catenas militibus diſtribuendi, nihil quoque de Regis Hiſpaniarum conſuetudine, vellus aureum, id eſt, torquem auream velleris figurâ inſignem honoris gratiâ magnatibus, ſummatibuſque mittendi: S. Petri catenæ, ſeu Herodianæ, ſeu Neronianæ, ipſius velut contactu ſacratæ, non tantùm feſto die in earum honorem inſtituto, ſed etiam Baſilicis partim ab Eudocia Theodoſii Junioris conjuge Conſtantinopoli, partim ab Eudoxiâ illius filiâ, & Valentiniani item Junioris uxore, Romæ conſtructis ac cæleſtibus prodigiis honoratæ ſunt. Jam verò licèt cauſa reos hac in vitâ ligandi criminalis ſit, tamen non tanta eſt illius cauſæ turpitudo, quanta cauſæ catenarum purgantium. Quî ſic, ais? nam graviſſima quæque crimina vinculis ac carcere coërcentur, cùm tamen innocentibus prope animis, leviſſimarumque noxarum reis luſtrales illæ catenæ injiciantur. fateor equidem: ſed aliud ſpectat in criminibus, earumque pœnis juſtitia humana, aliud divina. Illa pacis publicæ, boniquе communis rationem habet, illiusque perturbatores & everſores caſtigandos judicat: hæc divinæ atque infinitæ majeſtatis reſpectu ducitur, illiusque violationem in puniendis noxis intuetur. At quantò probroſior eſt illius immenſæ violatio ac deſpectio perturbatione publicæ pacis, ac bono reipublicæ! Tantò igitur vincula reorum alterius vitæ graviori probro illis ſunt, quàm mortalibus ſua.

287. *Et diuturnitas.* Adde poſtremò luſtralium diuturnitatem. Ut enim exilii indicti mora addit aliquid ad illius infamiam (quare perpetua exilia probroſiſſima) ſic & cuſtodiæ, & vinculorum diuturnitas, eorum probrum cumulat. Atqui humana vincula, ut plurimùm non diuturna, pauca, & fortuitò ad annos aliquot, pauciſſima perpetua At luſtralis cuſtodiæ vincula perdiu miſeros conſtringunt, ad annos ſcilicet complures, nonnulla ad centenos, imò ad millenos, adeò ut pluſquam perpetua, id eſt vitâ humanâ diuturniora ſint, ac proinde eâ quoque ratione miſeris animis pudenda ac luctuoſa.

§. 4.

Gravitas Doloris à purgantibus flammis, quatenus animas urunt, ex Patribus, ac Theologis expenditur.

PRIMUS è Patribus prodibit, qui facilè omnium princeps eſt Auguſtinus. 288. *SS. PP. de ignis purg. acerbitate.*
Is in hæc verba Pſalmiſtæ, in Pſal. 37. v. 1. *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me*, furoris divini nomine, damnationem, iræ vocabulo purgationem intelligit, & ſic ait. *In hac vitâ purges me, & talem me reddas, cui iam emendatorio igne non ſit opus.* Et infra, *Dicitur enim* (nempe ab Apoſtolo 1. Cor. 3.) *Ipſe autem ſalvus erit, quaſi per ignem. Et quia dicitur ſalvus erit: contemnitur iſte ignis. Ita planè: quamvis ſalvi per ignem, gravior tamen erit ignis ille, quàm quidquid poteſt homo pati in hac vitâ: & noſtis quanta paſſi ſunt mali.* Hæc eſt illius oratio. Ex qua patet nulla ſceleratiſſimis hominibus, aut Martyribus illata umquam, aut inferri poſſe ſupplicia, quæ purgantibus non cedant. Quod ipſum confirmat lib. de verâ, & falsâ pœnitentiâ c. 18. hiſce verbis. *Hic autem ignis purgatorius, etſi æternus non ſit, miro tamen modo eſt gravis: excellit enim omnem pœnam, quàm umquam paſſus eſt aliquis in hac vitâ. Numquam in carcere tanta inventa eſt pœna, licet mirabilia paſſi ſint Martyres tormenta.* Denique idem Præſul Hipponenſis rem hanc magis exaggerat Ser. 41. *Sed dicet aliquis, non pertinet ad me, quamdiu moras habeam (nempe in purgatorio) ſi tamen ad vitam æternam pervenero. Nemo hoc dicat, fratres cariſſimi, quia ille purgatorius ignis durior eſt, quàm quidquid poteſt pœnarum in hoc ſæculo videri, cogitari, aut ſentiri.* Ex Auguſtino doctrinam hanc hauſêre Patres alii; ex quibus Cæſarius idem cum eo tradit iiſdem omninò verbis: vide illum Homilia 8. Beda item in Pſalmo. 37. ait: *Purgatorii correctionem eſſe graviorem, quàm quidquid umquam paſſi ſunt latrones*, vel Sancti Martyres, vel quidquid gravius homo poſſit excogitare. Mitto S. Gregorium Magnum qui in Pſal. 5. ſic ait: *Pœnitentialem illum tranſitorium ignem omni tribulatione præſenti exiſtimo intolerabiliorem.* Mitto S. Julianum Archiepiſcopum Toletanum; at S. Anſelmum ſilere non poſſum, nam in ſuo elucidario dicit ejuſmodi eſſe pœnas expiatrices, de

quibus minimum maius eſt, quàm maximum, quod in hac vitâ excogitari poteſt.

289. *Expenduntur dicta Patrum.* Jam obſerva, mi Lector, in Auguſtini quidem dictis verbum illud *cogitari*. In Anſelmo ac Beda, *excogitari*, & diſce flammarum luſtralium vim his graviſſimis authoribus atrociorem eſſe omni cruciatu, qui etiam mente capi poſſit. Atqui capi poteſt cumulus ille tormentorum, quæ huc uſque à condito mundo tolerata ſunt, & deinceps ad ejus excidium tolerari à mortalibus poterunt: Deinde capi poteſt numerus eorum, quæ ſufficerent ad infligendas tot mortes, quot arenæ maris ſatis eſſent ad complenda immenſa illa ſpatia à tellure uſque ad firmamentum. Suntnè luſtralia acerbiora eo uno, quòd omnium iſtorum acerbitatem in ſe complecteretur? Tu judica, ego quid arbitrer, vix intelligo. Niſi fortè dicam Sanctos illos Doctores velle acerbitatem ignium purgantium, non cadere ſub diſtinctam notitiam mortalium, uti neque immenſa illa innumeraque tormenta, quamvis utraque cadunt ſub confuſam. Sed formidini clariùs & meliùs occurri poſſit, ut opinor, ſi dicatur verba illa SS. Patrum accipi, ut aiunt, diſtributivè, non collectivè, id eſt luſtrales rogos acerbiores eſſe ſingulis, quæ excogitari poſſint atrociſſimis latronum aut Martyrum ſuppliciis, non univerſis. Verùm ut ingenuè fatear, neque hæc reſponſio formidinem prorſus diſcutit. Cogitari enim poteſt univerſa illa ſupplicia divinitus in unum hominem congeſta, ab eo uno tolerari. Itaque adhuc hæreo, ſi Auguſtini aliorumque Patrum dictis preſſè inhærendum eſt. Sed enim an ſic inhærendum ſit, magiſtra Theologia nos docebit.

290. *Theologi.* Igitur, ut ad Theologos veniamus, eorum Princeps Angelicus Thomas in 4. diſtinct. 21. q. 1. a. 1. *Dicendum*, ait, *quod in purgatorio erit duplex pœna, una damni in quantum ſcilicet retardantur à divina viſione; alia ſensûs, ſecundùm quod ab igne corporali punientur, & quantum ad utramque, pœna purgatorii minima excedit maximam huius vitæ.* Ita ille. Quem ut ſolet, tota ejus ſchola magiſtrum ſequitur, & alii plurimi, quos referre importunum. Contrà, Bonaventura in 4. diſt. 20. a. 1. q. 2. ut antea diximus, aſſertionem illam ita limitat, ut velit, licet ex ſuo genere pœna illa gravior ſit omni pœnâ ſenſibili hujus vitæ, adeò ut ſi maximam cum maximâ compares, illa luſtralis excedat, tamen à maximâ hujus vitæ minimam purgantem ſuperari. Quod quidem ſimile vero eſt. Nam ſi anima ſolâ ac levi noxâ veniali inquinata decedat, certè ſummorum hujus vitæ cruciatuum rea multis non videtur. Itaque Suarius etſi de pœnâ damni eum S. Thoma ſentiat, de pœnâ ſenſûs ageris rem in ancipiti relinquit. Quid ſentiamus paulatim nunc exponendum.

§ 5.

Magnitudo doloris piorum manium ab igne, quatenus illos urit, ratione probatur.

291. *Naturalis cruciatus ignis omnium acerrimus.* Acerbitatem doloris ejuſmodi graviſſimam eſſe, nemo Catholicorum dubitare poteſt, uti nemo neſcit ab ignis quadam uſtione eam proficiſci: quoquo modo hæc uſtio explicetur. fac enim animas non atrociùs in flammis illis purgantibus, quàm jam in corporibus vivis, atque aduſtis cruciari, cruciatum atrociſſimum eſſe neceſſe eſt. Siquidem omnium pœnarum, ut ait Leſſius de Perfec. divin. lib. 13 cap. 17. *quas humana natura experiri hactenus potuit, graviſſima eſt pœna ignis. Cùm enim cruciatus ex læſione corporis, tactu percepta, atque ad temperies diſſolutionem, deſtructionémque animalis tendente naſcatur*, maximus ab igne enaſcatur, oportet, quandoquidem ignis temperiem illam facillimè diſſolvere queat, quippe elementorum valentiſſimum, atque adeò omnia domare, atque in ſe convertere ſolitum. Accedit, quod cætera, quæ dolorem pariunt, ut plurimum extimas corporis partes, vix intimas, nec niſi paucas, ac lentiùs afficiunt. At ignis ſummâ celeritate ſe diffundit per tenuiſſimos meatus, atque intimos receſſus corripit, ſubitque: eòque tyrannidem exercet truculentiorem, quò interiùs ac latiùs in corpus dominatur. Certè morborum ii acerbiſſimi, qui caloris plus in corpus invehunt, ii leviſſimi, qui minus. Et verò frigus tantâ cruciandi virtute pollere nequit, quantâ ignis cùm ſtuporem afferat. Quocirca qui torridas illas Indiarum Regiones peragravit, noſter Alexander de Rhodes, fatetur ſeſe rigorem nivium, quibus aliquando undique coopertus poſt reditum è Cochinchinâ pernoctavit, multò faciliùs, quàm illos æſtus pertuliſſe, & conſtat eos qui frigore enecantur, ſine gravi cruciatu emori.

292. *Etiam ex conſenſu tyrannorum.* Quare ignis ſupplicium ſemper omnium atrociſſimum viſum eſt. Ita Nabuchodonoſor cùm ad ſtatuæ aureæ, quam erexerat, adorationem omnes compellere ſtatuiſſet,

Digitized by Google

te ſtatuiſſet, quò maximè eos, qui renuerent, perterrefaceret, fornacem, in quam vivi injicerentur, coram ſuccendi juſſit. Ita Nero mortalium truculentiſſimus, ut crudeles oculos iucundiùs paſceret, Chriſtianorum noctu ardentium flammas otioſè ſpectavit. Quin & ipſe Deus, ut teterrimum omnium flagitiorum graviſſimâ pœnâ, vel in vitâ hac ad cæterorum terrorem puniret, flammas ſulphureas in Pentapolim pluit, omneſque iis involvit. Denique ſupremum iuſtitiæ divinæ hoc in orbe munimentum in univerſitatis huius incendio & conflagratione ſtatuetur. Cùm ergo tanta vis ſit ignis noſtratis, tantuſque ex naturali eius uſtione dolor erumpat, licèt non alium pii manes in ſuâ cuſtodiâ perciperent, idque ad breve illud tempus, quo anima corpori immerſa citra mortem illum perſentire poteſt, profectò graviſſimus foret, & commiſeratione digniſſimus.

293. *Atrocior cruciatus ignis purgantis etſi natura ſua reliſti.* At longè aliter illos afficit, aliter animam corpori coniunctam. Ut enim ponamus, quod antea aſſeruimus, ignem luſtralem eiuſdem cum noſtrate ſpeciei ultimæ atque eſſentiæ, tamen non pauca ſunt, ſeu ignem luſtralem ſpectes, ſeu pios manes, unde maximam luſtralis præ noſtrate vim, & acrimoniam exiſtere compertum eſt; etſi inſuper ſolam utriuſque naturam intueare. Primùm etſi uterque aliis immixtus eſt elementis, & materiæ mixtæ uterque adhæreſcat; tamen noſtras ac vulgaris ignis, cuius vim tactu percipimus, è lignis accendi ſolet, atque adeò multum terreni, multum aquei habet, ac proinde tantumdem frigidi humidique. Contra verò luſtralis flammæ fomes ac pabulum non aliud quàm ſulphur ac bitumen eſt, quod utrumque, quia, ut diximus, igni maximè affine, illius acrimoniam non remittit, ſed potius exacuit. Sed fac noſtratem pice, aut ſulphure, fac & ſimul bitumine nutriri; tamen plurimùm adhuc purgatorio acrimoniâ concedet. Enimverò Purgatorius cùm ſit copioſiſſimus, totuſque per omnes partes agat in pios manes, vim maximam exerit in ſingulos. Cùm etiam undique concluſus, & in arctum redactus ſit, procul dubio vehementiùs urit quàm ſi liberiùs diffuſus eſſet. Eſt enim, ut Philoſophis perſpectum, vis conjuncta fortior. Cùm denique nullum in eo carcere contrarium ſaltem intus, & in viſceribus patiatur, hinc quoque ejus atrocitas vehementer ingraveſcit. Poſtremò licèt tellure, atque innato illi frigore circumvallatus ſit, non modò non propterea langueſcit, ſed quadam antiperiſtaſi impotentiùs furit, quemadmodum ignem calci incluſum cernimus affuſâ aquâ potentiorem inſolentioremque fieri.

Jam quod attinet ad pios manes, ſeu ad animas corpore ſolutas, conſtat quoque longè potentiùs atrociuſque in eas ignem ſævire, quàm in corpori conjunctas. Siquidem anima corpori conjuncta eatenus patitur ab igne, quatenus corpus ab eodem læditur, ſive quatenus ignis in corpus agit. Atqui in illud agere nequit virtute totâ; primo enim actionis momento reſiſtit igni corpus (quippe frigido, & humido conſtans, quæ ſane igni contraria ſunt) atque adeò reſiſtendo, in ignem etiam ipſum agit, carpitque aliquid illius ſiccitatis ac caloris; itaque vim ignis elidit. At anima ſeparata, nihil habet, quod igni adverſetur; nihil igitur, quo in illum agat, quòve vim ejus infringat, ac proinde vim illam, & acrimoniam totam excipit. Deinde ſic argumentatur Angelicus Doctor in 4. diſt. 21. q 1. *Cùm dolor non ſit læſio, ſed læſionis ſenſus, tantò magis aliquis dolet de aliquo læſivo, quantò magis eſt ſenſitivus, unde læſiones quæ fiunt in locis maximè ſenſibilibus, ſunt maximum dolorem cauſantes. Et quia totus ſenſus corporis eſt ab animâ, ideò ſi in ipſam animam aliquod læſivum agat*, ſcilicet proximè, ſeu ut loquuntur, immediatè, *de neceſſitate oportet, quòd maximè affligatur.* Ita ipſe. Et ſanè dolorem animæ per corporeos hebeteſque ſenſus acceptum, hebetiorem oportere eſſe, quàm proximè in ipsâ receptum, quiſque facilè concedet. Adhæc dum ignis in corpus agit, non æquè ſtatim in omnes illius partes, ſed priùs in extimas, poſteriùs in intimas ſævit, numquam in totum ſimul. Et licèt ſtatim, anima tota, quippe partibus carens, illico crucietur, non tamen tam graviter, quàm ſi totum ſimul corpus perureretur. At in pios manes, animaſque corpore liberas, totam ſtatim ſævitiem ſuam exerit; utique perinde, atque ſi penetratis illico omnibus corporis partibus, animam illi conjunctam diſcruciaret. 294. *Maximè quòd ſæviat in animas corpore liberas.*

Sed nihil æquè hoc in genere exaggerat ſenſum doloris ab igne luſtrali; quàm quod continenter & æqualiter animus ab eo torqueatur: ſecus dum hac in vitâ à noſtrate torquetur. Nam cùm hic ſpiritus animales ad ſenſum neceſſarii ſint, & ardoris vi continuò continenterque diſſipentur, efficitur quoque ardoris ſenſum paulatim minui, primoque dumtaxat aggreſſu acerrimum eſſe, quoque vehementior eſt ardor, dolorque, eò citius ſenſum penitus obſtupefier & extingui; præſertim cùm & 295. *Maximè quòd luſtralis ſemper urat, affligatque.*

organum tactûs ardore iſto ſtatim deſtruatur. At animus nudus minimè indiget ad ſenſum doloris eâ ſpirituum ope, ſolusque in ſe vim & ferociam ignis excipit. Quare nihil eſt cur nuteſcat dolor, cùm nihil ſit, cur illius cauſa, acrimonia nimirum ignis luſtralis, remittat. Quò pertinet Hilarii commentatio in Pſal. 118. ubi explicans illa Regii Prophetæ verba, *Concupivit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas*: ſic inter alia diſſerit. *Purgatorium vocat indefeſſum ignem, in quo gravia ſuſtinentur ſupplicia, per qua animæ à peccatis expiantur.* Ut intelligamus ignem illum ad cruciandum ſemper æquè expeditum, ſemper, & indefatigabiliter, æqualiterque, quantum in ipſo eſt, & extra omne impedimentum excruciare.

296. *Concluſio paragraphi.* Quæ cùm ita ſint, licèt daremus in igne purgante id ſolum prodigii inveniri, quòd in animas ſpirituales ipſe corporatus agat, licèt, inquam, concederemus nihil illius acrimoniæ naturali divinitus accedere, fatendum tamen eſſet multò amplius ab illo pati animas ſeparatas, quàm corporibus conjunctas, etſi æquale doloris ſpatium in utriſque ponatur. Confitendum quoque eſſet minus doloris ab atrociſſimis hujus vitæ tormentis adferri poſſe, etſi multa ſimul admoverentur, quàm ab igne purgatorio inferatur, pari, ut dixi, tempore. Quippe quòd ſingulorum tormentorum acerbitatem vincat acerbitas ignis noſtratis in corpora ſævientis, & quòd inſuper luſtralis noſtrate plurimis partibus ſit acrior, denique quòd animus corporis vinculis expeditus ad ejus ſævitiem excipiendam longè ſit paratior Imò ex iiſdem ſequitur minimum animorum ab igne tormentum maius eſſe maximis hujus vitæ ſuppliciis, ſi vis ejus nativa illi integra relinquatur.

297. *Et tamen vis nativa ignis luſtralis divinitus augeri poteſt.* Cæterum eadem vis ſaltem, ut plurimùm vehementer divinitus augetur. Etenim agit in animas ignis, ut juſtitiæ, potentiæque divinæ inſtrumentum, unde non tantùm habet, ut eas utcumque ſpirituales, phyſicè, ac realiter torqueat: verùm etiam ut ſupra naturalem acerbitatem torqueat, idque pro meritis ſingulorum. Etenim receptiſſima Philoſophis juxta ac Theologis ſententia eſt, Deum poſſe virtutem cauſarum conditarum evehere ad agendum id, quod eam longiſſimè ſuperat. Quâ hypotheſi, ignis luſtralis in modum inſtrumenti ſe habet, quo immenſa illa potentia ad pios manes cruciandos utitur. Atqui inſtrumentum, malleus v. g. aut lapis, aut gladius, manu, ac virtute gigantæa adactus, longè fortiùs ferit, quàm vulgari dexterâ. Ita Bullonii Ducis gladius ejus fortiſſimâ dexterâ inflictus cameli caput præcidit, &. Gregorius Caſtriotus, ſive Scanderbergius, acinace ſuo medios turcas, ſive tranſverſim, ſive à capite deorſum verſus diſcindebat. Atque ita ignis purgatorius manu ac virtute divinâ aſſumptus, longè potentiùs, acerbiusque perurit pios manes, quàm ingenitâ vi poſſet. Quam vim maximè ſignificant illi, dum ore Jobi ingeminant ſolemne illud ſuum carmen, *Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.* Conſtat enim invictam illam Domini manum in duplum, triplùm, ſeptuplum, centuplum, imò in immenſum innatam illam ignis acerbitatem amplificare poſſe.

Et verò reipſa amplificare non pauca comprobant. Etenim cùm ratio injuriæ Numini factæ, (quæ ratio etiam omni ſaltem non leviſſimâ culpâ continetur) propter immenſam ejus majeſtatem, neſcio quid infiniti ſortiatur, atque adeò ſuperioris ordinis ſit, quàm ingenita illa ignis acerbitas, & præterea cùm in alterâ vitâ ſolvendum ſit ad ultimum uſque quadrantem, id eſt, commensâ culpæ pœnâ perſolvendâ, conſequitur primum innatam illam acerbitatem multò minorem eſſe, quàm ut ex æquo culpam puniat. Deinde multum ei accedere debere atrocitatis, ut ad eam menſuram perveniatur. Et quamvis pœna culpæ omninò non æquiparetur, quòd citra condignum, ut aiunt, defunctos puniat, tamen ad expoſitionem ultimi illius quadrantis, paritas aliqua culpam inter & pœnam admittenda eſt, atque adeò pœna luſtralis debet eſſe atrociſſima. Accedit quod pœna præmio reſpondere debeat, & juſtitiæ interſit benè ac malè geſtis, quòd quæque merentur, rependere. Quare cùm benè geſtorum, etiam minimorum, præmia tanta ſint, ut ea, aut eorum ſimilia, nec oculus viderit, nec auris audierit, nec mens humana excogitarit, conſequitur malè geſtorum pœnas ejuſmodi eſſe, ut neque ſub oculos, aliúmve ſenſum, aut ſub intelligentiam humanam cadant, atque adeò ſupra naturam aſſurgant, ac graviores ſint iis, quas ignis naturæ vi poſſet inurere, cùm hæ cadant ſub experientiam. His adde quòd hac in vitâ, regno utique miſericordiæ, noxæ, vel veniales, morte, quâ malum, teſte Philoſopho, nullum horribilius eſt, non rarò caſtigatæ ſint. Igitur in alterâ vitâ, ubi plurimum juſtitiæ, parum miſericordiæ, conceditur, pejora morte tormenta illas manent, & proinde etiam ignis 298. *Imo augetur.*

vulgari

vulgari tormento graviora; præſertim cùm ignis tolerantiâ mors rectè redimatur. Sæviet ergo ignis non innatâ dumtaxat vi, ſed aliquâ ſuperiore ei divinitus impreſsâ.

299. *Præſertim in culpas mortales.* Quòd ſi verò tantam vim in culpas veniales, exerendam credibile eſt, nullo modo dubitandum, quin acerbior exeratur in mortales, etſi jam condonatas. Ut enim harum malitia infinito ſpatio diſtat à malitiâ venialium; ita pœnæ gravitas etiam condonatis debitæ à pœnâ venialium etiam condonatorum longè maximo diſtat intervallo. Quod argumentum & fortiſſimum eſt, & ingentem ignis expiatorii atrocitatem in mortalium reos oſtendit.

300. *Expenditur eius acrimonia.* Præterea ſic arguo; ſupra naturæ virtutem, & nimium quantum deſæviet ignis ille quo Deus in Deuteronomio. cap. 32. ait, *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad inferni noviſſima, devorabitque terram cum germine ſuo, & montium fundamenta comburet.* Ubi ſermo eſt de igne, quo hæc univerſitas conflagrabit. Quæ admirans S. Ephrem Serm. de iis, quæ poſt crucem revelanda ſunt, ſic exclamat. *Quomodo tunc fratres mei cariſſimi ſuſtinebimus, quando videbimus igneum fluvium ab ortu ſolis uſque ad occaſum cum furore manantem, & inſtar ferocis aſperique maris montes, & valles devorantem, terram omnem, & quæcumque in eâ ſunt exurentem?* Quæ omnia non poſſunt brevi, ut fiet, tempore perfici, niſi ignis ille aliquid virium divinitus accipiat, quandoquidem non pauca ſint mixta, quæ diutiſſimè fortiſſimeque igni reluctantur. Igitur, & eâdem virtute divinâ, purgantes flammæ in pœnam piorum manium armandæ ſunt. Enimverò hoc noviſſimo igne, juſtorum reliquæ ſordes purgandæ, & damnati eodem involuti, in orcum detrudendi ſunt.

301. *Varius ab eo cruciatus.* Poſtremò idem confirmat, & exponit varius ab eodem igne cruciatus. Nam ſi naturalem dumtaxat virtutem urendo exercet, cùm ſit cauſa neceſſaria, omnesque animas æquè ſibi expoſitas, minimeque reſiſtentes inveniat, omnes æquè adureret, cruciaretvè. At longè aliter evenit. Nam ut inquit Auguſtinus. Homil. 16. de Reſurr. lib. 50. Homiliarum. *Hi qui temporalibus pœnis digna geſſerunt, de quibus Apoſtolus dicit; Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur, ipſe autem ſalvus erit, quaſi per ignem, per fluvium igneum, de quo Propheticus ſermo memorat, & fluvius igneus currebat ante eum, per fluvium, inquam. igneum, & vada ferventibus globis horrenda tranſibunt. Quanta fuerit peccati materia, tanta erit tranſeundi mora; quantum exegerit culpa, tantum ſibi ex homine vindicabit quædam flammæ rationalis diſciplina, & quantum ſtulta iniquitas ſuggeſſerit, tantum ſapiens pœna deſæviet.* Nec refert, quòd iſte locus de noviſſimæ mundi conflagrationis igne à nonnullis accipitur. Nam & ille, ut diximus, divinæ juſtitiæ, potentiæque inſtrumentum erit, & juſtorum reliquas ſordes purgabit, atque adeò quod de illo dixit, diceret de luſtrali Auguſtinus. Et verò Paulinus Epiſt. 9. ad Severum Purgatorium vocat *ignem ſapientem*, & quodam in carmine *ignem arbitrum* nuncupat, ſcilicet quatenus pro cujuſque meritis vehementiam ſuam vel intendit, vel remittit, non ſuapte quidem ſponte, ſed divinæ Juſtitiæ, cui omnino ſubjicitur arbitratu, & attemperatione.

Atque hoc potiſſimè pacto noſtras hic ignis cum purgante, aut avernali collatus, ignis pictus dicitur. Qui loquendi modus, jam olim à S. Polycarpo Presbytero uſurpatus eſt in vitâ S. Sebaſtiani, à Carthuſiano item, aliiſque. Et deinceps ab illuſtriſſimo Eccleſiæ martyre, Thomâ Moro in aureo opuſculo, Quòd *ſupplicationem animæ* inſcripſit, ubi ſic habet, *Ignis ille purgatorius non minùs calidiſſimum; qui unquam in hoc mundo exarſit, ignem calore ſuo ſuperat, quàm calidiſſimus ille ignis depictum in pariete ignem ſuo excedit calore.* Ita ipſe. Hac quoque ratione SS. Patres, quos antea protulimus, affirmant minimum ab igne luſtrali cruciatum, acerbiorem eſſe maximo, qui hac in vitâ poſſit excogitari. Ex quibus omnibus D. Thomæ ſententia, nimirum minimam purgatorii pœnam, maximâ hujus vitæ, atrociorem eſſe, affatim probata eſſe videtur, ſi quidem illa de acrimoniâ ſua nihil remittat, quod aliqui Theologi volunt, ut videlicet pii manes eò citiùs purgentur, quò acriùs. 302. *Hoc pacto noſter ignis pictus reſpectu purgatorii.*

§. 6.

Eadem gravitas ex oraculis, & Sanctorum oſtentis, & ex ſenſu, contactúque piorum manium comprobatur.

P[illegible]s PRIMA.

Oracula, & oſtenta.

ORACULA vocamus, quæ vulgus revelationes. Inter hæc autem eminent, 303. *Revelationes SS.*

nent, quæ ore S. Birgittæ edita ſunt. Illa porrò lib. 6. cap. 2. Chriſtum hæc ſecum locutum affirmat, de quodam pœnis purgantibus adjudicato. *Sic in purgatorio amarum habebit anima eius ſupplicium, quòd nullus mortalis eſt, qui poſſit illud cogitare. Ac poſtea: quid ergo patientur illi, qui omnem voluntatem ſuam habent in mundo, & nullis tribulationibus fatigantur?* Ita ipſa. Beata quoque Joanna de Cruce ex ordine S. Franciſci, & ipſa Cælitum allocutione illuſtris, & luſtralium ſuppliciorum acerbitatem ſæpenumero divinitus edocta, tantam eſſe aſſeverabat, ut omnes hujus vitæ cruciatus exſuperet. Et B. Magdalena Pazia vitæ. P. 2. c. 13. quondam divina in ecſtaſi. *Omnia*, inquiebat, *tormenta quæ paſſi ſunt Sancti Martyres, fuere tamquam amœnus hortus iis collata, quæ infliguntur in purgatorio.* Catharina verò Senenſis vitæ cap. 30. *Anima*, inquit, *intelligens purgatorium ad expiandas, & diluendas imperfectiones conſtitutum, libens ad divinam diſpoſitionem ſe in id demittit, putátque admodum clementer ſecum agi, & tamen purgatorii acerbitas omnem intellectum humanum ſuperat. Atqui anima amore flagrans pluris facit imperfectionem, quàm Purgatorii pœnam, licèt uſque adeò diram, ut quidquid in hac vitâ cognoſcere, eloqui, & experiri, atque eâ de re credere poſſumus, ſi cum ipſamet comparentur, mihi videantur mendacium. Vnde tametſi hæc ſum coacta proferre, tamen confundor re tantâ, longè minùs quàm cupiebam declaratâ.* Hactenus Genuenſis. Denique Pater æternus D. Catharinæ Senenſi cap. 3. dialogi. *An ignoras*, ait, *filia quòd omnes pœnæ, quas anima ſuſtinet, vel ſuſtinere poteſt in hoc ſæculo nullo modo condignæ ad culpam etiam minimam puniendam, quoniam offenſa, quæ mihi fit qui ſum bonum infinitum, procul dubio ſatisfactionem exigit infinitam.*

304. Oſtenſa. Conſonant, quæ B. Veronica ex Auguſtinianis Sanctimonialibus pronunciavit, poſtquam ei flammarum expiantium gravitas ab Angelo commonſtrata eſt. Nam ut ſcribitur in vitâ illius lib. 3. c. 10. *Poſtquam ab illa viſione ad corporea officia, ſenſúſque rediit, vehementis triſtitiæ, timidi doloris, ingentíſque horroris ſigna dedit manuum percuſſionibus, motu capitis, vocéque flebili, & dixit, heu! heu: quas hodie pœnas, quævè tormentorum genera vidi, ab iiſdem tortoribus, qui ſunt in inferno inflicta, eodemque igne inferni! Hæc cùm diceret, inter verba ſolo delabitur Veronica, febris vehemens Virginem arripuit totóque corpore virgineo ſigna velut igne micantia, magnitudiníſque inſtar palmæ manus apparuerunt; ita ſunt magna, & inexcogitabilia tormentorum genera in Purgatoriis ignibus.* Hactenus vitæ illius Author. Huc quoque pertinet, quod de S. Catharina Senenſi memoriæ proditum eſt, viſam abs illâ ſororem ſuam in graviſſimis Purgatorii tormentis, ob mundum muliebrem, culpatioremque veſtium apparatum Sanctæ illi perſuaſum. Sed rem noſtram maximè confirmant, quæ ſpectavit, narravitque, poſtquam ad vitam revocata eſt, Diva Chriſtina, hiſce apud Cantipratanum verbis. *Statim ut è corpore exceſſi, animam meam ſuſceperunt lucis miniſtri, Angeli Dei, deduxerúntque illam in locum quemdam obſcurum, & horridum, animabúſque hominum refertum. Quæ verò tormenta eo in loco conſpexi, ea tam immania & acerba fuere, ut nullus poſſit ſermone exprimere. Vidi illic non paucos vitâ functos mihi, dum viverent, non ignotos. valde autem miſerata ego animas illas miſerabiles, quærebam quis eſſet iſte locus: ſuſpicabar enim tartarum eſſe. Reſponderunt mihi duces mei, locum eſſe purgatorii, ubi erant peccatores, quos in vitâ quidem peccaſſe pœnituiſſet; ſed non ſatis ſcelerum ſuorum meritas pœnas dediſſent.* Hactenus Chriſtina. Affinia ſunt, quæ refert Bloſius in Conclavi animæ cap. 13. de monacho quopiam in paucis pio, oculato, ut aiunt, purgantium cruciatuum teſte. Quem ſic locutum aſſerit. *Nulla hominum lingua exprimere, nulla æſtimatio concipere poteſt varietatem, multiplicitatem, & gravitatem ſuppliciorum, quibus me aſpiciente, purgandi ſubdebantur. Teſtis mihi eſt Deus, quia ſi quis me, & omnes caros meos affeciſſet omnibus iniuriis, & pœnis, quæ poſſunt homini hac in vitâ irrogari, vel etiam occidiſſet, & viderem eum deputari tormentis à me conſpectis, ego millies, ſi fieri poſſet, mortem pro eius ereptione ſubire paratus eſſem. Adeò pœnæ illæ, quas in purgatorio vidi, excedunt menſuram & modum cuiuſvis doloris, anguſtiæ, & amaritudinis, & miſeriæ huius vitæ.* Hactenus ille. Quibus haud parum fidei accedit, ſi expendatur quod tradit antiquus Author apud Auguſtinum tom. 2. Quem Authorem aliqui Cyrillum non rectè nuncupant. Nimirum audiviſſe ſe ex quopiam per ſaccum D. Hieronymi ad vitam revocato, cui pœnæ luſtrales compertæ, perſpectæque fuerant, omnia hujus vitæ tormenta cum minimis Purgatorii collata, inſtar ſolatii eſſe. Quippe ſi quis mortalium hæc luſtralia expertus foret, non dubitaturum omnes hujus vitæ cru-

ciatus

ciatus ab Adamo eo uſque toleratos, ad mundi exitum ſubire potius, quàm minimâ inferni aut Purgarorii pœnâ dieculæ ſpatio cruciari. Quæ etiam confirmantur ex actis S. Liduinæ. Oraverat illa Deum pto animæ cujuſdam ex purgantibus flammis liberatione; quando hæc Divæ vivendam ſe ſtitit, quaſi immani ardenteque puteo emerſa, tanto, tamque horribili cruciatu ignis eam depaſcentis, ut Liduina, ejuſmodi tamen ſpectris non inſueta, pavore conſternata ab ecſtaſi ad ſe redierit, ipſumque illius cingulum hiſpidum, craſſumque, quo renes de more accincta erat ad pœnam voluntariam, diſruptum fuerit. Rogantibus autem amicis, quî ſe in eo raptu habuiſſet, reſpondit, non ſe omnia hujus mundi bona ſimili horrore empruram. Ex quibus manifeſtum eſt quàm durum ſit hujuſmodi cruciatum perpeti, cùm ram terribile eos vel menre conſpicere. Certè Colganus refert in Hiſtor. SS. Hiberniæ, Regulum quemdam Hibernicæ Gentis vitâ functum cùm S. Corporeo appareret, dixiſſe tanta eſſe piorum manium vel minima ſupplicia, nt tartareis paria illis videantur. Quamobrem quæ Tondalus quidam apud Carthuſianum de. 4. noviſſ. c. 21. perhibet ſe vidiſſe in purgarorio, beſtiã nimirum horribilem, cujus ventri animæ immerſæ diriſſimas pœnas dabant, & velut canum, urſorum, Leonum, ſerpentium, & aliorum truculentiam animalium perpetiebantur. Item carnifices cum cultris, ſecuribus, dolabris, falcibus, terebris, & hujuſmodi crudelitatis inſtrumentis: item alia, que videre ſibi viſi ſunt alii, non aliud ſignificabanr, quàm crudeliſſima, quæ fingi animo, & exerceri poſſunt apud mortales ſupplicia, non quidem ea ipſa per ſeſe, ſed in igne purgatorio eminenter, ut aiunt, contenta reperiri. Poſtremò anima Fratris cujuſdam Dominicani R. P. Staniſlao Kolkokæ in Polonia aſſeruit ignem noſtratem inſtar auræ tenuis ſibi videri.

305. *Senſus piorum manium.* Porrò ejuſdem ignis atrocitas ex piorum quoque manium ſenſu de illius diuturnitate colligi poteſt. Nam quò tormentum eſt acrius, eò, dum ſentitur, diutius ſentiri videtur. Atqui diecula rormenti annus, annus autem plura annorum millia fidelibus animis eſſe videntur. Sed rem ex ipſis diſce. Boverius PP. Capucinorum Hiſtoricus anno 1586. memorat fratrem Conſtantinum à Salvatore virum planè ſanctum nonnullis poſt obirum diebus Patri cuidam apparuiſſe, & de ſalutis ſuæ rebus interrogatum, inter alia hæc dixiſſe. *Heu: Heu frater! quàm diſtricta Domini iudicia ſunt, atque ab hominum ſenſu ac ſententiâ longè remota! Quæ enim viventibus virtutes videntur, à Deo plerumque qui rectè omnia metiri novit, vitia reputantur. Ego quidem Dei miſeratione ſalutem conſecutus, iam cæleſti gloriâ fruor. Verumtamen in purgatorio igne triduo pœnas exſolvi, quæ trium annorum ſpatium diuturnitate æquare viſa ſunt.* Tum geminam eorum cauſam reddidit: prior quòd diuturno in regimine non paucas maculas, quas nec maculas putabat contraxiſſet: alrera nominatim, quòd in animi relaxationibus indulgentior æquo in ſubjectos fuiſſet, unde nonnulla diſſolutio enata eſſet. Aliam hiſtoriam narrat idem Author anno 1567. de quodam alio fratre defuncto, cui dimidiatæ horæ intervallum, quo miſſa pro eo facta fuerat, plus anno duraſſe viſum ſit.

306. *Alterius à Cantipratano, & excutitur.* Celebre eſt quod Cantipratanus refert lib. 2. Apum cap. 54. de quodam defuncto, qui cùm per tres dies cruciatus purgatorii, anno languoris præoptaſſet, & jam mortuus unicum diem in eo hæſiſſet, Angelum fraudis inſimularit. Quippe ratus præ ſupplicii arrocitate multos annos ſeſe iſtic uſtum fuiſſe, maluerirque uſque ad Judicii extremi tempus, longè quàm priùs acriori morbo conflictari. Quam hiſtoriam Alberto magno fuiſſe compertam narrat Cantipratanus. Sed ego quidem ſalvo meliore judicio, exiſtimo citra mortem, & extra purgatorium totum hoc peractum. nec enim cadit in pios manes Angelum fraudis arguere, aut, ut loquitur Author, *ſeductorem* illum appellare. Atqne hanc meam opinionem, hac hiſtoriâ confirmo. Sodalis quidam Parthenius ex Paraquariâ de vitandis levibus noxis ſæpe admonitus, etiam intentaro purgantis ignis terrore correctionem negligebar, quando Superis placuir, hac enm ratione ad officium urgere. Nocte quadam ſplendidos juvenes ſibi adſtare conſpexit: iiſque medium virum è Societate. Tunc illi, *Nunc*, inquiunt, *te docebimus, quàm non contemnendæ ſint piaculares flammæ*; correptumque ſtrato in ardentem rogum conjiciunt, quintâ poſt, ut aiebant, die extrahendum: flammas ille vix ſenſerat, cùm exclamare cæpit ſe per plures annos in iis jacuiſſe; *Falleris*, reponunt, *nondum dimidiati quadrantuli pars effluxit, diſce deinceps illas non flocci-pendere.* hiſque dictis ſeſe ſubduxêre. At hic totus ſudore diffluens, & adhuc æſtuans ad lucem uſque, ſcilicet meliora propoſuir, poſtque inſigni noxarum correctione oſtendit non inane viſum fuiſſe. Ita litteræ Paraquarienſes anni 1630. Quod

totum cùm citra mortem, extraque purgatorium peractum ſit, ſcilicet vi imaginatricis facultatis, omninò credibile eſt priorem narrationem eodem pacto accipiendam eſſe, maximè cùm Carthuſianus referat Franciſcanum quemdam, virum alioqui inclitæ virtutis, nocte quadam in ſpiritu, ut aiunt, poſt matutinas preces ſenſiſſe purgantes flammas, cumque ante pulſum ad primam, ſibi redditus eſſet, exiſtimaſſe centum & quinquaginta annis ſeſe in iis verſatum fuiſſe.

307. *Mira hiſtoria.* Rem miram narrat Chryſoſtomus Henriquez, quæ peritorum ingenia exerceat. En ipſius verba. *Cùm B. Willelmus Villarienſis Abbas in Brabantia ad generale Capitulum iter arripuiſſet, accidit ut quidam Converſus infirmitate prægravatus Superiorem advocans eidem confiteretur, quoddam inter cætera peccatum, cuius abſolutionem Abbas ſibi reſervaverat. Quo audito Superior exiſtimans mortis non imminere periculum, dixit ei quòd peteret ab Abbate ſuo abſolutionem de illo delicto. Quid moror? ingraveſcente infirmitate ex hac vitâ diſceſſit in verâ contritione, & afflictione cordis, quòd quidem ita inopinatò accidit, ut nec Superiorem vocare, nec confeſſionem reiterare valeret. Cùm autem Abbas de Capitulo rediiſſet, & ſequenti die orationibus, & ſanctis meditationibus vacaſſet, ſpiritus defuncti nuper Converſi apparuit illi. Porrò Abbas viſo illo, & præmiſſo Benedicite, inquirere cæpit de ſtatu ſuo. At ille. Cùm receſſiſſes, inquit, à nobis, mandatum accepi à Superiore in confeſſione, quòd peterem à vobis benedictionem pro hoc delicto; ecce venio, & veſtram benedictionem inſtanter exoro, & deſidero. Qua accepta ab Abbate iterum requirit defunctus, quid debeat facere, ut ab illa culpa mundetur: cui Abbas præcipio tibi, inquit, quòd permaneas per annum integrum in purgatorio. At ille exclamare cæpit, & dicere, heu me! Pater, quare tam duram tuliſti contra me ſententiam? Ego potius eligerem ſeptem annis in ignita fornace Villarienſi cruciari, quàm per unum integrum annum eſſe in purgatorio; & oratio Dominica ſemel dicta ſuffeciſſet. His auditis Abbas vehementer contriſtatus, abſolvere eum voluit à ſimili pœnâ. At ille: Non eſt, ait, in tua poteſtate liberare me: tu tuam ſententiam tuliſti; lata permanet: precibus autem, & aliis obſequiis evadere potero pœnam iſtam, & his dictis ſubitò non comparuit. Abbas verò intrans capitulum narravit monachis, quæ facta fuerant circa mortuum fratrem, rogans eos per viſcera miſericordiæ Dei, quibus viſitavit ſedentes in tenebris, & in umbrâ mortis, quatenus rogarent Dominum pro ipſius liberatione, & ut deinceps cautiùs ſe haberent in confeſſionibus audiendis, & in pænitentiis iniungendis, admonuit.* Hæc Henriquez in floribus SS. Ciſtercienſium. Quæ, ut dixi, multam admirationem creabunt, ſive quòd mortuus petat abſolutionem à culpâ reſervatâ, ſive quòd pœnitentiam: ſive quòd Abbas tam ſeveram imponat: quæ omnia præter ordinem fieri perſpectum eſt.

PARS SECUNDA.

Contactus ab igne Defunctorum, eiuſdem acrimoniam demonſtrat.

POSTREMO exuſtio illa ab igne in animas agente, quæ in teſtimonium 308. ingentis doloris ſubinde propoſita eſt, in *Contactus* eumdem finem à nobis exponenda eſt. *ignis exurentis.* Itaque quemadmodum ab igne luſtrali in remotum agente, animæ, quæ hoc in orbe verſantur, divinitus exuruntur, ita dicendum eſt uſtiones ejuſmodi ab eodem ſimili ratione profectas eſſe: Quare cùm carnem, aut lignum, aut quid ejuſmodi ſolo tactu iſtius ignis celerrimè pervadi, exuriſque audimus, opinandum vim illius acerrimam eſſe, atque adeò acerrimè animas cruciare. Porrò præterea quæ ſuperiùs attulimus numero 269. Petrus Damianus libello de miraculis ad Deſideriũ ita narrat. *Colonienſis clericus fluminis vadum traiiciens, obvium habuit S. Severinum* (Pelegrinum malunt alii) *Epiſcopum iam defunctum. Admirans igitur tam ſanctum virum ibi demerſum, ab eo petiit, quid ibi ageret. Reſpondit verò Severinus: da mihi manum, & quæ circa me ſunt, non auditu diſce, ſed tactu. Cúmque datam manum fluctibus impreſſiſſet, tantus eam ardor abſorbuit, ut undique carnes reſolutæ diffluerent, & oſſa nuda vix hærentibus articulis remanerent. Petiitque Clericus qua ex culpâ tot tormentis affligeretur, reſponſúmque habuit: non aliâ, niſi, quòd Canonicarum horarum penſum aulæ curis diſtractus indevotè percurrerit, ſed ſi ſacrificia pro ſe obtulerit, inde ſe evaſurũ ſperare.* Simile eſt quod Vincentius Belvacenſis lib. 25. cap. 69. commemorat de duobus Clericis Nametenſibus. Convenerat inter eos, ut qui prior diem obiiſſet, ſuperſtitem de Purgatorio igne certiorem faceret. Itaque cùm alter deceſſiſſet, alteri viſendum ſe per quietem præbuit, guttulamque ignei, quo ardebat, liquoris, illius fronti inſtillavit: quo excitatus incredibilem perſenſit dolorem.

His

309. *Dominica-ni.* His affine eſt quoddam prodigium, quod in Poloniâ contigit. Cùm R. P. Staniſlao Kolcockæ, Ordinis S. Dominici, viro inter ſuos ſanctimoniæ laude illuſtri, anima quædam fratris nuper defuncti videndam ſe præberet, inceſſit illum cupido ſciendi, quantæ eſſet actimoniæ ignis ille, quo anima aiebat ſe flagrare. At hæc, Ignes alii, reſpondit, autæ tenuis locum tenent, ſi cum ardore meo componantur. Tum Staniſlaus experiri ſe velle ait illum in corpore mortali cruciatum; modò vel ſic aliquid decedat pœnæ peccatis ſuis debitæ. Et anima. Non eſt, inquit, mortalium infirmitas ferendo tantam acerbitatem. Si tamen perſtas in ſententiâ, volam manus expande, & ſudoris mei guttulam excipe, ac me ſacrificiis tuis juva, fratribúſque ſuade fugam noxarum, quibus tanta pœna redditur. Protendit ille manum, & igneam velut lacrymulam excepit, ſubitóque immenſi doloris impatiens vociferari cœpit, ac ſemianimis in terram corruit. Accurrere fratres clamoribus, & ejulatibus exciti, eúmque prope jam defectum reperêre, crebriſque fomentis animam retinuêre fugientem. Interea cauſam tanti doloris percunctantur: aperit Staniſlaus, admonet officii, ne pari pœnâ plectantur, jubetque caſum, ac ſenſum poſteris pervulgari. Annum ſuperſtes fuit, & integrum doloris illius reliquias perſenſit, ac tandem piiſſimè finiit. Vide Bzovium ad annum Chriſti 1590. numero 26. Ubi adverte dictum ab animâ, mortale corpus doloris, quem ipſa ſentiebat, incapax eſſe, atque adeò intellige ignis illam guttulam in Staniſlai manum vim ſuam totam non exeruiſſe, licèt tantoperè illum támque diu cruciârit.

310. *Recens exemplum.* Sed recentiſſimum, & teſtatiſſimum eſt quod ſubjicio. Quippe in oculis Hungariæ, nominatímque urbis Præſburgenſis, contigit anno 1641. & authoritate Illuſtriſſimi Archiepiſcopi Strigonienſis poſt accuratum teſtium juratorum juridicum examen, inſigniúmque Theologorum conſultationem munitum. Igitur Præſburgi (Hungariæ civitas eſt ad Danubium ſita; Viennáque Auſtriæ decem milliaribus diſſita) Joannes Clemens, vir honoratus inter ſuos, & Caſtelli cujuſdam extra civitatem poſiti judex, poſtquam Lutheri caſtra quatuor & quinquaginta annis ſecutus fuiſſet, Catholicam fidem complexus circiter ſexagenarius piè obiit. Vix ab obitu fluxerat menſis, cùm puellæ, quam Reginam Fisketein nominabant ex oppido Halſtadienſi, ſpectandum ſeſe obtulit, ac deinceps, & ipſi & aliis centies, aut circiter, vel auditus, vel viſus eſt. Porrò in teſſeram boni ſpiritus, rogatus ut crucem formaret, crucem igneam ciſtæ ligneæ, quam mantile tegebat, manu impreſſit, ſimulque igneam manus figuram. Tum alterum ſignum pariter rogatus, mappam alteram, & ſubjectum ei aſſerem contactu dexteræ aduſſit, denique vaſi aquæ luſtricæ teſtaceo triplicem crucem circa oram induxit.

Ex quibus omnibus acrimonia ignis quò flagrabat ſe prodit. Fac enim ardentiſſimum ferrum ligno, quod mantili operitur, imponi, non ſtatim ligno figuram ſuam inuret; ſed priùs aliquamdiu cum mantili luctabitur. Verùm eamdem ipſam acrimoniam aduſtio illa, denudatióque manus illius clerici, cui S. Pelegrinus ſeſe videndum objecit, maximè demonſtrat. Experientiâ enim conſtat carnem cacabo, calidiſſimâ licèt aquâ referto, injectam, non illicò, ſed lentè excoqui, neque niſi diuturnâ admodum concoctione ab oſſibus diffluere. Cæterùm in hiſce omnibus actionem ignis Purgatorii, tartareíve temperari, ſatis, ut opinor, patet ex vi illius ignis ſupremi, qui breviſſimo tempore univerſitatem hanc; atque adeò ſaxa, metalla, & quidquid igni impervium videtur, ad ima uſque, & omninò pervadet ac peruret. Quem ignem in tartara ſimul cum damnatis devolvendum ſuperius aſſeruimus. 311. *Concluſio.*

§. 7.

Acerbitas cruciatus ab igne purgatorio confertur cum Hujus vitæ cruciatibus.

PRÆFATIO.

QUÆ hactenus de gravitate luſtralium tormentorum diſſeruimus, non modò illuſtrari, ſed & magis expendi poterunt, ſi ea cùm graviſſimis hujus vitæ cruciamentis componantur. Ut enim præſentia mala vehementiùs, quàm futura mentem feriunt, ita etiam quæ ſub ſenſus cadunt, magis, quàm quæ ſub ſolam intelligentiam. Cùm ergo conſtet, & rurſum, ac evidentiùs demonſtrandum ſit purgantes pœnas, ut minimum æquare dolores mortalium, imò, & admodum eos ſuperate, hi nimirum ſub oculos ſubjecti, purgantium pœnarum vehementiorem ſenſum, & majorem piorum manium commiſerationem ingenerabunt.

PARS PRIMA.

Contentio cum morbis.

312. *Morborum ingens numerus.* PRIMÙM igitur de morbis ago, quorum cruciatus, etſi plerumque latronum, ac Martyrum ſuppliciis longè gravior, tamen minus inviſus eſt, & tolerabilior cenſeri ſolet. Atque ut de eorum numero nihil certi definiam, cùm multi ſupervenerint veteribus medicis incogniti, & hodieque non raro peritiſſimos medicos lateant; tamen eorum ingens multitudo paucis attingenda eſt. Enimverò tot ſunt, quot corporis partes; nam ut ſingulæ proprios habent affectus, ſic oculorum proprii ſunt morbi; ſic aurium, ſic ſtomachi, ſic cæterorum. Atqui oculi tot ſibi proprios numerant morbos, quot annus dies; quid cenſendum igitur de totâ partium omnium multitudine morborum? Etenim cùm ſingularum partium ſanitas ſit in propriâ temperie (alia eſt enim cerebri, alia ſtomachi, alia hepatis, & reliquarum) tot morbos eſſe neceſſe eſt, quot temperiei illius perturbationes. Adde cauſas morborum efficientes eſſe permultas ſive intrinſecas, ſive extrinſecas, & Aetio Authore lib. 3. de atra bile, *ſolam libidinem procreare exſolutionem virium, cruditates, hebetudinem ſenſuum, oblivionem, tremorem, articulorum dolorem, renum & veſicæ morbos, oris graveolentiam, dentium dolorem, gurgulionis inflammationem, ulcera in membris, ac phtiſim.* Denique medici ipſi importunis medicamentis nova morborum genera, novaſque mortes cudunt. Quippe, ut Plinius aiebat, diſcunt periculis noſtris, & experimenta per mortes agunt, medicoque tantùm, hominem occidiſſe, impunitas ſumma eſt. Certè Hadrianus Imperator moriens illud Menandri dixit. *Turba medicorum Cæſarem perdidit.* Et extat illud Stratonici medico falsè illudentis, *Laudo tuam experientiam: quia non ſinis infirmos computreſcere, ſed illos ſtatim è vitâ liberas.* Quamquam autem illud vitii non medicinæ ſit, quæ à Deo ad valetudinem tuendam reſtituendamque condita fuit, tamen & hanc, ut id aſſequatur, colluctari contra improbitatem humorum, atque adeò vim, & moleſtiam ægris corporibus creare neceſſe eſt.

313. *Et acerbitas.* Sed ſi remedia morborum acerba, quales ipſi morbi, quamque moleſti ſunt? En Rex Hebræus Ezechias in carmine Eucharistico pro valetudine recuperatâ morbum ſuum leoni comparat. *Quaſi leo*, inquit, *ſic contrivit omnia oſſa mea.* Quem in locum Adamus, *hoc ſentiunt*, ait, *qui vehementibus æſtuant febribus, harum enim interior ignis inſtar leonis omnes corporis vires, ſuccum, & oſſa conſumit.* Quare ſubdit pius Rex morbo victus, *Domine vim patior, reſponde pro me*, quaſi ad Deum exclamet imparē ſe eſſe vi morbi ſuſtinendæ; itaque precari ſe, ut eum à ſe propulſet, & miſerum tueatur. Et tamen quò acrior eſt febris, aut ſi quis alius ejuſmodi Ezechiam morbus opprimebat, eò citiùs ſentiendi facultas debilitatur, dolórque remittit. Quid ſi igitur podagra, Iſchias, calculus, & ſimiles morbi illum cruciaſſent, indefeſſo conſtantique doloris ſenſu. Quid ſi ignis ſacer, qualis miſeros Atrebates intolerabiliter peruſtos conficiebat, circa milleſimum annum ac centeſimum, quando Immaculata Deipara cereo divinitus illato eum extinxit? Certè lues inguinaria, hodieque doloris vi hominem in furorem adigit, & tantus eſt articulorum ſubinde dolor, ut Polæmon Laodicenſis, Ariſtidis Oratoris præceptor, ſub Traiano ætatis annum agens 56. dolorem illum non ferens ſeipſum in ſepulchrum ſponte conjectum inediâ extinxerit. Quid ſi intolerabilium hujuſmodi morborum cohors velut agmine facto in unum corpus irruerent.

Libet hîc tantiſper Liduinam, ampliſſimum dolorū miſeriarumque theatrum, ſpectare: nec enim alius quiſquam toto terrarum orbe pluribus aut gravioribus conflictatus morbis, aut purgandarum animarum dolores, magis quàm illa expreſſiſſe videtur; niſi Chriſtinam ſubducas, quam in voluntariorum tormentorum theatrum brevi producemus. Igitur Liduina, cùm quintum ac decimum ageret ætatis annum, ſummaque ſæviente hyeme virgines ſibi coævas per glaciem ludibundo pede pro ſolemni Gentis more labentes aſpectaret; una earum in aſpectantem impegit, & in glaciem marmoris inſtar obduratam dejecit, ſic ut dejecta coſtam ruperit. A quo lapſu, tot tamque diros dolores ac morbos ſenſit, ut eos ab humano corpore ferri prorſus incredibile videretur. Et verò ſatis apparebat eam miraculo vivere: quia totos triginta annos vixit, vix tantillū panis comedendo, quantum homini ſano ſatis eſſet in triduum: neque triginta ſolidis annis tantum ſomni cepit, quantum cuivis ſatis eſſet in tres noctes ad vitam conſervandam. Sed & remediis ejus ægro corpori applicatis mali vis non modò nihil minuebat, ſed etiam augebatur. Vix ullum commovere membrum poterat, & manibus pedibuſque humi repebat. Sine 314. *Demonſtrata in Liduina.*

tormento

tormento nihil quidquam cibi aut porionis admittebat, ſed inſtar mulierũ uterum ferentium ſalubria eſculenta poculentaque nauſeabat, inſalubrium & inſolentium avida: hinc non niſi turbidas aquas ſitiebat, nullamque quietis partem capiebat. Atque has inter ærumnas innatum fuit ejus viſceribus apoſtema, de quo terribiles, informes, grandesque vermes innumeri pullulabant, qui quamvis omnibus ſpectantibus varios horroris & miſerationis affectus exprimerent; nil tamen fœtoris exhalabant. Invaſit porrò illam ſacer ignis, qui medicis Eriſipelas, Columellæ Samonicus ignis, Polluci rubor, cum inflammatione ac dolore ulcus ambiens. Hic ſacer ignis artus ejus uſque ad oſſium ima decoxit. Dextrum ejus brachium, itemque humerus putreſcebant, torpebantque, caput aculeis dolorum compungebatur, frontem fiſſura longa, lataque, & ſerrata deformabat, mentum malè ſimiliter erat affectum, oculi lippitudine caligabant, dentes hoduntalgia quatiebat, guttur angina ſtringebat, denique ſingulos artus ſinguli dolores cruciabant. Quin & ore, naribus, crutibus, & oculis tantum ſanguinis ejectabat, ut omnes in ſtuporem daret. Præterea tantum aquæ rubræ vomebat, ut quod ſpatio unius menſis ejecerat, vix duo viri ferrent. Adde his phthiſim, & nephritidem, quæ jecur, & pulmonem, renesque lancinabant, adde febres, quibus quotidie æſtuabat, ne quod eſſet corporis membrum, quod non ſuo dolore cruciaretur. Atque hujuſmodi vitam, ſi tamen vita dici poteſt, egit Sancta hæc totos octo, & triginta annos rerum omnium egena, ab omnibus derelicta, nec habuit ad quem confugeret, niſi Chriſtum, qui etſi eam identidem ſolaretur, tamen pluribus etiam aliis ærumnis calumniiſque ſinebat afflictari, & tamen patientiſſima virgo novos dolores ab eo petiit, obtinuitque, nimirum geminum ulcus, ſecundùm guttur, alterum ſecundùm latus, tertium item, quartumve in altero oculorum, quibus minimè contenta, lumbos aſpero cilicio præcincta ad mortem uſque permanſit.

315. *Cedit acerbitati ignis purgatorii.*

Verumtamen quidquid fortiſſima illa virago, quidquid mortales ex tot, quot diximus, morbis tolerare poſſunt: longè impar eſt piorum manium tormento, vel ab uno igne luſtrali percepto. Primùm enim pleræque ſaltem corporis ægritudines eò cruciant vehementius, quò ampliùs caloris extranei in corpus invehunt; eſt enim calor omnium qualitatum princeps, & efficaciſſima, atque adeò feraciſſima doloris. Quis autem dubitet quin ab igne extraneo etiam noſtrate plus caloris corporibus inferri poſſit, quàm ex humorum intemperie iiſdem innaſci? Pone itaque hinc hominem vario morborum genere excruciatum, illinc alterum flammis ſulphureis undique pervium ad viſcera uſque, atque ad oſſium medullas, quem quo miſeriorem cenſes? opinor ambuſtum illum; & tamen pictura eſt, imago eſt animæ in purgante ergaſtulo ambuſtæ. An non igitur omnium maximas, quæ fuere, ſunt, & erunt corporis ægritudines huic uni animæ unius combuſtioni collatas, ſuaves eſſe arbitraris.

Id verò, ut altiùs imbibas, & omnem 316. *Demonſtratur.*
excutias dubitationem, pone animam illam corporis inſtar tot acubus igne vehementiſſimo candentibus perfoſſam, quot Liduina pertulit ægritudines, malis credo calculum ſingillatim, aut podagram pati, quàm ſic acu vel una perfoſſus vivere: ac proinde malis omnes Liduinæ morbos perpeti, quàm toties ita perfoſſus intolerabilem vitam tolerare, & tamen iterum dico; ignis ille purgatorii adumbratio eſt, & plures ignis partes animam unicam excruciant, quàm Liduinæ corpus ægritudines, ſive quòd totus fortaſſe ignis purgatorius agit in ſingulas animas (quippe ſatis vicinas, & actioni totius ſatis expoſitas) ſive quòd licèt non totus agat tamen tot ægritudines Liduinæ ſimul conſiſtere nequierunt, quot ignis partes animas ſingulas ambiunt.

Pars secunda.

Collatio cum ſuppliciis latronum.

Progrenior itaque ad collationem 317. *Diverſa ſuppliciorum genera.*
ejuſdem ignis cùm ſuppliciis latronum, ac quorumlibet ſceleratorum. Torquendis reis plurima antiquis ac recentibus Judicibus uſui fuiſſe comperio. Fuêre enim qui eos in puteum demergebant, lapide ad collum ſuſpenſo, ut Athenienſes. fuere qui ſaxis obruebant, ut Judæi, & Macedones: Item Luſitani reos Majeſtatis. fuere qui culeo inſutos parricidas in mare præcipitabant, ut Romani; porrò culeo gallus gallinaceus ſimia & Vipera cum homine jungebantur, ut in rixâ infenſorum animalium, & fœdâ laceratione corporis, ob tanti ſceleris immanitatem, diro cruciati vulnere interimerentur. Crux præterea ſontium ſupplicium fuit, & quidem infame; arbor item cujus ramis per vim curvatis reos alligabant, ut cùm poſt laxarentur rami, ipſorum reorum corpora diſcerperentur. Adhæc quadrigis diſtenti in

diverſa trahebantur. Calamis alii acutis configebantur, alii laqueo finiebant infamem vitam, quæ pœna omnium viliſſima, fœdiſſima, ignominioſiſſima ſemper habita fuit: ſed omnium acerbiſſima eſt pœna ignis, cujus diverſa genera. Nam ſedes ferrea Agatoclis ad homines necandos nota eſt ex hiſtoriis; Tunica item, quàm moleſtam vocabant, quia ignium alimentis illitam & intextam ſuccendebant. Aliàs inſerto gutturi unco producti in arenam, ubi poſteà pendentiũ crura frangebantur, & igni injecto ardebant, quod ſupplicium Nero in Chriſtianos exercens, eorum ardore pro luminibus uſus eſt: Denique vivi in ignem injecti: Poſtremò igneus ille taurus, Perylli inventum, dignaque authore pœna, igne ſubjecto incluſos omnium crudeliſſimè torquebat.

318. *Cedunt tormento ignis.* Horrenda ſunt hæc, fateor, ſuppliciorum genera, & tamen confiteri cogor nullum humanum cruciatum reorum cum piorum manium tormentis componi poſſe. Atque humana quidem, ſi ignem exceperis, vel ſuffocatione, ut ſubmerſio, ſuſpendium; vel laceratione, ut membrorum diſcerptio; vel diviſione, ut obtruncatio; vel contuſione, ut lapidatio exercentur; quæ omnia etſi lethalia ſunt, tamen non tantùm doloris pariunt, quàm peracris, & paulò diuturnior caſtigatio, pucrile ſupplicium. Et tamen pueri apud Lacedæmones in arâ Dianæ, cui Orthia cognomen, flagellis ex more totum diem cedebantur, fortiterque ad mortem uſque ſub verberibus durabant, ſtudio victoriæ, præmiique illi conſtituti, qui diutiſſimè generoſiſſiméque ea toleraſſet. Quod certaminis genus quotannis inſtaurabatur. Quis verò neſcit ignis ſupplicio puerorum caſtigationem acerbitate cedere? Igitur inter tyrannorum, & Judicum inflicta reis ſupplicia ſolus ignis cum igne purgante conferri poteſt.

319. *Et hic noſter ignis luſtrali.* Porrò ingens inter utrumque diſcrimen ſuperius demonſtravimus, & nunc addimus ignem hunc noſtratem, quo juſtitia humana, tyranniſque uſa eſt ad mortalium cruciatus, à Deo conditum eſſe ad eorumdem mortalium uſum, ac delicias; luſtralem autem ac inferum ad tormenta Numinis hoſtium, & injuriarum illius ultionem. Ex quo ſequitur vel diverſum eſſe eſſentiâ (intra tamen ignis rationem) vel quod maluimus eumdem quidem eſſentiâ eſſe cum noſtrate, ſed intenſione, atque acerbitate, longè horribiliorem. Præſertim cùm rationi conſentaneum ſit, ut factæ infinitæ Majeſtati injuriæ multò acriùs caſtigentur, quàm homini illatæ, vel puniantur, vel puniri queant. Cùm igitur tormentum ignis cætera multis partibus exſuperet, & illud tantum cedat ignis luſtralis ſupplicio, quantum ipſi cætera, imò longè amplius, cùm laceratio, aut diſcerptio membrorum, longè plus ſit quàm umbra tormenti ignis, conficitur ſæviſſima reorum ſupplicia luſtrali cedere.

Declaratur amplius. Pone varios reorum cruciatus, quos antea protulimus ab unico homine perſentiri: hic profectò non tantum doloris perpetietur, quantum ſi ſingulis corporis partibus tam internis, quàm externis conflagret. Enimverò partium illarum numerus, variorum, qui reis inflicti ſunt, cruciatuum multitudinem vincit, & ſingularum dolor ab igne non parum ſuperat, aut ſaltem ad minimum æquat dolorem, qui ab aliis tormentis poſſet inferri. Et tamen ſi totus homo igne noſtrate conflagret, umbram & imaginem exhibebit animæ flammis luſtralibus peruſtæ. Qualis igitur erit dolor à vero illo igne, cùm ab illius umbrâ ac imagine plus doloris pariatur, quàm rei multi, vel à Judicibus, vel à tyrannis omni præter ignem tormentorum genere ſint perpeſſi. 320. *Hinc oſtenditur hujus cruciatus.*

Pars tertia.

Collatio cum ſuppliciis Martyrum.

EX quibus ſatis perſpectum eſt, Martyrum quoque tormentis longè intolerabiliores eſſe flammas animarum expiatrices. Juvat tamen & idipſum ſigillatim ac propriè exponere. Ac Diocletiani quidem decennium vexationis Chriſtianorum, maximè omnium temporum cruentum ac crudele fuit. Anaſtaſius Bibliothecarius ſeptem ac decem Martyrum millia unico illius menſe numerat. Una Ægyptus per illud ſpatium ad centum quadraginta quatuor millia Martyrio coronatos recenſet. Cæteras provincias quid perſequar? Si genera ſuppliciorum iſtius temporis noſſe aves: Ruffinus lib. 1. cap. 8. ex Euſebio apud *Thebaidem*, ait, *omnem mortificationem ſuperat exercita crudelitas, pro ungulis teſtas fictilium vaſorum adhibebant tortores, quibus omne corpus eouſque lacerabant, donec totam carnis eraderent cutem. Aliàs ſicuti duæ arbores ſibi vicinæ inveniebantur, vi quadam ab utraque inflexis contra ſe invicem ramis, eíſque ſingulis ſingulos Martyris pedes obligantes, ſubitò ramos, quos vi inflexerant, relaxabant, qui cùm ad ſitum naturalem impetu referrentur, diſcerptis diſſectíſque viſceribus avulſa ſecum membra rapiebant, & hoc* 321. *Veterum Martyrum tormenta.*

& hoc per annos aliquot quotidie, quando minimum decem, interdum autem, & uno die centum viri, vel mulieres, & parvuli prædictis pœnarum generibus trucidabantur. Hactenus Ruffinus. Quod ſi libet hîc nonnulla ſtrenuiſſimorum pugilum certamnia ſpectare. Eutropius Lector quòd S. Chryſoſtomi partibus faveret, quaſi templi, ac curiæ, quæ divinitus arſerant, incendiarius per indices delatus, primùm boiis diſtentis, genus eſt vinculorum tam ligneorum quàm ferreorum, ſæpiùs tortus fuit; poſt autem fuſtibus, & clavis oſſa ei comminuta: dein ungulis membra, latera, & mamillæ conciſæ: poſtremò flammam accenſam inferioris corporis partibus excepit. Ita Nicephorus apud Bollandum Jan. 12. Præterea S. Ephyſius, ignem, reſinam, picem, oleum, & omne genus pinguedinis candentis duabus fermè horis in pavimento extenſus toleravit. Inde in fornacem injectus, flammas illæſus ſuperavit, cecinitque hilaris cum Pſalmiſta: *Igne me examinaſti, & non eſt inventa in me iniquitas.* Erat autem tam acris flamma, ut circumſtantes uno prope temporis momento devorarit. Adhæc S. Martina Virgo, & Martyr ſub Alexandro Principe, cùm deos inanes colere juberetur, immane facinus ſummâ libertate deteſtata cùm fuiſſet, primùm aliquoties verberibus affecta, dein uncis, ungulis ferreis, teſtarum fragmentis lacerata, acutiſſimis gladiis membratim conciſa, adipe ferventi peruncta, demum in amphitheatro ad beſtias damnatur, à quibus divinitus ſervata in ardentem rogum pari eventu conjicitur; demum capite minuta, coronam Martyrii adepta eſt, cùm interea tremente urbe totâ vox è cœlo audiretur, qua ad Superos evocabatur. Vide recens Martyrologium. Atque hæc, & his ſimilia in hiſtoriis ſacris paſſim obvia.

322. *Diuturniſſima omnium Martyria.*

Duo ſunt inter Martyres tormentorum ſævitie, ac numero, & maximè diuturnitate eximii, S. Clemens Epiſcopus Ancyræ, & ejus ſocius Agathangelus. Propria Clementis hæc fuere: ligno appenditur, & ferro raditur, lapidibus os & genæ illi contunduntur, in carcerem compingitur, rotæ alligatur, fuſtibus verberatur, cultris laceratur, ferreis graphiis os illi compungitur, maxillæ confringuntur, dentes excutiuntur, compedibus ferreis conſtringitur, rurſuſque in ergaſtulum conjicitur. Hæc verò cum S. Agathangelo communia, crudis nervis bubulis ceduntur, è trabe ſuſpenduntur, tædis ardentibus latera uſtulantur, feris objiciuntur, ſubulæ ignitæ per medios digitos illis adiguntur, viva calce obruuntur, duoſque dies in illâ relinquũtur, lora è cute corporis ab humeris detrahuntur, fuſtibus iterum conſcinduntur, in lectos ferreos igne candentes conjiciuntur, in fornacem incenſam immittuntur, ibique per diem & noctem cruciantur, lumbi ferro carpuntur, muricibus ferreis, extante ſupra acie rectâ in terram depactis, injecti fodicantur, quibus graviſſimè compuncti & ſauciati ſunt. Agathangelus autem ſolus liquato plumbo capite perfunditur, ſaxa molaria utriuſque collo appenduntur, tactique per urbem lapidibus petuntur. ſeorſum rurſus Clementi, fibulæ ardentes per aures trajiciuntur, faces iterum admoventur, ſaxo ingenti adſtrictus, baculis os & caput contunditur, & quotidie quinquaginta plagarum ictus ſuſtinet. Demum uterque Ancyræ Galatiæ capite plectitur. Quæris quot annis heroës illi contra tyrannos, tortoreſque plurimos depugnarint? mirum dictu: Clemens octo, & viginti, Agathangelus octodecim.

Atque hæc fuêre veterum Martyrum certamina; recentiorum, partim ſimilia, partim diverſa. Anglicana hæreſis ſuſpenſis, ac palpitantibus adhuc, cor crudeliter extraxit: Gallicana per omne tormenti genus in eos graſſata eſt, Belgica item. Japonica ſuperſtitio maximè ſæviendi perita inter omnes, poſt ferri igniſque, ſeu rapidi, ac vehementis, ſeu lenti ſupplicia, nova hæc invenit. Sanctos pugiles pedibus ad furcam ſuſpenſos, manibus poſt tergum revinctis, mediâ corporis parte deprimunt in ſcrobrem, quam fœtore plenam duplex tegit tabula, ne quid hauriant auræ melioris, vel lucis; itaque vel fœtore, vel inediâ, vel ſanguinis per os & nares effluxu, lentâ morte conficiunt. Aliàs illos capite deorſum in vas aquæ narium tenus depreſſo, divaricatis cruribus, fune in gyros contorto ſuſpendunt, quo deinde celeri circumactione retexto, ademptâque ſic reſpirandi facultate miſerè cruciant. Aliàs ſcalis illigant ſupinos, tum aquam infundibulo in os immittunt, dum ventre ea farto, ad os uſque redundet, ac poſtremò impoſitâ ventri tabulâ, pedibuſque hinc & inde compreſſa, ingeſtam aquam per os, nareſque ſimul cum cruore excutiunt, diro ſcilicet cruciatu, qui & vitam primo ſæpe hujuſmodi tormento extorquet, & tamen nuper, anno nimirum 1643. quinque è Societate Jesu fortiſſimi heroës, cum tribus adoleſcentibus, totos ipſos ſeptem menſes alternis diebus id ſupplicii genus conſtantiſſimè pertulêre: ſi unicum excipias P. Franciſcum Marquez, quem parentum

323. *Tormenta recentiorum Martyrum.*

Japonum impia pietas convellendæ blanditiis ejus conſtantiæ, aliquantiſper domi, ſed fruſtra detinuit. Jam ſi ſpatium Japonicæ tyrannidis audire libet, nunc quinquaginta fluxêre anni, ex quo non niſi dira ſupplicia morsque eſt in oculis Japonum Chriſtianorum: ex quibus plus mille paria primævis Chriſtianis tormenta fidei causâ ſubjere. Sola Jesu Societas octoginta ſeptem generoſiſſimos Athletas in iis recenſet, & univerſim variis orbis, ſeu novi, ſeu veteris regionibus unico prope ſæculo ducêtos, & fere octoginta, præter eos, quos nova Francia, quam Canadam vocant, quotidie nobili palmâ condecorat.

Pars quarta.

Contentio cum tormentis Sanctæ Chriſtinæ.

324. *S. Chriſtinæ mirabilis tormenta.*

CUM igitur quanticumque Martyrum cruciatus luſtralibus, ut ſtatim probavimus, acerbitate cedant: Nunc denique an Chriſtinæ mirabilis prorſus admirabiles voluntariæ pœnæ expiandarum animarum causâ ſuſceptæ, iiſdem luſtralibus æquiparari dignæ ſint, videamus. Poſtquàm conſpectis divinitus purgantibus ſuppliciis inclyta illa Belgii Herois, pœnas animarum gratiâ ſubeundas ſuſcepit. Ingrediebatur, *ait Cantipratanus*, in ardentes clibanos coquendis panibus præparatos, & illis incendiis haud ſecus, atque aliquis ex nobis cruciabatur, ita ut præ anguſtia & dolore horrendos ederet clamores. Quando ad manū non erant hujuſmodi furni in hominum ædibus, jactabat ſe in copioſos ignes, vel pedes tantùm, aut manus immittebat, tamdiu illic tenens, ut niſi divino ſervata eſſet miraculo, non potuerit non in cineres redigi. Interdum deponebat ſe in eacabos plenos bullientis aquæ uſque ad mammillas, vel ſi profundi non eſſent ſatis eacabi, uſque ad renes; membra illa, quæ in aquam ejuſmodi immergere non poterat, aquâ ferventi perfundens. Sub aquas Moſæ fluminis hiberno tempore, cùm rigerent omnia gelu, crebrò, & diu morabatur, ſex, & eo amplius diebus in eo perdurans. Solebat etiam hyeme ſub molendini rotâ erecta ſtare ita, ut aqua, vertente ſe rotâ, in medium verticem, & totum corpus delaberetur. Interdum in aquis natans ſimul cum illis ferebatur in rotam, atque horrendum in modum circumagebatur cum ipsâ rotâ. In rotis etiam quibus piratæ plerumque puniri ſolebant, inſtar eorum, qui illis excarnificabantur, contorquebat brachia, & crura ſua, nonnunquam in patibulo, inter fures ex illo pendentes, ſe ſuſpendebat, ad unum & alterum diem. Sæpe in monumenta mortuorum ingrediebatur lugens illic hominum peccata. Surgebat quandoque mediis noctibus, & totius Trudonenſis oppidi canes in ſe concitans, ante illos ipſam inſectantes inſtar feræ cujuſdam curſitabat, ſicque per devia, & per denſos vepres, & ſpineta, agitata adeò ab illis compungebatur, & lacerabatur; ut nulla corporis ejus pars vulneris eſſet expers. Aliàs ipſa ſe ſuâ ſponte ſpinis & ſentibus compungebat, ut toto corpore ſanguine perfuſa videretur. Prætet has ſanguinis profuſiones ſæpiſſimè permultum ſibi ſanguinis venæ ſectione detrahebar. Hactenus, Cantipratanus. Porrò curſum hunc vitæ per duos, & quadraginra annos tenuit, ut jejunia, aliasque corporis macerationes ſilentio prætercam. Sat enim ſuperque ex his habemus, cur eam plus Clemente, & Agathangelo, plus plurimis ſimul Martyribus unam pertuliſſe dicamus. Præſertim cùm Deus Martyrum gratiâ vim ignis, atque aliorum tormentorum, aut omninò retunderet, aut ſaltem mitigaret, quod in Chriſtinâ nemo ſibi perſuadeat, dum meminerit eam ad patiendum electam ac confirmatam fuiſſe.

Cæterùm, & Heroidis illius infandas pœnas purgantibus longè mitiores fuiſſe, 325. *Cadunt purgantibus flammis.*
dicere cogimur, ſi SS. Patrum effatis, Sanctoque Thomæ, & rationibus antea propoſitis acquieſcere velimus. Quibus accedit, quòd illa nunquam tota flammis arſiſſe legatur, qualiter ardent pii manes; neque ſemper ignem pertuliſſe, ſed aliis tormentis hoc omnium acerbiſſimum mutaſſe: cùm manes, ſine intermiſſione ullâ dies noctesque flammis expiatricibus perurantur. Quibus ſi addidero haſce flammas ſine controverſiâ ullâ flammas noſtrates ſævitie vincere, Chriſtinæ tormenta utcumque tormentis Martyrum, latronum, morborumque longè ſæviora, piis manibus ſolatii inſtar dici & eſſe potetunt.

Pars quinta.

Et prioribus, & voluntariis tormentis præferuntur purgantia, & peroratur.

PRÆTEREO volens collationem cum 326. *Voluntariæ pœnæ.*
pœnis piorum voluntariis, etſi graviſſimæ identidem fuerint ſuſceptæ. Quo in genere incredibile dictu eſt, quod unus ipſe Dominicus Loricatus, teſte Damiano,

utrâque

utrâque manu ſe cædendo, totum Pſalterium bis quotidie percurreret. Cùm enim Pſalterium centum quinquaginta pſalmis conſtet, & ſingulis pſalmis centum ictus aſſignarentur, quotidie ſe verberando cumulabat ictus ad quindecim millia. Cùm verò per jejunium Quadrageſimale, & aliàs ſubinde tria Pſalteria inter ictus quotidie recitaret, quotidie ictuum numerus excreſcebat ad quadraginta quinque millia; tantus erat illius ardor piæ in ſe ſævitiæ! Sed quid hæc ad ignis diurnum cruciatum? Præterquam enim, quod perpeti tunſione caro occalleſcit, ac ſenſus doloris hebetatur, etſi durare facias hunc integrum, ad ſenſum ignis, parvi debet æſtimari.

327. *Concluſio.* Quid dico, & quid ſententiam tam diu differo? Aio igitur, & Chriſtinæ pœnas, & atrociſſimos morborum, latronum, Martyrum, & piorum cruciatus, animæ purgandæ ſupplicio poſthabendos eſſe; atque adeò Angelici Doctoris ſententiam eſſe mihi exploratam. Quòd ſi verò minima luſtralis rogi pœna, maximam hujus vitæ ſuperat, eia mecum ſi lubet, aſcende. Quot enim noxæ eâ minimâ, quæ pœnam ſenſus meretur, graviores ſunt, totidem pœnæ iſta minimâ pœnâ ſunt acerbiores. Porrò etiam ſiſtendo intra noxarum venialium claſſes, majores ac majores eſſe poſſunt, neque eſt dare ullam, quam altera non poſſit excedere. Deinde innumeras veniales condonatas, quantum ad culpam attinet, unica lethalis exſuperat, ut malitiâ, ita pœnæ dignitate. Quantum igitur tormentum, quantovè pœnis hujus vitæ atrocius mortali noxæ debetur! Agnoſcis, credo, incrementum illud capi à te non poſſe Quomodò igitur mente comprehendas immenſitatem ſupplicii, quòd plurimis, maximiſque criminibus per vitæ curſum perpetratis reſpondet? ſcilicet hîc hæres. Quid igitur ego? hoc ſaltem, quod Auguſtinus ac Cæſarius, aliique dixerunt, expiatrices flammas eſſe atrociores omni tormento, quod in mentem hominis cadere poſſit, ratum ac manifeſtum videri in illis, quibus complures defunctorum cruciantur, quippe qui multiplicata, & in dies exaggerata prope in immenſum ſcelera vix niſi in morte, ſerio dolore, nedum voluntariis pœnis diluerint. Quos quidem ſi tot ardentibus ſtimulis confixos tibi objicias, quot venialia commiſêre, quot, & quantorum morborum cruciatus, quot latronum ſupplicia, quot Martyrum carnificinam, unico unius ex illis tormento cedere arbitraberis?

Quid ergo dices, ſi pondus, ac cumulum pene innumerorum mortiferorum, illi ejus unius cruciatui adjicias? nonne illa tibi ſubrepet cogitatio, ſaltem aliquos ex piis manibus eſſe, qui ſoli tantumdem perferant tormentorum; quantum vel ægri omnes, vel latrones, vel Martyres? Quoquo modo id ſe habeat, effectum hic dari videtur, quod Supremus Judex Ezechielis ore Jeroſolymis olim interminatus eſt cap. 15. hiſce verbis; *Et faciam ipſe, quod non feci; & quibus ſimilia ultra non faciam, propter omnes abominationes tuas.* Quod enim nunquam hac in vitâ evenit, nec eveniet unquam; hoc miſeris illis manibus evenit, ut unus unicus ex iis tantum tormenti perpetiatur; quantum forſitan omnes latrones. 328. *Reshorrenda.*

O tormentum! ô pœna; ô mortales! Quî fieri poteſt, ut hæc non altè in animos noſtros deſcendant? Quî, inquam, fieri poteſt, ut tam inauditam pœnæ immanitatem ita negligamus, ut cauſam illius, peccatum de induſtriâ admittamus? Quanta, mi Lector, tua inſania eſt, ut evites aciculæ morſum, aut juſtam reprehenſiunculam, ſuſpendii te periculo exponere! Quanta, malle craſtino die ſolvere ſexcenta millia aureorum, cùm hodierno poſſis uno quadrante ſatisfacere! Et ita tamen, & deteriùs etiam agis, & ego, & paſſim homines agimus, ita in rem noſtram intenti, imò minimè intenti, imò nobis infenſi, & infeſti ſumus! Quid hic dicam? Quid non dicam? Res loquitur per ſe ipſa, nullam eâ majorem fatuitatem reperiri poſſe. Imò perſpectum eſt omnes, quæ in commercio humano fatuitates contingere queunt, præ hac unicâ nullas eſſe. Quam igitur amarè olim deflebimus, quàm graviter nos ipſos incuſabimus; quando pro mendaciolo, pro levi voluptatulâ, pro reculæ lucro tantum perferemus tormentorum, quantum nequiſſimi rei pro criminibus infandis veris, aut falſis, quantum excogitare non potuerunt Nerones, Caligulæ, Diocletiani, Maximiani, aliique innumeri. 329. *Hominum peccantiũ fatuitas.*

Et tamen veſania iſta mortalium, ipſamet, ac ſola eſt mundi ſapientia. hanc Politici; hanc Epicurei, hanc libertini, hanc omnis academia docet. Hanc pueri, ac puellæ, hanc viri ſeneſque, & omnis ætas, ac natio conſectatur. Rem ſuam mendaciis facere, & augere, mille retibus honores aucupari, mille flagitiis voluptatem emere, id demum, & ejuſmodi, mundo ſapere eſt, utcumque dura, diraque tormenta reos maneant, & manere ſciantur. In riſum jam abiit purgatorium, imò & orcus, & ſerium ac ſapientiæ plenum eſt eorum, vel 330. *Eſt mundi ſapientia.*

rum, vel obliteratâ, ſi fieri poſſet, memoriâ, vel rejectâ, agitare negotia, dignitates quærere, ac tueri, denique ætatem hanc ſic agere, ut ſi morte omnia terminarentur, aut illa numquam eſſet oppetenda. Itaque valet hic illud Jeremiæ cap. 5. *Stupor, & mirabilia facta ſunt in terrâ, Prophetæ prophetabant mendacium: & Sacerdotes applaudebant manibus ſuis, & populus meus dilexit talia. Quid igitur fiet in noviſſimo eius?* Nam qui mundi Prophetæ, ſeu videntes? niſi quos vocant Politicos, utique juris mundani peritiſſimos, quorum hæc ſunt, quæ retuli, dogmata, ſeu mendacia potiùs. Quibus etiam ipſi ſacri homines, & ſacerdotes nonnulli ſaltem adſtipulantur: certè ſemper nimis multi, & utroſque populus remis veliſque ſequitur. Sic quoque Noëmi temporibus, ſic & Chriſti ætate res ac conſilia mortalium procedebant.

331. *Deflenda magis, quàm Ieroſolymæ excidium.* Et propterea hic ipſe Redemptor aliquando, *Cùm appropinquâret Jeruſalem, videns civitatem, flevit ſuper eam, dicens: quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis; quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coanguſtabunt te undique* Luc. 19. Ubi excidium illius florentiſſimæ urbis vaticinans, meritò cum lacrimis illud deplorat. Quippe in quo excidio præter innumeras calamitates, tanta fames obſeſſos oppreſſura eſſet, ut Maria quædam nobilis ac locuples femina regionis Pereæ, quæ trans Jordanem jacet, cùm Jeroſolymam & ipſa confugiſſet, filiolum in fruſta ſectum coxerit, & *membra, quæ genuerat*, ut loquitur Egeſippus l. 5. c. 41. *vorarit.* Porrò cæſa ſunt per omne obſidionis illius tempus decies centena Judæorum millia, vel ut alii, centum & decem myriades. Captivi abducti ad nonaginta ſeptem millia, & partim poſtea beſtiis objecti, partim aliis ſuppliciis excarnificati, partim triumpho reſervati. Hic fuit fons lacrimarum Chriſti, ſed profectò gaudii fons dici poterat, ſi cum eorumdem Judæorum ærumnis mortem ſecuturis, atque ut ad propoſitum revertar, ſi cum igneis piorum manium tormentis comparetur. Cùm, ut oſtendimus, non illas modò Jeroſolymæ calamitates ignis luſtralis acerbitate ſuperet, ſed ſæviſſimas orbis univerſi. Quare ſi vir quidam ruſticus, at divinus Vates, imminente illo excidio, nec tormentis, nec aliter cohiberi poterat, quin continenter exclamaret; Væ Jeroſolymis, Væ Jeroſolymis; Væ templo, Væ populo; nos longè potiori ratione mortalibus inclamare poſſumus; Væ longè funeſtius, niſi repudiato liberioris vitæ genere crimina ſua hac in vitâ pænitudine eluant, priuſquam atrociſſimo illo igne ſint expurganda.

ARTICULUS II.

An etiam leves noxæ ſupplicio ignis caſtigentur?

PARS PRIMA.

Leviſſima ſolâ Damni pœnâ plectuntur.

332. *Culpa leviſſima ſolâ pœnâ damni plectuntur.* DUBITARI nequit, quin pœna damni plectantur noxæ, etiam leviſſimæ. Ratum enim eſt illud Apocalypſis cap. 21. *Non intrabit in eam*, cœli Regiam ſcilicet, *aliquid coinquinatum.* Ambigitur autem, an etiam igne luſtrali verbum, aut cogitatio otioſa, aut etiam animi inter preces levis evagatio, aut hujuſmodi expurganda ſint. P. Dicaſtillo affirmat, quippe quod id animis expediat, ut graviſſimi ſupplicii perpeſſione beatitudinem ſibi accelerent, quam vellent omnibus tormentis poſſe redimere. Verum ſic minimè conficit etiam leviſſimam culpam pœnâ ignis dignam eſſe. Et verò ſi faciamus unum aliquem culpæ omnis immunem decedere, ita tamen ut ſolum ultimum ſatisfactionis gradum non expleverit, ſive ultimam noviſſimi quadrantis partem certam ac diſtinctam, quam Deus caſtigare ſolitus ſit, non exſolverit, is pœnâ quidem damni multandus eſt, donec totum ſolverit: ſed eâ, ut videtur, ſolâ, breviſſimâque, quoniam, ut ponimus, ſolam ultimam noviſſimi quadrantis partem debet, cui abundè pœna damni faciet ſatis. Alioqui enim non eſſet pars ultima, cùm dari poſſet, quæ ſolâ pœnâ damni, non autem pœnâ ignis digna foret. Non enim id videtur negandum. Quin & revelationes ſubinde perhibent ſolius damni pœnâ nonnullos fuiſſe afflictatos: utpote ſcelere puros, & penè expurgatos voluntariis hac in vitâ ſuppliciis. huc pertinent quas antea produximus cùm de cœli atrio ageremus. Huc quoque pertinere videtur, quod in Chronicis ordinis Hieronymiani ſcribitur 2. P. l. 2. c. 3. fratrem Ferdinandum Jannez, è tribus illius fundatoribus unum, virum ſanctimoniâ miraculiſque clarum, ab obitu cuidam Monacho ſpectandum ſe præbuiſſe, veſte monachali,

ſed

ſed attritâ laetâque, vultuque triſti ſacrificia poſtulaſſe, quippe quòd torqueretur, eò dumtaxat, quia ne minutus, & exactior videretur, & fratribus gravis eſſet, mitiùs cum eis egiſſet, atque indulgentiùs, quod tamen non culpæ, ſed prudentiæ aſſignabat. Mitto alios, aliàs producturus. Itaque exiſtimo ſolam identidem damni pœnam puriſſimis animis in alterâ vitâ eſſe luendam, ſive cùm omnis culpæ expertes, perparum pœnæ ſolvendum habent, ſive cùm unius ac leviſſimæ culpæ rei decedunt, qualis eſt ea, quæ per errorem, & ferò præter voluntatem contrahitur. Et addo Deum nonnullos ſolâ damni pœnâ caſtigare, quos pro meritis poſſet igne torquere, ut patet in iis, quos per aliquod temporis ſpatium ſui conſpectu prohibet, cùm pœna damni authoribus pleriſque Theologis pœnâ ſensûs gravior ſit, & pœnæ damni diuturnitas utriuſque conjunctione poſſet cōtrahi. Rei cauſam ſi quæras, meritò quidem reſpondent ſolemne illud, Sit pro ratione voluntas: ſed ex D. Thoma adhæſionem ad noxam illius moræ ac pœnæ fontem dicere, ſaltem identidem poſſumus. Quod ſi quis objecerit culpæ, vel leviſſimæ gravitatem, utrâque penâ dignam, expendat ille pœnæ damni vel ſolius acerbitatem; non ægrè, opinor, nobiſcum faciet, præſertim cùm citra condignum ſit caſtiganda.

333. *Secus leves; improbant id ſacra ſcriptura.* Cæterùm affirmare cogimur pleraſque noxas veniales, & eas maximè, quæ de induſtriâ, atque à volentibus, ſcientibuſque admiſſæ ſunt, pœnâ ignis caſtigari. Sunt qui ſententiam illam probent ex hoc Malachiæ loco. *Quis poterit cogitare diem adventus eius, & quis ſtabit ad videndum eum? Ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum, & ſedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos, quaſi aurum, & quaſi argentum, & erunt Domino afferentes ſacrificia in iuſtitia, & placebit Domino ſacrificium Juda, & Jeruſalem.* Etenim volunt ignem illum, quo Deus excocturus, & emundaturus animas dicitur, & animas quidem auro argentoque ſimiles, id eſt, ſanctas, & ſolâ venialium ſcoriâ obſcuratas, non alium eſſe quàm purgantem. Imò Gennadius Patriarcha Conſtantinopolitanus in expoſitione Concilii Florentini cap. 8. contra Græcos purgatorium quidem agnoſcentes, ſed minimè luſtralis ignis ſupplicium, ex hoc ipſo loco probat, & ignem in eo conſtare, & animas eo expiari. Sic enim argumentatur, Ignis hic conflagrans, & emundans non pertinet ad Beatos, utpote mundiſſimos, nec ad damnatos, quippe qui nec emundari queunt, nec emendari: ergo pertinet ad animas purgatorii. In eo igitur eſt ignis conflans, & animas juſtorum emundans, vel à levibus & venialibus maculis. Ita ipſe tom. 4. Bibliothecæ SS. Patrum. Sed bonâ cum veniâ, ſi ignis ille ſit purgatorius, quomodo illi, qui eo mundati fuerunt, dicuntur ſacrificia oblaturi? Et quæ ſunt illa Beatorum, poſtquam flammis expurgati fuerint, ſacrificia? Itaque labat ea probatio, & illa Prophetæ vaticinatio Sacerdotes Catholicos ſpectat, quos charitatis divinæ mundandos igne, & auri argentique inſtar omni ſcoriâ ac labe purgandos, ſic demum grata Numini ſacrificia libaturos Malachias prænuntiat. Sed non deeſt nobis locus alter, unde hoc, quod agimus, plerorumque Patrum ac Theologorum ſententia non obſcurè colligitur. Sic enim Apoſtolus 1. Cor. cap. 3. *Si quis autem ſuperædificat ſupra fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulas, uniuſcuiuſque opus manifeſtum erit. Dies enim Domini declarabit: quia in igne revelabitur, & uniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit. Si cuius opus manſerit, quod ſuperædificavit, mercedem accipiet; ſi cuius opus arſerit, detrimentum patietur, ipſe autem ſalvus erit; ſic tamen quaſi per ignem.* Quem locum interpretatur hiſce verbis Doctor Angelicus in 4. diſtinct. 31. q. 1. a. 2. *Venialia charitati adiuncta poſſunt per aliquam pœnam conſumi, & ideò convenienter ſecundùm methaphoram ſignificantur per illa, quæ per ignem conſumuntur. Et quia quantò aliquod peccatum eſt gravius, tantò difficilius purgatur, in peccatis autem venialibus invenitur unum altero gravius, ideò convenienter eorum diverſitas ſignificatur per diverſitatem eorum, quæ faciliùs, & tardiùs conſumuntur ab igne. Et quia perfectio cuiuſlibet quantitatis ternario comprehenditur, propter principium, medium, & finem, ideò triplex differentia ponitur; quia ſunt graviſſima in genere venialium, & difficillimè purgabilia, & hæc per lignum ſignantur. Quædam minima, quæ per ſtipulam, quædam media, quæ per fœnum ſignificantur.* Hactenus Angelicus Doctor, qui quidem etiam minima venialia vult igne purgari, ſed minimorum nomine, nonnulla opinor, accipit ex deliberatè admiſſis, leviſſima.

Cæterùm efficaciter quoque confirmat rem hanc ratio ipſa. Nam malum culpæ, etſi perlevis, cùm ſit cum injuria Dei conjunctum, atque adeò Dei malum, ſuperio- 334. *Et ratio.*

ris eſt ordinis, quàm malum pœnæ ignis, quod utique malum eſt creaturæ; proinde nihil mirum, nihilúe nimis acerbum, ſi igne plectendum ſit. Nec dicas ſic quoque confici, leviſſimas omnium pœnas, quæ & in leviſſimâ materia verſantur, & voluntati potius excidunt, quàm ab ipsâ committantur, igne purgatorio expiandas eſſe: etſi enim ipſæ cum injuria Numinis conjunctæ ſint, tamen & ea minima eſt, vixque habet rationem injuriæ, quippe fere præter voluntatem factæ, & humana fragilitas veniâ digniſſimas efficit. Et denique ſatis, ut diximus, caſtigari dici poſſunt, dum pœnâ damni caſtigantur.

335. *In figura.* Cæterùm hujus utriuſque expiationis figuram aliquam eruere poſſumus è ſacris litteris. Etenim Numerorum 31. *Omne*, ait Deus per Moyſen, *quod poteſt tranſire per flammas, igne purgabitur. Quidquid autem ignem non poteſt ſuſtinere, aqua expiationis ſanctificabitur*: Ubi præcipitur quidem ut omne vas atque inſtrumentum è prædâ Madianiticâ, auro argentoque conſtans, & ſi quod aliud igni exponi ſine læſione poterat, igni luſtretur; cætera autem aquâ: ſed pariter innuitur leves culpas cùm propter injuriæ Numini irrogatæ gravitatem, luſtralem ignem ſuſtinere queant, ac mereantur, igne expiandas; leviſſimas autem cùm propter humanam imbecillitatem eum ferre non poſsint, ſive non mereantur, aquâ expiandas, id eſt, pœnâ damni, lentiùs inſtar aquæ ſordes purgantis eluendas eſſe. Si tamen contingeret, ut plures ejuſmodi noxæ migrantem è vitâ animam gravarent, non irem infitias ſupplicio ignis eluendas. Hoc enim pacto graviori ac maximè deliberatæ æquivalerent.

336. *Et Sanctorum pœna.* Quæ cauſa eſt, ut pauciſſimi, etiam ex hominibus ſingulari virtute præditis ab igne luſtrali intacti cœlum conſcendant. Certè B. Thereſia: *Quamvis*, ait, *multarum animarum ſtatum mihi Dominus revelare dignatus ſit, ex omnibus tamen, quas vidi, animabus, neſcio an una purgatorium evaſerit, præterquam Religioſi illius de quo paulò ante verba feci, & S. Patris fratris Petri de Alcantara, nec non illius Dominicani cujus ſupra memini.* Ubi purgatorii vocabulo non exprimit quidem diſertè, an flammeam cuſtodiam intelligat, ſed ſanè nomen illud poſitum ſimpliciter illam deſignat: non autem cœli atrium, in quo ſola damni pœna luatur. Affinia S. Thereſiæ habet vita S. Veronicæ de Binaſco. Aſſeruit enim illa peculiari Dei munere ſibi eſſe exploratum, paucis admodum ita ſuffragari Apoſtolicas litteras, Indulgentiam intelligit Pontificiam, ut purgatorias pœnas aliquo modo experiri non cogantur. Non dubium tamen, quin utriuſque illius Divæ tempore ſancti viri ac fœminæ non paucæ vitâ functæ eſſent. Adde his SS. Pelegrinum, ac Paſchaſium Diaconum alioſque igne expiatos fuiſſe. Paucitatis porrò illius non alia apparet cauſa, quàm labes venialium noxarum. Nam lethiferæ vix, aut ne vix, in illos cadunt, & licèt prius, quàm animum totum addixerint Numinis obſequio, lethiferas contraxerunt, tamen procul dubio eas lactimis ſæpe, & abundè eluere ſoliti ſunt, non ſic autem leviores culpas, quæ quia leves, non feriunt admodum mentem, & frequenter iterantur, ac rarò, ut expedit, deceréque, deflentur. Quare Deum alloquens Auguſtinus, Ve, ait, Confeſſionum lib. 9. cap. ultimo, *etiam laudabili vitæ hominum, ſi remotâ miſericordiâ diſcutias eam.* Illuſtre autem eſt, etſi minus notum, S. Valricum Epiſcopum Auguſtanum, divinitus cognoviſſe ſe hoc ſolo nomine flammas expiatrices paſſurum, quòd nepotem ſuum Adalberonem, cæterà dignum, ſibi adhuc viventi ſucceſſorem in Epiſcopatu conſtituiſſet: qui tamen ei minimè ſucceſſit: quippe priùs avunculo mortuus. Admirationem auget quòd is pœnam illam evadere quà præcibus, ac ſacrificiis, quà piis operibus conatus, repulſam tulit. Ita Surius tom. 4. Jul. 4. *Diſcite Juſtitiam moniti* Præſules, qui nepotes veſtros quales quales evehitis per fas, nefaſque, & veſtri laboris pretium condiſcite. Poſtremò admirabiliſſimum eſt, quemdam ob ſolum veniale purgantibus flammis annum integrum, S. Vincentio teſte Serm. de aquâ benedictâ, excruciatum fuiſſe.

Pars secunda.

Leves etiam pœnâ ignis plectuntur.

Quod ſi ſanctorum hominum haud graves culpæ igne illo terribili expiantur, cùm tamen fideliſsimo Numinis cultu earum veniam, aut ſaltem gratiam aliquam mereri videantur: quantò ſeveriùs agendum eſt cum turbâ ac fæce reorum? Itaque Dominicanorum faſti ita narrant P. 5. c. 5. In conventu Lemovicenſi obiit frater Joannes Baliſtarii, facundus ac ſubtilis orator. Is octavo poſt obitum die viſus eſt alicui, non mediocri ſplendidus gloriâ, dixitque ſeptidui ſpatio carcere luſtrali detentum ſe fuiſſe, maximè ob ingrati animi vitium, importuna ſolatiola, ac 337. *Alios in itemob leves noxas.*

corporis

corporis oblectationem. Interrogatus autem de ſupplicii gravitate, *Fruſtra quæris*, ait, *nihil enim eſt in rebus humanis, quîcum poſſit illud componi*. Recentius, & horribilius eſt, quod commemorat Boverius Capucinorum Hiſtoriographus Tom. 2. pag. 711. N. 87. *In Bononienſi Provincia*, inquit, *cùm poſt matutinas preces frater quidam ſenex byeme ſæviente ad focum pergeret, ut primo in culinam pervenit, Duo illic velut culinaria mancipia offendit, qui ardentes prunas ferreis raſtris diſpergentes, locum aſſando parabant. Tum ſtatim adfuit, qui fratrem Capucinum veru infixum deferebat, impoſitúmque aſſario caprcolo torrere cœpit. horreſcere ſcilicet ſenex, atque diſceſſum properè cogitare, ſedex iis quiſpiam pallio apprebenſum abire vetat, quariſque num miſerum illum agnoſcat; neganti ſignificat Capucinum fuiſſe, ac miniſterio coqui, vitâque defunctum ita cruciandum, quod nullâ paupertatis habitâ ratione ligna liberaliùs combureret*. Si culpam hujuſcemodi in Capucino paupertatem arctiſſimam profeſſo non levem exiſtimas: Diſce B. Magdalenam Paziam divinitus cognoviſſe, monialem quamdam ſedecim dierum ſpatio purgatoriis pœnis excruciatam, quòd primùm diebus feſtis, ut erat ingenioſa, manibus laboraſſet; deinde quòd reſpectibus humanis deterrita, neglexiſſet, & Præſidem ac Confeſſarium monere, quod res monaſterii, & divinus inſtinctus ferebat: Denique quòd parentū æquo ampliùs eſſet ſtudioſa. Deinde diſce quemdam Dominicanum ſcripta manu ſuâ præ ſe ferentem appáruiſſe, qoòd, ut aſſerebat, hæc ipſa pabulo eſſent igni ſe exurenti, quippe nimium illis antehac addictum. Diſce præterea quamdam Carmelitanam ex Tereſianis, ſodali obverſatam fuiſſe, cum pyxide igni plenâ, quippe quòd filium cum pyxide diutius, quàm opus erat, in cellula præter Præſidis voluntatem retinuiſſet.

338. *Et ſubinde leviſſimæ in ſpeciem.* Sed levius eſt, vixque ſpeciem habet peccati, quod in annuis litteris Collegii Ingolſtadienſis Soc. Jeſu legitur, purgatoria pœnâ eſſe caſtigatum. Nam R. P. Jacobo Rhemio, quidam è noſtris ſpectandum ſe præbuit, ſordidâ formâ, affirmavitque ſe in luſtrali ergaſtulo expiari, quòd frequenter ſine facultate Præſidum flagellis corpus cæcidiſſet. Quod quidem eò admirabilius eſt, quòd Societatis noſtræ regulæ (idem de vulgaribus Præſidum præceptis dicendum) ad peccatum non obligant per ſeſe, ſed rectè obſervat Leſſius, variis ex capitibus emergere hanc obligationẽ; primùm ex votis, deinde ex lege alicujus virtutis, ut in propoſito ex lege naturæ ingenitâ, non corrumpendi valetudinem, aut vires eatenus elidendi, ut munus ſuſceptum exequi non poſſis. Præterea ex aliorum offenſione, item ex negligentiâ laboriſve tædio, tum ex libidine, ſeu immoderato affectu, denique ex contemptu. Quos omnes delictorum fontes non piguit iterum proferre, ut violatoribus legum ſuarum Religioſis frænum injicerem, ac metum ignis expiatorii: ne vano illo obtentu religioſa diſciplina defloreſcat, & purgatorium vix opinantibus ſit ſubeundum.

Poſtremò id etiam hoc loco notandum eſt, eos quoque carcerem illum ſubinde manere, quos moribundos cœli Regina, Divique alii præſentiâ ſuâ, ſolatioque dignati ſint. Nam B. Veronica eximiæ ſanctitatis Auguſtiniana, divino inſtinctu cognovit, ſororem Claram ejuſdem Aſceterii virginem, purgatorio adjudicatam, poſtquam Immaculatam Deiparam ipſi cum morte luctanti præſentem conſpexerat, ut habetur vitæ Veronicæ cap. 15. apud Bollandum Jan. 13. & nos poſt fuſiùs narrabimus, Celſo Finetto è Soc. Jeſu idem contigiſſe; nec dubium quin & aliis ejuſdem eximiis cultoribus contingat. Etſi enim optima Mater filios in extremo illo certamine vel per ſe, vel per Angelum Cuſtodem coram animatæ ſolita ſit, non continuò ſequitur illam eos juſtitiæ divinæ vindictæque criminum ſubtrahere. Ergo providete vobis, O mortales, in tempore, purgate lacrimis ac precibus leves etiam noxas, certi eas alioqui igne, illo, inquam, ardentiſſimo igne eſſe eluendas. 339. *Et poſt quam D. Virgo moribundis adfuit.*

ARTICULUS III.

Hujus vitæ pœnis confirmatur acerbitas pœnarum alterius.

Pars prima.

Demonſtratur:

NON deſunt etiam è viris doctis ac piis, qui animum ſuum inducere nequeunt, tantam eſſe, quantam aſtruximus cum Theologis, ac SS. Patribus, Juſtitiæ, divinæ ſeveritatem. Quare operæ pretium eſt eos, quà licèt, ex ſeveritate pœnarum hujus vitæ convincere. Ponendum autem id, quod diximus, & omnes concedant neceſſe eſt, miſericordiam hac præſertim in vitâ dominari ac regnare; at

Juſtitiam divinam in alterâ.

340. *In hac vita regnat miſericordia.* Quippe in hac facultas eſt pro criminum pœnis ſatisfaciendi, in illâ neceſſitas totam eorum pœnam perſolvendi. Eſt autem magnum diſcrimen inter utrumque. Nam ſatisfactio non eſt pœnæ ſolutio, ſed compenſatio ipſi pœnæ æqualis, non quidem æqualitate phyſicâ, & in genere entis, aut acerbitatis; ſed æqualitate dignitatis. Qua fit ut cùm bona Juſti opera digna ſint vitæ æternæ, ingentiumque illius bonorum, multò potiori jure digna cenſeantur, quæ pœnæ temporalis obligationem deleant. Declaratur amplius ex Vaſquio. Ut enim puſillum pecuniæ aureæ æquivalet mercibus & multis, & ingentibus; ſic opus bonum hominis juſti, licèt remiſſum, ac breve, æquivalet pœnæ alterius vitæ multò graviſſimæ ac diuturniſſimæ. Ut etiam tenue atque exiguum ſemen, fructum grandem, copioſumque efferre ſolitum eſt; ita tenuis atque exigua hujus vitæ ſatisfactio, maximam atque acerbiſſimam alterius vitæ pœnam poteſt compenſare. Pono itaque hoc alterum ex Conc. Tridentino Seſſ. 4. cap. 9. *Tantam eſſe munificentiæ divinæ largitatem, ut non ſolùm pœnis ſponte à nobis pro vindicando peccato ſuſceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro menſurâ delicti impoſitis; ſed etiam, quod maximum amoris argumentum eſt, temporalibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis apud Deum Patrem per JESUM CHRISTUM ſatisfacere valeamus.*

341. *Semper minores ſunt meritis pœna.* Unde conſequitur hoc ipſum quòd tertium hîc pono, dum Deus flagellum aliquod intorquet in criminum reos, ad ea hac in vitâ plectenda, longè levius illud eſſe debere, quàm crimina per ſe in alterâ vitâ mereantur, quoniam ut ſtatim dicebamus, tenuis atque exigua hujus vitæ ſatisfactio graviſsimo alterius vitæ ſupplicio æquivalet. Quamobrem cùm Deus hac in vitâ peſtem, famem, morbos, mortem infligit; certò ſtatuendum, ſcelera quæ ſic puniuntur, atrociori pœnâ digna eſſe, alioqui enim flagella hæc divina patienter tolerando non tam ſatisfaceremus, quàm ſatis pateremur.

342. *Et tamen leves culpæ graviter caſtigatæ.* Et tamen quàm levia, quanto ſupplicio hac etiam in vitâ, id eſt, in miſericordiæ regno caſtigantur! Sunt qui noxam Cham filii Noë parentem ſuum temulentum fratribus ſuis, Semo, & Japheto, ad ludibrium proponentis venialem autument. Certè S. Ephrem *levem* vocat *irriſionem*. qualiscumque fuerit, horrendam paternæ imprecationis, aut potiùs divinæ Juſtitiæ vindictam ad poſteros uſque Chami propagavit. Quid pœnam uxoris Lot in ſtatuam ſalis repentè converſæ memorem? Quod enim ejus peccatum? Exceſſerat illa cum marito Sodomis, deducentibus Angelis, & audito vindicis ignis ſtrepitu, ac percepto ſulphuris ardore, pereuntiumque clamoribus ac gemitibus, partim timore, ne & ipſam flamma corriperet, partim jacturæ rerum ſuarum illic conflagrantium dolore, partim curioſitate, levitateque muliebri contra Angeli præceptum, quod graviter obligare, in re utique per ſe levi, non exiſtimabat, oculos retro in flammam ſulphuream flexerat. En crimen in muliere potiſsimum, & muliere quidem tot rebus perturbatâ dignum veniâ, & ſanè leve, Authoribus Cornelio, & Sanctio, licèt Carthuſianus lethale putet; pœna autem profectò graviſsima eſt, non modò quòd capitalis, ſed quòd inſuper probroſiſsima ſit. Quippe ſtatuâ illâ ſalis, Adricomio teſte, ad hæc uſque tempora permanente, & ſcelus levitatis muliebris hodieque ſignante. Huc etiam referre poſſem multos pueros per ætatem noxæ lethalis minimè reos, ſed ad ſummum venialis, ultricibus illis vel Sodomæ flammis, vel diluvii undis fuiſſe ſubmerſos. Sed ad pœnas, quæ legem ſcriptam conſecutæ ſunt, procedo.

Videbant Eliſeum tranſeuntem pueri, 343.
& cùm calvum animadverterent, corridebant inter ſe. *In lege præceptâ.* Quid vulgarius hac etiam noſtrâ ætate? tum & impetu naturæ petulantioris: *Aſcende*, inquiebant, *calve, aſcende calve*, Bethel enim, quo vates tunc tendebat, in edito ſita erat. Vix illuſerant, quando *Egreſſi duo urſi de ſaltu laceraverunt ex iis quadraginta duos*, nempe in petulantiæ ultionem divinitus immiſsi. Eliſeus enim *in nomine Domini iis maledixerat*, ſive Dominum in vindictam invocaverat. Atqui ſi ætatem ac judicium ſpectes, erant parvi pueri; ſi materiam, levis deriſio, ſcilicet vitii non pudendi, ac naturalis; ſi verò pœnam, cruenta ac funeſta laceratio pueris ac parentibus perquam aſpera ac terribilis. Verumtamen levis hæc pœna videbitur, ſi cum Davidicæ vanitatis ſupplicio conferatur. Res nota eſt, & Concionatorum voce decantata. Jubet & curat David populum ſibi ſubjectum cenſeri. Obtendit huic recenſioni cauſam probabilem, ut videlicet numerum capitum ad bella idoneorum compertum habeat? ſed revera ſtudio inanis gloriæ impellitur. Quod ſtudium nemo lethiferum arbitretur. Præſertim cum 3. Regum 15. dicatur David *feciſſe rectum in oculis Domini, & non declinaſſe ab omnibus, quæ*

præceperat

præceperat ei cunctis diebus vitæ ſuæ excepto ſermone Vriæ Hethæi, hoc eſt ut ait Baſilius Concione de pœnitentiâ, *exceptâ concupiſcentiâ uxoris Vriæ, & eius interfectione.* Et tamen illam animi elationem caſtigavit Deus ſeptuaginta millium virorum contagione ac morte. Quam contagionem ne alteri cauſæ facilè aſsignes, hoc recordare. Cùm David ſceleris illius conſcientiâ afflictus dixiſſet ad Dominum, *peccavi valde in hoc facto, ſtultè egi nimis*, ſtatim durus à Deo nuncius, Propheta Gad adfuit, deditque ei optionem, vel famis ad ſeptem annos, vel fugæ ab adverſariis ad tres menſes, vel peſtilentiæ triduanæ, quam utique Rex elegit, ut pœnam omnium iſtarum mitiſsimam. Si tamen, & populum ſuorum criminum pœnam hac contagione dediſſe malis, quod non ægrè conceſſerim; nonne ingens vanitatis Regiæ ſupplicium eſt tot cædibus anſam, imò cauſam præbuiſſe, quæ ſi abfuiſſet, nec illæ perpetratæ fuiſſent. Certè vir ille ſanctus haud dubiè morte ſuâ illas redimere optaſſet, imò optavit, flagitavitque cùm dixit Angelo populum peſte cædenti, *Ego ſum, qui peccavi, ego iniquè egi, vertatur, obſecro, manus tua contra me, & contra domum Patris mei.* 2. Reg. ult.

344. *In Ezechia.* Similis culpa, & haud ſcio an impar pœna fuerit Regis Ezechiæ. *Venerunt ad eum legati Regis Babylonis, & ipſe oſtendit eis domum aromatum & aurum, & argentum, pigmenta varia, unguenta quoque, & domum vaſorum ſuorum, & omnia quæ habere poterat in theſauris ſuis: non fuit, quod non monſtraret eis Ezechias in domo ſua, & in omni poteſtate ſuâ* 4. Reg. 20. Regiam magnificentiam, & benevolentiæ principalis hanc teſſeram diceres. At ex ore Iſaiæ audi cum illo ſermonem Domini. *Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ ſunt in domo tua, & quæ condiderunt Patres tui uſque in diem hanc, in Babylonem, non remanebit quidquam, ait Dominus; ſed & de filiis tuis, qui egredientur ex te, quos generabis, tollentur, & erunt eunuchi in palatio Regis Babylonis.* An in pœnam hæc omnia, & quidem in pœnâ elationis? Omninò in illius pœnam. Sic enim habetur 2. Paralip. 32. *Non iuxta beneficia, quæ acceperat Ezechias, retribuit, quia elevatum eſt cor eius, & facta eſt contra eum ira, & contra Iudam, & Ieruſalem, humiliatúſque eſt populus, eo quòd exaltatum fuiſſet cor eius.* Expende porrò hujus pœnæ gravitatem. Poſt annos centum ac viginti ab eâ funeſtâ Ezechiæ humanitate, *venit Nabuchodonoſor Rex Babylonis ad civitatem cum ſervis ſuis, ut oppugnaret eam*, & poſt pauca: *tranſtulit in Babylonem Regem Ioachin, qui in cuſtodiâ Babylonicâ per triginta ſeptem annos tacuit, tranſtulit & matrem Regis, & uxores, & Eunuchos, & Judices terræ, & omnes viros robuſtos, & artifices, & incluſores Regis, ac templi.* Quanti verò illi? Ex his intellige. *Fuit Ezechias dives, & inclytus valde, & theſauros ſibi plurimos congregavit argenti, & auri, & lapidis pretioſi, aromatum, & armorum univerſi generis, & vaſorum magni pretii. Apothecas quoque frumenti, & vini & olei, & præſepia iumentorum, cauláſque pecorum, & urbes ædificavit ſibi, habebat quoque greges ovium, & armentorum innumerabiles* 2. Par. 32. nunc æſtima, ſi potes, jacturam, æſtima calamitatem ex veniali Ezechiæ culpâ enatam.

345. *Atque adeo plus pœnæ per ſe merebantur.* Et tamen hæc jactura, & calamitas illa, item peſtifera lues, ſi in ſolas Davidis atque Ezechiæ culpas allatas referendæ ſunt, profectò culpis illis impares dicendæ ſunt, cùm his caſtigandis à Deo immiſſæ ſint, ſcilicet ad ſatisfactionem, non ad plenam pœnæ ſolutionem: Sed age ſolam mortem ſumamus puerorum Bethel ab urſis illis laceratorum: hac enim in pœnam dumtaxat levium noxarum poſitâ, conſequitur unicum veniale crimen pœnâ morte multo graviore dignum eſſe. Et certè Bernardus Sermone in obitu Humberti, *Poſt hanc vitam*, ait, *in purgabilibus locis centupliciter, quæ fuerunt hic neglecta; redduntur uſque ad noviſſimum quadrantem.* I nunc igitur, & cum ſententiâ nonnullorum Theologorum tibi blandire verbum unum otioſum non mereri in alterâ vitâ maximam ac graviſſimam hujus vitæ pœnam, cùm audias Regis optimi inanem gloriationem pœnâ morte acerbiori hac in vitâ puniri, & deriſionem puerorum morte repentinâ, & crudeliſſimâ.

346. *Graviſſimè etiam puniuntur in lege.* Atque hæc, ut opinor, homini præjudiciis minimè impedito, adſtructam hactenus divinæ juſtitiæ in leves noxas ſeveritatem perſuadere poſſunt: quæ ſubjicio de pœnis venialium quæ etiam infligi à Deo ſolent hoc ipſo gratiæ tempore, ſane omnino debent. Nam ut miſſa faciam extraordinaria eorum ſupplicia, uti Ananiæ ac Sapphiræ mortem ob mendacium, de receptiſſimâ ſententiâ, tantùm veniale, uti Moyſis Abbatis occupationem à dæmone ob minimam contentionem, mortem quoque alicujus è noſtris ob immodicam Præfecturæ cujuſdam recuſationem: ut alia ejuſmodi omittam, quæ certum eſt mortalibus evenire in ultionem culparum non gravium, ſi ex omnium Theologorum

ſententiâ oſtendero hac etiam in vitâ, & hoc tempore noxas ejuſmodi gravioribus pœnis plecti, quàm in alterâ, facile concedet quiſque leviores illas noxas igne caſtigari. Atqui conſtat inter omnes ſubſtractionem gratiæ, quâ ſubtractione poſitâ corrues certò in novum & gravius peccatum, pœnam identidem eſſe prioris peccati: Et cùm gravius illud peccatum æternam cladem mereatur, efficitur prius illud peccatum, etſi veniale, nec graviſſimum, cladis æternæ occaſionem ſæpe præbere. Quis autem negare auſit ſubtractionem illam gratiæ, tali re ac tempore; atrociorem peccati pœnam eſſe cenſendam, quàm ignis luſtralis cruciatum? Quid dicam etiam ob parentum peccata, licèt condonata, ſubtrahi filiis abundantem gratiam, vel varias calamitates, afflictioneſque ſeu mentis, ſeu corporis divinitus immitti, aut permitti: ex quibus deinde, & ſcelera multa conſequuntur, & ſubinde ſempiternus populorum interitus, ut de paganis lumine fidei aliquando illuſtratis, & de hæreticorum poſteris dicere licet. Si Deus hoc etiam in genere pœnæ juſtiſſimum judicem ſe gerit, nec violat debitam huic ævo miſericordiam, quis queretur in purgatorio, ubi plus juſtitiæ quàm miſericordiæ concedendum eſſe compertum eſt, ipſos noxarum venialium reos leviori caſtigari ſupplicio, quàm nunc caſtigentur inſontes filii eorum?

Pars secunda.

Epilogus ad commiſerationem animarum, quas ob minores culpas ignis urit.

347. *Miſerendum tanta innocentia adeò punita.* CONSTET itaque etiam leves culpas igne luſtrali, licèt ardentiſſimo, puniri. At non minùs conſtet mortales ex hoc capite extremæ veſaniæ meritò argui. Cùm enim ea ſit communis opinio, Catholicorum mentibus quodammodo inſita, ita tamen pleríque ejuſmodi culpas accumulant, quaſi ſi nullæ eas pœnæ manerent. Sed hæc antehac deflevimus, licèt nunquam ſatis deflere poſſimus. Nunc porrò dic age, mi homo catholice, Religioſe, cùm id ipſum tibi ſatis conſtet, qui fit, ut amicorum manium, quos pariter perſpectum eſt levium ejuſmodi culparum, aut certè pœnarum iis debitarum reos è vivis abiiſſe, atque adeò cremari iſto igne, non major miſeratio tuum fodicet animum? Enimverò quò minor eſt culpa, eò pœnæ, præſertim atrocis, reus commiſeratione dignior eſt; hac enim de causâ in communi calamitate puerorum, ac virginum planctus fortiùs movet ad miſericordiam, quippe quòd eam calamitatem minus mereri potuere. Quod cùm intelligerent cives urbis Troiæ in Apuliâ, ut veniam immodicæ in reſiſtendo pertinaciæ à S. Henrico Cæſare eos oppugnante impetrarent, ſupplicationem puerorum ad eum miſêre, qui cùm ad Imperatoris caſtra perveniſſent, exclamarunt omnes voce lugubri, *Domine miſerere*, & pium Imperatorem ad lacrimas commiſerationis teſtes excitarunt. Quamvis autem tunc nihil obtinere potuerint, tamen eadem ſupplicatione poſtridie iteratâ, & veniam parentibus, & hæc ipſa Chriſti ex Imperatoris ore verba expreſsêre, *Miſereor ſuper turbam*. Si ergo innocentium miſeria gemituſque, inſolentibus hoſtibus obtinuit ab Imperatore & hoſte gratiam, quantum miſerationis in amicis ciere debet piorum manium adeò infandum in modum conflagrantium proxima innocentiæ vita? Ergo ô Chriſtiani, ô Religioſi, & vos cum piiſſimo illo Imperatore *Miſeremini ſuper turbam* iſtam tot miſerabilium animarum: imò cum pueris illis ſupplicationem inſtituite, piamque ad Imperatorem cœli legationem, ut iis faciat gratiam, pœnaſque juſtas quidem, ſed tamen acerbiſſimas, condonet. Eò maximè quòd ipſi uſu veſtro atque experientiâ compertum habetis, quantum expoſita ſit levioribus noxis humana gens; quamque arduum eas vitare: atque adeò facile intelligitis, & earum cumulum eſſe ingentem, & animarum ab iis purgandarum multitudinem innumerabilem. Quamobrem cùm ſingulæ animæ pietate veſtrâ digniſſimæ ſint, ſaltem univerſis, quatum culpas dumtaxat leviores expiatorius ignis exutit, preces ac lacrymas date. Cùm item ſingulæ culpæ tam aſperâ pœnâ caſtigentur, expendite, amabo, omnium cruciatum, & quâ poteſtis ope mitigate. Denique quos humanitas innata non ſineret ſine ſenſu miſerationis cernere in tormentis complurium parricidiorum atque incendiorum reos, quæſo, obteſtorque ne committite, ut hæc ipſa humanitas, quam etiam caritas ſupernaturalis in vobis animat, ſemperque comitatur, piiſſimis atque innocentiſſimis manibus tanto cum tormento luctantibus defuiſſe videatur.

ARTI-

ARTICULUS IV.

An præter ignem ſit alia in purgatorio pœna ſenſus?

PARS PRIMA.

An ſit pœna frigoris.

AMBIGI poteſt primùm, an ſicut ab igne, ita à frigore animæ purgandæ patiantur. Et dubitatio non modò ad illas pertinet, ſed potiſſimè ad damnatas, de quibus ſic aliqui tum ex antiquis, tum ex recentioribus opinantur; ut tradant impios è ſtagno ignis rapi in ſtagnum frigidiſſimæ nivis, aut aquæ, & hinc viciſſim in ſtagnum ignis perpetuâ viciſſitudine revolvi. Favent huic ſententiæ Gentiles poëtæ, apud quos nihil frequentius occurrit, aquarum fluminumque inferorum deſcriptione. Hinc toties decantatæ Acherontis, ſtygis, & lethes undæ. Sed quod meminerim, tormenti ſingularis à frigore mentio apud priſcos nulla eſt.

348. *Frigus in orco ac purgatorio qui adſtruant.* Eſt qui illud probet ex nomine tartari quod à Græco verbo ταρταρίζειν, derivant, & ſignificat algere; ſed concesſerim quidem tartarum, utpote ſole ac luce carentem, per ſe frigidum eſſe, cùm orbis centrum occupet. At hinc non mihi oſtenditur proprium à frigore ſupplicium: & ſanè frigus illud loco innatum vehementiſſimus ignis facilè exterminat. Cæterùm eadem ſententia patronos habet Patres aliquos, in quibus Hieronymus in illud Davidis Pſalmi 147. *Ante faciem frigoris eius quis ſuſtinebit? cuius?* interrogat. tum reſpondet ipſe ſibi, *alii dicunt cryſtalli, alii Domini; mihi autem de Deo videtur dici, ante faciem frigoris eius, quis ſuſtinebit? quæ tormenta dicuntur in Scripturis ipſis præparata: nihil gehennâ calidius, & tamen ipſa frigida eſt.* Aliàs in Matthei 10, cap. orationem ſic concludit: *duplicem autem eſſe gehennam, ignis, & frigoris, in Job pleniſſimè legitur.* Ita ipſe: nos locum hunc poſtea producemus. Adſtipulatur Hieronymo Damianus, Beda, Hugo Cardinalis, Innocentius III. Hugo Victorinus. S. item Thomas & alii. E recentioribus P. Dicaſtillo probabilem hanc opinionem cenſet.

349. *An è ſacris ſcripturis.* Et verò duplex aſſignatur è ſacris ſcripturis ejus fundamentum; Prius è Jobo 24. cap. ubi hæc eſt in impium imprecatio, *ad nimium calorem tranſeat ab aquis nivium, & uſque ad inferos peccatum* illius. Poſterius è Matthei 8. ubi de orco, *Ibi erit fletus & ſtridor dentium*, qui ſtridor ex frigore provenit: hoc enim nervos contrahit, ſtringitque, contra autem calor nativus diſtendit. Quare ex eâ pugnâ cùm dentium ſtridor, tum membrorum tremor exoritur. Verùm ille quidem Jobi locus de pœnis hujus vitæ intelligi debet. Has enim illic ipſe impio precatur, ut patet ex hiſce proximè præcedentibus, *Maledicta ſit pars eius in terrâ, nec ambulet per viam vinearum, quibus ſubiungit tranſitum illum ab aquis nivium ad æſtum intolerabilem*, ut indicet impium omni hujus vitæ ſolatio indignum; contra verò digniſſimum omni incommodo, donec ad orcum detrudatur. Ita Pineda, Suarius, Leſſius. Quod autem objicitur de ſtridore dentium, exploratum eſt ad dæmones, aut ad animas, ſeu pias, ſeu impias à corpore divulſas, quales ſunt purgandæ, minimè pertinere, atque adeò ſic accipiendum eſt ut ingentem doloris acerbitatem; aut animi perturbationem, irámve denotet, quæ Chryſoſtomi quoque ac Proſperi interpretatio eſt: niſi fortè de damnatis mortalibus poſt Judicii decretorii diem mentio fieri dicatur, quibus ſanè non deerunt cauſæ, & revera flendi, & dentibus ſtridendi.

Hoc igitur utroque iſtius ſententiæ fundamento diruto, frigus è luſtrali carcere expellendum eſt. 350. *Non eſt admittẽdum.* Namque orci ac purgatorii eadem eſt in hoc genere ratio. Et verò ſi vel in hoc, vel in illo frigus ineſſet, non niſi grandi miraculo ſuſtineri contra ingentem ignis calorem poſſet; id verò ſine neceſſitate invehere nefas: Deinde cur frigus in ſupplicium ſontium ſtatuitur, cùm potiùs igne ambuſtis atque exæſtuantibus ſolatio futurum ſit, ſcilicet utile ardori temperando? Certè non flagitaret ille dives Epulo aquæ guttam ad flammæ, ſitiſque cruciatum mitigandum, ſi & nivalis aquæ ſtagnum in promptu eſſet, & frigus acerrimum non pœnitendâ viciſſitudine ardori ſuccederet. Præterea quid frigus ad torquendum ardori ſuccedat, cùm ardor longè ſæviat vehementiùs? Denique ſi, ut ignis in ſententiâ Thomiſtarum per ſui ad animas alligationem eas excruciat, etiam nivalis aqua eodem pacto eas excruciabit, vel igitur ſimul alligabuntur, vel ſucceſſione perpetuâ: ſi prius admittas, facies contra allatum illum pro tuâ ſententiâ Jobi locum: ſi poſterius, ergo ignis, vel tartareus, vel luſtralis non erit animarum jugis & eſſentialis pœna, quam tamen perpetuitatem confirmat, & quòd vocetur ignis inextinguibilis, & quòd Judithæ hiſto-

ria 16.

ria 16. ſic habeat, *Dominus vindicabit in eis in die Judicii; viſitabit illos, dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum, ut urantur, & ſentiant uſque in ſempiternum*, & poſtremò quod aliàs improbos manere dicatur *combuſtio æterna*. Certè propriè æterna non eſſet, ſi ſæpiùs intermiſſa. Atque iſtis & ſimilibus de cauſis plerique Theologi frigoris pœnâ pios impioſque manes eximunt.

351. *Non obſtantibus viſis id confirmantibus.* His tamen id opponi poteſt, quod Beda commemorat à quopiam ad vitam revocato enarratum. Sic igitur ille lib. 5. Hiſt. Anglic. cap. 13. *Devenimus ad vallem multæ latitudinis ac profunditatis, infinitæ item longitudinis, quæ ad lævam nobis ſita, unum latus flammis ferventibus nimium terribile, alterum furente grandine, ac frigore nivium omnia perflante, atque verrente, non minùs intolerabile præferebat. Vtrumque, autem erat animabus hominum plenum, quæ viciſſim hinc inde videbantur quaſi tempeſtatis impetu iactari. Cùm enim vim ferveris immenſi tolerare non poſſent; proſiliebant miſeræ in medium frigoris infeſti, & cùm neque ibi quidquam requiei reperire valerent, reſiliebant rurſus urendæ in medium flammarum inextinguibilium.* Et paulò poſt teſtatur dictum ſibi ab eo, qui ducebat, Angelo, id loci purgatorium eſſe, & quidem infinitæ, ut memorat, longitudinis. Verùm in hac hiſtoriâ nonnulla ſunt digna, quæ examinentur. Primum quòd vallis meminerit: quaſi verò valles, & montes eſſent in centro terræ, ubi ſitum eſt purgatorium: & quidem infinitæ, ut memorat, longitudinis. Deinde quòd in purgatorio dextram juxta illa duo latera viam tormentorum immunem eſſe inſinuet, ubi mirum eſt animas, quæ cùm ignis ardoribus ſuſtinendis impares erant, in medium infeſti frigoris proſiliebant, ad dextram illam viam non ſeſe recepiſſe. Adhæc non minus mirabile videtur, quod narrat eas in gelidam vallis regionem ſe conjicere ſolitas, dum vim fervoris tolerare nequirent, quandoquidem animus corpore ſolutus, quanticumque doloris capax ſit, cujus quippe vigorem ſenſûs ac vivacitatem, vitamque nihil poſſit lædere, aut minuere. Itaque ſimilis eſt hæc hiſtoria illi de purgatorio S. Patricii, quam prius probavimus, nec revera accidiſſe, ſed phantaſiæ repræſentatam fuiſſe, ad aliquam tormentorum luſtralis ergaſtuli imaginem ac formidinem. Scio alia alibi narrari tormenta frigoris luſtralis, ut in viſo quod proximè inferius ſubjectum eſt. Sed videntur non incommodè de frigore metaphorico, id eſt, de triſtitiâ poſſe intelligi, atque adeò debere: cùm miracula ſine neceſſitate non ſint multiplicanda.

Pars secunda.

An quiſque ſenſus proprio tormento afficiatur?

ITAQUE procedere jam licet ad aliam quæſtionem, an verum ſit, quod Elias à S. Tereſia ſcribit in hæc verba: *Nullus eſt corporis ſenſus, ſecundum quem non horrendos in purgatorio cruciatus ſuſtineant animæ.* Quam propoſitionem ut perſuadeat, primùm facultatem viſûs tenebris, ac fumo ignis purgatorii; tum guſtûs ardentiſſimâ ſiti, fameque vehementiſſimâ, ac ſapore ſulphureo cruciandam aſſerit: quæ omnia ex inferni pœnis à Drexelio Beſſæoque deſcriptis confirmat. Sed attendere poterat pœnas iſtas tartareas ad illud tempus referendas, quo animæ corporibus redditæ ſenſuum uſum ſunt recuperaturæ, ac proinde ad purgatorii manes non eſſe transferendas. Affert deinde è D. Birgittæ revelationibus lib. 6. c. 39. hocce viſum Sanctæ illius matronæ. Audiente enim illa, ſpectanteque dictum eſt à Chriſto dæmoni, ut animam quamdam in gratiâ vivis ereptam, purgaret: *Vſque quo*, inquiebat Judex, *fiat munda, & immaculata: Ipſa enim ſecundum modum culpæ patietur pœnam ſuam, tripliciter enim peccavit in viſu: tripliciter in auditu; tripliciter in tactu, & ideo tripliciter debet puniri in viſu. Primò enim debet videre perſonaliter peccata ſua, & abominationes: ſecundò debet videre ſe in malitia ſua, tertiò debet videre miſerias, & pœnas terribiles aliarum animarum. Similiter affligatur tripliciter in auditu: primò enim audiet væ terribile, quia audire voluit laudem propriam, & delectabilia mundi; ſecundò debet audire horribiles clamores dæmonum, & irriſiones: tertiò debet audire opprobria, & intolerabiles miſerias: quia audivit magis, & delectabiliùs mundi amorem, & favorem, quàm Dei; & quia ſervivit ferventiùs mundo, quàm Deo ſuo. tripliciter item affligatur in tactu ſuo; primò quidem ardeat ardentiſſimo igne interiùs, & exteriùs; ita quod non minima macula ſit in ea, quæ non purgetur in igne: ſecundò patiatur frigus maximum, quia ardebat cupiditate ſua, & frigida erat in caritate mea. tertiò erit in manibus dæmonum ut non ſit aliqua quantumcumque minima cogitatio, nec minimum verbum, quod non purgetur, donec fiat tamquam aurum, quod in fornace,*

352. *Vti nec proprii cruciatus ſingulorum ſenſuum.*

in fornace, & formella purgatur ad voluntatem poſſeſſoris. Hactenus Chriſtus. Cæterum quiſque ſatis intelligit, quæ de viſu, & auditu illic dicuntur, de ſpiritali viſu, & auditu accipienda eſſe. Enimverò agitur de peccatis, de malitiâ dæmonum, & miſeriis animarum ſpectandis, quæ omnia ſub viſûs ſenſum non cadunt. Agitur item de audiendis dæmonum imprecationibus, irriſionibus, & opprobriis, quæ planè ſunt ſpiritualia. Cùm igitur hæc, & hujuſmodi citra miraculum accipi poſſint, imò debeant, & cæteroqui aliorum ſenſuum cruciatus ſuppleri optimè poſſit per acrimoniam ignis, negandum videtur animas propriis omnium ſenſuum ſuppliciis expiandas. Cæterùm ſi qua neceſſitas foret ea ſupplicia admittendi, ſentiri poſſent virtute ſpeciei impreſſæ eorum, quæ ſingulos ſenſus excruciant, uti ſentiri diximus calorem ignis per ſpeciei caloris in animâ impreſſionem.

Pars tertia.

An à Dæmonibus crucientur.

353. *Piorum manium à dæmone cruciatus qui & cur negent.* GRAVIOR difficultas eſt hujus inter Theologos agitatæ quæſtionis, an dæmones piis manibus aliquas pœnas infligant? negantem ſequitur Angelicus Doctor cum ſcholâ ſuâ universâ. Cauſam affert, quòd minimè deceat eos à dæmonibus torqueri, quorum utique victores extiterunt. At reſpondent alii non victores tantùm, ſed & victos fuiſſe: ac proinde eatenus dignos dæmonum truculentiæ ſubjici. Ita Carthuſianus. Verùm aliter urgetur hîc hoc argumento. Vel ſponte ſuſcipitur hoc miniſterium torquendi à dæmonibus, vel neceſſitate: non prius: quia nec ſperant pios manes vi tormentorum impellere ad peccandum (quæ ſpes eos permovet ad vexandos viatores) & inſuper intelligunt vexationem ſuam animis profuturam ad accelerandam eorum liberationem. Neque poſterius eligas, nempe dæmones ad id divino imperio cogi, quia minimè id convenit bonitati divinæ, quandoquidem non niſi ex odio, pravaque voluntate torturam hanc ſuſcipere poſſunt. Ita arguit Suarius. ſed & hoc argumentum haud ægrè refutari poteſt: ſi dicamus dæmones magnâ ſuâ voluntate cruciatus hujuſcemodi aggredi, odio ſcilicet Numinis, & animarum ei cariſſimarum, quotieſcumque eis permittitur. Primum, quòd de brevî obtinendâ ſalute certæ ſint, quam illi ſupra omnem modum illis invident. Deinde quòd certum illis ſit, eas brevî ipſorum crudelitati in æternum ſubtrahendas; quare pro eo, quo ſinuntur tempore, eam in illas totam effundunt. Præterea quòd ſeſe ab iiſdem in æternum devictos, vehementiſſimè indignentur: quæ res ita rabiem illorum exacuunt, ut parum penſi habeant piorum manium felicitatem cruciatibus ſuis accelerare: quemadmodum quando mortales ad peccandum ſollicitant, minimè laborant de accidentalibus, ut aiunt, ſuis ſuppliciis eorum conſortio exaggerandis: quoniam crudelitati proprium eſt cætera, præſertim futura, negligere, modò impræſentiarum, dum licèt, ſæviat.

Quæ cùm ita ſint, cùm, inquam, rationes Theologicæ, non ſatis probent à dæmonibus cruciatus piis manibus irrogari: videndum nunc, quæ rationes eorum torturam affirment. Hæc ab aliquibus affertur, quòd dæmonibus competat eſſe juſtitiæ divinæ in altera vitâ miniſtros; ſed niſi fallor nimium illa probat, ac proinde nihil probat. probat autem omnium ſuppliciorum dæmones adminiſtros eſſe; omnia enim divini Judicis ſententiâ infliguntur, probatque pariter, quod nemo facilè admittat, omnes pios manes dæmonum carnificinæ ſubjectos eſſe: nam omnes Juſtitiæ divinæ decreto plectuntur. Ego itaque nullam hîc aliam comperio cauſam, præter Numinis voluntatem, in pœnam aliquorum ſinentis rabidos illos infeſtiſſimoſque ſpiritus pro viribus ſævire. 354. *Adſtruuntur.*

Porrò iſtius voluntatis indicia tot habemus, quot hiſtorias, ſeu apparitiones hujuſmodi cruciamenta perhibentes. Hæ celebres. In actis vitæ S. Bernardi l. 1. c. 10. refertur religioſum quemdam ab obitu quatuor dæmonum poteſtati permiſſum, cùm eidem Divo ſeſe videndum præbens ſupplicaſſet, illius precibus liberatum fuiſſe. Cantipratanus item commemorat lib. 2. Apum cap. 51. militem quempiam cùm gravium ſcelerum conſcientiâ, nec non legitimo dolore vitâ functum binis dæmonibus traditum eſſe ad uſque Judicii diem exagitandum. Ejuſdem generis eſt illa hiſtoria, quam Beda narrat lib. 3. Hiſt. c. 9. ex revelatione S. Furſei. His addo ex Annalibus Ciſtercienſium, Religioſum quemdam iſtius Ordinis, dæmonibus quoque permiſſum, ſolitumque in puteum ab iis immitti tantâ rabie, ac crudelitate, ut centies ab hominibus, quàm ab illis ſemel injici maluiſſet. Narrat ſimiliter Humbertus de SS. Ordinis S. Dominici, viſum eſſe ex ejus aſſeclis quemdam poſt obitum per clauſtrum reptantem, ac muros ejus metientem, quem interea dæmones acriter ac 355. *Ex oſtenſis.*

ter ac continenter cædebant, quòd in ædificando nimius fuiſſet. Adhæc cùm B. Veronica divino lumine illuſtrata, Purgatorii tormenta conſpexiſſet, ſibi reddita cum ingenti dolore, gemituque, *heu! heu!* exclamavit, *quas hodie pœnas, quæve tormentorum genera vidi, ab iiſdem tortoribus, qui ſunt in orco, inflicta!*

356. *Nominatim parentis Dionyſii Carthuſ.* Denique eximium nec ſatis notum eſt diabolicæ hujus truculentiæ exemplum in vitâ Dionyſii Rikelii, quem Carthuſianum ſolent appellare. Inceſsit quondam Dionyſium cupido cognoſcendi, quomodo pater ipſius haberet, poſtquam vita deceſſerat: idque ex Deo fortè ſtudioſè quærebat, quando vocem hanc ad ſe delapſam accepit. *De parentis tui animâ cognoſcendi, quo tu deſiderio torqueris? pium eſſe ignoras pro mortuorum ſalute preces fundere? ne dubita ergo: quidquid in tua poſitum eſt poteſtate, cave omittas; nam ſi in tormentis eſt Pater, ſed in viâ ad ſalutem, tuis precibus magno eris illi ſolatio. Sin autem in utilitatem tuam tua pietas convertetur.* Reſponſi hujus divinitus accepti ea vis fuit, ut in orandi ſtudio perſeveraverit Dionyſius, non inſtigante jam cupiditate arcana Numinis conſilia inveſtigandi, ſed opis alicujus Patri ferendæ. Quâdam ergo nocte levi depreſſus ſomno parentem ſuum inter binos infælices genios Æthiope nigriores medium vidit, magnâque vocis contentione clamantem audivit, *Cariſſime fili, miſerere parentis tui, mihíque tuis precibus ſubveni.* Vix illa dixerat, cùm magnâ vi abreptum, in caminum ardentem dæmones conjiciunt, ferreiſque virgis cædunt. Porrò licèt, quæ prius in ſomnis vidiſſet Dionyſius, ſomniaque ipſa fidei ſuſpectæ ſemper haberet, hoc tamen in dubium revocare numquam illi in mentem venit. Quamobrem non prius pro illo deſtitit orare, quàm ille miſer eſſe deſiit. Ita noſter Fiſen in floribus Eccleſiæ Leodienſis martii 12. miſſa facio alia crudelitatis dæmonum in pios vitâ functos exempla; illa enim ſufficiunt ad fidem nobis faciendam, cùm ut oſtendimus, argumenta Theologica ad eam labefactandam parum virium habere videantur.

357. *Et quales.* Nunc igitur indagandum, quales piis manibus cruciatus à dæmonibus inferri poſſint? Equidem non aſſentior iis, ſi qui velint eos aliquid conferre, ad tormentum ignis, vel admovendum cùm in promptu & circumfuſum ſit, vel augendum, cùm ignis actionem ſupernaturalem minimè poſſint attingere. Solùm ergo reliquum eſt, ut aut deferant animas ad ſupplicii locum, aut illic detineant, aut aſpectu ſuo conviciiſque, aut ejuſmodi ludibriis divexent. Atque Angelicus quidem Doctor in 4. diſt. 21. q. 1. a. 1. *Ipſi dæmones,* ait, *qui de pœnis hominum lætantur, eos concomitantur, & aſſiſtunt purgandis, tum ut de eorum pœnis ſatientur, tum ut in eorum exitu à corpore aliquid ſuum ibi reperiant.* Antoninus autem 1. P. t. 5. cap. 5. dicit *ſpiritus iniquos irridere homines purgandos, & inſultare eis de ſuppliciis.* At Suarius quod attinet ad comitatum animarum ad purgatorium carcerem tendentium, mavult Angelos Cuſtodes honoris & ſolatii causâ eas ſtipare, neque verò à malis geniis detineri uſpiam, permittit. *An verè animæ illæ videant clarè deformitatem dæmonum, incertum eſt,* ait, *tamen etſi videant, non videntur inde torqueri: ſed potiùs indè gratias agere Deo, quòd ſe ab eo ſtatu liberavit: nec de malo illorum compatiuntur, quia illos vident iam eſſe extra ſtatum ſalutis; ſi autem percipiunt blaſphemias damnatorum contra Deum, non parum inde torquentur.* Ita cenſet vir eximius.

Verumtamen ſtatuendum videtur, nonnullos è piis manibus à dæmone deduci ad Purgatorium. Patet ex hiſtoriis, Dagoberti imprimis Franciæ Regis, qui cùm ad illum à dæmonibus jam jam transferendus eſſet, SS. Dionyſii, Mauritii, ac Martini ope, ab iiſdem exemptus fuiſſe traditur. Nec refert quod agnitâ Numinis voluntate, ſponte, & promptiſſimè illuc tendant: quoniam non ex neceſſitate, ſed in pœnam, probrumque ſuum à teterrimis illis hoſtibus ſuis ſtipantur, ut rei à ſatellitibus. Tum dicendum denique nonnunquam evenire, ut ob eamdem cauſam animæ ab iiſdem in hunc terrarum orbem è carcere illo educantur, quod Carthuſiani parenti obtigiſſe jam jam audivimus. Minimè verò exiſtimandum videtur verberationem illam, aut aliam hujuſmodi fuiſſe veram, quia dæmones vim non habent animas ſeparatas lædendi, nec ullum inſtrumentum naturæ vi iis nocere poteſt. Ea igitur verberatio afflictationem earum demonſtrabat. Nam præter probrum comitatus illius, primùm dæmonum maledicta, & in Deum, & in animas ei cariſſimas perpetua, fieri non poteſt quin illis ſint moleſtiſſima, ſi ea percipiant, ut ſuperiùs oſtendimus. Percipere autem negandum non credimus, tum quia nil obſtat quin percipiant; tum quia eâ maximè ratione à dæmonibus poſſunt vexari. His addo deriſiones, quòd miſeræ illæ nunc ſtipendium recipiant ſervitutis, quam illis aliquando ſerviere. Quod tormentum Divus Antoninus 1. P. tit. 5. c. 5. ſic amplificat. 358. *Statuitur.*

plificar. *Solet enim*, ait, *homini eſſe anguſtioſum, cùm videt inimicum ſuum inſultare, & irridere de pœnis eius, & propter hoc Razias vir venerabilis, & magnæ opinionis in populo Iſraël, ne captus illuderetur ab inimicis, proiecit ſe è feneſtra inter turbas. Ita ipſe*. Et verò Abulenſis in eum exodi locum c. 21. *oderántque filios Iſraël Egyptii, & affligebant illudentes eis*, gravior, inquit, *ac cæteris intolerabilior labor erat magna illuſio, & inſultatio Ægyptiorum*. Ex quo colligere licèt dæmonum irriſiones piis manibus non poſſe eſſe non amariſsimas: neque infitias quis ibit eaſdem infami illo dæmonum aſpectu vehementer cruciari, tum quia eorum pectum, & conſcelerata mens animis Dei amantiſsimis neceſſe eſt ut ſit inviſiſsima, & cùm in pœnam oſtendatur, horribiliſsima, tum quia acerbiſsimum eſt videre ſummam turpitudinem, infamiamque eorum, quibus te aliquando ſponte ſubjeceris.

359. *Quanti ſint collige ex horrore aſpectus.* Quàm verò acerba ſit ea torquendi ratio ex ſolo aſpectûs tormento collige. Etenim tam horrendum vel in hac vitâ utcumque conſpicari dæmonem, ut Deus Pater S. Catharinæ Senenſi ita locutus ſcribatur. *Benè recordaris, quando dæmonem ſemel in formâ ſuâ tibi monſtravi, quaſi per ictum oculi, poſtquam ad ſenſus corporeos reſtituta fuiſſes, tu potiùs eligebas ire per unam viam igneam uſque ad diem Judicii duraturam, quàm amplius eum intueri. Nihilominus licèt eum videres in breviſſimo ſpatio temporis, adhuc ignoras, quantum eſt horribilis*. Ita ipſe. Dialog. c. 37. Et verò cùm eumdem aterrimum genium conſpexiſſet variis in formis S. Franciſca Romana, ita affecta erat, ut maluiſſet in ardentem fornacem tranſilire, quàm rurſum conſpicere. vide ejus vitam lib. 5 c. 11. Quin etiam B. Catharina Genuenſis ſatius ſibi fore judicabat, in orcum demergi, quàm eumdem deformiſſimum ſpiritum intueri: vide illam vitæ c. 50. Et Chriſtus S. Birgittæ l. 5. Revel. Interrogat. 9. loquens, ſic eam docet. *Si dæmonum horribilis deformitas videretur, uti eſt, anima videntis ex ipſo viſu extra ſenſum fieret, corpúſque totum, quaſi hominis tremuli contremiſceret, cor etiam totum, quaſi exinanitum timore, moreretur, nec pedes ſufficerent ſuſtentare membra reliqua*. Et tamen exploratum eſt ſtygiorum monſtrorum aſpectum piis manibus longè eſſe horribiliorem. Nam vel mortales corporeis oculis figuram aliquam diaboli externam vident, ſimilem hominis, aut beſtiæ monſtro; & conſtat eam non magis referre dæmonis turpitudinem, quàm hominis pulchri imago referat Angeli venuſtatem: vel in eorum phantaſiâ formatur aliquod idolum, ſeu phantaſma horrendum; & pariter certum eſt ſpeciem illam non niſi rudem eſſe dæmonis adumbrationem; cùm hujus turpitudo in malitia conſiſtat; vel hanc ipſam malitiam oculo intelligentiæ divinitus aperto, & ſine phantaſmatum pigmentis operâvè conſpexere Divæ illæ, & ſi qui alii mortales: & hoc dato certè quidem mallent pii manes cum Divis illis in ardentem fornacem, vel etiam in avernales flammas conjici, quàm breviſſimo temporis intervallo dæmonem conſpicari. Sed, niſi fallor, piorum manium intelligentia longè perſpicaciùs illam diabolicæ malitiæ deformitatem intuetur, quàm ſancti mortales ſubinde cernant; propterea quòd ad eorum documentum ſufficit nonnulla ac tenuis inſpectio, & ſi intima eſſet, vitam eriperet: piis autem manibus in pœnam, eorum nequitia obtruditur, & ſemper in mentis oculos incurrit.

Sed paucorum, ut ſuperius innui, videtur eſſe hoc tormentum, eorum, opinor, 360. *Ideo animarum miſerendum.* qui ſe dum viverent. ſæpe dæmonis dominatui magis permiſerunt. Et verò rariùs hiſtoriæ hoc produnt. Cæterùm quàm formidandum, abundè, ut opinor, patet. Quare qui neſarii illius domini obſequiis te mancipas, O homo: ejus crudelitatem perhorreſce. Time, inquam, ne de te quoque hoc Iſaiæ vaticinium ratum ſit. *Dominus tradidit eos in manu dominorum crudelium*. Ut enim Hieronymus in eum locum, *dæmones crudeles dominos vocat: quibus nihil eſt crudelius*. Verùm, & eorum miſerere, in quos tantam crudelitatem exercent, O quiſquis hoſtes illos Numinis odiſti, & adamas amicos; & ſi miſereris, eos illis ſubſidio precum eripe. Tortores ipſos vehementer torquebis, & pariter Deo gratificabere, qui ſanè de ſuo bonus eſt, ut ait ille, de noſtro autem malus ac juſtus. Atque adeò cùm velut coactus animas defectionis reas dæmoni permiſerit torquendas, illas libentiſſimè recipiet hoſtis manibus ope tuâ ereptas. Alioqui, mihi crede, non eſt verus amicus, qui amici hoſtes impunè illi illudere, & graſſari in ejus liberos ac bona permittit.

CAPUT SEPTIMUM.

Diuturnitas pœnarum purgatorii.

ARTICULUS I.

Generatim comprobatur ex Scriptura, ſenſu Eccleſiæ, & ratione.

§. I.

Scriptura, & Eccleſiæ ſenſus.

Pars prima.

Scriptura.

ETsi quas hactenus utcumque deſcripſimus defunctorum pœnæ, tam acerbæ ſint, ut earum momentum intolerabile videatur; tamen tanta eſt earum diuturnitas, ut dubitare meritò poſſis, morâne an acerbitate ſit magis formidanda. Atque illa quidem non paucis ex capitibus oſtendi poteſt: ſi ſacras litteras conſulas: ita loquitur Apoſtolorum Princeps Epiſtolæ ſuæ prioris. c. 3. *Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, iuſtus pro iniuſtis, ut nos offerret Deo mortificatus quidem carne, vivificatus autem ſpiritu, in quo, & his, qui in carcere erant ſpiritibus prædicavit, qui increduli fuerant aliquando, quando exſpectabat Dei patientia in diebus Noë cùm fabricaretur Arca.*

361. *Purgati aliqui à diluvio uſque ad Chriſti mortem.* Qui locus ſic ab Eſtio, eximio ſcripturæ Interprete accipitur, ut carceris illius nomine non limbum SS. Patrum, ut alii plerique, ſed ergaſtulum purgatorium intelligat, velitque Chriſtum piis manibus à Noëmicâ diluvione eo detentis poſt reſurrectionem prædicaſſe, ſeu annunciaſſe primum Jubilæum, eoſque tum primùm eo carcere aſſeruiſſe. Cujus ſententiæ eſt etiam noſter Turrianus lib. 4. pro Epiſt. Rom. Pontificum cap. 12. & alii, nec aliud videtur voluiſſe Auguſtinus 12. de Geneſ. ad lit. 33. Quod ſi ita eſt, conſequitur miſeras illas animas per bis mille nongentos viginti octo annos (tot enim à diluvio ad Chriſti mortem fluxère) cruciatas fuiſſe. Quod quidem Cornelio parum ſimile vero viſum eſt, & videbitur compluribus, ſed tamen alia ſunt quæ confirment, ex ſacris etiam petita Codicibus.

Nam divino Judici diuturnas pœnas irrogare, vel in hac vitâ, ubi tamen miſericordia regnat, non modò non inſolens, ſed etiam ſatis uſitatum eſt. Enimverò primorum parentum contumaciam, hodieque caſtigat ærumnis, ac morte omnium mortalium. Et quot illorum eheu! ortâ ab illo tempore & ex eadem contumacia libidine peccandi, in omne genus ſcelerum, ac deinceps in æterna ſupplicia præcipites ſe dedere. Quid? nonne hodieque Noëmi parentis imprecatio in Chamum, quòd eum deridendum fratribus propoſuiſſet, infælices ejus poſteros premit? Nonne etiamnum uxoris Loth curioſitas haud gravis in probroſa illa ſtatua plectitur? nonne Judæorum in Chriſtum crudelitas uſque ad poſtrema mundi tempora, omnis fermè poſteritatis execratione (quâ pœnâ nulla funeſtior) punietur? Quid igitur mirum, ſi ſontes ipſos trium ferè millium annorum ſpatio carcer luſtralis attinuiſſe dicatur, cum ſontium poſteros, tam horribilis pœna tam diu ſit comprehenſura? Accedit, quod illi Noëmi coævi centurias annorum multas vivendo, peccandoque impleverint, & quidem ex graviſſimâ libidinis inolitæ pervulgatæque conſuetudine adeò Numini contumaces, ut Noëmum ſanctiſſimum virum ad pœnitentiam eos adhortantem deriderent, non modò audire detrectarent. Quibus adde nec tantam gratiæ affluentiam, nec tantam indulgentiæ opportunitatem tunc temporis extitiſſe, quanta nunc ſeſe omnibus, & paſſim offert. Cum præſertim purgatorio ergaſtulo etiam ſummum aliquem Pontificem hoc gratiæ tempore ad noviſſimum uſque orbis diem adjudicatum eſſe audierimus.

362. *Probatur ex pœna hujus vitæ diuturnitate.* (margin note beside "Nam divino Judici…")

Quæ res minuet admirationem precationis, quam liturgia Eccleſiæ Jeroſolymitanæ, 363. *Imo ab Adâ uſque ad S. Iacobum.*

mitanæ, quæ authorem creditur habere S. Jacobum Apoſtolum ejus Epiſcopum, his verbis exhibet. *Memento Domine Deus noſter ſpirituum, & univerſæ carnis, quorum memoriam egimus, & quorum non egimus, Orthodoxorum, & rectè de fide ſentientium, ab Abel iuſto uſque ad hodiernum diem. fac eos requieſcere in regione viventium in regno tuo, in deliciis paradiſi, in ſinu Abrahæ, & Iſaac, ſanctorum Patrum noſtrorum, unde exulat dolor, triſtitia, & gemitus, ubi præſidet lumen vultus tui, & perpetuò refulget.* Ex qua prece nemo non videt perſuaſum fuiſſe Sancto illi Apoſtolo nonnullos jam inde ab Abelis ævo, ad uſque ſua ac poſteriora quoque tempora, expiatrice cuſtodiâ detentos eſſe, & deinceps detineri poſſe, cùm liturgiam ſuam non ſibi tantùm, ac ſuis coævis; ſed etiam poſteris ſequendam conſtituerit. fruſtra enim liberationem eorum expoſceret, quos liberatos eſſe crederet. Cæterùm in hanc quoque ſententiam allici poteſt S. Baſilius in ſuâ Eccleſiæ Syriæ liturgiâ. Sic enim præcipit. *Sublatâ voce Sacerdos orat Deum, ut meminerit Deus omnium, qui tranſierunt ex mundo, recreet eos in tabernaculo ſuo, traducat per manſiones horridas, & in tabernaculis luculentis collocet.* Audis fieri omnium mentionem, qui ſunt vitâ functi? memineris etiam liturgiam Armeniorum ſic comprecari. *Per hanc oblationem, da æternam pacem omnibus, qui nos præceſſerunt in fide Chriſti.* Et cùm vox illa *omnes* comprehendat quantumlibet antiquos, tu vide cur aliquos excludas.

364. *An Salomon uſque ad hæc tēpora.* Dicamne Salomonem ad hæc uſque tempora acerrimas pœnas in flammeis purgatorii latebris dediſſe, id quod nuper, ait Cornelius in 3. l. Regum c. 10. Concionator quidam inſignis, Romæ inter concionandum publicè aſſeruit ſanctæ cuidam animæ divinitus patefactum fuiſſe. Abſit ut hoc dicam: abſit, ut in re tam novâ, & inauditâ, fidem habeam fœminæ, præſertim ignotæ: maximè cùm vetus problema ſit, damnatuſne, an ſervatus ſit. Nam damnatum cenſent Tertullianus, Cyprianus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, Beda, Rabanus, Iſidorus, Syranus, Abulenſis, aliique, Tum quia ejus graviſſimas noxas memorans hiſtoria ſacra, non cõmemorat, ut in Dávide, pœnitentiam. Tum quia ſua ipſius delubra, idolis extructa, non ipſe, ſed Joſias demum deſtruxit. Tum quia ardens amor fœminarum, longâ præſertim conſuetudine corroboratus, malum eſt prope inſuperabile. Contra tamen ſervatum contendunt Gregorius Thaumaturgus, Rupertus, Pineda, Barradius, Salianus, Sanchez, Delrius, aliique, ſive quòd cenſeant, eum poſt lapſum librum Eccleſiaſtes ſcripſiſſe, in quo tamquam ex facti pœnitentiâ exclamat, *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*: ſive quòd promiſerit Deus ſe Salomonem, ſi peccaret, *in virgâ virorum* caſtigaturum (ſcilicet ut emendaretur) ſive quòd proverbiorum 24. v. 23. Septuaginta Interpretes addunt, *Noviſſimè ego quoque egi pœnitentiam, reſpexíque, ut eligerem diſciplinam.* Quæ utriuſque partis argumenta cùm rem ambiguam reddant, non eſt utique ſapientis, eam ex incerto, & quidem fœminæ oraculo, definire, multò minùs addere illum luſtrali carcere nuper eſſe aſſertum.

Satius hîc mihi objiciam id, quod proferebam ex Eſtio, & Turriano, Chriſtum ſtatim à morte, eo tridui ſpatio, quo in ſepulchro jacuit, datâ communiter omnibus piis manibus veniâ, purgatorium exhauſiſſe. Quod Cornelius valde probabile cenſet in 1. Petri cap. 3. & alii promiſcuè tenent, ac publicè tradunt, dum agunt de Chriſti Reſurrectione. Quin idem prærogativæ tribuitur Immaculatæ Deiparæ in cœlum Aſſumptæ, ſcilicet ut miſericordiæ Mater, dum triumphans cœlum aſcendit, filiorum inter omnes miſerrimorum aperto carcere, partâque libertate, matrem ſe præberet: fateor equidem hanc utramque paſſim receptam eſſe ſententiam; nec ego honori Redemptoris, aut cœli Reginæ refragari ullo modo velim. Verumtamen adverto primùm eumdem Cornelium Act. cap. 2. dum ſententiam refert de piorum manium liberatione per Chriſtum, hæc conceptis verbis tradere. *Melius alii cenſent Chriſtum morientem, vel omnes, vel plurimos ex purgatorio liberaſſe: eiſque dediſſe primam & plenariam indulgentiam.* Ex quo patet non dici ab illo omnes definitè liberatos; ſed innui aliquos fortaſſe in carcere illo eſſe relictos. Deinde authoritas liturgiæ S. Jacobi, non modica eſt; hanc enim Cyrillus Archiepiſcopus Jeroſolymitanus, Proclus Conſtantinopolitanus, Nicolaus Methonenſis Epiſcopus, Beſſarion Cardinalis, S. Jacobo minori tribuunt. Præterea qui fidei controverſias tractant, ut Bellarminus, & cæteri; item qui SS. Patrum dicta, & Eccleſiæ Catholicæ firmamenta, ut Coccius, Garetius, & alii, eamdem proferunt, tamquam S. Jacobi prolem genuinam. Scio Bellarminum lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis dicere, eam à poſterioribus eſſe locupletatam: ſed quis divinet, hâc, quàm propoſuimus, particulâ creviſſe? Adde ſi quis locupletarit,

365. *An in Reſurrectione Chriſti, aut aſſumptione D. V. purgatorium ſit exhauſtum.*

locupletatit, vel Cyrillum, vel alterum Epiſcopum Jeroſolymitanum, qui eâ uſus ſit, extitiſſe; cæteroſque illius Eccleſiæ id augmenti approbaſſe: quæ vel ſola authoritas contemnenda non eſt. Ex quibus poſtremò colligitur eum nullâ notâ dignum videri, qui purgatorium vel in Chriſti Reſurrectione, vel in Aſſumptione B. Virginis omninò exhauſtum neget. Quid? quod Angelicus Doctor, Magnúſque Suarius nonnullis tantùm hanc libertatis gratiam collatam eſſe ſuſpicantur, iis nempe, qui fide, & pietate in Chriſtum præſtiterant; imò, quod durius, Ricardus, Durandus, Abulenſis, locis à Cornelio in 13. Ezech. citatis, aiunt, purgandis animis Chriſtum in reſurrectione nihil indulſiſſe? non erit igitur damnandus, qui auſit aſſerere, nonnullos à mille ac mille annis ante Servatorem, poſt ea Reſurrectionis, & Aſſumptionis tempora, diu in luſtrali rogo detentos fuiſſe.

Pars secunda.

Eccleſiæ ſenſus.

366. *Anniverſaria ſacra probant diuturnitatem pœnæ purgatorii.* SEn planiora, certioraque nunc conſectemur. Conſtat enim ex funeralibus Eccleſiæ ſacrificiis, quæ pro unius & ejuſdem animæ liberatione in perpetuum conſtituuntur, nonnullos è defunctis, longiſſimo intervallo temporis in purgatoriâ cuſtodiâ detineri poſſe. Qui quidem mos jam inde ab Apoſtolis originem accerſit. Illum enim inſinuat Clemens Romanus l. 6. Conſtit. Apoſtolicarum cap. 28. & disertè tradit non uno loco Tertullianus. Nam exhortatione ad caſtitatem, *Repete*, inquit, *apud Deum pro cuius ſpiritu poſtules, pro quo oblationes annuas reddas.* Et lib. de monogamiâ. *Enimverò*, ait, *uxor pro animâ eius mariti orat, & refrigerium interim poſtulat ei, & in primâ reſurrectione conſortium, & offert annuis diebus dormitionis eius.* Cyprianus quoque ſic habet. *Sacrificia pro eis ſemper, ut meminiſtis, offerimus, quoties Martyrum paſſiones, & dies anniverſariâ commemoratione celebramus.* Quod attinet ad poſteriora tempora ut alios, & alia taceam. Tornaci 28 Martii celebratur obitus Chilperici Regis Franciæ, qui ante mille annos vivis exemptus eſt. Similiter in inſigni Cœnobio S. Amandi in pabula, inſtituuntur quotannis funebres exequiæ Regis Dagoberti, qui pariter ante annos mille vivere deſiit. Præterea Inſulis in templo S. Petri juſta quotannis ſolvuntur Balduino Flandriæ Comiti jam inde à 400. circiter annis demortui. Denique nihil vulgarius in Eccleſia, ſacriſque ædibus penè omnibus, quàm inſtitutio annuorum cenſuum in perpetua ſacrificia ad ſubſidium inſtituentium facienda, ſi quidem egeant eo ſubſidio, aliis aliàs addicenda. Quod ſi hic Eccleſiæ ſenſus non eſſet, poſſe animas perdiu jacere in purgatorio, profectò hujuſmodi curis & ſumptibus parcerent mortales, ſtultitiæ alioqui arguendi, tamquam ſi quis ſibi annonam ad trecentos annos præpararet.

367. *Pœna item ab Eccleſia imponi ſolita.* Porrò eadem diuturnitas colligi etiam poteſt ex earum pœnarum diuturnitate, quas olim Eccleſia publicis criminibus aſſignabat. Cùm enim mundus hic, ut ſæpe diximus, miſericordiæ potius, quàm juſtitiæ ſit deſtinatus; cumque hac in vitâ ſatisfactioni locus ſit, in alterâ plenæ ſolutioni, quæ millecuplo amplius, quàm ſatisfactio exigit, perſpectum eſt pœnas alterius vitæ, iis quas Eccleſia Mater ſuis filiis decrevit, longè eſſe diuturniores. Atqui hæc ob unicum lethale crimen expiandum, pœnam reorum ad annos ſeptem, decem, & viginti aliquando extendi voluit, imò ad finem vitæ nonnunquam. Ne verò exiſtimes levem illam, aut facilem fuiſſe. Nam Fabiola, princeps fœmina Romana, quòd divortio facto cum priore marito, Eccleſiaſticæ legis ignara, ſecundas nuptias iniiſſet, *Poſt mortem ſecundi viri*, inquit, hæc narrans Hieronymus Epiſt. 30. *in ſemetipſam reverſa, ſaccum induens (ut errorem publicè fateretur) & tota urbe Romanâ ſpectante ante diem Paſchæ, in Baſilicâ quondam Laterani, ſtans in ordine pœnitentium, Epiſcopo, Preſbyteris, & omni populo collacrimantibus ſparſum crinem, ora lurida, ſqualidas manus, ſordida colla ſubmittens, poſt immenſos ipſius fletus & lamenta, recepta eſt in communionem.* Sic ipſe. Neque poſterioribus temporibus ea publicæ pœnitentiæ ſeveritas remiſit. Nam anno ſalutis 822. Ludovicus Imperator cùm ſemel inflictum conſcientiæ vulnus ex morte Bernardi, nepotis ſui, atque Italiæ Regis, nunquam ſanare potuiſſet, & ipſe exemplo Theodoſii Imperatoris ultrò pœnam ſuſcepit. Erat autem id temporis, ut patet ex ejuſmet conſtitutionibus, ſolenne, ut rei diuturno cilicio, jejunio, orationibus, eleemoſynis, frequentique manus ſacerdotum impoſitione luerent; quibus illum ſe ſubmiſiſſe intimus ejus dolor facilè perſuadet. Denique illuſtris eſt Petri Morani Principis Albigenſium pœnitentia. Cùm enim hæreſim abjuraſſet, veſtibus ac calceis exutus, templum S. Saturnini Toloſæ inductus eſt, cædentibus

cædentibus illum, hinc Epiſcopo Toloſano, illinc Abbate S. Saturnini, ab ipſo ædis ingreſſu, donec ad aram, atque ad pedes Cardinalis legati ſacrificantis conſtitueretur. Illic primùm hæreſim rurſus abjuravit. Tum juſſus eſt quadraginta diebus exul à patriâ degere; adhæc egenis inſervire triennio Jeroſolymis, & ſingulis diebus Dominicis Toloſana templa nudus, & diſcalceatus, cum virgarum manipulo circumire, item omnia damna reſarcire.

368. *Et maximè indulgentia.* Sed nihil clarius demonſtrat hanc, de qua agimus, diuturnitatem, quàm Indulgentiæ teis ab eadem Eccleſiâ concedi ſolitæ. Etenim ſi ſolas Stationum Indulgentias attendas, mirum dictu eſt, quot illæ numerentur. Enimverò Ianuario menſe, ac luce SS. Fabiano ac Sebaſtiano ſacra, præter Indulgentiam Plenariam ac remiſſionem omnium peccatorum, ad S. Sebaſtianum confertur Indulgentia centies & quinquageſies octies millenariorum: item mille, ac nongentorum ſexaginta octo annorum, & ducentorum ſexaginta ac quinquaginta dierum. Dominicâ item primâ poſt feſtum S. Antonii Abbatis, quando oſtenditur velum S. Veronicæ, Romani habent indulgentiæ ſeptem millia annorum; at ultramontani, quatuordecim millia, totidemque quadragenas, & remiſſionem tertiæ partis peccatorum. In die verò SS. Vincentii & Anaſtaſii, quadraginta millia annorum ad S. Joannem in Laterano. Februario autem menſe ac die Purificationis Immaculatæ Mariæ præter indulgentiam plenariam ad S. Mariam de populo, ſunt indulgentiæ centum quinquaginta quinque millenarii ac ducenti nonaginta tres anni, ducenti item octoginta quinque dies. Deinde die Cathedræ S. Petri, præter indulgentiam plenam, mille anni ad S. Petrum, & centum quinquaginta octo millenarii. Item nongenti ſexaginta octo anni, & centum octoginta quinque dies. Adhæc Martio, die S. Thomæ Aquinatis, indulgentia plenaria ad S. Mariam de Minerva, & centum quinquaginta octo millenarii, mille item, ac nongenti quinquaginta octo anni, & ducenti octoginta quinque dies. In Annuntiatione D. Virginis, indulgentia plenaria, & mille anni, & totidem quadragenæ, & remiſſio tertiæ partis peccatorum, & iterum mille anni ad S. Mariam Majorem, & centum quinquaginta octo millenarii. Mille item, & nongenti quinquaginta octo anni, & centum octoginta quinque dies. Quid alios menſes, quidúe alios plures, quàm recenſui, dies perſequar? Summatim cum Emanuele Roderico tom. 2. Reg. quæſt. q. 88. a. 2. Romæ quotidiæ ad minimum cenſeri quatuor millia annorum, & mille quingentas quadragenas indulgentiæ in Stationibus ſolis acquirendas.

Porrò Catena eſt indulgentia, quâ remittuntur pœnæ purgatorii tot, quot fuiſſent remiſſæ peragendo pœnitentiam in pane, & aqua, quadraginta diebus. Quadragena eſt remiſſio tot ejuſdem purgatorii pœnarum, quot fuiſſent remiſſæ pœnitentiâ quadraginta dierum juxta Canones pœnitentiales injungenda. Idem pariter de Septena dicendum. Atque ita dum mille anni indulgentiæ conceduntur, perinde eſt, ac ſi dicatur tantam indulgentiam conferri, quanta reſponderet mille annis pœnitentiæ. Cùm igitur Canonicæ pœnæ tam graves forent, facilè eſt intelligere hoc etiam ex capite, quis ſit Eccleſiæ de diuturnitate pœnæ luſtralis ſenſus, nimirum, & magnam eſſe ut plurimum, & identidem pro ſcelerum portione maximam eſſe poſſe. 369. *Indulgentia explicatio.*

§. 2.

Idem Ratione firmatur.

POSTREMÒ non mediocre momentum huic ſententiæ addit ratio, eaque multiplex. Peti enim poteſt primùm ex pœnæ, quæ peccato lethali debita eſt, infinita longitudine. Deinde, quòd nullum, vel leviſſimum, ac maximè veniale, non aliquam pœnæ moram mereatur. Poſtremò ex utrorumque multitudine. Quod igitur ad primum attinet, certum quidem eſt, dum crimen mortiferum condonatur, ſimul remitti debitam illi alioquin pœnæ æternitatem; quoniam gratia ſanctificans, per quam deletur, æternæ gloriæ efficit hæredem, quo fit, ut pœnæ æternitatem abroget. Attamen peræque certum eſt condonatâ lethali noxâ, manere ut plurimum obligationem, ad pœnam aliquam temporalem, niſi vis contritionis, ac copia gratiæ, per eam partæ, omnem eam obligationem, quod rariſſimè contingit, extinxerit. Quærimus hic ergo, quantum ſit reliquum illud tempus pœnæ ſubeundæ, propter unum lethale flagitium condonatum. Atque illud quidem certò, ac preciſè definire, ſolius eſt Judicis, qui pœnam culpis attemperat. Sed tamen fide, ac ratione ducibus, nonnihil hoc in genere aſſequi ac ſtatuere poſſumus. Nimirum maximæ gratiæ, ac ſingularis beneficii loco habendum fuiſſe, ſi ſexcenta annorum millia, mortiferi criminis condonati ſupplicio eſſent aſſignata. Ohe! exclamas. Ecquæ futura 370. *Quia lethali condonato quævis ejus pœna brevis dicenda.*

futura eſſet iſtiuſmodi gratia, tam atroces unius mortiferi flagitii pœnas, tam diu exigere ?. Aio ego majorem futuram fuiſſe, quàm ſi ex ſexcentis annorum millibus pœnæ debitis, unicam horulam Judex ſolvi vellet. horulam autem ? imò, & horulæ quadrantulum : quin imò iſtius quadrantuli centeſimam partem. Etenim quantumcumque temporis intervallum cum æternitate conferas, nihil eſt ad illam: quia, ut aiunt ſcholæ, finiti ad infinitum nulla eſt proportio; at aliqua certè intercedit inter centeſimam horulæ partem, & ſexcenta annorum millia, & hanc Angelus, non modò Deus, cognoſcit. Unde emerſit illud vulgare, & Concionatorum vocibus tritum, damnatis ſummi beneficii loco, ingentique voluptati fore, ſi tum demum tormentis eripiendi eſſent, cùm exhauſtus foret mons arenoſus, utcumque excelſus ac porrectus, ex quo avicula centenis quibuſque annorum millibus arenulam unicam carperet.

371. *Et mirum ſit quod unici mortalis pœna non ſit mille annorũ.* Cùm igitur æternitate pœnæ condonatâ quævis ejus diuturnitas in ſummis favoribus numeranda ſit, quid mirum, ſi ſupremus Judex pro unicâ mortali culpâ mille cruciatûs annos exigeret? Quid iniquum ſi pro decem, decem millia, pro ſexcentis, ſexcenta: & tamen miramur vehementer Juſtitiæ divinæ ſeveritatem, cùm pro mille ſexcentis, & amplius mortalibus, nonnullos legimus mille annorum ſuppliciis adjudicatos. Obſtupeſcimus autem cùm aliis non alium pœnæ, quàm mundi finem conſtitutum eſſe intelligimus. Itaque admiranda eſſet potiùs clementia Salvatoris etiam hoc in genere, perinde, imò magis, quàm miraremur benignitatem creditoris, qui non ampliùs, quàm milleſimam debitorum partem ſolveret exigere: Judicis item mortalis, qui pro crimine perpetuum carcerem merito, ejus dumtaxat ingreſſum conſueſſet injungere: aut Prætoris etiam qui reos ad triremes in perpetuum damnatos poſt unicum remigii diem ſolitus eſſet liberos dimittere. Si enim omnium in ore eſt illud Ducis Guiſii, vel etiam Ducis Doræ (utrique enim tribuitur lepidum factum) quando remiges, nefarios utique homines, ſigillatim rogans, cujus criminis causâ triremi addicti forent, cæteris mentientibus ſeſe alioqui inſontes affićto ſibi crimine, aut vi ad remigium adactos. quiſpiam ex illis ſe meritò plecti faſſus, ab eo liber dimiſſus eſt, ne, ut joco dicebat, unicus ille criminoſus reliquos innocentes corrumperet; Certè laude, & admiratione digniſſima eſſet Numinis clementia, ſi reos unius lethalis, perennes in orco cruciatus commeritos, propter culpæ confeſſionem, ad mille pœnarum annos damnaret.

Cæterùm id quoque hîc ſtatuere poſſumus, ſi judex ſupremus omninò pro meritis crimen unicum lethale, etiam condonatum caſtigare vellet, poſſe ſanè diutius, quàm omnia venialia. Et ratio facilis & obvia eſt, quòd lethale unicum, ut malitiâ, ita merito pœnæ, univerſa venialia, etiam ea, quæ æternitate totâ committi queunt, ſuperet, & quidem ſupra omnem modum. Quare unici lethalis condonati pœna, univerſorum venialium pariter remiſſorum pœnam diuturnitate ſuperare poſſet. Verùm & hoc ſatis liquet illud minimè fieri Aliàs enim unumquodque mortiferum ad Judicii extremi diem pœnas daret. Cur ita? Quia nempe venialium pabulum igni purgatorio numquam deerit, & verò etſi ea ipſa univerſa, quæ fuere, ſunt, & erunt, & eſſe poſſunt, ſigillatim, & ſuo quæque tempore punirentur, haud dubiè pœnæ tempus, non modò uſque ad mundi excidium, ſed & in immenſum protraheretur. Itaque pœnæ peccato mortali debitæ diuturnitas, gravitate videtur compenſari. Statui tamen & iſtud poteſt, unius mortalis pœnam longiorem eſſe pœnâ plurimorum, & graviſſimorum venialium, ſive quòd illud æquiſſimum ſit; ſive quòd utillimum ad mortales à lethifero peccato avertendos, ad quod pœnæ diuturnitas confert plurimum: Quamobrem Auguſtinus Hom. 15. ex 50. *Quantò*, ait, *magis minuſvè tranſitoria dilexerunt, tantò tardiùs, breviúſque ſalvabuntur, ut quanta fuerit peccati materia, tanta eſſet & tranſeundi mora.* Si Deum ſcitaris, quanta ſit illa mora? ad ea te remitto, quæ ex hiſtoriis ſuper extrademus; ex iis enim non difficile illam ſaltem aliquatenus cognoſces. 372. *Poteſt quidem eſſe, ſed non eſt tam longa quàm omnium venialium.*

373. *Ratio ſecunda: venialia ſingula mora pœna digna ſunt.* Quod ſi mortali unico diuturna pœna debeatur, quanta pluribus? quanta enim reddenda eſt tot venialibus? neque enim ullum eſt veniale vel leviſſimum, quod aliquam pœnæ moram non mereatur. Nam ſi peccatum eſt, Dei injuria eſt, igitur, & pœnæ digna, atqui pœna omnis ſpatium aliquod requirit: nulla momento contenta eſt: tum quòd nullum eſt reſtrićtè punctum temporis: ſed ejus pars, quæ proinde fluat, & alias partes habeat, neceſſe eſt, nimirum præteritas, præſentes, & futuras. Sed eſto ſit in tempore momentum partibus vacans, & dividi neſcium; tamen omni culpæ nonnulla pœnæ mora debetur. Ineſt enim omni culpæ adhæſio quædam ad bonum creatum, quemadmodum

admodum, & averſio à bono increato. Illi Porrò adhæſioni diuturnitas pœnæ debetur. Quia ut ſuperiùs diximus ex Angelico Thoma, eò diutiùs in Purgatorio culpa plectitur, quò fortiùs mens per eam rebus conditis, præter Numinis voluntatem, agglutinata eſt. Quod & in humanis uſuvenit. Eò enim diutiùs pater caſtigat filium, quò pertinaciùs peccaſſe deprehendit. Certè D. Birgittæ Angelus illam & nos edocet in purgatorio ſolius pœnæ damni, quòd atrium cœli nominavimus, multos, & diu commotari; credo quod in multis vitæ probæ mortalibus, plus ſit adhæſionis ad creaturas, quàm averſionis à Deo, quem utique amant medullitùs. Illum audiamus l. 6. Revel. c. 37. *Poſt hæc,* ait, *anima fertur in locum tertium, ubi non eſt pœna, niſi deſiderium perveniendi ad Dei præſentiã, & eius viſionem beatam*, ita ipſe.

374. *Quid ſi ſint multa ſimul collecta.* Cæterùm ſi vel leviſſima culpa moram pœnæ ſolvendæ exigat, quantam exigent & graves, & multæ? Etſi enim ſimul omnes, non ſingulæ ſigillatim puniantur, tamen cùm ſingulæ moram exigant, univerſæ exigent longiorem. Age verò quot eſſe ſolent migrantium è vitâ, necdum expiatæ noxæ? Quis eas commemoret? imò quis credat ad tam ingentem numerum poſſe pertingere? Age, rationes mecum inire lubet, & cognoſcere, quem peccatorum numerum homo alioqui probus è vulgo, atque ſæculo, poſt ſeptuaginta vitæ annos, qui ferè longiſſimus vitæ noſtræ terminus eſt, implere ſit ſolitus? En tibi ſubjicio cauſidicum, ſi placet, aut Mercatorem, aut alium virum, aut fæminam ſacramentis frequentandis aſſuetam, & Numinis reverentem in paucis. Certè ſi peccata mentis, oris, & operis attendas; item ſi ad Deum, & ipſum peccantem, atque ad proximum animum adjicias; præterea ſi negligentiam, ac præcipitationem humanæ mentis expendas: adhæc ſi propria, & aliena conſideres, non minus, opinor, cuique, præſertim actuoſo, negotiis tractandis addicto, quotidianarum culparum ac levium maximè, aſſignabis, quàm viginti in dies ſingulos. Quin etiam fatebere illum numerum ſolis verbis cum peccato conjunctis imparem eſſe, ut plurimùm; quippe linguâ noſtra obtrectationum, mendaciorum, obmurmurationis, jactantiæ, deſpectus aliorum, deriſionis, reprehenſionis, imprecationis, & hujuſmodi vitiorum nimis fœcundâ. Sed eſto, demus iſti homini non plures, quàm noxas viginti quotidianas: non modo in virili, ſed etiam in puerili ac juvenili, ſeniliquc ætate. Atque ut numerum commodiorem habeamus, inchoemus ejus noxas non à ſeptimo anno, circa quem exoriri ſolet malitia, ſed à decimo duntaxat. Cùm igitur annus integer diebus trecentis ſexaginta quinque, & ſex circiter horis conſtet, horis etiam omiſſis: Petrus, vir alioqui bonus, & frugi, & Numinis reverens, unius anni ſpatio ſepties mille ac trecentas culpas commiſerit. Quinquennio verò, trigeſies ſexies mille, quingentas; Decennio autem ſeptuageſies ter mille. Præterea viginti annorum ſpatio impleverit noxarum centum quadraginta ſex millia. Porrò poſt annos triginta, id eſt ætatis anno quadrageſimo, ducenta novemdecim millia. Quinquageſimo deinde ducenta nonaginta duo millia.

375. *Culpæ veniales ſub mortem quot ſint.* Demum ætatis anno ſeptuageſimo, quadringenta & triginta octo millia noxarum contraxerit. En ecce quanto ære alieno gravis erit hic ſeptuagenarius ſenex. Et tamen uſque ad noviſſimum quadrantem, Veritate teſte, ſolvendum illi eſt. Solvendum, inquam, uſque ad ultimum pœnæ decretæ diem, imò ad ultimum temporis momentum. Sed juvat explorare, quis tandem numerus annorum ingenti illi noxarum numero reſpondeat. Etſi enim hic aliquid certi definitè, ſimpliciterque proferre, ſupra limites mentis humanæ eſt: tamen interpoſitâ conditione omninò probabili, horrendum annorum numerum pœnæ tot venialium debitum colligere licet.

376. *Et quàm diuturna illarum pœna.* Equidem mitiſſimam philoſophandi rationem ſequemur, ſi ſingulis illis culpis, ſingulam pœnæ purgantis horam deputemus. Conſtabit enim poſtmodum ex hiſtoriis longè productiorem, ſaltem identidem, eſſe attributam. Atqui ſi facias vel unicam pœnæ horam ſingulis venialibus ſeorſim eſſe decretam: heu miſero illi ſeptuagenario, quinquaginta annorum ſpatio, dempris novem diebus, luſtrales cruciatus jure meritiſſimo eſſent ſubeundi. Deus Immortalis! Deus clementiſſime! adeone ſævies in noxas hominis, qui ſemper tibi amicus, ſemper fidelis fuit, tametſi quod peccavit, non tam crimini, quàm humanæ imbecillitati vertì à mortalibus ſoleat? Verùm ſi longa videtur iſta pœnæ mora, quomodo inhorreſces, ſi, quod æquitas, & hiſtoriæ confirmant, uni veniali, unum pœnæ diem aſſignemus? Eheu! numero iſti quadringentorum, & triginta octo millium noxarum levium, mille ducentos purgatorii annos, exceptis ducentis, ac ſedecim diebus, aſſignemus, neceſſe eſt. Auditis ô mortales, percipitis rationes illas, atque infandam

ſupputationem? Iterum pronuntio viginti noxis venialibus in dies ſingulos ſpatio ſexaginta annorum admiſſis, non pauciores pœnæ anni manerent, quàm mille ducenti, ſi quidem ſingulæ ſingillatim, ac diſtincto quæque ſpatio caſtigarentur.

377. *Numerus mortalium ſub mortem.* Quis igitur purgantium annorum numerus exiſtet, ſi lethalia venialibus, nec pauca, nec exigua adjunxerimus? Rurſus audi ô mortalis, ô peccator! Si ſtatuamus aliquem unicum intra ſingulas hebdomadas mortiferum patrare, decennii ſpatio quingenta viginti cumularit. Si decennium adjicias, mille quadraginta; igitur triginta annorum ſpatio mille quingenta ſexaginta contraxerit. Quid hæremus? ſpatio quinquaginta annorum peracto, & jam ſexagenarius, aut ſeptuagenarius, prout vel decennis, vel vicennis lethaliter peccare cœperit, gravarit ſe mole infauſtiſſima bis mille, ſexcentorum mortalium.

378. *Et quanta diuturnitas pœnarum.* Fac igitur eum his oppreſſum, dolorem tantummodò neceſſarium ad Sacramentalem exomologeſim adhibere, atque ita ad tribunal juſtiſſimi Judicis ſiſti; quale de illius ſupplicio judicium expectas? quid cenſes de illius diuturnitate? nos quidem ſuperiùs demonſtravimus, vicena dumtaxat in ſingulos dies venialia ſexaginta annorum ſpatio cumulata excreſcere ad quadringenta triginta octo millia, hisque ſi ſingula integrum pœnæ diem mereantur, deberi purgatorii fermè annos mille ducentos: ſin autem, quod minimum dici poteſt, horulâ pœnæ digna ſint, demum prope quinquaginta iis annos eſſe aſſignandos. Ex quo clarè conficitur plus quinquagenis; quid loquor? imò fortaſſe plus mille ducentis annis, unicum lethale peccatum meritò caſtigari poſſe. Quid ad hæc ô homo! ô conſcie non unius, ſed plurimorum lethalium? Dic age, ſi ita eſt, bis mille quingenta mortalia quot exigent pœnæ annos? Quid attinet numerare? Nam ſpatium annorum queis ſtabit hic orbis, procul excederent.

379. *Videtur gravitate compenſanda.* Itaque diuturnitas gravitate compenſanda eſt, nec ſingulæ noxæ ſeorſim, ſed ſimul expiandæ. Id quod maximè ſentiendũ de plurimis hominũ, qui omnia ſeu verba, ſeu facta, vel ad libidinem, vel ad latrocinia vel ad ambitus injuſtos referre cõſueverũt; potiſſimè ſi magiſtratum aliquem gerunt, ſi exercitum, aut imperium tractant, ſi bellum injuſtum, aut injuſtè movent. Quis enim, niſi aut Angelus, aut Deus, recenſeat noxas proprias, & alienas improborum Principum? nec dicas earum pœnitentiâ non parum minui. Pœnituit ſanè Theodoſium Imperatorem cædis innumerorum Theſſalonicenſium; Pœnituit & Henricum Quartum Occidentis Cæſarem Eccleſiæ per ſe ſuosque bellis ac fraudibus dirè diuque afflictatæ. Pœnituit & alios Principes ac Reges, ſed quis exiſtimet pœnitẽtiâ ſuâ tot ſcelerum privatorum ac publicorum, ſuorum & alienorum, quæ vel conniventiâ, vel indulgentiâ, vel imperio ſua fecere, pœnas magnam partem deleviſſe? Enimverò ſanctiſſimi homines, & levium ad ſummum culparum rei, poſt multos pœnitudinis annos, poſt pietatis exercitia quotidiana, nonnullis adhuc nominibus Juſtitiæ divinæ obſtricti manent, & alii iſti, innumerorum, ingentiumque criminum conſcii, brevi, faciliqúe pœnitentiâ immenſis nominibus ſe liberaſſent? nemo ſanus credat: tantum abeſt, ut quilibet jure arbitrari poſſit plurimorum ex reis hujuſmodi dolorem, pœnarum utique metu exprimi ſolitum, & tantùm non imparem eliciendæ per confeſſionem gratiæ divinæ, de pœnarum gravitate, ac morâ debitâ perparum delere. Sed de his adhuc poſtmodum.

ARTICULUS II.

Diſtinctiùs monſtratur pœna luſtralis Diuturnitatas.

NON poteſt id certiùs, liquidiusúe agnoſci, quàm ex hiſtoriis ac viſis. Parium enim videtur par ratio. Cùm igitur acceperimus hominẽ ſanctum in pœnã culpæ exiguæ, atque unicæ, quindenis, aut octonis diebus cruciatum, facilè erit de paribus judicare. Cùm Religioſum pluribus annis hærere in flammeo carcere, ob vitam ſolutiorem; quis dubitet quin, & alios ſimilis inſtituti, ac diſſolutionis par aut ſuppar ſupplicii longitudo maneat? neque alia eſſe poteſt, ut plurimum improborum ratio, quando ſub vitæ exitum improbitatem deſierunt, niſi fortè piis operibus, atque indulgentiis alius alio diligentiùs largiusque animæ ſuæ bono conſuluerit, de quibus poſt erit dicendi locus. nunc itaque à minimis ordiemur. 380. *Parium culparum par pœna.*

Celebris eſt hoc in genere S. Vitalina, quam Gregorius Turonenſis de gloria Confeſſ. cap. 5. refert D. Martino poſt ſat longum ab obitu ſuo tempus ſignificaſſe ſeſe conſpectus divini exortem adhuc eſſe, quòd frequenter feriis ſextis caput laviſſet: quæ res tunc temporis fortè vetita, nunc licèt. Cumque vir ille ſanctiſsimus admiratione ac mœrore plenus in preces ſe, 381. *Pœna ſanctorum quàm longa.*

pro

pro ejus liberatione effudiſſet, id tantùm obtinuit, ut tertio poſt die ad caſtiſſimos illa Sponſi amplexus evolaret, de quo iterum poſtea. Celebre quoque eſt, quod de ſorore Petri Damiani, piiſſimâ virgine, fertur; quindenis diebus acriter eſſe caſtigatam in purgatorio, quòd cum aliqua voluptate, non utique mortiferâ, carmen aliquod minus caſtum è plateis inaudiiſſet. Erat B. Thomæ Aquinati ſoror admodum religioſa, hanc ille mortuam, & Numini commendavit ipſe, & fratribus, ut enixè commendarent, ſupplicavit. Et tamen non niſi poſt moram ſatis longam, cùm hic Romam contenderet, purgatorio aſſerta eſt. Quamdiu illic detenta fuiſſet, ſi etiam efficaciſſimis, ſancti fratris, aliorumque precibus ſublevata, non niſi poſt multos dies eripere inde ſe potuit? Illuſtrius eſt hoc in genere quod in actis vitæ B. Bertrandi commemoratur. Enimverò cùm pro fratre Clemente Benet, viro optimo, ob leves defectus expiatricibus flammis adjudicato, nominatimque quòd lineo, non laneo induſio, contra Ordinis leges, non diu uſus fuiſſet, cùm inquam, vir ille ſanctus cum toto conventu preces cumulaſſet, ſexto demum, aut octavo poſt die frater ille terrâ emergens, cœlum rectà petere viſus eſt. Obſerva portò Dominicanorum leges citra peccatum ſolvi poſſe. Cæterùm huc quoque referri poteſt quod in Annalibus Diſcalceatarum S. Thereſiæ Monialium commemoratur Anno 1571. vivebant in Cœnobio Abulenſi binæ virgines pietate eximiæ: quarum alteri Mariæ de Incarnatione, alteri Euphraſiæ de JESU, nomen. Hæ cunctas ſuas ſatiſfactiones piis manibus tranſcripſerant. Interea vivis exceſſit in eodem monaſterio Sanctimonialis, ſanctitatis nomine, inter reliquas clara, & Euphraſiæ ſeſe videndam offerens, ſummum cruciatum præ ſe tulit, & attonitæ quòd etiam Sanctimonialem in in purgatorio hærere cerneret; ſic mortua ingemuit. *Heu! quàm clarius hic res, & virtus patet, quàm inter mortales! hic vitium dicitur, quod apud eos virtuti tribuitur*, dixit & ſubſidium flagitavit. Quippe cui expiandæ Monialium preces communes, & harum ſanctitate illuſtrium ſatisfactiones propriæ, non ſuffecerant, adeoque nec aliquot Purgatorii dies.

382. *Religioſorum vulgarium.*

Sed iſta levia ſunt. Quid enim dies ad annum? Audite viri Religioſi, & timete. Anno Domini 1597. undecimo Kalendas Octobris, Celſus Finettus, magnæ pietatis, purique candoris, & egregiæ exſpectationis adoleſcens, vitæ curſum abſolvit. Sex ille vixerat annos in Societate, cùm vigeſimum tertium ætatis annum ageret. Patria erat Senenſis, cultui Virginis Matris præcipuè addictus, quam etiam ſub mortem viſam, mortem ſibi, & ſalutem certò prædixiſſe narravit, diem quoque purgantium pœnarum quadriennio finiendam nunciaſſe. adjeciſſe inſuper M. Antonium Ridolphi, adoleſcentem 22. annorum, Societatis tantùm quatuor (fortè per id tempus ægrotabat) non longo intervallo ſecuturum; non tamen ultra biennium purgandum. Non inane autem, aut umbratile fuiſſe viſum multi judicarunt, cùm inſolitâ ex eo tempore lætitiâ ejus animus frueretur, nec niſi de futurâ vitâ ſermones vel haberet, vel admitteret. Sed multò magis ejus rei fidem confirmavit alterius illius mors, quarto idus octobres conſecuta. Hæc litteræ Societatis Anni 1597. Teſtatur Nicolaus Lancitius, qui utriuſque morti interfuit, ſe, qui aliquot annis cum eis vixerit, nullam tamen culpam, nullum defectum in ipſis deprehendiſſe. Qui inſuper refert R. P. Julium Mancinellum libello primo cœleſtium luminum ſibi affuſorum, narrare hæc de quodam Societatis ſacerdote, quem minimè nominat. Viſum illum ſibi eſſe, cùm importuniùs preces poſtularet. Obierat tamen ante quinque, ſexvè annos, unde ſe intellexiſſe non facilè animas defunctorum evadere in cœlum: ſed acri purgatione priùs egere, maximè cùm certò perſuaſum haberet Patrem illum numquam à Religionis ingreſſu ullum lethale admiſiſſe, pauciſſima verò ante illum (nam ejus confeſſiones excipere conſuerat) Verùm eumdem jam Religioſum laboraſſe vitiis nimiæ ſeveritatis, & tenacitatis judicii: inſuper inanis gloriæ, cùm res ex animi ſententiâ cederent, pariterque triſtitiæ, cùm parum ſuccederent.

Quid ad hæc viri Religioſi? nonne profeſſio, alter baptiſmus eſt ad eluenda crimina vitæ ſecularis, & anteactæ? atque adeò nonne pauca illa mortalia diluerat, & in hoc & in duobus illis prioribus, ſi qua fortè iis hæſiſſent? Reſtabant ergo ſola venialia? ergo pauca, vel quatuor, vel ſex annis erant eluenda? At quid effecerant tot ſacrificia unicuique Sacerdoti Societatis indicta in piorum è Societate manium gratiam? quid tot preces, tot indulgentiæ? Quis hæc non vehementer demiretur. Si objicias adoleſcentes illos tam longis quidem pœnis adjudicatos, ſed precibus, ac ſacrificiis priùs ereptos, ita equidem velim; ſed quid dices ad Patris illius poſt purgatorii ſexennium apparitionem? Etenim vitia illa, quæ perhibentur, naturæ vitia erant fortè, non voluntatis, & pro-

383. *Expenditur mora Purgatorii Religioſorum.*

fectò vel ipſa, vel ſimilia etiam probiſſimis adhærere ſolita ſunt. At leve illud. Quid, inquam, dices, ſi intelligas (id, quod idem Nicolaus Lancitius noſter plurium teſtimoniis confirmat) M. Albertum Mohovuski, Polonum è Soc. Jesu, in qua perparum vixit (mortuus enim eſt anno 1616. ante ſacerdotium cùm infimam Grammaticam doceret) quatuordecim ab obitu annis ſpectandum ſe præbuiſſe Jeroſlaviæ, P. Viſnenſi ſupplicem, ut Purgatorio aſſereretur, in quo utique adhuc ſe detineri, & torqueri dicebat ob vacillationem in vocatione, cui tamen numquam ſe omninò permiſerat? Poſtremò omnem admirationem ſuperat quod ſuperiùs notavimus, & refert S. Vincentius Ferrerius ſerm. de aquâ benedictâ, quemdam hominem ob unicum veniale per annum integrum in Purgatorio conflagraſſe.

384. *Mediocrium peccatorum.* Quod ſi autem venialia, & pauca, & levia, tam diu exuri neceſſe eſt, quid ſi multa, & gravia numerentur, eaque lethalibus immixta? Atqui author eſt P. Martinus Lhermitte in vita B. Hugonis Præſulis Marchianenſis, monachum quemdam ob negligentiam parendi, & obtrectationes, denique ob vitam ſolutiorem Purgarorio addictum ad annos quinquaginta, ac demum poſt quadraginta pœnarum annos igni peruſtum apparuiſſe, ac preces efflagitaſſe, quibus decennium reliquum redimeret. De Comite Loſſenſi S. Chriſtinæ, defunctorum matris amico, ac perfamiliari, ita narrat noſter Fiſen in vita S. Chriſtinæ, Ludovicus Comes Loſſenſis vir omnis honeſti perſtudioſus, Chriſtinæ ſanctitudinem admiratus, magnâ animi ſui voluptate cum eâ ſermocinabatur; ejus audiebat conſilia; venienti aſſurgebat; matremque ſolebat appellare. Ludovici verò benevolentiæ id officii lubens ipſa reponebat, ut ſi quid adverſus rectam rationem, aut Eccleſiæ jura, quandoque deſignaret, non modò matris inſtar erratum deploraret, verùm ſanctâ etiam libertate caſtigans evinceret, ut ad æqui ſemitam ille ſe reflecteret. Is ut in morbum incidit, quem medici periculo non vacare cenſebant, Chriſtinam ſibi adeſſe voluit, rogavitque obnixè, ut ne ad ultimum vitæ ſpiritum uſque ſe desereret. Recepit illa perlubenter. Tum Comes remoto omni arbitro, quâ potuit virium omnium contentione ſe ad Chriſtinæ pedes abjecit, coortiſque uberrimè lacrymis, quidquid ab undecimo ætatis anno adverſus rectæ rationis leges deliquiſſet, candidè aperuit; non ad beneficium abſolutionis (ſat enim gnatus erat id poteſtatis penes eam minimè eſſe) verùm ut ſtatu animi cognito, hæc ad eum ſublevandum, ille ad peccata deteſtanda magis impelleretur. Tum revocatâ familiâ ſuas res ex Chriſtinæ arbitrio diſpoſuit, & paulò poſt, ipſo mediæ ætatis flore, mortalitatem deſeruit.

Animam tamen ejus acerrimis pœnis expiandam eſſe, ipſa divinitus didicit, & Ludovicus poſt mortem ei oblatus, precum ſubſidium imploravit. Premiſit illa liberaliſſimè; neque ſegniùs promiſſa implevit. Modò enim in flammas ſe torrendam, modo in aquas vi frigoris ac glacie aſtringendam ſuo more immiſit. Satiſne? Etenim ſupplicia hujuſmodi ſanctæ Virginis quàm atrociſſima longiſſimaque Comitis animam purgantibus flammis abſolvere brevi debuiſſe videntur. Cùm igitur non abſolverint, abeſſe non poteſt, quin diuturniſſimo Purgatorio ſit condemnatus. Ergo Chriſtina prioribus non contenta, quædam ſubinde loca petebat, quæ Comes peccatis ſuis polluerat, eaque uberrimis lacrymis ac novis cruciatibus velut expiabat, & tamen iterum *longo poſt tempore*, inquit Cantipratanus l. 2. c. 53. *ante mortem ſuam*, Chriſtinæ ſcilicet, *idem Comes eidem apparuit, & gratias agens illi, eâ contemplante ad ſuperna tranſivit.* 385. *Poſt preces S. Chriſtinæ.*

Horribilius eſt, & ad rem noſtram accommodatius, quod contigit Aragoniæ Virgini Alexandræ nomine. Quidam antiqui Hiſtorici, ut Flaminius, & alii apud Malnendam anno 1219. & apud Joannem Rechacium in actis S. Dominici, commemorant, Alexandram Aragoniam Gente, Domo nobilem, cùm Divi hortatu Roſarii pietatem avidè complexa eſſet, pauco poſt tempore diſſolutarum puellarum conſortio ab eâ defeciſſe, & puellaris vanitatis ſtudiis totam fuiſſe addictam. Interea procabantur eam Juvenes duo, quos ipſa ſeu iniquis ſuſurrationibus, ſeu alio pacto ad ſingularem dimicationem, atque adeò ad mutuam necem adegit. Quo cognito, & ipſa à conſanguineis occiſorum furore accenſis, ferro intercempta eſt, & avulſum à cervicibus ejus caput in puteum dejectum. Quini menſes ab ejus cæde fluxerant, cùm D. Dominico conſpiciendam ſe præbens Immaculata Virgo, rem, ut erat geſta, edocet, jubetque ad puteum ſe conferre, & caput inde evocare. Enimverò invocato inter vulnera Mariæ nomine ab Alexandra, cœlitus obtentum ut vivere poſſet, donec fateri noxas, & earum veniam ritè à Sacerdote accipere liceret. Itaque animam illius abſciſſo licèt capiti adhuc eſſe conjunctam, his à Diva auditis, properè adit puteum vir ſanctus, & è puteo 386. *Diſſolutiorum.*

Alexan-

Alexandram evocat, ſtatimque adeſt ad putei crepidinem truncum caput, ſanguine adhuc recenti. Confitetur, SS. Euchariſtiæ Viaticum ſumit, ſacras ſpecies in palato conſumit (mirum auditu, & omninò extra ordinem, ſenſumque communem Doctorum) oleo ſacro inungitur, iisque peractis grates habet plurimas Dominico, quòd ſe piiſſimam Roſarii exercitationem docuiſſet; pravique exempli veniam ab adſtantibus, & ſpectaculo attonitis precatur. Tum à S. Patre interrogata, quid ſibi ſtatim ab eo tempore, quo animus corpore exceſſerat, contigiſſet, reſpondit præcipuam ſalutis ſuæ cauſam in Roſarii pietatem eſſe referendam. Etenim B. Virginis meritis ſe impetraſſe, dum perimeretur, idoneum de peccatis dolorem, vitæque in capite prodigioſam retentionem: quoad ſuus ille dolor Sacramenti efficaciâ perfectior evaderet. Ac demum disertè affirmavit, ob cauſam mutuæ illi rivalium cædi datam, indictas ſibi pœnas purgatorias ad ducentos annos: at ob plurimas alias Numinis offenſas, in quas alios blanditiis, ac lenociniis ſuis impulerat, ad quingentos, annos non modò quinquaginta ut alii ex errore numerant. ſibi autem ſpem ineſſe Dominici precibus, eorumque qui percurrendo Virginis Roſario darent operam, moram illam purgatorii, eſſe contrahendam, nec ſpes eam fefellit. Nam decimo quinto abhinc die libera, fulgensque D. Dominico apparuit: gratiisque pro ſuâ libertate perſolutis, reliquorum manium nomine ſupplicavit, ut Roſeâ illâ in Divam Virginem pietate flammas luſtrales temperare dignaretur. Hæc enarravit. R. P. Joannes à Monte, Dominici ſocius, & hujus oculatus teſtis hiſtoriæ. Ex quâ cædis duplicis pœnam obſervo porrigi ad ducentos annos, vitæ autem ſolutioris, atque in vitia puellaris licentiæ, & niſi fallor libidinis effuſæ, ad annos quingentos. Quid igitur ſubiiſſet, ſi multarum cædium rea impuram vitam ad annos quinquagenos perduxiſſet? Quid? ſi ut lupæ vulgares, promiſcuè omnibus totâ vitâ ſeſe proſtituiſſet? Attendite his ô mortales, ô nepotuli diſcincti, ô molles femellæ, attendite, & quàm longa brevis voluptatis pœna vos maneat, videte. nec enim vobis Dominicos nanciſci licebit, quorum voluntariis pœnis ac precibus ſeptingenti cruciatuum anni ad quindenarium dierum redigantur: Atque ut liceret, non continuò eadem gratia vobis fieret; minimè autem fiet, ſi potentiſſimæ cœli Reginæ gratiam quotidianis ad eam precibus, ſtatoque cultu non contenditis demereri.

Libet in hoc argumento paulò diutiùs immorari, & cùm puellæ licentiam ſeptingentis ſupplicii annis adjudicatam viderimus, viri cujuſdam nobilis pœnam haud ſcio an imparem diuturnitate, ejuſque nonnullas cauſas juvat contemplari. Sic igitur D. Birgittæ loquitur Angelus l. 4. c. 9. *Tu priùs audiſti, quod propter preces amicorum Dei, obtinuit ille nobilis divinam contritionem, ex charitate pro peccatis modicùm ante mortem, quæ contritio ſeparavit eum ab inferno. Ideo poſt mortem iudicavit iuſtitia Dei, quod deberet per ſex ætates ardere in purgatorio; quas habuit ab illa hora, qua primo ſcienter mortale peccatum fecit, uſque dum ex divina charitate pœnituit fructuosè, niſi de mundo, & amicis Dei auxilium obtineret.* Tum pœnæ illius cauſas ſex producit, quas compendio ſubjicio. Prima igitur fuit neglectus amoris Deo debiti. Altera defectus timoris Domini. Tertia ſuperbia, & cupiditas. Quarta luxuria. In quinta culpæ ſunt alienæ, qualis, quòd matrimonium ſuaſerit inter conſanguineos. Sexta neglectus Sacramentorum ad finem vitæ. Ex quibus ſat liquet non paucos nobilium pariter affectos, pariaque ſcelera impunè deſignantes, non impares illi viro pœnas commereri. Quid igitur denotant ſex illæ ætates ſupplicii illis debiti? P. Alexis Salo Capucinus ſexcentos annos interpretatur. Durantius in hunc locum, ſic eum accipit, ut velit ætates illas ſex, ſpatium ſignificare uſque ad diem ſupremi Judicii. Cauſam affert, quod ſextâ ætate ſæculum eſſe finiendum plurimi tradiderunt. Verùm non dicit Angelus uſque ad finem ſextæ ætatis ſæculi, animam illam eſſe torquendam. Quare non rectè Durantius rem ſuam conficit. Quid verò nos? Equidem nihil admodum nobis licet hîc definire. Nam ætas aliàs ſpatium triginta, & aliàs centum annorum ſignificat. Hinc Ovidius, *annos bis centum vixi, nunc tertia ducitur ætas*, aliàs vitæ varias partes, ut infantiam, pueritiam, adoleſcentiam, juventutem, & ſenectutem deſignat; aliàs integrum vitæ tempus: unde illa, *adulta, præcipiti, ſenili ætate.* Itaque rem Lectoris judicio relinquo.

387. *Viri nobilis purgatorium annorum 600.*

Cæterùm ſpatium longiſſimi cruciatus ſui diſtinctiùs aſſeruit, in Andrami oppido quædam anima corpore ſoluta. Cùm enim, qui hæc memorat, Monopolita, in arce, quæ illi oppido imminet, iiſſet cubitùm, audiit ſtrepitus, atque fragores, catenarumque ingentium ſonitum horridum. Quibus perterrefactus, ſodalem ſuum, num hæc audiret, interrogavit. Eo

388. *Purgatorium mille annorum.*

annuente, dum atrectis auribus rei præſtolabantur exitum, illicò velut confringi cubiculi fores mirâ facilitate, magnoque fragore illud concuri perſentiunt, feneſtras quoque aperiri : ſummo autem diluculo accitis arcis cuſtodibus didicerunt obertate illic animam quamdam quæ referat ſe mille annis totquendam eſſe in pœnam ſcelerum illic à ſe commiſſorum. Vide Maiolum Dierum Canicularium parte. 1. colloq. 2.

389. *Vſque ad diem Iudicii Inno. III.* Venio nunc ad pœnas non prius, quàm ad judicium citetur orbis univerſus, finiendas, niſi piorum ſubſidio, earum tempus contrahatur. Atque ut de aliis ejuſdem modi certiùs judicemus; ſumo mihi authenticam hiſtoriam Innocentii III. Pontificis Maximi, de quo in hæc verba ſcribit Cantipratanus in vita S. Lutgardis.
„ Hoc fere tempore Dominus Innocentius
„ III. poſt celebratum Lateranenſe Con-
„ cilium ab hac vitâ migravit, moxque ap-
„ paruit viſibiliter Lutgardi. illa autem ut
„ vidit illum ingenti flammâ cinctum, quiſ-
„ nam ſit, percunctatur. Reſpondet ſe eſſe
„ Innocentium Papam: & illa cum gemitu,
„ Quid hoc eſt ? inquit, communem om-
„ nium noſtrum Patrem tam dirè cruciari?
„ Reſpondit ille, tres ob cauſas ita crucior,
„ quæ me etiam æternis ſuppliciis juſtiſſimè
„ addixiſſent, niſi per interceſſionem piiſſi-
„ mæ Matris, cui Monaſterium condidi, in
„ extremis me pœnituiſſet: & æternam qui-
„ dem mortem evaſi : ſed pœnis atrociſſi-
„ mis uſque ad Judicii diem cruciabor. Quod
„ autem ad te ſuffragia petiturus venire po-
„ tui, mihi à filio ſuo Mater miſericordiæ
„ impetravit. His dictis confeſtim diſpa-
„ ruit. Lutgardis ejus neceſſitatem ſorori-
„ bus, ut ei ſucurrerent, indicavit. Porrò
„ admodum dolens vicem ejus, mirabili ſe
„ cruciatu ejus causâ affecit. Noverit Le-
„ ctor nos revelãte Lutgarde tres illas cauſas
„ non ignorare; ſed pro tanti Pontificis re-
„ verentia referre noluiſſe. Ita Cantipra-
„ tanus. Porrò Bellarminus his relatis: Si
„ tam laudabilis, *inquit*, Pontifex, & qui in
„ oculis hominum non probus, & prudens
„ modò, ſed etiam ſanctus, & imitatione
„ digniſſimus habitus eſt, tam parum abfuit
„ à gehennâ, & uſque ad diem Judicii Pur-
„ gatoriis incendiis atrociſſimis puniendus
„ erat, quis Prælatus non trepidet ? quis non
„ accuratiſſimè conſcientiæ ſuæ ſecreta ri-
„ metur ? Ego enim facilè mihi perſuadeo
„ tantum Pontificem non potuiſſe lethalia
„ peccata committere, niſi ſub ſpecie boni
„ deceptum ab adulatoribus, & domeſticis,
„ de quibus in Evangelio dicitur : *Inimici hominis domeſtici ejus*. Hæc ipſe lib. 2. de gemitu columbæ, c. 9. Et verò Spondanus Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ Anno 1216. præter humani divinique juris peritiam laudat ejus Pontificis pietatem, charitatem, conſtantiam, zelum item fidei, ac diſciplinæ, ac denique probatiſſimos mores, additque mortem ei obtigiſſe ab æſtu nimio, dum fidei cauſam proſequeretur. Quæ ſanè omnia eò admirabiliorem reddunt divini Judicis de illo ſententiam. Nam ſubire periculum æternæ damnationis, vel ob celatum in confeſſione peccatum mortale, vel unicum, vel ob ſimilem cauſam, ſat proclive eſt, pro mortalium imbecillitate. At hominem tantarum virtutum, recteque factorum laudibus illuſtrem, graviſſimis pœnis ad diem uſque decretorii Judicii damnari; quis ſatis miretur?

Itaque ſi Cantipratanus lib. 2. Apum c. 51. memoret militem quemdam ſceleſtiſſimum in pœnam innumerorum flagitiorum, nominatimque turpitudinum ac cædium, eiſdem flammis, eidemque diuturnitati adjudicatum fuiſſe, facilè id concessero. 390. *Et alii.* Si Drithelmus apud Bedam l. 5. Hiſt. Ang. cap. 13. referat ſibi ab Angelo narratum multos ex iis qui emendationem ſcelerum, & exomologeſim ad vitæ finem procraſtinaverunt, ad mundi quoque finem in purgatorio cruciandos, minimè infitias iero. Hæc enim vero longè ſimiliora ſunt. Si etiam Regem, aut Ducem exercitus improbum, ſi Judicem impium & iniquum, ſi hominem maleficum, & aliorum plurium corruptorem, poſt brevem, & tantùm non inidoneam criminum pœnitentiam vitâ functum pari pœnâ condemnatum audiero, non diffitendum cenſebo. At talem, tantumque Pontificem, tot rebus præclarè geſtis, deſignatiſque, tantiſque virtutibus ornatum, tam acerbam, horrendamque ſupremi Judicis ſententiam ſubjiſſe, niſi authoritate cogeret, non poſſem animum meum inducere.

391. *Quibus timendum tam longũ Purgatorium.* Verùm quia cogor, compellor pariter aliis metuere; quin, & audeo dicere, væ Regum ac Principum infidis miniſtris, omnia ſua Conſilia ad ſuum compendium referentibus. Væ magnatum adulatoribus, iniquas Regum iras, & inanis gloriæ cupiditatem, innocentium ſanguine, & Provinciarum vaſtitate exſaturandas, inſinuantibus! Væ Religionum calumniatoribus, væ miſellæ plebis ſanguiſugis. Nam ſi cum tali viro tam ſeverè actum eſt, quid vobis fiet, qui quantum aſſequi humanitus poſſumus, Innocentii III noxas, & numero, & gravitate decuplo ſuperatis. Profectò ſi tartarus

Digitized by Google

ſi tartarus vobis pro merito veſtro non obtingat, ſi detur ex immenſâ Numinis clementiâ in ejus gratiâ decedere, habetote, perquàm probabile eſſe vos veſtrique ſimiles, nec breviore, nec leviore Purgatorii cruciatu eſſe torquendos. Illa plus nimio certa: *durum iudicium his, qui præſunt, fiet, & potentes potenter tormenta patientur.* Sap. 6. *Audite verbum hoc, vaccæ pingues, quæ eſtis in porta Samariæ. Quæ calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes; quæ dicitis veſtris: afferte, & bibemus.* Ita monet Amos Propheta c. 4. Ubi Hieronymus per *vaccas* viros laſciviæ ac gulæ deditos intelligit: & quidem Principes Iſraël, atque optimates. Cornelius verò iniquos advocatos ac procuratores, aliosque tropologicè accipit. Hi enim dicunt Judicibus, æquè impiis, *afferte, & bibemus*; inhiant enim velut Harpiæ bonis populi, ex iisque ſympoſia inſtruunt. Audiant igitur, & hoc ejuſdem Prophetæ, *Juravit Dominus in Sancto ſuo, quia ecce dies venient ſuper vos, & lavabunt vos in contis, & reliquias veſtras in ollis ferventibus*, utique diu, & acriter excoquendos.

ARTICULUS III.

An mortales tempus Purgatorii ſui multum contrahere ſint ſoliti?

392. *Improbi & medii parum ſatisfaciunt.* QUÆSTIO intelligi poteſt vel de probis, vel medio quodam hominum genere, quibus ſalus curæ quidem eſt, ſed eatenus dumtaxat, ne illâ excidant, nève æternis ſuppliciis ſint obnoxii; nam purgatoria, quia parum novere aut certè parum expendunt, floccipendunt. Ac de his quidem pariterque de improbis facilis & obvia eſt reſponſio, negans nimirum ab alterutris pœnarum luſtralium moram valde contrahi ſolitam. Nam prioribus cùm in omne flagitiorum genus ſeſe effundere cōſueverint, minimè uſus eſt aut orationis, aut jejuniorum, aut eleëmoſynæ, quæ opera ad ſatisfaciendum idonea ſunt, aut Sacramentorum, aut ſacramentalium, aut ſacrificii, aut indulgentiæ, quæ ad idem valent plurimum. Poſteriores verò cum ſalutem in tuto collocare ſatis habeant, ſcilicet ſolâ præceptorum obſervatione ſunt contenti. Quamvis porrò, & ipſa obſervatio ſi gratiam habitualem comitem habeat, ut meriti novi potens, ita ſit ſatisfactionis, tamen cùm ex orci timore proficiſcatur, uti parum gratiæ, ſic & parum mereatur indulgentiæ. Adde & hos ſacrificii, & Sacramentorum, minimos percipere fructus; quandoquidem, Miſſæ quidem ſolis Dominicis, & feſtis diebus, idque parum reverenter ac piè interſint, ac propterea tum etiam novæ pœnæ reos ſe reddant: pœnitentiæ verò, atque Euchariſtiæ Sacramenta ſemel tantùm per annum uſurpent: aut ſæpiùs quidem, ſed ſemper ſolo ducti pœnæ timore: quo fit ut hæc Sacramenta minimum gratiæ veniæque iis obtinere poſſint. Adde, quod potiſſimum eſt, ejuſmodi homines, quibus ſola tartari tormentorum fuga propoſita eſt, dum neglectis paſſim venialibus licentiùs vivunt, in mortales culpas facilè ſe induere, & cùm rariùs eas ritè ac legitimè apud Sacerdotem deponant, toto ferè anni ſpatio gratiâ ſanctificante vacuos, atque ad ſolvenda nomina, pœnarumque obligationem reſcindendam ineptos eſſe conſueviſſe. Quamobrem & hi, & inſigniter improbi vitâ defungentes, fortè vix decimam, aut vigeſimam etiam debitorum partem à ſe ſolutam eſſe comperiunt Quid loquor? nonnumquam enim aliqui ex improbis poſt multorum annorum perpetua crimina, vix ultimam eorum confeſſionem, ut par erat ac neceſſarium, obierunt, quando, & obeunt mortem, & Judici ſiſtuntur; quare & omnia nomina ignis ſupplicio delenda ad Purgatorium deferunt. 393.

Rariſſimè rectâ in cœlum eunt. Non ignoro nonnullos etiam ex perditæ vitæ hominibus proximè à morte ſine ullâ pœnâ purgante cœlum rectâ petiiſſe, ſed hi quàm pauci? quanto etiam dolore crimina expiarant? primùm contritionem præceſſiſſe neceſſe eſt, nec enim attritio etiam cum Sacramento ad id ſufficit; quippe quòd imperfecta ſit ad Deum converſio. Quomodo enim hominem tot ſcelerum reum, ita Deo reconciliaret, ut etiam eorum vinculis ac pœnis abſolutum cœlo ſtatim tranſſcriberet? neque verò contritio quæcumque id valet, ſive quia novimus Davidem cùm ex verâ contritione dixiſſet, *peccavi Domino*, audîſſe quidem ex Nathan Propheta, *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum*, id eſt abſtulit ac remiſit, nihilominus illius pœnam luiſſe. Additum enim eſt: *Verumtamen quoniam blaſphemare feciſti inimicos Domini, filius qui natus eſt tibi, morte morietur.* 2. Reg. 12. Sive quia miles ille, quem ſupra Cantipratanus purgantibus pœnis ad finem uſque mundi addictum ſcripſit, cùm ſine legitimâ criminum confeſſione deceſſerit, haud dubiè veræ contritionis beneficio

ficio divinitus fuit impertitus. Oportet igitur id genus contritionis, quod virtute polleat, innumeras, graviſſimaſque pœnas ſimul cum innumeris, graviſſimiſque noxis condonandi, ex ſummo Numinis amore dimanare. Qualis fuit illa Magdalenæ, cui dictum, *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum* Lucæ 7. Qualis item boni Latronis, cui idem Chriſtus, *Hodie mecum eris in paradiſo*; nec enim ſine prævio, congruoque apparatu, atque adeò nec ſine ſinceriſſimâ animi ad Deum converſione, vel tanta noxarum vis, vel tanta pœnarum acerbitas à Deo condonatur. Proinde ſicut prodigiorum ſummum ſit ita hominem derepente immutari, ut ex profligatiſſimo religioſiſſimus evadat, & ardentiſſimum rerum terrenarum amorem velut unico fortiſſimoque impetu transferat in Deum; ſic ingentis prodigii inſtar eſt hominem improbum, aut etiam eo, quo diximus pacto, medium, longiſsimi purgatorii ſibi debiti tempus, multùm contrahere.

394. *probiſſimi vix venialia admittentes.* Id igitur ſolis probis competere poteſt. Quos inter primùm eos ſumo, qui ad perfectionis apicem contendunt. de quibus verum exiſtimo, quod pronuntiavit vir in Aſceticis egregiè verſatus, P. Jacobus Alvarez de Paz tom. 1. de exterm. mali l. 1. P. c. c. 9. in hæc verba: *Multi ex perfectis hominibus hoc conſequuntur, ut poſt converſionem ſuam, ac guſtatam Spiritus Sancti dulcedinem, numquam, aut rariſſimè peccata venialia ſcienter, & ex induſtriâ, & ex plenâ deliberatione committant*, Et verò id de ſe ingenuè faſſus eſt Eminentiſſimus Cardinalis Bellarminus, videlicet haud umquam ſibi eveniſſe, ut ſciens prudens noxam aliquam admitteret, non modò à Societatis ingreſſu, ſed toto vitæ ſpatio, quæ tamen nonum ac ſeptuageſimum annum attigit. Cujus nitoris cuſtodiendi votum nuncupaverat P. Ludovicus de Ponte, & conſtat per viginti omnino annos ab eo fideliter eſſe perſolutum. Quid? quod nonnullis rarò quidquam excidit etiam ante deliberationem, quod noxæ rationem ſortiri poteſt? Sic enim teſtis eſt, de B. Mariâ Ogniacenſi Cardinalis Vitriacus, interdum ad quindecim uſque dies omni eam pravâ cogitatione vacuam fuiſſe. Quanto magis peccato, quod ejuſmodi cogitationem neceſſe eſt habeat præambulam. Bernardinum quoque Realinum Societatis Jesu lumen, accepimus octonos menſes ab omni veniali abſtinuiſſe.

395. *Vix hærent* De his igitur, ac ſimilibus hoc habeo dicere, ſi quidem luſtrales pœnas non omninò evadant, iis breviſsimè torqueri; atque ut ſuperius diximus, ſolis illis, quas privatio viſionis beatificæ infligit. *in purgatorio.* nec enim perpetuus ille ac ferme illibatus vitæ nitor, ſine Reginâ virtutum charitate conſtare poteſt, & hæc ipſa gratiæ, atque veniæ maxima conciliatrix eſt, ſive per ſeſe, ſive ad ſcitâ Sacramentorum ac bonorum operum, quæ valent ad ſatisfaciendum ope: eò maximè, quòd hominis ſancti opera ex ipsâ illius apud Deum gratiâ, ſanctitateque non leve momentum accipiant, quemadmodum ad meritum, ſic ad faciliorem ſatisfactionem. Quibus adjice ex hoc inſuper capite breviorem eſſe debere hominis ſancti pœnam damni, quàm alterius, etſi paria venialia, pareſque noxarum mortalium reliquas pœnas: quia vir ſanctus breviori tempore pluribus gloriæ gradibus privatur, quàm alius longiori, atque adeò plus triſtitiæ minore morâ concipit, quàm ille majore.

Jam ut de cæteris agamus, quia longum eſſet per varias hominum claſſes diſcurrere, ea tantummodo proponam, quæ promiſcuè peccari ſolent ab iis, qui opera ad ſatisfaciendum idonea exercent. Imprimis ea in medium produco, quæ univerſim obſtant cuivis generi ſatisfactionis. Nihil porrò illi magis immicum eſt culpâ lethiferâ: hac enim ſtante, nec ullius noxæ etiam venialis, nec ullius pœnæ illi debitæ venia fieri poteſt. Quippe quod omni gratiâ, veniaque indignum ſe præſtet, qui mortales cùm Deo gerit inimicitias. Etſi autem mortiferi peccati reus ſumptis ultrò de ſe pœnis, fortaſsis ſatis pati poſſet, & aliquantum de ſupplicio peccatis venialibus debito detrahere; tamen nullo numero illud cenſendum eſſet, quoniam citra Chriſti ſatisfactionem, quæ operibus in gratiâ patratis, non verò patratis in ſtatu peccati mortiferi, applicatur, omnis noſtra pœna ad Purgatoriam venialibus debitam vix nomine pœnæ digna eſt, atque ideò vix illius particulam poteſt ſolvere. 396. *Aliis multa generatim deſunt ad ſatisfactionem.*

Alterum hîc obſervandum eſt, probabilius eſſe attritionem extra Sacramentum, venialia minimè delere: tum quia alioqui homini juſto venialia numquã virtute clavium condonarentur, cùm prius deleta eſſent vi attritionis abſolutioni Sacramentali præviæ: quia culpa etiam venialis, eſt quædam à Deo averſio, ergo non niſi voluntatis ad Deum converſione poteſt aboleri. Rectè autem notat Leſsius in Poſthumis de pœnitentiâ, converſionem illam non neceſſariò profluere debere ex amore Dei ſuper omnia, adeò ut ſit perfecta contritio, atque odium peccati ſuper omne malum. 397. *Contritio extra ſacramentum.*

ſufficit

ſufficit ergo, ut ex affectu aliquo benevolentiæ in Deum procedat: quoniam cùm ad mortalis extra Sacramentum condonationem contritio perfecta ſit ſatis, imperfecta illa ad remiſsionem venialis ſufficiat, oportet. Denique ne pœnas quidem peccatis jam remiſsis debitas poſſe condonari puta, niſi earum reus actu voluntaris, eóque ſupernaturali eâ veniâ dignum ſe præbeat: proptereà quòd, & omnis ſatisfactio noſtra, meriti rationem ſortitur, & id genus conditionis ad meritum requiritur. Ex quibus liquet multa paſsim multis obeſſe, quo minus piis operibus divinæ Juſtitiæ faciant ſatis, pœnarumvè in Purgatorio debitarum diuturnitatem contrahant. Quippe quòd vel mortalis noxæ rei ſint, dum ejuſmodi opera exercent, vel interea dum exercent non exuêre affectum ad noxas veniales, vel etſi exuerint, non induêre amorem illum Numinis ad reconciliationem cum eo idoneum: vel denique quòd ſolo fere naturæ motu ferantur, quocumque feruntur, ut ne reliquias quidem pœnarum ex peccatis condonatis remanentes poſsint perſolvere.

398. *Nominatim amor Numinis.* Porò ex proximè dictis ſequitur ea, quæ vulgo vocantur opera ſatisfactotia, ſcilicet orationem, jejunium, & eleëmoſynam, niſi ex affectu mentis in Deum dimanent, eoque velut animentur, pro venialibus culpis minimè ſatisfacere: etſi ad id impetrandum deſtinentur. Quod quidem duriuſculum eſt, tamen animadvertendum ut ſecuriùs procedamus. Licet enim contraria Suarii, Coninck, Præpoſiti, & aliorum ſententia aliquibus meritò probari queat, ea tamen probabilitas nihil confert ad veram noxarum remiſsionem, ſi revera Deus benevolentiæ, aut charitatis divinæ actus ad eam extra ſacramenmentum concedendam exigat. Neque aliter de Sacramentalibus exiſtimandum. Cùm enim ex probabiliſsimâ ſententiâ non per ſeipſa, & velut ex opere operato venialia deleant, ſed quatenus propter Eccleſiæ preces, & ſuffragia impetrant nobis auxilia gratiæ excitantis, pioſque animi motus, primùm ſi eos minimè amplectamur, Sacramentalia nihil præterea efficient; ſin autem amplectamur, vel meram attritionem excitant, & rurſus venialium condonationem non obtinent, vel Numinis amorem, & tum dæmum, nec aliàs, nec aliter eamdem veniam conſequuntur. Quin etiam cùm Miſſæ ſacrificium non aliter culpas veniales exterminet, quàm gratias actuales impetrando, quibus illæ deleantur, ut plurimi tradunt, conſequitur eas gratias amoris Divini provocatrices eſſe debere, & ſimul admitti. ut venialia expient; quamquam idem ſacrificium per ſeſe proximè pœnas peccatis debitas condonare poſſit. Quare hinc etiam patet, quam nulla, aut certè quàm incerta ſit plurimorum ſatisfactio pro noxis venialibus, cùm tam pauci ſint, qui ex amore Numinis, vel preces fundant, vel animum frangant, còrpuſque jejuniis, aliiſque modis affligant, vel erogent ſtipem, vel aquâ benedictâ utantur, vel quid aliud perficiant.

Soli igitur duo fontes veniæ ſuperſunt; Sacramenta, & indulgentiæ. Illa porrò cùm pleraque ſemel tantummodo uſurpentur, ut baptiſmus, confirmatio, & ferè extrema unctio: cùm etiam Euchariſtia culpas veniales non aliter, quàm excitatis piis motibus, aboleat, ſolùm prope relinquitur pœnitentiæ Sacramentum ad culparum expiationem. Et certùm quidem eſt ſolam attritionem ad eam per abſolutionem Sacramentalem conſequendam ſufficere; ſed tamen non minùs exploratum multa ſæpe in pœnitentiæ Sacramento evenire, quæ vel culparum venialium, vel pœnarum aliis quibuſcumque noxis debitarum, remiſſionem impediant. In primis tam exigua eſſe poteſt attritio, ut præter peccata mortalia, pœnæque æternæ condonationem perparum cum Sacramento obtineat, quo pacto propè tota pœna temporalis mortalibus debita, luenda manet. Nec dicas magnam pœnæ partem expiari operibus ad Sacramentalem ſatiſfactionem injunctis. Etſi enim fatendum ſit ea opera propter ejuſmodi injunctionem multò plus ad veniam promerendam valere, quàm ſi ſponte ſuſcipiantur, idque propter Chriſti inſtitutionem, tamen cùm in pœnam non unius lethalis culpæ, recitatio brevium precum imponi ſolita ſit, quis credat eâ peractâ, omnem cruciatus in Purgatorio ſolvendi, obligationem, aut magnam partem dilui? Imò quis contra non ſibi perſuadeat potiſſimum illius pœnæ ſupereſſe luendum? maximè ſi antiquos pœnitentiæ Canones attendat, qui unico mortali delicto pœnam ſeptem annorum imponebant, atque ut omninò cenſendum eſt, minimè injuſtè. 399. *Et alia in pœnitentia Sacramento.*

Cæterùm quod ad venialium condonationem attinet, conſtat ea ſæpe vel non proponi Confeſſario, utpote levia in ſpeciem, vel nullo fermè dolore, vel ſine emendationis propoſito, atque adeò frequenter minimè remitti per exomologeſim, multò minus pœnas iis commenſas. Sed fac & confeſſionem, & legitimum dolorem, & emendationis propoſitum adhi- 400. *Et in confeſſione venialium.*

beri, equidem ægrè inducam animum quadringentorum, aut etiam mille venialium pœnas omninò expungi, ſi ut ſolet, in Sacramentalem pœnitentiam indicantur quina dumtaxat, aut ſeptena Pater & Ave pronuntianda. Quid igitur? inquies: Ergo malè agitur cum reis ac confitentibus, ſi jam pro Eccleſiæ more benignè? minimè verò; hanc enim indulgentiam exigit imbecillitas humana, periculumque, ne injunctarum gravitate pœnarum, mortales à confeſſione abſterreantur. Cæterùm qui ſibi probè conſulunt, ſeveritatem in Confeſſariis amant, & acerbiores pœnas ſibi ab iis imponi petunt, ne quid in ardente illo carcere multò durius luendum ſuperſit. Et tamen quotuſquiſque ex auſteriſſimis & duriſſimis in corpus ſuum animumque mortalibus, dum è vitâ migrat, omnia nomina ſua ſe omnimodè deleviſſe comperiat? Qui ergo credam confeſſione Sacramentali ea omnia ſolere diſſolvi, cùm neque ſuſcepti ultrò plurimi, maximique cruciatus, confeſſioni ac dolori perpetuò adjuncti, purgantium pœnarum immunes reddere conſueverint? Et quid, quæſo, exiſtimandum eſt de vulgarium hominum confeſſionibus venialium, quæ quia illis familiaria, & per humanam fragilitatem vix evitabilia ſint, vix eorum recordatio tangit animos, nec niſi votum doloris elicit, certè quidem ad ſummum elicit tenuiſſimam emendationis voluntatem?

401. *Imò, & in Pontificiis indulgentiis.* Itaque demum veniendum eſt ad Pontificias indulgentias, ut pœnarum plenisſimam veniam faciliùs ac certiùs conſequamur. Verùm, & earum adeptio multis ex capitibus ambigua eſt, & frequenter fruſtratur. Nam ut prætereaam nec conceſſas ſine causâ valere indulgentias, neque ut cauſa juſta ſit, plus valere, quàm cauſæ momentum exigit, quod momentum non eſt noſtrum expendere; ut, inquam, hæc prætercam, non eſt dubium, quin multis obſit hac in causâ crimen lethiferum animo hærens, etiam tum, cùm veniam Pontificiam aucupatur. Conſtat enim illud ultimum opus pium, quod exigitur, peragiturque ad Pontificiam veniam adipiſcendam, in ſtatu gratiæ divinæ peragi oportere; & credibile eſt, non ultimum tantùm, ſed integrum opus ad id requiſitum, eumdem ſtatum exigere. Id enim tenent graves Theologi, ut Caietanus aliique. Et verò opus in ſtatu peccati mortalis præſtitum, ut Deo gratum eſſe nequit, quia ab inimico, ſic nihil, aut parum conferre videtur ad finem ab Eccleſiâ intentum. Ideò enim præſcribitur, ut per illud, gratum Numini obſequium exhibeatur, itaque demum venia obtineatur.

402. *Cauſa præcipua, quæ culpa delenda prius quàm pœna ejus obligatio.* Sed caput eſt hac in re culpas etiam veniales eſſe delendas, priuſquam pœnarum iis debitarum indulgentiâ frui poſſis: nam culpæ omnis comes individua eſt obligatio ad pœnam, neceſſe igitur eſt culpam deleri, ut hæc quoque deſinat. Alioquin enim poſſet quis venialium culparum reus decedere, ita tamen, ut pœnæ illarum reus non eſſet, ſi nempe indulgentiam pœnæ, non verò culparum veniam obtinuiſſet. Atqui ut deleantur culpæ, exploratum eſt animum eas deteſtari & odiſſe oportere; nec minus compertum, facilè, & perſæpè iis illum adhæreſcere; ut patet in mercatoribus, qui cùm mendacia ſibi fere ad quæſtum neceſſaria autument, quantumlibet ea confiteantur, illorum ſtudium non deponunt. Idem de aliis pari jure ac ratione ſentiendum docet experientia. Sed eo ſtudio depoſito, non continuò culpa venialis exterminatur, ut prius diximus. Quamobrem neceſſe eſt obligationem ad pœnam illi commenſam perſtare, adeoque quidquid tunc agas indulgentiæ Pontificiæ conſequendæ causâ, irritum fore. Et ſic, arbitror, non raro evenit multis, ut ſuo vitio plenæ veniæ minimè compotes eſſe poſſint. Et fieri poteſt, ut ne illius quidem participes ſint, adhibitis licet cæteris ad ejus conſecutionem requiſitis: ſi nimirum venialia, quibus ſcatent, minimè expiata retineant. His accedit probabilitas illius ſententiæ, quæ opus moraliter bonum exigit ad ejuſdem Pontificiæ veniæ lucrum. Cùm enim illud præſcribatur ad ſupplendum cauſæ Pontifici propoſitæ momentum, quì eò conducet, ſi malum, & damnabile ſit? Notum eſt non paucos è Chriſtianis eo vitio veniâ ſpetatâ fruſtrari, quippe quibus ſatis eſt præſcriptum opus impleſſe; rectène an ſecus, parum penſi habent.

403. *Rariſſimè plena indulgentia obtinetur.* Denique undecumque impedimentum objiciatur, abundè demonſtratur perpaucis, & rariſſimè obtingere, ut plenam noxarum indulgentiam obtineant. Enimverò ſi alias umquam obtinerent, maximè in morte; ſive quia tunc omnes animæ vires exeruntur ad idoneum de noxis dolorem concipiendum: ſive quia inſtante, & inhorreſcente jam propiùs Purgatorio, ardentius eſt indulgentiæ deſiderium, & idcirco animus veniæ impetrandæ eſt aptior; ſive quia opus præſcriptum, ſi uo quam aliàs, ſingulari cum pietate peragitur. Verùm ſat quoque perſpicuum eſt, ex tot mortalibus, quibus jam morti proxmis

ſaera

ſacra numiſmata non ſemel applicantur, quique nomina JESU, & MARIÆ piiſſimè invocant, & identidem ſæpiùs ante mortem pronuntiant, paucos rectà in cœlum evolare, imò pauciſſimos: imò vix ullos ſaltem de vulgo. Et verò aſſeruit B. Veronica de Binaſco, ſingulari religione fœmina, divinitus ſibi renuntiatum, paucis ita ſuffragati Apoſtolicas litteras, ſeu Indulgentias, ut purgatorii pœnas experiri aliquo modo non cogantur. Vide Bollandum in ejus vitâ.

404. *Patet in religioſis.* Deinde, ſi quibus id beneficii eveniret, ii maximè eſſent homines religioſi. Ut enim verè Bernardus, *Nonne hæc religio ſancta, pura, & immaculata, in quâ homo vivit puriùs, cadit rariùs, ſurgit velociùs, incedit cautiùs, irroratur frequentiùs, quieſcit ſecuriùs, moritur fiduciùs, purgatur citiùs, iuvatur copioſiùs.* Hom. ſuper Evang. *Simile eſt Regnum cœlorum homini negotiatori.* Cùm ergo religioſi minùs inquinati decedant, minùs etiam ſordium purgandum habent, ac proinde minor indulgentia, plena illis eſſe poteſt, quæ non eſſet reliquis: Et tamen licèt multis nominibus plenam acquirere valeant, ſtudeantque, nimirum virtute inſtituti, variorumque numiſmatum, quibus, & in vitâ, & in morte utuntur, eorum aliqui per multos annos ardent flammis luſtralibus, alii pro noxarum levium expiatione preces viventium dum ſeſe oſtendere datur, efflagitant. Quid igitur de cæteris licebit opinari?

405. *Et ſanctis.* Quid de viris ac fœminis ſanctis dicam? Eſtne credibile eos indulgentiarum uſum neglexiſſe? atqui jam inde à Silveſtro Pontifice Maximo, earum in Eccleſiâ uſus reperitur, & poſt recenſentur conceſſæ nominatim à Gregorio Magno, Paſchale I. Leone III. Sergio II. Urbano II. Urbano IV. & cæteris. Igitur & Sancti, Sanctæque indulgentiarum uſu Deum ſibi ac potiſſimùm proximè ante mortem conciliare conati ſunt; & tamen Pelegrini, Vitalinæ, aliique, & aliæ in triſtiſſimum Purgatorii ergaſtulum conjecti, nec parumper cò detenti ſunt.

406. *Ideo ſibi conſulendum.* Si verò etiam ſubinde Sancti, quorum charitas operire debuerat non multitudinem, ſed paucitatem peccatorum nec plenam in morte veniam Pontificiam obtinuere, nec purgantes pœnas evadere potuerunt, quid multarum reis, & noxarum, & pœnarum exſpectare fas erit? Et ſi poſtremò bona opera, ſacramentalia, Sacramenta, Indulgentiæ, Purgatorii tempus ſæpe & in multis non contrahunt: quàm meritò longa illius mora iis timenda eſt, qui quò magis ea negligunt, eò plures noxas, plusque debitorum ad Purgatorium deferunt? Itaque ſi qua veſtri vobis cura eſt, O mortales, iterum, iterumque moneo, & hortor, demite de multitudine noxarum, & pariter de diuturnitate pœnarum detrahetis, frequentate diu pia opera ac Sacramenta; indulgentiasque multas colligite, & longos Purgatorii dies in breve ſpatium cogetis: Denique amori divino omnia veſtra devovete, & juſtitia nihil veſtrum ſibi olim vindicabit.

ARTICULUS IV.

Luſtralium cruciatuum Diuturnitas amplius Demonſtratur, & propter eam mortales ad commiſerationem piorum manium commoventur.

MISERIA infælix, & inviſa mater, prolem amabiliſſimam gignit, miſericordiam, ubi pectus humanum invenit. Solet autem hæc, debetque eſſe major, ac vegetior, quò mater infelicior, & annis fractior. Cùm ergo antehac miſeriæ piorum manium velut obſtetricati ſimus ad ingenerandam Chriſtianis animis ex dolorum acerbitate pietatem, conſequitur, ut ex eorum tantâ, quantam admirati ſumus, diuturnitate, eamdem elicere conemur. Enimverò mali diuturnitas ipſa per ſeſe gravis ac moleſta eſt, quippe quia malum eò magis multiplicat, quò eſt prolixior. Nam ſi tres, ut aiunt, gradus doloris hodiè ſentias, & cras, ac perendiè totidem; poſt triduum novem perſenſeris. Adde animum hominis ſenſim flacceſſere, & qui nunc pronus eſt ad ferendum fortisque, velut deteri patiendo, brevique eidem dolori ferendo imparem ſibi videri. Ita quod aliàs tolerabile cenſetur, diuturnitate fit intolerabile. Id quod egregiè expertus eſt facinoroſus ille, qui à S. Liduinâ, cui ſcelera detexerat, juſſus eorum in pœnam ſupinus immotusque unam noctem cubare, cùm ſe molli lecto immerſiſſet, nec ſitum illum, niſi ægerrimè ferre poſſet, cœpit ſecum ipſe reputare quantò moleſtior ſibi futurus eſſet invariabilis in orco ſitus, atque demum ad meliorem vitam traductus eſt. Et ſanè etſi virgulæ tactus, aut aciculæ punctura, aut pulicis morſus joco identidem excipiantur, tamen nemo 407. *Mali diuturnitas per ſe mala.*

nemo eſt, qui in gravibus malis ea non numeraret, ſi ad duos, treſve annos eſſent duratura. *Et ſi quis*, ut rectè Bellarminus l. 2. de gem. columbæ c. 9. *certus eſſet, ſe pedum, aut ſtomachi, aut capitis, aut dentium, aut calculi dolore, continuos viginti annos, ſine ullâ intermiſſione, laboraturum, ſic ut neque ſomnum capere, neque requieſcere poſſet; mallet ille mori potiùs, quàm ſic vivere.* Et ſi optio *daretur, an vellet ſic tot annos vivere, an jacturam facere omnium fortunarum, promptiſſimo animo omnes fortunas abjiceret, ut à tam immani & tam continuo dolore liberaretur*; hæc ipſe. Ex quibus cum eo conficere poſſumus, Purgatorii pœnam diuturnitate ſupra omnem modum horrendam eſſe.

408. *Maximè Purgatorii.* Etenim ſi cruciatus hujuſmodi, qui ad Purgatorios nulli ſunt, adeò diuturnitate inhorreſcant, quantum horroris incutere iſti debent, quantumvè doloris parere? & ſi eorum momentum intolerabile eſt, quomodo tolerabitur decennium, aut vicennium. Siquidem eò mali cujuſpiam diuturnitas gravior eſt, quò malum atrocius; maximè ſi ut in carcere expiatorio, continenter ac ſine ullâ intermiſſione affligat. Sed demus flammam expiatricem per ſe non eſſe adeò atrocem, concedamus D. Bonaventuræ, ejuſque aſſeclis, minimam Purgatorii pœnam maximâ hujus vitæ majorem non eſſe. Quin etiam addamus deculpo eſſe mitiorem; his etiam gratis conceſſis, manifeſtè demonſtro centuplo, & longe amplius frequenter cruciare. Siquidem ſi de morte agatur, quæ ſummum omnium malorum, certè terribiliſſimum cenſetur, conſtat eam momento obiri. At nonne centies, nonne multò amplius horulæ ſpatium in Purgatorio ut minimum exigi ſolitum momento eſt longius? Si verò de diuturnis tormentis ſermo eſt, vel morborum, vel ignis lenti, vel virgarum, vel hujuſmodi: comparemus primùm illa cum ſuppliciis purgantibus diuturniſſimis millè & amplius annorum; perſpectum eſt tormenta hujus vitæ longiſſima centuplo breviùs minuſque cruciare. Quia lentus ignis trium circiter horarum ſpatio hominem necat; virgæ ſi atrociter infligantur, teneris præſertim partibus, aut corporibus, haud ſcio an diutius in earum perpeſſione vita conſtaret. Solummodò difficultas eſt de morbis, aliiſque cruciatibus ſæpius iteratis; at hi, ut plurimum, ſi ſummus eſt dolor, brevi ſenſum adimunt, morteméque accelerant; ſin autem eſt mediocris, diu quidem durare poſſunt; at & ſomno intermittuntur, & refocillamentis leniuntur, & remediis minuuntur. At in Purgatorio nulla omnino quies, nulla pœnarum intermiſſio, perparum ſolatii invenitur: atque ut remittat dolor, diuturnitate profectò moleſtiſſimus eſt, & multis eſt probabilius minimè illum remittere, certè optabilius piis manibus eſſe videtur ut eò citius Deo fruantur.

Verùm fac remittere, fac totâ vitâ durare morbos, ac tormenta, ut calculum, & ejuſmodi; quid vitæ ſpatium ad mille & amplius annos? Et quis non mallet acerrimâ febri exuri ad menſem, quàm hecticâ tabeſcere ac langueſcere totos quinquaginta annos? Jam ſi ordinaria vitæ tormenta cum ordinariis Purgatorii compares, hæc quoque illis centuplo diuturniora comperies. Atque ego quidem ea voco ordinaria Purgatorii ſupplicia, quæ ſunt hominum, mediorum inter probos improboſque: quia rariùs quidem, ſed mortalia tamen admittunt (Pone ſingula ſingulis menſibus) venialia autem promiſcuè, & vel joci causâ cumulant: cæterùm indulgentias rariſſimè quærunt, rarò obeunt Sacramenta: & iterum aio centuplo diutiùs graviuſque in Purgatorio cruciari, quàm qui ordinaria hujus vitæ tormenta patiuntur. Enimverò mille ducentos Purgatorii annos exigerent ſola venialia, ſi vicena ſingulis diebus annorum ſexaginta tribueres, & ſingulis venialibus unicum pœnæ diem, ſingulaque disjunctis temporis ſpatiis plecterentur. Porrò unicum mortale longè prolixius Purgatorii tempus per ſe exigit, quàm tot venialia; tamen multo plura & venialia, & mortalia illis quos deſcripſi hominibus aſſignanda ſunt: quantum igitur tormentorum ſpatium? Sed redige illud ad annos centum; redige ad quinquaginta, ſive quia diuturnitas gravitate compenſatur, ſive quia confeſſionibus, Synaxibus, boniſque operibus, veniam aliquam obtinuêre: nonne ſat multum illis conceſſeris? At nonne etiam quinquaginta annorum tormenta Purgatorii, diuturnitatem gravium, & ordinariorum hujus vitæ tormentorum centuplo ſuperant, cùm ſupplicia reorum ſingula, ne horulæ quidem occupent quadrantem? 409. *Quantum cruciaret ordinaria mora, etſi pœna eſſet mitior.*

Mirum dictu! unica de vitá functis anima poſt vitam non improbè, non injuſtè peractam, diutius hærere poſſet in luſtralibus tormentis, quàm octingenties mille latrones in crurifragio, licèt ſingulorum ſupplicio dimidiatam horam aſſignes. Quia nimirum illa quinquaginta annis torqueri poteſt, & omnes illæ dimidiatæ horæ non tot annos conficiunt. Mirùm etiam cogitatu, & omnium mortalium commi- 410. *Diutius omnino quàm omnes latrones, aut Martyres.*

commiſeratione digniſſimum! Innumeri Martyres, innumerique prædones, ac malefici, non tam diu conflictati ſunt cum omni genere tormentorum, nec ad diem uſque extremi Judicii conflictabuntur, quàm diu torquentur, aut torqueri digni ſunt aliqui manes in luſtrali carcere, quippe qui ad mille & amplius annorum tormenta continua adjudicati ſunt. Et quis non videt innumera illa Martyrum, prædonum ac maleficorum tormenta non potuiſſe, aut poſſe, tam ingens temporis intervallum occupare? neque verò dicas nonnullos Martyres, ut SS. Clementem, & Agathangelum pluribus annis excarnificatos fuiſſe: nam & hi pauciſſimi ſunt, & eorum tormenta diutiſſimè intermittebantur, & cùm repeterentur, fortè vix horam durabant. At piorum manium pœnæ ſine ullâ intermiſſione, diu noctuque continuantur, nec ullam quietis partem eis umquam permittunt. O igitur moræ tormentum grave ſupra omnem modum! O ſanguineis lacrymis mortalium omnium digniſſima, vel unica è functis anima, quæ tam longo tormento digna eſt!

411. *Acerbitas illius moræ ex ejus notitia.* Cæterùm acerbitas illius tantæ moræ ingraveſcit ex hiſce capitibus. Nam animæ dum judicantur, uti peccatorum gravitatem, ita cum pœnarum gravitate diuturnitatem illis commenſam ex Judice cognoſcunt; nec deinceps ejus memoriam ex animo delere poſſunt. Quare jam inde ab initio, & deinceps totam pœnarum molem ac moleſtiam animo quaſi congeſtam, & totam quodammodo præſentiunt. Etenim quemadmodum vehementer ille gaudet, qui non modò optatis potitur, ſed unà cognoſcit diu ſeſe illis potiturum, ita contra cognitio diuturnitatis cruciatûs, quem præſentias, dolorem non parum exaggerat. Quodſi etiam in humanis brevium malorum certà proviſio moleſtiſſima eſt, *Mórſque minus pœna, quàm mora mortis habet.* Si Oſorius Diego Hiſpanus auditâ mortis ſibi ſubeundæ ſententiâ, ita turbatus animo, & afflictatus fuit, ut nocte una incanuerit; unde extat verſus: *O nox quàm longa es, quæ facis una ſenem!* Quantopere miſeras animas excruciat cognitio tantæ diuturnitatis tantorum tormentorum!

412. *Et quòd ſit pœna brevis gaudii quam facile poterant redimere.* Verùm altera notitia miſerum in modum exacerbat, nempe exſorbendam illam eſſe in pœnam, breviſſimæ, quàm peccando hauſerunt, voluptatis. Heu graviſſimè dolent ad ſe ſpectare hoc Ezechielis vaticinium c. 23. *In viâ ſororis tuæ* animæ deliciis deditæ *ambulaſti: & dabo calicem eius in manu tuâ*; vis ſcire quem calicem? *Hæc dicit Dominus Deus: calicem ſororis tuæ bibes, profundum, & latum*, profundum, inquam, pœnarum magnitudine, & latum earumdem diuturnitate. *Eris in deriſum, & in ſubſannationem, quæ eſt capaciſſima, Ebrietate, & dolore repleberis, calice mœroris, & triſtitiæ: & bibes illum, & epotabis uſque ad fæces, & fragmenta eius devorabis, & ubera tua lacerabis.* Quæ omnia demonſtrant, voluptati, quæ peccato vix percipitur, tum reponi acerbiſſimam triſtitiam, tum eam diu, & ad ultimam velut uſque guttam exhauriri. Itaque hoc ipſum experientiâ ſuâ dum probant defuncti; Heu! amariſſimè lamentantur, fuiſſe olim in ſua poteſtate facilè, & unico die perſolvere, quod ſolvendum eſt ſpatio unius anni Purgatorii, & neglexiſſe. Cæterùm id infauſtæ ſortis repræſentatum eſt divino iſto ad eumdem Ezechielem mandato cap. 4. *Et tu dormies ſuper latus tuum ſiniſtrum, & pones iniquitates Iſraël ſuper eo numero dierum, quibus dormies ſuper illud, & aſſumes iniquitatem eorum; ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum numero dierum trecentos, & nonaginta dies: & portabis iniquitatem domus Iſrael: & cùm compleveris hæc, dormies ſuper latus tuum dexterum ſecundò, & aſſumes iniquitatem Juda quadraginta diebus, diem pro anno, diem, inquam, pro anno dedi tibi.* Ubi Deus unicum pœnæ diem Ezechieli tolerandum aſſignat in ſatisfactionem pœnæ animæ criminibus debitæ, quaſi dicat, inquit Cornelius, *pro annis trecentis nonaginta iniquitatis Iſraelitarum, iniungo tibi pœnam decubitus ſuper latus ſiniſtrum per trecentos nonaginta dies. Pro annis verò quadraginta peccatorum Juda, cubabis ſuper dextrum totidem dies quadraginta.* Quàm Numinis clementiam pii manes ſibi, dum vita manebat, propoſitam, ſeſe floccipendiſſe, graviſſimè jam ferunt: quando ex adverſo iiſdem indicitur annus graviſſimi ſupplicii pro die, imò pro horulà voluptatis, quaſi & illis intonet Deus funeſtam illam in Iſraelitas murmuratores ſententiam nu. cap. 14. *Juxta numerum quadraginta dierum, quibus conſideraſtis terram, annus pro die imputabitur, & quadragita annis recipietis iniquitates veſtras, & ſcietis ultionem meam.* Sed quid annum pro die reddi memoro? Heu gemunt, & dolentiſſimè ferunt memoriam voluptatulæ breviſsimo tempore præteritæ, quinquaginta ſubinde, imò, & centum pœnæ annis adjudicatæ, quod ex hiſtoriâ Alexandræ illius Hiſpanæ à nobis ſupra

Digitized by Google

relatæ colligitur, & pari ratione homicidis, adulteris, conſtupratoribus pertimeſcendum eſt.

413. *Supra memoriam pœnarum omnium humanarum.* Itaque magno quidem conſtitit Davidi Regi oculorum conjectus in Berſabee, quot enim flagitia, quot, & quàm diuturnæ calamitates inde ſecutæ? magno quoque Roboamo ſtetit durior ad populum reſponſio, quâ factum ut decem tribus Iſraeliticæ ab eo deficerent, & pluribus annis diviſæ remanerent: magno denique redemiſſet Theodoſius Imperator datam militi facultatem, unius Ducis necem à Theſſalonicenſi plebe patratam ulciſcendi: hæc enim ultio non niſi ſepties mille Theſſalonicenſium cæde expleri potuit; & multis lacrymis, multaque per octo menſes ſubmiſsione, ac pœnitentiâ Cæſari conſtitit. Sed vidimne ſol iſte aliquando tam diuturnam, gravemque pœnam tam brevi noxæ imponi, quanta imponi ſolet in carcere expiatorio? Itaque maximè in illos, qui eo detinentur, quadrat Caroli Borbonii lemma. Cùm enim exprobratum illi eſſet, nullâ causâ, atque ut Gallicè dicitur, *pro nihilo*, turbatam ab eo Galliam, ipſe in inſigne ſibi ſumpſit globum terreſtrem filo è nubibus pendulum, cui circum adſcripſit hoc lemma; *de nihilo res magna*, Gallicè, *de rien choſes grandes*, & ſanè voluptatulæ momentum nihil eſt ad centum, & ampliùs annos incendii expiantis.

414. *Item quòd minimè omnium juventur qui diu Purgantur.* Porrò his accedit tertia cauſa ægritudinis animarum, ex tam longâ Purgatorii morâ. Nam quæ diutiſsimè illic conflagrant, minimè omnium adjuvantur. Quippe quòd jam vel fugiant hominum memoriam, propter temporis, ex quo deceſſerunt, diuturnitatem, vel quia nullius opis indigere credantur; vel quia poſteri proximos parentes pœnis eximere magis ſtudent, & dum pauculas preces horum ſaluti impendêre, piget alias Majoribus deſtinare. Quis animum induxiſſet Ludovicum Pium Imperatorem adhuc precibus egere ad levamen pœnarum poſt elapſos triginta & amplius à morte annos? Cùm Regibus, & Imperatoribus tot preces, & ſacrificia privatim, ac publicè per totum Regnum & Imperium deſtinentur? Ipſe tamen poſt tantum ſpatii, Ludovico filio, atque in Imperio ſucceſſori, nocte quadam precanti, interpoſito Chriſti nomine ſupplicavit, ut ſe tormentis, quibus cruciabatur, liberaret, quo demum vitæ beatæ particeps poſſet effici. Quo viſo ita perculſus fuit filius, ut è veſtigio omnes Regni ſui viros Religioſos per litteras obnixè flagitarit preces, ac ſacrificia, pro parentis defuncti obtinēdâ libertate. Quis Hugonem Pettapontium, Epiſcopum Leodienſem non virtute minus, quàm genere nobilem, non brevi cœlo potiturum ſperaret, cui in preces incumbenti divina bonitas eam pietatis ſuavitatem impertiebatur, ut uberrimo ſæpè lacrymarum imbre perfunderetur, quippe his temporibus floruit, quo Joannes Abbatulus, B. Lutgardis, B. odilia, B. Simon Alnenſis, utraque Ida, B. Maria Oegniacenſis, Juliana, Eva, Joannes Nivellenſis, aliique, & aliæ Sanctimoniâ florebant. Qui inſuper duobus ante mortem annis ſcripto teſtamento, Ciſtercienſibus aliquot Abbatibus crediderat triginta duo marcarum millia, eoque amplius, quæ poſt mortem erogarent, partim in eos quibus teneretur, quocumque nomine, partim in ædes ſacras, Aſceteria, egenos, viduas, pupillos per totam Diœceſim. Qui denique Eccleſiâ Leodienſi annis viginti novem feliciter adminiſtratâ, bonis omnibus acre ſui deſiderium reliquerat. Quis, inquam, talem, tantumque virum non paucos annos hæſiſſe in flammis Inſtralibus, & à ſuis derelictum crederet? Et tamen *vide*, inquit, noſter Fiſen, ex quò hæc deprompſi, *quantum rationes humanæ diſſidant à divinis*. Non diu deceſſerat Hugo, quando ſe cuidam videndum exhibuit (B. Odiliam fuiſſe putat Tranſmoſanus) affirmans ſe quidem æternos cruciatus evaſiſſe, aliis tamen longè acerbiſſimis purgari, donec cœlitum choris inſeri mereretur. At cùm ſenſim, ut humana fere ſunt omnia orantium pro illo ſtudium ſe remitteret, pridie Pentecoſtes Sacerdoti (eum item Tranſmoſanus autumat fuiſſe Joannem Abbatulum) ſuo quondam neceſſario in lectulo quieſcenti, horrendo ejulatu ſomnum excuſſit. Evoluto deinde annorum quinque ſpatio ad eumdem Sacerdotem rediit, queſtuſque graviter à cæteris omnibus in duriſſimâ neceſſitate ſe deſeri, ejus ſaltem quàm maximè ſuppliciter opem imploravit. Suam omnem operam ille liberaliter promiſit, nec impendit ſegniùs, factumque eſt ut poſt breve tempus idem ille Sacerdos Hugonem in cœlum viderit intrantem, deducente clariſſimo frequentium Epiſcoporum agmine. Ita Fiſen in illius vita a. 12. Non eſt cur de aliis hic loquar ſigillatim: tantummodo id peto, ſi etiam Reges, poſt aliquot annos à morte, & negliguntur, & oblivioni traduntur etiam ab iis, quos beneficiis maximè expetitis affecerant, quique illos vivos venerabantur, ut quoſdam deos: ſi Præſulibus optimis idem obtingat; quid

quid futurum cenſeamus vulgaribus hominibus, quorum funeri adfuiſſe ſatis, & plus ſatis, compluribus videtur? Quid iis, qui & ipſi neglexêre defunctos, & progeniem reliquêre parentibus vitioſiorem? Equidem ita exiſtimo, plurimos, dum migrant è vitâ, immigrantque in ſubterraneam illam ac tenebroſam Purgatorii ſpecum, admirabundos offendere illic avos, abavos, tritavos, & alios majores, & ingenti propterea affici triſtitiâ, ſive quia eorum miſeriis graviſſimè commoventur, ſive quia ſe pariter autumant derelinquendos. Cæterùm ſi durum eſt tantis in tormentis non juvari à ſuis cùm facillimè poſſis, quàm erit acerbum non juvari tam diu?

415. *Imo, & à ſuis affliguntur.* Quòd ſi verò hoc ipſum tam durum ac crudele eſt, quale erit ab iiſdem affligi, eoque vehementiùs, quò diutiùs in ergaſtulo illo flammeo commorantur: non jam loquor de parentum pœnâ, qua filii, ac nepotes, pravo uſu facultatum, ab iis cum aliquo ſalutis diſpendio partarum, illos diſcruciant, ſi quod credibile eſt, in Purgatorio illum reſciant, in pœnam immodici & iniqui in ſuos amoris: non ago de criminibus filiorum ac nepotum, quibus nimiâ indulgentiâ peccandi anſam dedêre, proptereaque eorum notitiâ puniuntur, eoque magis, ac ſpatio temporis longiore, quò magis crimina illa eodem ſpatio cumulantur. Verùm ſermo mihi eſt de graviſſimis tormentis, quibus pios manes ex ſuorum, ſeu filiorum, ſeu amicorum in purgantia loca deſcenſu conflictari neceſſe eſt. Quò enim longior eorum mora illic eſt, eò plures è poſteris & amicis ſuis ea ſubire & perpeti vident; & quis ambigat, quin cum novo & acerrimo dolore? Ut enim beatis ex novorum cœli incolarum adventu ac beatitudine nova ſemper lætitia obtingit, ita & piis manibus nova in dies triſtitia ex adventu novorum Purgatorii inquilinorum: Præſertim filiorum, nepotum, aliorumque ſanguine & amicitiâ junctorum.

416. *Propter amorem ſubeuntium Purgatorium.* Quemadmodum enim amicorum bona ſors gaudium amicis parit, ſic & mala mœrorem. Quis verò exiſtimet amorem à piis manibus exui, dum vitam exuunt? Quin etiam perſpectum eſt amorem ſupernaturalem in iis magis excitari, tum quia rerum divinarum præſtantiam clariùs vident, atque adeò pluris faciunt: tum quia animæ nepotum atque amicorum in gratiâ charitateve divinâ confirmatæ ſunt. Atqui filiorum amicorumque mala, quantos in parentibus triſtitiæ motus ciere ſolent! Indegundis S. Ermenegildi uxor, fortiſſima alioqui Heroina lectis illius ad mortem ſe parantis litteris, auditaque ſimul morte, novercæ machinationibus, cariſſimo marito crudeliter illatâ, viſo etiam præpropero fato puelli ex eo ſuſcepti nimirùm, & ipſa brevi amore ac mœrore confecta eſt. Agar Iſmaelis parens, cùm in ſiticuloſâ eremo conſumpſiſſet aquam, quam utre detulerat, jamque parvus Iſmael ſiti emoriturus videretur, *abiecit*, inquit ſacer Hiſtoricus Gen. 21. *Puerum ſubter unam arborem, quæ ibi erat*, nempe, ut commentatur Abulenſis, *ne videret ſigna cruciatus pueri in exitu animæ in vultu, & voce, & ex hoc multùm affligeretur.* Et notum eſt parentes liberorum miſeriis acerbiùs affici, quàm ſuis. Quamobrem Deus Iſraelitas timore urgere volens ad obſervationem Decalogi. *Ego ſum*, inquit, *Dominus Deus tuus, fortis Zelotes viſitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam, & quartam generationem* Exod. 20. Quid? quòd Rex David intuens Angelum urbi Jeroſolymitanæ peſtem exerto ac flammivomo gladio intentantem, miſericordiâ in populum permotus, pœnam in ſe converti petiit. *Ego ſum*, exclamans, *qui peccavi, ego qui iniquè egi, iſti, qui oves ſunt, quid fecerunt?* Cùm ergo pii manes, quos longior Purgatorii mora exurit, non populum ſuum, non unicum filium, ſed plurimam prolem uſque ad quartam quintamve generationem, & amplius, comburi intuentur, quantis premuntur anguſtiis! quot tormenta in tot liberis perpetiuntur!

Et ejuſmodi nimirùm tormenta metuebat ille dives Epulo, cùm Abrahamo diceret, *Rogo te, Pater, ut mittas eum in domum Patris mei, habeo enim quinque fratres, ut teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum* Luc. 16. Etſi enim veræ in ſuos miſericordiæ virtute non movebatur ille perditus, etſi fratrum converſionem non exoptabat, Dei hominumque oſor: tamen meritò metuebat, ne ſi & hi incendiis æternis immergerentur, ſuppliciis ſuis aliqua acceſſio fieret: quia cùm eos adhuc amore naturali diligeret, non poterat in tantis tormentis ſine commiſeratione naturali conſpicari. Adde augendam quoque fuiſſe illius pœnam ex eorum conſortio, quibus quippe author peccandi, & cauſa damnationis extiterat. Atque hoc ipſum eſt, quod in tantâ Purgatorii ſui morâ pios manes maximè torquet, modò enim vident eos, à quibus in flagitia impulſi, modò quos ipſi impulêre, modò liberos, ac nepotes in eamdem 417. *Exemplo epulonis.*

ſecum

ſecum pyram conjici animadvertunt, quibus fundos, & prædia calidiùs conquirendo, meruêre aduri, modò ſocios olim culpæ, nunc & pœnæ cernere coguntur; ex quibus, ac ſimilibus, nova ſemper manat triſtitia, & diuturnitatem tam infauſti carceris exaſperat.

418. *Vnica anima omniū mortalium commiſeratione digna eſt.*

Quæ cùm ita ſint, cùm, inquam, tam longæ ſint in ardente illo ergaſtulo moræ, & cùm diuturnitas ipſa mali etiam facilis tum per ſeſe, tum ratione adjunctorum, illud reddat intolerabile: *Miſeremini* piorum manium, ô Chriſtiani, ô mortales, amicorum defunctorum, quantum humanitus fas eſt, *miſeremini*. Siquidem tanta exiſtit eorum calamitas, vel ex ſolâ diuturnitate, ut omnem commiſerationem humanam excedat. Quippe cùm plurimorum Martyrum, ac latronum longiſſimos cruciatus ſæpe unius animæ Purgatorium morâ ſuperet; illi autem cruciatus omni humanâ commiſeratione digni videantur, conſequitur unicam talem animam omni hominum miſeratione dignam eſſe. Quid igitur de univerſis ſentiendum? Certè negari nequit, quin ſi in medio foro concremaretur quiſpiam vir probus, & inſons, cujus ſupplicium divinitus annum duraret, & infinita vis hominum undique concurreret ad ſpectaculum, nemo tam ſaxeus eſſet, qui tantâ ſupplicii morâ non intimè commoveretur. Quid ſi ad centenos annos perduraret? nonne totum probè orbem admiratione ſui, & commiſeratione continenter impleret? Atqui ducentis ac trecentis, atque amplius annis, luſtralis flamma nonnullos perurit.

419. *Quanta omnes.*

Cùm ergo horum ſinguli, omnium mortalium miſericordiam mereantur, quid univerſi? cùm illis miſeratio debeatur, quamdiu tormenta durant, profectò nullus eſt ex piis manibus diuturnæ pœnæ deſtinatis, cui juvando pluſquam univerſim vitæ tempus, ſi liceret, impendere non deberemus. Quantum igitur reddémus, ſi parentibus, amiciſque noſtris adjuvandis, quorum haud dubiè non pauci diu in Purgatorio attinentur, pauculas vitæ horas inſumamus, & quàm parum, quàm nihil univerſis piis manibus daremus, ſi vitas mille, ac mille iis ſublevandis addiceremus, maximè cum eò plures ſint, quò pœna diuturnior. Cùm enim quot diebus permulti in illum carcerem conjiciantur, ex quibus pauci citò eripiuntur, nonnulli diutiſſimè, id eſt, ad centenos, ac centenos annos in eo jaceant, plures ad quadraginta, quinquaginta, aut circiter, nimirùm longè maximam multitudinem ſimul cruciari neceſſe eſt, atque adeò ſimul miſericordiæ opiſque noſtræ indigere.

Ergo ô mortales, ô Chriſtiani, iterum 420.
Ergo miſerendum.
iterumque vos obteſtor, tantæ multitudinis animarum Deo fidelium, tantæque earum ex tam longâ morâ calamitatis, miſeremini. Mementote, quæſo, iterum quos animorum motus in mortalibus concitare ſolita ſit ſupplicii, aut miſeriæ diuturnitas. Latro quidam plurimorum cæde nobilis, in Auſtriâ inferiore in rotam actus eſt, cruribus ſolùm fractis, producendæ morti in gravius reo ſupplicium: jamque dies in veſperam ibat, cùm numeroſus populus affluere, illi ſolari, iſti commiſerando lacrimari, alii Deum orare, ut lento tormento, quod triduum duraturum credebatur, brevi finem daret, & revera ſub occaſum ſolis cùm copioſus imber defluxiſſet, ipſe pœnâ ſimul & vitâ defunctus eſt. En triduani ſupplicii ſola formido ſpectatores ad intimam ardentemque commiſerationem commovet. Quid efficere deberet vera combuſtio trecentorum annorum?

Ægrotabat quiſpiam è Societate noſtrâ 421.
Religioſorum Societatis IESV.
juvenis, necdum ſacris initiatus, ſed ſenſu ac virtute ſenilem prætergreſſus ætatem. Igitur ingraveſcente in dies morbo dixit in aurem Socio familiari; *O mi frater, ora, quæſo, Deum: grandis enim mihi imminet tempeſtas*: vix dixerat, cùm pectus æſtuare, ardere, premi, frangique ſcapulæ, humeri, tergum, caput totum tremere, perpungi, lancinari. Quid plura? omnibus membris, oſſibus, nervis, medullis, atque viſceribus intimis deſævire malorum nec viſa, nec audita colluvies. Stupere interim omnes, commiſereſcere, precibus ad Deum fuſis juvare, blandis vocibus conſolari æſtuantem: ipſe patienter agere, Numinis clementiam, Virginis matris opem implorare. Perſtitit hoc malum integras viginti quatuor horas. Quo ſpatio exacto poſuit tempeſtas, & æger tandem in portu fælicitatis æternæ conſiſtens, tantæ rei cauſam explicuit. Petiiſſe nimirùm ſe à Deo perquàm obnixè, ut Purgatorii pœnas ſibi ante mortem infligeret, quibus perfunctus liberè rectaque in cœlum poſſet evolare: poſtulatiſque Deum annuiſſe, nec voto fruſtratus placidè ſanctèque in Collegio noſtro Eborenſi vitam hanc mortalem cum immortali commutavit. Vide Benedictum Fernandum in cap. Gen 35. ſect. 10. Cæterùm ſi umbratile illud Purgatorium quatuor, & vicenum horarum, adſtantes tantopere commovit, quantò vehementiùs commovere nos deberet,

non

non vicenum horarum, menſium, aut annorum, ſed plurium luſtrorum verum, animæ incendium? Quid ſi illud oculis uſurparemus, quemadmodum inſignium interdum reorum uſtulationem? Contigit ſub annum 1605. ut Antuerpiæ, celebri Brabantiæ emporio, vir nefarius ob multas & atroces hominum cædes ignis ſupplicio adjudicatus, veſtimento pice illito, tertiò in ardentem rogum injici juberetur. Aderat inſolito ſupplicio vis hominum propè infinita. Injectus eſt igitur primùm, atque illicò undequaque ardens catenâ extractus. Id ſpectaculi cum horrendo infœlicis rei ejulatu ita permovit omnes, ut oculis auribusve illud minimè ferentes, ſtatim uno ore miſericordiam à Judice ſuppliciſſimè flagitarint. Ipſe qui hominis ſalutem procurabat, Sacerdos è Societate JESU, eum obnixiſſimè rogavit, ut ſecundò immerſus non extraheretur, nec difficilè impetravit, cùm & Judicem, & quemvis alium utcumque crudelem tam atrocis tormenti miſeratio patronum rei feciſſet. Ergo breviſſimum nefarii hominis veſte ardentis conſpectum ferre non poſſumus, & parentum amicorumque noſtrorum intima longiſſimaque incendia, immoti planeque ſicci negligemus?

442. *Nam omnia ſenſim molliuntur.* Atqui immitis ingenii eſt, objectâ alterius gravi calamitate, non ſtatim emolliri ad miſericordiam, quale igitur, tot annis illos omni fermè ope deſtitutos deſerere? Quid? guttà cavat lapidem, ignis duriſſima quæque domat, tempus exedit omnia, neque imbres, ut ſic loquar, aſſidui lacrymarum ſanguinearum, quas perpetim effundunt manes piiſſimi, neque eorum ignis multò acerrimus, neque tam diuturnum tempus, mortalium pectorum chalybem frangere valebit? At ſi cruciatuum tanta mora vos, ô Chriſtiani, non tangit, tangant ſaltem preces veſtrorum manium, heu! toties tanto temporis ſpatio repetitæ. Eas enim continenter fundunt; eas per tabellarios alterius mundi, Angelos, inquam, vobis inſinuant, ipſoſque ad ſe reviſentes, ſinguli ſingulos ſæpiùs interrogant, hiſce Prophetæ Iſaiæ verbis. *Cuſtos quid de nocte? Cuſtos, quid de nocte?* Quaſi dicant: quò demum evadet hæc noſtra nox? hæc, horrenda calamitas? Eritne adhuc diuturna, an brevi vertetur in lucem? Quibus unuſquiſque Cuſtos reſpondet, *venit mane, & nox*, id eſt illuceſcit quidem mane, ſed, heu! vobis manet veſtra nox! heu miſeræ! hîc hærete vos volunt veſtri, cùm à nobis intus in animo de incendio veſtro ſæpius moniti crudeli ſilentio nos repulerint.

Verùm ſi hactenus repuliſtis, ô Chriſtiani, tandem eos audite. Nam precis tam miſerabiliter ardentis importunitas, etiam Judicem impium, Chriſto authore, ad miſericordiam flectat; quantò magis efficaciuſque parentes & familiares: flectat igitur illa vos, & ſi verè Chriſtiani apud Superos audire cupitis, flectat ad opem efficacem, adeo ut niſi perfectâ re, partaque tam diu optatâ eorum libertate, nolitis conquieſcere. Ita quondam Benincoſa Virgo Neapolitana, cùm ex viris doctis intellexiſſet pro purgandarum animarum ſalute, fas eſſe ſe devovere; haud diu cunctata eſt. Pœnas quæ Bernardinæ primùm, tum etiam Catharinæ Sororibus luendæ ſupererant, in ſe lubens tranſtulit, ſummiſque à Deo precibus obtinuit, ut eam voluntatem haberet ratam. Ergò acerbiſſimis doloribus decennium integrum pro Bernardinâ laboravit: Catharinæ cruciatus eam ad extremum uſque exercentes prius illi vitam, quàm charitatem excuſſerunt, cui amare, quàm vivere dulcius fuit. Et profectò non breviorem à nobis opem exprimere deberent tam longæ flammarum luſtralium pœnæ, cùm nefas ſit miſerationem languere ac deficere, quando miſeria adhuc, ut cùm maximè, cruciat. Quamobrem quantum, & quamdiu licèt piis manibus: opitulamini, ô quicumque amare ac miſereri poteſtis, & cùm cruciatuum moram commiſeratione æquare nequeatis; affectus & ſubſidii magnitudine, vitæ brevitatem ſupplete. 443. *Miſericordia ſit efficax.*

Ad majorem Dei, Deiparæq; gloriam, ac piorum Manium ſolatium.

S PATRO-

Digitized by Google

PATROCINIUM DEFVNCTORVM

A R. P.

IACOBO HAVTINO

SOCIETATIS JESU

TRIBVS LIBRIS PROPOSITVM.

L'IBER SECVNDVS.

Piis manibus opitulandum eſſe.

PRÆFATIO.

HANC videlicet concluſionem quadam neceſſitate trahunt, quæ hactenus de acerbiſſimis longiſſimiſque eorum cruciatibus à nobis diſputata ſunt. Et nos quidem eam ipſam ſubtexuimus ſingulis eorumdem expoſitionibus, ne hîc eos retexere, & actum agere cogeremur. Verùm alia ſunt, nec pauca, nec levia firmamenta cauſæ piorum manium, quam tractamus, quibus ad eamdem opem mortalibus perſuadendam inniti poſſumus: quæ animus eſt hoc altero libro ſtatuere. Vos nobiliſſimi amantiſſimique Genii, quibus eorum tutela commiſſa eſt, quoniam & veſtram hîc cauſam ago, ſuggerite mihi, quæ ad faciendam fidem apta cenſetis, atque ad permovendos animos, quod officii mei caput eſt, dictionem meam accendite. Interea tamquam dicendorum hoc libro fundamentum proximè jacio.

CAPVT PRIMVM.

Poſſe à vivis pios manes ſublevari.

ARTICULUS I.

Patet illud ex ſacro inſtrumento, & Sanctis Patribus.

424. *Ex ſcriptura.* IAM perſpectum eſt ex ſacris paginis poſſe à viventibus opem ferri vitâ functis, qui luſtrali carcere attinentur, ut quemadmodum ſuperius l. 1. c. 1. vidimus, hæretici, Purgatorii infenſiſſimi hoſtes; ipſimet ſacris paginis fidem derogare coguntur. Nam Machab. 2. c. 12. ex laudabili Judæ, ſupremi Judæorum Ducis, ac Sacerdotis facto ita concludit ſacer Hiſtoricus: *Sancta ergo, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur.* Quo ex loco id clariſſimè conſequitur, quod in præſenti agimus, poſſe vivos defunctis opitulari. Alioqui enim nec *ſanctum* eſſet (ſed ut rectè idem Hi-

ſtoricus) *ſuperſluum videretur, & vanum orare pro mortuis*: nec ſalubre, ſeu ſalutare id foret, quia eſſet ineaſſum. Eſt autem hoc ipſum ſanctum; quia pium in pios manes qui ſic levantur, quia religioſum in Deum, cujus honori ſic ſervitur; quia denique ipſum orantem efficit ſanctum. Eſt item *ſalubre*, ſive ſalutare tum defunctis, qui tormentis erepti æterná ſalute impertiuntur: tum oranti, cui novi patroni & advocati in cœlo quæruntur, ſalusque in tuto collocatur, & gloria major paratur: tum orantis conſanguineis, atque amicis, ad quos utique beneficiis cumulandos, gratiſſimus defunctorum animus ſeſe extendet.

425. Refellitur objectio. Cæterùm huic Scripturæ loco clariſſimo hoſtes animarnm alterum opponunt planè obſcurum, vel potiùs nihil planè ad rem propoſitam pertinentem. Eſt autem hic Eccleſ. cap. 9. *Viventes enim ſciunt ſe eſſe morituros: mortui autem nihil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem: quia oblivioni tradita eſt memoria eorum; amor quoque, & odium, & invidiæ ſimul perierunt, nec habent partem in hoc ſæculo, & in opere quod ſub ſole geritur. Vade ergo, & comede in lætitia panem tuum.* Quem locum obſcurum dixi: quia S. Gregorius Thaumaturgus & Hieronymus ac Titelmannus cenſent Salomonem hic non ſuam, ſed Epicuræorum ſententiam tradere; hi quippe animam hominis ſimul cum corpore interire rati, propterea uſurpant illa Iſaiæ cap. 12. *comedamus, & bibamus; cras enim moriemur.* Alii contrà, ſic enim explicant cum Bonaventurâ, ut velint animas ſeparatas nihil eorum, quæ hac in vitâ aguntur, noſſe, vel curare ad voluptatis ſenſum: hic enim illis perit. Quod confirmatur hiſce verbis: *nec habent ultra mercedem*, ſcilicet propriam hujus vitæ in lucro ac voluptate ſitam. Et id innuitur, dum additur: *vade ergo, comede panem tuum in lætitiâ.* Alii denique nomine hujus mercedis, metonymicè inintelligunt meritum: quoniam cùm extra viam poſiti ſint, ejus planè ſunt exortes. Ex quibus conſtat locum hunc, & perobſcurum eſſe, atque adeò clariſſimo nequaquam opponendum, & ad rem propoſitam minimè pertinere: ſed vel ad Epicuræos, vel, quod probabilius opinor, ad avaros coarguendos, qui quidem quaſi à morte opibus uſuri eſſent, ſic eas coacervant; quibus Salomon ipſe ſignificat earum nullum in alterâ vitâ uſum, aut fructum fore: atque adeò niſi in hac partis gaudere velint, vaniſſimos labores ſuſcipere.

Porrò divinis litteris haud dubiè conſonant dictis ac ſcriptis ſuis Sancti Eccle- 426. Ex Sanctis Patribus.
ſiæ Antiſtites. Atque imprimis (ut miſſa faciam Concilia, & multa, & graviſſima) S. Jacobus frater Domini in ſua Liturgiâ ſic præcipit. *Pro omni animâ Chriſtianâ afflictâ, & vexatâ, miſericordiæ & auxilii Dei indigente, & ut errantes revertantur, & redeant ad pietatem, ut infirmi convaleſcant, captivi liberentur, Patréſque ac fratres noſtri, qui ante obierunt, in pace requieſcant, Dominum oremus.* Et poſtmodum Sacerdos ex ejus inſtitutione, ſic precatur Deum: *Memento Domine Deus noſter ſpirituum, & univerſæ carnis, quorum memoriam egimus, orthodoxorum, ac rectè de fide ſentientium, ab Abel juſto uſque ad hodiernum diem: fac eos requieſcere in regione viventium, in regno tuo, in deliciis paradiſi, in ſinu Abrahæ, Iſaac, & Jacob, Sanctorum Patrum noſtrorum, unde exulat dolor, triſtitia, & gemitus, ubi præſidet lumen vultus tui, & perpetuò refulget.* Dionyſius quoque Areopagita lib. de Eccleſiaſticâ Hyerarchiâ, poſtquam cantum Chriſtianorum funeribus adhiberi ſolitum, corporumque mortuorum in templum illationem, ritumque ſepulturæ deſcripſit, ſic ait. *Deinde accedens divinus Antiſtes, ipſi mortuo ſanctè precatur, atque poſt precationem, & ipſe eum ſalutat, & ordine omnes, qui adſunt, precibus quidem à divinâ benignitate contendit, ut & omnia peccata, quæ humanâ fragilitate, imbecillitatéque admiſſa ſunt ei, qui exceſſit è vitâ, remittat, & eum in lucem ac regionem vivorum, in ſinus Abrahæ, Iſaac, & Jacob deducat in locum, à quo fugit dolor, triſtitia, & gemitus.* Quæ propè omnia hodieque uſurpantur. Porrò hæc ipſa ſe à divinis præceptoribus ſuis tradita accepiſſe poſtmodum teſtatur, atque adeò ab Apoſtolis, quorum fuit diſcipulus. Quorum quoque auditor Clemens Romanus Epiſtolâ primâ, cujus Concilium Vaſenſe 1. c. 6. meminit, inter cætera officia Chriſtianæ pietatis annumerat, *Mortuos ſepelire, & diligenter eorum exequias peragere, pro eiſque orare, & eleëmoſynas dare.* Hæc ille eo loco: qui etiam lib. 6. Conſtit. Apoſt. c. 5. ita disertè: *Sine ullâ exceptione, convenite in cœmeteria*, inquit, *ſacros libros in eis legentes, & pſallentes pro iis, qui dormierunt, Martyribus, atque omnibus ſanctis, próque fratribus noſtris, qui in domino obierunt.* Tertullianus etiam lib. de Monogamia, *pro animâ*, inquit *ejus mariti, oret* ſcilicet vidua, & *refrigerium, interim adpoſtulet ei, & in primâ reſurrectione*

ctione conſortium, & offerat annuis diebus dormitionis ejus. Origenes porrò lib. 3. in Job ſic habet. *Celebramus nimirùm religioſos cum ſacerdotibus convocantes, fideles una cùm Clero invitantes adhuc egenos, & pauperes, pupillos, & viduas ſaturantes: ut fiat feſtivitas noſtra in memoriam requiei defunctis animabus, quarum memoriam celebramus: nobis autem efficiatur in odorem ſuavitatis in conſpectu æterni Dei.* Hactenus ipſe.

427. *Vnde ſequitur ſaltem fide humana credendum.* Quod ſi *in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum* ipſo Chriſto authore, en habetis, ô Chriſtiani, non duos treſúe, ſed quinque teſtes, ejus, quam adſtruimus, veritatis; quos inter primus Apoſtolus, duo Apoſtolorum diſcipuli, reliqui judicio, & rerum chriſtianarum ſcientiâ toto orbe clariſſimi, & Apoſtolorum ætati proximi. Quis dubitet, quin eorum authoritas ejus generis, id ſaltem ab hominibus non hominem exulis, obtinere debeat, ut fidem humanam (hanc enim impræſentiarum dumtaxat peto) iis adhibeant? niſi fortè paganus aliquis, & unicus hiſtoricus plus illis omnibus mereatur: cui tamen fidem humanam denegare ſine causâ nemo cordarus auſit. Arqui ſi vel ſic credas narranti patrem, aut filium, aut amicum tuum in gravi neceſſitate, quam non incommodè levare poſſis, verſari, illico in pedes, atque in ſubſidium exilis; nec neceſſarium, opinor, cenſes, ad ſuppetias maturandas, fide aliquâ neceſſitatis illius majori, ac divinâ te inſtrui: ergo hæc ſaltem humana ad ſuccurrendum piis tuorum manibus te permoveat.

428. *Imo & divina.* Verùm cur humanâ fide contenti ſumus, eùm hujuſmodi authoritates exigant divinam? Enimverò liquidò oſtendunt illum orandi pro mortuis ritum ab ipſo Chriſto fluxiſſe, atque adeò veritate ipsâ teſte Chriſtianorum precibus, pias defunctorum animas ſublevandi vim ineſſe. Id quod etiam maniſeſtius evadet, ex ejuſdem doctrinæ per omnes ætates ad noſtra uſque tempora perpetuitate. Etenim prope octoginta ſeu Patres, ſeu viros graviſſimos hujus fidei aurhores, ac Doctores recenſet Joannes Garerius in eo libro quem integrum ex ejuſmodi teſtimoniis contexuit. Ex quibus viſum eſt nonnulla deinceps decerpere. Cyprianus quidem l. 1. Epiſt. 9. ubi pronunciavit non licere Presbytero, aut Clerico tutorem agere, aut curatorem: ita diſſerit. *Quod Epiſcopi anteceſſores noſtri religioſè conſiderantes, & ſalubriter providentes, cenſuerunt, ne quis frater excedens ad tutelam vel curam Clericum nominaret: ac ſi quis hoc feciſſet, non offerretur pro eo, nec ſacrificium pro dormitione eius celebraretur. Neque enim ad altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes & miniſtros ſuos Levitas avocare voluit.* Athanaſius verò cùm ſic interrogavit lib. de variis quæſtionibus q. 34. *num ſentiunt aliqua beneficia peccatorum animæ, cùm ſuper illis fiunt conventus, & precationes bonorum operum, & oblationum?* ita reſpondet: *Si non aliquo beneficio participarent ex illo: non utique in curâ, & exequiis fieret commemoratio.* Baſilius autem in ſua Liturgia ita Sacerdotem precari juber, *Memento Deus omnium dormientium in ſpe reſurrectionis vitæ æternæ, & refrigera eos, ubi viſitat lux vultus tui.* Et Baſilii frater Gregorius Myſſenus luculentiſſimè, *nihil,* ait, *abſque ratione, & utilitate à prædicatoribus, & diſcipulis Chriſti traditum; & in omnibus Eccleſiis Dei prædicatum: Res autem omnibus modis utilis; & Deo imprimis grata, in divinis, præclariſque ſacris operationibus, eorum, qui in rectâ fide deceſſerunt, manifeſtam facere mentionem.* Denique Nyſſeno planè conſonat Auguſtinus l. 2. de curâ pro mortuis cap. 1. ubi ſic diſertè. *In Machabæorum,* inquit, *libris legimus oblatum pro mortuis ſacrificium, ſed etſi nuſquam in ſcripturis veteribus omnino legeretur, non parva eſt univerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret, authoritas, ubi in precibus Sacerdotum, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum ſuum habet etiam commendatio mortuorum.* Ita ipſe eximiè. Prætereo cæteros conſequentium ætatum, cùm eorum teſtimoniis nihil ſit luculentius.

Cùm igitur mortales piis manibus opitulari poſſe Dionyſio authore Apoſtoli tradiderint, quin & ipſe frater Domini Jacobus illud edoceat; cùm Nyſſeno teſte in omnibus Eccleſiis prædicetur, & Auguſtino, *univerſa teneat Dei Eccleſia,* cumque ſemper deinceps tenuerit; ambigi nequit, quin fide divinâ credendum ſit ipſum in pios manes ſubſidium, & proinde à Deo ipſo aſſertum. Ex quo patet imprimis hæreticorum perfidia, & immanis in eos crudelitas. Certè enim eò major eſt, quàm Iſraëlitarum in filios ſuos (quos in honorem Moloch per ignem traducentes, mactabant) quò Purgatoria flamma illo igne atrocior, & diuturnior. Et ſanè ſatius foret defunctis parricidali manu occubuiſſe, quàm à parentibus impediri eorum in tam triſti rogo ſubſidium. 419. *Atque adeò patet crudelitas hæreticorum in filios.*

Sed & hinc Catholici habent, quod hinc condiſcant. Nam quò exploratius eſt poſſe defunctos adjuvari, eò noſtra in 430. *Et neceſſitas opis mortuis ferenda.*

illos miſericordia luculentior ſit, neceſſe eſt. fac enim agè matrem quampiam obſcurâ primùm famâ inaudire filium, quem deceſſiſſe perſuaſum habebat, adhuc vivere, ſed extorrem & afflictum: commovebitur illa quidem ad illud nuncii: ſed ejus incertitudo, ſtudium opis illi ferendæ non parum remittet. Quod ſi exilii locus, calamitatis genus, & ſubſidii facultas certò, atque ab Angelo quidem illi renuncietur, tum verò continuò, continenterque, maternâ ardentique curâ incumbet in filii ſubſidium, nec niſi re peractâ conquieſcet. Nos igitur quomodo torpemus? Et quî fit, quæſo, ut filios & Parentes certè, quidem in Chriſto fratres ac ſorores certò ardentes negligamus?

431. *Abrahami exemplo.* Quid? Abrahamus ille, miſericors credentium Pater, quamdiu credidit indigniſſimos licèt omni ope Sodomitas poſſe à ſe adjuvari, quàm ſedulò conſtanterque clementiam divinam iis imploravit! quam humiliter pœnam commeritam ab iis deprecatus eſt! *Si fuerint*, inquit, *quinquaginta iuſti in civitate, peribunt ſimul? minimè*. Reſpondit Angelus. *Rurſum locutus eſt ad eum; ſin autem quadraginta ibi inventi fuerint, quid facies? non percutiam* reponit Angelus. Tum ipſe *Quia ſemel*, ait, *cæpi, loquar ad Dominum meum: Quid ſi ibi inventi fuerint viginti? non interficiam* ſubjecit Angelus. Quid tum Abrahamus? perget? imo pergit. *Obſecro*, ait, *ne iraſcaris Domine, ſi loquar adhuc ſemel. Quid ſi inventi fuerint ibi decem? & dixit* Angelus *non delebo propter decem; abiitque Dominus poſtquam ceſſavit loqui ad Abraham & ille reverſus eſt in locum ſuum.* Gen. 18. Ecce ad avertendam à reorum, & quidem alienorum, capitibus cæleſtem pœnam, & externus, & avertendi dubius tertiò, quartò, quintò Angelo vindici ſupplex accidit, & mortales certi illam à ſuis manibus avertere, ſi operam in id dare velint, ut minimùm cunctantur. Ah! Chriſtiani, meliores Abrahæ filii: quæſo vos, obteſtorque, ne in parentes, filioſque veſtros, vobis Deoque cariſſimos, minus pii ſitis, quàm pater ille veſter in inviſos cœlo, hominibuſque Sodomitas extiterit.

ARTICULUS II.

Idem ratione, & hiſtoriis comprobatur.

PARS PRIMA.

Probatur ratione.

VNICA eſt hæc ratio, ſed bipartita. Demonſtrandum enim eſt primùm vivis fideles poſſe inter ſe iuvare, ac pro ſe mutuò ſatisfacere. Deinde poſſe & vitâ functos eorum opem experiri. Quod igitur ad primum attinet, illud evincit *Sanctorum communio*, quam in Apoſtolorum ſymbolo profitemur. Significat namque bonorum ſpiritualium aliquam inter Sanctos, ſive juſtos, communicationem, atque adeò poſſe alterum ab altero in rebus ad ſalutem pertinentibus adjuvari. Et verò cùm charitas divina in unum Chriſti corpus myſticum nos conjungat, conſequitur ſingulos eâ prædìtos viva eſſe ejuſdem corporis membra, ut ſæpenumero inculcat Apoſtolus, nimirùm ad Romanos 12. & ad Epheſ. 4. Nemo autem neſcit membra ejuſdem corporis mutuis officiis ſibi adeſſe; quippe oculum cætera dirigere, pedes ſuſtinere, ac provehere, manus propugnare; & ſi quid unum patitur, dolorem cæteris eſſe communem. Igitur & pari ratione viva corporis Chriſti ſeu Eccleſiæ membra, mutuam opem ſibi conconferre poterunt. Et illud eſt, quod Jacobus Epiſt. c. 5. planiſſimè agnoſcit, cùm fideles adhortans, *orate*, ait, *pro invicem, ut ſalvemini.* Illud quod Joannes Epiſt. 1. cap. 5. *qui ſcit*, ait, *fratrem ſuum peccare, & non ad mortem, oret, & dabitur ei vita.* Item quod Gentium Apoſtolus ad Rom. 15. *Obſecro vos*, ait, *fratres, ut adiuvetis me in orationibus pro me ad Deum.* Nec poteſt alia eſſe SS. Patrum ſententia. Quare Chryſoſtomus diſertiſſimè, ac pleniſſimè Hom. 41. in 1. ad Cor. ſic diſſerit, *unum corpus omnes ſumus; ſint membra licèt alia aliis illuſtriora. Vnde licet veniam iis impetrare precibus pro ipſis effuſis, muneribus datis, conſortio eorum, inter quos velut commune corpus referuntur.* — 432. *Poſſe juſtos inter ſe juvare.*

Audis Deum propter bonorum conſortium aliis gratificari. Diſce id ex Geneſis c. 30. ubi propter Jacobi apud Laban commorationem, Deus ipſum Laban benedictione ſuâ, ſive gratiâ, ac beneficiis cumulavit. Diſce clariùs ex ejuſdem Geneſis. c. 18. — 433. *Exemplis probatur.*

ſis c. 18. ubi propter decem homines juſtos, Deus paratum ſe aſſerit quinque civitatibus Pentapoleos ignoſcere. Quin etiam ob Davidis, parentis jam vitâ functi pietatem, ac fidem, idem Opt. Maximus, degeneri & impio ejus filio Salomoni pepercit. 3. Reg. 11. Quid? quod Lucæ 5. ob fidem hominum paralyticum portantium Chriſtus ei ſanitatem reſtituit. Nam de virtute precum nihil habeo dicere, cùm & divinæ paginæ, & ſacræ hiſtoriæ ejus exemplis & teſtimoniis refertæ ſint. Quod ſi autem Labano, Salomoni, aliiſque hoſtibus ſuis ob amicorum merita Deus beneficia contulit, quis non videt eum multò propenſiùs filiis ſuis pœnam aliquam noxis jam donatis debitam condonaturum, ob aliorum filiorum preces, & voluntarios cruciatus?

434. *Et juvare defunctos.* Hoc igitur conſtituto eam bonorum, & ſatisfactionis communicationem ad pios quoque manes porrigi oſtendendum eſt. Patet autem illud ex iis, quæ proximè diximus. Siquidem, & hi Sancti ac juſti ſunt; eſt igitur vivos inter & illos, bonorum ſpiritualium communio. Pertinent quoque ad Myſticum Eccleſiæ corpus, quippe cujus ſunt membra cæteris charitate copulata. Cùm enim in charitate deceſſerint: ea verò Apoſtolo teſte 1. Cor. 13. *numquam excidat*, conficitur eodem vinculo, quo viventes cæteris conjuncti erant, mortuos copulari. Quare Auguſtinus lib. 20. de Civit. c. 9. *Neque piorum animæ mortuorum ſeparantur ab Eccleſiâ Dei, quæ etiam nunc eſt regnum Dei. Alioqui nec ad altare fieret eorum memoria.* Et poſt paulò. *Cur enim iſta fiunt, niſi quia fideles, etiam defuncti ejus membra ſunt?* Quin etiam Divus Thomas 3. p. q. 7 t. a. 1. ad 2. aſſerit disertè *magis acceptari ſuffragium pro mortuo, quàm pro vivo, quia magis indiget, cùm ſibi auxiliari non poſſit; ſicut vivus poteſt.*

Pars secunda.

Probatur ex hiſtoriis.

435. *Spiritus ſubinde apparent.* Atque hoc auxilii genus plurimis veteribus hiſtoriis & oſtentis teſtatiſſimum eſt, quæ quia toto hoc opere ſparſa ſunt, non eſt mihi conſilium hic attexere. Id tantùm agam generatim, ut fidem illis ſaltem à pleriſque obtineam, imò etiam ab iis qui ejuſmodi oſtenta fabularum loco habent, atque ut muliercularum ſomnia ſolent explodere. Ac ſpiritus quidem humanos identidem apparere ſacri Codices atque hiſtoriæ clariùs demonſtrant, quàm ut à nobis probandum ſit. Quid igitur obſtat, quin etiam purgandi? Num carcer? At Dei beneficio tantiſper ex eo ſecedere, vel apud mortales captivi eſſe poſſunt, ut faciliùs eorum preces impetrent, aliaque ejuſdem Numinis nutu perficiant. An verò non licèt ſupremo Judici quod humano, ut reos carcere emittat quando, & quamdiu libet? An non hodieque in Cochincino, Indiæ Orientalis regno, rei ſcalis alligati vagari conſuevere? Præterea manes ſubinde inter nos agere, aut ſaltem aliquando apparere, plurimi graviſſimique authores produnt. Quis enim neſcit Gregorium Magnum de Paſchaſio Eccleſiæ Romanæ Diacono, itemque de Juſto cœnobii ſui monacho ejuſmodi viſa commemorare? Quis Gregorium Turonenſem de S. Vitalinâ, B. Martino ſpectandam ſe præbente, S. Bernardum de ſorore S. Malachiæ ejuſdem precibus ſeſe ab obitu commendante, Bedam V. aliosque viros graviſſimos, alia de aliis narrare non intellexit?

436. *Conſtat authoritate.* An verò quiſquam erit, vel tam hebes, ut eorum authoritate non moveatur, vel tam improbus ac nefarius, ut mendacium iis affingat? Sed cur in ejuſmodi hiſtoriis referendis mendacium adhibuiſſent, cùm eo tempore nulla de Purgatorii rebus quæſtio cum hæreticis eſſet, nulla populi Chriſtiani dubitatio? Verùm quomodo intelligi poteſt, aut credi homines ſanctiſſimos mendaciis hiſtorias publicas ornare, aut potiùs coinquinare voluiſſe, cùm ne peccati quidem umbram in omni vitæ ſuæ ratione ferrent? Sed ſi perfidè ponis eos mentitos: Quem ego te, aut quo loco inter homines ponam? Quo loco Hiſtoricos paganos? quo hæreticos? An erit præterea, qui dignus ſit ut ipſius ſermonibus fides habeatur; cùm viri ſanctiſſimi doctiſſimique ſcriptis ſuis, ac rerum ſacrarum hiſtoriis, ubi fallere, aut imprudenter falli grande nefas eſt, eam non mereantur? Per te igitur explodatur licèt Salluſtius, Livius proteratur, Tacitus conculcetur, Curtius in Græciam ac Perſidem, unde fabulas ſuas mutuatus eſt, deportetur. Nam ſi viri ſinceriſſimi ac fideliſſimi fide indigni ſunt, dum factas hiſtorias ſcribunt, an digni erunt homines Ethnici, & ut plurimùm parum probi, dum edunt profanos? Quid ergo de Græcis dices? Græcâ utique fide uſos fuiſſe. Quid de Gallis, Hiſpanis, Germanis, Belgis? Pari profectò jure omnibus eorum hiſtoriis infauſtam mendacii ac condemnationis notam inuras, neceſſe eſt.

437. *Et experientia.* Verùm ſaltem crede veteri experientiæ tot ſæcu-

tot ſæculorum, tot regionum, tot gentium, quibus indubitatum eſt pios manes videndos ſeſe exhibuiſſe, preces ac ſuffragia petiiſſe, ſolatium ex iis ſingulare ſenſiſſe: crede & quotidianæ: nec enim adeò multum temporis effluxit, ex quo Berghis S. Winoci, urbe Flandriæ, ſpiritus quidam avunculi, nepoti ſuo per noctem ſpectabilis, petiit ab eo ad levandas ſuas Purgatorii pœnas, ut poſtridie tribus pauperibus ante meridiem ſtipem flagitaturis largiretur, unamque miſſam fieri ſua causâ curaret. Venêre tres illi præter morem (ſoliti enim erant à meridie ſtipem illic rogare) datâque ſtipe, & Miſsâ initâ comparuit ſpiritus; ipſeque nepos, & Sacerdos miro velut pondere ſe premi, quamdiu fiebat, perſenſerunt. Quâ peractâ ſpiritus ille apprehendens juvenis dexteram, *gratias tibi*, ait, *mi ſuaviſſime nepos; abſque illa Miſſa fuiſſet, tres adhuc annos* (ſex autem ab illius obitu prætererant) *in Purgatorio carcere me miſerum hærere oportuiſſet.* Tum rectâ ad aræ ſupremum, indeque in cœlum ſubvolare conſpectus eſt. Scio equidem non cuilibet, nec facilè credendum ſpiritui, uteumque cernatur; aut cerni videatur. Inſpicienda etiam haud dubiè homini, qui viſa refert, perſona, ejusque mores ac probitas, ingenium, judicium, indoles, ſunt expendenda. Cauſa quoque referendi exploranda eſt. Conſtat profectò humorem melancholicum multam præbere materiam fingendis rerum ac ſpirituum idolis ac imaginibus. Conſtat fraudem intervenire poſſe, ſive à malo genio, quem compertum eſt aliquando æmulari bonum; ſive ab homine, qui nummos, aut neſcio quem gloriæ fumum his artibus captet. ſed tamen nemo unus eſt, qui, ſi ratione utatur, non exiſtimet præter fas ac rationem facturum; ſi quis ne unum quidem ex ejuſmodi oſtentis, non vanum & inane eſſe mordicus teneat. Unum igitur admittat ubi aliquis è piis manibus opem poſtulet, ac tum ſe aceepiſſe, ac ſenſiſſe verè fateatur: mihi ſanè fuerit ſatis, continuò namque efficitur quod à me agitur, mortales piis manibus opitulari poſſe. Et cùm plurium ejuſmodi viſorum eadem ſit ratio, neque appareat, cur hoc potiùs quàm illud in dubium revocetur, convincitur primùm, admiſſo unum cum veritate congruere, plurima quoque admittenda eſſe. Tum & illud quod hîc contendimus, ſine dubitatione concedendum ex hiſtoriis, atque oſtentis patêre, pios manes ope mortalium ſublevari poſſe.

CAPVT SECVNDVM.

Ad opitulandum piis manibus multiplici lege tenemur.

CUM ex proximè præcedentibus appareat piis manibus à nobis opem facilè ferri poſſe, ſtatim occurrit etiam debere, nam multa ſimul ſe oſtendunt lumina qúibus hæc obligatio elueeſcat, quæ hoc capite exponere decrevi. Splendet autem inter ea maximè lex naturæ quippe homini inſita, non foris petita, imo, & in nobis ipſis, licèt nobis repugnantibus ſeipſam prodens, ac promulgans, & propterea exigit ut omnium prima proponatur.

ARTICULUS I.

Lex naturæ pios manes adjuvari præcipit.

PARS PRIMA.

Oſtenditur.

LEx naturæ eſt, quæ naturæ rationis compoti, ac procreatæ, ad honeſta- 438. *Lex natu-*
tem ſcilicet inſita eſt, ex qua neceſſariò *ra.*
conſequitur turpitudinis ac malitiæ fuga. Atque illius ſic ſumptæ præceptum unicum quidem eſt univerſale, nimirùm bonum

num amplectendum eſſe; malum fugiendum: ſed plura ſunt magis particularia, quæ ad illud reducuntut. Talia principia morum generalia, ut; quod tibi vis fieri, nempe conſentancè rationi, alteri faciendum; quod nolis, minimè: ſuum cuique teddendum, & hujuſmodi.

439. *Obligat.* Porrò legem naturæ obligare perſpectum eſt: ſiquidem quod ei adverſatur, rationi adverſetur, neceſſe eſt, cùm id quò natura rationis compos per ſe propendet, conſentaneum rationi eſſe oporteat; Porrò quod rationi contrarium eſt, omnino peccatum eſt. Adde quæ cum lege naturæ pugnant, per ſe, & ex naturâ ſuâ eſſe mala, ut licet omnis alia lex ea prohibens abeſſet, imò ſi per impoſſibile nullus eſſet Deus, eſſe mala minimè deſinerent.

440. *Ex caritate nativa.* Atqui eadem lex opem piis manibus fetendam præcipit. Etenim clariſſimè id continetur illo, quod attulimus, principio affirmativo, cujuſque menti inſito: quod tibi vis fieri, alteri feceris: cui ex adverſo negativum reſpondet: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Perſpectum enim eſt quemlibet, ſi luſtralibus ſuppliciis cruciaretur, ſummopere deſideraturum mortalium ope iis eripi, graviſſimè laturum non eripi. Ut autem hujus nativæ legis obligatio luculentiùs exponatur, Adverte utrumque illud principium hoc unico charitatis naturalis præcepto contineri: *diliges proximum tuum ſicut teipſum.* Hæc autem charitas omnium Theologorum conſenſu exigit, ut dum commodè licèt, proximo in miſeria jacenti ſuppetias feras. Illud enim eſt, quod Eccle. 17. *Vnicuique mandavit Deus de proximo ſuo.* Vel igitur negandum tibi eſt pios manes in proximis numerari, vel in miſeriâ verſari. Prius nefas eſt: cùm, ut dicemus, ptoximi nomine ii omnes intelligantur, qui gloriæ cæleſtis poſſunt nobiſcum eſſe conſortes, Poſterius æquè impium eſt: & præterea certa eſt commoditas piis manibus opitulandi: igitur lege charitatis ad hoc obligamur, ac proinde & lege naturæ.

441. *Ex ratione membrorum ejuſdem corporis ejuſdem communitatis.* Porrò hæc obligatio magis etiam ſe prodit ex naturali defunctorum nobiſcum communione, & quadam cognatione. Ut enim rectè Seneca Epiſt. 95. *Membra ſumus corporis magni. Natura nos cognatos edidit cum de iiſdem gigneret.* Et Auguſtinus Epiſt. 52. *Si pecuniæ ratio ſocios facit: quanto magis ratio naturæ? non negotiandi, ſed naſcendi lex communis.* Cùm igitur, & piis manibus ea membri ratio, & id genus cognationis conveniat, dubitari nequit, quin & iis officia membrorum, & cognatorum mortalium debeantur. Porrò membra ſeſe invicem juvant, & alterum pro altero patitur, & cognati ſibi mutuò adeſſe debent; igitur & mortales quibuſvis vitâ functis opitulari. Quid? quòd injuriam ipſi hominum genti facit, qui negligit illos. Si enim, ut optimè Ambroſius lib. 3. offic. c. 3. *in uno membro totum corpus violatur, uti in uno homine communio totius humanitatis ſolvitur*, profectò & neglecto deſertoque vel unico defuncto utrumque illud contingere neceſſe eſt. Et ſi Seneca authore lib. 2. de ira c. 31. *Nefas eſt nocere patriæ, ergo & civi, qui eſt pars patriæ, ergo & hominem homini, nam hic in magnâ urbe tibi civis eſt*, his conſentaneè concludere licet, & nefas eſſe deſtituere defunctos in tantâ calamitate, quia & illi hujus univerſitatis cives ſunt, & eos deſtituens pa teſt noceuti. Certè ut contra rationem membri, cognati, ac ſocii peccaret, imò & contra univerſum genus humanum, qui hominem cùm facili prece redimere ex infauſtâ ſervitute poſſet; tamen recuſaret: ſic & is peccat, qui pios manes ne precibus quidem, aut modicâ ſtipe aſſerere in libertatem ſtuder:

Denique eamdem obligationem confirmat omnium gentium mentibus ingenita perſuaſio, demortuis juſta eſſe reddenda. Ideo enim juſta vocantur, quòd jure quodam naturæ iis debeantur: neque verò ad ſolùm eorum honorem ea ſpectare priſci autumabant: ſed & ad aliquod ſolatium, auxiliumque. Ac Judæi quidem Joſepho teſte de bello Judaico c. 19. (huic enim hiſtorico hæretici majorem, quàm ſacris Machabæorum libris, fidem habebunt) Judæi, inquam, pro mortuis orare conſueverunt. Et verò cur David, ejusque exercitus auditâ Saulis & Jonathæ morte, jejunus permanſit, niſi ut eâ inediâ eorum manibus, ſi qua indigerent, ope adeſſet? Et conſtat Mahumetanos ſimilia officia defunctis ſuis exhibere. Nam Ratzivilus in ſuâ peregrinatione Jeroſolymitanâ Epiſt. 2. eam eorum fidem apertè intellexit, dum conſpecto quinque aviculas virides ex caveâ liberas dimitti, audiit id factum, ut animis cognatorum dimittendis benè ac beatè eſſet. Et eadem fides plagas Ethnicorum ad fines uſque novi orbis pervagata eſt. Nam Tunkinenſibus in more poſitum eſt, primùm vehementer laborare, ut locum ſuorum ſepulturæ idoneum inveniant. Deinde nullis ſumptibus parcere, ut convivia illis ſtruant etiam anniverſariis mortis diebus, idque omnibus majoribus ad decimam uſque generationem. Tum veſtes illis ex papyro conſuere, ac deinde exurere, eo conſilio, ut defunctos iis 442. *Ex omnium gentium conſenſu.*

ctos iis tegant: quibus, & ſimilibus ritibus familiæ ſuæ bonum ac ſalutem niti arbitrantur. Porrò ejuſmodi inſtituta etiam apud Cochinchinenſes celeberrima ſunt, hauſtaque à Sinenſibus, quorum & Tunchini, & Cochinchinæ regna, pars olim fuere, & nunc clientelam quotannis profitentur. De Sinenſibus autem agens noſter Trigautius l. 1. c. 9. *Inter alia multa, de funebribus eorum ceremoniis, ſolemne quoque illis eſt*, ait, *& ab idolorum ſacrificulis inductum, papyrum in certum modum concinnatam, imo etiam ſericos pannos albi coloris exurere. Quòd faciunt arbitrantes ſe vita functis veſtem miniſtrare in benevolentiæ obſervantiæque teſtimonium. Inviolabili quoque conſuetudine receptum eſt, ut luctus patris ac matris in triennium protrahatur. Cuius rei cauſam in ſuis libris hanc reddunt, ut ſuis parentibus, qui primo ætatis triennio eos ulnis geſtaverunt, vicem rependant. Non rarò filii parentum cadavera feretro incluſa ad tres quatuorve annos domi aſſervant. Suo enim pellucido bitumine ita rimas omnes occludunt, ut fœtorem minimè tranſmittant. Quo tempore in ſingulos dies cibum illis, potumque offerunt, non ſecus ac ſi viverent. Deinde in humili ſcabello, non in ſedilibus conſuetis conſident. Somnum non in lecticis, ſed in ſtramineis culcitris ſupra nudam humum collocatis iuxta ſarcophagum capiunt. Carne autem, aliove edulio condîto veſci nefas. Nec vini, aut balneorum uſus; imo nec liberis dant operam.* Plura apud eumdem Trigautium vide.

443. *Et Aſſenſu Theologorum.* Ac denique conclude, cùm ratio nativa ex generaliſſimis naturæ principiis expreſſa, & gentium more confirmata neceſſitatem ſubſidii defunctis exhibendi demonſtret, eum qui aliter ſentiat, naturæ refragari. Adde, Theologiæ univerſæ, quoniam cùm Theologi omnes Catholici, nomine proximi, qui naturæ lege diligi jubetur, intelligant omnes beatitudinis capaces, nemoque unus pios manes ex eo numero excludat, aut excludere poſſit, profectò Theologi omnes eos naturæ lege diligendos docent, & cùm dilectio in eoſdem non niſi ſubſidio exhiberi poſſit, omnes pariter docent ſubſidium illis ferendum eſſe.

Pars secunda.

Occurritur obiectioni, & concluditur.

444. *Objectio.* VERUMTAMEN emerſit nuper unus aliquis ex eis, Joannes Sancius, novamque doctrinam, neſcio unde, orbi invexit, ne filios quidem parentibus vitâ functis quidquam ſubſidii debere. De quo quidem argumento poſt erit propriè agendum. Sed quoniam ejus rationes omnes promiſcuè defunctos omni ope fraudari ſine noxâ poſſe contendunt, iis jam occurrendum cenſui. Sic igitur ipſe in Selectis, Diſp. 4. n. 6. *Diceturne aliquis teneri me, quamvis divitem, elargiri centum, aut minus ducatorum eleemoſynam ob liberandum damnatum ad ſuſpendium ob ſua mala facinora, aut ad triremes? Quem Reſpublica non tenetur liberare, imo punire; tenebor ego? Abſit, iuſtè patitur, iuſtam verò mortem proximi impedire nullatenus teneor, quòd expreſſe docet Malderus de virtutibus tract. 3. c. 1. Dub. 15. fol. 35. Navar in c. non inferenda 23. q. 3. n. 24. Sa, verbo charitas n. 6. Sic licet pater meus in Purgatorio detineatur, & poſſim illum precibus meis, aut eleemoſynis iuvare, ad id nequaquam ex præcepto tenebor, cùm iuſtè ibi patiatur.* Ita ipſe, qui poſt addit, *Neque ſi parens defunctus filio apparens ſubſidium ab eo peteret, filium ad illud obligandum, licet*, ait, *impientiſſimum eſſet non iuvare*; quod quomodo intelligat, non capio. Nam ſi maximè impium ſit, nonne manifeſtò pugnat contra pietatem in parentes, quæ virtus haud dubiè ad culpam ligat?

Tota igitur vis illius authoris in eo ſita 445. *Reſpondetur.*
eſt, quòd defuncti juſtè patiantur, vivos ad iis opitulandum non obligari. At vide illius argumenti vanitatem. Sic enim rectè concluſero proximum quemcumque extremâ neceſſitate ſeu corporis, ſeu animæ preſſum, poſſe ſine noxâ derelinqui, quoniam utramque juſtè patitur, ſcilicet à Deo joſtè infligente, vel ob proprias noxas, vel ob alium aliquem finem; qui ſanè cùm Dei ſit, non poteſt non eſſe juſtiſſimus. Ne qua verò tergiverſandi anſa ſit, pone Deum tibi certò indicare, proximo tuo, vel graviſſimum morbum immitti, vel gratiam ſubtrahi, in pœnam certi peccati, puta purjurii: atque adeò illum verſari in periculo mortis, vel corporis, vel animæ: nonne eâ quoque hypotheſi, obſtrictum te credes ad illum eo periculo vindicandum? Arbitror ſanè. Ergo quòd iuſtè proximus patiatur, quòd purgandæ animæ in pœnam ſuorum criminum crucientur, non propterea liberaris obligatione eis opitulandi. Verùm enimverò Navarrus, Sa, Malderus, docent damnatum iuſtè ad mortem, poſſe non redimi, etſi pecuniâ poſſes redimere: nec enim ad hoc charitatem obligare. Sed reſpondeo primò lytrum iſtiuſmodi grave eſſe ſolere;

charitatem

charitatem autem non eſſe ſolitam obligare ad opem cum gravi incommodo ferendam. At demus minimo pretio, demus precibus poſſe illum redimi quemadmodum pios manes luſtralibus pœnis redimi poſſe compertum eſt. Etiam hoc dato nihil evinces.

446. *Diſparitas inter reos hujus vitæ, & defunctos.* Ratio enim, cur hominem ad mortem damnatum redimere non tenear, hæc eſt, quòd nec ipſe quidem, etſi poſſit, redimere ſe teneatur, cùm illi liceat juſtæ Judicis ſententiæ ſe conformare. Charitas autem non me obligat, ut proximo præſtem, quod ipſe ſibi ex charitate præſtare non tenetur. At pii manes cùm ſint in termino, quantum in ipſis eſt, quàm citiſſimè poſſunt, ad finem ſuum tendere debent, atque adeò Purgatorio egredi. Atque obligatio hæc eſt charitatis, tum in Deum, ut eius gloriam magis augeant, tum in ſeipſos, ut beatitudine quamptimùm fruantur. Nec verò poteſt illis videri tam bonum ſatisfacere velle Juſtitiæ divinæ per ſeſe, quàm vivorum precibus liberatos Deo potiri, eiusque gloriæ per actus amoris patriæ multò excellentiùs ſervire. At reis capitis ut plurimum ſatius eſt, ac fere conducibilius Reipublicæ, morte luere criminum pœnas, & juſtitiæ humanæ per ſe mortemque ſuam ſatisfacere, quàm ſe redimere, aut ab aliis redimi: quo fit, ut charitas ad eos redimendos non impellat. Quòd ſi poneres præſtare illis, ac Reipublicæ ſe redimere, ac vivere, idque illos noſſe, & ipſi ad redimendam vitam, ſi poſſent, obligarentur, & alii ſi ſine gravi incommodo illis liceret, eadem charitatis lege tenerentur. Et hac ratione tenet Coninck, *Si lytrum quod exigitur ad redemptionem captivorum alioqui necandorum, ſit exiguum, ab iis qui non incommodè poſſunt, ſolvendum eſſe. Præſertim, quando inde non imminet periculum, ne hoſtes ea occaſione plures, ac ſæpius pauperes capiant, & hoc modo cives opibus ſuis ſpolient. Hinc Imperator Mauritius, quòd ab Avarum Rege exiguo valde lytro, quatuor ſcilicet ſiliquis, quibus ſingulos redimendos offerebat, captivos redimere noluit, graviter à Deo punitus eſt, ut refert Baronius ad Annum Chriſti.* 560. Hæc ipſe Coninck ad verbum de Eleëmoſ. Dub. 8. n. 144.

447. *Exhortatio ad eam legem obſervandam.* Conſtet itaque naturæ lege vivos obſtringi, ſuppetias ferre vità functis. Et cùm, ut oſtendimus, Turcæ, ac Gentiles ipſi eam legem ſtudioſè obſervent, conſtat Chriſtianos officii ſui hoc in genere immemores, Turcis ac Gentilibus eatenus deteriores eſſe. Accedit Porrò ad hæc, quòd etiam in inimicos amor noſter naturæ lege ferri debet, cùm & ipſi nobis proximi ſint per naturæ humanæ communionem, & repræſentationem SS. Trinitatis. Ex quibus efficitur longè nos magis obligari ex caritate ad ſubſidium piorum manium, qui nobis ſunt amiciſſimi. Quocirca ſi ſenſum aliquem humanitatis, ſi naturæ legis retinere velimus, parendum eſt huic animas defunctorum juvandi neceſſitati. Imò quia non homines dumtaxat, ſed homines Chriſtiani ſumus, amplectenda nobis illa neceſſitas eſt, & quod præcipit, non neceſſitate, ſed prolixiſſimâ voluntate eſt exequendum.

ARTICULUS II.

Ad opitulandum defunctis caritas Supernaturalis nos obigat.

PRÆFATIO.

NON neſcio neglectum vel charitatis, vel miſericordiæ vel etiam pietatis in pios manes, ſi alia obligationis capita ſubducas, venialis tantùm culpæ arguendum eſſe. Primùm enim etſi eorum neceſſitas in tantis tormentis, graviſſima dici poſſit, ac debeat, tamen ſemper alii adſunt, qui eam levent, atque adeò qui te excuſent ſaltem à graviore noxâ, ſi cùm poſſis commodè, non eos juves: & verò Eccleſia communiter pro omnibus preces ac ſacrificium Numini offerre ſolita eſt. Deinde noſtra in nos inclementia, infligendos nobis olim cruciatus non prævertentium, gravis culpæ damnari non poteſt. Adhæc hebetudo mentis humanæ, & caligo quædam ignorantiæ purgantium tormentorum, neglectum iſtius ſubſidii magno crimini verti non ſinunt. Denique nec ſacri Codices, nec ſacroſancta Concilia, nec Eccleſiæ Patres eumdem gravioris culpæ damnarunt. Quamobrem ſi deinceps inclementiam illam graviùs inſecter, uſque eò ut ex argumentis, ac ſimilibus mortiferum crimen argui poſſe videatur; orationem meam ſic accipi velim, ut Sanctorum Patrum, ac Concionatorum dicta, ſano nimirum ac commodo ſenſu: non autem theologicâ lance ponderari. Conſtat enim vix, aut ne vix quidē ullos oratores ſacros in judicium non rapiendos, ſi quæ in amplificationibus ſuis, atque exhortationibus liberè apteque ad movendos animos profeꝛunt, theologica trutinâ expendi velis. 448. *Non ſuccurrere defunctis communiter eſt tantùm veniale.*

§. 1.

Prior obligationis cauſa.

Pars prima.

Statuitur.

449. *Præceptum caritatis erga proximum.* Sic *Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret* Jo. 3. Sic filius unigenitus eumdem amavit, ut ejus causâ vitam profunderet, & Spiritum Sãctum illi donaret. Sic Spiritus Sanctus adamavit, ut cùm deeſſet perſona divina, quàm illi largiretur, *caritas Dei diffuſa ſit in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis.* Sic denique tota Sanctiſſima Trinitas illum cordi habuit, ut ſingulis hominibus caritatem mutuam præceperit, ut non modò ipſa per ſeſe, ſed & per omnes amorem omnibus exhiberet. Et præceptum illud quidem per Moyſen primùm promulgatum eſt in hanc ſententiam. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua, ex totis viribus tuis, proximum autem ſicut teipſum.*

450. *A Christo etiam promulgatum.* Sed cùm Numini primis in votis eſſet, ut ſtudioſiſsimè ſervaretur, ipſa Numinis Sapientia inſtaurare illud, ac per ſe denuo promulgare voluit. verba legis ſunt. Jo. 13. *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem ſicut dilexi vos*, & aliàs idque etiam ſub vitæ finem idem ejuſdem Jo. c. 15. inculcans: *Hoc eſt*, ait, *præceptum meum, ut diligatis invicem*, & iterum, *hæc mando vobis, ut diligatis invicem.* Nimirùm triplex hæc repetitio vehementiam indicat deſiderii quo fertur ad legem ſtabiliendam, ejuſque obtinendam obſervationem. Deinde mandatum hoc novum appellat, quod in veteri lege proximum ſicut nos ipſos amare juberemur, Chriſtus autem velit illum à nobis amari ſicut dilexit nos, quos certè dici poteſt plus dilexiſſe, quàm ſeipſum.

451. *Ratione probatur.* Cæterùm quòd ipſe hoc in genere præcepit, ratio etiam exigit, & velut imperat. Nam cùm Deum charitate ſupernaturali amare teneamur, etiam proximum amemus, neceſſe eſt. Siquidem & Dei filius, & eximia quædam participatio eſt, quatenus donis ipſius ſupra naturam evectus, atque ad cœleſtem beatitudinem deſtinatus, in qua beatitudine, ſumma Numinis gloria poſita eſt, adeò ut proximum diligere ſit Dei gloriam velle, ac proinde Deum amare.

452. *Præcepti caritatis ſuper naturalis differentia à præcepto naturali.* Porrò eatenus differt hoc præceptum à præcepto caritatis in proximum naturalis, quatenus altera caritas ab alterâ differt. Nam quæ naturæ inſita eſt, tendit in proximum, ut divinitatis imago naturalis eſt, ſive propter libertatem, ut è Patribus non pauci volunt, ſive propter triplicem in unâ animâ facultatem, adque adeò unius eſſentiæ divinæ in tribus perſonis repræſentationem. Quæ autem ſupra naturam ſita eſt charitas in eumdẽ tendit, ut Numinis imago eſt ſupernaturali: Quippe prout refert per gratiam, eſſe divinum, cujus hæc nos conſortes facit; per fidem, divinam Sapientiam; per ſpem, divinam bonitatem, quæ ſpei baſis, & quidam oculus eſt; denique per caritatem, amorem itidem divinum. Deinde caritate naturali proximum proſequimur, quatenus capax eſt beatitudinis naturalis, ſive naturæ accommodatæ: ſupernaturali verò, quatenus Deo frui poteſt, modo naturæ vires longè fugiente, ſito in beatificâ viſione, cui perfectiones divinæ obverſantur, quà nullam habent cum naturâ connexionem, nec naturæ viribus poſſunt participari. Itaque præcepto charitatis naturalis jubemur velle proximo bona, beatitudinemque naturalem; ſupernaturalis autem, ſupernaturalem: illam ut Numinis mancipio; hanc, ut filio, & hæredi.

Ex quibus metiri licet precepti, de quo agimus, gravitatem, præ gravitate præcepti naturalis. Nam quò res præcepta excellentior graviorque eſt, eò lex graviùs obligare nata eſt. Ac proinde ambigi nequit, quin vehementiùs impelli nos par ſit ad amorem proximi ſupernaturalem, atque ad procurandam illi beatitudinem divinam ac cœleſtem, quàm lege naturæ ad naturalem. Et ſanè ægriùs fert Dominus infringi mandatum, quo filiis obſequii quidpiam exhiberi volebat, quàm quo mancipiis curam aliquam adhiberi. Quæ quidem eò perfectiora ſunt, quò clarior ex caritate ſupernaturali redundat in Deum gloria, quàm ex naturali: Etenim ejus gloriæ jactura, quæ violatione ſupernaturalis caritatis continetur, crimen illius exaggeret, neceſſe eſt: quemadmodum contumeliam aggravat honoris, qui per eam periit, pretium ac præſtantia. 453. *Et gravitas major.*

Atque ex his plus nimio ſe prodit obligatio ſubſidii in defunctos. Ut enim non iteremus illos *proximi* nomine comprehendi: Chriſtus in hac lege ferendâ, vel ut Legiſlator ſpectari poteſt, vel ut Pater. Si prius, cùm ea lex favorabilis ſit, & generalis, univerſæ nimirùm genti Chriſtianorum lata, debuiſſet Legiſlator diſertè ab ea excludere defunctos, ſi excludi voluiſſet: propterea quòd lex favorabilis, ad quàm plurimos poteſt, extendenda ſit, 454. *Obligat ad pios manes ſalvandos.*

non

non ad pauciores reſtringenda. Si verò Chriſtum ut parentem aſpiciamus, eamque illius legem ut ultimam voluntatem: profectò cùm parens quiſpiam morti vicinus, coactis ad ſpondam ſuam univerſis liberis ſupremùm loquens, ultima mandata illis dat, ſolet majoribus ac provectioribus ſingulariter commendare curam natu minorum; horumque tutelam bonis ac prudentibus viris committere? nempe quia eorum infirmitas, & ſeſe ſuaque regendi imperitia, impotentiaque auxilio alieno indiget. Et arbitramur Chriſtum Opt. Max. Parentem, chariſſimas defunctorum animas calamitatis ſuæ levandæ prorſus impotentes, oblivione, aut voluntate prætermiſſe tum temporis, cùm cæteris liberis communiter proſpiceret, & præcepta ultima traderet? Quid dicam crudelitatis arguendum illum, qui moriens filio cuſtodiâ detento opem ferendam non imperaret; cùm etiam alieno, & inimico, & mortis ſuæ machinatori authorique, caritas, humanitasque favendum tum maximè præcipiat? An verò exiſtimabimus eumdem Chriſtum, aut inhumanum in pios manes fuiſſe, pridie quam pro ipſis pateretur, ac moreretur: aut quàm id temporis mandavit, commendavitque caritatem, neglexiſſe, cùm tamen dilectionem ſuam in regulam noſtræ etiamtum proponeret?

455. *Confirmãtur hac ex verbu Chriſti caritatem præcipientis.*

Sic enim argumentari licet: dum ita jubet Chriſtus: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos*, particula illa *dilexi vos*, ad defunctos etiam ſignificandos ſe porrigit, cùm omne genus dilectionis in omnes denotet, nominatimque paſſionem, ac mortem Chriſti, cujus fructus ad omnes derivatur. Igitur dilectio, quæ præcipitur, etiam ad pios manes extendatur, oportet. Alioqui enim certè mandatum illud caritatis, verè *novum*, at non ſat piè diceretur, quoniam præter humanum morem, dum caritatem in filios, pariterque fratres præciperet, eos illo præcepto non comprehenderet, qui maximè alienæ opis indigent. Quod ſi verò Chriſtus pios manes eo præcepto comprehendit, ergo quà precibus, quà modis aliis via illis in cœlum expedienda eſt. Et ſequela hæc patet: quia omnium Theologorum conſenſu obligor lege charitatis proximo, dum commodè licet, beatitudinem procurare; igitur & tollere beatitudinis adeundæ impedimenta, ex quibus eſt obligatio ad pœnam culpæ remiſſæ debitam, quoniam eâ manente beatitudo nequit acquiri. Et verò qui ad finem alteri comparandum aliqua lege tenetur, etiam ad media, ut vocant, ei comparando neceſſaria teneri compertum eſt.

Pars secunda.

Eiuſdem cauſæ explanatio moralis.

456. *Vis illius obligationis.*

Cum itaque cõſtet obligatio caritatis ſupernaturalis in defunctos, atque adeò ſubſidii iiſdem providendi, vis ejus obligationis expendenda eſt. Primùm itaque cùm charitas animum impellat ad benè Deo volendum, ejus verò infinitæ majeſtati, ac beatitudini nihil addere verè poſſimus, ipſe loco ſuo proximum exhibet, quippe quem naturæ, gratiæque donis ei communicatis ſibi ſimilem, & tamquam alterum ſe effecit: ut quæ bona ipſi reddere ex charitate deberemus: ea proximo eorum capaci reddamus. Cùm igitur propter ſtabilem in gratiâ confirmationem, & indubitatam gloriæ cæleſtis ſpem pii manes plurimum de divinis participent, conſequitur & ſimillimos Deo eſſe, & eorum quæ Deo tribuenda eſſent, plurimum iis ex charitate deberi. Sicut igitur ei, qui juſſus eſſet filiis ſolvere, quod parenti debetur, eadem ineſſet obligatio illis ſolvendi: ita qui caritatis officia defunctis negat, perinde reus eſt, ac ſi Deo negaret. Sed rem preſſiùs urgeamus.

457. *Quia Deo conjunctiſſimi.*

Tantò ſtrictior eſt obligatio aliquem diligendi, quantò is amore dignior eſt. Ut ergo Deus maximè omnium amore dignus eſt propter inſitam bonitatem, ſeu cumulum perfectionum omnium; ita cæteris paribus amor ac charitas in pios manes ea proportione creſcere, & excellere debet, quâ ad Deum, propter quem diliguntur, accedunt, eique conjunguntur. Atqui indiſſolubili intimoque amore, plurimiſque aliis divinis donis ei conjunguntur: igitur excellere debet ea charitas, quæ illorum merito par dici poſſit, ac proinde obligatio eos diligendi, & miſeriis eripiendi non poteſt in minimis numerari.

458. *Vtpote Dei filii.*

Illuſtrari hæc magnopere poſſunt, ſi, quibus gradibus pii manes ad Deum accedant, attendamus. Enimverò filii Dei ſunt, & ipſi concepti de Spiritu Sancto, natique ex Maria Virgine, neque poſſunt tanta dignitate excidere. Etenim cùm Spiritus Sanctus nullam in Sanctiſſimâ Triade perſonam producat, gaudet inter homines habere filios, eoſque ſibi gignit, eſſentiæ ſuæ communicatâ velut particulâ. Et Immaculata Maria adminiſtram matremque hac in generatione ſe præbet, nempe precibus, & amore, ac favore eos Deo pariendo. Et licèt hæc utraque præ-

rogativa mortalibus obtingat: tamen purgandis animis ſingulariter competit, quod jam competat felici quadam neceſſitate, atque adeò nullâ umquam vi, aut ætate poſſit illis perire. Atqui filii deliciæ ſunt parentum, & ſolent hi majorem illorum, quàm ſui gerere curam. Quum ergo Spiritus Sanctus amorem ſui, ac ſuorum præcipit, amorem piorum manium, ac proinde ipſorum in tantâ ſuâ neceſſitate levamentum maximè præcipit.

459. *Et Chriſti Sponſæ.* Deinde eædem animæ Numinis Sponſæ ſunt, non quidem *una caro*, effectæ ſed, quòd longè præſtantius, unus ſpiritus cum eo: nec poſſunt aliud velle, aut nolle, quàm velit, noliťue Deus: isque amor, atque voluntatum conſenſio divelli non poteſt. Et tamen tam nobiles, tam dilectæ Deo Sponſæ, pro thoro nuptiali, rogum invenêre, in eoque non modò flammâ vindice ardent, ſed & ſimul illius, qui caſtigat uritque, deſiderio, & amore. Quamobrem & ipſe Sponſus, qui caſtigando amat, & urendo uritur earum amore, quique promiſcuè vult diligi amicos, imò & inimicos ſuos, ſcilicet Sponſas illas ſuas amantiſſimas amantiſſimè à mortalibus adjuvari imperat.

460. *Et fratres matreſue.* Quòd ſi veritate teſte, *qui fecerit voluntatem Patris, qui eſt in cœlis, ille Chriſti frater, & ſoror, & mater eſt*, id eſt, tanto ipſi eſt in amore, ac ſi his omnibus nominibus Chriſto conjunctus eſſet: ſi homines juſti revera ejuſdem fratres ſunt, eiuſdem utique Patris ſoboles, & propterea ſic ab eo non ſemel appellati, & reipſa eiuſdem hæreditatis conſortes: ſi illius matres dici poſſunt, qui vel in ſuo, vel in alienis cordibus eum pariunt, omnia hæc nomina piis manibus apptimè conveniunt, & ideò his omnibus nominibus à Chriſto adamantur. Cùm igitur legem tulerit omnes communiter amandi, quis dubitat quin hunc amorem in eos effundi voluerit; Quis ambigit, quin eorum unumquemque ita velit iuvari, ac ſi ipſius, & frater, & ſoror, & mater eſſet? Audis hæc Chriſtiane? & quid, quæſo, faceres, quid non faceres pro fratre Chriſti naturali? quid pro ſorore, quid pro matre faciendum, patiendumque cenſeres? Quid; particulam illius crucis igni, & uſtioni expoſitam negligere nequires, & ſi togam illius, aut capillos habere poſſes, omni amore, cultu, cuſtodiaque dignos crederes.

461. *Et viva membra.* Et ecce non modò fratres, aut ſorores, matreſue Chriſti, non modò togam, aut capillos, ſed eiuſdem viva membra flammis expiatricibus conflagrare audis. Sic enim Apoſtolus 1. Cor. 12. *Vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro.* Quod Auguſtinus tract. 28. in Joan. ita demonſtrat. *Si ipſi fideles non eſſent membra eius, non diceret Saulo: quid me perſequeris? non enim Saulus ipſum, ſed membra eius, fideles eius, in terrâ perſequebatur. Noluit tamen dicere ſanctos meos, ſervos meos, poſtremò honorabiliùs fratres meos: ſed me, hoc eſt, membra mea: quibus ego ſum caput. non enim, inquit, Chriſtus totus in capite, & non in corpore: ſed Chriſtus totus in capite, & in corpore.* Sic ille doctor. porrò noſti membra iſta intimè fortiſſimeque ab eo adamari, ſicut eorum causâ corpus ipſe ſuum diſcindi flagris, & denique vitam profundere voluerit: Inſuper noſti amorem in omnes ab eo præcipi; quo igiter animi ſenſu, quantâ benevolentiâ ad eorum in flammis levamen ferri te oportet! Quid? Charitas non tantùm naturalis, ſed etiam ſupernaturalis te obligat ad eripienda vel tui, vel alterius membra corporis, ſi fortè flamma hæc invaſerit, aut niſi iuves, ſit invaſura: membra igitur Chriſti ſpiritualia, atque ut cum Deo ipſo loquar, *pupillas oculi* divini, an dubitare potes, quin igne illo ardentiſſimo ex charitate ſupernaturali ſint eripienda?

Enimverò nolle ex flammis eripere viva Chriſti membra, quid aliud, quàm Chriſtum ipſum nolle eripere? Quid enim membra eius in purgatorio attineri, aut vindicibus illis flammis excruciari, quàm attineri atque excruciari ipſum Chriſtum? Quid aliud Laurentii membra ſuper craticulâ torreri, quàm torreri ipſum Laurentium? Itaque cunctari, aut nolle eripere pios manes, viva utique, ut diximus, Chriſti membra, eſt ipſum Chriſtum cunctari, aut nolle eripere. Verùm quid hîc moror? nemo alius id tam clarè, quàm Chriſtus ipſe pro ſupremo ſuo tribunali, orbe univerſo audiente dicturus eſt, hiſce verbis Matth. 25. *Amen dico vobis, quamdiu feciſtes uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtes; eſurivi, & dediſtis mihi manducare.* Quò alludens D. Chryſologus Serm. 14. in Pſal. 40. cuius hoc initium. *Beatus qui intelligit ſuper egenum, & pauperem*, ſic ait, *nuditate algidus, tabidus fame, ſiti aridus, laſſitudine tremens, defectu luridus quod egenus ſit, intelligere, quis labor? Et ſi labor intelligentiæ nullus eſt, unde intelligentiæ fructus? Oremus fratres, ut ipſe intelligere nobis intelligenda concedat, qui ſe intelligi in paupere demonſtrat, quod ipſe, qui cœlum regit, ſit nudus in paupere, quod in eſuriente eſuriat ſaturitas rerum; quòd ſitiat in ſitiente, fons fontium: intelligere quomodo non magnum eſt, quomodo non beatum* 462. *Imo ipſe Chriſtus.*

beatum intelligere; quòd ei ſit ampla paupertas, cui anguſtum eſt cœlum, qui ditat mundum quòd egeat in egente, quòd fruſtum panis, aquæ calicem, dator omnium quærat, quod ſe Deus amore pauperis ſic deponat, ut non adſit in paupere, ſed ipſe ſit pauper. Ita Chryſologus, qui deinde ſic pergit: *Sed quomodo aut in ſe transfuderit pauperem, aut ſe in pauperem infuderit, dicat ipſe iam nobis: Eſurivi, inquit, & dediſtis mihi manducare; non dixit, eſurivit pauper, & dediſtis illi manducare; ſed eſurivi ego, & dediſtis manducare mihi: ſibi datum clamat, quod pauper acceperit, ſe manducare dicit, quòd comedit pauper: quod bibit pauper, ſibi teſtatur infuſum.* Ac deinde progreditur, expenditque Chriſtum non modò ſibi gratulari, quòd datum pauperi munus acceperit, ſed & teſtari ſemet in paupere miſerias paſſum eſſe. Quæ quidem oratio ſanè præclara eſt, & ad Chriſti ſenſum perquàm accommodata: ſed ſi de quolibet paupere vera eſt, ad pauperrimos Purgatorii pauperes multò ſatius transferenda eſt. Quare dicere jam licèt Chriſtum Redemptorem piaculari flammâ torqueri; atque adeò ipſum iterare illud lugubre carmen *Miſeremini mei, miſeremini mei ſaltem vos amici mei*: pro quibus tot, & tanta pertuli vivus, & ecce mortuus in mortuis dilectiſſimis mihi membris nunc acerbiſſimè crucior. Quæ verba ſi non ardentiſſimam charitatem, ac benigniſſimam miſericordiam è cordibus noſtris eliciant, certè quidem eam exigunt.

§. 2.

Poſteriores obligationis cauſæ.

463. *Sunt in neceſſitate.* SED caput eſt hac in materiâ piorum manium demonſtrare neceſſitatem: quandoquidem hæc maximè, cæteris quidem paribus, momentum addit obligationi. Porrò neceſſitas animarum eò pluris fieri debet, quò plus cruciatuum tolerandum illis eſt, niſi ſuccurras, & quò minus ipſæ per ſe poſſunt illos levare. Cruciatus autem duplices ſunt, ſcilicet damni, & ſenſus, & utrique omni humano cruciatu graviores. Impotentia verò eos ſublevandi, ut ſæpè dictum eſt, & dicetur, ſumma eſt.

464. *Objectio.* Neque ſat eſt ad excutiendam adjuvandi obligationem, quòd licet tu ipſe non adjuves, credibile ſit alios illis opem laturos: neque verò defuturas illis communes Eccleſiæ preces, ac ſacrificia. quamvis enim hæc ratio obligationis vinculum laxet, minimè tamen diſſolvit. quippe quòd ſemper aliæ & aliæ ſint animæ, quibus, niſi medeare, ut facilè potes, graviſſimi dolores ſint ſubeundi: Præterquam quòd etiam illæ, quas ab aliis mortalibus juvari pones, non omninò eripiantur è graviſſimis malis, & interea citra incommodum poſſunt à te ſublevari. Igitur pios manes non conari in hac ſua ſubſidii neceſſitate levare, procul dubio caritati divinæ repugnat. Et verò ita diſertiſsimè ſentit Carthuſianus, cujus hæc eſt oratio: *Omnino extra viſcera exulat charitatis, & omni eſt fraterno ſpoliatus amore, qui ſua negligentiâ, aut vecordiâ miſeras amicorum ſuorum animas in Purgatorii flammis ardere permittit: Cùm dicat S. Pater Auguſtinus, nulla præſentis vitæ ſupplicia, etiamſi univerſa congerantur, Purgatoriis eſſe tormentis coæquanda. Hæc tecum ſapienter penſites velim, ut id agas ocyus in animâ proximi, quod tibi in ſimilibus pœnis cuperes impendi.* Ita Carthuſianus Epiſt. ad Doctorem Theologiæ Colonienſem apud Bzovium Anno 1471.

Quæ cùm ita ſint, nemo, ut opinor, 465. homo catholicus miſeras illas animas ope ſua deinceps deſtitui poſſe autumabit. Et verò nemo eſt, qui infantem in ignem lapſum non ſtatim eripere feſtinet, etiam cum aliquo ſuo periculo. Et fuit non pridem illuſtriſſima quædam Belgii fœmina, quæ cùm foco aſſidens aviculam è camino fortè in ignem collapſam animadvertiſſet, derepente omnes famulas circumſtantes in illius auxilium, libertatemque beſtiolæ invocavit, unde opportuniſſimè edocta eſt à Sacerdote Religioſo iſtic præſente, cùm Deus naturæ tantam in miſellas etiam beſtias caritatem indiderit, longè illum ardentiore ſinceriore que animas complecti, quæ res id temporis non parum anxiam illam habebat. *Ergo iis opitulandũ, ut lapſo in ignem infanti.*

Nemo quoque eſt, qui ſe omnium execratione digniſſimum non putaret, ſi hominem colluctantem cum undis, ſubſidio, quod afferre commodè poſſet, non dignaretur: & erit catholicus, qui non ſe indignum putet pios manes negligere, cùm liberare poſſit, licet negligentia illa ob cauſas allatas veniali tantùm culpæ verti queat? 466. *Aut homini in flumen.*

Jam Regis filium, & Regni legitimum hæredem, dum jus, faſque eſt, non reſtituere in integrum, etiam barbaris deteſtabile cenſetur, ſi præſertim ejus virtus ac probitas, ac merita parentis illum Regno alioqui digniſſimum demonſtrent. Atqui pii manes cæleſtis Regni legitimi hæredes, cœlo extorres, inſuper ergaſtulo attinentur; virtuſque illorum, ac probitas 467. *Aut filio Regis regno exturbato.*

Regno dignos illos efficiunt, & merita Chriſti Regis, amantiſſimique eorumdem parentis, reſtitutionem proveƈtionemque ad ſolium cæleſte exigunt, iis ergo ſuppetias non ire inhumanum eſt, adeoque divinæ adverſum caritati. Quare cùm hæc etiam, ut vidimus, totius Sanƈtiſſimæ Triadis inviolabili lege præcepta ſit, an erimus Chriſto fideles, an legitimi Numinis filii, niſi piiſſimos illos Numinis filios ad Regnum cæleſte omni ope provehamus?

468. *Alioqui ne Chriſtiani quidem ſumus.* Tantum abeſt, ut ne verè Chriſtiani quidem dici mereamur: nam ſi Chriſtianus eſt Chriſti diſcipulus, quo nomine Chriſti aſſeclæ olim appellati fuere, *In hoc*, (ait ipſe,) *cognoſcent omnes, quod diſcipuli mei eſtis, ſi dileƈtionem habueritis ad invicem*: Jo. 15. nec dicas ſufficere ſi viventibus eam præſtes: ut enim vera caritas eſſe deſinit, ſi viventium, vel unum quamlibet inimicum communibus charitatis divinæ officiis proſequi recuſes (quoniam una, eademque ratio eſt omnes diligendi, quòd ſcilicet omnes ſint res, ac bonum Dei) ita ſi mortuis prætermiſſis ad omnes vivos, & ſolos caritatem extendas. Ergo ad vos omnes, ô pii Leƈtores, pertinent hæc Pauli. *Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti*: Gal. 6. Ea enim Hugo Etherianus ad pios manes juvandos allegat, de regreſſu animarum c. 15. Et ſanè reƈtè pœnas purgantes onera voces, & graviſsima quidem onera, non modò quòd acerbiſsimo mœrore ac moleſtia afficiant animas, ſed etiam quòd eaſdem naturâ, & totis deſideriis ſurſum tendentes, inſtar graviſsimorum onerum propiùs ad centrum Univerſi depreſſas detinent. Rurſum reƈtè à vivis portanda dicas, quòd caritas ea velut imponat cordibus piorum, quippe quæ miſerias alienas miſeranti faciat proprias, nec abjicere aut obliviſci ſinat. Et ideò D. Ambroſ. ut veram in Theodoſium Imperatorem caritatem ſuam eſſe demonſtraret: *Dilexi*, inquit, *& ideò proſequor eum uſque ad regionem vivorum, nec deſeram, donec fletu, ac precibus inducam virum, quò ſua merita vocant, in montem Domini ſanƈtum*. Ut namque reƈtè Simon Caſſianus l. 13. in Evang. c. 129. *non poteſt eſſe in abſentiâ dileƈti, otioſus legitimus amor, & poſt mortem exhibet dileƈtis officia ſervitutis.* Reƈtè *Servitutis.* Divina enim caritas alumnos ſuos velut defunƈtorum ſervos urget, adigitque ad opem iis ferendam Id quod in Anthea Lucenſi fœmina luculenter compertum eſt. Hujus enim in accurando mortuorum negotio, quanta fuerit ſedulitas, quantus animi ardor, vix fando poſſit explicari. Etenim cùm perpetuo ac duriſsimo jejunio, ſimpliciſsimâ in tunicâ hyemem toleraret, precibus continuis vitam ageret, & quodam divinitatis impulſu concurſaret, Sabaudum, Mantuanumque Regulos, ipſumque Cæſarem adiret, quidquid auferre poterat, totum expediendis illico piarum animarum nominibus impendebat. Ob eamque cauſam Virginum Collegia, & hoſpitales ægris domos ædificandas curavit. Et verò tam ardentis animi ſenſu in id opus incũbebat, ut omnes facilè in ſua vota pertraheret, cùm *mortuos ſuos* ruſticâ quadam vocis inelegantiâ, ſed pluſquam civili diceret charitate. Ita memorat Noſter Joannes Rho de Amore. l. 1. c. 4.

Et utinam alii, aliæque ſimilia faƈtitarent, aut certè ad eam caritatem longo licet intervallo accederent! Sed neſcio quo paƈto evenit, ut cùm caritas multos Chriſtianos impulerit, impellatque ad curanda miſerorum corpora in Xenodochiis, noſocomiis, orphanotrophiis, aliiſque ejuſmodi piis locis, piorum manium calamitates oblita videatur. Pauca videas per orbem ſodalitia in eorum gratiam ereƈta, & cœnobia quidem, ac Sacerdotia, ſeu Canonicatus eâ cauſâ inſtituta ſunt, ut ex cantu divino, pauperumque alimentis fruƈtus ſatiſfaƈtionis, impetrationiſque ad vitâ funƈtos manaret: ſed novit Deus, novit plebs Chriſtiana, quàm rarò voluntas hæc Fundatorum reƈtè expleatur; ſive quia rara ac levis eſt cura defunƈtorum, ſive quia bona Crucifixi malè expendi ſolent. Jam privatorum ſtudium ſuos adjuvandi quàm exiguum ſit, ex hiſtoriâ Lazari diſce. Num ægrotat Pater, aut frater aliquis? Marthæ, & Mariæ inſtar renunciant Domino, dicuntque nec ſemel, & cum crebris lacrymis: *Ecce quem amas infirmatur*. At vix triduo à morte elapſo, ne de illo cogitare quidem ſuſtinent, *quatriduanus eſt, iam fœtet*, & de multis verè nimis dici poteſt illud Pſalmiſtæ; *periit memoria eorum cum ſonitu*; æris videlicet campani, quod viventes honoris potiùs ſui causâ quàm defunƈti, magnificè pulſari curant. ſed ut inſinuavi, ea demum caritas vera eſt, quæ viventium bono conſulere non contenta, ad mortuos ſe porrigit, nec enim acquieſcere poteſt qui revera alteri benè vult, niſi eidem benè ac beatè ſit. Curta nimis, & anguſta ejus caritas eſt, cui quod procul ab oculo, procul eſt ab animo.

469. *Querimonia de inopia caritatis in defunƈtos.*

ARTI-

ARTICULUS III.

Miſericordiæ lege piis manibus opitulandum.

§. 1.

Declaratur.

470. *Miſericordiæ lex ſæpe promulgata.* MISERICORDIÆ lex, non uno loco, nec ſemel lata, & promulgata eſt. Nam in veteri quidem Inſtrumento Zach. 7. *Hæc ait Dominus exercituum dicens. Juſtum iudicium iudicate, & miſericordiam, & miſerationes facite, unuſquiſque cum fratre ſuo.* Deinde in novo ſic immitem ſervum arguit Dominus Matt. 18. *Nonne te oportuit miſereri conſervi tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?* Sed nihil evidentius hoc in genere ſupremo Chriſti judicio Matth. 25: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum*, En pœna. Quæ culpa, quæve legis violatio? *Eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare: ſitivi, & non dediſtis mihi bibere.* Et verò dilectus diſcipulus idem dixerat à Magiſtro ſuo. Quamobrem Epiſt. 1. c. 3. *Qui habuerit*, ait, *ſubſtantiam huius mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo quomodo charitas Dei manet in eo?* Si charitate, & gratiâ Dei excidit, ratum eſt, offenſæ Numinis, & legis ejus violatæ, reus eſt.

471. *Ad miſericordiam ſpiritualem ſtrictiùs obligamur.* Quòd ſi autem miſericordiæ lege corporum miſerias levare tenemur, haud ambiguum, quin, & animæ, & ſtrictiùs quidem, depellere obligemur. Nam cùm ratio miſerendi, ſit miſeria, ſpiritualis miſeria longè gravior eſt; atque adeò miſericordia ſpiritualis magis neceſſaria. Adde, & hanc eſſe faciliorem, cùm citra incommodum exhiberi queat; & nobiliorem, tum quia bonum ſpirituale præſtantius eſt corporali, tum quia animus cui benè fit, præſtantior corpore, tum denique quia actio, per quam animo opitularis, eſt nobilior.

472. *Lex miſericordiæ ſpectat defunctos.* Ex quibus manifeſta fit obligatio piis manibus opitulandi. Horum enim miſeria & corporalis dici poteſt, & ſpiritualis. Corporalis quidem, quia ignis quo torquentur, corporeus eſt, & cruciatus ei ſimilis quem corpus vivens vel potiùs anima illi inſidens patitur. Verè enim, ut probavimus, in illam ſævit agitque luſtralis ignis, eique ejuſmodi dolorem inurit, quem inureret ipſimet corpus inſidenti. Spiritualis verò vocari eadem miſeria poteſt, tum quia ſpiritum afficit, tum quia maximè ſita eſt in triſtitiâ ex privatione viſionis beatificæ & ſcelerum memoriâ manante. Quare ſi alterutra calamitas miſericordiam jure ſuo exigit, longè potiori utraque illam exiget. Ne autem quiſpiam perperam objiciat miſericordiæ legem ad ſolam mortalium miſeriam ſublevandam obligare, meminerit à Suario, cæteriſque Theologis, objecto materiali miſericordiæ, comprehendi eos omnes, quos caritas ſpectat, modò ſint miſeriæ capaces. Quare cùm charitatis virtus ad eos juvandos ſe porrigat, quis miſericordiæ legem ad ſolam viventium ſublevationem extendat? Accedit, quòd Chriſtus eum damnet, qui Domini ſervum, & Joannes, qui fratrem ſuum non ſit miſeratus: pii autem manes & Domini ſervi, & fratres noſtri ſunt: & horum igitur non miſereri, inhumanum, & miſericordiæ lege vetitum: præſertim cùm pluribus Scripturæ locis, miſericordia generatim præcipiatur, & avari, immitiſque ingenii ſit, nolle ad defunctos hujus legis fructum extendi.

§ 2.

Amplificatur ex conditionibus miſericordiæ.

CÆTERUM ut hæc obligatio luculentiùs monſtretur, tres mihi res expendendæ ſunt, quas ad miſerationem requirit Philoſophus 2. Rhetoric. cap. 4. Prima eſt ut qui miſeretur, alienam miſeriam æſtimet ſuam. Id quod authore D. Thoma q. 30. a. 2. duplici ratione poteſt contingere. Primùm per affectuum conſenſionem, atque ut vocant, unionem, quam verus amor parit: cùm amicus amico ſit alter ipſe, & alterius malum ſit utriuſque. Quare idem Philoſophus inter amicorum officia meritò mutuam commiſerationem recenſet. Poſterior modus in communione miſeriæ ſitus eſt: ſi nimirùm quis vel eadem patiatur, vel propter ejuſdem naturæ ſortiſque ſocietatem ſe pati poſſe arbitretur quæ in miſero videt. Nam propterea ejus illum miſeret. Quo pacto infirmi, ſenes, ac Sapientes, cùm propriam naturæ imbecillitatem agnoſcant, ad miſerandum proniores ſunt robuſtis, juvenibus, fatuis, qui cùm miſerias, vel experti non ſint, vel ſe poſſe experiri non exiſtiment, facilè iis ſe immunes fore arbitrantur. 473. *Conditiones miſericordiæ.*

Atque hinc exiſtit prima cauſa piorum manium miſerendi. Ut enim de officio amicorum 474. *Miſeria defunctorum*

noſtra conſeri poteſt.

amicorum nihil jam dicam, quis luſtrales
pœnas capiti ſuo imminere non credit?
Quis non gemit ſæpe, & certò ſe peccaſſe,
& raro ſtuduiſſe Juſtitiæ divinæ pro tot ſuis
culpis ſatisfacere; numquam, dum vivet,
cognitutum, an revera vel unam culpam
legitimo dolore diluerit? tantum abeſt, ut
noverit ſe illius unius pœnam ſolviſſe.
Quid de univerſis cenſendum? Etenim
ſingulis diebus, imò horis, imò vitæ mo-
mentis cumulantur noxæ; adeò ut *Iniqui-
quitates meæ ſupergreſſæ ſint caput meum,
& ſicut onus grave gravatæ ſint ſuper
me: Imò putruerint, & corrupta ſint cica-
trices meæ à facie inſipientiæ meæ*, & præ-
terea *infirmata ſit in paupertate*, ſive ut
alii legunt, *in malitia virtus mea*; adeò ut
pro noxarum multitudine, ac gravitate;
inopiâ gratiarum actualium, quæ pectus
corroborare natæ ſunt, magis ac magis
premar. Quare felicem ſe fermè quiſque
credat, ſi temporariis dumtaxar pœnis ca-
ſtigetur, ac propterea aliorum qui jam
nunc caſtigantur, malis, ad miſerationem
ſubſidiumque piorum manium commo-
veatur, oportet. Illud enim eſt quod Apo-
ſtolus monet Heb. 13. dum ſic hortatur:
*Mementote vinctorum tamquam ſimul
vincti, & laborantium tamquam & ipſi
in corpore morantes.* Etſi enim captivos
fidei causâ Chriſtianos hiſce verbis com-
mendet; velitque alios ad ciendam in ſe
miſericordiam reputare ſeipſos iiſdem
cum iis miſeriis ac vinculis premi: tamen
ad nos, & ad captivos noſtros, eadem ora-
tio ſpectat: & ita quidem, ut Apoſtolus
velit, cùm eadem captivitas nos maneat,
idemque Purgatoriæ flammæ ardor, hæc
velut jam pateremur, nobis ob oculos
mentis ponenda eſſe: & perinde, atque ſi
defunctorum in animis commotaremur,
eorumque cruciatus ſentiremus, ita ad le-
vamen eorum, & flammarum extinctio-
nem ferri nos oportere. Ita Jobum imi-
tabimur, qui c. 30. *Flebam*, inquit, *quon-
dam ſuper eum, qui afflictus erat, & com-
patiebatur anima mea pauperi.* Quem
locum nonnulli ſic legunt, ut dicat idem
vir ſanctus, *dilacerabar, urebar*; ut videa-
tur Spiritus Sanctus, ad commiſerationem,
de qua agimus, aſpexiſſe, & innuere, ut ſic
eâ exæſtuemus, quaſi idem ignis tormen-
tum perſentiremus. Quò etiam ſpectat
illud Auguſtini ac Caſſiodori apud Corne-
lium, *Sudet Eleëmoſyna in manu tuâ, quo-
uſque invenias juſtum, cui eam tradas.* Ut
intelligamus, dum de Juſtis ac piis mani-
bus juvandis agitur, totum hominem cu-
râ & ſollicitudine velut ardere debere; ſic
ut eleemoſyna ipſa calorem concipiat.

Quamobrem agnoſcis, mi Chriſtiane Le-
ctor, primam conditionem ad miſericor-
diam ab Ariſtotele requiſitam hîc adeſſe:
& te quoque, & omnes Chriſtianos prop-
ter hanc ipſam ad miſerandum urgeri,
cùm peccatis obnoxios piorũ manium mi-
ſeriis ac ſuppliciis obnoxios eſſe neceſſe ſit.

Nunc ergo videnda nobis eſt altera con- 475.
ditio ab eodem Philoſopho expetita, di-
ſpiciendumque, an & ipſa piis manibus
conveniat. Hæc igitur eſt, ut calamitas
ob quam miſerendum ſit, præter patien-
tium voluntatem contigerit; adeò ut illâ
ſe expedire nequeant. Siquidem, qui
ſponte miſer eſt, miſeratione indignus cen-
ſetur, ut patet in avaro, qui cùm pecuniæ
cupiditate ſeſe curis ac laboribus enecet;
& in libidinoſo, qui cùm multas noctes in-
ſomnes & anxias ducat; & in cupido vin-
dictæ, qui cùm tabeſcat, nullâ tamen miſe-
ricordiâ, ſed execratione potiùs atque im-
precatione digni judicantur: quippe quòd,
& poſſint, & debeant ejuſmodi miſerias à
ſe depellere. At piis manibus planè con-
trarium accidit. Quamquam enim prop-
ter maximam voluntatis ſuæ cum divina
conſentionem, Juſtitiæ divinæ ſe plectentis
manum velut exoſculentur & ament, ta-
men quia pœna illorum, caritatis propen-
ſioni, & beatitudinis deſiderio adverſatur,
& inſuper ſenſibilem dolorem inurit, uti-
que illam vehementer abhorrent, eoque
miſeriores ſe reputant, quò minus valent il-
lâ ſe expedire. Gemunt itaque cum Pſal-
miſta, *ſicut pullus hirundinis*, ſive ut Sym-
macus vertit, *ut hirundo incluſa*; quæ ni-
mirùm fruſtra clamat, neque clamore ca-
veam reſerare ullatenus poteſt. Item cum
Judæis apud Iſaiam c. 26. hunc in modum
gemunt: *Sicut quæ concipit cùm appro-
pinquaverit ad partum: Concepimus, &
quaſi parturivimus, & peperimus ſpiri-
tum, ſalutes non fecimus in terrâ.* Quaſi
dicant: puerpera quidem poſt partûs dolo-
res edit fœtum; at nos miſeri poſt dolores
longi puerperii, quòd Deum in nobis pa-
rere & poſſidere per viſionem beatificam
deſideravimus, peperimus ventum, id eſt
rem evanidam, ſeu nihil votis profecimus.
Curnam? ô miſerabiles! Quia, inquiunt,
ſalutes non fecimus in terrâ, id eſt, dum
eſſemus in vivis, rem ſalutis & ſatisfacien-
di ſtudium neglexìmus, qui ſenſus ad Vata-
bli interpretationem propè accedit.

Eſt autem præter voluntatem illorum.

Inde verò miſericordiæ neceſſitas & 476.
obligatio major emergit, quam Deus ore
Eccleſiaſtici non ſemel proclamat; nam
c. 4. *Ab inope*, inquit, *ne avertas oculos*, &
cap. 7. *neque inopem derelinquas.* Quid
enim inops? certè qui ſine ope eſt miſer,
& Iſaias,

Igitur eorum miſerere.

& Iſaias, Jeremias, aliique prophetæ inter præcipua Principum Judeorum crimina hoc ponunt; *Pupillo non iudicant, & cauſa viduæ non ingreditur ad illos.* Iſ. 10. *propter hoc,* ait, *Dominus Deus exercituum, fortis Iſrael: heu! conſolabor ſuper hoſtibus meis, & vindicabor de inimicis meis.* Quibus verbis oſtendit Deus primùm, velut compellendum ſe ad vindictam de hoc ſcelere ſumendam: quippe cui miſereri ſit proprium. Deinde eam fore acerbam: perinde ac gemit medicus malum adeò grave eſſe ac periculoſum, ut membrum eo affectum, vel uri, vel ſecari oporteat. Et paulò poſt pergens idem Vates; *Et erit,* inquit, *fortitudo veſtra, ut favilla ſtuppæ: & opus veſtrum quaſi ſcintilla, & ſuccendetur utrumque ſimul, & non erit qui extinguat.* Quæ ſic accipere poſſumus, ut his ſignificetur pœna immitium in miſeros, pupillos, & viduas, atque adeò in pios manes, qui propter impotentiam & derelictionem verè pupilli & viduæ vocari poſſunt; pœna, inquam, incendii purgantis; quo eorumdem immitium fortitudo, ſeu potentia juvandi nimium iners & otioſa, & opus pravum ita ſuccendetur, ut non ſit qui precibus ſuis, aut alia ope, illud extinguat, nempe in pœnam talionis. Quamobrem quod monet Eccleſiaſticus cap. 20. tibi nominatim ſcriptum exiſtima, mi Lector, *propter mandatum* Numinis tam gravibus ſuppliciis ſancitum, *aſſume pauperem,* Purgatorii pupillum, *& propter inopiam,* atque impotentiam, *ne dimittas eum vacuum.*

477. *Adde miſeriam eorū dignitati repugnare.* Præſertim cùm tertia conditio ad miſericordiam à Philoſopho requiſita, hîc quoque, & maximè adſit, ut pœna ſit præter dignitatem patientis: Quo enim celſior eſt gradus ejus, qui affligitur, eò magis miſerationem illius creſcere experimur: quoniam etſi eam mereatur, tamen celſitudo, ut ſupra vulgus eum effert, ita pœnæ reis communi eximere debere videtur. Et verò hæc eſt conſuetudo mortalium Judicum; ut nobiles ac primarios mitiore pœna plectant, quàm plebeios ejuſdem criminis conſortes; maximè cùm infamia ac pœna minor viri illuſtris æquare cenſeatur graviorem hominis vulgaris. Porrò de dignitate piorum manium nihil jam attinet dicere. Nota eſt ex dictis, & tamen nulla illius habitâ ratione plectuntur, ut prædones, ut parricidæ, ut malefici, ac ſagæ. O tormenti atrocitatem! neque dicas non poſſe à juſtiſſimo Judice puniri, niſi juſtiſſimis pœnis, imo citra juſtitiæ rigorem, ac ſummum jus re ipſa puniri. Nec enim id negare poſſumus, aut volumus; ſed tamen utcumque juſtè plectantur, multorum lapſus non tam culpæ quàm erroris fuit: & quantæ quantæ aliorum culpæ fuerint; tamen omnes filii, amici, ac Sponſæ Numinis ſunt, quando, & quamdiu plectuntur, & Regum inſtar cœlo dominabuntur. Igitur tantis in tormentis miſericordiâ digniſſimæ ſunt.

Quid enim? perimitur Rex Iſraëlitarum Saul malevolus in paucis & ſacrilegus, & David ei magnificè parentat, laudesque accinit, & mortui corpus à Philiſtheis raptum Galaaditæ honorificè contumulant. Dejicitur è feneſtra ſanguinaria Jeſabel, equorumque ungulis conteritur, & mittit Jehu, qui ſepeliant; *Quia,* ut ait, *filia Regis eſt.* Capitur fœdifragus Sedecias, & lugens Jeremias, *Cecidit,* ait; *corona capitis noſtri: Væ nobis, quia peccavimus: propterea mæſtum factum eſt in dolore cor meum: ideo contenebrati ſunt oculi noſtri,* Thren. 5. & cœli illæ Reginæ Regibus univerſis excelſiores, piiſſimæ ac religioſiſſimæ Chriſti Sponſæ, tantis calamitatibus oppreſſæ, miſericordiam non merentur? 478. *Miſerendum exemplo Iudæorum.*

§ 3.

Neglectus illius miſericordiæ culpæ vertendus.

ITAQUE ut Synopſim quamdam hujus articuli proponamus, cùm certum ſit miſericordiæ præceptum non corporalis tantùm, ſed & ſpiritualis, & verò miſericordia in pios manes cum utraque habeat aliquid commune, cùm inſuper exploratum ſit omnes miſericordiæ conditiones ab Ariſtotele requiſitas abundè hîc inveniri; ita ut piorum manium miſeriam arbitrari noſtram poſſimus, & hæc ipſa præter illorum voluntatem accidat, nec poſſit ab iis vitari, & præterea eorum dignitati repugnet eam perpeti; nihil eſt cur miſericordiæ lege, iiſdem ſuccurrere non teneamur. Itaque alienum eſt à pietate ac miſericordiâ, opinari negligentiam in hoc genere obnoxiam culpæ non eſſe, adeoque fruſtra in confeſſione Sacramentali aperiendam, & futile eſt rurſum dicere miſericordiam in vivos præcipi, non in vitâ functos. Conſtat enim omnium Catholicorum conſenſu, præcepto miſericordiæ mortales obligari ad ſepeliendos mortuos: cujus ratio redditur, quòd animis defunctorum, ad quas ſcilicet corpora pertinent, ignominioſum ſit ea inſepulta jacere. Et ſanè defunctorum animæ, adhuc in ſe, & in homi- 479. *Culpa non miſerentium.*

num memoria vivunt,& proptereà in juſtitiam peccat qui eorum famæ detrahit. Quidni igitur peccabit in miſericordiam, qui miſeras, cùm facilè poſſit, non adjuvat? Tu itaque Chriſtiane Lector, ſi intelligentiam propoſitis rationibus urgeri ſentis, voluntatem miſericordiæ permitte. Dum enim loquimur, dum ſcribimus, dum placidè hæc conſideramus, animæ cremantur, lamentantur, auxilium noſtrum implorant. Saltem vota illis mittamus, quodque agimus, aut cogitamus, hoc illorum bono agamus, & hæc enim *aqua extinguit ignem*.

§ 4.

Singula miſericordiæ opera negligit, qui in pios manes immitis eſt.

480. *Omnes miſeria in Purgatorio.* BELLE huc aptem illa Iſaiæ cap. 18. *Ite Angeli veloces ad gentem convulſam, & dilaceratam, ad populum terribilem, poſt quem non eſt alius: ad gentem exſpectantem, & conculcatam, cuius diripuerunt flumina terram eius.* Qui enim illi *Angeli*? illi nimirùm, qui vel votis, ac ſtipe egenis data, piis manibus annunciant captivitatem eorum brevi terminandam, vel Tutelares ipſorum defunctorum, qui obtentum operâ ſuâ ejuſmodi ſubſidium iiſdem renunciant. Quæ verò *gens* illa *convulſa, & dilacerata*, ſive ut alii legunt, *per omnes tribulationes tracta*? niſi ipſimet pii manes verè à Deo avulſi, & velut laceri ac ſuppliciis omne genus cruciatuum ſuperantibus conflictati. Qui quidem etiam *populus terribilis* rectè dicuntur, *poſt quem non eſt alius*, quia flammis inhorreſcunt, terrentque vel cogitantes, ſuntque centro terræ vicini, & à nobis remotiſſimi, & probabiliter orco continui. Et adverte aptiſſimè nuncupari, *gentem exſpectantem*, vel ut alii *exſpectantem, expectantem*, phraſi hebraicâ, quâ ſumma eorum exſpectatio denotatur. Adde, & de Purgatorio bellè intelligi iſta: *cuius diripuerunt flumina terram eius*, flumina, inquam, ignea totam intercapedinem terræ centro vicinæ inundantia, adeò ut ipſa non appareat. Bellè, inquam, hæc omnia Purgatorio accommodem, cùm in illud unum calamitates omnes confluxerunt, atque ideò omne genus miſericordiæ iis exhiberi par ſit. Quamobrem viſum eſt ſigillatim oſtendere opera illa, quæ vulgato hoc verſiculo indicantur,

Viſito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo, ex lege miſericordiæ eſſe præſtanda.

Viſitandi pii manes.

ITE igitur *Angeli veloces*, & inviſite *gentem convulſam, & dilaceratam* doloribus: nec te pigeat, mi Lector *viſitare ægrotos*. Sic enim præcipit Siracides c. 7. & Chriſtus ſatis innuit præceptum, cùm Matth. 26. in formula ſupremi Judicii, hanc inter cæteras damnationis rationem adfert, *Infirmus eram, & in carcere, & non viſitaſtis me*. Atqui pii manes infirmi ſunt, ægrotant, ardent febribus continuis, aliiſque peſtibus pleni ſunt: imò non febribus, non peſtibus, ſed vero ac ſulphureo igni conflagrant: eum quo collatæ febres ac peſtes deliciæ dici queunt. Inſuper teterrimo atque horribili carcere attinentur, de quo priùs diximus. Inviſendi ergo ſunt, ſi qui alii, & omni ope ſolatioque levandi, & *facilis* eſt ad eos *deſcenſus*, nec difficile *revocare gradum, ſuperáſque evadere ad auras*. Primùm enim in promptu ſunt, idque officii expetunt eorum Tutelares, ut nomine noſtro eos adeant, ſignificentque paratum à nobis ſubſidium. Certè viam ipſi norunt, quippe qui ſolatii, honoriſque causâ eos illuc duxerint, ut plerique tenent Theologi. Deinde & noſtri Cuſtodes gratiam fieri ſibi credent, ſi ad pios manes à nobis eadem causâ legentur, cùm ſint *Angeli pacis* ac miſericordiæ. Sed & votis noſtris, ac precibus eò penetrare licet. Nec enim fundentur eorum gratiâ, niſi in illos earum fructus effuſi, certiores faciant de beneficio mortalium, & credibile eſt divino quodam lumine eos ab ipſis dignoſcendos, ut grates, ac beneficia, quæ iam tum poſſunt reponere, reponant. Certè tunc ratum eſt illud proverb. 25. *Aqua frigida animæ ſitienti, & nuncius bonus de terrâ longinquâ*. Quin etiam dum iuvantur, dum liberantur, Patronos ſuos Angelorum loco habent, dicuntque cum Petro Act. 12. *Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus Angelum ſuum & liberavit me de manu Herodis*, ignis, inquam qui præterquam quod urat, eos detinet, & catenis quidem duabus, quarum una authore Suario ab igne iis inicitur, eſtque vis ſupernaturalis ac velut magnetica defunctos igni alligans: altera à Deo proximè, eſtque Numinis imperium, eoſdem certo ignis loco hærere volentis, quod animis divinæ voluntati coniunctiſſimis ſufficere, & fortiùs omni vinculo conſtringere docuimus. 481. *Pii manes infirmi, & captivi viſitari poſſunt.*

Ergo ite ad ægros, ac vinctos illos, *Angeli veloces*: omnis enim mora longiſſima illis eſt; quippe quòd doloris tanti momentum, 482. *Viſitandi.*

Digitized by Google

mentum, annus illis ſit. Ite: quia ſolâ miſeratione ægritudinem eorum levare poteſtis. Et hîc maximè verum eſt illud Philoſophi, *animo ægrotanti, medicus eſt oratio.* Addo eamdem eſſe medicinam, & quidem refrigeratricem, & ſimul purgatricem. Quis non ægros inviſeret ſi ſolo ſenſu doloris illorum, & pio in eos affectu morbos minuere, & ſæpe extinguere febres poſſet? Quod ſi S. Ignatius Conditor Soc. JESU, Pariſiis ab infido ſocio, & pecuniolæ ſuæ fure, Rhothomagum accerſitus ad ægritudinis ejus & egeſtatis levamen, ita cucurrit, ut licèt ægrotaret ille; tamen cervi inſtar præ ardore caritatis ferretur: Si S. Franciſcus Xaverius cùm Goam ex Japoniâ, aut aliunde in aliam urbem, in qua ægris commune domicilium erat, adveniret, primo quoque tempore ad noſocomium contenderet: Si Vincentius Carafa adoleſcens adhuc, rhedam vix alia de cauſa conſcenderet, niſi ut ad noſodochium veheretur, ibique nobiliſſimas manus fœtidis ægris curandis admoveret: ſi hæc, & ejuſmodi conſueta fuere SS. Gallicani, & Eliſabethæ, tum Reginæ Luſitaniæ, tum Duciſſæ Thuringiæ, item Radegundis, Placillæ, Mariæ Oegniacenſis pietatis officia; nos Purgatorii noſocomium, ægroſque longè deteriùs habentes, faciliusque juvandos, an negligere poterimus? Præſertim cùm & captivitate miſerrimâ, eadem via ac ratione ſolvere liceat, & in optatiſſimam libertatem aſſerere. Certè ſi non viſitaſſe hujus vitæ captivos, & ægros, eoſque neglexiſſe, æterno infelicique exilio dignum à Chriſto cenſetur: non adiiſſe carceres, ac noſocomium Purgatorii, quà precibus, quà ſtipe facilè per Angelos ac pauperes deportandâ (plus dicere metuo) gravi Purgatorii pœnæ ſubjacebit.

Potandi.

483. *Sitis grave malum.* ITE igitur Angeli veloces ad gentem *exſpectantem*, ſive ut alii ex Hebræo duplicant, *exſpectantem, exſpectantem*, nempe propter ingentem, qua conficiuntur, ſitim. Nam eodem decretorio Chriſti judicio condemnantur, qui ſitientes potare detrectant. Et verò in ſummis malis numeranda eſt ſitis. Etenim experientiâ conſtat, & ex aurito oculatoque teſte accepi, cùm Atrebati quibuſdam latronibus crura frangerentur, nihil illis gravius viſum eſſe, quàm ſitim: quippe quâ propter ſanguinis effluxum mirificè cruciabantur. Qui etiam fuit ſenſus S. Emmerami Martyris, & Epiſcopi Ratiſponenſis, qui plagis confectus, & linguâ mutilatus, cùm Vitalem Præsbyterum ſuum vidiſſet, collectis ad ſe explicandum viribus, potum petiit: quaſi nihil præter ſitim perſentiſceret. Quid autem de piorum manium ſiti dicemus? Sitis quidem mortalium eſt ſenſio vellicationis, potiſſimùm in ventriculo, œſophago, & faucibus, propter defectum humidi, & frigidi, quòd natura animalis appetit. At ſitis piorum manium eſt animi ſenſio, ac mœror ex privatione nectaris Beatorum. Ergo quantum nectari cedit humidum illud, ac frigidum, tantò ſitis piorum manium acerbior eſt ſiti mortalium.

Cui igitur comparabo te, ô ſacra defunctorum ſitis? An ſiti parvi Iſmaelis ob eam tantùm non mortui? An ſiti Iſraelitarum in deſerto commorantium, de quibus Propheta Regius Pſ. 106. *Erraverunt in ſolitudine, in inaquoſo: viam civitatis habitaculi non invenerunt, Eſurientes, & ſitientes, anima eorum in ipſis defecit.* An ſiti Sampſonis cædibus mille Philiſtinorum exhauſti: quibus patratis, *Sitiens valde clamavit ad Dominum, & ait, Tu dediſti in manu ſervi tui ſalutem hanc maximam, atque victoriam: En ſiti morior; incidámque in manus incircumciſorum.* Iud. 15. At Iſmaelis matri ſtatim fons ab Angelo oſtenſus ejus ſitim explevit: Moyſes Iſraelitis aquam è rupe extudit: Sampſoni è mandibulâ aſini fons proſiliit. Heu! ſitis piorum manium nullo fonte mitigatur. 484. *Sitis piorum manium incomparabilis.*

Itaque meritò cum Pſalmiſtâ lamententur hiſce verſibus, Pſ. 21. *Aruit tamquam teſta virtus mea, & lingua mea adhæſit faucibus meis.* Quid dicam & illud ejuſdem Vatis eis convenire? *Suſtinui, qui ſimul contriſtaretur, & non fuit, qui conſolaretur, & non inveni. Et dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potaverunt me aceto.* Pſ. 68. Quid? Idem Rex, ac Propheta ſitit, nominatimque optat bibere de ciſternæ Bethlemiticæ aquâ: & ecce per medios hoſtium cuneos, per certiſſima frequentiſſimaque vitæ pericula, quæritur illi, & affertur illa dulcis ac limpida Bethlemi aqua; & animis peruſtis, atque ultra modum ſitientibus vel negabitur, quo leventur; vel amara potio, ſitique moleſtior præbebitur? Cùm, inquam à filiis, ac nepotibus, aut amicis ſuperſtitibus, preces efflagitabunt, non modò oblivione, ſed & inclementi repulſa affligentur. Cave, mi Lector, ab ejuſmodi crudelitate: & cùm etiam inimicum ſitientem à Sapiente potare jubearis, amicorum manium ne ſitim neglige. Maximè cùm Deus ipſe refocillationem iſtam, ita acceptam habeat, ut Iſaiæ ore cap. 28. dicat, *Hæc eſt requies* 485. *Illa plangenda.*

Digitized by Google

mea. Reficite laſſum, & hoc eſt meum refrigerium; reficite, inquam, tantâ in ſiti, tantaque in morâ miſeros manes, in hac enim miſericordiâ, eſt mihi requies aolevamen.

Cibandi.

486. *Pii manes famens.* SITIS tormento non impar eſt cruciatus famis, fames enim ex attractione, ſeu vellicatione ventriculi ob inopiam alimenti naſcitur, eſtque ejus attractionis ſenſio. Et quia hominem in gravem, aut extremam neceſſitatem redigere poteſt, & ejus depulſio graviter præcipitur, ii quoque qui gravem egentium famem, dum facile licet, non levant, decretorio judicio ad orcum damnantur. Atqui & fament pii manes. Cibum enim ſummopere appetunt, & Eccleſiaſte teſte c. 14. *Non eſt apud inferos invenire cibum.* Vis noſſe quem cibum? *Non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem Pater veſter dabit vobis* Joan. 6. Cibum, inquam, animæ, cibum, qui eam ſatiet in æternum. O cibum! ô panem multo veriùs, quàm illum Danielis cap. 10. *deſiderabilem*! At quò optatius eſt illo paſci, eò ejus fames atrocior. Quàm enim durum omnibus illis accidere neceſſe eſt, cùm univerſorum Conditor *det eſcam omni carni, & impleat omne animal benedictione*, & propriâ illis beatitudine cumulet, uſque adeò ut abs illo provideatur de pabulo etiam *pullis corvorum invocantibus eum*, idem ipſe, qui ſanctarum animarum cibus eſt, pariterque ſatietas, ac beatitudo, piis manibus ſe ſubtrahat, neque audiat jugiter in fame tanta eum invocantes.

487. *Præſertim ſanctiores.* Quàm autem acerbiùs eſt Sanctioribus, hac Ambroſia privari! quippe quæ propter amoris vim majorem, ardentiùs eam appetant: quemadmodum abundantior calor nativus, famem naturalem exacuit. Nonne cum prodigo filio conqueri meritò queunt, & in hunc eumdem cum ipſo modum ingemiſcere: *quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus, & ego hic fame pereo*! Quid enim vetat domum illam cœlum interpretari? quid, vocare multos cœlitum inferiorum mercenarios, cùm mercedis causâ Deo famulati, cœlo jam potiantur? Hi ergo ſanctiores, è piis manibus ſic ingemiſcant, non quòd invideant illi eorum ſortem menſæ divinæ aſſidentium, cujus miniſter, & cibus, Deus eſt; ſed quòd ſuam plangant famem eorum intima depaſcentem. O quid utrique non darent, pro eâ ſedandâ? Judæi quidem obſidionis ſuæ ſub Nabuchodonoſor tempore *dederunt pretioſa quæque pro cibo* Thren. c. 1. ſed illi mille hujuſmodi famis ærumnas ſimul cum mille mundorum jacturâ libentiſſimè ferrent, ut cæleſti illo cibo donarentur.

488. *Igitur cibandi.* Ergo ô mi Lector, ô Jeruſalem, ô anima Chriſtiana, quod monet Jeremias Thren. 2. *Conſurge, Lauda in nocte, in principio vigiliarum, effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini: leva ad eum manus tuas pro animâ parvulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum.* Nam ejuſmodi famelicis animis omnes Purgatorii anguli referti ſunt: Quos miſericordia Chriſtiana, ut parvulos filios habere ac paſcere debet, ac propterea nocte dieque pro iis fame quâ deficiunt, nec deficiunt, liberandis Deum precari. Et ſanè ſibi quiſque dictum putare debet, quod idem Vates Jeroſolimis miſerâ illâ tempeſtate ab infantibus dictum enarrat hiſce verbis; *Matribus ſuis dixerunt, ubi eſt triticum, & vinum, cùm deficerent quaſi vulnerati in plateis civitatis.* Imo quiſque Jeremiæ ſenſum imbibere deberet, dum ſic plangit, *defecerunt præ lacrimis oculi mei, conturbata ſunt viſcera mea, effuſum eſt in terrâ iecur meum ſuper contritione filiæ populi mei*: Eccleſiæ, inquam, patientis, quæ militantis filia eſt, *cùm deficeret parvulus, & lactens in plateis oppidi.* Hæc enim fames, hæc mors ſine morte, omni miſeratione digniſſima eſt: Sed tam vehementes animi miſerantis affectus fruſtra expoſcerem: neque his opus. Potiùs, ô anima Chriſtiana, maternum in pios manes ſenſum exprome cum Jobo ſic de ſe teſtante cap. 31. *Si comedi buccellam meam ſolus, & non comedit pupillus ex eâ.* Id enim ſi faxis ut cum pupillis egeniſque eſcam communices in gratiam piorum manium, ſuum illis quoque cibum porriges.

Quo conſilio Tobias ſenior juniori, *Panem*, ait, *tuum, & vinum tuum ſuper ſepulturam Iuſti conſtitue, & noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus* cap. 4. Ubi alludit ad Hebræorum morem, qui & Græcorum & Romanorum fuit, qui in ſuorum funeribus parentale convivium ſtruebant: non quia animæ cibo corporeo veſci & reſtaurari opus haberent, quod ſtulta antiquitas opinabatur: ſed ut amicorum, & pauperum, qui invitabantur, precibus æquè atque iſtâ ſtipe, ſuorum animas pœnis Purgatorii eximerent. Quare ab eo epulo funebri abeſſe vult peccatores, quippe quorum oratio apud Deum parum, aut nihil eſſet valitura. Quod pietatis genus hodieque Hiſpania ſanctè obſervat. 489. *Exemplo Tobiæ, & matris Sanctii.*

obſervat. Et refert in illud Tobiæ Gaſpar Sanctius vir verè ſanctus, piiſſimam matrem ſuam illud uſurpare ſolitam, idque de more gentis, ipſo die commemorationis defunctorum, ut & alia officia miſericordiæ in pios manes, quæ cùm in gratiam Hieronymi fratris mariti obiiſſet, ipſe illi non dormienti, ſed vigili, claraque in diei luce, poſt octo circiter ab obitu dies, lætus & alacer viſendum ſe præbens, tam celerem ſuam è luſtralibus flammis liberationem acceptam ejus precibus retulit. Ergo & tu, ô anima Chriſtiana, eſcam pauperibus largire in gratiam defunctorum. Hæc eſt enim ſacra, & maximè probabilis magia, pauperes præſentes paſcere, ut pii manes abſentes nutriantur, multò efficacior, & certior illâ profanâ, ac verè diabolicâ, quam ſpurii quidam medici tradunt, jactitantes unguentum ſympathicum vel armarium ſanguini aut thoraci hominis læſi admotum, poſſe hominem abſentem ſanare: aut ſcalpellum alterius imagini infixum poſſe ipſummet hominem lædere. Hæc enim, & ejuſmodi, ſi quando accidant, dæmonis ope accidunt, quam Deus infinitis modis poteſt infirmare. At cibus aliáve eleëmoſyna ritè egentibus collata procul dubio defunctos alit, vel ſpe Numinis celeriùs intuendi, vel ipſo Numinis intuitu, in quo eorum eſca, ſeu beatitudo, quâ ſatientur, conſiſtit, juxta illud Prophetæ Regii Pſ. 16. *Satiabor cùm apparuerit gloria tua.*

Redimendi.

490. *Obligatio redimendi captivos.* QUARTUM miſericordiæ corporalis opus eſt redemptio captivorum, judicatum à Chriſto Matth. 25. Cùm Juſtis in ſupremo judicio ait, *in carcere eram, & veniſtis ad me.* Quibus verbis non ſola captivorum aditio ſignificatur (nam & tortor eos adit) ſed miſericordiæ conjuncta: neque ſola viſitatio verbis benevolis contenta; ſed efficax, & ſincera juvandi, atque adeò redimendi captivos voluntas innuitur; cujus cùm neglectus ſupplicio æterno damnetur, conſtat redemptionem non conſilii eſſe, ſed præcepti: An verò juſtè, & ex culpâ ſuâ; an verò injuſtè, & citra culpam quis carcere claudatur, parum laborat, aut caritas, aut miſericordia; alioqui enim numquam vel hæc, vel illa ad redemptionem obligaret, quia ut plurimùm conſtat captivos ob aliquam ſuam in Rempublicam noxam attineri, nec umquam nobis certum eſſe poteſt, non ob aliquam in Deum culpam ita plecti, in dubio autem an obliger non obligor: ac proinde numquam ad redemptionem obligaret.

Cùm ergo comperta ſit lytri captivorum 491. *Reſpicit defunctos.* obligatio, pariter compertum eſt defunctos ab iis, qui facilè poſſunt, redimendos eſſe. Quis autem id non poſſit? Enimverò & is qui eos attinet, illud expoſcit, & quod mirum eſt, lytrum à ſe collectum ac de ſuis promptum theſauris, id eſt, cumulum ſatisfactionum ſuarum cuique mortalium expoſitum eſſe voluit, idque à nobis tantummodo exigit, ut accipiamus, ac defunctis aſſignemus. Quod ſi illum, qui pecuniam ſibi ad quæſtum faciendum traditam deſidem atque otioſam reliquerat, in carcerem detruſit, atque *in tenebras exteriores, ubi eſt fletus, & ſtridor dentium*; quid eo faciendum arbitramur, qui lytrum Purgatorii ſibi concreditum per deſidiam captivis redimendis non impenderit? Nam prior ille quidem ſibi dumtaxat, ac domino nocuerat: hic verò etiam miſerrimis manibus, quos cùm poſſet ac deberet liberare è flammeo carcere, cunctatur. Quàm ſatius piorum hominum miſericordiam imitatetur in redimendis hujus vitæ captivis, quorum calamitas ad purgandarum ærumnas animarum nulla eſt, frequenter exhibitam!

Certè R. P. Vincentius Carafa, Soc. 492. *Exemplum R. P. Caraſæ.* JESU ſeptimus Generalis, ac ſui ſeculi lumen, præclarum hujus generis exemplum, pariterque abdicationis commodorum ſuorum rarum facinus edidit. Quondam enim æde noſtrâ Neapolitanâ flammis cum ingenti jacturâ deformatâ, cùm ſibi à Protege copia certi alicujus rei è carcere eximendi facta eſſet, unde non minus quater mille aureis colligi ad ejus reparationem poſſet, grates quidem egit pro tam munificâ humanitate; ſed de exemptione nihil ultra non modò locutus, ſed nec ſibi in mentem venire paſſus eſt; donec Prorege Circumciſionis Dominicæ feſta luce ædem illam ingreſſo, ultroque mentionem condonationis illius ingerente, Vincentius, *Quando*, ait, *Excellentia tua, aliquem reum mihi donare dignatur, hunc peto* (pauperrimum nominabat, cujus captivitas familiæ ſuæ non maius incommodum, quàm periculum creabat) attonituſque Prorex tam heroicâ caritate, miſerum eodem ipſo die, ære alieno ac carcere liberum ei miſit, lætiſſimum profectò, ſed an Vincentio redimente lætiorem, incertum. Hæc igitur imitanda miſericordia eſt, & ita quidem ut commodi noſtri ac ſatisfactionis reſpectu minus, quàm ſtudio lytri animarum perſolvendi dicamur. Aliàs enim nobis, aliterque proſpicere in promptu erit, ut poſtmodum exponemus. Id

ſaltem

ſaltem ſtudendum ſeduló, ne contra miſericordiæ ac Chriſti legem, Chriſti ſatisfactiones, quas in manu habemus, piis manibus parum utiles eſſe patiamur: Væ enim nobis, ſi eius ſanguis, vel ſic malè effuſus, ac neglectus ad Deum de terrâ clamet.

Veſtiendi.

493. *Nuditas piorum manium.* ACCEDIT enim ad horum miſerias, non minima ex iis nuditas, quàm gloriæ cæleſtis privationem intelligo. Etenim gloria illa non uno in loco ſacrorum Codicum veſtis nominatur. Hinc illa Apoc. 3. *Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis, & non delebo eum de libro vitæ.* Et de viginti quatuor ſenioribus c. 4. refertur, *Supra thronos, viginti quatuor ſeniores ſedentes, circumamicti veſtimentis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ.* Eius igitur veſtis privatio nuditas eſt, cuius duplex eſt malum. Nam ut veſtis duplex eſt uſus, nempe tegere quæ natura occulit, & frigus arcere; ita gloria cæleſtis horrenda per ſe crimina quodammodo tegit (quatenus eorum pleniſſimam veniam demonſtrat, & pudorem omninò tollit) & arcet inſuper omne animæ frigus: atque adeò ejus privatio, nuditasque, & pudorem piorum manium, & frigus amoris deſignat.

494. *Graviſſima.* Arqui pudor ille acerbiſſimus eſt, ut prius vidimus, maximè cùm non improbabile videatur cujuſque noxas, ſaltem præcipuas, univerſis, aut certè compluribus manibus eſſe perſpectas. Cùm enim conſimilis cognitio non levis ſit damnatorum pœna toties à Vatibus jactata, piis quoque manibus eam tribuere, rationi conſentaneum eſt. Quemadmodum enim inter homines fieri aſſolet, ut nemo publica pœnâ plectatur, priuſquam ejus crimina præconis voce divulgentur ad Juſtitiæ authoramentum: ita decere videtur, ut tormentorum purgantium cauſæ palam innoteſcant. Cùm igitur pudor piorum manium ex privatâ noxarum notitiâ ſemper oculos mentis vulnerante, inter graviſſimas pœnas recenſeatur, ex publicâ omnium cognitione quàm erit intolerabilis! Iſaias quidem c. 20. graviſſimam Æthiopum ac Ægyptiorum calamitatem vaticinari atque exprimere volens, ambulavit nudus & diſcalceatus in ſignum pudoris eorum: Sic enim, inquit; *Minabit Rex Aſſyriorum captivitatem Ægypti, & tranſmigrationem Æthiopiæ, iuvenum, & ſenum nudam, & diſcalceatam diſcoopertis natibus ad ignominiam Ægypti.* Sed quàm acerbior ignominia piorum manium (quos Ægyptios propter mundi amorem, & Æthiopes propter noxarum atrorem dicere licet) in ſua illâ Purgatorii captivitate nudos apparere omnes omnibus, ſuorumque criminum turpitudinem diſcoopertam eſſe. Quàm durum illis accidit, quod olim prædixit Vates Ezechiel c. 6. Judeis Dei nomine. *Ecce ego congregabo omnes amatores tuos, quibus commiſta es, & omnes, quos dilexiſti, cum univerſis, quos oderas, & congregabo eos ſuper te undique, & nudabo ignominiam tuam coram eis, & videbunt omnem turpitudinem tuam.* Illi enim quos dilexêre & quibus olim dilecti fuere miſeri manes, vel parentes ac cognati ſunt eodem carcere detenti, quorum gratiâ peccaverunt, vel etiam alii mundo olim dediti, & ſimilium ſui amatores; quos autem odêre, dæmones eſſe videntur. Quàm igitur vellent Chriſti gratiâ, piiſque operibus texiſſe illam nuditatem ſuam! quàm vellent labores ſuos, quos mundo demerendo multos graveſque inſumpſerunt, veſtimento gloriæ comparando totos impendiſſe! Sed ſera vota ſunt. *Telæ eorum* Iſaia teſte cap. 59. *non erunt in veſtimentum, neque operientur operibus ſuis: opera eorum, opera inutilia.* Ut enim paulò ante dixerat, *telas aranearum texuerunt.* Quamobrem neque illæ valent frigus eorum arcere; non, inquam, amorem beatificum eis indere, cujus tamen inopiâ vehementer etiam premuntur: maximè cùm frigus illud, ignem Purgatorii accendat, quemadmodum aqua modicè injecta ignem lithanthracis vehementiùs accendit.

Ergo ô anima Chriſtiana, quod monet Iſaias c. 58. *Cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris.* Cùm, inquam, animæ tibi conſimiles tam infeliciter nudæ ſint, eas veſtire ne cuncteris, ne pariter teipſum, quem non melior ſors manet, deſpicere videare. Vide ne ſis ex eorum numero, quos Jobus cap. 24. divinitus caſtigandos prænuntiat, *qui nudos dimittunt homines, indumenta tollentes,* ſive ut vertunt Septuaginta, *nudos multos dormire fecerunt ſine veſtimento*: qui ſomnus ſtatum purgantium animarum, quas Eccleſia *dormire* dicit *in ſomno pacis*, deſignat; homines, inquam, *quibus non eſt operimentum in frigore*; ſive, ut iidem Septuaginta interpretantur, *indumentum animæ eorum abſtulerunt.* Qui enim non veſtit nudum cùm debet, veſtem ejus ſuſtuliſſe dicendus eſt. Vide iterum, ut te eorum miſereat *qui non habentes velamen, amplexantur lapides*, id eſt, ad conſanguineos confugientes, 495. *Piè tegenda.*

gientes, eos ad miſericordiam ut moneant, per Tutelares ſuos amplexari videntur, ſed lapides eſſe, & cautium inſtar duros experiuntur. Veſtis porrò tibi in promptu eſt. Audi enim prophetam Danielem c. 4. *Peccata tua*, inquit, *eleëmoſynis redime*, vel uti Arabicus vertit, *involve*, ſeu *operi*. Adeò ut ſyndonem ea vox Arabica ſonet: ut eleëmoſynam & veſtem eſſe, & ad tegendum conferre intelligamus. Et verò authore etiam Chryſoſtomo eleëmoſyna veſtis eſt, quæ non ſolùm nudos pauperes operit, ſed eos ipſos qui eam conferunt. Audi illum Hom. 84. in Joan. *Eleëmoſyna*, inquit, *eſt veſtis, quæ cum mortuo reſurget. His veſtibus fulgebunt, qui tunc audient: Eſurientem me vidiſtis, & dediſtis mihi manducare. Hæ inſignes facient, hæ conſpicuos, hæ ſecuros.* Ita ipſe: ex quo diſcere eſt, eadem ope & operâ nudos Purgatorii inquilinos veſtiri gloria poſſe, & ipſos, qui veſtiunt, & opitulantur. Ergò iterum hortor, ac moneo, ut quod Tobiæ erat familiare, quod ipſi quoque impii Samaritæ Judæis captis ac nudis præſtiterunt, quod hodieque à plurimis in longè leviori faciliorique nuditate propensè præſtatur, nudis manibus veſtem præbe. Alioqui extat Regis Prophetæ vel imprecatio, vel certa potiùs denuntiatio pœnæ in hujuſmodi avaros, & immiſericordes, *ut induant maledictionem ſicut veſtimentum*, & quod inde ſequitur, flammeo amictu, ſaltem in Purgatorio, circumdentur.

Hoſpitio excipiendi.

496. *Pii manes peregrinantur à domino.* VENIO nunc ad penultimum opus miſericordiæ corporalis, verbo, *Colligo*, verſus præcedentis intellectum, & oſtendo pios manes peregrinos adhuc eſſe, & hoſpitio à nobis excipi poſſe, & debere. Licet enim non neſciam illos terminum viæ meritoriæ, & quæſtuoſæ attigiſſe: tamen exploratum eſt nondum Patriam tenere, nondum obtinere ac poſſidere Deum; atque adeo adhuc peregrinos eſſe. Sic enim argumentatur Paulus 2. Corinth. 5. *Peregrinamur à Domino. Per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem*; quaſi dicat per fidem ambulamus, & non per ſpeciem, ſeu per ſpeciei ac faciei divinæ viſionem; igitur peregrinamur, & quidem à Domino. Itaque Apoſtolo authore, Patria noſtra, Dominus; & patriæ introitus, Viſio beatifica. Cur ita? ſi quidem adagium illud attendamus: Patria ubi eſt benè: ſatis liquet optimè Cœlitibus cum Deo, & in Deo eſſe. Verùm patria propriè eſt ager aut oppidum, unde orti ſumus. Deúſne oppidum? An ex Deo orti ſumus? Omnino Deus oppidum, & frequentiſſimum. Nam in eo Divi omnes, & Sancti mortales degunt, & artem ſuam exercent, artem, inquam, cognoſcendi illum, amandique. Oppidum eſt clauſum improbis, patens inſontibus, dives & opulentum mercibus omnis generis, nec quidquam ad vitam pertinens, aut ad vitæ commoda poteſt in eo deſiderari. Et nos, & pii manes ex eo oppido orti ſumus, juxta illud Joannis c. 1. de juſtis: *ex Deo nati ſunt.* Nam ex eo, & in eo vitam, non naturalem modò, ſed & ſupernaturalem ſortiti ſumus: quod enim *factum eſt in ipſo vita erat*, quatenus in idæis divinis inerat. Igitur cùm ad Deum per viſionem beatificam nondum redierint pii manes, peregrinantur, & cùm primùm redierint, per eamdem in ipſummet intimè intrabunt, ibique degent, adeò non tantùm patria illorum, ſed & domus paterna, Deus eſt.

Cùm igitur peregrini hoſpitio excipiendi ſint, & illi aliquo ſunt excipiendi. 497. *Hoſpitia illorum.* Nec enim objicias miſeros Purgatorio claudi, nec aliò divertere poſſe. Primùm enim deduci inde in patriam, atque in paternam domum induci à nobis poſſunt, atque adeò debent. Deinde ſi quod adhuc impedimentum viæ cæleſtis illis ſupereſt, interea dum tollitur, excipi in domum noſtram, ac relevari poſſunt. neque opus eſt ut migrent Purgatorio, quodque, non paucis obtigit, apud nos purgentur, ut idem criminis locus ſit & pœnæ. Aliud illis hoſpitium, & alia ratione illis paratum volo. Age viſceribus illos noſtris, & cordis medio excipiamus. Illa miſericordiæ ſedes, hoc amoris palatium eſt; proindeque miſeri in illis, amici in hoc ſunt collocandi; utrumque enim nomen piis manibus convenit. Ita miſericordia lavabit hoſpitibus illis pedes affectuum, & vulnera curabit ſauciis, *infundens* illis *oleum & vinum*, exemplo pii illius Samaritani. Amor autem quò ferventior, eò magis æſtum illorum temperabit. Ignis enim ille Purgatoriæ flammæ ac calori naturâ adverſatur. Neque deſunt utrique vituli, quos Abrahami imitatione, dum Angelos, alioſque de more in tabernaculum ſuum excipiebat, in geniales epulas advenis mactent. Nam *vituli labiorum confitentium nomini Domini*, ſemper illis in promptu ſunt. Et illos vitulos appetunt hoſpites iſti, illis lubenter veſcuntur, neque lectus ad quietem deerit. Spes nempe aderit accelerandæ liberationis, in qua ſpe Da-

 vidis

manium ſepulchrum, & magnificum, & locuples inveniendum eſt. Neque verò eſt, cur diu quæratur. En ecce cor ſuum exponit Chriſtus, animarum Redemptor, idemque Cuſtos. Huic ergo altè infodiendæ illæ, huic inhumandæ, huic, inquam, commendandæ. Eſt enim cor illud, illud ſepulchrum magnificentiſſimum juxta & & opulentiſſimum; quippe in eo latent *omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei.* Eſt etiam myrrhâ primâ, & aliis refertum aromatis. Eſt & pyramidale, verſus cœlum tendens, ut animas cœlo inſerat. Si manum moves ad ſepeliendum, ſuam adhibebit Deus, qui cariſſimas ſibi & ipſe illic locare gaudebit, ubi & olim Moyſen ſepelivit. Tu quoque ſepeliendo næniam canta, & funebri laudatione, ſeu oratione eam proſequere; ego tumulo titulum hunc inſcribo.

Hîc jacent
In corde divini Sponſi, Sponſæ:
Vbi melius?
Vruntur tamen heu! purgantibus flammis. Quia vitæ ſordes Salvatoris aquis cum gaudio eluere neglexerunt.
Quid luctuoſius?
Aſt etiam cœlo exulant Reginæ cœli: Moritura ſi mori poſſent, expectatione nuptiarum Agni: Quâ tamen ſolâ vivunt.
Quid miſerabilius?
Tu ergo, ô Viator, benè illis precare, vitam animis cœleſtem, & Sponſo ſolatium paries & quietem
Quid jucundius? Quid illuſtrius?

501. *Hinc inhumationi incumbendum.* Interea humationi tam ſanctæ, tam expetitæ totus Inſiſte: Sic tu in corde JESU vives, & vives ipſius ſpiritu ac vitâ. Et verò ſi Tobias etiam propoſitâ morte ab officio ſepeliendi mortuos non deſiſtebat: ſi relicto prandio, miſſiſque cæteris, eos quæritabat: Si Romæ celebris eſt Sodalitas Pietatis; quæ quos per urbem defunctos, aut Tiberi merſos comperit, ſacro loco condi curat, non ſine honeſtis exequiis: adeò ut nec imbres hyberni, nec æſtivi calores, pium inſtitutum funus proſequendi, vel in minimo remorentur: Si Bethuniæ in Artheſia, itemque Benuriaci, pago juxta Bethuniam, Sodales charitatis (ſic enim vocantur) etiam peſte confectos ex inſtituto ſepulturæ mandant: temetipſum teſtor, quiſquis hæc legis, an fas eſt noſtros hoſce mortuos tam facili, tamque amabili ſepulturâ privare? non eſt profectò. Ergo huic ſancto pietatis officio vacemus, Chriſto, inquam, commendemus pios manes ex animo, nec ſemel, nec bis, ſed quotidie, ſed ſæpiùs per diem, perque noctem, dum expergiſcimur, memores utique quietis noſtræ, ac illorum, & diſcriminis lecti utrorumque, eos in Chriſti viſceribus voto ac prece collocare ſtudeamus; Et *erit ſepulchrum* eorum non *glorioſum* modò, ſed & illis jucundiſſimum.

EPILOGUS.

Quod fit piis manibus, fit Chriſto.

502. *Maximè quod Chriſtus eam præſtari ſibi aſſerat.* POSTREMO quemadmodum parænesis ad caritatem in pios manes, ſic etiam hæc ad miſerationem illorum non parum confirmatur ex eo, quòd Chriſtus ea ſibi facta faciendaque aſſerat, quæ pauperum gratiâ facta fuerint. Extat enim illius hoc effatum maximi ponderis: *Quod uni ex his minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* Adeo ut ſi quod ex univerſis miſericordiæ operibus, miſeris ac pauperibus teddatur, aut non reddatur, Chriſto reddatur, aut non reddatur. Quam rem fortiter, ut ſolet, Salvianus urget l. 4. ad Eccl. Cath: *Omnis enim*, inquit, *egeſtuoſus pro ſe tantùm, & in ſe eget: ſolus tantummodo Chriſtus, qui in omnium pauperum univerſitate mendicet? Et cùm hæc ita ſint, quid ais, ô homo, qui Chriſtianum te eſſe dicis, cùm Chriſtum egere videas, & facultates tuas in quibuſcumque non indigentibus derelinquas? Chriſtus pauper eſt, tu opes divitum cumulas; Chriſtus eſurit, & tu delicias affluentibus paras; Chriſtus etiam aquam ſibi deeſſe queritur, & à te apothecæ ebrioſorum vino replentur; Chriſtus rerum omnium egeſtate conficitur, & à te luxurioſis copiæ congregantur; Chriſtus tibi, & pro muneribus à te datis, præmia ſempiterna promittit, & tu nihil præſtaturis cuncta largiris; Chriſtus tibi pro bonis bona immortalia, & pro malis mala æterna proponit, & tu nec bonis cæleſtibus flecteris, nec malis perennibus commoveris.*

veris. Et credere te Domino tuo dicis, cuius nec remunerationem deſideras, nec iracundiam contremiſcis? Non credis igitur, ſicut, iam diximus libro ſuperiore, non credis. Hæc Salvianus, quæ illuſtrare licet, tum ex S. Martyrii egregio facto, qui cùm leproſum offendiſſet in viâ, eumque in humeros ſuſtuliſſet, poſtmodum Chriſtum eſſe comperit; tum ex S. Gregorii Pontificis Maximi pietate, quæ Chriſtum hoſpitio pauperis habitu excepit; tum ex aliis plurimis ejuſmodi, in quibus idem Redemptor perſonam egentium induit in ſtipe corrogandâ accipiendaque, ut ſibi præſtari oſtenderet, quod iis ex miſericordia præſtatur; & quod iis non præſtatur, ſibi non præſtari. Atque ex his, aliiſque hactenus dictis tandem concludo, cùm nemo ſit ex Chriſtianis hominibus, qui ſi eumdem Redemptorem in flammis purgantibus jacentem, atque adeò eo, quo diximus, modo, captivum, ſitientem, famentem, nudum, peregrinum, inſepultum videret, non ſibi omninò neceſſarium duceret, illum omni, quâ poſſet ope, liberare, neminem quoque eſſe debere, qui ſibi non cenſeat neceſſum eſſe pios manes iiſdem malis conflictatos coſolari, & primo quoque tempore flammis eximere.

ARTICULUS IV.

Piis manibus ex pietate opitulandum.

PRÆFATIO.

503. *Quid pietas.* CUM officia caritatis ac miſericordiæ in pios manes hactenus deſcripſerimus, conſequitur, ut ea, quæ pietas exigit, pariter exponamus. Intereſt enim inter hanc, & miſericordiam, quod miſericordia ſit virtus annexa caritati; pietas autem Juſtitiæ. Eſt enim pietas ea virtus, per quam parentibus debitum ex beneficiis ad eſſe, ut aiunt, noſtrum pertinentibus, reddimus. Ex qua definitione, patet primùm, eam quoque à Juſtitia diſtingui, quæ non debitum ex beneficio, ſed ex contractu, & aliis ejuſmodi nominibus ſpectat. Patet deinde, cur religionis actus etiam pietati aſſignentur; quippe quòd ipſe Deus, quem religio ſpectat, primùm ſit & excellentiſſimum noſtri eſſe principium, variiſque beneficiis illud conſervet. Patet præterea, cùm ii, qui nobis præſunt, iidem proſint, ut benè nobis ſit, atque ut boni ſimus, parentum nomine hîc accipiendos eſſe. Et verò Naamanum famuli ſui, & Eliam, ac Eliſæum Prophetæ iis ſubjecti, patres nuncupabant. Denique patet eodem parentum nomine intelligi poſſe ac debere patriam, quæ utique fovit parentes, item ſanguine junctos, ac cives, quoniam hi quoque vel ſpectant, vel nonnihil conferunt ad noſtrum eſſe, ejuſque conſervationem, ſive quia conſanguinei ex iiſdem parentibus orti ſunt, ſive quia civibus communis quædam ſollicitudo ineſt ſe mutuò tuendi. Et quoniam liberis quoque incumbit ſimilis cura conſervationis parentum, itemque conjugibus mutuæ tuitionis, cùm una caro facti ſint, ad eos quoque pietas pertinet, ejuſque vinculum. Quamobrem de filiorum primùm obligatione, tum de parentum, ac poſtremò de conjugum conſimili pietate erit dicendum.

§ I.

Liberos piis parentum manibus auxiliari oportet.

PARS PRIMA.

Quid de illa re Theologi?

SI Theologos conſulam ſuper obligatione pietatis erga parentes vitâ functos, rariſſimus eſt, qui de hac, utcumque neceſſaria ſalutarique quæſtione, vel verbo unico agat, quantum attinet ad eorum ſubſidium. De funere, de ſepulturâ, de nominibus parentum expungendis, de legatis teſtamento relictis, disertè plerique omnes, de juvandis eorum animis altum ubique ſilentium. Unus mihi occurrit Azor, egregius ille quidem author, qui binas ſuper ea re quæſtiunculas proponit: quas ego hîc attexo. Quærit igitur ille Tom. 2. lib. 2. c. 3. q. 8. hunc in modum: *Quidnam debeat filius parentibus præſenti vitâ functis præſtare; & reſpondet quadruplex pietatis officium à filio eis eſſe impertiendum. Primùm filius debet parentum funus cohoneſtare, & eorum corpora iuſta ac debita ſepulturæ mandare. Deinde pro more Chriſtiano debet preces, & ſacrificia pro illis offerenda curare. Præterea æs alienum, quod contraxerunt, ſolvere. Poſtremò legata parentum teſtamento relicta implere. Tum citat Antoninum, & Navarrum ſuis locis, in quibus nihil reperi de precibus ac ſacrificiis. Exinde quærit, an filius iure pietatis cogatur bonorum* 504. *Defunctis pietatem impendendam docent Theologi.*

ſuorum

ſuorum iacturam pati, ut parentes liberet à pœnis Purgatorii, quas ſuſtinent, & ita reſponſionem diſtinguit: aut magnum, & notabile eſt detrimentum, aut parvum, & leve. Si primùm iure non cogitur tantum bonorum detrimentum pati, nam conſilio confeſſarii, vel pii alicuius viri conſcientia poteſt ſubſidium parentibus debitum differre. Tametſi enim ignis Purgatorii gravis ſit pœna, filius tamen non debet tam gravem bonorum iacturam facere: Si ſecundum; iure pietatis debet, cùm primùm commodè poteſt parentibus opem, & ſubſidium ferre. Ita Azor: quem ſequuntur Filiuccius tract. 28. c. 1. q. 1. n. 15. & Bonacina de 4. præcepto Decal. Dipſ. 6. q. unic. puncto. 5. Quibus ego quidem aſſentior; Nam ſi quis ad pios parentum manes carcere ac flammis purgantibus aſſerendos gravem fortunarum ſuarum jacturam facere obligaretur, primùm & ad filios iiſdem vindicandos non imparem facere oporteret, & cùm pauci ſint, quibus è parentibus, aut filiis adultis nonnulli vitâ functi non ſint, plerique ingens detrimentum rei familiaris, pietatis cauſa, paterentur, & deinde Reſpublica Chriſtiana ſenſim opibus ac viribus deſtitueretur. His ſcriptis fortè incidi in Dianam P. 9. tr. 9. Reſol. 60. qui propoſitâ quæſtione noſtrâ, pro ajente ſententia Sayrum etiam citat lib. 7. c. 5. ubi tamen ſimpliciter docet filios parentibus etiam juſta, ac Miſſas debere; citat & quemdam Pellicionium, qui ſententiam iſtam comprobat, tum quia filii parentibus in extremâ corporis neceſſitate conſtitutis opitulari obligantur, igitur potiùs in neceſſitate ſpirituali; tum quia eoſdem parentes captivos redimere ab hoſtibus obſtringuntur. Quibus accedit ipſe Diana, reſpondetque Sancio, liberos parentibus, vel hæreticis, vel ad mortem fame ſubeundam damnatis (etſi propoſitâ graviſſimâ pœnâ) opem ferre teneri, niſi fortaſſis Pater, aut proditor patriæ foret, aut hoſtis. Hæc ille.

Pars secunda.

Explanatio moralis obligationis ob beneficia naturalia, ac Primò ob Vitam ab iis acceptam.

DISTINCTIO PRIMA.

505. *Corpus filiis dant parentes.* DUÆ potiſſimùm res liberorum in parentes pietatem exigunt, prior eſt quòd iis dent eſſe, ac vivere; poſterior quòd benè ac beatè vivere, quantum quidem in ipſis eſt. Videndum itaque nobis, ut demonſtremus, primùm ea, quæ ad vitæ beneficium, deinde quæ ad naturalia vitæ commoda, tum quæ ad ſupernaturalia pertinent, piis parentum manibus accepta referri oportere; & vitam quidem parentibus deberi, nemo, niſi demens, non agnoſcit. nam de corpore nullus dubitat, quin parentum donum ſit, ex eorum corpore deciſum, & in matris utero fœtum ac formatum, ſive mater formas, ut vocant, partiales carnis, oſſis, & hujuſmodi efficiat, ſive ſubſtantia ſeminis eas ſibi coaptet, ſive, quod opinatur Fienus, anima ipſa corporis, velut domus ſuæ partes ornatúmque ſibi conformet.

Jam & animam parentibus adſcribendam eſſe patet, quia in cauſâ ſunt, ut Deus eam creet, & corpori à ſe ultimis diſpoſitionibus inſtructo ex lege naturæ infundat, & hoc eſt quod Siracides vult, dum liberorum quemque ſic admonet. cap. 7. *In toto corde tuo honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviſcaris, memento quoniam niſi per illos natus non fuiſſes, & retribue illis, quomodo & ipſi tibi.* 506. *Quibus, & anima debetur.*

Atque hæc utrique parenti communia, ſi quidem mater non modò materiam ſubminiſtrat fœtui alendo, ſed etiam effectionem illius revera attingit: Sed, ut non attingat, alia ſunt, quæ filiorum in eam amorem accendant, plurima. Sunt enim uteri faſtidia, partus dolores, ac periculum educandæ prolis, atque in ætatem firmiorem promovendæ, curæ ac labores ingentes, quos niſi mater eſſet, non valeret tolerare. Quamobrem Ambroſius in 18. Lucæ: *Etſi paveris matrem, adhuc non reddidiſti dolores; non reddidiſti cruciatus, quos pro te paſſa eſt; non reddidiſti obſequia, quibus illa te geſtavit; non reddidiſti alimenta, quæ tribuit tenero pietatis affectu, immulgens labris tuis ubera; non reddidiſti famem, quam pro te illa toleravit, ne quid, quod tibi noxium eſſet, ederet, ne quid, quod lacti noceret, hauriret. Tibi illa ieiunavit, tibi manducavit; Tibi illa, quem voluit, cibum non accepit, tibi, quem noluit, cibum ſumpſit, tibi vigilavit, tibi flevit.* Hæc Ambroſius verè juxta & eloquenter. Quibus paternas quoque curas, vigiliaſque adjungas licet, & hoc quod utriuſque labores commendat maximè, quodque apud Xenophontem l. 2. obſervavit Socrates, omnes illos ſuſcipi eorum causâ, à quibus nec ullum umquam beneficium accipi potuit, neque vel gratus animus certò poteſt exſpectari. 507. *Nominatim matris cura expendenda.*

Cùm igitur cunctis hiſce nominibus vitâ functis parentibus obſtricti ſimus, quid eorum gratiâ nobis agendum, quidúe fugiendum 508. *Pro acceptâ vitâ quid red-*

dendum parentibus defunctis. dum ſit, compertum eſt. Etſi quidem eorum in nos merita ob unicum vitæ & lactationis beneficium ſpectemus, nihil illis rependere valemus, quod par illi poſſit cenſeri. Etſi enim quidquid nobis ab eorum obitu ſupereſt vitæ, eorum manibus ſublevandis impenderemus, plus illi nobis contulêre, qui & anteactam vitam, & id quo illis ſuperſtites ſumus, & grati eſſe poſſumus, dedêre. Quare ſi meritò ſperabat Tobiæ Senioris conjux *filium fore ſolatium vitæ ſuæ, ac baculum ſenectutis*, cùm eum velut amiſſum gemeret; pii parentum manes meritò quoque à nobis exigunt hoc ſolo nomine vitæ nobis collatæ, ut ſolatio illis & fulcro ſimus, quo miſerabilem illam longamque Purgatorii ſenectam faciliùs, nec tam diu ferant. Imò jure expoſcunt, ut pro hujus vitæ beneficio, vitam æternam illis obtineamus: quoniam per Dei miſericordiam haud difficilè obtinere poſſumus, & ita parentibus noſtris ſorte utriſque fælici, eſſe parentes. Quo ſanè pacto veriſſimum erit illud Sapientis Proverb. 17. *Gloria ſenum filii filiorum, & gloria filiorum patres eorum*: Sive ut exponunt Rabbi Salomon, & Aben Ezra, *Avorum, & ſenum diadema ſunt nepotes probi, & viciſſim parentes probi, filiis gloriam pariunt.* Quia nimirùm filii tunc veriſſimè diadema gloriæ parentibus imponent, & hoc ipſum feciſſe, parentes, inquam, cœleſti coronâ cinxiſſe, ſummæ illis erit gloriæ.

509. *Suſcitandi illi ad vitam cæleſtem.* Quæ ſanè eò erit clarior, quòd Purgatorii vita, quæ cùm cœleſti mutabitur, mors continua dici poteſt. Inde enim conſequitur hujuſmodi amabili prodigio ſuſcitaturos parentes in gratiam vitæ ab ipſis quondam acceptæ. Quare ſi patrem matremúe honorantibus vita longæúa in mercedem proponitur, & ſi authore Angelico Doctore opuſculo ſeptimo vitam à parentibus accepere filii, ut milites à Principe feudum, ut ſcilicet eam conſervarent, quamdiu illa digni eſſent; certè hujuſmodi liberi vitam hanc mortalem ſemper vivere mererentur, niſi cum meliore, & immortali foret commutanda. Et verò nonne hac ipſa digniſſimi ſunt, qui parentibus pro mortali miſeraque vitâ ingenti fœnore rependunt Beatam, & immortalem? Vel eo igitur nomine parentes veſtros demortuos ſublevate, ô liberi Chriſtiani, & tam honorificum vobis grati animi, pro vitâ ab ipſis acceptâ, pignus illis rependite.

510. *Paganorum exemplum ſe-* Certè pagani ipſi parentes ſuos vitâ functos, omni, quâ poterant, ratione, vitâ, & honore impertiebant. Romani quidem poſt multos funerationis ritus, parentibus juſta perſolvebant, epulis, Inferiis, ludis. *quantum Chriſtiani.* Epulæ duplices erant, privatæ ac publicæ, in quibus etiam defunctorum laudes celebrabantur. Inferiæ erant ſacrificia, quæ diis manibus inferebant, & conſtabant liquoribus, ac victimis, credo ut parentum manes deoſque communi menſâ paſcerent. Ad extremum ſepulchrum ad memoriam inſcriptum floribus ſpargebant; Et parentes quidem ſex annis lugebantur, ſed monumenta illuſtria, & anniverſaria ſacra eorum famam, ac laudes perennes, efficiebant. Quid de Sinenſibus dicam, quos quidem nuper memoravi ad tres quatuorúe annos, ſingulos in dies parentibus defunctis apud ſe aſſervatis, cibum, potumque offerre, non ſecus ac ſi ſupereſſent? ſed nunc addo ſi filios abeſſe domo contigerit ſub parentis obitum, iique ſint primarii, eo ipſo in loco, ubi nuncios de illo audierint, cenotaphium illi excitare. Deinde in patriam primo quoque tempore reverti, & ritus plurimos, quos recenſere longum eſſet, inſtaurare. Quid? quod etiam barbaris Americæ Meridionalis ſancita moribus eſt Parentum memoria: Ut enim refert P. Petrus Pellepratus Relationis ſuæ cap. 7. ſuos vitâ functos aliquot diebus lugent, & ſi quidem mulier, aut vulgaris notæ vir obierit, in ſede collocatum, foſsâque altâ & anguſtâ ſitum, viridibus ramis ac terrâ operiunt, & per aliquot menſium intervallum circa tumulum ignes conſtruunt. Si verò Dux aliquis aut ſtrenuus bellator occiderit, cadaver illius cremant, cineres ebibunt, tribuſque aut quatuor diebus continenter flent, & lugubri cantu choreiſque (quod & de aliis Indis fertur (mœrorem teſtantur. Quod ſi parentum memoria, quæ illorum quædam vita eſt, adeò cordi eſt liberis, etiam barbaris; ſi eorumdem gloria adeò eſt in votis, ſi oblivio, inſania nominatur: nos, qui plus illis ſapere debemus, certè quidem beneficium vitæ ab iis collatæ clariùs perſpicimus, prorſus nefas eſt noſtros tradere oblivioni, & gloriâ vitâque cæleſti, ad quam tantopere anhelant, per negligentiam noſtram velut orbare.

DISTINCTIO SECUNDA.

Item ob alia beneficia naturalia.

SED hæc illuſtriora etiam fient ex innumeris aliis beneficiis intra naturæ limites poſitis, quæ à parentibus manant in liberos. Ab his enim educantur, ab his litterarum ſtudiis informantur, ad huma- 511. *Alia parentum in liberos beneficia.*

num

num civilemque cultum inſtituuntur, ad morum integritatem probitatemque erudiuntur, divitiis augentur, ad honores dignitatesque provehuntur. Denique ſi verum eſt illud Euripidis; *Cunctis animalibus filii ſunt anima*: de hominibus maximè verum eſt, quippe quòd ut animam, vitamque ſuam; illos adament, ac foveant. Quod diſertè Ariſtoteles affirmat l. 8. Ethic. c. 12. Imò apud Quintilianum Declam. 6. Pater quiſpiam ira proclamat. *O quàm grave eſt mori; quantò gravius; quòd ego vivo ſuperſtes filii mei!* Et memorat Tiraquellus Præfat. in l. *Si unquam* n. 8. rem hujus generis admirandam. *Accuſabantur*, ait, *Pater & filius homicidii, certum enim erat alterum eorum id perpetraſſe*: ſed uter id feciſſet, incertum. Carolus II. Imperator juſſit filium ſuſpendi; quod intelligens pater, ut filium à morte vindicaret, atque in ſe pœnam converteret, ſponte crimen confeſſus, ideoque ſuſpenſus.

512. *Non prodigenda cum ſalute.* Quamobrem non mirum eſt tantum eſſe parentum in filios amorem, ut pleriſque neceſſarium ſit illud Sapientis monitum Eccleſiaſt. 33. *Filio non des poteſtatem ſuper te in vita tua.* Et poſt pauca: *Melius eſt enim, ut filii tui te rogent, quàm te reſpicere in manus filiorum tuorum.* Quaſi dicat: dum ſpiras adhuc ac vivis, cave, ne ea, quæ poſſides, filio fruenda dederis: ſatius enim tibi eſt, ut filii tui à te pendeant, quàm tu pendeas ab illis: ut, inquam, illi à te neceſſaria poſtulent, quàm tu ab ipſis. Cujus gnomes veritas luce meridianâ clarior eſt ex oblivione, & ingratitudine penè quotidianâ liberorum parentes in neceſſitatibus rei domeſticæ deſtituentium. Qui quidem in manus liberorum oculos conjicere coguntur ad ſtipem aliquam obtinendam, velut canes in manus dominorum ſuos intendunt, dum os aliquod rodendum exſpectant. Sed hæc tolerabilia, ſi cùm alia paterni in liberos amoris inſania conferantur, nec enim tantum vitam hanc ſuam, & ſimul opus hujus vitæ, filiorum causâ profundunt, ſed & æternas divitias vitamque cæleſtem ſæpenumerò perdunt, ut divitiis & honoribus eos augeant: Qua quidem re nihil dementius poteſt excogitari.

513. *Filiorum amore digna ſunt* Cùm igitur parentum in prolem amor tantus ſit, ſanè digniſſimus eſt mutuo prolis amore: cumque ſeſe tot benevolentiæ notis & officiis prodat, ac maximè juventæ filiorum honeſtâ inſtitutione, & partâ illis conſentaneâ dignitate, & hæreditate, hac maximè ratione rectè pronunciavit Ariſtoteles lib. Ethic 9. *Diis, parentibus, ac magiſtris nihil par meritis poſſe rependi.* Nam gignendo quidem nobis vitam dedere, ſed rudem, & impolitam, at probis moribus imbuendo, eam expolivère: gignendo item aliquid nobis commune cum muſcis impertière, & hæ enim ſunt, & vivunt: at erudiendo inſtituendoque virtutem, famam, gloriam, quæ ex virtute conſecuta ſunt. Atque hac potiſſimè causâ Hierocles apud Stobæum Serm. 79. *Honeſtiſſima eſt*, inquit, *imò divina parentum facies, & aſpectus, cultuſque eorum tanti fieri debet, quanti nec ſolis fit; nec omnium ſyderum, quæ gratiſſimas cæli choreas conſtituunt; aut ſi qua alia res iſtis maior à quoquam æſtimatur.* Denique hac ipsâ præſertim ratione latum eſt illud Eccleſiaſtici præceptum, ejusque ratio cap. 3. expreſſa, *Judicium patris audite filii, & ſic facite ut ſalvi ſitis*, ſive ut Arabicus legit, *O Eccleſia filiorum, obedite patribus veſtris, ut hæreditetis vitam perennem*: & cauſa redditur; *Deus enim honoravit patrem in filiis*, ſive ut Tigurina verſio habet, *patrem liberis honorabilem reddidit.* Quod intelligens Alexius Iſaaci Imperatoris Conſtantinopolitani filius patrem, à fratre imperio oculiſque orbatum; armis in regnum aſſeruit, & quamquam omnes eum Imperatorem ſalutarent, ipſe tamen nomen hoc cum imperio in patrem ſemper rejecit. Ita Fulgoſius lib. 5 cap. 4. mitto exempla pietatis conſimilia.

Quem ergo honorem piis parentum manibus reddetis ô liberi! certè non magnopere laborant, an honorificè de ipſis, & ſentiatis, & loquamini, aut eorum imagines colatis, aut ultimas voluntates ad eorum ſalutem minimè pertinentes obſervetis: ſed Authore Hieronymo in cap. 15. Matth: *Honor in ſcripturis non tantum in ſalutationibus & officiis deferendis, quantùm in eleemoſynis & munerum oblatione ſentitur. Honora, inquit Apoſtolus, viduas, quæ verè viduæ ſunt, hic honor donum intelligitur. Et presbyteri duplici honore honorandi ſunt, maximè, qui laborant in verbo, & doctrina Dei.* Et verò ubi vulgata lectio ſic habet; *qui obedit patri, refrigerabit matrem.* Eccleſ. 3. Syrus legit *honorat matrem ſuam.* Ergo id genus honoris parentibus demortuis habete ô liberi: ut eorum flammas temperetis, ut inquam, Chriſti ſanguinem, pluribus ſacrificiis procuratis, in rogum luſtralem copioſè fundatis: ut ſtipe pauperibus impertitâ patrem, matremúe cœleſtium egentem reficiatis, quantula hic pars eſt hæreditatis vobis ab illis relictæ: ut inedia aliiſque corpus macerationibus, ac doloribus eo- 514. *Atque adeò ſolatium defunctis parentibus exigunt.*

rum

rum mœrores leniatis, deniſque ut ſacris peregrinationibus, iter illis in cœleſtem patriam acceleretis, ac viatico per ſacræ ſynaxis piam manducationem eos muniatis. Qui enim ad omnem virtutis honeſtatem vos inſtituêre, ejus inſtitutionis fructum primi perſentiſcere debent, & pietatem in ſe veſtram experiri. Ita ratum erit illud Eccleſiaſtici c. 3. *Qui docet filium ſuum, in zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in illo.* Quod quidem vitæ parentis tempore contingit, quando ſi qui parenti invident, filium benè moratum illi invident: tum illud nominatim ratum erit, *Mortuus eſt pater eius, & quaſi non eſt mortuus; ſimilem enim reliquit ſibi poſt ſe*; ſimilem, inquam, non moribus tantùm, & cultu civili, ut fieri aſſolet, ſed & affectu: quoniam quod vivus, & mortuus parens ſummopere exoptat, mortui ſummas miſerias levare contendet. Quare ſtatim additur, *in vita ſua vidit, & lætatus eſt in illo*, Pater, *in obitu ſuo non eſt contriſtatus*. Quippe quia ſpe ſuâ, fructuque rectæ filiorum educationis non fruſtrabitur.

515. *Saltem à veris filiis.* Quo quidem pacto filius verè dicetur ſive ejus vocis etymon attendas: (deducitur enim à Græco φίλος, quod amantem ſignificat): ſive vocē hebraicam, qua filius denotatur, quæ pariter idem eſt, quod memoria: quoniam, & recordatione mentis, & parentum ſublevatione fixam ſibi eorum memoriam ſemper conſtare oſtendet. Et verò id exigunt tot parentum labores, ſudoreſque toties effuſi, ut liberis opes, honoreſque accumularent: Cùm enim in eorum accumulatione, velut mancipia filiorum ſe præſtiterint (quippe ritu mancipiorum omne lucrum ad filios velut ad dominos referendo, adeò ut genium ipſi ſuum fraudarent, quo benè eſſet ſoboli) ratio humanitaſque omnino poſtulat, ut quatenus liberi valent, filios ſe, & amantes, memoreſque parentum opportuno auxilio præſtent. Si enim Siracide authore *filii, tamquam dominis, parentibus ſervient*, ſcilicet ex parentum in eos jure, omnino decet eos dominos, qui ſe ſervorum ritu ex amore geſſerunt, jam vita functos à filiis tamquam amantiſſimos parentes proprio filiorum amore ſummis in ſuis doloribus omni ope ac ſolatio recreari.

DISTINCTIO TERTIA.

Ingratitudinis huiuſmodi liberorum indignitas, & execratio.

VERùm quid loquor? & quid decere dico? Imò id planè neceſ- 516. *Alioqui adulteri cenſendi.*
ſarium eſt, nam immemores parentum vitâ functorum liberos vocare licet cum Pſalmiſta *alienos*, id eſt, adulterinos. Rectè enim illis accommodes illud Pſalm. 17. *Filii alieni mentiti ſunt mihi, filii alieni inveterati ſunt, & claudicaverunt à ſemitis ſuis.* Ubi adverte *alienos*, ſeu adulterinos intelligi non naturâ, ſed moribus; dici autem *mentitos*, quod cùm non tantùm ipſi parentibus preces & ſacrificia ſæpe promiſerint ſe curaturos, ne fortè ab ipſis procurarentur, ſed etiam citra omne eorum promiſſum id ab iis jure exſpectandum ſit, tamen minimè impleant, ſimul adjice rectè *inveteratos* dici id eſt, perinde ac ſi conſenuiſſent, obliviosos parentum recens mortuorum: vel ut habent Hebræa, *velut folia arentia fluxiſſe*, ſucco nempe pietatis exareſacto. *Idem à ſemitis ſuis claudicaſſe*, id eſt non rectè ac fideliter procedere, ſed iniquè ac perfidè. Sed atrociùs in eos inſurgere licet ex proverbiorum Salomonis c. 3. Sic enim ipſe. *Oculum, qui ſubſannat patrem, & qui deſpicit partum matris ſuæ, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ.* Quid enim eſt patrem irridere ac ſubſannare, quàm fortunis, quibus in commodum prolis pepercerat, ad delicias abuti, imò ad inſanum luxum, & omne genus libidinum, & pro animæ ardentis levamine, quod filii hæredes, vel verbo, vel reipſa polliciti erant, oblivionem, ingratitudinem, & falſa de Purgatorio dicta rependere? Quid eſt partum matris, ſive ut ex Hebræo legunt, vel obedientiam, vel doctrinam, vel exſpectationem deſpicere, quàm eam poſt varia merita ac præcepta jam demortuam omni ſpe ſolatii deſtituere, & juſtiſſimam opis atque ſtipis è tot opibus proli relictis exſpectationem fruſtrari?

Itaque tali deſpectionis reo, jure effodi- 517. *Et digni quibus oculos rorent corvi.*
ant oculos *corvi de torrentibus*, id eſt, juxta torrentes degere ſoliti, ad nativam ſitim ex ingenito calore ac ſiccitate crebris aquis temperandam. Jure illum devorent *aquilæ* de malâ cruce pendulum. Si quæras, cur oculos nominatim, & non aliud membrum lacerari velit Sapiens. Alii quidem reſpondebunt hunc eſſe corvi morem, ut cadaveris oculos primùm invadat, & roſtro laniet, ſive propter indolis maligni-

malignitatem, ne cernatur, ſive propter illius eſcæ ſuavitatem, unde extat illud Catulli:

Effoſſos oculos voret atro gutture corvus;
Inteſtina canes, cætera membra lupi.

Vero propius ad propoſitum dixero merito oculos hominis parentum defunctorum impiè immemoris à corvis effodiendos, quòd eos à quibus doctrinam & officii ſui ac pietatis notitiam, & tamquam oculos mentis accepere; vel non agnoſcant, vel agnoſcere diſſimulent, tum maximè cùm deberent ad ferendas illis in acerbiſſimis tormentis omnigenas ſuppetias. Rectè etiam addidero corvos huic carnificinæ aptiſſimos eſſe, quod Æliano teſte l. 2. c. 49. parentes in ſenio deſerant, & fame confici ſinant præ ingluvie ac voracitate; imò & eos necent ac devorent. Quæ ſævities noſtros ingratos liberos bellè denotat; dum præ luxûs, & comeſſationum ſumptibus negant ſibi nummos ad ſacrificia parentibus procuranda ſuppetere: quare & legata pia uti uti poſſunt, ſupprimunt, in diem trahunt, arrodunt, devorant, veri animarum parricidæ. Quamquam & rectè aquilas huic eorum carnificinæ exercendæ advocet idem Salomon, ut quia in parentes piæ ſunt, & oculis præſtant, hominum impiiſſimorum feritatem in parentes, aves piæ vindicent.

518. *Quia inhumani.* Ne verò hanc Sapientis ſententiam ad ingratam in pios parentum manes ſobolem, per exaggerationem referre videar, Philonem l. de Decalogo audiamus. Cùm enim præfatus eſt improbos ferarum ingenium induere; *Inter eas humana ſpecie feras, primas ferent*, inquit, *qui parentes ſuos negligunt, utriuſque partis hoſtes, tum eius quæ Deo, tum eius quæ ſe hominibus approbare vult. Sciant igitur ſe damnatos pro duobus tribunalibus, quæ ſola ſunt naturalia, impietatis apud divinum, quòd ſecundos poſt Deum Authores vitæ ſuæ non tractant ex officio; inhumanitatis verò apud humanum. Cui enim benefacient, qui proximos, & optimè de ſe meritos vilipendunt, quibus nulla referri poteſt gratia non inferior beneficiis? Quomodo enim natus genitorem ſuum poterit viciſſim gignere? Quam eximiam prærogativam natura dedit parentibus numquam compenſandam à liberis. Proinde indigniſſimum fuerit, ſi qui ne omnibus quidem officiis poſſunt gratitudini ſatisfacere, graventur præſtare vel minima.* Ita Philo. Audis impietatis & inhumanitatis acceſſiri negligentiam ſolam parentum, eo ſolo nomine, quòd liberos genuerint; quid diceret Hebræus ille Plato, ſi cætera nomina, ſi educationem, inſtitutionem, locupletationem liberorum meminiſſet?

Si Theologi docent liberos hæreditate privari poſſe, vel quòd parentes gravi injuriâ affecerint, vel quòd carcere liberare noluerint pro iis fidejubendo; vel quòd eos à teſtando impedierint, vel quod eorum fortunas dilapidarint; profectò gravis ſævitia eſt in parentes, flammis eos, quando facilè licet, eripere nolle; gravior, nolle Purgatorio carcere exſolvere; graviſſima denique, interim eorum bona obligurire: ſi ergo ſingulis hiſce injuriis, & ingrati animi notis pœna exhæredationis reſponderet, quanta reſpondet univerſis. 519. *Iidem exhæredatione digni.*

Sed rem mihi propoſitam clarè convinco. filium parentibus contumacem lapidatione necandum eſſe divino judicio ſancitum eſt; an non eſt contumax, qui parentum preces, & ultimas, graviſſimaſque voluntates, ut ſui ab obitu memores eſſent, ſuâ causâ ſtipem erogarent, ſacrificia fieri quãtocyus, & quàm plurima curarent; aliaque ejuſmodi parentum mandata ſæpè ab iis dum viverent, repetita, & inculcata vilipendit ac negligit? Quid verò lapidatio diſtat à ſuſpendio? itaque iterùm pronuncio liberos parentum manibus ingratos, & precum pro illis fundendarum immemores, & ſtipis, Miſſarumque ab iis præſcriptarum negligentes, dignos eſſe, quibus corvi oculos effodiant è malâ cruce pendentibus, & membra aquilæ, aliæve feræ dilanient ac devorent. quod judicium ſi æquo ſeverius arbitraris, recordare purgantes pœnas quæ ſaltem iis debentur, ſuſpendio ac morte longè graviores eſſe. 520. *Et lapidatione.*

Pars tertia.

Obligatio ob beneficia ſupernaturalia.

PORRò ſi pro naturalibus bonis, liberi parentum manibus adeò obſtricti ſint, quanta ipſorum obligatio exiſtet ex ſupernaturalibus? Enimverò hæc illis adſcribenda ſunt multis de cauſis. Quis enim baptiſmum, quis Confirmationis ſacramentum nobis procurat? Parentes. Quis myſteriis fidei Chriſtianæ nos imbuit, quis timorem Dei nobis imprimit, quis ad ſpem vitæ æternæ nos erigit? Parentes. Quis nos ad noxas Sacerdoti ritè confitendas allicit? quis ad ſacroſanctam Synaxim deducit? quis orationis uſum perſuadet? Parentes. Denique ſi rectè rem expendere velimus, comperiemus & progreſſum, & exitum ſalutis noſtræ, magnam partem illis adſcribenda eſſe. Etenim Chriſtianæ educationi primùm aſſiduas pro filiorum ſalute 521. *Salutis initium parentibus debetur.*

ſaluti preces licet adjungere. Certè R. P. Vincentius Carafa Soc. Jesu, vir eximiæ ſanctitudinis teſtatur ſeſe à matre ſua Maria Carafa non tam mundo, quàm Deo editum, ejuſque precibus felicitatem omnem ſuam acceptam refert. Et ego paupérculæ matris meæ orationibus patientiæ, & menſtruæ quolibet cœlo ſtationum Chriſti per complures annos ſupra mœnia urbis Inſulenſis luſtrationi, meam Religioſi ac Sacerdotis ſortem, quam omnium maximè expetendam cenſeo, jure aſcribo.

522. *Multiplici ratione.* Et verò parentum pro liberis vota promiùs Deus audit, ſive quòd vehementiore ſtudio concipiantur, ſive quòd liberi eorum portio ſint, & quemadmodum propenſiùs quemque pro ſe orantem exaudit, ita & pro ſui parte: ſive denique quòd ipſe Deus prolis curam parentibus commiſerit, commendaritque, qua cùm rectè perfunguntur, decet ipſum optatos curæ precumque fructus iis concedere. Nihil dico de bonis eorumdem parentum exemplis, quorum magna omnino vis eſt ad inſpirandum virtutis ſtudium, tum quòd facilior eſt imitatio eorum quos diligas, tum quòd paterna authoritas virtutum illicium auget, tum quòd frequentia, & quotidianus conſpectus pietatis ac devotionis paternæ, dulci quodam impulſu ad eam ſequendam velut adigit. Nam ſi antiquæ majorum ceræ non modico ſunt ad eorum imitationem hortamento, quid intuitus viventis adhuc ſplendentiſque virtutis? His adde optimam Numinis in parentes probos voluntatem ad eorum liberos, quippe ipſis cariſſimos, ſeſe, ſuaque beneficia porrigere, hiſque pariter ſuam impertiri benedictionem. Quare de viro probo Regius Pſaltes Pſal. 24. *Anima*, inquit, *ejus in bonis demorabitur, & ſemen ejus hæreditabit terram.* Item: *Dominus in generatione juſta eſt*: Quod intelligentes Raguel, & Gabelus viſo Tobiæ filio bene precantes, cauſam bonæ precationis hanc addebant, quod *optimi parentis eſſet filius.*

523. *Igitur defunctis debetur levamentum.* Cùm ergo parentes noſtri Chriſtianâ educatione, piiſque monitis, & initii, & progreſſus, & felicis exitus vitæ noſtræ melioris, ac Chriſtianæ fons & cauſa meritò dici poſſint, nunc maximè patet Ariſtotelicæ ſententiæ veritas, nihil illis par rependi poſſe. Certè quidem omninò exigit ratio, ut pro parto nobis cæleſtis gloriæ jure, viaque ad illam multiplici viatico munitâ, nos illis in viæ termino poſitis, aditum ejus acceleremus; exigit, inquam, ut pro precibus aſſiduis preces, pro piis exemplis, fructus noſtræ pietatis reddamus: & pro benedictione divinâ eorumdem reſpectu nobis impertitâ, optimè illis & velimus, & faciamus.

Quid enim? Polyarchum ferunt canes, & gallos ſi quibus delectatus eſſet, mortuos convocatis ad funus amicis publicè extuliſſe, ſplendideque ſepultos honoraſſe erectis ad ſepulchra columnis inſculptiſque epitaphiis. Et nos parentibus noſtris, qui immenſæ cœli voluptatis æternùm duraturæ ſuaviſſimos fructus nobis paratunt, vitâ functis ſolam ingratitudinem rependemus? Corvus Romæ, quod Tiberium Cæſarem Druſum, & Germanicùm, totum denique populum Romanum nominatim, ac bellè ſalutaſſet, cùm à neſcio quo interemptus eſſet, operoſis exequiis, & ſolemni funere, præeunte tibicine à duobus Æthiopibus elatus, ac ſepulturæ traditus eſt: & parentes noſtri toties de nobis optimè meriti, quibus adlaborantibus nomen illud novum, atque optabiliſſimum filiorum Dei obtinuimus, cùm primùm vitâ exceſſerint, tamquam ignoti, atque extranei à nobis deſerentur? Denique ſi Alexander Magnus Buchephalo duxit exequias, urbemque ejus nomine conſtruxit, quod & ſe diu tuliſſet, & alterum ſeſſorem pati noluiſſet, quoties commodis animæ noſtræ ſerviere parentes noſtri, quoties gloriæ cæleſti nobis comparandæ deſudarunt? & nos cùm gloriæ illius poſſeſſionem facili precum atque eleëmoſynæ pretio emere illis poſſimus, an negligemus? Sed pudet me ejuſmodi comparationum; pudet amantiſſimos vitæ noſtræ, & naturalis, & ſupernaturalis authores beſtiis multò deterius haberi. — 524. *Ne ingratiores ſimus quàm pagani in beſtias.*

525. *Aut Cimon in patris pagani cadaver.* Audietur, opinor, æquioribus auribus contentio cum Cimone quodam, qui totam antiquitatem pietatis ſuæ prodigio rapuit. Cùm enim illius pater ob peculatûs crimen in carcerem compactus eſſet, illicque vitâ functus, Cimon ipſe, ut parentem ſepulturæ honore impertiret, paternam in ſe vincula tranſtulit, & illius cadaver ſui ipſius ſpirantis valentiſque pretio redemit. Quam igitur turpe homini Chriſtiano patrem, matremúe, à quibus, non qualem hauſerat Cimon à parente vitam, tartaro velut deſtinatam, ſed immortalem ac beatam nobis procuratam eſſe novimus, in ergaſtulo luſtrali deſerere, & auxilio noſtro tamquam indignos deſtituere? Quamobrem piis liberis alia omnia cogitanda. Nam ſi priſcis, ac paganis impietas in parentes vel ſolius naturæ inſtinctu omnibus diris digniſſima viſa eſt, à quibus tamen non niſi naturam, ac naturæ

dotes

dotes acceperant, quàm execrabilis cenſeri debet ea, quæ in parentes Chriſtianos admittitur, quibus jus vitæ cæleſtis tot nominibus debemus? Et ſi digna eſt, quam deteſtemur, quantopere deteſtanda illa, quæ in demortuos ſeſe prodit, adeò utique infælices, adeò opis noſtæ egentes, & opis quidem nobis tam expeditæ?

526. *Gerſonis ethopeia matris è Purgatorio.* Denique pro me, & parentibus noſtris perorat Joannes Gerſon, ille celeberrimus Academiæ Pariſienſis Cancellarius, qui matrem quamlibet è flammis expiatricibus filium ſic alloquentem facit. Chare fili, ait mater, quæ eſt in affligenti carcere Purgatorii, in pœnis, & tormentis, chare fili mi, cogita de me, intuere me, audi me, ſicut manus & Juſtitia Dei eſt ſuper me poſita, quæ jure me tenet in hoc igne, & in hac flamma, & in amariſſimâ afflictione: Accede & propera, chare fili mi, qui priùs eras cordis mei gaudium, feſtina, ſuccurre mihi, ut me trahas, & liberes de amariſſimo hoc tormento, graviori, quàm lingua poſſit exprimere, aut cor cogitare; & ſi excuſationem quæras, ac ſumas te non poſſe venire ad me, certè potes, in quantum mihi opus eſt: non poſtulo, ut ad me corporaliter advenias, hoc fieri non poteſt, benè ſcio, ſed advenire potes per bonam cogitationem, per piam conſiderationem, aut ſtatûs mei memoriam, & liberare potes, ac trahere potes me miſeram captivam, me pauperem tuam matrem, quæ nunc poſita eſt, & dejecta in omnem afflictionem. Te ergo voco audi me, veni ad me, libera me. Et ſi quæras, quo pacto me liberare debeas: dico quòd erit faciendo pœnitentiam pro me, orando Deum pro me in corde humili, & lugenti, plora pro me, chare mi fili, plora in devotâ oratione, & tibi aſſero, quòd aqua lacrymarum ſi pura ſit, & munda, ſine immunditia peccati mortalis, omninò extinguet, vel magna ex parte magnum ignem, quem ſuſtineo, qui me cruciat, & urit. Heu! dulcis mi fili, poteriſne recuſare afflictæ huic matri unam guttam aquæ, unicam lacrymam, quæ in tantum ei prodeſſe poteſt, doloremque ejus alleviare? Ego ſuſtinui tantos dolores, & mala pro te, te pariendo, nutriendo, & exaltando; feci pro te, & emiſi multas lacrymas, copioſos quoque gemitus. tibi benè eſt, te quæſo, non mihi deſis in ultimâ hac neceſſitate; in neceſſitate probatur amicus, Ora pro me, habeas cor lugens pro me, nihil quæro, quod non poſſis, Heu me miſeram! ſi filius quem concepi, portavi, & genui, mihi recuſat, & mihi durus eſt, obliviſciturque, quis mei memoriam habebit? O Deus qualis miſeria! Quid faciet pauper hæc tua captiva? quo ſe vertet? unde vocabit ſubſidium, ſi proprius filius ei denegabit? hæc, & ſimilia Gerſon Serm. de defunctis, quæ utinam lectorem commoveant.

Pars quarta.

Exempla caritatis filiorum in Parentes Defunctos.

Itaque, quicumque filii, quicumque Chriſtiani audire volunt, horum præſertim quæ dicta ſunt reſpectu parentum demortuorum patronos hoc in genere ſe præbent, & Auguſtinus quidem non contentus Numen piiſſimæ matri ſuæ Monicæ propitiaſſe, factis ad aram ſacrificiis, ita pro illa precatur 10. Confeſ. cap. 13. *Ego itaque laus mea, & vita mea, Deus cordis mei, ſepoſitis paulisper piis eius actibus, pro quibus tibi gaudeas, gratias ago, nunc pro peccatis matris meæ deprecor te: exaudi me per medicinam vulnerum noſtrorum, quæ pependit in ligno, & ſedens ad dexteram tuam te interpellat pro nobis. Scio miſericorditer operatam, & ex corde dimiſiſſe debita debitoribus ſuis, dimitte illi & tu debita ſua, ſi qua etiam contraxit per tot annos poſt aquam ſalutis. Dimitte, obſecro, ne intres cum ea in iudicium.* Ita ipſe: & lib. earumdem Conf. 9. cap. 13. *Inſpira,* inquit, *Domine Deus meus; inſpira ſervis tuis, fratribus meis, filiis tuis, dominis meis, quibus voce, & corde, & litteris ſervio, ut quotquot hæc legerint, meminerint ad altare tuum Monicæ famulæ tuæ, cum Patricio quondam coniuge, per quorum carnem introduxiſti me in hanc vitam, quemadmodum, neſcio. Meminerint cum affectu pio parentum meorum in hac luce tranſitoriâ.* Sic Auguſtinus. Bernardus quoque matrem Aleidem, licet cum laude raræ virtutis, & munificentiæ in pauperes vivis ereptam, recitatis quotidie ſeptem pœnitentiæ pſalmis, adjuvare non deſtitit. 527. *Exempla virorum.*

Et antea diximus Dionyſium Carthuſianum, virum ſanctum æquè ac eruditum, parentem ſuum ſibi inter Æthiopes binos, à quibus virgis igneis tundebatur, aliquando objectum, variis pietatis officiis eo genere tormenti liberaſſe. *Dioniſ. Carthuſ.* Et nota eſt Cantipratani hiſtoria, cui parens cùm ſacerdotium ut ſuſciperet, perſuaſiſſet, quo frequenti ſacrificii litatione, ab eo mortuus ſublevaretur, ſæpiſſimè illius causâ ſacrificabat. *Cantiprat.* Quod ſi non faceret, apparebat illico Pater triſtis ac gemens, & natum officii neglecti lamentabiliter incuſabat, uti Cantipratanus ipſe juratus aſſerit. Henricus

Suſo.

ricus etiam Suſo eximiæ ſanctimoniæ vir, cùm parentem ſuum, quem piiſſima Henrici mater è deteriore vivendi ratione ad meliorem traduxerat, ritè Sacramentis munitum deceſſiſſe cognoviſſet, quà precibus, quà voluntariis pœnis, quà ſacrificiis cœlo donare contendit. Et accepimus

Fernandez.

Joanni Fernandez, homini è Societate Jesu egregiæ virtutis, anni ſpatio patrem quot diebus obverſatum, precatumque, ut certa quædam pietatis officia, quibus opus erat ad ſuam è carcere luſtrali dimiſſionem, exequeretur: Quibus peractis poſt anni decurſum ipſe parens cæleſti gloriâ fulgidus filio grates maximas rependit. Illuſtre quoque eſt quod de P. Philippo Jacquetta

Jacquetta.

Franciſcano ferunt. Cùm enim puer utroque parente orbus, ad utriuſque ſepulchrum ſingulis diebus itaret, oraretque; rogatus quid, & cur ageret, *Studeo*, inquit, *patris & matris in me merita, quatenus poſſum, compenſare.* Et verò tam pia indoles ad virtutis apicem poſt evaſit, quæ demum aſtris inſerta eſt anno ſalutis 1455.

528. *Exempla fœminarum.* B. Herluca.

Jam ut ad fœminas eodem pietatis ſtudio incenſas veniamus, B. Herluca cùm patrem ſuum vitâ functum audiiſſet, quâ potuit ope, & operâ eum purgantibus pœnis eripere conata, tandem ex S. Laurentio, quo utebatur familiariter, quique Herlucæ SS. Euchariſtiæ menſam adeunti comes ire ſolitus erat, intellexit ſuis ſuppliciis caritatiſque officiis patrem cœlo donatum; quare non eſſe cur de illo ampliùs laboraret. Porrò perquàm admirabile eſt, quod patris ac matris bono apud

S. Cathar. Senenſis.

Deum effecit S. Catharina Senenſis. Hanc enim, & corporis & animæ morte defunctam utriuſque vitæ reſtituit. Illum verò Purgatorii cruciatibus prorſus abſolvit. Cùm enim eum cum morte luctantem animadverteret, obnixiſſimè Chriſto ſupplicavit, ut bonâ ejus veniâ parens in Cœlum rectà contenderet. Cumque objiceret Servator juſtitiæ faciendum eſſe ſatis *Ego verò*, ait Catharina, *faciam eius loco, en ſuſcipio in me, quæ merito ipſe ſuo tormenta pateretur.* Neque abnuit Chriſtus. Statimque illa ad Patrem adhuc ſpirantem id læti nuncii pertulit, eò ſolùm in vitâ divinitus retentum, ut beatiùs decederet. Ipſa verò è veſtigio ingenti colico dolore correpta eſt, & deinceps ad mortem uſque

Paſſidæa.

vehementiſſimè afflictata. Æmula Catharinæ fuit altera virgo Senenſis, quam vocant Paſſidæam, à Deo in Cruce paſſo. Hæc patre, quem Deo genuerat, vivis exempto, ſtatim ſibi erepta miram ecſtaſim ab ortu ſolis ad occaſum uſque paſſa eſt: ex qua cùm ſibi reddita eſſet, juſſa ſignificavit, quid ſibi contigiſſet: nempe Patris animam ad Purgatorium ſe duxiſſe, ibique mente hæſiſſe. Tum verò pro illius liberatione illicò tam acerbas frequenteſque pœnas ultro ſuſcepit, tam multas preces fudit, ut eum brevi in libertatem aſſeruerit. Cùm enim in baſilicam Senenſem non mente dumtaxat, ſed & corpore divinitus delata fuiſſet, parentem ſibi apparentem vidit cœleſti ſplendidum gloriâ. Duobus abhinc annis, id eſt anno, 1580. Camilla ejus mater, à qua peſſimè habita fuerat, mortem obiit, cùm ſævitiæ in filiam ſuæ medullitus eam pœnituiſſet. Qui dolor adeò cor Paſſideæ penetravit, ut & fælicem illi mortem, & tandem cœli aditum, qua potuit ope, procurarit. Nam cùm mater ageret animam, illa ſibi rapta eſt, & cum egiſſet, mortuam humeris ſuis ſublatam ad Purgatorium deferre viſa: ubi id ſolatii accepit, quod nulla iſtic vel impatientiæ, vel murmurationis umbra appareret. Ceterùm cùm matrem illic relinquere coacta eſſet, plurimos maximoſque cruciatus ejus causâ pertulit, ac demum cognovit Camillam in cœlum evolaſſe: cùm eam illi Diva Virgo pone ſe exultabundam oſtendiſſet. Denique produco

Cathar. de Cardona.

Venerabilem Catharinam de Cardona clariſſimæ virtutis fœminam. Huic Pater vitâ functus ſpectandum ſe præbuit, octavum adhuc annum agenti. Quare ipſa è veſtigio fugit: at retinuit pater: cui illa: *Quid*, ait, *tibi faciam? Et ipſe pœnas meâ causâ ſuſcipe*; & recepit. Ex eo tempore cruciatuum genus omne tenella ſubiit: donec objectus ejus oculis parens, Juſtitiæ divinæ ab ea ſatisfactum indicavit: ſimulque ob voluntarias pœnas Numini peracceptam eſſe, & in Sponſam ejus electam. Mitto de Liduina, Aleyde, aliiſque nunc dicere, quoniam proprius erit aliàs de iis dicendi locus.

§ 2.

Parentes liberis Defunctis auxiliari neceſſe eſt.

Pars prima.

Theologica ſuper eo Doctrina.

Eruditiſſimus rerum conſcientiæ interpres Joannes Azor P. 2. cap. 4. ubi 529. *Viventibus tria debent.* quæſiit, quæ parentes filiis debeant, reſpondet tria potiſſimùm debere. Primùm quidem alimenta; deinde inſtitutionem in fide, religione, & bonis moribus; tum curam,

ram, ſtudium, ac diligentiam, ut in certo vitæ ſtatu pro conditione perſonæ liberi collocentur. Porrò, & ipſius, & aliorum recepta eſt ſententia, alimenta naturæ lege deberi: eaque patet ex communi etiam belluis naturæ propenſione, cùm & tygrides partui manſuetum immurmurent, & tenerum inhabilemque nutriant. Alimentorum autem nomine accipe tum ea, quæ ad veſtitum, & lectum, tum quæ ad habitationem: imò quæ ad pharmaca infirmæ valetudini neceſſaria, & ad artes honeſtas, quibus victus paretur, pertinent. Inſtitutionis porrò neceſſitas ex priore derivatur. Nam generatio quidem, & nutritio hominem, ſed inſtitutio bonum hominem efficit: illæ opus inchoant, hæc perficit, uti & promotio ad ſtatum aliquem congruum, quæ velut ultima authorum noſtrorum manus, & operis conſummatio eſt.

530. *Et defunctis auxilium lege propria.* Neque tamen inde concludas nullam parentibus curam incumbere prolis è Purgatorio eximendæ. Quemadmodum enim ſi poſt matrimonium, aliumve ſtatum initum, liberi alimentis prorſus egeant, ea illis ſubminiſtrare naturalis æquitatis lege tenentur, ita & iiſdem in Purgatorio graviſſimam neceſſitatem patientibus ſuppetias ire. Accedit quod ſi liberi in ſervitutem incidant (ut quia capti bello, vel à latronibus, aut piratis intercepti) de communi Theologorum ſententia parentes ad eos redimendos obligentur, ſiquidem nec filiis ea facultas adſit, & ſine gravi parentum incommodo poſſint redimi: unde conſequitur ſimilis obligatio eos Purgatorii ſervitute atque exilio in libertatem filiorum Dei aſſerendi: & quis dubitat, quin, ſi poſt initum aliquod vitæ genus, aut alterius modi emancipationem, vel in corporis, vel in animæ grave diſcrimen incurrant, parentes ſtrictiùs aliis ad illud depellendum obligentur? Pariter igitur pronunciandum eſt parentes ad liberos Purgatorio ergaſtulo, quod eorum animis graviſſimum eſt, vindicandos propriâ quadam lege obſtringi. Denique cùm finis ſupernaturalis matrimonii, ad quem Chriſtiani conjuges illud, illiusque uſum referre obligantur, ſit liberos non ſimpliciter procreare, ſed curare deinceps ut Deum bonorum omnium authorem æternùm laudent (quem etiam in finem eos præceptis ac myſteriis fidei imbuant, oportet) conſequitur non alium eſſe parentum curæ ac ſollicitudinis pro filiis terminum, quàm initium æternæ eorum fœlicitatis; atque adeò dum adhuc carcere luſtrali attinentur, ad eorumdem curam pertinere. Poſtremò plus parentibus, quàm aliis debent animæ poſt mortem, ſi quid precibus valeant; ergo, & tunc plus illis debent parentes, quàm alii; quoniam uti fons & origo obligationis animarum eſt plus à parentibus, quàm ab aliis beneficii accepiſſe; ita obligationis parentum erga liberos majoris caput eſt plus iis dediſſe, nempe ut eſſent, & eſſet illis benè ac beatè. Ut enim rectè Ariſtoteles Eth. c. 12. *Maiorem id à quo aliquid eſt, habet cum genito neceſſitudinis coniunctionem, quàm quod ex ipſo oritur. eſt enim eius pars, quæ eſt propria totius non totum partis.* ita ipſe. Porrò effectum eſſe totius partem, ita conficitur, quòd opus, ut aiunt Philoſophi, contineatur in virtute cauſæ; Item quod, ut ait idem Ariſtoteles, agendo ſimus, atque adeò ſimus operatio, & opus; quæ ratio eſt, cur eos, quos beneficiis afficimus, vehementiùs adamemus, quia plus noſtri in iis collocavimus. Cùm ergo animis liberorum defunctorum ad virtutem promovendis multum operæ poſuerint parentes, multum in iis ſibi vindicant, igitur eas multum amare, nec minus juvare, obligantur.

Pars secunda.

Moraliter expenditur Obligatio Parentum ad alimenta mortuis liberis Præſtanda.

Cum igitur hæc obligatio ſtet, de more noſtro illuſtranda eſt. atque ut ordine procedamus, ejus vis ac magnitudo primùm ex obligatione parentum ad alimenta filiis præbenda, tum ad inſtitutionem in fide ac bonis moribus, demum ad honeſtum vitæ genus illis procurandum, expendenda. Ac primùm ſatis conſtat, ut diximus ſuperius, pios manes cibo quoque aliiſque ad alimenta pertinentibus indigere; cibo, inquam, illo, de quo Raphael utrique Tobiæ, *Ego cibo inviſibili utor, & potu qui ab hominibus videri non poteſt*, Tob. 12. qui quidem cibus non alius eſt quàm ipſe Deus, qui & Beatorum famem, & ſitim ſatiat, at ſine ſatietate; Cæterùm rectè manna abſconditũ authore Richardo à S. Victore vocatur, dum dicitur Apoc. 1. *Vincenti dabo manna abſconditum*, quia nec dici, nec fingi animo poteſt *quàm magna ſit multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abſcondiſti timentibus te.* Pſal. 30: ſemperque locus eſt admirationi expreſſæ voce *man-hu, quid eſt hoc*, cùm numquam ſuavitas illa poſſit mente comprehendi. Hoc igitur manna, hunc cibum, hunc potum. 531. *Fament defuncti filii.*

tum vehementiſſimè appetunt pii manes, quippe quòd & per ſeſe maximè excitet orexim animarum, & iis maximè congruat, & quòd denique in eo ingenti incendio non poſſint non ardentiſſimè eum ſitire.

532. *Duri parentes qui cibum eis non dant.* Vos itaque patres, vos matres eorum, cùm eum illis largiri poſſitis, per Deum immortalem, per quidquid eſt vobis carum, nolite denegare. Nam ſi puſioni inter ubera gementi crudele eſt lac diu differre: ſi pueris oppidò famentibus non ſuſtinet nativa pietas panem negare: Si etiam paſſerum matres, atque hirundinum, pullis raptis, & caveâ clauſis eſcam deferunt, an ſuſtinebitis verè de vobis, pueriſque veſtris, intelligi illud Jeremiæ; *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis*, non ex inopia, ſed ex impietate? Veréne, & hoc de vobis dicetur, *Lamiæ*, ſive ut aiunt Septuaginta, *Dracones nudaverunt mammam: filia verò populi mei quaſi ſtruthio in deſerto.* Thren. 4. id eſt Lamiæ, quæ Hieronymo teſte belluæ erant facie humanam referente, corpore feram, mammas ad lactandos catulos pictate quadam nativâ præbuerunt, dracones item ad dracunculos alendos; & mater Judæa, mater Chriſtiana, ſimilis ſit hoc in genere ſtruthioni, qui dum ova poſuit, relinquit, negligens ea fovere, atque ut Job. 39. c. *Duratur*, inquit, *ad filios, quaſi non ſint ſui?* Sitne, inquam vel pater, vel mater, in ſuos liberos vivis ereptos tam immitis, ut cibi potuſque inopes, & puellorum inſtar ſibi comparandi impotentes deſtituat? Atqui hoc eſt minùs in ſuos pium eſſe Lamiis, ac draconibus, & tigribus; an igitur decet hoc parentes Chriſtianos? Quid itaque de iis ſentiendum, qui quod Chriſtus contingere non poſſe pro explorato habere videtur, filiis ſuis *panem petentibus* è Purgatorio, *lapidem porrigunt*, & *pro ovo ſcorpionem*? id eſt qui preces illis ſtipemque recuſare non contenti, inſuper ſaxeis animis pia eorum legata, etſi modica, negligunt, & cùm blandam faciem iis ſcorpionum inſtar exhibuerint, facultatem iis faciendo legandi, poſt illorum obitum furtim, velut caudâ venenum iiſdem ingentemque acerbitatem inferunt, promiſſa legataque obliterando.

533. *Debent, & alia alimentorum nomine.* Venio nunc ad alia, quæ parentes alimentorum nomine liberis debent, & piis eorum manibus præbere obligantur. In quibus quidem primùm occurrit veſtis, *Veſtes.* non quidem adverſus frigus, ſed adverſus nimios flammæ luſtralis ardores illis induenda: quemadmodum Hiſpani, aliique ſub torrido poſiti climate adverſus calores veſte ſe muniunt. Hanc porrò miſericordia in egentes texit: hac illos tegit, & quo pauperes contra frigus munit, eodē panno pios filiorum manes contra æſtum ſolis Juſtitiæ communit: adeò ut eò minus caloris ſentiant, quò egeni minùs frigoris. Debetur quoque non magis vivis, quàm defunctis liberis domicilium, ac lectus, in quo requieſcant. *Domicilium.* Quæ verò domus, quis lectus aptior ſinu Abrahæ? non illius Judæorum parentis, ſed Beatorum: ſinu, inquam, æterni Patris, Patris multarum gentium, in quo ſinu Unigenitus Dei per naturam, eamdemque ſubſtantiam, Cœlites per amorem, gaudiumque beatificum jucundiſſimè quieſcunt.

534. *Pharmaca & curam valetudinis.* Debentur præterea ægrotis filiis pharmaca, & cura valetudinis. Et ô quanta eſt piorum manium ægrotatio! quàm acerba, quàm multiplex! acerbiſſimorum morborum noſtratium ſævitiam complectitur, ac multis partibus exſuperat. Et ecce tamen ægrotat Berſabee primogenitus ex Davide, *Deprecatuſque eſt David Dominum pro parvulo, & ieiunavit David ieiunio, & ingreſſus ſeorſum iacuit ſuper terram*, ſive ut habent Hebræa, *& venit, & pernoctavit.* 2. Reg. 12. Et quot patres, quot matres nummos, curas, vigilias, vota, peregrinationes ad eam ægrotis liberis obtinendam adhibent? quot ſanguine, ac vitâ ſuâ illam emere paratæ eſſent? Cùm vero vitâ functi conflagrant, quaſi anima ſimul cum vitâ interiret, parcitur nummis, parcitur precibus, & curis, perinde ac ſi nec filii amplius exiſterent, nec luſtralis flamma ullibi extaret; ut quiſque eorum verè dicere poſſit, *Oblivioni datus ſum tamquam mortuus à corde.*

Pars tertia.

Moralis expoſitio obligationis Parentum ad quamdam inſtitutionem liberorum defunctorum.

535. *Liberis mortuis doctrina procuranda.* Porrò poſt alimenta liberorum, ſequitur eorum in fide ac bonis moribus inſtitutio, cujus etiam neceſſitas, eorum vita defunctorum curam ſuſcipiendi neceſſitatem invehit. Si enim pii ac boni parentis ſit per ſe, ac per magiſtros, prolis adhuc viventis rectam inſtitutionem ac ſalutem ſollicitè procurare, conſequens eſt, & pro mortuæ bono, ac velut inſtitutione novâ operam ab eo ponendam eſſe. Etenim cœlum velut quoddam gymnaſium eſt ubi diſcitur perfectè Deum amare, perfectè laudare, perfectè cùm ejus voluntate conſentire. Et parentes defunctis liberis

liberis Sapientiam ipſam divinam præceptricem, ſive Verbum ipſum æternum providere queunt, ut primo viſionis beatificæ momento pervideant totam eſſentiam divinam cum perfectionibus omnibus, & alia ſimul innumera, quorum notitia numquam obliterari poterit. Quid igitur cunctentur filiis, ſi eos diligunt, tantum ſcientiæ decus, tamque nobilem Doctorem procurare? Novimus Conſtantinum Magnum nobiliſſimos quoſque variarũ artium principibus viris dignarum Magiſtros filiis ſuis quæſiſſe, & tamen Conſtantius in Euſebium Arianæ hæreſcos fautorem incidit, & altè ipſe hoc venenum imbibit. Audivimus Theodoſium Imperatorem Arcadio, & honorio filiis erudiendis, incomparabilem virum Arſenium præfeciſſe, & idem fuit Caroli Magni ſtudium, & eſt omnium parentum moratorum. Quin etiam ferunt luſciniam pullos ſuos ad concinnè modulandum inſtruere. Si ergo tot curis, tot vigiliis, tot precibus, ac lacrymis conſtat rudimenta fidei ac religionis proli inſtillare, eamque virtuti aſſuefacere; Si parentes Auguſtino teſte in Pſ. 50. *Domeſtici concionatores eſſe debent*, & quà verbis, quà exemplis eos perpetuò ad virtutem adhortari, nefas eſt eos dum omnium laborum ſuorum præmium, ac fidei, religioniſque filiorum mercedem illis parere licet, torpere, illoſque negligere.

Pars quarta.

Expenditur Parentum obligatio ad honeſtum Vitæ genus iis Procurandum.

536. Quod idem officium patet ex obligatione eorum ad congruum conditioni ſuæ ſtatum liberos promovendi; ſiquidem jure gentium ac naturæ parentibus id incumbit. Et verò cùm David eâ mente ac ſtudio Salomoni Regnum Iſraëlis adhuc vivens ipſi ceſſerit, ipſumque adorarit; cùm Ptolomæus Lagi filius Regem filium etiam vivus crearit, eumque ſatellitis inſtar cuſtodierit; cum Sichemi pater ſe circumcidi paſſus ſit, ut filium ad Dinæ nuptias proveheret: quidni parentes ſimiliter ſtuderent liberos promovere ad gloriam cæleſtem ac beatitudinem, qui propriiſſimè ſtatus eſt, & omnium quidem bonorum aggregatione perfectus. Nam ſi filium, vel filiam monaſterium, vel conjugium etiam cum indigno inire volentem dote fraudare non poſſunt, an poterunt aſpirantes ad nobiliſsimas nuptias cum Chriſto Servatore, imò cum divinitate? Si temporarium matrimonium cum mortali contracturis primam, dum adhuc valent, hæreditatis portionem liberis tranſcribunt, tùm alteram morituri; an æternum cum divino ac immortali ſponſo connubium cogitantes, non modò non portione hæreditatis (quæ ſanè ſi peteretur, concedi deberet) ſed nec ſtipe modicâ in dotem à Chriſto accipiendâ impertient? Et hic tamen mos eſt etiam Chriſtianorũm parentum, hæc corruptela etiam in ſpeciem piorum: vivis liberis fiunt canales, omnia ſua transfundunt, ſibi nihil retinent, at mortuis exareſcunt, pauperes ſunt, exinaniti ſunt; nihil reliquum habent. Tanti illis eſt poſteros hac in vitâ florere, ut vix flocci fiat florere in alterâ.

Itaque cuique veſtrum ô miſeri filiorum manes occini poteſt illud, quod Ezechiel Iudæorum genti infauſtum occinit c. 16. *Generatio tua de terrâ Chanaan, Pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa*, id eſt, parentes tui nomine quidem Chriſtiani, & Catholici ſunt, ſed revera ita ſe adverſus te gerunt, ac ſi eſſent Chananei, & impii. Cur ita? Quia *Pater tuus Amorrhæus*, quod vocabulum, ut author eſt Hieronymus, Hebraicè ſonat celebrem, ſeu multo ſermone celebratum, ac famoſum: famam enim hujus mundi ſolam curat: & *mater tua Cethæa*, id eſt, ut etiam interpretari ex hebraica nomenclatione licet, quæ vel inſanit, vel alios in inſaniam vertit: quippe quæ eamdem cum patre inſaniam penitus hauſit, eamque transfundit in ſuperſtites liberos: adeo ut ea ſit communiſſima mortalium, & nobilium maximè, aliorumque, qui ſapientes ſibi & aliis videntur, inſania. Quæ, ut luculentiùs appareat, audi quid in Artheſia contigerit. Binas habebat filias vir quidam plebeius, at prædives, harum alteram rudiorem bardus & ruſticus juvenis in conjugem petiit, alteram elegantiorem eodem tempore procatus eſt eques nobilis, formâ ac virtute virginis illectus: priorem prior obtinuit, & ita quidem, ut quia ejus ruſtica indoles cum indole Patris apprimè conſentiebat, ab hoc hæreditatis maximam partem abſtulerit. Quo audito eques ille nobilis graviter indignatus, & patrem & alteram filiam res ſuas ſibi habere juſsit. Hæc igitur voto, & fortunis fruſtrata, lacrymari, queri, gemere dies noctesque, donec tandem procus miſericordiâ motus, ac ſummâ in virginem maximè ingenuam caritate, eam ſibi in conjugem ſumpſit. Indignaris & tu, opinor, mi Lector hæc nuncia. Hæc enim poſterior puella, & merito ſuo, & ratione dignitatis, ad quam

537. *Indignitas parentum ſtipem mortuis liberis negantium.*

quam hoc connubio promovenda erat, ampliori dote digniſsima erat: & pater ille, indignæ, indignoque proco, contra fas, & præter hominum ſapientum mores, faviſſe narratur. Ita eſt profectò: ſed ſi fabella hæc bilem tibi movet, quâ demum indignatione digni ſunt parentes, qui cùm filias mortalibus obſcuris atque ruſticis nupturas dote ampliſsimâ locupletent, mortuas, ac Regi ſæculorum immortali collocandas, ut ad nuptias brevi perveniant, ne ſtipe quidem modicâ, non modo dote promovere volunt: adeò ut ad opem extraneorum mendicandam confugiendum illis ſit: atque adeò ad illius Sponſi miſericordiam. Ita ratum eſt illud Pſalmiſtæ. *Pater meus, & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem aſſumpſit me.* Pſal. 26.

Pars quinta.

Exempla Pietatis Parentum in liberos defunctos.

538. *B. Borgiæ in defunctos liberos pietas.*

QUAM melius parentem ſe geſsit B. Franciſcus Borgia, Gandiæ Dux, & poſt tertius Societatis JESU Generalis, de quo hoc Andreas Scottus in ejus vitæ actis l. 4. c. 4. Summa illi animarum cura, quæ corpore ſolutæ purgante igne crimina expiant: ut etiamtum Dux Gandiæ aſsiduè pro illis oraret, & liturgias, remque divinam fieri curaret: Cujus officii nomine ſæpe illi animas reduces apparuiſſe, gratiaſque egiſſe narrant: promiſiſſe etiam ſe viciſsim pro eo in Beatorum ſedibus precaturas. Hæc candidè ille, ut omnia, Hieronymo Natali Sacerdoti optimo narrare ſolitus, quem bis in Hiſpaniam ab Ignatio miſſum, commiſſaſque illi Societatis provincias diximus. Hæc Scottus, qui deinde c. 6. ejuſdem libri ſic ſcribit. In oppido, quod Reginæ caſam appellari diximus agenti, Dorotheam filiam obiiſſe divinitus nunciatum eo ipſo quo migravit horæ momento, ad D. Claræ Gandiæ: ſed nihil mutatus, animoque turbatus, quaſi ad ſe nihil attineret. Verùm non perinde mirandum in filiæ morte mœſtum non fuiſſe, quæ jam inde à pueritia virginitatem Deo conſecrarat, propterea quod exilii ſui terminum, ut pridem optarat, nacta eſſet. Illud plerique magis mirabantur, Iſabellam filiam, Lermæ Comitiſſam, ſingulari matronam virtute, dotibuſque naturæ præditam, non luxiſſe. Pintæ enim aulam Principis ingreſſurus, obvium habuit, qui triſtem ſubitumque filiæ interitum nunciaret. Paululum itaque clauſis oculis, apertâ verò ad Deum mente orans, beneque mortuæ precatus perrexit. Rebus in aula geſtis diſceſſurus Principi Dominæ dixit; ora quæſo, pro animâ famulæ tuæ Iſabellæ, quam nunc morbo minimè lento, ſed repentino extinctam audivi. Ad hæc illa: itane tam triſtem nuncium obiter à diſcedente nunciari mihi oportuit? nihilne parentem talis filiæ mors movet amplius? Depoſitum, inquit, acceperam, repetiit Dominus. Reddamus itaque, ut par eſt, alacriter, quodque uſuram ejus tam diu dederit, grati teſtificationem animi demus. Igitur non lugendum, cùm his vitæ miſeriis, & corporis vinculis ſoluta evaſerit, & in Beatorum domicilium, Dei clementiâ, ut ſpero, & opto, commigrarit. Domum ubi revertit, ſacris pro illa operatus nullam aliam luctus ſignificationem dedit. Hæc idem author. ex quibus vides tum Chriſtiani fortitudinem parentis non queſtibus, non gemitibus liberorum manes proſequentis, ſed mirâ & acceptiſſimâ Numini voluntatis humanæ cùm divinâ conſenſione: tum pietatem quæ magis etiam patebit ex eo, quòd dum Catalauniæ Proregem ageret, captis ſicariis, qui vias obſidebant, cùm ad ſupplicium raperentur, eorum vicem miſeratus ſacrificia ſingulatim triginta fieri ære ſuo juſſerit. Qui enim in exteros, & improbos tam pius, procul dubio in ſuos pientiſſimus extitit.

539. *Pietas D. Chantal in filium.*

Patri matrem ſubjungo, & egregiam quidem atque hoc loco digniſſimam fortitudine juxta ac pietate. Hæc illa eſt Domina de Fremiot, vidua D. de Chantal, poſt Saleſii Epiſcopi Genebenſis filia ſpiritualis, & ſanè illius ſpiritu imbuta. Hæc itaque auditâ filii unici morte, pendentis è cruce Chriſti ſignum corripiens, eique manus deoſculans, qua poſſum, ait, animi ſubmiſſione, tuos, ô Chriſte, dulciſſimos ictus accipio, precorque ut filium illum meum in miſericordiæ tuæ gremium accipias. Deinde preces, & omne ſupplicationis genus in levamen cumulavit. Ita tribus ab obitu menſibus liber Purgatorio filius emerſit: quemadmodum ex viſo cujuſdam fide digno conſtitit: conſpectus enim eſt juvenis ille velut in putei cujuſdam fundo, ad cujus fauces mater, crucis oblongæ, quam manu tenebat, extremum, filio porrigens, illum paulatim è putei fundo in altum ſuſtulit.

540. *Matris importunæ lacrimæ gravant defunctum filium.*

His adjungo abſimile in re ſimili luctus genus, ut ex oppoſitione, quæ ſit vera germanaque pietas, eluceſcat. Gemebat expers omnis ſolatii mater ereptum filium, nec gemere ceſſabat Et acuebatur dolor

dolor ex alterius ſuperſtitis ingratis moribus, atque effrenatâ licentiâ, ac fortunarum diſſipatione. Quondam lacrymabundæ obverſata eſt cohors egregiorum juvenum, lætitiâ geſtientium, quos pone ſequebatur defunctus ille atque optatiſſimus natus aquam extimâ veſte complicatâ ferens. Quærit mater cur aliis non ſe jungat. Reſpondit ille maternis lacrymis ſe gravari. Propterea flere inutiliter deſineret: ac potiùs preces, ac ſacrificia ſuo bono curaret: ita ſe prioribus acceſſurum. Vide Cantiprat. lib. 2. Apum c. 53. qui & hoc ſubjungit. Hiſce verbis.

541. *Iejunia levant.* „ In villa prope Lovanium, oppidum Brabantiæ, juvenis quidam diſſolutus & levis languore decubuit. Rogatu ergo matris Lambertus presbyter leproſorum, vir pius, & zelator maximus animarum, venit ad juvenem, & eum ad confeſſionem peccatorum & pœnitentiam ſedulus invitavit. Quo mox in multa valde contritione confeſſo, & non multo poſt mortuo, mater pro eo continuavit interpolatè jejunia, & uſque ad quinque annos, quaſi irremediabilibus lacrymis protelavit. Ergo ut ipſum tempus expletum eſt, die quadam Dominica dictus Lambertus mortuus eſt, & ſepultus. Sequenti autem quintâ feriâ dictus juvenis manifeſtus apparuit matri ſuæ dicens, Ecce nunc, mater chariſſima, adjutorio tuo ad requiem tranſeo de graviſſimis pœnis, quas pertuli pro peccatis, & mecum Dominus Lambertus Presbyter, qui me ad cognitionem & confeſſionem peccatorum meorum ſalubriter provocavit. Pro quo, & multis aliis, quos ad pœnitentiam ſalutis adduxit multa mercede cumulabitur præmiorum. Vide ergo, Lector, quantæ mercedis ſit inſcios docere, viam ſalutis oſtendere, & ad confeſſionem, & pœnitentiam trahere peccatores, nec hoc quoque ſine grandi mercede negaverim, viventes compati mortuis, & eos quomodocumque orationibus, & jejuniis adjuvare. Ita Cantipratanus loco citato.

§ 3.

Conjuges ſuperſtites Defunctis opem ferre oportet.

Pars prima.

Id ipſum docetur ex Theologis.

542. *Conjugum in Conjuges officia.* Etsi de pietatis officiis agimus hoc articulo, tamen illi quoque mutua conjugum officia inſerimus: non quidem de jure, quia propriè pietas inter parentes cernitur; ſed de more, quia conjugum amor, atque ut vocat Salvianus lib. 1. ad Eccleſiaſticos, *Iugum incarnatæ neceſſitudinis*, pietatis vinculo affine eſt. Etenim ut parentes ac liberi inter ſe amare ac juvare debent, quòd filii portio ſint parentum: ita conjuges, quòd una caro ſint, ſeu *duo in carne unâ*, atque adeò partes quædam carnis ejusdem. Porrò ex omnium Theologorum conſenſu amorem, honorem, & obedientiam ſibi mutuò debent conjuges. Amorem quidem, quia cùm proximum diligere jubeamur, quis eo nomine dignior conjuge, quæ unam carnem conflat cum conjuge? Propterea Apoſtolus ad Epheſ. 5. ait. *Viri debent diligere uxores ſuas, ut corpora ſua; qui uxorem ſuam diligit, ſeipſum diligit.* Honorem verò, quia vir quidem caput eſt uxoris, & familiæ, & ad eum adminiſtratio etiam fortunarum uxoris ſpectat. Uxor verò non famula, ſed ſocia thori eſt. Quarè primus conjugum, *Mulier*, ait, *quam dediſti mihi ſociam*: & Petrus Epiſt. 1. c. 3. vult viros *quaſi infirmiori vaſculo honorem impertiri.* Et verò prima conjugum è latere viri ſumpta eſt, nempe ut viri latus clauderet, & ſocia illi aſſideret, ac familiam curaret. Denique obedientiam alter alteri debet, Nam Geneſis 3. Evæ dicitur: *ſub viri poteſtate eris*, ſive ut Hebræa ſonant, *ad virum recurſus tuus*. Et ſimiliter Petrus Epiſt. 1. c. 3. *Mulieres*, ait, *ſubditæ ſint viris ſuis*, & ex diverſo vir quoque uxori parere obligatur, ut patet ex mutuâ corporum traditione.

His præmiſſis ut de more ad officia conjugum ſuperſtitum erga defunctos veniamus, facilè admittam alterius morte ceſſare obligationem alterius ad parendum defuncto, niſi in iis quæ ad ultimas voluntates ſpectant. Sed vinculum amoris honoriſque morte ſolvi admittere nequeo. Licet enim conjugium morte ſolvatur, atque adeò alteri legitimè collocari poſſit conjux ſuperſtes: licet id quoque demus Angelico Doctori, & Carthuſiano; ſi conjux vita functus ad vitam diuinitus revocaretur, ſine novo connubio non poſſe prioris matrimonii iure uti, aut cum ſuperſtite liberis operam dare, iuxta illud Pauli 1. cor. 7. *Si dormierit vir eius, liberata eſt à lege viri*, ſive à vinculo coniugii: tamen manet obligatio honoris, amoriſque, ſaltem eatenus, ut coniux ſuperſtes præ cæteris, ſepulturam, & exequias coniugi defuncto curare debeat, illius conditioni vitæ congruas, ac proinde pariter manet vinculum amoris maritalis ad iuvandos eius manes. Certè *cùm Abraham ſurrexiſſet ab officio funeris*

543. *Etiam defunctis deberi, authoritate probatur.*

funeris (Saræ ſcilicet uxoris ſuæ) *locutus eſt ad filios Heth, dicens, Advena ſum, & peregrinus apud vos; date mihi ius ſepulchri vobiſcum, ut ſepeliam mortuum meum*, Geneſ. 23. Ex quo loco id documenti deducit Oleaſter: *Vt viri coniugati diſcant, quantum debeant uxores diligere, & funera curare*: ſic ipſe. Et Ambroſius lib. de Abraham, c. 9. *Locus, qui legitur*, ait, *habet mortem uxoris, fletum mariti, ſepulturæ officium, quibus maritalis affectus probatur*. Ita Ambroſius. Si ergo eo authore, & Abrahami exemplo proprium maritalis amoris eſt, ſepulturæ officium, etiam erit officium precum, & ſtipis largiendæ ad levamen defunctæ uxoris. Deinde Deuteron. 25. *Quando habitaverint*, ait Moyſes, *fratres ſimul, & unus ex eis mortuus abſque liberis fuerit, uxor defuncti non nubet alteri: ſed accipiet eam frater eius, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui*. in quem locum itidem Oleaſter, docentur, ait, *hic fœminæ, quales erga defunctos, viros ſe debeant exhibere, ut quoad poſſunt, velint honorem ac nomen eorum ſervare*. Et Abulenſis fratrem defuncti imperio divino adigi ad coniugem illius ducendam tradit, quod graviſſimum ſit eam ducere, *cùm amor uxoris ad defunctum cum magno deſiderio tendat*: unde exiſtit hoc alterum cauſæ noſtræ firmamentum: uxori ſuperſtiti nubendum erat fratri mariti defuncti, ad huius nomen honoremque ſervandum; ergo morte viri non ſolvebatur vinculum amoris maritalis in illum; Cur igitur iam ſolveretur? Etſi enim ea lex antiquata eſt, tamen eius finis & cauſa manet, poteſtque, ac debet precibus, alioque defuncti levamento, obtineri. Id quod ex moribus hodiernis confirmatur, quia & nunc ad viri defuncti honorem ſolemnis eius luctus ad annum plus minuſúe durat, & contra decorum facit, imò & aliis offenſioni eſt, qui ſine urgentiſsimâ causâ ſtatim à coniugis obitu ad alteras nuptias tranſit; cenſeturque non amaſſe viventem, contra ius faſque, qui mortuum tam citò obliviſcitur. Et denique oblivio ipſa crimini paſſim datur, & cuidam inhumanitati: iſque eſt omnium gentium non barbararum conſenſus, ex quo ſolent etiam Theologi naturæ ius atque obligationem arguere, uti de obligatione filios alendi conſtare diximus. Præterea ita Apoſtolus præcipit ad Epheſ. 5. *Viri diligite uxores veſtras; ſicut, & Chriſtus Eccleſiam*. Quis autem dubitet, quin & Chriſtus patientem diligat? Igitur, & viri uxores in Purgatorio patientes, & contra uxores ibidem detentos viros debent diligere, atque adeò iuvare.

Atque hæc argumenta extrinſeca ſunt, & foris aſſumpta. Porrò idem ex coniugii natura ducere licet. Etenim coniugio coniuges fiunt una caro, id eſt, unus homo, unaque perſona civilis; igitur ſeſe mutuò vehementer ament, neceſſe eſt. Idcirco Adamus inito cum Evâ connubio, ſtatim fert legem, eamque Deus decreto ſuo ſanxit, *relinquet homo*, ſcilicet conjux, *patrem, & matrem*, nempe ſi res exigat ad neceſſarium vitæ conſortium, *& adhærebit uxori ſuæ*, ſive ut legunt Septuaginta, *conglutinabitur*, quod arctiſſimam conjunctionem ſignificat, ac proinde non corporum modò, ſed & animorum. Quæ etiam cauſa eſt, cur Deus Adam & Eva conditis *vocavit nomen eorum Adam*, ut aſſerit ipſe Moyſes Gen. 5. tum ut eos unam in perſonam civilem coaluiſſe ſignificaret, tum ut indicaret uti nomine, ita & animorum affectibus unum, eumdemque eſſe debere. Sanè ipſe Pithagoras docebat *in coniugio amico unam animam in duobus corporibus eſſe debere*; Igitur etiam ſeparatis morte corporibus conjuncti ſint animis, neceſſe eſt: & quod ei conſequens eſt, ſuperſtitem defuncto opem ferre. 544. *Et ex natura conjugii.*

545. *Maximè Chriſtiani.* Et verò ſi matrimonium ſpectetur ut Sacramentum, atque adeò, ut ſignum coniunctionis Chriſti cum Eccleſia; uti hæc coniunctio animorum eſt, neque tantum cùm Eccleſiâ militante, ſed & cum patiente, atque triumphante; ſic & maritalis coniunctio animos copulare debet, non modo cùm adhuc militant; ſed & cùm ſtipendiis factis, vel purgantur ad coronam obtinendam, vel eam obtinuere. Præterea neceſſitas mutuæ inter coniuges dilectionis ex connubio manans neceſſitatem invehit in Chriſtianos maximè procurandæ mutuæ ſalutis, certumque videtur uxorem graviùs peccaturam in leges Chriſtianæ caritatis, ſi virum in extrema ſalutis neceſſitate derelinquat, quàm ſi alius quiſpiam extraneus; igitur uterque coniux obligatur propriè, & ex lege coniugii alterum in purgantibus ignibus detentum juvare, & ad ſalutis terminum, ſive ad gloriam provehere. His adiice communes utrique coniugi liberos, mutui cauſam amoris; atque ut loquitur Chryſoſtomus, mutuæ caritatis *pontem*. Nam velut duæ civitatis partes in unam civitatem ponte coëunt; ſic procreatione maximè liberorum corda duo in unum, ut inter ſe juvent.

546. *Et mutuis conjugum beneficiis.* Adde mutua conjugum, perpetuaque beneficia. Cùm enim Ariſtotele teſte in Ethicis, *is cui bene fit, fit quodammodo eius, qui*

qui benefacit, opus: ipſum verò opus pars quadam operantis, imò ipſe operans: Sequitur conjuges velut alteros ſe invicem amare debere cùm etiam mutuorum inter conjuges benefactorum ac ſubſidiorum obligatio ex lege conjugii manet, quemadmodum & prolis generatio; conſequitur ex eadem lege perennem inter eos amorem eſſe oportere. Etenim, & benefeciſſe alteri, & per generationem prolis in unam perſonam coaluiſſe, perenne eſt.

Pars secunda.

Explanatio moralis benevolentiæ maritalis in coniuges defunctos.

547. *Partes benevolentiæ maritalis.* Verum hæc ipſa de more explanemus, & ex benevolentiæ maritalis partibus vim obligationis coniugum erga defunctos demonſtremus. Ac primùm alter coniugum alteri adeſſe & auxiliari debet. Nam vir quidem, ut caput eſt mulieris, ac proinde familiæ: ſic & illi, & huic providere neceſſaria, atque in omnibus conſulere tenetur: uxor verò viro in omnibus auxiliari. Quare Geneſ. 2. hæc quidem *viri adiutorium* dicitur, ſive ut Chaldæus vertit, *ſuſtentaculum*. Et Siracides Eccl. 36. *Qui poſſidet*, ait, *ſeu acquirit mulierem bonam, inchoat poſſeſſionem, & adiutorium ſecundum illum eſt: & columna ut requies*, ſive columna requietis, aut ut alii, requietum, in qua nimirùm vir à labore quieſcat, cui ſecurè filios, familiam, arcas, opes, adeoque ſeipſum committat. Id quod Sapiens in muliere ipſa forti dilaudans, *Confidit*, ait, *in ea cor viri ſui, & ſpoliis non indigebit, reddet ei bonum, & non malum omnibus diebus vitæ ſuæ*, id eſt ſupellectilem domeſticam, ciboſque (quos Hebræi eodem quo ſpolia vocabulo exprimunt) procurabit: nec viri ſpem bonam de ſe conceptam fallet umquam. Quæ omnia idem Salomon Proverb. 5. pulcherrima ſimilitudine explicat, dum ait: *Cerva gratiſſima, & gratiſſimus hinnulus; ubera eius inebrient te omni tempore, amore eius delectare iugiter.* Conſtat enim illic mulierem bonam cum Cerva componi. proximè enim dixerat: ſit vena tua benedicta, & lætare cùm muliere, Hebraicè, cum uxore adoleſcentiæ tuæ; ubi conjugem venam, & quidem benedictam nuncupat, quòd fons ſit filiorum, & largus quidem divino beneficio, ac benedictione, & eamdem ſtatim rectiſſimè Cervæ comparat. Nam ut docent Ariſtoteles, Ælianus, Plinius, Oppianus, & alii, Cervus ac Cerva inter ſe ſingulariter amant: tum felle carent; præterea velociſſimi ſunt ad ſibi mutuò opitulandum, adhæc Cervæ, & acerrimo auditu ſunt, & circumſpectione non impare, & mari ſuo fideliſſimæ. Item Cervarum difficillimus eſt ob uterum, arctiorem partus. ducere etiam ſuos hinnulos ad pabula conſuevere, eos defendere, exercere curſu, poſtremò eoſdem docent fugam meditari, ductoſque ad prærupta ſaltare, quæ omnia coniugum inter ſe officia ſubſidiaque bellè demonſtrant.

548. *Explendæ erga conjuges defunctos.* Quamobrem & viros uxoribus mortuis, Cervos ſe præſtare amando, iuvandoque: & uxores Cervas viris ſe præbere pariter neceſſe eſt. *Vbera* ergo *tua*, id eſt, *amores tui* (ſic enim rectè Vatablus vertit) virum tuum *inebrient*, ô mulier Chriſtiana, id eſt, reficiant, ac ſolatio penitus compleant in tantis miſeriis verſantem. Pedes verò Cervarum inſtar expedi ad opem illi quantocyus ferendam: ſive templa adeundo, ubi per ſynaxim Generalem purgantes animæ redimi poſſunt: ſive ad pia loca eorum gratiâ peregrinando. Circumſpice etiam, num quid ex piis eius legatis neglectum fortè ſit, aut ex debitis maneat inſolutum, & quod ipſe faceret, tu fideliter exequere. Eia ſis illi *columna*, in qua ſpem ſuam tutò collocet: ſis *domus*, ac *lectus*, in quibus poſſit requieſcere, non modò vivus, ſed & vivis ereptus.

549. *Argumento à minori ad majus.* Nam ſi Corneliam uxorem Pompeius ille Magnus iam à Cæſare victus ſic allocutus fertur cùm Lesbum Inſulam periiſſet, ad eam ſecum, fuga abducendam. *Cornelia mea, rerum omnium mihi cariſſima, miror te iſto genere natam ſic primo fortunæ proſtratam ictu* (viſo enim illo ſemianimis conciderat) *crede nunc tibi ad immortalitatem aperta via eſt, ſi miſerum maritum, æquè ac fælicem ames, nam fælicem amplecti, etiam imbelles ac fatuæ; infælicem ac victum ſola poſſunt magnanimæ & optimæ coniuges. Non enim tam maritum adamat, quàm mariti dignitatem, qui eâ ademptâ, non ſibi in amore conſtat.* Si Theogena Agathoclis Regis Siciliæ uxor ab ægro marito, nullo modo ſe divelli paſſa eſt, quòd diceret nubendo ſe non proſperæ tantùm, ſed omnis fortunæ iniiſſe ſocietatem, nec invitam vitæ ſuæ periculo empturam, ut extremos viri ſpiritus excipere liceret. Si Eccleſiaſt. 26. *Pars bona, mulier bona in parte timentium Deum datur viro pro factis bonis*: id eſt, ut Græca explicatiùs habent, mulier bona portio eſt bona: in parte, ſeu in hæreditatem timentium

 tium

tium Deum datur, quomodo vel bona mulier, & uxor commoda eris, vel portio, atque hæreditas viro bona, & fœlix, ſi in ſummâ eius infœlicitate auxiliatricem manum porrigere ei cunctetis?

PARS TERTIA.

Expenditur de more mutua coniugum obligatio ad alimenta, & lytrum defunctorum.

550. *Alimenta ſibi invicem debent conjuges.* ACCEDIT ad hæc, quod coniugem alter alteri, vel exuli, vel captivo, atque in carcere detento alimenta, aut lytrùm debeat. Quod attinet ad alimenta, patet ſine eorum ſubminiſtratione amorem ſtare non poſſe; nec refert, quòd qui inops eſt, culpâ ſuâ inopiam incurrerit, quia nihilominus una caro eſt, & huiuſmodi caſibus ſe exponit, qui ſe dat in ſocietatem fortunæ non minus, quàm coniugii. Quod ad captivitatis lytrum ſpectat, ſi quidem modicum ſit, & facilè ſolvendo, perſpectum quoque eſt amori coniugali, & cohabitationis obligationi non ſatisfacere, ſi quis illud deneget.

551. *Et lytrum.* Quid? quod Fernandi Gonſalii Caſtellæ Comitis fortiſſima coniux, cùm maritus cuſtodiâ teneretur, ipſa velut viſendi gratiâ carcerem adiens, ei perſuaſit, ut cultu ſecum commutato ſe ſubduceret; quod cùm factum eſſet, admiratus Rex mulieris caritatem, ſimileſque ſibi ac liberis coniuges precatus, marito liberam remiſit.

552. *Etiam defunctis cibum.* Cùm ergo coniugalis amor primùm exigat, ut inopem & famelicum coniugem alter, ſi ſit integrum, enutriat, pariter ad coniuges defunctos ſe porrigat, oportet. Enimverò & ipſi cibo indigent partim materiali, quem per pauperes ad ianuam tuam mendicant; partim Angelico illo, ac Divinitate condito, id eſt, ſacroſanctâ Euchariſtiâ. hanc enim & ipſi expetunt, dicuntque quotidie, ac ſæpiùs, *Panem noſtrum quotidianum, ac ſuperſubſtantialem da nobis hodie*, quem panem non pauci è SS. Patribus Euchariſticum intelligunt. Quippe novere pii manes eo ſe corroborandos, ut iter illud ſuum ad montem Dei Horeb, id eſt ad colles æternos, atque ad Regiam cœli conficiant, eiuſque panis figuram ſeu umbram fuiſſe ſubcinericium illum Eliæ panem; eſſe autem illum, qui de cœlo deſcendit, quem qui comedat *vivet in æternum*. Neque dicas eum illis in viaticum eſſe porrectum. Etenim eius quidem Viatici beneficio iter beatæ æternitatis ingreſſi ſunt & perficere poterunt: ſed ſi eo ſemel dumtaxat refecti fuerint, lentiùs procedent; at ſi ſæpiùs ejus virtus viventium eſu ac Synaxi illis applicata fuerit, velociùs multò, ac faciliùs ad cæleſtem Jeruſalem pervenient.

Adde pane illo contineri aquam vivam, imò Redemptoris ſanguinem, & pios illos manes inter immenſos flammæ luſtralis ardores ſiti incredibili cruciari. Quare ô pia uxor, ô Chriſtiane marite, cùm poſſis, & facilè poſſis, eo ſanguine conjugis ſitim relevare, non facies? Recordare quàm acerbum tibi eſſet tuum, vel tuam cernere extremâ valetudine cum ardente febri luctantem, ô quàm torrebat etiam teipſum illa ejus ſæviſſima ſitis! quàm ſedulò atque amicè eam ſedare ſtudebas, ſanguinem fudiſſes illi mitigandæ. At nunc æſtuant immenſo ampliùs, uruntur, peruruntur, & ſuaviſſimus potus tibi in promptu eſt, amabo per tuam in conjugem caritatem, per communes liberos, quos ille dedit, illa tulit, & educavit, tam expetita refocillatione conjugem amantiſſimum fraudare noli. 553. *Et potum.*

Alioquin enim eum odiſſe arguêris. 554. *Alioqui eos odiſſe convincuntur.* Nam Paulum audi ad Epheſios ſcribentem c. 5. *Nemo*, inquit, *carnem ſuam odio habuit: ſed eam nutrit, ac fovet.* Ex quo conſequitur, cùm, eodem Authore, uxor tua, caro tua ſit, te illam, ſi non nutris ac foves, ſi pane potuque Euchariſtico fruſtrere, odio habere. Cur autem habeas, cùm te tantopere dilexerit, & à te dilecta ſit, neque illi deinceps quidquam contigerit, niſi ingentem in ærumnam incidiſſe, & jam ob culpas, quibus cauſam non rarò dediſti, miris pœnis excarnificari, quæ ros charitatem tuam augere, non minuere deberet? Eia igitur iterum precor, cave magnopere, ne jam fidem maritalem, ne promiſſa numquam illam ſubſidio tuo ac ſolatio deſtituendi, tam turpiter violes.

Quin potius & divinum hoc alimentum conjugi provide, & pariter eum ærumnosâ Purgatorii captivitate expedi. 555. *Pro defuncto conjuge lytrum ſolvendum.* Id etenim te Gentium Apoſtolus monet, dum Epheſios maritos monet c. 5. *Viri diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro eâ*: ubi amoris genus, quod exigitur, exprimit, dum Chriſti caritatem in Eccleſiam probat atque oſtendit argumento Redemptionis: Quaſi dicat, redimite captivas in Purgatorio coniuges, ſicut & Servator redemit Eccleſiam: Neque hoc tantum ſignificat; ſed inſuper eo uſque amorem conjugalem, ſi poſſet, pervenire debere, ut

coniux

coniux pro coniuge ſeſe in lytrum traderet, aut tradere paratus eſſet, quemadmodum Regem Tigranem paratum ſe aſſeruiſſe accepimus. Verùm id non iam à te flagitatur, ô Coniux, ſed ut dumtaxat modicâ ſtipe precibusque non frigidis coniugem tuum carcere aſſerere contendas.

556. *Alioqui conjugii lex violatur.* Quod niſi facias, vide quantopere pugnes contra coniugii leges, imò & contra te. Illæ ſiquidem iubent uxores viris deferre, & exadverſo viros uxoribus habere honorem: & cùm vincula & carcer in maximis probris cenſeantur, tu coniugem carcere ac vinculis igneis liberare detrectas. Rurſum ſanciunt illæ, ut virum uxor affectetur, neque vir ab uxore ſe divelli temerè patiatur; & tu cùm coniugem, ſi non quidem reapſe, ſed tamen votis ac precibus ad Purgatorium proſequi poſſis, illique adeſſe, miſeram derelinquis. Illæ vetant connubium diſſolvi, tu quantum vales, diſſolvis, dum vinctum in luſtrali ergaſtulo volens obliviſceris: perinde te gerens, atque ſi nullus unquam connubialis nexus inter te, & ipſum interceſſiſſet.

557. *Et contra ſe facit conjux.* Sed contra te turpiùs delinquis, quia cùm vir ſit uxoris caput, ac proinde uxor corpus viri, tu vel caput cùm ſis, præ ſocordia, & oblivione corpus tuum attineri in ergaſtulo ardenti pateris: vel cùm ſis corpus, pari veſania ac crudelitate caput catenâ igneâ vinciri ſinis: & cùm, eodem Gentium Apoſtolo authore, eâdem ad Epheſios epiſtolâ, *Qui uxorem ſuam diligit, diligat ſeipſum*, mavis in viro, aut uxore aduri, demens ac veſane, quàm precari Deum, ac fruſta panis, aut æris nonnihil, egenti tradere.

PARS QUARTA.

Coniugalis in defunctos amoris exempla.

558. *S. Cunegondis.* ITAQUE bonorum coniugum mutua huius generis caritas inſignis ſemper extitit. præibit omnes ordine, quæ prior eſt maieſtate S. Cunegondis S. Henrici Imperatoris coniux digniſſima. Hæc marito vivis erepto quàm maximam ſtipem contulit plurimis, & undecumque potuit, preces illi ac ſacrificia conquiſivit: præſertim à Religioſis, quorum utique & præclarior virtus, atque adeò impetrandi efficacior. At maximè ab alumnis cœnobii S. Crucis, quod refugium vocant, & à ſe extructum uterque pretioſis vaſis, ac calicibus argenteis, atque aureis locupletaverat. Neque Monialium precibus contenta, ſuas illis, & unà voluntarias pœnas ut iungeret, ad liberandum (ſi adhuc Purgatorio attineretur) Imperatorem, ſeſe ipſa illo in cœnobio Deo dicavit.

Clariſſima quoque fuit caritas Philippi tertii Hiſpaniarum Regis, in animam Margaritæ coniugis cariſſimæ anno 1611. ſublatæ 3. octobris. Nam poſtridie illius mortis iuſſit ſacrificia continentur fieri à ſummo mane ad extremum meridiem: tum in Regio ſacello, tum in omnibus templis, ac ſacellis urbis Madritenſis. Et horum ſacrificiorum numerus ad mille ſeptinginta pertigit: quorum ducenta octoginta ad aras expiatorias, ſeu in altaribus, ut aiunt, privilegiatis perpetrata, quatuor, & quinquaginta ſolemni cantu celebrata ſunt. Exinde voluit idem piiſſimus Rex illis addi viginti millia, dum tempus ferret, facienda; & teſtamenti executores de Reginæ ultimâ voluntate recenſitis, quadraginta duo millia ſuperaddenda curarunt. *Philippi tertii.*

Neque hìc ſileri poteſt præſtantiſſimus Sanctæ coniugis ac Reginæ Eliſabethæ Portugallenſis amor in Dionyſium Regem & coniugem ſibi ademptum. Obtinuerat viro verum de peccatis dolorem, priuſquam diem clauderet: ſtatim atque clauſit, ipſa in conclave ſe recipiens detondit ſibi capillos, religioſamque S. Claræ veſtem induit, eoque cultu ad funus rediit: tum illud comitata eſt, dum ad cœnobium Odiverez efferretur: ubi Rex illud humari decreverat. Illic aliquot menſibus commorata, & precibus, & largiendæ egentibus ſtipi in gratiam Regis defuncti totos dies impendebat. Inde ipſa pedes & ignota Compoſtellam ad S. Jacobi peregrinata pro ejuſdem viri levamento, nummos aureos & argenteos itemque lapides pretioſos, aliaque divo obtulit. Tum ad cœnobium Odiverez rediit, ut anniverſariis pro conjugis animâ ſacris intereſſet; & adfuere unà Rex Luſitaniæ Alphonſus, atque Eliſabethæ filia, & magna nobilium cohors. Poſtmodum quot diebus eâdem de causâ adfuit binis ſacrificiis cantu celebratis, quorum alterum de die, ut vocant, alterum pro defunctis: imò ipſa quotidie pro eâdem conjugis animâ in verum amoris maritalis holocauſtum ſemet offerebat. *S. Eliſabetha Luſitania.*

His adjice alteram heroinam, dignitate quidem inferiorem; at non conjugali in virum pietate: Hæc illa beata Beggha eſt filia Pepini Ducis Brabantiæ, & minoris Pepini Ducis Auſtraſiæ parens, tantorum origo Regum, atque Heroum. Hæc poſt viri Congiſi obitum, pro illius animæ ſolatio ad Apoſtolorum limina ſe contulit, eorumque gratiâ exoratâ in Patriam redux monaſte- *S. Beggha.*

monaſterium in Anden conſtruxit, in eoque ſacraria ſeptem, ad quamdam ſeptem Eccleſiarum Romæ celebrium imitationem. In quibus ſacrariis viri defuncti bono juſſit ſacrificari, unde ortum, ut multis in templis ſacella ſeptem ſacrificiis deſtinentur ad defunctorum levamen cum indulgentiâ faciendis.

Clara Eugenia Iſabella. Adjice & noſtri ſæculi lumen, Sereniſſimam Iſabellam Claram Eugeniam Hiſpaniarum Infantem, pro Alberto clariſſimo coniuge vitâ functo quadraginta ſacrorum millia fieri curantem, ac per triginta continenter dies, decem ſacris, eadem cauſa audiendis intentam: & quâ potes munificentiam ac religionem æmulare. Et ne ſolos magnates pro cauſa communi producamus, claudat hunc numerum B. Maria de Incarnatione Carmelitanarum in Galliis proſeminatrix, quæ cùm per annum ab obitu viri, pro eius liberatione, precibus, atque omni alio genere ſupplicandi cœlum fatigaſſet, eo evoluto cælitus didicit, iam liberum cœlo potiri. Cùm enim in cœnobio Ambianenſi ipſo die SS. omnibus feſto contemplationi divinorum incumberet anno 1614. Deus illi notitiam ſtatus Beatorum infudit, atque hos inter virum ſuum oſtendit, quo factum ut deinceps pro illo precari non poſſet; etſi quadam religione ad id ſe impelli ſentiret. Ita ratum eſt quod Sapiens Proverb. 9. pronunciavit, *qui invenit mulierem bonam, invenit bonum*: Quem locum Septuagiota ſic exponunt: ut pro bono charites intelligant, nempe quæ cùm ſint horarum filiæ, & gratiæ præteriti, præſentis, ac futuri temporis, non modo delectant, cùm ambiuntur nuptiæ, aut cùm initæ ſunt, ſed etiam in futura vitâ hominem complectuntur, ac fovent. Atque hæc de obligatione pietatis ſatis ſunto. Ex quibus cùm etiam obſervantiæ debitum agnoſcatur (pari enim fere pede pietas, & obſervantia procedunt, & non mediocrem inter ſe habent affinitatem) intelligitur etiam abundè, quid Clerici ac Diœceſani Epiſcopo defuncto, Parochiani Paſtori, Religioſi Præſidi, diſcipuli magiſtro, pupilli Tutori, ſervi Domino, ſubiecti Principi debeant; Quamquam varia ſunt, quæ hanc obligationem faciliùs, quàm illam pietatis poſſint diſſolvere, itaque ad vinculum iuſtitiæ ſtrictæ progredior.

ARTICULUS V.

Ex obligatione juſtitiæ ſtrictæ Piis manibus opitulari neceſſum eſt.

§. I.

Hæredes pia legata ſolvere oportet.

PARS PRIMA.

Doctrina Theologica.

HACTENUS actum eſt de obligatione ſubſidii defunctis ferendi, vel ex caritate chriſtianâ, vel ex miſericordiâ, vel ex pietate: nunc obligatio juſtitiæ pertractanda eſt, & cùm illius vinculo maximè obſtringantur hæredes, de his primùm agendum. Quamobrem ut Theologorum ſenſa de more præmittamus, obſervandum eſt, legatum, ſeu teſtamentum pium illud vocari, quod ad pias cauſas refertur, tale eſt dum quid relinquitur ad Numinis honorem, ad Sanctorum gloriam, ad animæ ſalutem, ad opem viduarum, pupillorum, peregrinorum, mortuorum. Hæc porrò hæredes obligari ſolvere, nemo eſt qui ambigat. Siquidem eo ipſo quo adeunt hæreditatem, cenſentur contractum cum defuncto inire, non minus ejus onera realia, quàm commoda ſuſcipiendi. Et verò hæredes defuncti teſtatoris perſonam ſubeunt, ut conſtat ex l. Hære. ff de uſucap. Quæ etiam cauſa militat ut ad ſolutionem votorum realium obſtringantur, nam perſonalia ſequuntur voventis perſonam, cumque eâ extinguntur. 559.

Eſt autem piorum legatorum multiplex prærogativa; hæc præcipua quod ad eorum robur ac firmamentum, juris civilis ſolemnibus formulis opus non eſt, cùm civili poteſtati pia cauſa non ſubſit, ſed ſoli Eccleſiaſticæ. Quamobrem validum eſt teſtamentum, ac legatum pium, modò de poteſtate ac voluntate legantis teſtantiſúe conſtet, quamquam ipſi ſoli hæredi, qui privatâ ſcientiâ, ea æquè obligatur ſolvere, ac publicâ ſolemnique. Si quæris quàm graviter obligentur hæredes legata pia ſolvere: reſponſio non dubia eſt, in materia gravi, qualis legatorum eſſe ſolet, ſub pœnâ peccati mortalis obligari, cùm teſtatorem in re gravi fallat, idque cum damno 560. *Legati pii prærogativa.*

ejus,

ejus, & legatarii, quæ ex iam dicendis magis patebunt.

PARS SECUNDA.

Materiæ explanatio moralis.

561. *Legatum pium non ſolvens, ſanguiſuga & homicida.* AC legatarii quidem damnum, & iniuria, non eſt cur iam multis demonſtretur, ſive quòd brevi Eccleſiæ ac pauperum cauſam ſuſcipiam, ſive quòd manifeſta eſt. Ut enim rectiſſimè Cardinalis de Lugo tract. de legatis, ubi primùm hæres adit hæreditatem, dominium rei teſtamento legatæ ad legatarium tranſit, etiam inſcium, adeò ut ſi res aliqua certa, fructiferaque legata ſit, ex eo tempore illius fructus ad legatarium pertineant. Ex quo ſequitur illud primum, hæredem legata ſolvere perperam recuſantem tametſi ea ſolus noverit, tametſi ea minimè repetantur, furti reum eſſe, quippe quòd rem alterius retineat invito Domino. Deinde conſequitur hoc alterum, furtum illud ſacrilegii notâ inuri, ſi quod in cauſis piis ſolitum eſt, vel Religioſis, vel Eccleſiæ legatum ſit, quod iniuſtè retinetur. Quod ſi verò pauperibus, continuò apparet ejuſmodi injuſtitiæ conſcium eorum dici meritò ſanguiſugam, & homicidam, quoniam ſtipem qua ſe alere ac victitare poterant, iniquiſſimè eripit: Quare indigniſſimus eſt ipſe qui vivat, digniſſimus quem omnes velut cruciarium execrentur.

562. *Teſte Damiano.* Sed audiamus hîc Petrum Damiani ad quemdam hujuſmodi criminis reum ita ſcribentem: *Perpende ergo, venerabilis frater, quantotum homicidiorum in die Judicii reus erit, quomodo tot viduis, tot orphanis, diverſiſque pauperibus, unde vivere debeant, ſubtrabat? ad tribunal illud illius, qui pauperes ſingulariter diligit, qui ſe in paupere refici; in paupere ſe perhibet eſurire; ad tribunal, inquam, illius, qua conſcientiâ veniet, qui alimenta pauperibus ſe ſubtraxiſſe recognoſcit? ſi damnatur ille, qui vel unum hominem peremit ferro, qua ſententiâ dignus eſt, qui bona Eccleſiæ profligando, complures interficit famis & inopiæ gladio? De quibus divina voce malo cuilibet venditori iam dicitur: Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terrâ: Et ille quidem fratrem peremit invidiâ, quia ſacrificium non eſt Deo reprobante ſuſceptum, iſti plerumque tale quid faciunt amore pecuniæ, quæ eſt ſervitus idolorum.* Hactenus Damiani Epiſtola quadam, quam refert Baronius ad annum Chriſti 1055. aitque in codice Vaticanæ Bibliothecæ reperiri, nondum excuſam.

Jam quod attinet ad injuriam teſtatoris, perſpectum eſt primò genus eſſe perfidiæ in teſtatorem, ſi ejus hæres aditâ hæreditate legata ſupprimit. Siquidem, ut diximus, qui eam cernit, cenſetur pactum cum teſtatore inite, non ſolùm hujus æs alienum, ſed & vota realia, & legata pia perſolvendi. Ineſt autem in omni contractu mutuo promiſſio mutua; & teſtatoris quidem voluntas atque obligatio legando abundè exprimitur, & morte impletur; hæredis autem, dum volens hæreditatem adit, quam novit legatis oneratam, vel revera eſſe, vel eſſe poſſe. igitur ſi hæres legata ſolvere negat, à perfidiâ excuſari nequit. 563. *Et perfidi in defunctos.*

Atqui perfidia manifeſtis inimicitiis deterior eſt. Quàm igitur execrandi hæredes ejuſmodi, qui teſtatorum præcipuam in ſe benevolentiam legatorum ſuppreſſione compenſant, cùm præſertim maximam, ut fieri aſſolet, fortunarum ſuarum partem hæreditati, minimam legatis piis aſſignarunt! Rurſum perfidia ſcelerum apud mortales ſummum reputatur, notamque ignominiæ imprimit, quam nulla deleat religio; quam igitur ea imprimet, quæ in fraudatione legatorum ad pias cauſas verſatur? Præterea id genus perfidiæ, quod in parentes admittitur, non modò hominem cæterorum hominum odio dignum; ſed & vitâ indignum efficit: quale igitur, & quàm deteſtabile erit illud, quo parentes ipſos impiè fruſtraris eâ ope, quam ſibi in maximam alterius vitæ neceſſitatem pararant? Adhæc maximè inviſa eſt ea perfidia, qua ſimplices ac miſerabiles, ut pupilli, viduæ, aliique ejus generis, violantur: cùm ergo pii teſtatorum manes citra dolum omnem, & ſinceriſſimâ voluntate hæredem te ſcripſerint, quàm te Deo & Angelis inviſum eſſe neceſſe eſt, ſi tantis in miſeriis jacentes perfidiosè decipis. Denique ſi quæ perfidia crudelis & inhumana eſt, ea præſertim eſt, quæ eo tempore exercetur, quo maximè tibi quis confidit: atqui pii manes tum maximè cauſam habent in te confidendi, & opem tuam fidemque certò ſibi pollicendi, cùm te hærede totius patrimonii conſtituto, modicam ejus portionem animæ ſuæ levamento addicunt, igitur crudelis & barbarus ſis oportet, niſi pia eorum legata perſolvas. 564. *Gravitas ejus perfidiæ.*

Equidem infidus, ingratus, & inhumanus habitus eſt Tiberius Imperator, quando Senatorem quemdam, à quo hæres ſcriptus erat, levi de cauſa in ſenatu accuſavit. At nonne turpior perfidiæ & inhumanitatis nota eſt, illum, à quo hæres 565. *Oſtenditur comparatione.*

nominatus

nominatus es, ad infandos ignis diuturni cruciatus damnatum fraudare auxilio pauperum ac Religioſorum, à quibus poſſit eripi? Sceleratus, perfidus, & excors fuit Caligula, qui cùm quis, eo conſtituto hærede, vitam ejus voto diuturniorē traheret, illum à percuſſoribus mactari jubebat, dictitans ſeſe ab eo haberi contemptui: ſed nonne pariter perfidus ac ſceleratus hæres ille, qui legata pia denegat, cùm intelligat teſtatorem, à quo tanto beneficio affectus eſt, ſcelere ſuo ac fraude longiſſimâ Purgatorii morte conficiendum? Sceleratiſſimus denique, ac perfidioſiſſimus fuit quidam civis, ac tonſor Mediolanenſis, cui, cum Ludovicus Arcunboldus, civis item ejuſdem urbis, adverſa valetudine correptus miniſterii mercedem trecentos aureos legaſſet, poſtque rurſum in ægritudinem diuturnam incidiſſet, ille moræ impatiens, veneno illius vitam petiit, ac propterea in foro fractâ cervice dignum operæ pretium retulit, uti refert Fulgoſ. lib. 7. c. 8. Sed nonne ſimilis perfidiæ ac ſævitiæ reus eſt hæres ille, qui ut legato trecentorum aureorum plus minuſúe potiatur, non eripit quidem teſtatori vitam, ſed eam miſerrime à piis ejus manibus trahi ſinit in ergaſtulo flammarum purgantium? Et ſi perfidioſi, ut Nicanores, Triphones, Alcimi, aliique omnes peſſimè pereunt, an fælicior hujus generis perfidis exitus eſt exſpectandus?

566. *Statuitur eſſe maxima.* Viderint illi. Ego quidem ſi non hac in vitâ, non dubito, quin in alterâ longè atrocior illos maneat. nec enim eiuſmodi perfidia mediocres pœnas meretur, quæ cum ſacrilegio graviſſimo coniuncta eſt, non modo quatenus legatarios fraudat, quod oſtendimus, ſed etiam quà fraudat teſtatores. Enimverò iis iam vitâ functis ſurripit, quod ad animæ ſuæ ſalutem ſibi providerunt: atque adeò rem ſacram violat, ac diripit, in quibus ratio ſacrilegii cernitur. Et vide illius atrocitatem. Quid enim legatum pium? eſt hominis è vitâ migrantis viaticum in cœlum, hæredibus commiſſum, ut per pauperes, ac Religioſos, perque Angelos primâ opportunitate illis redhibeatur. Quàm igitur durum ac crudele viatoribus illud non reddere, eoſque itinere tam longo ac difficili vacuos atque inopes per nefas derelinquere?

567. *A definitionibus legati conglobatis.* Quid rurſus legatum pium? munus eſt hæredibus concreditum, ut ſi fors teſtator in via ab hoſtibus interceptus detineatur, eorum Principi, Juſtitiæ divinæ offeratur, ut ipſe iter ad Deum proſequi poſſit: iuxta illud Proverb. 18. *Donum hominis dilatat viam eius, & ante Principes ſpatium ei facit.* Ergo contra omne fas, perque ſummam nequitiam & avaritiam, munus illud ſibi retinent hæredes. Quid præterea legatum pium? eſt lytrum in manibus hæredum depoſitum à teſtatore, ut cùm primùm carcerem purgantem ſubierit, Judici per eius familiares Religioſos ac pauperes repræſentetur, iuxta illud eiuſdem Sapientis Proverb. 13. *Redemptio animæ viri, divitiæ ſuæ*: quàm igitur nefarium, illud lytrum ab hæredibus in uſus ſuos converti, & captivum teſtatorem in infæliciſſimo illo carcere derelinqui! Quid deinde legatum pium? Auri genus eſt, quod ubi in ſinu pauperis abſconditur, vim habet iram indignationemque maximam Numinis extinguendi, imò & ipſum Purgatorii ignem: iuxta illud eiuſdem Salomonis Proverb. 20. *Munus abſconditum extinguit iras, & donum in ſinu indignationem maximam.* Et quiſquam dubitabit, quin irâ illâ & indignatione digniſſimi ſint hæredes, qui aurum illud à teſtatore ſibi concreditum, ut in ſinu pauperum ac Religioſorum abſconderetur, ipſi in ganeis ac popinis, in lupas caneſque profuderint. Denique legatum pium, *Et eleëmoſyna viri, quaſi ſignaculum cum ipſo, & gratiam hominis quaſi pupillam conſervabit, & poſtea reſurget, & retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipſorum, & convertet in interiores partes terræ.* Eccleſ. 17. id eſt, legatum pium eſt moneta pietatis imagine ſignata, quæ ſicut pupilla homini gratioſa eſt; & ſummâ diligentiâ cuſtoditur, ita Numini cordi eſt: neque verò morte legantis omninò extinguitur, ſed tum maximè ſeſe exhibet, vimque habet reddendæ leganti mercedis ac præmii, eamque vim porrigit ad Purgatorium uſque, unde legantem eripit. Quamobrem monetam iſtam pietatis imagine ita inſculptam, ac propterea Numini caram, furari, eiuſque mercede privare pios teſtatorum manes, quàm impium, quàm Numini execrandum, quàm ipſis manibus damnoſum eſt! & ſi ſingula horum damnorum tam gravia tamque deteſtabilia ſunt, quàm erunt univerſa!

Equidem de eorum authoribus hæc habeo veriſſimè eloqui. Primùm digniſſimos eſſe de quibus Oſee vaticinium hoc accipiatur. *Deſiderabile argentum eorum urtica hæreditabit*; ut, inquam, argentum illud ex legatis piis corraſum, ſive domus & ædificia eo conſtructa, multiplici ruinâ opprimantur. At leve illud: Digniſſimi enim ſunt ut hoc quoque ex Jobi hiſtoria c. 5. vaticinium de iis intelligatur, *Longè fient filii eius à ſalute, & conterentur* 568. *Quibus pænis digna.*

terentur in porta, & non erit qui eruat, cujus meſſem famelicus comedet, & ipſum rapiet armatus, & bibent ſitientes divitias eius. Ubi impii divitis pœnam Eliphas deſcribit. Sed & hoc parum eſt. Quippe digniſſimi ſunt, de quibus ratum ſit illud Siracidæ c. 18. *Cùm morietur homo, hæreditabit ſerpentes, & beſtias, & vermes.* Quod quidem promiſcuè de omnibus, ad litteram, ut aiunt,) verum eſt: nam cùm inhumatur homo, illico ex ejus carne, adipe, & phlegmate ſerpentes, ſeu dracones, & beſtiæ, ſeu buſones, & vermes ſcarabæi, lumbrici, aliique horridi enaſcuntur: at ex ſententiâ Lyrani myſticè ſic accipe: cùm homo avarus tria ſortitus ſit bona, animam corpus, ac fortunas, moriens animam relinquet ſerpentibus, id eſt, dæmonibus, corpus vermibus, fortunas beſtiis, id eſt, hæredibus, qui beſtiarum inſtar hæreditatem devorent ac conculcent.

Pars tertia.

Pœna in hæredes legatorum fraudatores.

569. *In hac vita.* Et juvat ad aliorum exemplum ejuſmodi pœnas in medium producere. Ita narrat in Purgatorio ſuo conjunctiſſimus mihi P. Judocus Andries tract. 3. Contigit Mediolani matrem-familias ægro filio pharmacum noctu apparare; Improviſus comparet genius, & cubile ægri trepidantis accedens, *Noli*, inquit, *metuere, domicilii huius nuper poſſeſſor fui, nunc adſum infeſtus, non tibi, ſed filiis meis, ah! nimiùs ingratis, illorum bonis nunc damnum illaturus. Qui porrò immemores mei, ſi eſſe pergant, ſinet eos Deus funditus deſtrui. Sed audi, quid & avunculo tuo factum. Ille mecum una reus eſt, ac pœnas ſubit. Jam decennium eſt*, aït ægrotus, *cùm hic deſiit vivere, & quas non preces pro illo fudimus, & etiamnum affligitur?* Jam *dudum beandus erat*, ſubjecit umbra, *ſi filii ea curaſſent, quæ parens in ſui incolumitatem fieri iuſſerat. Hinc fœda tempeſtas illorum vaſtavit agros; non tuos, tametſi proximos, ut optimè noſti.* Sic evanuit.

570. *Et in altera.* Habes, mi Lector, hujuſmodi nequam hæredum adhuc viventium pœnam: habe, & mortuorum. Petrus Damiani in ea, quam ad Dominicum, & alios Eremi fratres, ſcripſit Epiſtola, hanc hiſtoriam hiſce verbis commemorat. „In Teutonicis partibus, Comes quidam dives, ac præpotens: ſed quod in illo hominum genere prodigium eſt reperiri, bonæ opinionis, & innocentis vitæ, prout humanum erat de ejus exiſtimatione judicium, ante decennium ferè defunctus eſt. Poſt cujus obitum quidam religioſus vir, per ſpiritum ad inferiora deſcendens præfatum Comitem in ſupremo gradu cujuſdam ſcalæ poſitum vidit: Aiebat namque, quia ſcala illa inter crepitantis & ſtridentis ultricis incendii flammas videbatur erecta, atque ad ſuſcipiendos omnes, qui ex eadem Comitum genealogia deſcendebant, conſtituta. Erat autem tetrum chaos, immane barathrum, infinitè patens, atque in profunda demerſum, unde ſcala producta ſurgebat. Hoc igitur ordine ſuccedentium ſibi ſeries texebatur, ut cùm quis eorum novus accederet, primum ſcalæ gradum teneret. Is autem qui illic repertus erat, aliique omnes, ad proximum ſibi gradum in ima deſcenderent. Cumque alii atque alii ex eodem genere homines poſt obitum ad præfatam ſcalam per temporum intervalla confluerent, alii protinus cedenti, ineffabilis judicii neceſſitate ad inferiora migrabant. Planè dum vir, qui hæc contemplabatur, cauſam hujus horrendæ damnationis inquireret, & præſertim cur ille Comes ſui temporis puniretur, qui tam iuſtè, tam decenter, tam honeſtè vixiſſet, audiit, quia propter quamdam prædii Eccleſiæ Metenſis poſſeſſionem, quam B. Stephano, proavus eius abſtulerat, cui videlicet iſte iam dicimus hæreditate ſucceſſiſſet, omnes iſti non diverſo ſupplicio deputati ſunt, & ſicut eos ad peccandum non diſpar avaritiæ culpa coniunxir: ita nihilominus ad perferendas atrocis incendii pœnas commune ſupplicium copulavit. Hæc Petrus Damiani:

Et quidem talia (pergit Baronius ad annum Chriſti 1055.) quæ non ſolùm ex graviſſimis teſtibus concilient ſibi fidem, ſed ex divinæ Scripturæ præſcripto, ita prorſus rem ſe habere, neceſſe ſit affirmare. Cùm certum ſit Apoſtolo prædicante Cor. 6. quod neque fures, neque rapaces, multo magis ſacrilegi regnum Dei poſſidebunt. Et ab eodem perſcriptum ſit Rom. 1. eadem pœna teneri facientes ac facientibus conſentientes: dum quæ ſciunt hæredes ab Eccleſia eſſe ſublata à maioribus bona, malâ fide poſſident. ita Baronius, & rectè. Etenim Eccleſiarum prædia, fidelium legata ſunt, ad Clericos ac pauperes alendos deſtinata, ſcilicet ut ex ea ope animis ſuis ſolatium pii manes capiant; ac proinde eorum uſurpatio, legatorum ſuppreſſio eſt. Neque verò admodum intereſt, an debita Eccleſiis pauperibuſque uſurpes, an poſſeſſa rapias, cùm eo ipſo 571. *Hiſtoriam ac pœnā confirmat Baronius.*

legata ſint, legatariorum, quo mors legantis intervenit: Ergo.

Diſcite juſtitiam hæredes, non temnere divos.

572. *Ergo imitandus Alphonſus.* Imo imitamini Alphonſum Caſtellanum, Petro quidem Caſtellano, Præſule Palentino natum, at poſtmodum Pontificiâ & Regiâ authoritate legitimi iure donatum. Hic à patente hæres ex aſſe ſcriptus non modò pia parentis legata non accîdit, aut ſuppreſſit, ſed religioni duxit bona ſibi relicta, quæ pauperum, vel ipſius Eccleſiæ, ac Chriſti patrimonium ducebat, poſsidere, ne parenti malè verteret. Propterea hæreditati renuntiavit, Præſentibus Patris ſucceſſore Domino Gutterio de la Queva, & Capitulo Palentino, eiuſque renuntiationem admittentibus. Qui tamen cùm deinde Alphonſum per eam abdicationem ad incitas redactum intellexêre, denuo hæreditatem illum adire voluerunt. Porrò ad tumulum Alphonſi in templo Clariſſarum Valliſoleti terræ mandati, toties quaſi malleorum ſonitus auditur, quoties aliquis ex eius familia brevi deceſſurus eſt. Quapropter Abbatiſſa eo primùm audito, etiam longè diſsitos admonet, ut ſe ritè comparent; ex quo intelligas Alphonſum mortis memoriâ, metuque ſibi caviſſe, & rectè bona illa expendiſſe.

§ 2.

Executores neceſſe eſt pias teſtatorum voluntates primo quoque tempore exequi.

PARS PRIMA.

Theologica Doctrina.

573. *Executionis obligatio.* SI Theologos conſulas, exploratum eſt primùm executoris eſſe defuncti legata teſtamento contenta ſolvere. Enimverò formula muneris illi commiſsi hoc indicat, cùm teſtator ita præſcribere ſolitus ſit; *Et ad ea perficienda, quæ hac meâ ultimâ voluntate continentur, deſigno in meos teſtamentarios N. N.* Porrò etſi munus hoc naturâ ſuâ liberum ſit, neque ad illud ut plurimum quiſquam compelli poſsit, ſi quis tamen liberè admiſit, vel diſertè, vel tacitè, nequit illud renunciare, & ad exequendum compelli poteſt, ut patet ex iure, ac Juriſperitis, quos congerit Sanchez in Conſiliis l. 4. c. 1. dub. 42. Id quod præſertim verum eſt, ſi eo quod ſibi legatum eſt, frui velit: quippe quod admittere munus, cui onus annexum eſt, ſit & onus ſibi imponere. Cùm autem admiſit, conveniri poteſt à legatariis, ut legata ſolvat. Quam in rem, etſi non poſsit rem legatam capere legatario tradendam, invito & repugnante hærede, quem utique nequit de poſſeſsione ſuâ depellere, tamen hæredem in ius vocare debet, ut tradat, & niſi vocet, urgeatque renitentem, à lethiferâ culpâ non excuſatur: ſi hæres propterea dumtaxat, legata, præſertim pia, ſolvere recuſet.

Jam quod ad executionis tempus attinet, ſi quod à teſtatore præfixum eſt, con- 574. *Tempus.*
ſtat ſervandum eſſe, ſive longum, ſive breve ſit; id enim integrum illi æquè ac legate. Sed ſi nullum præfixum, ad legata quidem profana ſpatium annuum, ad pia verò ſemeſtre iure civili conceſſum eſt; illudque metiendum à die ipſo, quo teſtamentum inſinuatum coram iudice, & munus exequendi ritè admiſſum eſt. At illud iure, ut dixi, civili conceſſum, idque ne hæres, atque executor ad pœnam obligentur legibus ſancitam. *Siquidem ſi res ad conſcientiæ forum referatur, conveniunt omnes,* inquit Cardinalis de Lugo de teſtam. diſp. 24. ſect. 11. *illum terminum non ita aſſignari, ut auferatur obligatio conſcientiæ, quæ aliàs eſt de lege naturæ implendi voluntatem teſtatoris. Et quidem quoad ſolvenda debita teſtatoris, ratio eſt clara: quia nec teſtator poterat dilationem concedere hæredi, cùm teſtator ipſe ſtatim teneretur ſolvere. quo ad alia verò legata, probatur etiam clarè, quia illa ſunt verè debita legatariis, ergo ſicut alia debita, ſunt ſolvenda illis, quando commodè poteſt. Habet autem potiſſimè locum in Miſſis, & ſuffragiis offerendis pro animâ teſtatoris, quorum dilatio ipſis multum nocere poteſt.* Ita de Lugo.

Quamobrem Navarrus Summæ c. 25. 575.
n. 65. item Sanchez Conſiliorum lib. 4. c. 1. *Gravitas.*
Dub. 53. docent moram ac dilationem notabilem in hoc genere, noxæ lethali obnoxiam eſſe. Idque manifeſtè indicat Concilium Carthaginenſe. 4. dum ita rem definit. *Qui oblationes defunctorum, aut negant Eccleſiis, aut difficilè reddunt, tamquam egentium necatores excommunicentur.* Nemo autem excommunicari poteſt, niſi propter lethalem culpam, neque verò alioqui egentium interemptor nuncuparetur. Adde, Bonacina teſte, caſum eſſe in Diœceſi Mediolanenſi reſervatum, ſi quis ultra biennium legata pia non ſolverit.

PARS SECUNDA.

Inſectatio illius iniuſtitiæ.

576. *Oſtenditur generatim.* ATQUE nunc tempus eſt illum ſolutionis legatorum neglectum de more noſtro inſectandi. Quam cauſam eò propenſiùs ſuſcipio, quòd eadem operâ contra infidos hæredes legatorum ſuppreſſores, aut arroſores, quâ contra ſocordes executores pugnaturus, atque ita defunctorum tutelam contra plurimos eorum hoc ſæculo, ut & aliis ſuperioribus, hoſtes, ſim ſuſcepturus. Uberem porrò materiam mihi hac in cauſâ ſuggerit Concilium Vaſenſe. 4. Sic enim ſtatuit: *Qui oblationes defunctorum retinent, & Eccleſiis tradere demorantur, ut infideles ab Eccleſiâ ſunt abiiciendi, quia uſque ad exinanitionem fidei pervenire certum eſt hanc pietatis divinæ exacerbationem: quia, & fideles de corpore recedentes votorum plenitudine, & pauperes conſolatu alimoniæ, & neceſſariâ ſuſtentatione fraudantur. Hi ergo tales, quaſi egentium necatores, nec credentes iudicium Dei, habendi ſunt.* Hæc Concilium. Ubi tres cauſas deprehendo gravitatis ejus flagitii, quod damnamus. Prima, quòd infideles habendi ſint illius rei, nempe quia fidem de futuro Dei judicio nullam animo inſitam habere videantur. Altera ratio eſt, quòd ultimas teſtatorum voluntates violent. Tertia quòd egentibus neceſſaria ſubtrahant, atque adeò eorum ſint interemptores. Id quod Concilium Agathenſe Canone. 4. & prius Carthaginenſe, ut vidimus, Canone 93. affirmat, & omnia pariter conſentiunt his de cauſis Eccleſiâ exturbandos eſſe.

577. *Nominatim ex infidelitate.* Igitur quod attinet ad primam cauſam, principio obſervandum eſt ejuſmodi infidelitatem non in errore, ſed in factis, atque opere ſitam eſſe. nec enim ſi quis voluntatem ultimam defuncti implere negligit, aut recuſat, continuò divinis oraculis fidem non habet: verùm ita ſe gerit atque ſi non haberet: ac nominatim oraculo inſtituendi aliquando judicii, in quo utique crimen illud conſtat æternis pœnis eſſe damnandum. Sic ratiocinatur & Apoſtolus Gentium 1. Timoth. 5. ubi ſic illum inſtruit. *Si quis autem ſuorum, maximè domeſticorum, curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior.* Quî enim negavit fidem? nempe facto, quoniam ſic agit quaſi non credat Iſaiæ Vati c. 58. ſic præcipienti, *domeſticos ſeminis tui non deſpexeris.* Quî eſt infideli deterior? non, inquam, errore, ſed iterum opere: quoniam infidelis quoque ex naturæ inſtinctu ſuorum domeſticorum curam gerit: hic autem minimè. Neque ab hac dicendi formulâ multum abludit Salvianus Preſbyter, aut potius Epiſcopus Maſſilienſis, qui cùm libro 3. de gubernatione Dei, clarè demonſtravit Chriſtianos ſui temporis non obſervare ea, quæ divinis oraculis nobis præcepta ſunt, ita concludit initio l. 4. *Cùm, ut diximus, hominis Chriſtiani fides ſit, fideliter Chriſti mandata ſervare: fit abſque dubio, ut nec fidem habeat, qui infidelis eſt, nec Chriſtum credat, qui Chriſti mandata conculcat: ac per hoc totum in id revolvitur, ut qui Chriſtiani hominis opus non agit, Chriſtianus non eſſe videatur; Nomen enim ſine actu atque officio ſuo nihil eſt.* Item lib. 4. ad Eccleſiam Catholicam poſtquam ad ſtipem ſuadendam hæc propoſuit. *Si enim illi,* Religioſi ſcilicet, ac pauperes, *de tuo edent, tu ſatiaberis; ſi illi de tuo biberint, tu ſitis tuæ æſtum ardorémque reſtingues: te illorum veſtitus veſtiet, te illorum apricitas delectabit. Non ergo vile ac deſpicabile putes, ſi ſubſtantiam tuam miſeris atque egentibus derelinquas, Chriſtum in illis facies hæredem.* Tum poſt pauca ita pergit; *ſed hæc tu, ut reor, frivola eſſe iudicas, & quaſi ſomnia quædam ac deliramenta contemnis, non enim credis Chriſtum vera dixiſſe, & res probabat nequaquam te ei credere; nam qui mandata eius nec in poſtremis facis, aut nulla eſſe æſtimas, aut falſa eſſe condemnas.* ita Salvianus.

Rectè igitur Patres Concilii Vaſenſis infideles eſſe pronuntiant executores, hæredesque, qui contra Numinis de alienâ re minimè retinenda edictum legata pia ſolvere cunctantur, quia ſic agunt, quaſi edictum illud à Numine latum non eſſet, nec de illius violatione Judici ratio eſſet aliquando reddenda. 578. *Multiplici.* Scio equidem infidelitatem ejuſmodi omnibus noxis implicitam eſſe: ſed & illud ſcio vix eſſe noxam huic noxæ, quam inſectamur, in eo genere parem. Ut enim multiplex virtus, ac præceptum eâ violatur, ita multiplex infidelitas continetur. Enimverò violatur caritas in proximum naturalis ordinis ac ſupernaturalis. Violatur item miſericordia in ærumnoſiſſimos: Violatur pietas in parentes, cùm hæredes ex natis ac conſanguineis eſſe ſoliti ſint, & executores ex cognatis. Violatur inſuper Juſtitia, ut ex dictis patet, & ex dicendis patebit. Præterea violatur religio, cùm vel Eccleſia, vel Religioſi, ac pauperes legatis ſacrilegè fraudentur. Quod ſi infidelis, & hæreticus

reveta eſt, qui pertinaciter vel unicum tuetur errorem, vide quàm deteſtanda ſit illa tam multiplex infidelitas.

Et malitioſiſſima.

579. Sed & alia ſunt, quæ illam aggravent. Cætera enim peccata ex animi perturbati impetu ferè admittuntur, & ea brevi pœnitentia ſubſequitur. Sic enim libido, vindicta, ebrietas, & alia gravia ejuſmodi flagitia erumpunt potiùs ex animo, quàm eudantur, & vix commiſſa pudor & metanæa excipit. At ſubreptio ac ſuppreſſio legatorum piorum lentè parturiuntur, fraudibus occultantur, perjuriis confirmantur, atque ut deeſſent alia, avaritia ipſa vinculum eſt, quo animus indivulsè pecuniis, præſertim injuſtè partis, adhæret. Unde veriſſimum extat illud Salomonis effatum Proverb. 11. *Juſtitia rectorum liberabit eos, & in inſidiis ſuis capientur iniqui*: ſive ut hoc poſterius vertunt Aquila, Symmachus, & Theodotion, *in injuſtitiâ, injuſtè agentes capientur*. Quare cùm eò minus Judicii divini metus ac fides ſeſe prodant, quò deliberatius eſt peccatum, ac pertinacius, hæredes illi legatorum piorum ſuppreſſores, potiori jure quàm alii improbi, infideles vocari queunt. Neque admodum impar ratio eſt negligentium executorum, quia & neglectus ipſe morâ ac lentitudine ſuâ inopes fidei, ac vacuos metu vindictæ iniquis paratæ, eos demonſtrat.

Nominatim ſita in negatione Purgatorii.

580. Denique nominatim hos deficit fides Purgatorii. Quis enim amantiſſimos vel natos, vel cognatos, aut familiares exiſtimet credere, eſſe aliqua, quibus animæ parentum ac cognatorum utantur, incendia, quando intelligit pauxillum nummorum, quod illis extinguendis ſibi reſervarant, à natis, vel cognatis ſupprimi, ſurripi, arrodi, differri, & intolerabilem Purgatorii moram minimo vel hæredum vel executorum incommodo poſtponi? Nam ſi intolerabilem credis, mi homo, ergo crudeliſſimus & impiiſſimus ſis, oportet, qui cùm eam amoliri poſſes, & facilè, & brevi, ſtipem, preces, & ſacrificia procurando, omnia illa negligis æquè, ac ſi velles patrem, matrem, amicos perdiu torqueri. Si non credis, ergo infidelis eſſe convinceris, & quidem, ut loquitur Concilium, *uſque ad exinanitionem fidei*.

Ex fraudatione ultimarum voluntatum.

581. Atque hæc de primâ ratione hujus Concilii cur Eccleſia exterminandos pronuntiet iniquos piarum voluntatum executores. Altera eſt, quòd pios manes *votorum ſuorum*, ut loquitur, *plenitudine fraudent.* Quæ ſunt enim vota, quod conſilium conſtituentis executorem piorum legatorum? nimirùm ut cùm teſtator ab obitu velut pupillus futurus ſit, impotenſque ea, quæ in ſolatium animæ ſuæ ſepoſuit, tuendi, atque adminiſtrandi, executor perſonæ ac bonorum illius curam, tutoris inſtar, ſuſcipiat, geratque, atque adeò, purgandæ animæ ſit inſtar patris. Itaque pia legata, quæ animarum bona ac fortunæ ſunt, & tamquam alterius vitæ patrimonium, ritè fideliterque adminiſtrare, & in uſus à teſtatore ſtatutos impendere, primo quoque tempore debet, & commodis earum ſervire. Neque igitur poteſt ea hæredibus, aut debitoribus remittere, neque quidquam ex eis donare, niſi in pauperum, aut pios alios uſus. Et ſi in adminiſtratione, atque executione ſibi præſcriptâ graviter peccet, vel negligentiâ, vel iniquitate, non quidem ad compenſationem damni obligatur, ut tutores mortalium, cùm damnum animæ pupillæ ſit alterius & altioris ordinis: ſed ad pœnam immenſam, atque ut minimum parem pœnæ, quam illius vitio anima pupilla ſuſtinet: ac propterea cogitur, ut alii tutores, muneris ſui rationem, non quidem humano, ſed divino Judici, accuratiſſimè reddere.

582. *Perniqua.*

Si igitur ad menſtruum, ad ſemeſtre, ad annuum ſpatium curam & adminiſtrationem tuam neglexeris, ô executor, vide quàm infideliter votis teſtatoris reſponderis, quàm iniquè cum animâ pupillâ egeris (quippe cùm illi damnum ingens pepereris divitiarum, ac gloriæ cæleſtis) quam denique rationem muneris tui ſupremo illi Judici ſis redditurus. Expectabat quidem teſtator in te amicum, & fidelem, & navum; propterea ex multis unum alterumve elegerat: tu cauſam amici maximam hoſtiliter neglexiſti: Expectabat in te anima pupilla tutorem ſimilem patri, tu illius bona ac patrimonium perire illi crudeliter permiſiſti. Expectabat Judex ut muneri tuo tam gravi diligenter ſatisfaceres. Tu cum damno alterius graviſſimo moras ex deſidiâ, ex reſpectu gratiæ humanæ, ex injuſtis hæredum poſtulatis traxiſti: Quid habes his reſpondere? iam nunc cogita.

583. *Contra quam clamabunt ad Deum defuncti.*

Etenim miſellæ illæ pupillæ clamant ad Deum, & Siracide teſte c. 35. *Non deſpiciet preces pupilli, & viduam, ſi effundat loquelam gemitus. nonne lacrymæ viduæ* (adde, & pupilli) *ad maxillam deſcendunt, & exclamatio eius ſuper*, id eſt, *contra deducentem eas? à maxilla enim aſcendunt uſque ad cælum*: ubi, Pineda authore in c. 4. Eccleſ. *inſtar vaporum, qui è terra excitati ſunt, concreſcere videntur in nubes, & pluviam; & Dominus exauditor non delectabitur in illis, id eſt cùm illi vehementer diſpliceat viduæ ac pupilli oppreſſio, ex illorum lacrymis plu-*

pluviâ confertam ſupplicÿs, ac tonitruis, & fulminibus gravem creabit, quam in impios, & oppreſſores pupillorum, ac viduarum ejaculetur.

584\. *Et brevi in damnum executorum exaudientur.*

Neque eſt cur moram ſperes; *nam deprecatio pauperis ex ore uſque ad aures ejus perveniet, & judicium feſtinatò adveniet illi*, Eccleſ. c. 21. Quem locum Syrus exponit eleganter hiſce verbis. *Oratio pauperis tamquam ex ore ſuo ad aurem ſuam, & ante Judicem ſæculorum aſcendit*: quaſi dicat, inquit Cornelius, os pauperis eſt os Dei, & viciſſim auris Dei eſt auris pauperis; quàm facilè ergo ſermo pauperis ad ejuſdem aures pervenit, tam facilè quoque & citò ad Dei aures; uſque eò, ut etiam priùs, quàm preces fundantur Pſalmiſtâ teſte Pſ. 9. *Deſiderium pauperum exaudiat Dominus*. Ergo cavete hæredes, cavete executores, ſeu teſtamentarii, ſeu legitimi, ſeu Dativi, ne quam fraudem, aut gravem negligentiam in piarum voluntatum interpretatione, aut executione admittatis; Cavete ne quos defunctorum tutores, atque alteros patres eſſe decet, contingat eſſe animarum oppreſſores; quod crimen meritò inter ea, quæ in cœlum clamare dicuntur, & vindictam extorquere, accenſetur, ut cùm ex dictis, tum ex dicendis eſt intelligere.

585\. *Ex peremptione pauperum.*

Sed priùs venio ad tertiam Concilii Vaſenſis rationem, cur eoſdem fraudatores anathemate feriendos arbitretur, nempe quòd egentium ſint interemptores. Cujus pronuntiati cauſam reddit, quia illos fraudant neceſſariâ ſuſtentatione: Id quod Siracides c. 34. priùs expreſſerat hiſce verbis; *Panis egentium vita pauperum eſt, qui defraudat illum, homo ſanguinis eſt*: quaſi ſic argumentetur. panis pauperum, eſt eorum vita, hæc enim pane ſuſtentatur: igitur qui illos pane privat, privat & vitâ. Id quod aliàs c. 4. inſinuarat, *Fili* inquiens, *eleëmoſynam pauperis ne defraudes*: ubi græcè pro *eleëmoſynâ*, *vita* ponitur hunc in modum, *vitam mendici ne prives*, id eſt, ne illum prives vitâ, ſcilicet neceſſaria vitæ ſubtrahendo. Quod quidem tripliciter evenire poteſt, primò ſi eum in gravi neceſſitate vel extremâ, dum commodè potes, non paſcas; Ut enim Jus Canonicum Diſt. 88. Canone *Paſce fame morientem, ſi non paviſti, occidiſti*, nempe quoniam qui cùm commodè poteſt, mortem alterius non impedit, is ejus cauſa eſt; Poſterior ratio necandi deterior eſt, cùm non modò ex caritate, ſed ex juſtitiâ obligatus, egentes paſcere negligis. quod ſcelus Executorum eſt, legata in pauperes ſolvere cunctantium. Tertia deterrima eſt, cùm in tuos, vel alienos uſus convertis, quæ debentur ad vitam egentium ſuſtentandam, quod maximè eſt infidelium hæredum. Igitur utrique pauperum interemptores jure nuncupantur.

Eſt autem hæc horum à vulgo avarorum differentia, quòd avari inopes interimunt ſua retinendo, dum eſſent largienda; noſtri autem homicidæ, aliena vel furando, vel non reddendo: avari etiam ſolâ pauperum cæde contenti ſunt, noſtri autem homicidæ ſimul cum illis defunctos conficiunt, dum vitam cæleſtem vivere, vel legatorum ſuppreſſione, vel ſolutionis dilatione prohibent, intereaque detinent tormentis morte multiplici acerbioribus immerſos. Quare cùm defuncti teſtatores conſanguinei hæredum, atque ut plurimum parentes ſint, hi perfidi hæredes revera parricidæ ſunt; cùm etiam executores, tutorum ac patrum loco eſſe debeant piis manibus, certè qui ex iis ſunt, infideles, etiam parricidæ debent appellari. Cùm denique qui pauperes necant, Chriſtum, qui per fidem, ſpem, charitatem, Euchariſtiam in iis vivit, neceſſe ſit, ut unà perimant: conſequens eſt, ut homicidæ illi noſtri bis Chriſtum enecent; nimirum & quà vivit in hujus vitæ pauperibus, & quà longè excellentiorem vitam in piis manibus ducit, atque adeò hac etiam ratione bis ſint parricidæ, & bis Deicidæ. O infandam ſacrilegii atrocitatem?

586\. *Illorum differentia ab avaris.*

Et dubitabimus, quin Chriſtus tantâ laceſſitus injuriâ vehementiſſimè in ejuſmodi homicidas accendatur? Ambigemus, num animæ, num pauperes mortales, ſi contra illos numinis juſtitiam implorent, ſint exaudiendi. Chriſtum audi: *Deus autem non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte; & patientiam habebit in illis? dico vobis, quia citò faciet vindictam.* Ita Veritas Lucæ 18. Cui conſonant illa Siracidæ 35. *Dominus non elongabit ſe, ſed judicabit juſtos, & faciet judicium, & fortiſſimus non habebit in illis patientiam.* Atqui è Purgatorio clamare animas teſtatur S. Vincentius Ferrerius Serm. 2. in die Animarum hiſce verbis: *Quando ſunt negligentes*, ſcilicet hæredes, atque executores, *nec curant adimplere, animæ petunt à Deo juſtitiam contra illos. Ideò caveant manumiſſores, & hæredes, quia Deus faciet illis juſtitiam, qui ſunt in majori pœnâ, quàm ſi in corpore, & animâ hic comburerentur, quia ille ignis eſt majoris activitatis. De hoc dicit Scriptura, numquid Deus faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe.* Sic ipſe. Verùm ſi eos ſilere ponas, ſi veniam hæredibus,

587\. *Minæ ſuppliciorum in hæredes & executores perfidos.*

atque executoribus rogate, *Sanguis fratris tui Abel clamabit ad Deum de terrâ*, & de cavernis ſubterraneis, quò tua crudelitas pervenit. Quid tum? Nempe graviter timendum, *quia iudicabit Dominus cauſam eius, & configet eos, qui confixerunt animam eius*. Eccleſ. 22. quaſi dicat cauſam ipſam, atque injuriam ſat per ſeſe ad accendendum iracundiâ Numen eloquentem fore: uſque eò, ut quemadmodum & pauperem hac in vitâ, fame, ſiti, ærumnis confecerunt, & doloris atque angoris aculeo confixerunt, & pariter animam teſtatoris in Purgatorio jacentis; ſic & ipſi configantur, & doloribus angoribuſque enecti æternùm pereant. O infidi Hæredes! ô executores impii! ô per quidquid eſt vobis carum, hæc animis veſtris reputate.

588. *Confirmatur à Carthuſiano.* Sanè ita ſe habere divinitus congnovit ſanctiſſimus æquè ac doctiſſimus Dionyſius Carthuſianus. Is enim Epiſtolâ quadam ad aliquem Theologiæ Doctorem Colonienſis Academiæ, quem Magiſter Joannes de Lovanio, & ipſe Doctor S. Theologiæ, ſui teſtamenti conſtituerat executorem: poſtquam ſuam cruciatuum ejuſdem Joannis in Purgatorio carcere viſionem memoravit, his verbis rem noſtram proſequitur. „Porrò anno tertio, nempe „ab obitu illius, inter nocturnas vigilias „defunctorum plus ſolito aliquid vidi, quod „rerum neceſſitas me aperire compellit. „Accenſis quippe ſupra ejus ſepulchrum „candelis, cùm Fratres inciperent miſerere „mei Deus, cecidit ſuper me mentis exceſ„ſus: adeò ut nec oculos aperire, nec ſuper „pedes ſtare poſſem: habui verò hinc non „imaginariam, ut ante, ſed viſionem merè „intellectualem, in qua mihi Deus Maxi„mus oſtendit indigno, quæ nec valeo, nec „etiam ſcribere præſumo. Vidi nempe „quàm inſcrutabilia ſunt judicia Dei, & „quàm inveſtigabiles viæ ejus, & de futura „hujus Magiſtri ſalvatione, Deo revelante „cognovi, quàm eſſet pium pro hujus ani„mâ Dominum deprecari, & quàm impiè, „infideliter, & damnabiliter ejus agetent „executores teſtamenti, qui congeſtam „ejus pecuniam, nequaquam in animæ ejus „expendant adminiculum. ſic ipſe. Audi & obſerva, mi Lector, notitiam illam non niſi ſupernaturalem eſſe potuiſſe, quippe à ſolo Deo, atque adeò eſſe certiſſimam: ac proinde contemplare, & vide quid ſimilibus executotibus ſit formidandum. Quare „ſic poſtea pergit Carthuſianus. Te igitur, „Reverende Magiſter, qui inter executores „hujus viri præcipuus electus es, oro atque „obteſtor, per eam fidem, quam hic in te „eſſe arbitrabatur, ut omni repulsâ dilatione „ultimam teſtatoris impleas voluntatem, „ne in te ira Dei deſæviat. Vincit, fateor, „affectionem ratio, & veritate neminem „palpante duriùs ſcribo, quàm volebam: „Verùm etiam me tacente, tu ipſe noſti, „quàm ſit impium, & periculoſum vota ne„gligere teſtatoris. Hactenus Dionyſius „apud Bzovium anno 1471. N. 31.

Pars tertia.

Exemplis Dicta confirmantur.

589. *Exempla.* VIsne huc uſque dicta de more exemplis comprobari? Eia gradatim procedamus. Refert Gregorius Turonenſis de gloriâ Martyrum c. 31. quemdam febri quattanâ integrum annum fuiſſe excruciatum, quòd ſupremam ac piam alterius voluntatem explere neglexiſſet. Sed id leve. Cùm Neapoli ageret Angelicus Doctor: Romanus ex eodem S. Dominici ordine vir religioſiſſimus, idemque Doctor, videndum illi ſe exhibens, aſſeruit ſeſe purgantibus flammis quindecim dierum ſpatio conflagraſſe, quòd alicujus teſtamentum ſibi ab Antiſtite Pariſienſi commendatum, cuius curam ſuſceperat, exequi cunctatus fuiſſet. Vide vitam eiuſdem Angelici Doctoris. An leve tibi videtur hoc ſupplicium, quod tamen motte gravius, quinies ac decies cum acerbiſſimo cruciatu repetitâ.

590. *Alterum.* Audi quod ſequitur. Receperat quiſpiam ſe nummorum numerum aliquem in pauperes diſpertiturum amici nomine, qui ſupremis tabulis ita ſtatuerat. At moras in dies trahendo neglexerat. Octiduo elapſo ſiſtit ſe illi defunctus, ſicque affatur: *Siccine perfide, meo ſanguine paſceris?* (audite crimen veſtrum, eiuſque appellationem, ô executores deſides) *Chriſtíque membra eleemoſynâ privas, qua me ignibus exemiſſet? pro Dei tribunali de uſuriâ queſtus ſum.* Ita ipſe. Et vos ergo hanc querimoniam diſcite, & unà iuſtam illius exauditionem. nam poſtero die negligens ille præcipiti correptus malo poſt formidoloſam cum morte luctam, vitam abrupit. Quo exitu, fælicine, an infælici, vos cum tremore apud vos reputate.

591. *Tertium.* Necdum timetis? & hoc audite. Moriens Romaricus Caroli Magni miles equum ſuum vendi iuſſit, eiuſque pretium partim egentibus in ſtipem, partim Sacerdotibus in Miſſas, animæ ſuæ ſubſidio diſtribui. Qui rem ſuſceperat, equi pretium abligurivit. Trigeſimo poſt die adeſt illi Romaricus vitâ functus, & graviter queritur ſubreptum equi pretium, neglectamque ſti-

que ſtipem, devoratum Sacerdotum ſtipendium, ac fructus Miſſarum. Enimvero per eam jacturam, crimenque executoris, terdenis diebus ſibi in luſtrali ergaſtulo commorandum fuiſſe. Tum diſertè propterea, inquit, craſtino ad orcum rapieris, & evanuit. At non in vanum abiere minæ. Nam die poſtero cùm perfidus ille ſodalibus viſum minaſque memorat, ecce in aëre rugitus leonum, ululatus luporum ac urſorum, aliarumque beſtiarum horribiles audiri clamores; ille in auras abripi, ex eorumque eripi conſpectu, tali ſpectaculo nimium quantum ſtupentium paventiumque. Receptis animis hominem conquirunt diverſi in diverſa partiti. Et duodecimo poſt die contritum ejus cadaver, lacerumque in monte Regni Navarræ quatuor dierum itinere à loco raptûs diſſito comperiunt. Vide Vincentium Belvacenſem, Speculi Hiſtor. l. 24. c. 8. & vos tandem perfidi hæredes, executoreſque,

Diſcite juſtitiam, ac miſeros non temnere manes.

Appendix.

De ſolvendis teſtatorum nominibus.

592. *An mora ſolvendi debita per ſe retardet mortuum.* NON importunè hîc quæri poteſt, qua ratione defunctis noceat, qui teſtatorum debita ſolvere cunctatur, Angelus, quidem verbo executor. N. 31. poſt Richardum, vult moram ſolutionis debitorum per ſe remorari animas in Purgatorio, etſi nolit illic tamdiu hærere, quamdiu ea non diſſolvuntur: ſed parum conſequenter philoſophatur: nam ſi negligentia ſolutionis per ſe illas retardat, causâ retardandi manente, non erit, cur expediantur, cùm uſque ad noviſſimum quadrantem juſtitiæ divinæ ſatis illic faciendum ſit. Dicendum itaque cùm Dominico Soto, Navarro, Sanchez in Conſiliis: negligentiam illam vel executoris, vel hæredis, teſtatori vitâ functo per ſe non obeſſe, quòd alienum peccatum illi obeſſe nequeat, per accidens tamen exploratum eſt, eſſe vehementer damnoſam, propterea quòd per ejuſmodi negligentiam retardetur eleëmoſyna, preces, ſacrificia, quæ ſi fierent, vel teſtatorem pœnis luſtralibus omnino liberarent, vel eas mitigarent. Neque objicias lib. 6. Revel. S. Birgittæ cap. 66. affirmari animam tamdiu cruciari, donec reſtituatur, quod injuſtè ablatum eſt. nec enim id ita intelligendum, quaſi liberatio animæ per ſe pendeat à reſtitutione; nec concedenda illa ſit, niſi reſtituta ſint, quæ injuſtè ſunt ablata; ſic enim teſtator puniretur ſupra condignum, ſi rem minutam non reſtituiſſet, neque alius umquam reſtitueret, & præter omne jus, quia jam impotens eſt reſtituendi. Quare id ita dicitur, quod dum fit reſtitutio, accedant pia vota, preceſque in teſtatoris gratiam, quibus demum liberatur, vel etiam quòd reſtitutio ipſa ex chriſtianâ caritate profecta, ac proinde pollens vi ſatisfaciendi, defuncto piè applicetur, eumque pœnis eximat. atque hæc ex communi ſententiâ.

Libet tamen Lugonis noſtri ingenioſam pariter ac raram hujus quæſtionis enodationem ipſius verbis attexere, ſic igitur ipſe de pœnit. Diſp. 27. ſec. 3. n. 32. propoſito communi ſenſu diſſerit. Adhuc „ 593. *Sententia Lugonis.*
tamen in gratiam communis ſententiæ, & „ propter revelationes illas, & communem „ fidelium ſenſum addere poſſumus dupliciter poſſe reſtitutionem illam prodeſſe „ animæ defuncti ad ſui liberationem. Primò, quia ſæpe Deus, quamdiu non fit reſtitutio, non vult exaudire preces, & orationes, quæ nomine Eccleſiæ, vel etiam à „ privatis pro illâ animâ offeruntur: congruum enim eſt, ut ille ſolvat pœnam, dum „ alii ejus causâ patiuntur. Quare licèt ſolutâ totâ pœnâ liberandus ſit, & licèt ſuffragia, & ſacrificia proſint illi, quoad fructum ſatisfactionis, interim tamen caret „ toto fructu impetrationis, quem habere „ poſſet; & hac de causâ petunt ab hærede „ reſtitutionem fieri debitorum. Secundò „ addere poſſumus pœnam ipſam ob dilatam reſtitutionem, augeri poſſe quoad „ durationem vel intenſionem. quod quidem in humanâ republicâ fieri prudenter „ videmus, ut qui alium injuſtè læſit, graviùs „ puniatur, dum qui læſus eſt, non condonat, vel ſibi ſatisfactum eſſe profitetur; mitiùs verò illo condonante, vel ſatisfactione „ ei oblatâ: pœna enim etiam ad hunc finem „ ordinatur, ut pars læſa ob injuriam acceptam, vindictam aliquam ab injuſto lædente accipiat. Non eſt ergo contra, ſed juxta æquitatem judicii, ſi dicamus idem delictum parte non ſatisfactâ, vel condonante, graviorem pœnam ſibi taxare de condigno, quàm ſatisfactâ, vel condonante „ parte. Poteſt ergo contingere, ut ob defectum ſolutionis differatur pœna defuncti, quia quamdiu pars læſa non condonat, „ vel ei non ſatisfit, pœna delicti præteriti „ gravior & diuturnior eſſe debet, ideoque defuncti non ſolùm reſtitutionem à „ filiis vel hæredibus fieri petunt, ſed aliquando etiam à perſonis offenſis veniam „ & remiſſionem petiiſſe leguntur, eâque „ obtentâ gratias egiſſe, quaſi ob impedimentum

„ mentum ablatum ſuæ liberationis. Ita Lugo.

594. *Refellitur.* Cujus, niſi fallor, prior ratio infringi forſitan poteſt. nam ſi nulla fuerit teſtatoris negligentia, nullâ quoque ipſius, ſed hæredum culpâ cauſaûe creditores patiuntur. Sin autem aliqua fuerit, ea certè non eſt cauſa, cur poſt mortem teſtatoris creditores patiantur: ſed hæredes, aut executores, quibus teſtator reſtitutionem commiſit. Igitur punitâ illâ teſtatoris negligentia (ſive fiat reſtitutio, ſive non) nihil ad teſtatorem. Quare igitur impetrationis fructu privaretur? cùm hæc privatio nova ſit pœna. Poſterior verò Lugonis ratio ſic refellitur: nemo creditorum tam crudelis eſt, ut culpam, ſi qua teſtatoris fuerit in morâ ſolvendi, velit penâ ignis præſertim Purgatorii expiari, nemo qui eam pœnam aut etiam culpam non libenter condonet; ergo contra Lugonem pœnâ negligentiæ ſolvendi à teſtatore defuncto jam perſolutâ. nihil caſtigandum reſtabit, cùm ſit à parte læsâ condonatum. Deinde nihil officit, quòd Judex humanus graviorem pœnam reo imponat, ſi parti non ſatiſfiat, aut hæc non ignoſcat: quia ille pacem publicam ſpectat, quæ niſi eo pacto, facilè ſtare non poteſt. Judex autem divinus vindictam exigit quæ ſolius culpæ eſt: hæc igitur cùm nulla ſit in propoſito præter ſolvendi negligentiam, negligentia ſola plectenda eſt.

§ 3.

Graviter obſtringuntur Sacerdotes ad facienda pro Defunctis Sacrificia, ac preces, accepto in eum finem ſtipendio.

PARS PRIMA.

Doctrina Theologica.

595. *Obligantur ad Miſſam accepto ſtipendio.* DUPLEX ſtipendium diſtingui poteſt. prius, quod vocant manuale, eſtque illud, quod impræſentiarum in manus Sacerdotis, alteriuſûe ejus nomine accipientis traditur, utique ad expenſas, & ſuſtentationem ſacrificaturi neceſſarium. Poſterius, quod fundatione, legato, alioûe titulo conſtituitur. Utriuſque verò acceptio Sacerdotem ad ſacrificandum obligat. Init enim cum eo, qui ſtipendium tradit, contractum oneroſum, quo ſe ipſe ad ſacrificium ejus causâ bonoque patrandum obſtringit, & graviter quidem, quia in re gravi, cujus quippe executio multùm proſit, & omiſſio graviter noceat. Ex quo etiam efficitur, ut ſi Miſſam omnino negligat, ad reſtitutionem ſtipendii obligetur, cùm eâ tantummodo lege tradatur, ut Miſſa patretur. Quare quod ſpectat ad eos, qui perpetua Miſſarum onera ſuſcepere, ut Eccleſiarum, aut ſæcularium aut Religioſarum alumni, non modò privati inter eos lethaliter peccant, ſi Miſſas ſibi præſcriptas ad mentem intentionemque legantium non faciant, ſed etiam Præſides, ipſi, ſi pro muneris ſui ratione non curent eas fieri, & utrique ad reſtitutionem obligantur. Quæ omnia, ut patet, maximè valent in causâ piorum manium, quia Miſſæ iis debitæ, & vehementer prodeſſe, & earum neglectus vehementer obeſſe poteſt.

Et eòdem modo pro portione de ſacrificandi morâ philoſophandum eſt, de qua hæc habe ex receptâ Theologorum ſententia, eos qui ex ſtipendio obligantur ad ſacrificium defunctorum ſolatio faciendum, lethalem culpam admittere, ſi notabili temporis intervallo illud differant, quoniam ea dilatio in grave earum damnum vergit: cùm tanti ſit vel ad horam igne purgante peruri, quo tamen Miſſa, vel omninò, vel ex parte eximeret. Deinde etſi in varias opiniones diſtrahantur Theologi, dum agitur de eo tempore definiendo, quo mora gravis, ac proinde lethalis habeatur: tamen ipſa tormentorum atrocitas ſatis demonſtrat, nequaquam eſſe audiendos hac in parte, qui quinquaginta, aut ſexaginta dierum ſpatium ad moræ diuturnitatem requirunt. Deinde non patitur eadem atrocitas toletabilem videri eam fraudem Sacerdotum, qui rogati, an integrum iis ſit iſtomet die pro defuncto ſacrificare, falsò affirmant, & ſacrificium in aliud neſcio quod tempus differunt, quod ſanè etſi per ſe breve, vix tamen, aut ne vix quidem breve cenſeri deberet, niſi imbecillitatis humanæ, morriſque æternæ ratio habenda eſſet. Id tantùm à petitis peto, cùm neglectus alicujus culpa creſcat pro rei neglectæ gravitate, damnoque ex neglectu conſequente, hic autem, & de aſſerendis è carcere luſtrali animis, cœloque invehendis agatur, & de ſummo cruciatuum vitando, an æquum ſit hac in causâ laxioris eſſe ſententiæ? 596. *Et brevi quidem faciendum.*

Cæterùm hinc redarguuntur antiquæ illæ Miſſæ multarum facierum, ut Petrus Cantor, Pariſienſis Doctor abhinc annos pene quingentos nuncupat, in libro quem *verbum abbreviatum* inſcribit. Quibus in Miſſis plures ac diverſi introitus recitabantur, 597. *Hinc arguet Miſſas plurium facierum.*

bantur, ideoque ipſæ multiplicis faciei dictæ. Porrò multiplicitatis cauſa non alia erat, quàm Sacerdotum cupiditas, nempe ut cùm poſt introitum populus dona Sacerdoti facienti offerat, toties offerret, quoties introitus eſſet repetitus. Quem morem rectè ipſe carpit, eùm eo pacto Miſſa pluribus applicata: iis nempe, qui dona conferebant, & ipſi minus fructûs ex eâ ſinguli perciperent, & defuncti, quorum gratiâ dona conferebantur.

598. *Et qui pro una Miſſa plura accipiunt ſtipendia.* Ex quo etiam conſequitur perperam eos ſentire, qui aſſerunt Miſſam unam, cùm pretii ſit immenſi, tantumdem prodeſſe ſingulis, ſive unica pro multis fiat, ſive pro uno, aut pauculis. Et verò fructus Miſſæ, qualecumque ſit pretium ejus intrinſecum, ex Dei decreto, ac Chriſti volũtate finitus eſt, tam intenſivè, ut aiunt, quàm extenſivè. & qualis qualis eſſe dicatur; certè falluntur, fraudanturque, qui ſtipendium ſufficiens pro Miſsâ unâ faciendâ tribuunt, ſi eadem pluribus applicetur. Quippe quòd integrum Miſſæ fructum, qui iis obtingere ex eâ poteſt, jure ac certò exſpectent: & tu avare Sacerdos, tantum illis applices eum fructum, qui cùm probabiliter tantùm ſit integer, probabiliter etiam talis non eſt. Deinde cùm ſtipendium non pro fructûs applicatione detur (alioqui enim Simonia interveniret) ſed pro ſuſtentatione, & ponamus ſtipendium juſtum eſſe, atque ut tale admiſeris, quo, quæſo, titulo accipies ſecundum, maximè cùm nec daretur, ſi te alteri obligatum innotuiſſet, nec dari poſſit, niſi pro ſuſtentatione? Præterea ex eâ ſententiâ conficitur, Sacerdotem æquè poſſe pro unico ſacrificio ſtipendia decies mille accipere, atque unicum, & æquè omnibus, atque uni factutum ſatis: atque ita ſi neglectis totâ vitâ Miſſis, ad quas obligatus erat, ſtipendio, vel beneficio, vel legato, unicam ſub vitæ finem faciat, omni obligatione liberandum, ſi quidem à principio communiter pro defunctis, facere juſſus erat. Et cauſa eſt, quòd unica pro defunctis æquè valitura eſt, in eâ ſententiâ, atque decies mille, quas totâ vitâ feciſſet. Quæ omnia cùm à fidelium ſenſu ſint alieniſſima, hujuſmodi ſententiam ſcilicet condemnant, & omnino condemnandam demonſtrant.

599. *Quod prohibet Pontifex.* Quare meritò Urbanus VIII. Pontifex Max. ejus uſum omnino interdixit, etiam ſub judicii divini comminatione. Verba ipſa recito: *Sacra Congregatio ſub atteſtatione divini judicii mandat, ac præcipit, ut abſolutè tot Miſſæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleëmoſynæ præſcriptæ fuerint: ita ut alioquin ii, ad quos pertinet, ſuæ obligationi non ſatisfaciant; quin imò graviter peccent, & ad reſtitutionem teneantur. Id verò ut deinceps obſervetur exactiùs, Sacra Congregatio eâdem authoritate revocat privilegia, & indulta omnia, quibuſvis perſonis, Eccleſiis ac locis piis, tam ſæcularibus, quàm Regularibus, cujuſcumque Ordinis, Congregationis, & Inſtituti, quamcumque ob cauſam conceſſa, quibus indulgetur, ut certarum Miſſarum, vel anniverſariorum celebratione, aut aliquibus collectis, ſeu orationibus plurium Miſſarum oneribus in futurum ſuſcipiendis ſatisfiat.* Hoc eſt ſacræ Congregationis Decretum, de cujus virtute obligandi, ne dubites, noveris ab Urbano VIII. Pontifice approbatum, atque adeo non tam Congregationis, quàm Pontificis dici debere; præſertim cùm Alexander VII. eandem confirmarit 25. Januarii 1659.

Pars secunda.

Pœna illius ſacrilegii.

Atque hìc quàm ſpatioſus ſeſe offert campus ad ſacrilegam illam, vel negligentiam, vel rapinam digno vituperio inſectandam? ſed ſacris capitibus parcendum, quæ revereri jubet ipſe eorum Judex. 600. *Cur multi Sacerdotes damnentur.* Verumtamen non ratis ſacrilegorum ſuppliciis illorum ejuſmodi rapinas ipſe ultus eſt: Quot enim Sacerdotes, quot Canonici, quot Eccleſiaſtici, quibus nihil aliud incumbere videtur, quàm ut Fundatorum bona luxui & luxuriæ impendant, infælicitèr periêre? memini me legère apud Carthuſianum l. 4. de noviſſ. quempiam Religioſum Anglum mente ad purgantia loca raptum, cùm miraretur vix ſe in illis Sacerdotes ullos animadvertere, didiciſſe ab Angelo paucos omninò ex Sacerdotibus purgandos, plurimos autem æternùm damnandos. Cur? quia nempe Sacerdotum crimina vix mediocria eſſe ſolent. Sed hoc ipſum curnam? quia, inquam, pauperum ac defunctorum fraudatores ſunt, qui inter eos criminoſi: hæc autem fraus vindictam extorquet è cœlo, quippe miſericordiæ indigna, quæ crudelitatis ſit plena. Quo fit, ut poſt continuatas ejuſmodi fraudes, ſinantur à Deo in novas ac novas noxas abire præcipites, nec metu noviſſimorum tangi ſe ſinant, & poſt porcinam vitam juxta templa & aras peractam, porcinâ morte defungantur. quod indicavit Angelus ille, dum tantæ cladis cauſam aſſignavit pœnitudinis in morte defectum. Scio Canonicos multos, Sacerdotum plu-

rimos, probitate vitæ, exemploque præſtabiles ubique reperiri, non his hæc propono, niſi ut vivendi curſum, quem invivere, conſtanter teneant: ſed qui alii ſunt, aut eſſe metuunt, audiant Cantipratanum.

601. *Antiquorum Canonicorum miſera mortes.*

„ Ego, inquit, in quadam civitate Epiſco-
„ pali annis undecim adolevi, ubi ſexaginta
„ duo Canonici ſub præbendis pinguiſſimis
„ ducentarum fere librarum Pariſienſium
(grandis tunc pecunia, nunc duo millia
„ florenorum æquat) in matrice Eccleſia ſer-
„ viebant. Vide ergo qualem vindictam
„ Dei in ipſos vidi turpiſſimos detentores.
„ mihi teſtis & Judex ſit Sancta Trinitas,
„ unus Deus, quod paucos eorum vidi com-
„ muni morte defungi, ſed ſubitò omnes, &
„ reprobè mori. Ita quod quidam eorum
„ audito, quod unus ſociorum in nocte ſa-
„ nus, manè mortuus inventus eſſet, com-
„ ploſis manibus dixit, quid vultis? ſecun-
„ dum uſum & conſuetudinem Eccleſiæ
„ mortuus eſt, ut videtis. Vidi ego ipſe in
„ eadem Eccleſiâ infra paucos annos qua-
„ tuor Archidiaconos ſic defungi. Vide Le-
„ ctor, mirare miraculum; Primus eorum de
„ equo phalerato, & grandi cecidit, fractiſ-
„ que cervicibus expiravit. Secundus manè
„ in cathedra ſedens mortuus eſt repertus.
„ Tertius in choro ſtans; cùm ad Miſſam
„ elevatio corporis Chriſti fieret, cecidit re-
„ ſupinus, & ſubtractâ loquelâ cum ſenſu,
„ quaſi brutum animal die tertia ſine Sacra-
„ mentis Eccleſiaſticis eſt defunctus. Quar-
„ tus confeſſionem peccatorum, & ſacra-
„ menta recuſans mortuus eſt; & extra cœ-
„ meterium ſepultus.

602. *Ratio additur.*

Hactenus Cantipratanus, qui dum hos infæliciſſimos caſus plurium ſimul beneficiorum occupationi aſſignat, à nobis facit. Nam ea ideò prohibita eſt, quòd Fundatores defunctos ſperato precum plurium ſubſidio privet, Deumque cultu. Sed licèt hujuſmodi Acanonici Canonici eo vitio detentionis minimè laborent, non ægrè intelligitur, quemadmodum pios manes exſpectatâ ſtipe defraudent, tum quia id, quod honeſtæ ſuſtentationi ſupereſſet, non pauperibus, quibus debent, impertiuntur, ac proinde defunctos ſubſidio inde proventuro ſpoliant, ſed effundunt in convivia, & ſuperfluas noxiaſque voluptates: tum quia preces Eccleſiaſticas, vel omninò, vel magnâ ex parte negligunt, & ſi quidem adſint in choro, ita adſunt, ut abeſſe ſatiùs eſſet, vel certè nihil obeſſet. Adeò parum divinis ſunt attenti! adeò multùm vel dum ſacra fiunt, aut decantantur, profanis intenti.

603. *Doctoris*

Sed juvat rurſus Cantipratanum audire, ſimulque damnationem ipſam miſeri Canonici, non modò argumentum damnationis. Cùm retulit hic author diſputationem de beneficiorum pluralitate Pariſiis habitam eſſe à Guillielmo Pariſienſi Epiſco, ſubdiditque & hunc & Hugonem poſtea Cardinalem, alioſque Doctores illicitam cenſuiſſe, modò unicum beneficium ſuſtentationi honeſtæ ſufficiat; Philippum autem Cancellarium Pariſienſem prope„

Philippi damnatio.

unicum contra dixiſſe: ita de hoc Philip- „
po narrat. Quid autem de iſto Philippo „
contigerit, audiamus. Agoniſantem in „
morte dictus Guillielmus Pariſienſis Epiſ- „
copus paternâ ſollicitudine viſitavit, roga- „
vitque eum, ut ſingulari opinioni cederet „
de pluralitate beneficiorum, & omnia be- „
neficia ſua excepto uno in manus Eccleſiæ „
reſignaret, & hoc conditione mediâ, ut ſi „
convaleſceret, ei ſupplere vellet de ſuo „
proprio, quod dimiſiſſet. Renuit ille, ex- „
periri ſe velle dicens, utrùm eſſet damna- „
bile beneficia plura tenere. Mortuus eſt „
ergo ſic. Poſt paucos autem dies cùm di- „
ctus Epiſcopus Pariſienſis, finitis Matuti- „
nis orare vellet, vidit inter ſe & lumen, „
quaſi umbram hominis tetram nimis. Ele- „
vatâ ergo manu conſignat ſe, & ſi ex parte „
Dei ſit, præcipit, ut loquatur. Cui reſpon- „
dit apparens, alienus à Deo ſum: ſed ta- „
men mirabilis factura ejus. Et Præſul; „
Tu quis es, inquit, cui ille reſpondit, Ego „
ſum Cancellarius, inquit ille, dudum mi- „
ſertimus: Rurſus Epiſcopus elato altiùs „
gemitu, & quomodo tibi eſt, inquit, ſic „
dolenti? Malè, ait, imo quàm peſſimè, „
quia damnatus ſum æternâ morte. Et „
Epiſcopus, heu, ait, chariſſime, quæ cauſa „
tuæ damnationis? Tres ſunt, inquit, cau- „
ſæ, quare morte perpeti ſum damnatus. „
Una eſt, quòd receſcentes fructus annuos „
contra pauperes timidè reſervavi. Secun- „
da eſt, quòd contra ſententiam plurimo- „
rum de pluralitate beneficiorum, quaſi li- „
citè tenendorum opinionem propriam „
defenſavi, & in hoc me periculo mortalis „
culpæ commiſi. Tertia eſt, & illa graviſ- „
ſima omnium, quòd abominabili carnis „
vitio in ſcandalum multorum, multo tem- „
pore laboravi. Et ad Epiſcopum tunc „
ſubjunxit. Eſtne, inquit, finitus mundus? „
Et Epiſcopus, miror, ait, te litteratiſſimum „
quondam virum hoc quærere, cùm me „
adhuc vivum cernas, & nos omnes adhuc „
viventes mori neceſſe ſit, antequam mun- „
dus inſtante judicio finiatur. Et ille, non „
mireris, inquit, quia nec ſcientia, nec „
ratio eſt apud inferos venienti, & hæc di- „
cens umbra ab oculis mirantis evanuit: „
ipſe autem Epiſcopus, non tamen ſub per- „
ſonâ

„ ſonâ ſua, quaſi hæc vidiſſet, in prædicatio-„ ne ſua omnibus Clericis recitavit. Ita Cantipratanus l. 7. c. 19.

604. *Exponitur.* Porrò obſerva primam ex iis damnationis cauſis ita intelligendam videri, ut velit damnatus ideò ſe periiſſe, quòd ſuperfluos honeſtæ ſuſtentationi fructus pauperibus ſubripuerit. De ſecunda autem ſic Colvenerius Duacenſis Academiæ Doctor Theologus commentatur. ***Poſt tantorum virorum ſententias, & ipſius Concilii Lateranenſis, ac Pontificis Alexandri III. extravag. de præbend. c. quia in tantum: nequaquam dubitare poterat. Ibi enim dicitur quod multitudo præbendarum Canonibus inimica ſit, diſſolutionis, & evagationis materiam inducat, certúmque contineat periculum animarum.*** Hæc Colvenerius: ſed ſalvo meliori ea res videtur etiamtum Pariſiis in ambiguo poſita fuiſſe. nec enim erat alioqui, cur à Guillielmo Pariſienſi, cæteriſque diſputaretur, ac tum definiretur. Id quod confirmatur, quia Cantipratanus neque eo loco, neque alio, ubi ab occupatione plurium beneficiorum dehortatur, aliam authoritatem laudat, quàm Guillielmi Pariſienſis. Cæterùm exiſtimo damnatum de ſententiâ illa practicè dubitaſſe, & tamen cum eo dubio è vitâ migraſſe. Quare Guillielmo eum viſitanti dixerat, experiri ſe velle, an damnabile eſſet tenere, ſimul plura beneficia poſſe obtineri. Quod attinet ad ejus quæſtionem, an mundus adhuc duraret. Repugnat quidem hæc communi Theologorum ſententiæ neganti, damnatorum mentes perturbationi obnoxias eſſe, ut patet & ex ſermone divitis Epulonis cum Abrahamo, & ex ſtatu animarum ſeparatarum, corporeis organis, ex quibus perturbatio naſcitur, minimè utentium: ſed dici poteſt eam perturbationem Philippo illi, ad confuſionem ac verecundiam ſuperbi capitis præter ordinem contigiſſe. Quo etiam modo, aliæ viſiones, ubi pii manes de ſalute incerti deſcribuntur, exponendæ ſunt.

ARTICULUS VI.

De obligatione gratiam Defunctis referendi.

Pars prima.

Quid de illa Theologi.

605. *Qualis obligatio* POSTQUAM de obligatione charitatis, miſericordiæ, pietatis, ac juſtitiæ diſſeruimus, ſupereſt, ut de illâ, quam gratus animus cuique imponit diſſeramus. Scio equidem gratitudinem quatenus virtus eſt ab aliis diſtincta, inclinatque ad debitum quoddam ex beneficio privati hominis enatum pro facultate reddendum, vix ullam, quæ nomine iſto digna ſit, obligationem inducere. Cùm enim beneficium gratis collatum ſit, non poteſt parere, niſi moralem quamdam, ſeu decori honeſtique obligationem. Id quod ex oppoſito illi ingratitudinis vitio manifeſtius evadet. Eſt enim duplex ingratitudo, formalis prior, qua vel beneficium, vel ejus qui illud fecit, animus contemnitur, ne obnoxius ei videare, & hæc quidem ſi divellatur à judicio temerario, & offenſione caritati contrariâ, nihil ferè ſibi reliquum retinebit. Poſterior materialis, quando abſque contemptu, vel omittitur debitum grati animi officium, vel aliquid adverſus hominem beneficum committitur. Cujus, authore D. Thoma tres ſunt gradus: primus non rependere beneficium, in quo ipſo, ut innuimus, peccatum non eſt, niſi fortè vel neceſſitas ejus, qui beneficium contulit, vel metus offenſionis ejuſdem, beneficium rependi jubeant. Secundus gradus eſt beneficium diſſimulare, gratias negligendo, in quo citra metum offenſionis ejus, qui beneficium contulit, ut ſummum levis culpa cernitur. Tertius gradus eſt nolle beneficium agnoſcere, in quo ſi eamdem offenſionem ſubduxeris, nihil quoque grave repereris. *gratitudinis.*

Pars secunda.

Ejus commendatio.

VERUMTAMEN ea qualiſcumque obligatio, imo & ſola decori ratio, mortales ad referendam gratiam vehementiùs, quàm gravior ulla neceſſitas, ad officium impellit. Cùm enim quiſque humanitate capiatur, eaque in conferendo beneficio maximè ſe prodat, primùm, beneficos benevolentiâ complectimur, deinde cum bene illis velimus, pariter facere ſtudemus, atque adeò gratiam illis, vel obſequio, vel beneficio referre. Ita hæc virtus cuivis homini, modò hominem ſe meminerit, cara eſt: uſque adeò, ut barbaris quoque ſit in pretio. Notum enim eſt Braſilios, Paraquarienſes, aliosque anthropophagos largitione munuſculorum emollitos, ſentire humanitatis quoſdam ſtimulos cœpiſſe, tum amaſſe largitores, & ſenſim ea, quæ ab illis docebantur, gratis animis audiiſſe, Deoque demum ſeſe inſinuante, evangelio credidiſſe. Neque ulla tam fera natio 606. *Etſi levis multum impellere ſolet.*

 eſt, quæ

eſt, quæ gratiam rependere, aut ſuperare non amet. Quid ſiquidem Agarenis inhumanius? tamen hi cùm S. Sabas plutium Cœnobiorum Pater, per cellam ſuam tranſeuntibus, melagnorum, & atundinum radices (nec enim aliud ſuppetebat) in cibum appoſuiſſet, ad eum regreſſi, caſeos, & dactylos retulere, unde vir optimus humilitatis anſam arripiens? *Heu mihi*, inquit, *barbari iſti munuſculi noſtri memores gratiam gratiâ vincere ſtuduerunt. Nos qui Deo tot nominibus ac donis obſtricti ſumus, ingrati eſſe pergimus. Quis igitur nobis veniæ locus, aut excuſationi?* Quare non mitum ſi cùm Balduinus Jeroſolymorum Rex, Turcotum Ducis, quem prœlio vicerat, conjugem partui vicinam omni re neceſſariâ ad vitam, & chlamyde ſuâ pro ſtragulâ veſte, cujus eo loco nulla copia erat, coopertam, illæſo pudore, marito reſtituiſſet, ipſe Dux Balduinum poſtea à Turcis ſuperatum, Româque urbe patum munitâ elauſum, & periculi admonuerit, quòd poſtridiè à Turcis impetendus eſſet, & ad tutiora, beneficio noctis, deduxerit. Ut Egnatius l. 5. c. 2. tradit. Minus etiam admirabile, etſi egregium, quod ſubjicio. Veteranus quidam miles cùm vocatus in jus periclitaretur, adiit palam Cæſarem Auguſtum, rogans ut ſibi vellet adeſſe. Cæſar è comitatu ſno ſelectum illico dedit, eique litigatorem commendavit. Hic miles vociferans, At non ego, Cæſar, periclitante te Actiaco bello, per vicarium; ſed pro te ipſe pugnavi: ſimulque detexit cicatrices. Erubuit Cæſar, atque ipſe deſcendit in advocationem, veritus ne non modò ſuperbus, ſed & ingratus videretur. Quid ejuſmodi alia ſeu ſacra, ſeu profana commemorem?

607. *Et debet maximè in cauſa mortuorum.*

607. Enimvero permirum eſt mortales, cùm mortalibus grati eſſe ſummopere laborent, de ſua in pios manes ingratitudine minimè laborare. Nam ſi Cicerone authore l. 1. de offic. *Beneficiorum acceptorum delectus habendi ſunt, & imprimis quo quiſque ſtudio, vel benevolentiâ feceris, ponderandum*; nemo neſcit, nihil ſincerius ſupremâ hominis, præſertim Chriſtiani, voluntate, nihil ſtudioſius. Deinde grati animi pignus, atque argumentum, multò propenſius illis præbendum, quàm vivis, quia in ſummâ verſantur ſubſidii neceſſitate, ſummiſque interea cruciatibus conficiuntur, qui nõ ægrè levari poſſunt. Quare valet hîc maximè, tritum illud: *qui cito dat, bis dat.* Præterea meritò à nobis exigunt grati animi officia, quod ideò benefecerint, ut vicem iis rependeremus. Neque enim illud, quod viventibus turpe eſt (beneficia conferre ut recipias) moritnros in cauſâ ſalutis dehoneſtat, neque beneficium minuit. Siquidem cùm beneficia ſemper omnia ad ſalutis noſtræ tationes referre par eſt & laudabile, tum potiſſimùm in morte, quando ſumma ſalutis agitur, & honeſtiſſimum Numinis brevi potiundi deſiderium, animos tenet, curaque ingentis cruciatûs vitandi. Accedit ad animi grati vincula, quòd obnixiſſimè rogent eos, maximè, quibus benè, dum viverent, fecetunt. Ad hos enim dirigitur hæc eorum ſolemnis ſupplicatio, *Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me*; Quod ſi preces amici imperia ſunt, quid ejus amici, qui beneficiis te devinxerit? Quid defunctorum, qui nunc ope tuâ maximè indigent?

Cæterùm ad vos potiſſimè ſe conver- 608.
tunt, ô Viri Religioſi, idque multis de cauſis. Etenim ſat novere vos inſtituti veſtri ratione, vitæque probitate, magis idoneos eſſe ſalutis ſuæ procuratores, ſive quia momenta rerum futurarum penitiùs cognoſcitis, magiſque expenditis: ſive quia Deo Judici gratiores eſtis, ut eotum cauſam fæliciùs agatis; ſive quia ad omne virtutis, ac maximè gratitudinis, officium promptiores. Proptetea moribundi vos duces eligunt, ne aberrent in ingreſſu æternitatis. Et cùm jam deceſſerunt, comites & aſſeclas funeris ſui eſſe cupiunt, & ſuos apud Deum otatores. Itaque vos præſettim amicos ſibi eſſe volunt, de quibus Chriſtus, *Facite*, inquit, *vobis amicos de mammonâ iniquitatis, ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Magis in fide veſtrâ, tutelaque nituntur, quàm in parentum amore, promiſſiſque; exſpectantque, ut ipſi animarum ſuarum redemptores, & parentes ſitis, lytro nimirùm ſanguinis Chriſti perſoluto, quo pariter vita cæleſtis comparatur. Denique vobis ſeſe penitus committunt, ut ad amantiſſimi Sponſi thalamum, ac nuptias Agni, vobis paranymphis queant pervenire.

608. *Potiſſimùm Religioſos.*

Pars tertia.

Exempla grati animi erga fundatores.

ET benè eſt, eotum ſpes non fallitis: 609.
imò fide ac benevolentiâ ſuperare nitimini. Nam S. quidem Ignatius, Societatis Jesu conditor, Petro Codacio, qui Domus Profeſſæ Romanæ rem familiarem decennio magnâ caritate induſtriaque adminiſtraverat, adeò ut & domicilium de ſuo, & templum proptium ex eleëmoſynis

609. *Et impulit S. Ignatium erga Codacium.*

moſynis ei comparatit, grati animi cauſâ, honores Fundarorum omnes decrevir, annuam videlicet, quamdiu vixit de more candelam, Miſſarumque certum numerum; mortuo verò, præter conſueta ſuffragia, ut etiam ſepulchro cum honorificâ inſcriptione lapis imponeretur.

610. *Erga Arzium.* Præterea cùm lege caviſſet ne quis è Noſtris, vel exequiarum, vel ſacrificii, vel cujuſpiam omninò miniſterii nomine pecuniam, aut eleëmoſynam ullam acciperet, nedum cogeret, eam ipſe legem diligenter, ſanctéque in omni vitâ ſervavit, neque commiſit umquam, ut fidem ſuam præſertim in rebus ſacris, temerè obligatet: vel quod vitandum eſt maximè, ſpecie pietatis quæſtum facere videretur; quo in genere illud inſigne memorant. Graviter ægrotabat ætate jam devexâ Hieronymus Arzius: ad hunc viſendi cauſâ cùm veniſſet Ignatius, hominemque benigno & ſpirituali alloquio recreare conatus eſſet, ille de futura vitâ ſollicitus aureos ducentos ad piacularia Sacra pro ſe facienda ſudario involuros inſtirit Ignatio obtrudere. Quos cùm obfirmato animo rejeciſſet Pater, quòd diceret ſe alieno periculo doctum ab hujuſmodi conventis jam pridem abſtinere, neque plus oneris velle ſuſcipere, quàm præſtare fide poſſet, admiratus ille ſanctimoniam & integritatem viri, eam ipſam ſummam paulò poſt ad eumdem ſine ullâ conditione tranſmiſit. Tum Ignatius ſponte complures hoſtias ad expianda amici peccata decrevit. Neque in officii & charitatis certamine vinci ſe paſſus eſt. Ita Maffæus lib. 3. cap. 9. vitæ S. Ignatii. Quem morem ac legem noſtri hodieque religiosè obſervant. Univerſim autem hæc in gratiam beneficiorum toti Societati præcepit Conſtit. P. 4. c. 1.

De memòria habenda Fundatorum & benè de Collegiis meritorum.

611. *Quid Fundatoribus reddatur in Societate.* QUONIAM valde æquum, ut quod in nobis erit, illorum devotioni, ac beneficentiæ correſpondeamus, quibus divina bonitas ad fundationem ac dotationem Collegiorum utitur adminiſtris: Primùm in quovis noſtræ Societatis Collegio, perpetuò ſingulis hebdomadibus Miſſa ſemel pro ejus Fundatore, & benefactoribus vivis, & mortuis celebretur. Initio item cujuſque menſis omnes Sacerdotes, qui in collegio fuerint, pro eiſdem ſemel offerre idem ſacrificium perpetuò debeant: ſingulis inſuper annis eo die, quo Collegii cujuſque poſſeſſio Societati tradita eſt cum ſolemnitate Miſſa pro Fundatore, & benefactoribus celebretur, & id temporis in eodem collegio quicumque Sacerdotes adfuerint, eòdem ſua referent ſacrificia. Eodem die candela cerea Fundatori offeratur, aut uni ex ſuis, qui ipſi ſit cognatione proximè conjunctus, aut illi demum, quē ipſe Fundator deſignaverit, in qua candela armorum Fundatoris, aut devotionis inſignia extent. Illâ verò teſtabitur Societas, quam Fundatori, in Domino debet, gratitudinem. Cùm primùm Societas in Collegii alicujus poſſeſſionem venerit, Præpoſitus Generalis curet indici per univerſam Societatem, ut quilibet Sacerdos ter Sacrum faciat pro ſuperſtite Fundatore ipſius Collegii, ac benefactoribus, ut illos ſuâ benignitate Dominus in rebus omnibus dirigat, & ſuis donis ſemper augeat. Rurſus cùm ex hac vitâ illi exceſſerint, curabit idem Præpoſitus Generalis, ubi primùm reſciverit, ut per totam Societatem ſinguli Sacerdotes ter Sacrum pro animabus illorum faciant. Quoties autem dictum eſt Miſſas eſſe à Sacerdotibus celebrandas, cæteri omnes, qui in Collegiis degunt, ac Sacerdotes non ſunt, ad eamdem illam intentionem orare debent: quandoquidem ejuſdem gratitudinis nomine utrique obligantur in Domino. Fundatores præterea, ac benefactores Collegiorum peculiariter, participes efficiuntur omnium bonorum operum quæ tum in ipſis collegiis, tum in reliqua Societate Dei gratiâ fiunt. In univerſum autem tum Fundatoribus, tum etiam ipſorum neceſſariis, & quoad vivunt, & poſtquam obierint, peculiariter ſeſe devinctam eſſe Societas ex charitate cognoſcat: ut omni officio illos proſequatur, quod à nobis præſtari juxta minimam hanc noſtram profeſſionem ad divinam gloriam poſſit. Hæc S. Ignatius. Ex quibus extat hæc Rectoris 76. regula. obſervet quæ erga Fundatores, & benefactores tam vivos, quàm mortuos obſervanda ſunt, eiſque gratitudinem exhibeat, & aliis obligationibus, ſi quas Collegium habet, ſatisfieri curet.

612. *Ab univerſis ingens Sacrorum, & precum numerus.* Etſi autem rectè Suarez tom. 4. de relig. tr. 10. lib. 8. cap. 2. 5. cenſeat *Obligationem Miſſarum, ac precum, quæ in Societate præſcribuntur pro Fundatoribus ac benefactoribus Collegiorum ac domorum, aliiſque intentionibus, non adſtringere ſub pœnâ peccati, cùm in conſtitutione allatâ nullum extet verbum, quo id indicetur, & alioqui fundatio Collegiorum, & eleëmoſynæ, itémque legata pia iuxta inſtituti normam recipiantur, atque adeò iuxta Conſtitutionum mentem, ad culpam minimè obligantium:*

tamen accuratè ab omnibus id qualecumque obligationis obſervatur, neque quiſquam ſe Societatis germanum filium exiſtimaret, niſi hac in re officio ſuo fungeretur. Itaque cùm in universâ Societate per totum terratum orbem ſpatsâ, anno 1627. extarent Provinciæ triginta ſex, Domus Profeſſæ viginti ſex, Collegia quadringenta quadraginta quatuor, domus Probationis ſeparatæ quadraginta quatuor, reſidentiæ ducentæ viginti octo, Seminaria quinquaginta ſex. Socii denique omnes quindecim millia quingenti ſeptuaginta quatuor: nec appareat, cur hoc tempore numerus iſte imminutus videatur: quoniam ſi aliquâ parte decreverit, forte aliâ ſuccreverit: Conficitur ſummam Miſſarum in Societate pro Fundatore unico fieri ſolitarum, ſi ponas mediam tantum Sociorum partem eſſe Sacerdotes, pervenire ad quadraginta ſex millia, & ſeptingentas viginti duas Miſſas, totidemque pro eodem recitari D. Virginis roſaria. Debitorum autem benefactoribus ſacrificiorum non æquè licet rationes inire; nam ſi Sacerdotum numerus excedat decem, in ſingulas hebdomadas non unum tantummodo, ſed duo Sacra pro benefactoribus fiunt: ſi verò excedat viginti, tria, & ita conſequenter Sacta creſcunt pro numero Sacerdotum. Quibus adde multa indici, quotieſcumque Collegio, aut Societati notabile aliquid donatur: ac ſubinde quidem ſacrificia duo, ſubinde unum ſingulis per univerſam Societatem Sacerdotibus faciendum præſcribi, totidemque non Sacerdotibus roſaria in gratiam unici benefactoris; aliàs denique omnibus Collegii cui bene fit, Sociis, partim Miſſam, partim roſarium imponi.

613. *Gratitudo S. Thereſæ in Fundatores.*

Cæterùm eodem grati animi, & pietatis in pios beneficiorum manes affectu fuit S. Thereſa Carmelitarum reſtauratrix. Hæc enim ipſa lib. 8. fundationum de ſe narrat. Primùm cùm *D. Bernardinus de Meddoça Vbedæ repentino caſu diem obiret, longè ſe ab illo diſſitam fuiſſe. Tum verò Dominum ſibi patefeciſſe, magno quidem cum ſalutis diſcimine, ſed fæliciter tamen eum obiiſſe, benignitate Numinis adiutum: propterea quòd Valliſoletanæ Carmelo permunificus fuiſſet. Adieciſſe deinde eumdem expiatricibus flammis cremari; at non prius iis educendum, quàm ſalutaris Hoſtia primùm in Cœnobio illo immolata fuiſſet. Ex eo vehementer menti ſuæ impreſſam hæſiſſe illius pœnam. Quare quamvis acriter exoptaret Toletum petere ad res fundationis, diſtuliſſe tamen id conſilii, & Valliſoletanum iter ad condendum illic Cænobium, ubi primùm licuit per negotia, arripuiſſe. Peracto porrò primo ſacrificio; cùm Sacerdos ad ſe, Monialéſque divinâ Eucharistiâ impertiendas accederet, eum Bernardinum ſplendido cultu, manibúſque iunctis obverſatum ſibi, & gratiis pro præſtitâ ſibi ope benevolentiſſimè ralatis illico in cælum emicuiſſe.* Ita ipſa. Non eſt autem dubium quin optimi tantæ matris filii ac filiæ hauſto ejus ſpiritu plenæ in beneficos manes gratiſſimæ eſſe pergant. Et par ratio eſt cæterorum Religioſorum ac Religioſarum, de quibus longum eſſet ſigillatim dicere. Quemadmodum & de Parœciis, atque Eccleſiis, quarum una Hiſpalenſis ædes primaria, ſingulis annis Miſſas privatas ad mille ducentas, & amplius pro beneficiis offert, & ſolemnes, ſeu celebres, ad trecentas ſexaginta quinque. Ita Gonſales de Avila in theat. Eccleſiarum Hiſpaniæ.

Quid? quod Cœlites ipſi eodem in illos grati animi affectu ſe commoveri non inanibus argumentis demonſtravêre? Præclarum eſt quod produco. Anno partæ ſalutis milleſimo ducenteſimo vigeſimo ſecundo, Julii decimâ quartâ ſummo mane deceſſit è vitâ Philippus Auguſtus Francorum Rex, ac dein in S. Dionyſii, cujus Cœnobium munificis largitionibus, ac prærogativis illuſtrarat, Regiâ pompâ conditus. Porrò illius obitus Honorio III. Pontifici Maximo, per nobilem quemdam divinitus ſignificatus eſt. Jacebat ille jam ad mortem extremâ unctione munitus Singæ (urbs eſt Tuſciæ in valle Spoletanâ) & pariter in eadem urbe Pontifex tunc agebat; quando æger à ſe abreptus, videre ſibi viſus eſt equitantium turmam, quam procerus ac barbatus ſenex, unaque illi adequitans quidam eques minus provectus habitu fulgente claudebant. Senior interrogat ægrum, quis apud eum hoſpitaretur. Reſpondit is, Petrum Præſbiterum S. Sabinæ Cardinalem ad ſe divertiſſe. Tum Senior; Renuncia, inquit, illi, ubi primùm illuxerit, ad Pontificem adeat, indicetque Galliæ Regem è vivis migraſſe. Quare ejus animam Deo commendet, recitatâ ſolemni prece; *Abſolve, quæſumus, Domine animam famuli tui* &c. Supplicat æger, ut quis ſit, aperire dignetur, & ille Dionyſius, inquit, Areopagita ego ſum, & iſte mihi proximus, Rex, cujus animam abſolvere Pontifex debet. Ita Doubletus in hiſtoria Abbatiæ S. Dionyſii l. 4. c. 9. 614. *Gratitudo Cæleſtum.*

ARTI-

ARTICULUS VII.

De obligatione fratrum ejuſdem ordinis ad preces, & Miſſas pro ſe mutuò ſolvendas.

PARS PRIMA.

Theologica Doctrina.

615. *Miſſæ, ac preces pro defunctis indictæ.* QUILIBET ordo Religioſus preces ac ſacrificia certo numero præſcribere ſolet in gratiam fratrum decedentium à ſuperſtitibus perſolvenda: lõgum eſſet de cæteris dicere. Noſtra tantùm attingam. In Societate itaque JESU, pro ſingulis ſuæ provinciæ, Sacerdotes binas Miſſas, fratres bina roſaria, pro Domeſticis autem ſinguli, tria, vel ſacrificia Sacerdotes, vel roſaria fratres ſolvunt. Pro iis verò, qui extra provinciam obeunt, quiſque Sacerdos, ubivis terrarum ſingulis ſeptimanis unum Sacrum, & pro univerſa Societate ſingulis menſibus unum; quare cùm in Societate numerentur ad minimum decies, & quinies mille, quorum longè pluſquam pars media ſint Sacerdotes, ſingulis ſeptimanis fiunt in gratiam Sociorum mortuorum plus quàm octo millia Sacrificiorum: quibus addenda in ſingulos menſes totidem millia, quorum ſaltem bona pars ad defunctos pertinet, præter ea quæ in provinciâ decedentis ſolvi diximus. Et ſanè hæc omnia rectiſſimè. Cùm enim quilibet ordo Religioſus, ſit velut mercatorum ſpiritualium ſocietas ad communem ac proprium cujuſque quæſtum ac commodum, par erat, ut mortuorum quoque commodis ſtrenuè inſudaret, cùm mortui alienâ operâ maximè indigeant.

616. *Sub quantâ obligatione.* Quærunt porrò Theologi, quàm gravis ſit ſuperſtitum culpa, ſi ſacra pro mortuis fratribus indicta prætermittant. Et communiter reſpondetur, ſive hæc indicta ſint ex conſtitutionibus generalibus Ordinis, ſive ex particularibus regulis, ſive ex Præſidum mandatis, eorum neglectum nequaquam eſſe lethiferum; niſi fortè uſpiam tanta gravitas ſatis ac ritè exprimatur: ſi quidem hujuſmodi Sacrificiorũ præſcriptio ſimplicis mandati vim ac rationem ſortitur. notum autem eſt, niſi quid virtute obedientiæ votæ, aut disertè ſub pœnâ noxæ lethalis præcipiatur, præcepti religioſi violationem minimè mortiferam cenſeri. Et Pellizzarius in omnium Religionum inſtitutis verſatiſſimus, omnium hoc judicium & uſum eſſe arbitratur. tom. 1. tr. 5. c. 9. n. 12.

PARS SECUNDA.

Inſectatio in eos, qui pro fratribus Religioſis preces indictas non ſolvunt.

VERUMTAMEN non pauca ſunt, quæ hujus culpæ indignitatem non mediocriter exaggerant: Exploratum enim eſt, charitatis, miſericordiæ, pietatiſque legibus Religioſos potiſſimùm teneri ad ſuppetias ſuorum vel Patrum vel fratrum, ſpiritualium manibus ferendas: propterea quòd inſtituti ſui ratione ejuſmodi virtutes, ipſi inter omnes maximè profitentur. Deinde ſingularis inter eos neceſſitudo ſingularem exigit omnium in defunctos fratres animi propenſionem. Siquidem non modò Deum ut communem Patrem agnoſcunt, quatenus ab eo pariter omnes conditi, ac per gratiam geniti: non modò Chriſtum ut fratrem habent, ac venerantur, quatenus ejuſdem Matris Mariæ filii ſub cruce nati; ſed inſuper eamdem religionem in matrem accepere: & verò ab eâ velut utero feruntur ſemper, ac ferentur dum vivent, ab eâ eodem cibo & corporis & animæ nutriuntur: ab eadem iiſdem veſtibus teguntur: iiſdem præceptis ac diſciplinis ad virtutem informantur: iiſdem gradibus ad cæleſtes dignitates obtinendas provehuntur: denique eadem eſt omnium vitæ ratio, eademque norma, quare & præcipuam quamdam in omnes ſui inſtituti profeſſores caritatem, & eximiam in pauperes ac calamitoſos mortuos miſericordiam, & præclaram in Patres omnes fratreſque pietatem exhibeant, neceſſe eſt. Nam ſi ſanguinis conjunctio ad ſpiritualis ſubſidii in conſanguineos mortuos communicationem obligat, quid efficere debet hoc in genere neceſſitudo tanta ſpiritualis? Si deinde decori ratio, & rependendi beneficii quædam neceſſitas religioſos obligat ad preces, ac ſacrificia hominibus, qui beneficio illos affecerunt, referenda; quid obtinere non poterit conſecratio non modò ſuorum, ſed & ſui in uſus Religionis ac fratrum Religioſorum? Accedit, quod omnes eâ mente religioſum inſtitutum capeſſunt, ut animæ ſuæ rebus ac ſaluti conſulant, ac proinde ut purgantes cruciatus communi fratrum ope, vel levent magnâ ex parte, vel omninò vitent. Quem in finem aliis ipſi prolixâ voluntate; 617. *Earum neglectus indignus.*

voluntate, opportunoque precum auxilio ſunt opitulati. Quamobrem ut jure quàm optimo mutuum ipſorum exſpectant auxilium: ita illis negare perquam indignum eſt.

618. *Religio mundus.* Quam rem varia ſimilitudine illuſtratum eo. Religionem bellè cum hoc mundo licet comparare. Placet autem ipſum cœtum Beatorum, cum illius Rege ac Regina, religionis cœlum dici; propter Solis Juſtitiæ, Lunæque myſticæ, & aliorum aſtrorum perennes in Religionem influxus. Porrò inter Religioſos, illi elemento ignis maximè repræſentantur, qui amore Dei flagrant, quo etiam reliquos incendunt. Aëri ſimiles ſunt manſueti, quippe ut aër omnibus ſeſe leniter inſinuat, correfrigerat, atque hominem totum benè afficit: ſic mites divinâ quadam ſuavitate, omnibus accepti, & intimi ſunt, ac præfervidas iracundiæ alienæ affectiones temperant, totamque Religioſam domum mirificè reficiunt. Aquæ affines ſunt, qui ex ſenſu pietatis, dolorisque de peccatis ſuis, alienisque concepti, ad lacrymas procliviores ſunt, quorum hæc ſunt communia, cum Jeremiâ c. 9. vota: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos populi mei*, ac morte æternâ confectos. Terra refert humiles, qui ſeipſos ad terram uſque deprimunt, & amant ab aliis proteri ac conculcari.

619. *In ejus centro fratres mortui.* Sed ſi humiles & deſpecti per terram repræſentantur, centrum iſtius terræ myſticæ erunt pii manes, quia infra omnes habentur, neque verò aliis ſubterni refugiunt, modò ab hoc mundo myſtico non ſeparentur: atqui eos ſeparari tam nefas eſt, quàm terræ centrum, ac ſubterranea loca à reliquis orbis partibus disjungi: Quemadmodum enim omni conatu vacuum fugit natura, ne qua pars Univerſi ab aliis divulſa, Solis ac cæleſtium orbium influxu privetur, & ordine Univerſi perverſo reliquæ damnum patiantur, totaque mundi machina ſenſim ſolvatur: ita & centro mundi myſtici à reliquis partibus disjuncto, totus ipſe mundus paulatim defluet, Sole utique juſtitiæ, cæterisque benignis aſtris, virtutes ſuas in illum minimè influentibus. Nec enim Deus eam religionem amplecti, & gratiis ſuis fovere perget, quæ ærumnoſiſſimos fratrum manes crudeliter obliviſcitur. Atque ita myſtici illius mundi elementa virtutes, ignis inquam, calorem ſacri amoris, aër mititatis lenitatem, à qua humorem lacrymarum amittet, terra ipſa ſe loco ſubmovens, contra fas & ordinem Univerſi ſupra cætera elementa aſcendet.

Eſt & altera non inconcinna religionis cum menſâ ſimilitudo. Nam in eâ memoria recordatione beneficiorum Dei tum communium, tum propriorum: intellectus contemplatione, tum ejuſdem Numinis perfectionum, tum operum planè mirabilium, voluntas divinis ſolatiis paſcitur. Accedunt, & mirificè quoque delectant conſcientiæ recti, exempla virtutum alienarum, ſilentii, pietatis, caſtimoniæ, humilitatis, & eiuſmodi. At omnium ciborum princeps eſt divina Euchariſtia, de qua canit Eccleſia ſic exclamans: *O quàm ſuavis eſt Domine ſpiritus tuus: qui ut dulcedinem tuam in filios demonſtrares, pane ſuaviſſimo de cælo præſtito eſurientes reples bonis, faſtidioſos divites dimittens inanes.* Quid quod ipſe miniſter eſt Chriſtus, Patris Sapientia, de qua dicitur Prover. 9. *Sapientia ædificavit ſibi domum*, ſcilicet Eccleſiam, *excidit columnas ſeptem*, nimirùm ſeptem dona Spiritus Sancti, quibus Eccleſia innititur; *Immolavit victimas ſuas* in ſacrificio Miſſæ, *miſcuit vinum, & poſuit menſam ſuam*, nempe Religionem, in qua maximè vinum Sanguinis, & cibus Corporis Chriſti ſumendus proponitur, *& inſipientibus* mundi aſſeclis *locuta eſt, Venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miſcui vobis, Relinquite infantiam, & vivite; & ambulate per vias prudentiæ cæleſtis.* Neque miniſter modò Chriſtus in religionis paranda inſtruendáque menſa: ſed & cibus eſt, non ille tantùm ſacramentalis: ſed etiam myſticus extra ſacramentum ſeipſo animam reficiens, quia dulciſſimum eſt menti cibos illos in cruce amoris igne decoctos, ab eo jam immeritis maxima voluntate porrigi. 620. *Religio menſa.*

621. *Ex ea micas petunt fratres defuncti velut Lazari.* Quod ſi verò Religio menſa, eaque lautiſſima, quid agitis Religioſi, ſi quotidie ejus cibo ſaturi, pios è veſtris fratribus manes ne micis quidem, *quæ cadunt de menſâ* veſtrâ, impertimini? ſi, inquam, nihil ſolatii illis ſubmittatis? nonne hoc ipſo oſtenditis, vel illos catellis, id eſt, ſæcularibus, deteriori apud vos eſſe loco? *Nam & hi catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſâ Dominorum ſuorum* aſcetarum: vel vos diviti illi Epuloni crudelitate ſimiles, *qui epulabatur quotidie ſplendidè, & erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, & nemo illi dabat?* Certè enim per Angelos Cuſtodes ſuos ac veſtros, Lazari noſtri ad januam cordis veſtri jacent ſupplices, & nonnihil de menſa veſtra ſibi porrigi obnixè rogant. Si igitur denegetis, non modò quæ vobis

liberæ,

liberæ, ſed etiam quæ lege ſtatutæ ſunt preces, & ſacrificia, veros ſanè defunctorum cibos, nonne vos pœna manet illi ſimilis, quâ Epulonis crudelitas caſtigata eſt? de quâ ſic Chriſtus Lucæ. 16. *Cùm eſſet in tormentis vidit Abraham à longè, & Lazarum in ſinu eius, & ipſe clamans dixit, Pater Abraham miſerere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma: & dixit illi Abraham: recordare fili, quia recepiſti bona in vitâ tua, & Lazarus ſimiliter mala*, etiam à te per ſævam avaritiam, *nunc autem hic conſolatur: tu verò cruciaris*. In quem locum Lucas Tudenſis lib. 1. cap. 3. contra Albigenſes, *Extremum*, ait, *digiti tingere, eſt ſaltem minimo aliquo opere mortuos iuvare*: quod cùm infælici illi Epuloni propter ejus ſævitiam meritò negetur; & vobis ô Religioſi precum & Miſſarum in fratres avari, meritò negabitur. Nam ſi extraneis cibum negaſſe eâ pœnâ dignum eſt, quantò dignius fratribus, & Lazaro quidem miſerioribus, & obnixè petentibus recuſaſſe? Sic ergo habetote, vobis pariter ardentibus, vel guttam aquæ denegandam eſſe.

622. *Religio eſt Regia Salomonis.* Præterea Religioſam domum cum Regia Salomonis conferre fas eſt. Ut enim in eâ ſtructa erant omnia lapidibus pretioſis Cedrinisque tabulis. Sic Religioſa domus hominibus virtutum pretio ac fortitudine pollentibus conſtat, quibus cedrinam quoque incorruptionem gratia cæleſtis ac perennis conciliat. Ut etiam in ea Regia erat armamentarium, *in quo Salomon poſuit ducenta ſcuta de auro puriſſimo*, 3. Reg. 10. Sic in Religione extat armamentarium, vel ipſa potius tota quoque armamentarium eſt armis aureis refertum: quia etſi aliis virtutibus contra hoſtes pugnatur; tamen aureæ charitatis laminis illæ veſtiuntur, ac ſplendent, ipſaque maximè hoſtes animæ, licèt per alias virtutes, expugnat. Ut denique domus eadem Salomonica templo proxima erat, diximus enim ſuperiùs exteriorem ejus partem ad atrium majus, nempe templi, pertinuiſſe: Sic Religioſa domus templo ſemper adjacet, ſive quia numquam templo, vel ſacrario caret, ſive quia quiſque religioſorum, ex quibus illa conſtat, templo ac precibus velut ſemper imminet.

623. *Ejus infimam tenent contignationem defuncti.* Quod ſi autem Religio, Regia Salomonis domus eſt, perſpectum eſt Religioſos vitâ functos ad infimam ejus contignationem pertinere. Quemadmodum ergo baſilicæ contignationes omnes cohærere oportet, & qui infimam ab aliis divellere velit, totam baſilicam ſubruat, neceſſe eſt: ita nefas eſt fratres vitâ functos à vivis derelinqui. Quemadmodum etiam neglectâ contignatione inferiori ſuperiores ſenſim labeſient: ita neglectis piis fratrum manibus, & Præſides, qui ſupremam efficiunt contignationem, & ſubjecti, qui medias, à Deo qui omnes ſuſtinet, neglecti, brevi diſſolventur. Adde charitatem, domus hujus eſſe nexum, neque poſſe vivos inter ſe rectè conjungere, niſi & cum mortuis conjungat, quando eadem eſt ratio vinculi viventium cum mortuis, & viventium inter ſe. Jam quomodò Religioſi lapides pretioſi eſſe poterunt, quomodo marmoris inſtar firmi, ac fortes, ſi eâdem caritate careant, ex qua pretium ac fortitudo? Quomodo Religio armamentarium erit, & quibus haſtis ac ſcutis inſtruetur, ſi Religioſi indictas à Præſidibus in gratiam fratrum mortuorum preces, vel denegent contumaciter, vel ſocorditer negligant, atque adeò obedientiam, aliasque aſſeclas obedientiæ virtutes abjiciant, quibus velut armis adverſus hoſtes depugnare ſolent? Quomodo præterea Religioſa domus, erit domus orationis, ſi etiam preces & ſacrificia pro calamitoſiſſimis conſtituta ab eorum fratribus ad id multiplici nomine adſtrictis non perſolvantur? Itaque eo pacto non jam Regia Salomonica, ſed contumacium & malevolorum & barbarorum contubernium erit, & divinus ille Salomon, qui Religioſam domum in ſuam Regiam apparaverat, adeò deformatam illam videns, habitare non dignabitur, certè quidem turpitudinis ac labis illius authores averſabitur.

Poſtremò Religio aptiſſimè familia Chriſti nuncupatur, ſiquidem Chriſtus eſt illius caput, ac ſupremus præſes. Præſides ipſi S. Petri primatum in ea repræſentant. Cæteri cæteros Apoſtolos, quippe veri Chriſti diſcipuli. Et ſunt qui Joannis in ſinu JESU recumbentis delicias, rerum divinarum contemplatione experiuntur. Sunt qui filios tonitrui divinæ gloriæ ardenti ſonoroque inter pulpita zelo referunt. Sunt qui cum Thomâ dicunt nec inaniter, *Eamus & nos, & moriamur cum eo*. Sunt qui cum Philippo & Andreâ Gentiles videndi JESU ſtudioſos, ad illum, illiusque fidem adducunt. Sunt qui cum Jacobo Minore fratres Domini, ob morum & indolis cum Chriſto ſimilitudinem, merentur appellari. Omnes ſanè cum Petro, ac reliquis Apoſtolis ita quærunt, Domine *quò ibimus, verba vitæ æternæ habes, & nos credimus, & cognovimus, quia tu es Chriſtus filius Dei*. Eſt enim religioſus 624. *Religio familia Chriſti.*

ſtatus indiſſolubilis & permanens, cujus prima baſis eſt fides in Chriſtum, qui centuplum, ac vitam æternam ejus aſſeclis promiſit. Omnes quoque cum iiſdem omnibus dicunt, *Ecce nos reliquimus omnia*, etiam licitas alioqui carnis voluptates, & ſecuti ſumus te, ut tibi obſequamur Apoſtolorum inſtar, quos obedientiæ voto ſeſe obligaſſe credibile eſt, ut hac etiam in re perfectionis culmen attingerent.

Fraudatores ſuffragiorum Iudæ ſimiles. Verùm enimverò ſi Religioſi de familia Chriſti, ſi & Apoſtolis multis rebus ſint ſimiles, illi ex Religioſis qui fratres vitâ functos injunctis ſacrificiis ac precibus fraudant, nonne magis ad Judam, quàm ad quemquam alium Apoſtolorum accedunt? Quemadmodum enim ſpurius ille Apoſtolus *fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur* Chriſto, portabat ac ſubripiebat: ita hi quæ vel à Religione, vel à Præſidibus Chriſto in membris ſuis, eorumque fratribus, patienti in Purgatorium mittuntur, retinent, & illis velut eripiunt: digniſſimi profectò qui indictis addictiſque ſibi ſacrificiis priventur, *væ qui prædaris, nonne & prædaberis?*

Pars tertia.

Exemplis ea indignitas oſtenditur.

625. *Carthuſiani.* QUOD ſi reprehenſione noſtra parum moventur, moveantur ſaltem ipſarum animarum gemitibus, & increpatione. Erat Dionyſius Carthuſianus ſui temporis tamquam oraculum, propterea ad eum conſulendum plurimis confluentibus vix tempus illi reſtabat ſuarum precum penſis expediendis: Interea Ruremondæ, ubi degebat, diem ſuum obiit quidam Novitius, cui Dionyſius ſe pro ejus animæ levamento Pſalterium integrum bis recitaturum pollicitus erat; ſed cùm adeuntium conſulentiumque frequentiâ detentus promiſſum differret, defunctus ei coram ſe ſiſtens, promiſſi dilati arguit: Excuſaturus erat occupationes Vir ſanctus, ſed repente obrigeſcens, verbum effari nequiit, itaque agnovit primam ac cæteris anteponendam occupationem eam eſſe, qua debita ac promiſſa piis manibus perſolvantur. Aliàs eidem Donatus quidam mortuus, ſic fratres Laicos vocant, expletis nocturnis laudibus videndum ſe objiciens, graviter queſtus eſt de fratrum Cœnobii ſui infidelitate quippe debita ſibi ſuffragia negligentium. *Fiſen. in Flor. Eccl. Leod.*

Dominicani. R. P. Staniſlaus Kolcocha Dominicani Ordinis in Polonia lumen, circa puteum noctu deambulans, globos precatorios percurrebat, cùm quemdam audiit velutè putei fundo graves ac miſerabiles ſingultus emittentem, ratus aliquem è fratribus in eum fortè delapſum, iterum iterumque compellavit, at nemo reſpondit. Interea repetebantur ejulatus: Ille ſuſpicatus malum genium illic inſidias ſibi, vel alteri meditari, crucis formulâ fronti, ori, & pectori impreſsâ, interpoſito Dei nomine juſſit eum, qui gemeret, edicere nomen ſuum, cauſamque ejuſmodi latebrarum: Tum hæc audiit; *Anima ſum illius fratris, qui nuper deceſſit, poſt vitam haud ſatis religioſè exactam. Hoc in puteo divinâ voluntate purgantes pœnas perpeti iuſſa ſum. Si miraris me gelida in aqua flammis aduri, recordare Paſchaſium illum Vrbis Diaconum in balneo pariter purgatum. Mitto cæteras mihi eluendas maculas, hoc unum tibi ſignifico, velímque aliis deſidioſis renunciatum, hîc me igne cremari, propterea quòd pro anima fratris vitâ functi conſuetas è pſalterio preces non exolverim.* Sic illa. Prætereo ego quæ de pœnæ gravitate addidit, ejuſmodi nimirùm eſſe, ut ignis noſtratis acerbitas inſtar auræ tenuis præ illâ videri poſſit: quod etiam ſuperius inſinuatum eſt.

Neque verò virtus, ac ſanctimonia decedentis retardare debet ab orationibus, aliiſque charitatis in defunctum officiis: Id quod hoc exemplo perſuaderi cuivis poteſt. Ita enim narrat Wadingus in Annalibus Minorum ad Annum 1289. *Franciſcani.* In Conventu Salmanticenſi deceſſit frater Angelicus, ita dictus ex Angelica converſatione. Debebant ſinguli ex conſtitutione Sodalitii, & præſertim illius Cœnobii, ſua offerre ſacrificia pro refrigerio defuncti. Sed eos qui Præſbiteri erant, ter oportebat pro eodem ſacrificare. Inter hos erat actu Regens Vir bonus, qui tantam conceperat de homine opinionem, ut ſuffragio nullo indigere exiſtimaret, & proinde neglexit Sacra offerre. At meditanti apparuit mortuus poſt paucos dies, rogans ut ſui miſereretur. Quid, inquit, frater chariſſime, eſt quo indigeas? Tuis, reſpondit, precibus & ſacrificiis, acerbas namque pœnas patior in Purgatorio, à quibus liberarer, ſi tuæ illæ Miſſæ non defuiſſent. Quare obnoxius oraverim, ut quantocyus his Sacris me illis ſubtrahas tormentis. Itanè, ait Magiſter, durè tecum actum: quem nos ob manifeſtam pietatem putavimus eſſe in loco quietis & refrigerii? Ah! me miſerum, dixit defunctus, nemo mortalium intelligit, quàm rigoroſum ſubeunt judicium, qui ex corporibus abeunt, ſtrictè punit

„ punit Deus errores, neque ulli licet ſedes „ Beatorum ingredi, niſi purè defæcato, & „ perfectè purgato. Præſtitit ſtatim Magiſter cum lacrymis, quod bonâ fide prius „ neglexit, neque quæ pro defunctis offerre „ debebat, amplius omiſit. Hactenus Wadingus.

626. *Epilogus adjuvandos Religioſos mortuos.* Quæ cùm ita ſint, ſive multiplici nec modicâ rei indignitate, ſive fratrum mortuorum gemitibus, ſive pœnæ metu impulſi reddite defunctis debita ſuffragia, ô viri Religioſi: & citò reddite. alioqui enim Patrum ac fratrum nomina deponenda vobis ſunt, ſi filios veſtros, ac meliori generatione fratres, aut veſtro ſubſidio deſtituaris, aut illud procraſtinetis. Quippe de quibus illud Pſalmiſtæ verè conqueri poſſint, *Pater meus, & mater mea dereliquerunt me*; item illud, *Qui iuxta me erant, de longe ſteterunt*, nempe oblivione mei, & ingratitudine. Quibus etiam competat hoc Jobi. *Dereliquerunt te propinqui tui, & qui noverant te, obliti ſunt tui.* Quamobrem id omnibus perſuaſum eſſe velim, ut potius aliquid addant indictis communiter pro fratrum levamento ſuffragiis, & inſuper cùm primùm licet, & ſalus deſperata eſt, etiam ante eorum obitum, juſta illis perſolvant. Et verò novi ego qui pacto inito duodecim pro mortuis ſodalibus ſacrificia faciunt. Sunt etiam, qui Patribus ac fratribus, quibuſcum habitavere, pluſquam cæteris favent. Et quis ambigit, quin Præſidum curæ, Magiſtrorum ſtudia, Patrum ſpiritualium, ac Confeſſariorum labores, ac benevolentia, ſingulare aliquid à nobis exigant? Cæterùm ſuperſtites omnes ſingulis ac univerſis Patribus ac fratribus ſui Ordinis ita ſuffragari oportet, ut intelligant vitâ functi ſe etiam in Purgatorio centuplum à Christo promiſſum accipere: Centuplum, inquam, ſuffragiorum, quæ opibus ſuis, in ſæculo, ſi manſiſſent, ſibi procuraſſent.

CAPUT TERTIUM.

Perquàm honeſtum, & laudabile eſt Defunctis auxiliari.

PRÆFATIO.

EXPOSITA ſubſidii in pios manes ferendi neceſſitate, ſubnectimus honeſtatem. hæc enim poſt neceſſitatem bonos ac pios homines, quibus utique ſcribimus, maximè movere debet ad officium, atque adeò ad opem, quam ſuademus, urgere, præſertim cùm eximia ſit, atque ex puriſſimo fortiſſimoque in Deum amore promanare ſolita, ut ex dicendis liquidò conſtabit. Verùm ſenſim hîc agendum, & quod in ædificiis aſſolet, fundamentum totius hujus diſputationis principio eſt jaciendum.

ARTICULUS I.

Majoris eſt meriti ſatisfactionem ſuam defunctis applicare, quàm ſibi retinere.

§. 1.

Explicatur Deciſio.

BIFARIAM intelligi poteſt hæc deciſio. Primùm ut aiunt, regulariter, ſive ordinariè: deinde preſsè, atque ſimpliciter cæteris paribus. Ac priori quidem ſenſu perſpectum eſt, præſtabilius eſſe, atque adeò majoris meriti, ſatisfactionem ſuam defunctis addicere, quàm ſibi retinere. Etenim qui eam ſibi retinent, vel retinent negativè, id eſt, aliis non addicunt, quo poſito illorum manet, quia ſequitur

627. *Evidens eſt vulgò præſtare ſatisfactiones ſuas dare defunctis.*

per ſe opus bonum, atque adeò benè operantem. Talis autem retentio nihil laudis, aut meriti habet, cùm ſit mera negatio. Vel retinet poſitivè eam ſibi applicando ad expungendas peccatorum obligationes, ac pænas in Purgatorio alioqui luendas: qui finis abjectus eſt, & humilis: & eſſe ſolet peritiorum quidem, qui ſatisfactionum vim norunt, attamen tepidorum, cùm pœnarû metu non auſint ſatisfactiones ſuas in defunctos tranſcribere: Etſi agnoſcant tranſcribendo ſe fore Deo gratiores. At verò qui ſatisfactionem ſuam in vitâ functos tranſcribunt, etiam rudes, & illitterati, ex intimo miſericordiæ, aut pietatis affectu in eos tranſcribunt. Quis autem ambigat, quin longè laudabilius ſit, ac proinde amplioris meriti, duci amore ac miſericordiâ ad quippiam aliis donandum, qnàm metu pœnæ ad idem reſervandum ſibi? Enimverò illud regium eſt, & regiæ caritatis, hoc ſervile & infimum. Quare id ſtatuendum velut evidens atque exploratum, ut plurimùm, & ordinariè longè præſtare ſatisfactionis ſuæ lytrum fidelibus mortuis largiri, quàm ſibi retinere. Jam ſi preſſiùs philoſophari velis, & cætera paria ponere, nimirùm reſervationem ſatisfactionis ex caſto Dei amore procedere, ut & donationem, aio, hac etiam ratione donationem reſervationi præponderare, atque adeò amplioris meriti eſſe, idque multiplici argumento confirmo.

§ 2.

Probatur auctoritate.

628. *Imo etiam cæteris paribus probatur auctoritate C. de Lugo.* IMPRIMIS ſatis illud conſtat authoritate Scholaſticorum. Sic enim diſertè tenet Eminentiſſimus Cardinalis Joannes de Lugo de Pœnit. Diſp. 26. ſec. 1. Verba annumero. *Quinta difficultas eſſe poteſt, utrum ſit melius applicare ſuffragium defunctis, quàm ſibi retinere. Videtur enim magis expedire hoc ſecundum, quia ordo caritatis petit, ut nos magis diligamus quam proximum; Reſpondetur tamen laudabilius eſſe primum, ſcilicet applicare defunctis, quia in his damnis temporalibus laudabile eſt ea ſubire propter proximum, ut ſuppono ex 2. 2. q. 26. Hoc enim ſtat, quod nos ſimpliciter magis diligamus, cùm in rebus æternis nos præferamus omnibus aliis.* Hæc Lugo, qui ut ex terminis apparet, rem hanc ſatis evidentem cenſet & propterea breviter, & ſine controverſia tractat, *vir* alioqui, ut teſtatur Palavicinus in proœmio ad ejus conſilia, *qui nemini ætatis ſuæ, vel ingenii acumine, vel iuditii ſoliditate concedit.* Ut autem conſtet eum in ea ſententiâ omninò ac ſemper ſibi conſtitiſſe, audi quid ſcribat Trac. de Incar. diſp. 5. ſec. 8. nam. n. 148. ſic habet, *Sed antequam ſecundã concluſionis partem probemus, obiicitur primò. Gratia de facto dignificat opera hominis iuſti ad condignè ſatisfaciendum pro pænâ alterius, & prudenter communicatur hæc ſatisfactio alteri, licet ipſe, qui ſatisfacit, indigeat ſibi illâ ſatisfactione, ergo poſſet etiam applicare meritum cum aliqua ſua iactura: Reſpondeo negando conſequentiam: nam per applicationem ſatisfactionis non patitur homo iacturam æſtimabilem, eſt enim iactura rei temporalis, quæ abundè compenſatur per miſericordiam, quam exercet cum proximo, & per augmentum gratiæ, quam per hanc miſericordiam meretur, ſicut etiam homo famelicus poteſt prudenter ſibi panem auferre, & eſurienti dare.* Hactenus ipſe. Unde habemus, & fundamentum ſolidum ſententiæ noſtræ, & ſolidam reſponſionem ad unicum objectum cujuſdam neoterici ſitum in ordine charitatis.

Suarii. Gradatim procedo, & Cardinali Lugoni ſubjungo magnum Suarium, quem à nobis ſtare, nullo modo ambigendum eſt. Siquidem in 3. P. diſp. 48. ſec. 2. ſic diſertè. » Congruum fuit ut unus poſſet alteri communicare ſuam ſatisfactionem, quia hoc non repugnat ordini propriæ caritatis, cùm ob eam rem homo nullum eſſentiale detrimentum patiatur in his quæ ad propriam bonitatem, vel ad beatitudinem pertinent, nam ad ſummum poteſt ob eam cauſam aliquo tempore detineri ab ingreſſu beatitudinis, & aliquam graviorem temporalem pœnam ſuſtinere, quod ſuperabundanter compenſatur ipſo uſu caritatis, quæ in communicatione propriæ ſatisfactionis exercetur, & eſſentiali præmio, quod illi reſpondet apud Deum, quod multo majoris momenti eſt ut per ſe conſtat. Et infra, Inde fit, ait, ut ex ſatisfactione pro alio augeatur potiùs meritum eſſentialis præmii cæteris paribus, quia augetur opus caritatis in qua præcipuum meritum fundatur. » Hæc Suarius. Ex quibus clariſſimè intelligis caritatem applicantis ſuas ſatisfactiones *ſuperabundanter compenſare* fructum illarum ſibi reſervatarum, & cæteris paribus augere meritum, ac proinde majoris eſſe meriti, quàm reſervationem.

D. Thomæ. His annectere poſſum Doctorem Angelicum ac Seraphicum, & Magiſtrum ſententiarum, qui cenſent, Paulum de temporali jacturâ beatitudinis locutum,

cùm

cùm dixit, *Se voluiſſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus ſuis.* Sed juvat D. Thomam audire: hic igitur 2. 2. q. 27. a. 8. ad. 1. ſic ait. *De illo Apoſtoli dicto poteſt dici, quod dicit Chryſoſtomus l. de compunctione, quod per hoc non oſtenditur, quod Apoſtolus plus diligeret proximum, quàm Deum, ſed quod plus diligeret Deum, quàm ſeipſum, volebat enim ad tempus privari fruitione divinâ, quod pertinet ad dilectionem ſui, ad hoc quod honor Dei promoveretur in proximo, quod pertinet ad dilectionem Dei.* Hæc ipſe. Ex quibus planum eſt temporalem privationem beatitudinis eligere, ut honor Dei in proximo promoveatur, atque adeò ut ſatisfactio noſtra defunctis applicata eos cœlo inſerat, honorem Dei ope noſtrâ promoturos, eſſe magis diligere Deum quàm ſeipſum, atque adeò pertinere ad perfectionem caritatis; non igitur eſſe contra ejus perfectionem. Alter locus D. Thomæ ſumitur ex l. 3. contra Gentes cap. 138. prope finem ubi ſic habet; *Affectio caritatis in eo, qui pro amico patitur, facit ſatisfactionem magis acceptam, quàm ſi pro ſe pateretur, hoc enim eſt prompta caritatis, illud autem eſt neceſſitatis;* ubi nota ex mente D. Thomæ ita pati pro alio, eſſe ſuam ſatisfactionem alteri applicare: cùm ergo pati pro alio ex mente S. Doctoris, ſit Deo abſolutè acceptius, quàm pati pro ſe, etiam erit eidem gratius, & laudabilius ſatisfactionem ſuam alteri applicare, quàm ſibi retinere.

Denique ut ſupponit de Lugo, & Docent communiter Doctores, poteſt ex ordine caritatis ſubiri propter proximum, damnum aliquod temporarium, etſi ſpirituale, quale eſt temporaria beatitudinis jactura, cùm hæc miſericordiæ mercede, quæ æterna eſt, ſatis ſuperque compenſetur.

§ 3.

Probatur idem ratione.

629. PRIMO. Quia tranſcribens ſuas ſatiſfactiones cedit triplici lytro. Primum eſt lytrum pœnæ ſenſus, ſive ignis: Secundum eſt lytrum pœnæ, ſeu triſtitiæ, quæ oritur ex mora viſionis Dei: Tertium eſt lytrum ipſius moræ, ſeu jus ad celeriorem viſionem. Quantum ad ceſſionem primi ac ſecundi lytri attinet, clarum eſt eam utramque eſſe maximæ caritatis, ſi ſeorſim ſpectetur. Et ſanè ſi cruciatus luſtralis ſolus ſine retardatione viſionis Dei Purgatorium conſtitueret, nemo non apertè videret majoris eſſe caritatis dare, quàm ſibi reſervare ſuas ſatisfactiones. Tantum igitur nunc quærendum de ceſſione juris videndi Deum citiùs, an ſit majoris meriti, quàm ejuſdem reſervatio. Et ego quidem licet gratis conceſſero cæteris paribus ceſſionem illius iuris minus eſſe è perfectione caritatis, minoriſque meriti, quàm eius reſervationem, quia cæteris paribus præſtat, ut ego Deum brevi videam, quàm alius; tamen in propoſito oſtendo evidenter, meo quidem iudicio, planè aliter eſſe ſentiendum. Etenim caritas cedentis primo ac ſecundo lytro, ſeu caritas parati pœnam ignis & triſtitiæ pro defunctis ex amore Dei tolerare, diſtat ab amore ſui nolentis tolerare, quantum ſumma caritas à non caritate, adeoque incomparabiliter diſtat: at caritas ſibi potius, quàm proximo optantis celerem Dei viſionem, ad ſummum, & probabiliter tantùm, diſtat à caritate proximo optantis eamdem celerem Dei viſionem, tamquam caritas mediocris à ſuppare; ergo tranſcriptio ſatisfactionum, quæ ceſſionem illam triplicis lytri, ſeu caritatem triplicem in ſe continet, plus excellentiæ caritatis continet, quàm earumdem reſervatio, quæ ſolam in ſe habet caritatem præoptantis ſibi, quàm proximo celerem Dei viſionem. Itaque omnibus iſtis conſideratis, ſatis videtur patere maioris meriti eſſe tranſcribere ſuas ſatisfactiones ex amore Dei, quàm illas ex eodem ſibi reſervare.

Probatur 2. Quia magis eſt ex ordine, & perfectione caritatis hic actus, *Volo ad tempus privari beatitudine, & amore Dei puro, ut exerceam opus miſericordiæ per ſe meritorium beatitudinis amplioris, amoriſque maioris, & æterni*, quàm iſte actus; *Malo mihi beatitudinem, & amorem beatificum temporarium, quàm alteri*: quia caritas longè magis inclinat ad bonum ſubiecti ſui maius, & æternum, quàm ad temporium; atqui prior actus exercetur à tranſcribente ſuas ſatisfactiones, poſterior à reſervante; ergo tranſcribere illas magis ex perfectione caritatis, quàm reſervare. minor probatur, quia tranſcribens ideò cedit iure ſuo ad accelerationem beatitudinis, ut exerceat opus miſericordiæ in defunctos, quod novit eſſe ſummæ meritorium gloriæ, amoriſque beatifici æterni; reſervans autem etiam ex amore tantùm eò fertur, ut citiùs Deum videat, ametque citiùs amore puro ac beatifico.

Confirmatur ex facto S. Pauli poſitâ interpretatione Angelici Doctoris. Item ex facto S. Martini, & S. Ignatii, & aliorum plurimorum. Etenim in confeſſo eſt apud omnes S. Paulum feciſſe ex perfe-

ctione caritatis, dum *volebat eſſe anathema pro fratribus ſuis ſecundùm carnem* : anathema autem eſſe ſecundùm D. Thomam, eſt privari beatitudine ſuâ ad tempus: ergo eſt ex perfectione caritatis velle illa privari ad tempus, ut exerceas miſericordiam ſpiritualem in fratres, ergo etiam ut illam exerceas in defunctos, hæc enim eſt etiam magna. Cur autem factum Pauli eſt è perfectione caritatis, niſi quia talis miſericordia poſtponebat beatitudinem ſuam temporalem liberationi fratrum à ſummis miſeriis? ergo & poſtponere beatitudinem ſuam temporalem liberationi defunctorum à maximis miſeriis, erit ex perfectione caritatis.

Probatur 5. Quia illa dilectio eſt perfectior majoriſque meriti, quæ eſt magis appretiativa Dei, ultimi nimirùm finis: atqui applicatio procedit ex tali dilectione, ergo. major conſtat, probatur minor, quia illa dilectio eſt magis appretiativa Dei, quæ illius gratiâ ad plura & difficiliora media ſe extendit: nam ideò dilectio ſtatuentis vitare Dei causâ etiam venialia, magis appretiativa eſt Dei, quàm dilectio ſtatuentis vitare ſola mortalia, quòd prior ad plura & difficiliora ſe extendat, quàm poſterior (& ſimiliter dicendum de dilectione, quæ extendit ſe ad conſilia) atqui dilectio Dei, quâ quis propter eum abdicat ſe ſatisfactionibus ſuis, ut eas donet defunctis, ad plura & difficiliora ſe extendit, quàm ea, quâ quis eas ſibi reſervat, ut certum eſt, nam præterquam quòd per ſe æquè fertur ad Deum puriſſimè in cœlo amandum, & niſi miſericordiæ Dei causâ exercendæ occaſio ſe præberet, quantocius ad cœlum aſpiraret, inſuper eâdem Dei causâ exponit ſe periculo manifeſto tolerandi pœnas Purgatorii, eas, inquam, pœnas quibus ſe per illas ſatisfactiones ſibi reſervatas eximeret. Quod periculum meritò æſtimare poteſt, ac debet in tantâ raritate eorum qui rectà cœlum conſcendunt; quâ poſitâ ſatis intelligit ſe iis ſatisfactionibus quas defunctis largitur, opus habiturum.

Dices: magis congruit caritati procurare mihi beatitudinis accelerationem, quàm alteri: atqui per reſervationem ſatisfactionum procuro mihi beatitudinis accelerationem, per earumdem autem in defunctos tranſcriptionem procuro illam alteri: ergo. Probatur major, quia procurando mihi beatitudinis accelerationem, procuro mihi actus viſionis, & amoris beatifici, quibus magis placeam Deo. Reſpondeo diſtinguendo majorem, ejuſque probationem: cæteris paribus tranſeat. arbitror enim contrà, magis congruere caritati, ut viro ſancto optem & procurem beatitudinis accelerationem, quàm mihi, quia hoc ipſum eſt velle majorem Dei laudem & gloriam, adeoque eſt cõformare ſe voluntati divinæ: ſed datâ majore cæteris paribus, nego magis congruere caritati mihi procurare accelerationem beatitudinis, & amoris beatifici, non exponendo me periculo triſtitiæ, & flammarum, ſed potius eis me ſubtrahendo, quàm procurare alteri eamdem accelerationem exponendo me tali periculo: quia exponere me tali periculo, ut alter Deum laudet, ametque amore beatifico, eſt oſtendere me maximi Deum facere, cùm ejus laudis & amoris beatifici causâ paratus ſim tanta tormenta ſubire, adeò ut propterea ſummum & æternum gloriæ pondus merear, quod longè ſuperat beatitudinis meæ accelerationem.

§ 4.

Idem probatur ab abſurdis ex contraria ſententia conſequentibus.

PRIMO conſequitur aliquem prudenter, & ex perfectione caritatis facturum, 630.
ſi neglectis etiam parentibus, conſanguineis, & amicis defunctis, omnem ſuam ſatisfactionem liberam ſibi reſervet: ac proinde melius, & ex perfectione caritatis, Deoque gratius fore, ſi patre ac matre mortuis, Sacra ſibi libera ſuâ causâ potius, quàm illorum fieri curet, jejunia, eleëmoſynas, & omne opus ſatisfactorium ſibi ſoli attribuat, denique per integrum vitæ tempus defunctorum immemor vivat. Quia ſi eorum meminerit, feretur ad opem illis ferendam; quam præſtaret, eſſetque meriti amplioris eam ſibi reſervare. Conſecutio clara eſt, quia nemo prudenter iudicabit ſe debitorum immunem, & Purgatorio minimè obnoxium deceſſurum è vitâ; cùm ſciat etiam Sanctos illi addictos fuiſſe: ergo nemo prudenter iudicabit fore, ut omni ſatisfactione ſuâ non indigeat: ergo ſi interpoſitâ conditione talis indigentiæ, ſatius eſt ſatisfactionem ſibi retinere, & ſi pugnat contra ordinem ac perfectionem caritatis aliis eam communicare, etiam parentibus, fratribus ac conſanguineis, nemo prudenter quidquam ſuæ ſatisfactionis illis communicabit; ſed ſibi totam reſervabit. Id verò quàm ſit abſurdum, quàm defunctis iniurioſum, nemo non videt. Certè non arbitror quemquam ita ſecum agi velle ut mortuus à vivis

vivis planè deſeratur.

Conſequitur 2. Angelos, homines beatos, animaſque ipſas Purgatorii non rectè agere, dum ſatisfactiones petunt, ſaltem eorum, qui eas ſibi alioqui applicarent. Applicarent enim ſibi cum majori merito, quamobrem eas ab iis petere, eſt velle eos ſuâ causâ damnum ſubire, & quidem æternum ac ſummum: quod ſanè non cadit in illos, nam & animæ ipſæ contra honeſti leges peccare nequeunt: multò minus velle juvari cum tanto juvantium damno.

Conſequitur 3. minus rectè facere Concionatores, quando exhortantur ad opem defunctis exhibendam: ſed rectiùs facturos, ſi auditores impellant ad retinenda ſibi, quæ defunctis communicare decreverunt. Sequela probatur: quia Chriſtiani retinerent ſibi ſuas preces, & ſuffragia, ſi ſcirent id ſibi ſatius, majoriſque eſſe meriti, & Deo gratius, præſertim cùm ad id ſponte ſatis ferantur. Nam quemadmodum qui cæteris paribus matrimonium potiùs, quàm virginitatem ſuaderet juveni, aut puellæ hanc potius, quàm illud ſua ſponte amplexuræ, non rectè ageret, quia cæteris paribus virginitas majoris eſt meriti, quàm matrimonium; ita ſi eſſet majoris meriti ſibi retinere, quàm defunctis elargiri ſuas ſatisfactiones, malè conſuleret Concionator auditoribus, ſi pararis ſibi potiùs, quàm defunctis eas addicere ſuaderet, ut defunctis illas addicerent.

Conſequitur 4. neque à Religioſis, neque ab aliis purè Deum amantibus rectè poſtulari Sacra, oblato ſtipendio, ſi putetur alioqui pro ſe ſacrificaturos, uti facerent illi, qui quotidie ex regula ſacrificant; quia malè petas ab aliquo, etiam oblato præmio, ac mercede, ut relicto eo quod eſt majoris meriti, & per ſe magis auctum gratiam ut meâ causâ faciat, quod eſt minoris, minuſque gratiam auctorum. v. g. non rectè orarem aliquem, ut meâ, vel alterius causâ repudiet augmentum ſuæ ſanctitatis, perfectionem caritatis, ad exercendum opus minoris caritatis, etſi egò ex eâ rejectione poſſim multum in ſanctitate proficere, quia ſic poſitivè retardarem illum à perfectione, quod malum eſt.

Conſequitur 5. non rectum hactenus fuiſſe ſenſum communem fidelium, nam quiſque exiſtimat ſe laudabilius facere ac feciſſe addicendo ſatisfactiones, & preces ſuas defunctis, quàm ſibi reſervando. Et profectò nemo Chriſtianorum hactenus, quando aliquid dat, aut facit in gratiam defunctorum, interponit illam conditionem; Do, aut facio pro illis, ſi Deus prævideat fore, ut ego ipſe non indigeam; alioquì mihi reſervo, quia id perfectius. Dicere autem, omnes hactenus Chriſtianos, etiam Doctores Theologos, myſterium ac conditionem illam cujuſpiam neoterici ignoraſſe, aut noluiſſe ex perfectione charitatis agere hoc in genere, ego quidem numquam adducar, ut credam. Potiùs arbitrabor eos aliter exiſtimaſſe. Cujus opinionis produximus teſtes Suarium, & Lugonem, ſine controverſiâ aſſerentes abſolutè majoris meriti eſſe tranſcribere defunctis ſuas ſatisfactiones, quàm ſibi reſervare; etſi futurum ſit ut propter illam donationem privandus ſis ad tempus fruitione beatitudinis, & igne cruciandus: produximus etiam D. Thomam cum cæteris, qui cenſent potuiſſe ex perfectione charitatis à D. Paulo eligi beatitudinis privationem temporalem ut converteret Judæos. Mitto SS. Gertrudem, Liduinam, PP. Moutoyum, Fabricium, Hentinum, alioſque non modò aliquas, ſed omnes, vel pleraſque ſatisfactiones defunctis addixiſſe.

Dices primò etſi actus caritatis nobilior ſit actu fidei & ſpei, non ſequitur prudenter acturum, qui actus fidei, & ſpei tota vitâ omittat, ad exercendos actus charitatis, neque ſequitur Concionatores perperam illum exhortari ad exercendos actus fidei, & ſpei; ergo ſimiliter, etſi in ſententiâ adverſariorum nobilius ſit ſibi reſervare ſuas ſatisfactiones, quàm defunctis dare, non ſequitur in ea ſententiâ prudenter acturum, qui nullas totâ vitâ daret defunctis. Reſpondeo negando antecedens quoad utramque partem, ſi agatur de actibus fidei & ſpei ſeorſim ſumptis. Nam qui determinatus eſſet ad exercendos actus caritatis, quæ ſummi eſt pretii, malè ab illis abduceretur ad actus meræ fidei aut ſpei, qui minoris ſunt pretii. Sicut mercator imprudenter ageret, & perperam abduceretur à lucro juſto duplionis hiſpanici ad lucrum teruncii.

Dices ſecundò. Etſi orare D. Virginem ſit nobilius, quàm orare S. Franciſcum, non malè ſeu non imprudenter ageret, qui oratione ad D. Virginem ſepoſita oraret S. Franciſcum; ergo Reſpondeo orationem ad D. Virginem eſſe quidem nobiliorem ex objecto, non tamen per ſe majoris meriti: uti in ſententiâ Adverſarii caritas reſervans ſatisfactiones. Sicut ergo malè ſuadeas matrimonium determinato ad virginitatem cæteris paribus: ita & in ſententia iſtâ malè ſuadeas donationem ſatisfactionum.

§ 5. *Diſcer-*

§. 5.

Diſſertatio R. P. Franciſci Veckeni è Soc. Ieſu, Theologi Alexandri Papæ ſeptimi, quâ noſtra ſententia comprobatur amplior is eſſe meriti defunctis, quàm ſibi ſuas ſatisfactiones addicere.

631. CUM eam poſitionem pro meâ tamquam diſcipuli facultate ſtabilire conatus eſſem, intelligens rei momentum, maximè quòd noſter Arriaga neſcio quâ mentis inductione contra torrentem ſeſe objiceret, judicavi eximii Doctoris manum auxiliatricem, Franciſci, inquam Veckeni Soc. JESU Theologi clariſſimi, ſcriptum hac ſuper re mihi expoſcendum eſſe; qui pro ſua ſingulari in pios manes caritate, in hæc verba mihi reſcribere dignatus eſt.

1. Accepi Reverentiæ veſtræ litteras in pia cauſa ſanctarum animarum, quibus idcirco lubenter ſatisfaciam; haud tamen longiori tractatu, quo res non videtur egere, ſed breviori, ac fere epiſtolico diſcurſu.

Petit igitur Reverentia Veſtra, quid ſentiam ſuper quæſtione mota à Roderico de Arriagâ Theologo recentiore, Tom. 5. in 2. 2. diſp. 4. ſec. 2. Utrum ſit majoris meriti applicare pro Animabus Purgatorii, aliiſve viventibus propriam ſatisfactionem, quàm eam pro ſe retinere: Quid deinde videatur de opinione iſtius Theologi, id quod quæritur, reſolventis in partem negantem.

Quod attinet ad primum, idem fere ſub termino actus Deo magis grati ac glorioſi, propoſitum mihi fuit ante annos ſedecim ab Illuſtriſſimo tunc, ac Reverendiſſimo Domino, D. Fabio Chiſio, Epiſcopo Neritonenſi, Nuntio Colonienſi, nunc Alexandro Septimo Pontifice Opt. Max. idque occaſione Patris Hernandi de Monroy è Societate noſtrâ, quem legerat apud Nierembergium in Opuſculo de Purgatorio, ea ſuffragia quæ ſibi poſt mortem applicarentur, reſignaſſe ſcripto in alias animas.

2. Reſpondeo autem, ſicut & tunc reſpondi, cæteris paribus, melius, Deoque gratius, & glorioſius, atque adeò in vita præſenti magis meritorium fore, ſi quis abdicet à ſe ſatisfactiones ſuas pœnales, & applicet aliis, & præſertim animabus Purgatorii, quàm ſi hiſce præteritis eas retineat ſibi; pro cujus aſſertionis authoritate abundè ſufficit communis ſenſus Chriſti fidelium, haud aliam ob cauſam ſuas ſatisfactiones & indulgentias applicantium defunctis, quàm quia id fore Deo gratius, ſibique ſalubrius arbitrantur. Quam eorum opinionem non reprobant Eccleſiæ Prælati, ſed potiùs exhortationibus ſuis, & erectis talium ſuffragiorum Sodalitatibus approbant, & commendant. Quin etiam Pontifices variis gratiis & privilegiis Sodalitates illas in Italia & Germania inſtitutas proſequuntur, quæ fortè eſt cauſa, cur hactenus Theologi veritatem iſtam, ut vulgò notam certamque ſupponentes, ante illum Recentiorem vix attigerint, & in dubium revocarint. Inter eos verò, qui quæſtionis meminere, eam pro nobis expeditè reſolvit Cardinalis de Lugo de Sacramento Pœnitentiæ diſp. 26. n. 16. ſec. 2. Suarez verò ibidem diſp. 48. ſec. 2. n. 14. & 17. illud univerſim ponit fundamentum, unde id quod dicimus, evidenter ſequatur. Adde ſapientiſſimum tunc Theologum, nunc Theologorum omnium verticem, ac Magiſtrum, quem n. 1. ſupremo in terris titulo compellavi; Is enim lecto P. Hernandi exemplo, pro generoſo ſuo animo tam heroicæ reſolutionis ſpecie captus, mox ad me reſcripſit in hæc verba. *Prob! Quàm placuit Patris illius hoc conſilium, quo ſibi ſuffragia oblata poſt mortem præſtanda, vivens aliis addixit.*

Probari meo quidem judicio haud ineſficaciter id poteſt ex Machabæorum 2. c. 3.
12. v. 46. unde communiter contra hæreticos ſuffragiorum noſtrorum pro defunctis efficacia probatur. *Sancta ergo, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur.* factum enim, & exemplum nobiliſſimum Pontificis, & Eccleſiæ illius temporis ibidem non ſimpliciter narratum, ſed per Spiritum Sanctum à ſanctitate & fructu ſalutari commendatum, haud vulgarem tantum approbationem, qualis eſt matrimonii (cui Recentior talia æquiparat) ſed ſingularem laudem, qualem virginitas, cæteraque quæ ſunt conſilii, adeoque de meliori bono paſſim referunt, rem benè expendentibus ſonat.

Verùm ut procedamus ratione, quam- 4.
vis juxta ordinem caritatis debeamus nos ipſos aliis præferre in bonis æternis, divinam gratiam & beatitudinem noſtram eſſentialem concernentibus, inſignis tamen, ac ſummopere commendandæ eſt caritatis, atque miſericordiæ, bona temporalia (tametſi ſpiritualia) cum in finem, non neceſſaria abdicare nos à nobis, ut proximo indigenti ſuccurramus, uti docent

cent communiter Theologi in 2. 2. ad q. 26. ar. 4. In præſenti autem non agitur de divina gratia, & gloria æterna, ſed de temporali tantùm redemptione pœnarum, ergo in hac poterimus cum ſummâ laude anteponere nobis proximum, ac præſertim eas animas, quæ in expiatoriis flammis miſerè cruciantur, earumque gratiam abſque noſtris ſuffragiis conſequi ordinariè non poſſunt. Harum dignitatem, cæteraſque conditiones, quæ meritò nos ad commiſerandum commoveant, ſatis deſcribunt Animarum patroni, vel apud ipſum Recentiorem ſub ſectione 1. n. 23. rhetoricè quidem, ut ait, ſed verè. Nulla ſuada potentior, quàm aperta veritas Quam quomodo non elidat exceptio animæ propriæ in ſimili ſtatu aliquando conſtituendæ, videbitur n. 6.

5. Confirmatur à ſimili; Æquè differtur gloria per longiorem commorationem in vitâ mortali, atque per diuturniores moras in Purgatorio; ab eximiâ tamen caritate commendantur Sancti. qui ob proximi neceſſitatem, vel utilitatem, deſiderarunt protrahi ſibi hanc vitam præ acceleratâ poſſeſſione beatitudinis: ita Apoſtolus ad Philippenſes 1. v. 23. quamvis *cuperet diſſolvi*, & Chriſto frui, quòd *id ſibi melius*, ſive commodius, atque jucundius fore agnoſceret, reſolvit ſe tamen ad permanendum in carne, & laboribus Apoſtolicis inſiſtendum, conſiderans id fore è proximi bono, quod tantis ſuis utilitatibus, quantumvis ſpiritualibus. præferebat. Videri poterit Cornelius in dictum locum, & apud eum Chryſoſtomus, qui putat optionem à Deo datam S. Paulo ſeu tum moriendi, & regnandi cum Chriſto, ſeu ſupervivendi in incerto ſalutis, & Paulum ob lucrum animarum id poſterius elegiſſe. Notum eſt inſuper illud S. Martini: *Domine ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem*; neque abs re eſt, quod diſcipuli hoc ei perſuaſuri adferebant, *Cur nos Pater deſeris, aut cui nos deſolatos relinquis: Scimus quidem deſiderare te Chriſtum, ſed ſalva ſunt tibi tua præmia, noſtri potius miſerere, quos deſeris.* Quæ querela quàm rectè quadret in animas, de quibus agimus adverſus avertentes ſuffragia, majoris, ut aiunt, perfectionis cauſa, videbimus paulò poſt: interea minimè prætereundum, quod in officio S. Ignatii fundatoris noſtri à ſacrâ rituum Congregatione approbato, de eo commemoratur pro lectione ſexta, *Quod aliquando auditus fuerit dicere, Si optio daretur, malle ſe beatitudinis incertum vivere, & interim Deo ſervire, & proximorum ſaluti, quàm certum eiuſdem gloriæ ſtatim mori.* Ecce quis fuerit ſenſus Sanctorum temporali beatitudini renuntiantium amore proximi, & quidem in illius aliquando adipiſcendæ incerto. Cùm autem is commendetur ab omnibus, & ad imitandum ab Eccleſia proponatur, cenſebimus minus benè ac laudabiliter eos agere præter ordinem caritatis, qui abſque ullo æternæ ſuæ beatitudinis periculo, quod hinc quidem naſcatur, temporalem ejus poſſeſſionem differunt, in gratiam SS. Animarum?

Ut verò id à caritatis ordine minimè alienum, ſed huic potiùs conſentaneum oſtendamus à priori, Ordo caritatis eſt amare Deum ſuper omnia, deinde proximum propter Deum, & ſi velis, inter omnes, qui proximi nomine veniunt, proximo loco ſeipſum. Quid enim præterea deſideratur? Hiſce autem omnibus conſonat actus de quo agimus: Supponimus ſiquidem eum elici ex motivo formali, vel virtuali divinæ caritatis, ex hoc quoque complecti eas animas cum cæteris conditionibus ad meritum, adeoque ad charitatis incrementum requiſitis. Quo dato non nocet ſibi caritas, aut contra inclinationem ſuam agit, ſed huic potiùs obſequitur, quando temporale damnum aliquorum actuum, quantumvis nobilium, lucro habituali, & æterno abundanter compenſat, quam conſequentiam cùm Recentior ille concedat ſubſectione 2. n. 27. & antecedens ſit verum; cur queritur contra patrocinantes animabus velut gratiæ ſuæ, & perfectionis prodigos, alienæ cauſa? Haud equidem rem ſuam prodigit mercator, ſed prudenter agit, quando exponit quinque, ut lucretur decem, quam lucri proportionem in præſenti vincit, vel minimi gradus caritativi poſſeſſio æterna, ſi componatur cum quocumque detrimento actuum temporalium: ſic caritas ad alios pertinens potiori ſui parte in ſe redit, & quando proximi causâ ſeipſam comſumit, Phænicis inſtar ex iſto divini ardoris buſto vegetior pulchriorque emergit, eſtque veriſſimum quod dici ſolet, qui Deum propter Deum relinquit, Deum copioſiùs invenit, Sicut & illud Senecæ; *Nemo non, cùm alteri prodeſt, ſibi profuit.* 6.

Sed replicat Recentior ſe non negare affectum illum caritatis erga animas ſanctas eſſe pium atque laudabilem, ſed jubet nos æmulari chariſmata meliora, & excellentiorem adhuc viam demonſtrat. Quâ nimirùm cum pari caritatis fervore conſulamus nobiſmetipſis, noſtrumque in gloriam ingreſſum maturemus, quippe qui etiam Dei filii, & ſponſæ in iiſdem ex- 7.

 piatoriis

piatoriis flammis paribus ſuffragiis indigebimus. Verùm hîc non apparet in quo major illa perfectio conſiſtat, ſed potiùs unde à priori deficiat : Objectum utrobique eſt idem Deus propter ſe amandus, & proximus propter Deum, eadem, ut ſuppoſui, intenſio caritatis. Quibus ſolis conſideratis non erat unus actus præ alio deprimendus ; ſed habendus uterque eodem loco. Supereſt ergo ut circumſtantias perſonarum & operis expendamus ; Perſonæ ſunt, ego & proximus; opus, evolare ſtatim in cœlum cum ſummâ facilitate, & gaudio, & differre ingreſſum cum difficultate, & tormentis. Etſi n. 4. viderimus amorem ſui in neceſſariis ad eſſentialem beatitudinem eſſe anteponendum amori proximi, utpote in talibus divinitus præceptum, in liberis tamen ſive indifferentibus, ad eamdem, amor proximi tam à Philoſophis, quàm à Theologis, cæteris paribus, præfertur proprio amori. Ex parte operis quoque ab utriſque conſideratur arduitas, & difficultas, atque pro ejus pondere honeſtas. Jam verò uterque amor quem inter ſe componimus, verſatur in materiâ liberâ; ille reſpicit bonum, & commodum proprium, per modum concupiſcentiæ, ille alienum per modum amicitiæ, ille nihil habet difficultatis, hic ſane plurimum, quidni ergo idem hîc amor, qui proximum ſpectat, honeſtate ſui ac merito præferatur alteri?

8. Utque quod attigi de difficultate, amplius perpendamus, nihil in Ethicis vulgarius, quàm illud Ariſtotelis lib. 2. c. 4. *artem & virtutem in arduo verſari*, imò tum cerni magis, & perfectiorem haberi, cùm verſatur in difficilioribus, illam inſuper, quæ alterum reſpicit, cæteris paribus, eſſa perfectiorem eâ, quæ ſui tantùm ſubjecti bonum concernit, ex eodem Philoſopho tradit apertè D. Thomas 1. 2. q. 64. a. 4. & 2. 2. q. 58. a. 12. ubi inter virtutes morales in appetitu, ſeu voluntate ſitas, defert primas juſtitiæ, quòd non ſiſtat intra operantem, ſed hunc potiùs in bonum & commodum alterius perficiat, quæ eſt eminentior quædam ratio honeſti, quàm quæ proprii ſubjecti limitibus concluditur. Nunc autem contemplemur duas animas mox è corpore egreſſuras : cupiat una eſſe cum Chriſto, utque tantò citiùs id fiat, omnes ſatisfactiones, atque ſuffragia quæ ſuæ fuerint poteſtatis, ad moram omnem, quantum per ea licebit, redimendam, retineat ſibi, inque finem jam memoratum applicet; ſed altera animo, vel ſcripto reſignet omnia in ſolatium aliarum animarum, & tantiſper differat ſui præſentiam cum Chriſto, ſeque acerbiſſimis Purgatorii tormentis cruciandam exponat. Utraque, uti rurſus ſuppono, id facit ex caritate, cujus ſpiritus, ut loquitur Sapiens, *unus, & multiplex*, ad eumdem quidem finem, ſed non uno ſemper modo, verùm multiplici, & pro ſua inſpiratione vario nos movet. Cumque ambæ hactenus ſint pares, quid in victoriam conferet illa, quæ Recentioris Theologi opinionem ſecuta, ſeipſam prætulerit aliis animabus? Aliquid quidem, cùm & hoc ſit honeſtum, ſed non amplius, quàm comprehendi queat hac Chriſti ſententiâ Math. 5. v. 46. *Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & Publicani hoc faciunt?* ubi Chriſtus non omnem talibus mercedem abjudicat, amicos enim diligere, & benefactoribus reddere vicem, eſt per ſe bonum, atque honeſtum, ideoque ſuo quoque præmio dignum; ſed mercedem illam eximiam, & ſingularem, quam referent *qui diligunt inimicos ſuos, & benefaciunt iis, qui oderunt eos*; hæc ſiquidem ob ſummam operis difficultatem eſt ampliſſima, cujus ratione prior illa nihili inſtar obtineat : Similiter amor ille, quo ſibi quis conſulit, non eſt omni mercede indignus, ſed cùm juxta jam dicta nobilitate cedat amicorum amori, mercede hujus minimâ adhuc reportabit minorem : Parum ergo momenti ex iſtâ parte ad victoriam accedit. At quantum ex alterâ? *Majorem hac dilectionem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat pro amicis ſuis* : dicit Dominus, Io. 15. & apud Apoſtolum 12. ad Hæbreos in heroicum omnis perfectionis exemplum nobis proponitur, *Author fidei, & conſummator IESVS, quando propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem confuſione contemptâ*, quæ duo ex hâc parte concurrunt in excellenti gradu. Nihil quippe eſt aliud ſubire aliquandiu Purgatorium pro proximo, quàm mille mortes pro eodem obire. Offertur quoque jam jam morituro ingreſſus in gaudium Domini ſui, expeditus per ſuffragia obtenta, ſed ille Chriſti ſecurus exemplum tantiſper renuntiat gaudio, cumque omnis pœna exprobratio quædam ſit culpæ ob quam incurritur, dum ſponte ſe objicit Purgatorii pœnis, confuſionem quoque inde natam ſuſtinere non detrectat, unde in promptu eſt diſcernere de victoriâ, & caritati erga defunctos lauream deferre.

Dices : ſi ea ſit victoria caritatis erga 9.
proximum ſupra dilectionem ſui, ſaltem in liberis, ſive non præceptis, cur natura, ſeu Deus mandavit unicuique ſuæ potiùs ſalutis ſtudium, quàm alienæ? reſpondeo id factum

factum non ratione actûs per ſe excellentioris: ſed majoris neceſſitatis. Oportebat enim omnibus ſingulisque provideri de aliquo, qui attenderet ad ſalutem eorum: Quibus autem prius ſeu potius incumberet id onus, quàm cuique erga ſeipſum? Præter ſe nemo ſemper ſibi adeſt, nemo novit ſua arcana, animique ſtatum, unde ſalus maximè pendet; nullus præterea inſpicit, nullus ad omnes ſalutis obtinendæ vel amittendæ occaſiones oculos magis vigiles, atque attentos habet, nemo denique magis quemquam habet in poteſtate, quàm quiſque ſeipſum. Huic ergo prior ac potior ſui cura debebat committi, tametſi non ſpectaretur major perfectio actûs; quamvis & hanc in propriæ ſalutis ſtudio univerſim conſiderato intervenire non negem, quandoquidem id exigat animum ad omnia Dei mandata per totam vitam ſervanda comparatum, & ad omnes tentationes, quantumvis graves, quæ interea occurrerint, ſuperandas. Verùm hic ſubſidiariam illam erga pias animas caritatem conferimus, non cum toto genere proprii amoris, ſed cum illo preciſè actu, quo quis ſuperatis ante cunctis difficultatibus, etiam iis, quibus conquiri debuere ſuffragia, in cœlum jam velut apertum promicat, quo vix ullus facilior concipi poteſt. E contrario nullus difficilior, quàm quo ſiſtitur ille impetus, maximè per moram adeò triſtem atque acerbam atque in Purgatorio trahitur.

10. Ex hactenus dictis colligitur actus reſignativi ſuffragiorum excellentiam præ oppoſito ejus, in duobus præcipuè fundari, primò quòd ſit ad alterum, & beneficivus, unde & illam à Chriſto Domino laudem participat, quæ refertur Act. 20. ver. 35. *Beatius eſt magis dare, quàm accipere*, quo etiam ſpectat accepta retinere. Deinde quod inſigni difficultate, & ſui ipſius victoriâ præfulgeat. Circa quam occurrit quod alicubi tradit Bloſius: ex duobus viridarium ingreſſis, quorum unus carpit florem, ut in eo Deum glorificet: alter ejus amore continet manum; hunc qui propter Deum florem dimittit, tanto amplius mereri præ decerpente, quantum diſtat cœlum à terra: Quidni dicamus de dimittente tantiſper florem cæleſtis gloriæ propter amorem Dei, & animarum, ſi comparetur cum illo, qui glorioſa ipſius ſpecie captus avidas illico in eumdem injicit manus?

11. Et hæc de prima quæſtione ſpectante rem ipſam. Ad alteram circa opinionem Recentioris, video quidem more iſtius Doctoris eam eruditè deduci, ſed præterquam quòd ſit falſa, inde plurimum probabilitatis amittit, quòd tam levi, imò nullo ferè fundamento à communi ſenſu, ac pietate diſcedat. Totum namque quod affert pro ſe Recentior, fundatur in ordine caritatis, quo quis ſe in ſpiritualibus debeat proximo præferre, à quo declinet, qui malit aliam animam præ ſe citius frui Deo, & ſic præ ſe amplius Deum amare, colere, laudare. Sed huic fundamento jam occurrimus duplici via: prima erat, quam inivimus n. 4. & 5. Ordinem illum dari in ſolis neceſſariis ad ſalutem, in aliis non: alteri inſtitimus à n. 6. permittendo ubique talem ordinem, ſed negando ei contraveniri per ſuffragia animarum, cùm id totum quod hinc ad tempus ſuffragatori decedit, levi flexu, ſive circuitu ad eum redeat cumulatè. Juxta priorem, caritas, non quærens quæ ſua ſunt, ingenuè poterit dare gloriam Deo, dicendo: *Domine obſequium illud temporale in cælis non exigis à me, æquale, vel maius ibi præſtabit tibi hæc anima, cuius tantopere afflictæ miſereri cupio propter te: lauderis igitur, & glorificeris tantiſper per illam, donec & ego ſimul maieſtatem tuam glorificaturus accedam.* Juxta alteram viam res eſt expeditior, Dicet enim patronus animarum, *Mavis Domine te à me laudari, ut octo, per reliquam æternitatem quàm per annos decem, vel viginti amplius, atque deinceps tantùm ut ſex; patere igitur ut hanc laudem cum priori commutem tanto meo lucro, & nullo gloriæ tuæ damno, circa quam illum etiam temporalem defectum abundè ſupplebit anima, cui ſuffragia applico.* quo modo ſi res proponatur, non verò tam crudo ac ruſtico, ac proponit Recentior, *Malo Domine alios tibi ſervire, quàm me*, haud video quid Chriſtianæ prudentiæ, aut perfectionis in hiſce dictis, ſive enuntiativis, ſive affectivis, jure à quopiam deſiderari queat. 12.

Adde majori adhuc compendio ſic poſſe rem geri, renuntio Domine temporali gaudio in cœlo propter animam iſtam, paratus interim te laudare, & glorificare in temporalibus tormentis apud inferos, quod nonminus Majeſtati tuæ placiturum confido. Quidquid enim dicat Recentior de excellentia actuum, quibus vacant Beati inter gaudia cælorum, non eſt dubium quin valde etiam Deo placeant humilitas, patientia, reſignatio in voluntatem divinam, & ſuæ cum illâ conformatio, divinæ Juſtitiæ adoratio, & laudatio, cujus affectus in ſeſe experiuntur, aliæque heroicæ virtutes, quas ſanctæ animæ exercent in flammis purgantibus, & quarum practicæ honeſtati non eſt locus in cœlo. Sitne

autem honeſtas hæc major, quàm aliorum actuum cæleſtium, ſolus is novit, *qui fecit ventis pondus, & aquas appendit in menſura.* Eſſe ſanè aliquid in tribulationibus hujus vitæ, adeoque & Purgatorii, quod præ gaudiis etiam cæleſtibus placeat Deo, demonſtrarunt ſubinde cælites ipſi, quando ut S. Mechtildis apud Bloſium, aliique retulere, viſi ſubinde ſunt piè queri, ac ſanctâ æmulatione erga mortales accendi, quòd non perinde ac ipſi, exempli causâ, Stephanus inter lapides, aut Laurentius in craticulâ poſſent pati in cœlis.

13. Minimè verò probare poſſim actum illum, quem nobis ſuadet Recentior n. 30. & 36. in diſpenſatione ſuffragiorum noſtrorum, *Domine quidquid ſcis mihi fore non neceſſarium, applico ſtatim pro tali, vel tali animâ:* Etſi enim ſit licitus & honeſtus, haud eâ tamen laude præcellit, ut ſub conſilium cadat. Siquidem ſuppono idem hîc eſſe neceſſarium, quod utile ad redimendas proprias pœnas, ſicuti ipſe Recentior ſe explicat. Suadet igitur, ut ſolas ſatisfactiones nobis numquam profuturas, ideoque inutiles tranſcribamus aliis animabus: in quo ſanè exigua liberalitas eſt. Elevatur valde apud Juriſtas donatio mortis causâ, præ donatione inter vivos, quod in hac donatarium quis præfetat ſibi, malendo penes illum eſſe rem, quàm penes ſeipſum; in illâ ſoli eum hæredi anteponat, volendo donatarium re frui præ hærede. Quantò igitur plus eſt præferre proximum ſibi, quàm alteri, tantò potior eſt donatio inter vivos, alia iſta ſpecie largitionis. Per actum autem quem Recentior præſcribit, non potiorem illam donationem imitamur, ſed ſequiorem: cavemus ſiquidem ne quidquam vel minimum ex ſpiritualibus emolumentis detrahamus nobis, nimis in hoc parci, & ſpiritualiter avari. Quam tenacitatem licet idem Author commendet in ſpiritualibus, credibilius tamen eſt etiam in his latiùs porrigi liberalitatem, & primam illam, & excellentiorem donandi ſpeciem non excludere, & alioqui non in ſatisfactionibus tantùm ad redimendam pœnam, ſed etiam in orationibus, & ſacrificiis ad beneficia impetranda deberemus idem Recentioris conſilium ſequi, volendo pariter ea prodeſſe proximo, hac ſolum ex parte, quâ nobis nullum emolumentum ſpirituale adferre poſſunt. Eſt enim par ratio, quod nos ipſi in ſpiritualibus obligemur nobis præ proximo: quo dato, ubi & quando in ſpiritualibus, quæ tamen ſunt maximè propria ejus bona, dabitur locus caritati, non quærenti quæ ſua ſunt? Quantò anguſtior, ne dicam illiberalior erit in Eccleſiâ communio Sanctorum, quàm communicatio politica in Republicâ profanâ? Commendatur quidem in ſpiritualibus quoddam avaritiæ genus, quo quis ad bona illa attentus ſit; eorum occaſionem non negligat; jam parta non defodiat in terram, aut prodigat ſine causâ: verùm quæ quis ex miſericordiâ expendit ad ſublevandam calamitatem proximi, haud inutiliter diſſipat, ſed quàm optimè collocat, & diſpenſat prudenter. Hactenus & ſolidiſſimè Veckenus.

§ 6.

Corollaria ex Dictis de præſtantia meriti in ſatisfactionum ſuarum largitione poſiti.

CONFICITUR 1. Præſtare plures, quàm pauciores ſatisfactiones in defunctos tranſcribere, nam ſi duas treſvè tranſcribere honeſtum & laudabile eſt, cur non laudabilius eſſet, quatuor, quinque, pluresvè transſcribere, cùm ſicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter, ita magis ad magis? 631.

Conficitur igitur 2. Præſtare omnes ſuas ſatisfactiones iiſdem largiri, quàm aliquas ſibi reſervare. Etenim prius illud majoris eſt meriti, quia majoris ac robuſtioris caritatis nullo ſui detrimēti reſpectu, nullo, inquam, metu vel triſtitiæ ob retardationem gloriæ, vel aliorum tormentorum purgantium, quæ tuis ſatisfactionibus redimere poſſes, iis omnibus in gratiam defunctorum abdicare te, atque adeò pœnis ingentibus te ſubjicere.

At dicet aliquis 1. Si donem illis omnem meam ſatisfactionem, fortè mihi tantum pœnæ hac in vitâ tolerandum erit, propter præteritas, præſenteſque, ac futuras noxas, ut non ſim ferendo: ac proinde novam, gravemque impatientiæ ac fortè deſperationis noxam ſim commiſſurus. Verùm, mi homo, intellige caritatem iſtam tuam, æquè, ac magis obſtituram impatientiæ alioqui erupturæ, atque reſervationem tuarum ſatisfactionum. Nam caritas illa obtinebit auxilia ad patienter ferendum quidquid eveniet. Adde pertinere ad divinam bonitatem non ſinere, ut propter caritatis eximium officium, auxiliumque optatiſſimum, amicis ſuis ac Sponſis cariſſimis præſtitum, in noxas incurras, quas abſque eâ caritate fuiſſet, non incurriſſes.

Dices 2. Chriſtus nos docet orandum eſſe

eſſe Patrem æternum, ut dimittat nobis debita noſtra, ergo ex illius ſaltem conſilio pro veniâ pœnarum à nobis debitarum orandum eſt; ergo non eſt perfectius omnes ſatisfactiones defunctis concedere. Reſpondeo 1. Maldonatum, & alios Interpretes, debitorum nomine ſolas noxas intelligere. Reſpondeo 2. Eſto dicamus cum Suario etiam intelligi pœnas noxis debitas; tamen non ſemper Chriſtum proponere quod eſt perfectius, nam vult peti panem quotidianum, quod minoris perfectionis eſt, quàm inimicis benefacere. Reſpondeo 3. Etiam cùm pro noſtris debitis dimittendis precamur, applicari poſſe defunctis ſatisfactionem ejus precis (alioqui numquam totam orationem Dominicam iis applicare liceret) & ſi fiat, perfectius id fore, quàm ſi eam nobis applicaremus.

Dices 3. Non expedit, ut maneam objectum iræ divinæ, quò defunctis faciam benè: atqui hoc fiet, ſi addicam illis meas ſatisfactiones, præſertim ſi omnes; eo enim pacto manebo tota vitâ, & ſemper objectum iræ divinæ; quod probatur, quia manebo reus pœnæ, adeoque dignus, in quem ira, ſeu Juſtitia divina deſæviat; unde ſequetur ut minus ſim dignus gratiis actualibus. Reſpondeo diſtinguendo majorem: non expedit, ut maneam objectum iræ divinæ ad ſubeundam pœnam temporalem, quo defunctis beneficiam, nego; ad ſubeundam pœnam ſpiritualem, id eſt, detrimentum gratiæ vel habitualis, vel actualis, concedo, neque illud hic ſubitur, quia etſi concederetur ex reatu pœnæ ſequi, ut minus dignus ſis gratiis actualibus, per ſe loquendo; tamen defectum illum ea caritas abundè ſupplet: & ratio eſt, quod ſolutio pœnæ illum tollat, quæ ſolutio eſt actus pœnitentiæ, vel juſtitiæ vindicativæ, quæ profectò cedit tantæ in pios manes caritati.

Conficitur 3. Præſtare defunctis, quàm ſibi applicare indulgentiam Communionis Generalis, aliamque alterutris applicabilem. Sequitur ex priori ratione. Accedit, quod ſæpiùs concedantur indulgentiæ in vivorum, quàm in defunctorum gratiam. Quare vivi poterunt iis uti, & faciliùs perfrui ob præſtantiam caritatis, quæ una maximè hominem parat ad facilè conſequendas indulgentias, ut poſt dicam.

Conficitur 4. Etiam ſub vitæ finem omnem ſatisfactionem noſtram laudabiliſſimè addici defunctis, quia tunc maximè caritas illa excellit, cùm malum Purgatorii jam imminens majorem ſui metum creare natum ſit, quàm procul poſitum.

Conficitur 5. Etiam præſtare ſatisfactiones illas, ac ſuffragia, quæ mihi mortuo à fratribus Religioſis, aliiſque donanda ſunt, defunctis, quàm mihi reſervare, ſi quidem aliis concedi poſſint, quod negat de Lugo, ut poſt videbimus. Quia caritas maximè heroica eſt, paratum eſſe diutius in Purgatorio hærere auxilii expertem, ut alii tantis tormentis liberi in cœlum evadant.

Quæres, an etiam præſtet defunctis, quàm vivis eas applicare? Reſpondeo affirmativè, quia majoris miſericordiæ: quoniam defuncti magis, quàm vivi indigent, nec poſſunt ſe juvare ut vivi. Adde defunctos Deo eſſe viciniores ob amoris præſtantiam, & certitudinem beatitudinis.

Dices, ſi ponatur, quod aliquandò ponendum videtur, vivos, niſi pro iis ſatisfactiones tuas Deo offeras, pœnæ impatientiâ in ſceleta, atque in deſperationem, interitumque ruituros, præſtat vivis, quàm mortuis ſatisfactiones ſuas erogare: quod probatur, quia poſitâ illâ conditione, miſericordia in illos eſt Deo gratior, cùm calamitas major ſit privari gratiâ, & exponi periculo damnationis, quàm omnis fidelium defunctorum pœna ſenſûs & damni.

Reſpondeo 1. Hypotheſim illam ut plurimùm non eſſe admittendam, tum quòd pœnæ hujus vitæ ſolent eſſe paternæ, & elicere correctionem eorum, qui à Deo caſtigantur, tum quòd applicando iis ſolas impetrationes, ſeu orationis, ſeu aliorum bonorum operum, poteſt ea impatientia & deſperatio averti; & propterea expedit ei, qui erga defunctos largus eſt ſatisfactionum ſuarum, eſſe quoque largum impetrationum in peccatores, ſic enim & hi ejus ope præmium patientiæ æternum conſequentur, quod numquam cõſequuti eſſent, ſi materia patientiæ illis ſubtracta eſſet per ſatisfactionem ejus iis applicatam.

Reſpondeo 2. Quod ſi ponas impetrationes non ſuffecturas depellendæ deſperationi, & exitio æterno, tunc concedam cæteris paribus præſtare vivis alioqui damnandis tranſcribere ſuam ſatisfactionem, quatenus neceſſaria, & ſufficiens erit ad depellendam culpam, ac damnationem, quia animam unicam ſalvari, alioqui damnandam, plus eſt ad Dei gloriam quàm totum Pugatorium exhauriri, cùm illa æternũ odium innumeraſque blaſphemias conceptura fuiſſet in orco, & æternas Dei laudes, infinitaſque in cœlo ſit depromptura.

Dixi cæteris paribus præſtare in eâ hypotheſi applicare ſatisfactiones vivis, quia cùm fere conſtet ſemper in Purgatorio verſari aliquos ex parentibus, conſanguineis, & amicis, quibus caritas & miſericor-

dia me obligat, præſtetque obligationi ſatisfacere, quàm meræ caritati & alioqui vivi poſſint ſe juvare, atque adeò non ſint in extremâ neceſſitate ſalutis, cùm poſſint eſſe patientes, præſertim poſitâ meâ impetratione gratiarum, ſimpliciter loquendo præſtat me ſatisfactiones meas mortuis, quàm vivis applicare: Adde quod ſatiſfactiones defunctis applicando, aliquorum exilium, quod reſtabat breve, ita contraham ut ſtatim in cœlum evolent; quos ego vice versâ orare poſſum, ac debeo, ut eos qui ſatisfactione meâ indigere ponuntur, orationibus ſuis, & gratiâ ſuâ apud Deum adjuvent, ne deſperent. Quo pacto efficaciùs, quàm per meas ſatisfactiones illis applicatas ſubſidium nanciſcentur, atque ita objectio illa planè ſoluta videtur. Confirmatur ex D. Thoma, qui ſupplementi 3. P. q. 7. a. 5. ad 2. *Magis*, inquit, *acceptatur ſuffragium pro mortuo, quàm pro vivo: quia magis indiget, cùm non poſſit ſibi auxiliari ſicut vivus poteſt.*

Quæres an præſtet facere opera injuncta ad lucrandas ſibi Indulgentias, quàm alia bona præſtare in gratiam defunctorum: Reſpondeo probabiliter prius præſtare, quia ipſorum etiam operum ad lucrandas Indulgentias præſcriptorum ſatiſfactionem potes defunctis applicare, & interea inſuper lucrari Indulgentias. Quod probatur, quia ex probabili ſententiâ opera illa tantùm requiruntur, ut conditio; ſatisfactio autem eorum nec jubetur applicari, nec deſervit ad fines ab Eccleſiâ proponi ſolitos: ſunt enim hi, Exaltatio S. Matris Eccleſiæ, maximè in ſpiritualibus, Depreſſio hæreticorum, aliorumque ejus hoſtium, Concordia Principum: ad quos fines ſola impetratio favorum cæleſtium utilis eſt.

ARTICULUS II.

Expenditur præſtantia caritatis ejus, qui defunctis addicit ſuas ſatisfactiones, ex natura ſatiſfactionis.

PRIMA PARS.

De boni operis efficacia ex Theologia.

ANTEQUAM ad rem propiùs veniam, de efficacitate boni operis nonnulla breviter præmitto. Triplici enim virtute præditum eſt quodlibet bonum opus hominis juſti. Imprimis, gratiæ habitualis in præſens, & in futurum gloriæ cæleſtis incrementum meretur: Deinde ſatisfacit obligationi luendarum pœnarum nobis debitarum, poſtremò vim habet ſubſidia impetrandi ad vitam rectè ac Chriſtianè ducendam opportuna.

633. *Meritum alteri dari non poteſt.* Porrò vel gratiæ, vel gloriæ incrementum, ſeu meritum alteri haudquaquam donari poteſt. Etenim contra caritatem ſibi debitam pugnaret quis, ad alterum ſuis meritis locupletandum. Quippe Chriſtianæ caritatis ordo exigit, ut ſibi primùm, tum alteri æterna bona procuret, ut ſunt gratia ſanctificans, & gloria. Adde ex contrariâ ſententiâ ſequi, quempiam fieri Deo minus gratum, quòd Chriſtianam caritatem exerceat, nempe antiqua merita, gratiamque cum aliis communicando, vel eadem charitate exhibitâ, non fieri eidem gratiorem, nempe nova merita in alios transferendo: quod utrumque abſurdum eſt.

634. *Sed ſatisfactio.* Satisfactio verò cum altero communicari poteſt, vel etiam tota illi concedi. Siquidem ita inſtituit Numen, uti colligitur ex Theologorum conſenſu, atque Eccleſiæ ſenſu, quem declarat Catechiſmus Pii. V. qui ubi de pœnitentia tractat, ſic habet, *In eo ſumma Dei bonitas, & clementia ſummis laudibus, & gratiarum actionibus prædicanda eſt, qui humanæ imbecillitati hoc condonavit, ut unus pro alio poſſet ſatisfacere.* Accedit ratio, quòd opera hominis juſti digna ſunt, quæ Deum Judicem ſic placent alteri, cui applicantur, ut pœnam temporariam ab eo non exigat, præſertim cùm ſatisfactio operibus illis incluſa, non minor ſit illâ, quàm pœnæ reum ad ſatisfaciendum pro ſe exhibere oportuiſſet.

635. *Et impetratio.* Denique conſtat impetrationem piis operibus contentam cum aliis communicari poſſe. Sic enim ſenſit David, qui pro impetrandâ filii ex Betſabee nati incolumitate jejunium, preceſque Deo obtulit. Sic quoque rem ſe habere expertus eſt ille paralyticus, qui propter aliorum ejus bajulorum fidem à Chriſto curatus eſt. Sic denique fuſæ pro aliis preces iiſdem proſunt juxta illud Jo. 5. *Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita, peccanti non ad mortem*, unde arguitur impetrationem aliis quoque operibus contentam poſſe donari aliis, ac prodeſſe. Et cùm impetratio etiam ad pœnæ remiſſionem ſe porrigat, eamque obtineat, ut patet in beatis, quorum orationes ab Eccleſia expoſcuntur ad obtinendum defunctorum

functorum levamen, conficitur eum quoque impetrationis fructum defunctis tranſcribi poſſe.

Pars secunda.

Charitas inde Demonſtratur.

636. *Præſtantia ſatisfactionis quòd à gratia procedat.*

His igitur præmiſſis demonſtro primùm excellentiam charitatis, de qua ſermo eſt, ex præſtantiâ operis, quo charitas ipſa piorum manium debita perſolvit. Cùm enim duplex præſtantia, nobilitaſque ſpectari poſſit. Prior ſanguinis ac natalium; Poſterior, virtutis, hæc utraque operi ſatisfacere efficaci præcipuum affert ornamentum. Siquidem parens ejuſmodi operis non alius eſſe poteſt, quàm homo divina ac ſanctificante gratia inſtructus. Enimverò gratiâ vacuus cùm Numinis inimicus ſit, quidquid agit, nullius apud ipſum pretii eſt, tantum abeſt, ut pro aliis faciat ſatis, iiſque veniam obtineat. Porrò minima gratia ſanctificans uſque eò hominem provehit, ut altiùs aſcendere non poſſit, niſi, quod fieri nequit, fiat naturalis Dei filius: quippe cùm efficiat filium ejus adoptivum. Quamobrem & opus quod neceſſe eſt, ut à tali homine proficiſcatur, nobiliſſimum eſſe oportet: & charitas cujus auſpiciis, atque imperio, opus illud patratur, in gratiam piorum manium, vulgatis eſſe non poteſt; Id quod exemplis partim humanis, partim divinis illuſtratur. Conſtat namque ſupplicationem alicujus Principis, aut Reginæ abſque qua eſſet, gratia reo impetrari non poſſet, multò pluris æſtimandam eſſe, quàm plurimorum aliorum mixtas lacrymis obteſtationes. Ita enim Reginæ Eſtheris pro populo Judaico apud Aſſuerum deprecatio haud dubiæ maximi facta eſt. Ita Jonathæ apud Saulem Regem pro amico Davide oratio; ita Moyſis, & Samuelis apud Deum preces, eò preciſè, quòd à tantis viris funderentur, plurimum ponderis habebant: quoniam nobilitas operis, ac præſertim orationis ac ſatisfactionis, ex dignitate operantis atque orantis effloreſcit. Quod etiam in Chriſto maximè manifeſtum eſt: quippe cujus vel minima actio propter infinitam perſonæ ipſius divinæ excellentiam infiniti meriti ac ſatisfactionis eſt. Ut igitur ea Chriſti charitas, qua nobis, noſtroque ſui opus aliquod faciebat, propter operis ipſius præſtantiam, ſummopere laudanda erat, ita quidquid homo Dei filius adoptivus præſtat piorum manium causâ, non mediocris charitatis cenſendum eſt. Vis noſſe diſtinctè illius decus ac pretium? nemo peritus non immenſo pluris eam æſtimet, vel ex hoc capite nobilitatis, quàm omnium ſimul Reginarum, ac Principum ſupplicationes pro reis, quando dignitas filii Dei adoptivi eas omnes dignitates immensùm ſuperat: certè longè magis quàm Rex, qui toti terrarum orbi dominetur, infimum omnium mancipium.

637. *Et ex opere ſupernaturali.*

Sed hæc etiam clariùs eluceſcent ex inſitâ operis ſatisfactorii nobilitate. Exploratum enim eſt oportere eſſe ſupra naturam elatum, & dignum præmio vitæ cæleſtis, & æternæ. Quatenus autem ſupra naturam ſitum eſt, primum dignitate vincit, quidquid naturæ finibus circumſcribitur. Itaque illud in gratiam defunctorum præſtare, amplius eſt quàm ſi univerſam naturam, ſi intelligentiam, vimque motricem Angelorum, ſi hominum peritiam, ac facultates omnes, ſi omnium elementorum virtutes, ſi univerſas mixtorum vires eorum commodis impenderemus.

638. *Atque adeò infinitæ dignitatis ſit.*

Deinde ſi ejuſdem dignitatis ſupernaturalis ratio habeatur, conſtat opus ſatisfactorium duplicem ſortiri infinitatem. Priorem ex objecto illius, quod eſt Deus; ad eum enim opus ſupernaturale refertur: Poſteriorem ex ſuo principio, quod aliud non eſt, quàm Spiritus Sanctus. hic enim & animum agit, movetque ad opus ſupernaturale, & illud efficit. Itaque charitas hominis pro piis manibus ſatisfacientis, eo quidem reſpectu, & ipſa quamdam habet infinitatem, quoniam id præſtat illorum causâ, quod ea duplici ratione infinitum eſt. Quamobrem quid inveniri poteſt in hiſtoriis vel ſacris, vel profanis, quod eam aliquatenus ſaltem adumbret? Nam ſi Aſſueri in Eſtherem charitatem proferas, ei ſignificantis ut quidquid in votis eſſet, ab ipſo peteret; enimvero vel dimidium Regni impetraturam: certè illa velut ebullitio amoris eſt, nec dubium, quin ſi poſtularum fuiſſet, amor, ardorque promittentis, non modo tamquam injectâ frigidâ deferbuiſſet, ſed fortè etiam in furorem adverſus Reginæ tam inſolentem petitionem mutatus eſſet. Si Joiadæ ſummi Sacerdotis fidem, amoremque adverſus Joas puerulum exaggeres, quippe cui vitam regnumque Judaicum ſervant, confirmaritque, id officii non tam amoris, quàm iuſtitiæ fuit: hæreditario enim iure partum reddidit, quod iniuſtè, aut ſibi retinuiſſet, aut Athaliæ impiæ matri reliquiſſet. Si tum aliorum Regni hæredum, tum recentem Chriſtinæ Sueciæ Reginæ abdicationem regni in cognati ſui gratiam iactes, hæc ſanè, & huiuſmodi

hujuſmodi donationes, ſtudio magis ſalutis donantium (quæ ſalus in hiſce dignitatibus periclitari ſolet) aut aliùs proprii commodi potiùs, quàm alieni cauſâ inſtitutæ ſunt; & ſi fortè ſecus interdum contigerit, quidquid per eas amicorum gratiâ præſtitum eſt, leve ac fluxum fuit: at quod, ad ſatisfactionem pro defunctis refertur, opus immenſi pretii, ac dignitatis eſt: & cùm alia ab hominibus fiant, ac viribus humanis, hoc non niſi autbore, & impulſore Numine poteſt pattari.

639. *Et dignum gloria cæleſtis.* Quæ laus quidem ſumma eſt: ſed tamen non parva illi acceſſio fit ex eo, quòd idem opus ad ſatisfaciendum idoneum, pariter dignum eſſe debeat cæleſti æternaque mercede. Nam quodcumque opus hac dignitate pollet, eam ex meritis Chriſti ſortitur. Nec enim ullus hominum labor quantuſcumque, cùm finiti pretii ſit, dignus eſſe poteſt immenſâ æternaque mercede. Itaque eadem Chriſti merita opus illud velut imbuunt. Et cùm illa non ex aliquâ particulari ejus actione, puta paſſione, aut morte profecta ſint, ſed ex univerſis ac ſingulis actionibus, conſequitur ad dignitatem operis, quod charitas Chriſtiana piorum manium ſatisfactioni impendit, ſingulas & univerſas ejuſdem Redemptoris actiones decus ſuum ac pretium contuliſſe: Ex quo quanta ſublimitas in opus illud manet, quis, niſi Deus, exponat, cùm minor eſſe nequeat infinita?

640. *Hinc patet nobilitas iſtius caritatis.* Charitas igitur illa, quæ tam nobile opus liberandis defunctis adhibet nonne hac quoque ratione quamdam ſortita eſt infinitatem? Offert Eliſæus Vates Sunamitidi hoſpiti ſuæ, ſuam apud Regem operam, commendationemque, ad aliquod beneficium obtinendum; nec dubium, quin quiſque pignus boc grati animi plurimi faciat. Joab Thecuitidis; ſuaque operâ impetrat Abſaloni veniam à Davide parente, & aulæ regiæ ingreſſum, conſpectumque Regis; quis ambigat, quin ea charitas magni æſtimata, & Abſaloni antiquiſſima fuerit? Juditha pro Judaici populi ſalute, vitam in ſummum diſcrimen adducit, gratiam apud Holofernem adhibet, & diurnas nocturnaſque ad Deum preces, & partâ victoriâ ac ſalute audit ſibi à Sacerdotibus, primoribuſque populi accini, *Tu gloria Ieruſalem, tu lætitia Iſraël, tu honorificentia populi noſtri*, Judith. 15. Judas Machabæus gladium aureum accipit à Jeremiâ Prophetâ jam mortuo, quo gladio hoſtes Iſraëlis debellet, eumque in libertatem aſſerat; quis hoc munus non in maximis numeret? At ſi conferas iſta cum opere unico, quod amicis manibus charitas Chriſtiana adhibet, univerſa nihili penduntur. Quid enim Eliſæi apud Regem Iſraëlis gratia, ad gratiam meritumque Chriſti apud æternum Patrem? Quid Joabi ac Thecuitidis deprecatio ad ejuſdem orationes? Quid Judithæ vita, ad vitam Redemptoris? Quid gladius ille Jeremiæ, ad ejuſdem Chriſti potentiam? & ecce gratiæ Chriſti, & orationis, & vitæ univerſæ, & potentiæ, operi vel unico in gratiam defunctorum præſtito, vis & pondus transfunditur: quare caritas, quæ exhiber illud opus, omnes Chriſti actiones eorumdem cauſâ repræſentare Deo Patri cenſenda eſt, quoniam illud repræſentat, ad quod efficiendum, ornandumque tota ejuſdem Servatoris vita deſudavit: quanto igitur in pretio eſſe debet?

641. *Maximè quòd præter Chriſti merita etiam ejus ſatisfactiones ad eumdem opus côcurrant.* Nihil dico de univerſis ejuſdem Chriſti ſatisfactionibus, quæ eidem operi applicantur. Par enim eſt earum ac merito rum ratio. Illud tantùm aſſero, qui ſatiſfactionem vel unici operis defunctis tranſcribit, ſimul omnes Chriſti ſatisfactiones applicare, atque adeò immenſo amplius jus largiri, quàm ſi omnium Apoſtolorum ſudores, Martyrum cruciatus, Confeſſorum pœnas voluntarias, Virginum ſeveram caſtimoniam, Deo in eorumdem gratiam offerret. Charitas igitur, quæ non unius ſatisfactionem operis, ſed plures offert, ac toties univerſas Chriſti ſatisfactiones Deo Patri repræſentat, quanti demum facienda eſt! Quanta (ſi omnes illis condonat) donationis excellentia? quanta charitatis?

ARTICULUS III.

Expenditur ejuſdem charitatis præſtantia ex beneficio liberationis à pœna damni, & ſenſûs.

PRÆFATIO.

642. *Beneficii magnitudo charitatis menſura eſt.* Perspectum eſt ex magnitudine beneficii ac doni, quod vel charitas, vel miſericordia calamitoſis procurat, æſtimandam eſſe utriuſque laudem. Nec enim ambigi poteſt, quin cæteris quidem paribus, laudabilior ſit ea charitas, quæ plus perficit amici cauſâ, quàm quæ minus. Quemadmodum etiam exploratum eſt, ſi cætera quoque ſint paria, pluris faciendam eſſe miſericordiam, ac liberalitatem,

quæ

quæ pretioſius aliquid largitur miſero, aut eum è graviori miſeriâ eripit. Ita Nathan Propheta Davidi exprobraturus Dei nomine adulterii ſui, & cædis crimlna, atque adeò ingentem in ipſummet Deum ingratitudinem, illius in eum munificentiam, charitatemque, ex beneficiis metitur; *Hæc*, ait, *dicit dominus Deus Iſraël, ego unxi te in Regem ſuper Iſraël, & ego erui te de manu Saul, & dedi tibi domum domini tui, & uxores domini tui in ſinu tuo, dedíque tibi domum Iſraël, & Iuda, & ſi parva ſunt iſta, adiiciam tibi multo maiora, quare ergo contempſiſti verbum Domini?* 2. Reg. 12. ubi majorum beneficiorum nomine ſpiritualia dona intelligi poſſunt, quæ, & multò excellentiora ſunt, & munificentiam Numinis in Davidem magis demonſtrant. Et ipſe Regius Pſaltes, dum divinam miſericordiam commendat Pſ. 106. cujus hoc initium. *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in ſeculum miſericordia eius*, omne genus miſeriarum humanarum exponit, quas in quatuor dividit, nempe famem, ſitimve, item captivitatem, morrem ac naufragium: dumque ſingularum à Deo depulſionem commemorat, quater repetit illud ſuum intercalare: *Confiteantur Domino miſericordiæ eius, & mirabilia eius filiis hominum*, ut indicet miſericordiam eò magis prædicandam, quò plures, majoreſque miſeriæ ſunt ab ea depulſæ.

Cùm igitur miſeriæ, quas noſtra in defunctos charitas depellit, omnes hujus vitæ longiſſimo intervallo ſuperet, & beneficium, quod eis confert, omnia hujus vitæ beneficia; conſequitur, ut ex eo quoque capire ſumma ac nobiliſſima ſit. Quod ut more noſtro latiùs demonſtremus, primò de animarum à pœna damni, tum à pœna ſensûs liberatione, poſtremò de beatitudinis cæleſtis acceleratione erit agendum.

§. I.

De pœna Damni.

643. *Confertur liberatio à pœna damni cum liberatione Hebræorum ab Ægypto.* IGITUR aſſerere vel unicam animam à miſerabili illa luſtralis ergaſtuli captivitate non poteſt non eſſe eximium. Etenim non dubium eſt, quio omni aliâ captivitate ac ſervitute longè ſit funeſtior. Itaque rectè quidem Eccleſiaſticus Moyſen populi Hebræorum Salvatorem celebans, *Dilectus*, inquit Eccl. 14. *Deo, & hominibus Moyſes, cuius memoria in benedictione eſt, ſimilem illum fecit Deus in gloria Sanctorum, & magnificavit eum in timore inimicorum, & in verbis ſuis monſtra placavit.* Nempe dum eum ob plagas decem Ægypto immiſſas, Pharao & Ægyptii velut fulmen, & velut Jovem ſuum tonantem timerent. Sic enim factum, ut Moyſes tandem extorſerit ab illis libertatem Hebræorum, quos Pharao beneficiorum Joſephi immemor, & regno ſuo metuens à nimiâ gentis illius multiplicatione, opprimere conatus erat, partim graviſſimorum onerum impoſitione, partim infantium recens natorum ſuffocatione per obſtetrices, partim eorumdem in Nilum demerſione. Quibus omnibus ex voto minimè ſuccedentibus, Moyſes Ægypti victor, Hebrææque Gentis Dux præclariſſimus, immenſam hominum vim, id eſt ſexcenta tria armatorum millia quingentos quinquaginta, excepta Leviticâ tribu, & imbelli plebe, iſtâ ſervitute vindicavit.

Sed bona ejuſdem Siracidis pace dicam, qui ſuas ſatisfactiones piis manibus addicit, is plus aliquid, & laudabilius hoc in genere liberationis perpetrat. Etenim eâ ſuâ caritate, etſi non per quadraginta annos, inſtar Moyſis continuatâ, omnibus illis benefacit, atque adeò omnium mœrorem ex infandâ illâ captivitate perceptum mitigat, ac proinde pœnam damni aliquam extinguit; Et tamen authore Angelico Doctore, pœna damni minima maximam hujus vitæ pœnam acerbitate vincit: & aliunde numerus piorum manium immenſa illa Hebræorum ex Ægypto migrantium multitudine minor eſſe non poteſt; imo major ſit neceſſe eſt, quandoquidem pauciſſimi ex juſtis mortalibus in purgantia illa loca non deſcendant, & plurimi perdiu in illis commorentur: Certè Chriſtus pios manes tanto numero eſſe aſſeruit B. Margaritæ de Fortona tertii ordinis S. Franciſci, ut vix cogitatione capi poſſit. 644. *Et præfertur.* Itaque tantum, & amplius defunctorum gratiâ facit, quantum ſi Moyſis inſtar multudinem populo Iſraëlitico majorem libertate donaret, quia pœna, mœrorque, quo defunctos liberat, gravior eſt pœnâ, qua Moyſes Gentem Iſraëliticam ex Ægypto educendo liberavit. Quibus adde, quod eadem caritate licet non diuturna ſubinde aliqui è piis manibus, quibus prope nihil luendum ſupererat, carcere luſtrali eripiantur, quod tanti eſt, quanti Hebræos omnes Ægyptiacâ ſervitute eximi: præſertim, cùm minimus gloriæ gradus nihil in bonis hujus vitæ par, aut ſecundum habeat.

Quamobrem quicumque Chriſtianus homo pios manes levare conſuevit, unà 645. *Hinc defunctorum*

 cum

amator ſimilis Moyſi.

cum Moyſe *dilectus Deo, & hominibus* dici poteſt, ejusque *memoria* apud inferos illos, & Cœlites *in benedictione eſt.* Et ſanè Deus *ſimilem illum fecit in gloriâ Sanctorum*, nempe Patriarcharum, cùm patriæ illius ac gentis purgandæ verè pater ſit: *& magnificavit eum in timore inimicorum*, videlicet dæmonum, quibus tantò eſt horrori, quantò defunctis ſolatio: Illud exploratum, concini in Purgatorio canticum novum ad nova ejuſmodi hominis ſubſidia, & Deo quidem imprimis gratias agi à ſingulis ita fortè dicentibus, *Confitebor tibi, Domine, quoniam iratus es mihi, converſus eſt furor tuus, & conſolatus es me*, Iſaiæ 12. Verumtamen, & ſecundùm Deum homini auxiliatori grates laudeſque ab univerſis decantari certum eſt, hoc forſitan Davidis Regis encomio. *Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem: in die malâ liberabit eum Dominus. Dominus conſervet eum, & vivificet eum, & beatum faciat eum in terrâ, & non tradat eum in animam inimicorum eius.* Pſalm. 40.

646. *Confertur cum liberatione à captivitate Babylonis.*

Sed ea beatitudo poſtea Deo juvante latiùs eſt à nobis exponenda. Nunc Cyri Perſarum Regis Judaicum populum ex captivitate Babylonicâ liberantis figura, ampliſſimam nobis ſegetem ſubminiſtrabit laudum ejus, quam tractamus, charitatis. Atquè illa ſanè captivitas graviſſima fuit. Teſtantur id Judæi ipſi apud Prophetam Pſ. 130. ubi *ſuper flumina Babylonis ſedentes amarè flent, & plangunt.* Cur enim ſuper flumina ſedere dicuntur? Quia ut cenſet Chryſoſtomus, non in ipsâ civitate, ſed in agris degebant, quippe ad vilia opera deſtinati, ut ſervi ac mancipia, deinde ſannas & ludibria Babyloniorum indicant hiſce verbis: *Quia illic interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos, verba cantionum.* Quid enim importunius, quid gravius captivo, quàm cogi cantare: (quod animi lætitiâ geſtientis eſſe ſolet) ubi lacrimandi ac lugendi cauſa multiplex occurrit? Præterea illa vel imprecatio, vel prædictio, *Filia Babylonis miſera. beatus qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuiſti nobis. Beatus qui tenebit, & allidet parvulos tuos ad petram*: ſatis indicat Hebræorum parvulos à Babyloniis pari crudelitate illiſos, & necatos fuiſſe, ex quo reliqua in reliquos atrocitas intelligitur. Adde captivitatis illius diuturnitatem; nam integris ſeptuaginta duravit annis, donec Cyrus Babylone devictâ edoctus à Judæis Iſaiæ de ſe vaticinium aliquot ante ſeculis editum, libertatem illis, copiamque Jeroſolymam, & in alias patriæ ſuæ plagas remigrandi liberaliter conceſſit.

Porrò illius ex eâ humanitate laus ſingularis exorta eſt. nam ideò divino numine, & fauſtiſſimo omine Cyrus vocatus eſt: unde illa Iſaiæ, *vocavi te nomine tuo*, Id enim nominis Perſicâ linguâ ſolem ſignificat, ut ait Plutarchus in vita Artaxerſis Mnemonis. Et verò ſolis inſtar Hebræis fuit in tenebris captivitatis jacentibus. In quo ipſo vicem inſtrumenti Deo præbuit. Quare idem Iſaias, *Hæc*, inquit, *dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cuius apprehendi dexteram*, nempe ut eâ tamquam inſtrumento uterer ad Babyloniam expugnandam, at eo præſertim fine, ut Iſraëlem liberarem. Quo factum ut ſubdat, *Propter ſervum meum Iacob, & Iſrael electum meum, accinxi te, & non cognoviſti me.* Et pleniùs, luculentiusque poſtmodum; *poſt te ambulabunt, vincti manicis pergent, & adorabunt, téque deprecabuntur, tantum in te Deus eſt, & non eſt abſque te Deus*, ut oſtendat Cyrum à Deo motum, & velut ad ea quæ patravit actum fuiſſe; nempe ut Judæos è captivitate vindicaret: Propterea hæc de Cyro intelligunt D. Thomas, Lyranus, Forerius, *Rorate cæli deſuper, & nubes pluant iuſtum, aperiatur terra, & germinet ſalvatorem*, voluntque ſuſpiria fuiſſe Judæorum Babylone captivorum ad Cyrum aſpirantium, quem ſcilicet ex Iſaiâ ſciebant fore ſuum ſalvatorem, & tamquam rorem cœleſtem in ſummâ ſolatii inopiâ deſiderabant.

647. *Cyri magna humanitas.*

Quæ omnia humanitatem hominis ſuas ſatisfactiones defunctis tranſcribentis mirificè illuſtrant. Cùm enim luſtralis captivitas Babylonicâ longè calamitoſior ſit (nam ab ea differt, ut veritas à figurâ, & homo verus à picto) Chriſtianus ille, qui pios manes ſuâ captivitate ſolvit, multò ſublimiore ratione Cyrum illis ſive ſolem ſe præſtat. Enimverò & carceris, & mœroris purgandarum animarum tenebræ longè denſiores ſunt ac moleſtiores, ac proinde dies liberationis ſereniùs illis micat. Deinde amator ille defunctorum præclariſſimum eſt Numinis inſtrumentum. Ejus enim Deus *apprehendit dexteram*, eaque pios manes carcere educit. Et verius de eodem dicitur: *Tantum in te eſt Deus*, quia tam pretioſa divinaque eorum redemptio non niſi ope divinâ, eaque ſingulari, perfici poteſt. Denique multò potiùs ad Amatorem illum ſuum anhelent animæ, clamentque; *Rorate cæli deſuper, & nubes pluant Juſtum, aperiatur terra, & germinet ſalvatorem*: quando & illius ſatisfactio, roris & pluviæ cujuſdam cæleſtis

648. *Cui præfertur miſericordia in defunctos.*

inſtar

inſtar illis eſt *in terrâ* illâ *deſertâ, & invia, & inaquoſa*: & ipſe verè hoc pacto juſtus eſt, quippe qui Juſtitiæ divinæ pro piis manibus faciat ſatis: & re veriſſimâ *ſalvator* eſt ac redemptor, cùm lytro ſanguinis Chriſti perſoluto illos ſervitute eximat. favet autem huic expoſitioni Syrus interpres, cujus eſt hæc verſio: *Jucundamini cœli deſuper: & nubes rorent iuſtitiam*, intellige ſatisfactionem, quæ Juſtitiæ divinæ ſolvitur, *aperiatur terra, & multiplicetur ſalus*, quia ſalvatot ille, non unius, aut paucorum, ſed plurimorum veram ac divinam, immortalemque ſalutem, vel parit, vel parturit, maximè ſi per plures annos, ac potiſſimum vitæ ſpatium ſatisfactiones ſuas illis addicit. Cæterùm aſpirare animas ad ortum hujuſmodi ſalvatorum vèl inde patet, quòd iis natis ſummis incedant lætitiis, ut ſatis conſtat teſtimonio Cantipratani referentis geſtiiſſe gaudio quempiam è piis manibus, audito divinitus eum in auras editum, à quo olim erat liberandus. Cui affine aliud Viennæ in Auſtriâ ab aliquot annis accidiſſe accepimus.

649. *Item liberationi Ludovici Pii Galliæ Regis.* Sed libet alterins captivitatis Babylonicâ longè deterioris ſolutione rem hanc illuſtrare. Ludovicus Pius Caroli Magni digna ſoboles, infanda filiorum, Lotharii, Pepini ac Ludovici conjuratione, Galliarum regno exturbatus eſt. Junxerat ſe ſecundis nuptiis Judithæ, ex eaque parvulum Carolum ſuſceperat. Hanc adorti illi pugione intentato ad velum capeſſendum adegerant: & ad juramentum inſuper viro perſuadendi renuntiationem Regni. Sub hæc Ludovicus exercitum ſuum unicâ nocte totum à ſe diffluere animadvertens, pauculos fideliores, ut fugâ ſaluti conſulerent, hortatus, ipſe cum conjuge ac filiolo velut victima neci deſtinata ad filiorum inimica caſtra ſe contulit: Exceptus eſt in ſpeciem ut pater, at revera ut hoſtis impiè à filiis habitus. Et illicò perfidorum concilio coacto innocens & Dominus à ſubjectis bipedum nequiſſimis regno privatus, cogitur heu! in æde ſacrâ poſitis humi genibus affictas ſibi noxas, & impiam à filiis condemnationem legere, baltheum deponere, rei veſtem induere, poſtque velut captivus Lotharium ſequitur. En miſerrimam, & patris, & Regis ſervitutem. Si quis ex eâ utramque dignitatem illam eximat, quantis præconiis dignus! Et fuere qui eximerent; ac propterea gratiſſimam totius poſteritatis memoriam mererentur. Quis igitur non maximi æſtimet charitatem hominis animas è captivitate Purgatoriâ vindicantis, cùm hæc quoque Ludovici, etſi indigniſſima, libertatis nomine digna ſit, ſi cum ea componatur? Conſtet itaque charitatem, de qua agimus, vel eo ſolo reſpectu pœnæ damni redemptæ eſſe præclariſſimam.

§ 2.

De pœna ſensûs.

VERUM enimvero incredibilis quoque illius laus, & gloria Numinis ef- 650. *Laus miſericordiæ corporalis.*
floreſcit ex ſolutione pœnæ ſensûs, quæ ſatisfactionum in defunctos largitione etiam continetur. Nam ſi Deus ipſe eximiis præconiis celebret eleëmoſynam in pauperes, aliaque vulgaria miſericordiæ opera, quibus humanorum corporum mala propelluntur, quid de hac ingentium animæ malorum propulſatione dicet? Audi igitur illum de priori miſericordia ſic loquentem: *Dimitte eos, qui confracti ſunt liberos, & omne onus dirumpe, frange eſurienti panem tuum, & egenos, vagóſque induc in domum tuam, cùm videris nudum operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris: Tunc erumpet quaſi mane lumen tuum, & ſanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuam iuſtitia tua, & gloria Domini colliget te.* Et poſtea: *Si effuderis eſurienti animam tuam, & animam afflictam repleveris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erũt ſicut meridies, & requiem tibi dabit Dominus ſemper, & implebit ſplendoribus animam tuam, & oſſa tua liberabit, & eris quaſi hortus irriguus, & ſicut fons aquarum, cuius non deficient aquæ.* Hactenus ipſe Deus. Ubi luminis, ac matutini jubaris nominibus, charitatis ſplendorem ac decus intelligit, additque illam à *gloriâ Domini colligi*, ſive circumdari, ex mente Septuaginta, id eſt vera & divina gloria illuſtrem eſſe, tum requiem, ac ſanitatem ei ſpondet, ac denique horto irriguo, ac fonti perenni eam confert, ut ejus iterum lætam faciem, & inſuper fructuum omnium fœcunditatem ſignificet.

Si ergo de miſericordiâ in mortales hæc 651. *Maximè propria caritati in defunctos.*
vera ſint, quantò potiùs de eâ, quæ ad defunctos ſe exporrigit? Quid enim onus illud æris, quid eſuries, quid cubatio ſub dio, quid nuditas ad ignis purgantis ſupplicium? Quid igitur exemptio ab ejuſmodi miſeriis, ſi cum liberatione ab illo igne comparetur? Quantum itaque beneficium, quàm illuſtre charitatis genus eſt, quo vel unica anima tormento flammarum purgantium eripitur? Atqui fieri poteſt, ut unius preculæ, vel modicæ ſtipis beneficio eripiatur aliqua, cui perparum

luendum reſtabat, Et numquam non occidit, ut eorum, quibus ea deſtinas, vel certè aliorum, ſi fortè divino judicio priores ſubinde iis privandi cenſeantur, pœna ſaltem aliqua extinguatur. Quamobrem quis ſatis æſtimet artem illam charitatis, qua quis prece, ſtipe, aliiſque ſuffragiis cumulatis, facili negotio plurimos è piis manibus plurimum levat, aut etiam omninò liberat?

652. *Cujus vis demonſtratur.* Sed rem hanc latiùs fundamus. Author eſt Angelicus Doctor cum ſcholâ ſuâ universâ, plurimiſque aliis, minimam pœnam luſtralem etiam ſensûs, graviorem eſſe maximâ hujus vitæ: Igitur eo quidem authore plus boni ac ſolatii confert miſerrimis illis animis, qui pro iiſdem vel preces fundit, vel bolo genium fraudat, vel teruncium pauperi largitur, quàm qui ex charitate perfeciſſet, ut vel Chryſoſtomus aliquis aut Silverius ab infami ac calamitoſo exilio revocaretur, vel Jobus quiſpiam omni morborum atque ulcerum genere liberaretur, vel alius ad triremes damnatus non modò libertate, ſed etiam maximo honore donaretur, vel prædo inſignis exquiſitis ſuppliciis eximeretur. Teſtis eſt S. Polycarpus Presbyter in vitâ S. Sebaſtiani, ignem hujus vitæ, picturam quandam eſſe ignis tartarei, qui cum luſtrali idem eſt: atque adeò viſionem ab igne noſtrate umbram eſſe viſionis à purgante. Qui ergo prodigium illud fortitudinis, Joannam ab Arcu, vulgo virginem Aurelianenſem, è rogo, in quo ab Anglis conſumpta fuit, vivam eripuiſſet: aut qui Chriſtianos Romanos poſtibus extraxiſſet, in quibus pice accenſi crudelibus Neronis oculis jucundam lucem dedere; is illius viri ſententiâ non niſi umbram, ſeu imaginem exhibuiſſet illis ſolatii, quo defunctum reficit, qui vovendo ut requieſcat in pace, expiatoriam illius flammam mitigat: Demum aſſerit Cæſarius Arelatenſis, & ante illum S. Auguſtinus, Purgatorium ignem *duriorem eſſe, quàm, quod poſſit pœnarum in hoc ſæculo aut accidere, aut ſentiri, aut cogitari*: ergo pariter aſſerit eum, qui pro parente, aut conſanguineo pſalmo de profundis ex germanâ caritate recitato, eos ab acerbiſſimo illo purgantium ignium ſupplicio eximit, eoſdem levare graviori malo, quàm Diocletiani, Maximini, Valeriani, Licinii, Maxentii, aliique omnes tyranni potuerint excogitare. Quàm nobilis igitur ex eorum mente, quàm potens, quàm divina charitas in defunctos, quatenus vel ſolâ pœnâ ſensûs eos eximit!

653. *Etiã quòd Purgatorii tormenta ſint diuturniora.* Sed vix quidquam adhuc de illâ dixi. Nam diuturnitas tormentorum hujus vitæ prope punctum eſt ad diuturnitatem luſtralium. Quippe hæc ad centenos, ac centenos annos, imò ad millenos ſeſe extendunt, cùm tormenta Martyrum pleraque, ut ſummum ad paucas horas duraverint: morborum autem acerbitas, ſi diu duret, nec continua, nec maxima eſſe poſſit, atque ut ſit, ad longiorem vitâ moram non poſſit ſe porrigere. At purgantis ignis cruciatus ab Animâ ſemper ad ſenſum æquè vegeta excipiuntur: numquam intermittuntur: ad plures annos ſæpè, ſubinde ad centenos, ac millenos, ut dixi, imò ad diem uſque judicii protrahuntur. Ea igitur Charitas, quæ ſaltem ad annos aliquot illos contrahit par illi charitati eſt, quæ mille, ac mille homines ab horario incendio vindicaret, cùm mille, ac mille horæ complurium annorum ſpatio comprehendantur. Sed fac quempiam è defunctis ab unius ſolummodo diei pœnis tuâ vel prece, vel ſtipe aſſeri, quot in die numerãtur horæ? quot in horâ minuta? quot in minutis partes, etiam notabiles, illis præſertim quibus præ tormentorum acerbitate dies pro anno eſt? Quàm illuſtris, amabo, ea caritas, quæ patrem, matremve vel ad unicum diem tantis malis quolibet hujus vitæ ſupplicio majoribus liberat!

Quare ſi Princeps ille medicorum Galenus omnium laudibus celebratur, quòd in ægros omnes, etiam pauperes & abjectos, eſſet humaniſſimus, & quà conſiliis, quà ſcriptis de genere humano benè mereri ſtuderet. 654. *Collatio hujus caritatis cum aliis.* Si populus Genuenſis ab Andreâ Auria Gallis ejectis in libertatem Anno 1528. aſſertus, præclaram, atque adeò perenni gratiſſimorum animorum teſtificatione illuſtrem legem rogavit, quam Decuriones cunctis ſuffragiis ſanxere, ut Auriæ ſtatua Coloſſeæ magnitudinis è Lucenſi marmore decerneretur, cujus baſi inſcriberetur hic titulus, Andreæ Auriæ civi optimo, fæliciſſimoque vindici, atque authori publicæ libertatis Senatus, populuſque Genuenſis poſuit. Si denique Divi Soſpitatores, ut Sebaſtianus, Rochus, Drogo, aliique permulti, tanto apud mortales in pretio ſunt, quantis laudibus digni erunt amatores ac vindices piorum manium, quàm celebres apud Cælites, quàm cari ipſis defunctis!

Pone tibi ante oculos Abrahamum ex 655. *Gratiſſimus piorum manium animus.* igne (in quem à Chaldæis injectum fuiſſe tradunt Hebræi, nec improbat Hieronymus, & ſentire videtur Eccleſia) prodigio, & miniſterio Angelico eductum. Pone Lothum ab Angelis cum domo ſua è Sodomæis flammis ereptum. Pone demum ante oculos tres illos pueros Sidrach, Miſach,

ſach, & Abdenago, in igne Babylonico illæſos. Tum in mentem ſubeat, Angelum cum iis poſtremis in fornacem vultu radiante deſcendiſſe, in eaque afflaſſe ventum roſcidum, quo vis ignis à pueris depulſa, & ii mirè recreati ſunt. Deinde eos ipſos Spiritu Sancto afflatos hymnum inter flammas diviniſſimum Deo decantaſſe: Sic enim Scriptura. *Angelus autem Domini deſcendit cum Azaria, & ſociis in fornacem, & excuſſit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis, neque contriſtavit, nec quidquam moleſtiæ intulit. Tunc hi tres, quaſi ex uno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornace dicentes. Benedicite Anania, Azaria, Miſael Domino, laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula, quia eruit nos de inferno, & ſalvos fecit de manu mortis, & liberavit nos de medio ardentis flammæ, & de medio ignis eruit nos. Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia eius*: Pone, inquam, hæc tibi ante oculos, & mihi crede, ita concinit anima, quam Purgatorii Amator vel levat, vel liberat. Nempe gaudio ſimul & igne perfuſa liberatorem ſuum ſummis laudibus in cœlum extollit, eum pro Angelo habet, charitatem ejus ſatis prædicare nequit. Denique illius primarium authorem, incentoremque, quantum fas eſt celebrat: Et iterum mihi crede, longè plus gratiæ acceptum refert ſuo vindici, quàm & Abrahamus, & Lothi familia Angelis eductoribus, & tres illi pueri liberatori Genio retulere: quià profectò multo majus beneficium eſt amatoris piorum manium animam longo præſertim Purgatorio aſſerentis, quàm omnium iſtorum Angelorum in ſuos clientes extiterit.

656. *Quorum liberator Chriſto ſimilis.* Quare non jam Angelo comparem noſtrum Amatorem: ſed Chriſto Redemptori, cujus ſpeciem præferebat ille, qui tres pueros ſervavit: de quo Nabuchodonoſor, *Ecce video*, inquit, *quatuor viros ſolutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis eſt: & ſpecies quarti ſimilis filio Dei*, id eſt, Chriſti, quem quatenus eſt Verbum Patris, etiam ante aſſumptam Humanitatem apparuiſſe ſpecie humanâ qualem poſt geſſit, locutúmque cenſent Tertullianus, Hilarius, Auguſtinus, Rupertus, & alii: Et ſanè aptiſſimè quadrant noſtro defunctorum Amatori illa Chriſti de ſeipſo apud Iſaiam c. 6. *Spiritus Domini ſuper me. Eo quòd unxerit Dominus me: Ad annuntiandum manſuetis, miſit me: ut mederer contritis corde: & prædicarem captivis indulgentiam, & clauſis apertionem: ut prædicarem annum placabilem Domino, & diem ultionis Deo: ut conſolarer omnes lugentes.* Etenim dubium eſſe non poteſt, quin ſtudium illud piis manibus opitulandi, à Spiritu Sancto afflatum ſit, atque à Patre miſericordiarum, & totius conſolationis inditum. Deinde manſueti illi, ſive, ut græca ferunt, pauperes, rectè peſunctos fideles ſignificant, quippe quibus nihil eſt vel manſuetius in cruciatibus derferendis, vel egentius. Quid verò excogitari poteſt iis triſtius, cùm criminum dolore magis, quàm flammis urantur? Aut quibus captivi nomen melius convenit, quàm iiſdem? Quare cùm illis Amator noſter ſecundùm Chriſtum libertatem procuret, meritò encomia illa Servatoris illi accommodes, ut & defunctis pacem annuntiet, & eorum dolori medeatur, & veniam obtineat, & jubilæum impertiatur, & ſupremum ultionis diem, ineuntemque ſolatii & gloriæ æternitatem prædicet. Ex quibus demum conficies amatorem piorum manium ob liberationem à minimâ damni, aut ſenſûs pœnâ, quam preculâ, aut exiguâ ſtipe conſequitur, omni laude ſuperiorem eſſe.

ARTICULUS IV.

Ejuſdem charitatis excellentia ex dignitate gloriæ cœleſtis, quæ defunctis procuratur.

DE miſericordiæ præſtantia optimè philoſophati ſunt duo Græciæ Catholicæ lumina Gregorius Nazianzenus ac Nyſſenus. Ille quidem orat. de pauperum cura, *Nihil*, inquit, *tam divinum habet homo, quàm de aliis benè mereri, tametſi ille*, Deus ſcilicet, *maiora, hic minora beneficia conferat, uterque nimirum pro ſuis viribus. Fac calamitoſo ſis Deus, Dei miſericordiam imitando.* Nyſſenus verò l. de Beatitudinibus. *Si miſericordis*, ait, *appellatio, Deum decet, ad quid aliud te ſermo Dei hortatur, niſi ut Deus fias, tamquam inſignitus propria nota Deitatis?* Itaipſe. Cauſa porrò hujus pronunciati eſt, quòd ea potiſſimùm virtus eſſentiam, ac velut definitionem Dei deſignet; quam divinam eſſentiam in independentia Theologi conſtituunt. Hoc enim ipſo quo quid intelligitur non pendere ab alio, intelligetur quoque nihil eſſe à quo limitetur, atque adeò 657. *Miſericordia quid divinum eſt.*

eſſentiâ ac naturâ eſſe infinitum, ac propterea cætera intelliguntur ab eo pendere: Atqui miſericordia & ſufficientiam ac copiam denotat (cùm habeat, quo aliis benè faciat) & aliorum, nempe miſerorum, à ſe dependentiam. Niſi fortè malis, nihil melius Deum repræſentare miſericordiâ, quòd ipſe nullum è divinis attributis, unde cognoſci poſſet, crebrius ac luculentius hac in vitâ oſtenderit, quàm benignitatem, ac miſericordiam. Quo factum ut Eccleſia ſic illum oret: *Deus cui proprium eſt miſereri ſemper, & parcere.*

658. *Præſertim miſericordia in defunctos.* Quod ſi verò quævis miſericordia quid divinum eſt, ſi miſericors homo eſt Deus, is maximè hoc nomine dignus eſt, qui in pios manes exercet miſericordiam. Nec enim majus beneficium illis conferri à quoquam poteſt, quàm gloria cœleſtis: quæ perfecta infiniti Numinis poſſeſſio eſt. Complectitur enim tum viſionem ejus beatificam, tum amorem gaudiumque beatificum, tum alia quæ ſimul cum his ex viſione illa quadam velut naturæ neceſſitate feliciter erumpunt. In quorum aggregatione quis non videt unam & expreſſiſſimam imaginem Divinitatis? Quis deinde non intelligit ab Amatore illo defunctos effici Deos? Etenim ille ipſe eſt, qui ſatisfactionum ſuarum tanquam alis illos in cœlum ſubvehit; ille eſt, qui earundem velut clavibus illud eis ſic aperit, ut ingreſſum prohibere ne Deus quidem poſſit, aut ſui conſpectum negare, cùm promiſſum eis fructum nequeat non præſtare. Ex quibus patet ipſummet Amatorem quendã Deum eſſe. Et certè quod Jeroſolymæ cæleſti facturum ſe Deus ipſe pollicetur, dum ait Iſaiæ 66. *Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi fluvium pacis, & quaſi torrentem inundantem gloriam gentium: quam ſugetis: ad ubera portabimini, & ſuper genua blandientur vobis:* ubi ſummis gaudiis, ſummaque gloria afficiendam cæleſtem ſolymam indicat, ejuſque cives tenerrimorum inſtar filiorum à Deo ipſo habendos: hoc, inquam, & ejuſmodi alia defunctis præſtat Amator ille, quia horum omnium vera cauſa eſt. Accidit, quod eoſdem velut dominos Numinis efficiat. Nam Chriſtus Lucæ 12. *Præcinget ſe*, ait, *& faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis*, nempe beatis cœli incolis: atque adeò illis, quos noſter Amator ope ſua cœlo inſeruerit.

659. *Cum faciat illos cœli Reges, aut Reginas.* Itaque non mirum ſi Apocal. 5. Reges ſe pronuntient (nam *Fecit nos*, inquiunt, *Deo noſtro Regnum, & Sacerdotes, & regnabimus ſuper terram*) cùm *Regi ipſi ſæculorum immortali, & inviſibili* velut dominentur, quando eum habent ad obſequium ſuum ſemper paratum. Et minus admirabile eſt, quod Chryſoſtomus Homil. 33. ad populum tradit, *melius eſſe hanc artem dandi eleëmoſynam noſſe, quàm Regem eſſe, & diademate coronari*: cùm eleëmoſyna, ſi defunctis detur, eos ipſos cœli Reges efficiat. Præſertim cùm regium palatium illis aperiri curet, ad eumque ſpectent illa Davidis; *Attollite portas, Principes, veſtras, & elevamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ.* Sanè qui patrem, aut matrem, aut amicum, aut alium quemvis ſuis ſatisfactionibus impertit, dicere illis videtur, quod Iſaias c. 53. *Oculi tui videbunt Jeruſalem civitatem opulentam, tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit, nec auferentur clavi ejus in ſempiternum, & omnes funiculi ejus non rumpentur, Quia ſolummodò ibi magnificus eſt Dominus noſter, Locus fluviorum, rivi latiſſimi, & patentes.* Quaſi dicat: Eia benè ſpera: ope divinâ, precibus meis impetratâ ſpectabis brevi Cæleſtem illam Jeruſalem, imò & tabernaculum, ſeu palatium perenne, quod tibi paratum eſt: Quod quidem adeò magnificum, ut Deus omnium conditor præ illo nihil magnificum feciſſe videatur. Quin eadem ope *intrabis in gaudium Domini tui.* Cùm igitur Amator noſter hanc cœleſtem ac infinitam excellentiam piis manibus, & multis quidem conferat, ingentem inde dignitatem ſortiatur, neceſſe eſt. Nam ſi apud mortales quicumque nonnullâ affinitate vel Regem, vel eam attingunt quæ in Regis Sponſam aſſumitur, dignitatem inde non vulgarem accipiunt; quantâ piorum manium Amator florebit apud Deum dignitate, quem charitas ſua animis à ſe ad cœlum, atque adeò ad regnum ſive ad divinas nuptias provectis, intimè conjungit. Eſther quidem Regina ab avunculo Mardochæo ad regnum provecta, eum adeò coluit, ut ſine illius nutu ac conſilio nihil ageret, tandemque Amano in crucem ſublato ad proximam Regi Aſſuero celſitudinem promoveri curaret. An verò nos amantiſſimis illis cœli Reginis imparem grati animi ſenſum ineſſe arbitrabimur? An non immenſo amplius exſpectabimus à divino Aſſuero, qui Eſtheri, ſeu Sponſæ ſuæ non dimidium regni ſui, quemadmodum ille Aſſuerus, ſed totum ipſum cœleſte regnum *ex nimiâ*, ut loquitur Paulus, *charitate* promiſit, & impertit? 660.

Vnde amor Chriſti. & defunctorũ in liberatorem. Nam ſi adeò Sponſam adamat, illum quoque qui eam carceris ſquallore, flammiſque ereptam, ſoſpitem, ac fulgentem ei ſiſtit,

ei ſiſtit, & quodammodò donat, vehementer adamet, oportet. At quanto amore? Siquidem Amatoris piorum manium ope perficitur, ut divinus Sponſus his ſacri Epithalamii carminibus Sponſam cœlum ſubeuntem ſalutare poſſit: *Tota pulchra es, amica mea, & macula non eſt in te. Veni de Libano Sponſa mea, Veni de Libano, coronaberis de capite Amana, de vertice Samur, & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.* Cant. 4. Enimverò maculæ, quibus Sponſa priùs notabatur, per illum Amatorem deletæ ſunt: Per eumdem habet illa, quod venire poſſit *de Libano*, qui candidum ſonat, apteque Purgatorium denotat, in quo animæ dealbantur; per eumdem habet, quod veniat *de capite Amana*, quod vocabulum nutricem ſignificat, proptereaque etiam Purgatorium indicat, quippe in quo flamma perennis, & ſpes piorum manium continenter alitur. Ejuſdem ſubſidio venit *de vertice Samur*, quod mutationem lucernæ innuit, quia in Purgatorio longè alia lux ânimis affulget, cùm divina æternaque multò pluris, quàm in vivis æſtiment: quamquam quia ea lux adhuc obſcura, ideò è lucernâ prodire dicitur. Ejuſdem ope venit *de Hermon*, quod vocabulum anathema ſignificat, quia in Purgatorio animæ velut anathemate percuſſæ, & à Sponſi conſpectu alienæ detinentur. Neque ratio *montis* Purgatorio malè convenit, etſi deorſum ſito: quia ex eo pii manes proximè cœlum conſcendunt. Denique per eumdem habet Sponſa ut *veniat de cubilibus leonum, de montibus pardorum*: Quippe quòd dæmones, veri ſanè leones ac pardi, ſævitiâ ac voracitate, ſubinde in Purgatorio ſtabulari, & aliquos ſibi olim nimis obſecutos punire dicantur. Poſtremò habet per illum, *ut gloria, & honore* in oculis omnium cœlitum *coronetur*. Quamobrem qui divino Sponſo, ac Sponſæ tot gaudiorum fons eſt, non poteſt non utriſque in ſummo eſſe amore. Cùm igitur amantiſſimus ille Sponſus, ubi dixit Proverb. 7. *Ego diligentes me diligo*, ſtatim addat, *mecum ſunt divitiæ, & gloria, opes ſuperbæ, ac iuſtitia*: ac paulò poſt, *in viis iuſtitiæ ambulo, in medio ſemitarum iudicii, ut ditem diligentes me, & theſauros eorum repleam*, quanta gloria, quàm ſuperbæ opes, quanta celſitudo manent Amatorem illum, quippe Sponſum & Sponſam ita diligentem? Accedit quod idem patrem, matremque Sponſæ ſe exhibeat, quia vitæ meliori ac cæleſti eam generat: fratrem quoque, quia illi ferè alterum reipſa ſe demonſtrat; ſororem inſuper, quia teneritudine commiſerationis ac benevolentiæ in illam ſuæ complectur. Qui ergo tot nominibus ac modis illas cœli Reginas ſibi obſtringit, quo apud eas loco futurus eſt, quantâ gratiâ apud Deum ac Cœlites valiturus?

Quibus addo, quod eadem charitas eâdem operâ pios manes ornet perfectâ filiorum Dei dignitate, (quæ in perfectâ cum ipſo Deo ſimilitudine ſita eſt,) & inſuper paternâ hæreditate Regnoque donet. De hac dignitate agit in ſuo Evangelio Joannes, authoribus Dionyſio, & Caietano, dum ait, *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri*. De eadem apertè loquitur Paulus cùm ait Rom. 8. *Adoptionem filiorum Dei exſpectantes.* De eadem intelligenda Eccleſia, dum ſic orat: *Deus qui fidei ſacramenta in Unigeniti tui glorioſâ transfiguratione, Patrum teſtimonio roboraſti, & adoptionem filiorum perfectam voce delapſâ in nube lucidâ mirabiliter præſignaſti.* Etenim adoptio ejuſmodi duplex eſt, Imperfecta altera, & occulta, qualis in terris; altera perfecta, quæ in cœlo obtingit: ubi per lumen gloriæ, ac viſionem beatificam multò ſimiliores Patri æterno reddimur. Quare Joannes Ep. 1. c. 3. *Cariſſimi*, inquit, *nunc filii Dei ſumus, & nondum apparuit quid erimus: ſcimus autem quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt.* Hanc igitur perfectam filii Dei adoptionem piis manibus procurat eorum Amator. Quare cùm D. Leo Serm. 6. de Nativitate de priore adoptione hæc intelligat, *Omnia excedit hoc donum, ut Deus hominem vocet filium, & homo Deum nominet patrem*: Cùm de eadem agens Gregorius Homilia 6. in Ezechielem, ſic exclamet, *Quid hac poteſtate altius? Quid hac altitudine ſublimius dici poteſt*; Quid ipſi de Amatoris animarum eo, quod tractamus, dono; quid, inquam, de perfectâ illâ adoptione dicerent? nos verò quanti beneficium illud æſtimare, quibuſvè laudibus ſatis celebrare poterimus authorem illius charitatem? Etſi enim Chriſto Redemptori ea laus primariò debeatur, voluit tamen ut & benevolis in pios manes mortalibus communicaretur, cùm re ac veritate cæleſtem gloriam illis procurent.

661. *Qui iiſdem confert perfectam filii Dei dignitatem.*

Neque verò dicas non tam impertiri defunctis cæleſtem gloriam, quàm iis aliquando debitam accelerari, nam ſi acceleretur, ergo illius poſſeſſio tribuitur, vel ad annum, vel ad biennium, triennium, plus, minuſvè. Porrò poſſeſſio tanti boni, vel breviſſima, digna eſt, ut ſuperiùs

662. *Etſi tantum accelerari videatur.*

periùs dicebamus, quæ perpeſſione omnium hujus vitæ malorum, & traditione omnium ejuſdem bonorum ematur. Quid annua, quid biennalis, quid triennalis poſſeſſio? nonne amplitudo mundi hujus, ſeu Pontificia, ſeu Imperatoria, ſeu Regia, quæ tanti fieri ſolet, frequenter non tam diu durat? Deinde minus grave eſt ſupplicium, quod animæ in Purgatorio perferunt, quàm ſit læta, fælix, atque expetenda cœli beatitudo, quam mortalium ope conſequuntur: quis verò non plurimi æſtimet luſtrales rogos, ad annuum, aut biennale ſpatium tolerare, vel evadere, cùm tanti ſit apud mortales, rogum prope momentaneum aut pati, aut evitare? Quid dicam nonnullas animas ad cœleſte Regnum ope piorum mortalium promoveri, decennio, vicennio, trecennio, & amplius, priuſquam per ſe illud adeptæ fuiſſent; quanto tempore vix imperia humana tenentur? His adde gaudium, & gloriam quandam æternam ex eâ acceleratione in eos, qui eâ fruuntur, derivari. Cùm enim toto eo tempore, & intimè Deum ament, & dilaudent, & ad omne illius obſequium ſint paratiſſimi, nemo dubitare poteſt, quin & à Deo redamentur, & ideò totâ æternitate redamandi ſint, & ipſi propterea eadem æternitate totâ lætaturi, & gratias pro acceleratione maximas acturi, non Deo dumtaxat, ſed & nominatim vindicibus ſuis, ac redemptoribus. Ergo ex hoc quoque capite ingens gloria manat hujus charitatis, & Amatoris piorum manium decus incomparabile refulget.

663. *Illa charitas torques eſt aurea.* Quamobrem ô quiſquis hæc legis, quiſquis veræ apud Deum & Cælites gloriæ es ſtudioſus, moneo te Verbis Sapientis Proverb. c. 3. *Fili mi, ne obliviſcaris legis meæ, & præcepta mea cor tuum cuſtodiat; longitudinem enim dierum, & annos vitæ, & pacem apponent tibi.* Quænam ſiquidem ea lex, niſi amoris, ac miſericordiæ? ſubdit enim proximè, *miſericordia, & veritas non te deſerant*: quæ ſic Vatablus vertit: *beneficentia, & fides*, ſeu fidelitas *non deſerant te*: Et nos eam fidem accipere poſſumus: quæ ut plurimum piis manibus debetur, quibus utique à ſuperſtitibus ſolet ſubſidium ſponderi, quæve per ſe omnium eſt illuſtriſſima. Quamobrem ſic proſequitur, *circumda eas gutturi tuo*, nempe ad inſigne divinæ nobilitatis. Ita enim Chriſoſtomus in Epiſtolam ad Philippenſes; *Adapta*, inquit, *eas collo tuo, ſicuti divitum liberi circa collum bullam habent auream, illámque numquam deponunt, utpote quam tamquam nobilitatis ſuæ inſigne geſtant: ita & nos eleemoſynâ ſemper amicti endi ſumus, ut oſtendamus nos benigni, & miſericordis patris eſſe filios, qui ſolem ſuum exoriri facit ſuper bonos, & malos*: Et inferius, *Circumdemus*, ait, *nobis iſtum ornatum. Torquem faciamus auream: eleemoſynam dico, dum hic fuerimus; quamprimum enim hæc ætas tranſierit, nullus amplius eius erit uſus.* Hæc Chryſoſtomus. quæ de miſericordia in defunctos potiſſimum rata ſunt: cùm torques principatus ſit indicium, & hæc miſericordia non modò ad Regnum evehat pios manes; ſed & miſericordes. Quare ſequitur in Sapiente: *Deſcribe ea in tabulis cordis tui, & invenies gratiam, & diſciplinam bonam coram Deo, & hominibus*: quæ demum gratia parens eſt gloriæ, & diſciplina docet regium in hac vitâ inducere animum, & parat in cœlo ſolium, regnumque ampliſſimum.

ARTICULUS V.

Excellentia ejuſdem charitatis quatenus in cœlum præmittit animas Deum ſuo loco ac nomine laudaturas.

CHARITAS, quam prædicamus, partim animas purgandas reſpicit (de quo reſpectu hactenus egimus) partim Deum, cujus in gloriam omnis illa acceleratio beatitudinis defunctorum redundat, partim denique nos ipſos, qui eam exercemus, quippe quorum etiam maximo bono eadem acceleratio cedit. Enimverò noſtra eorumdem operâ, Deum opt. Max. ſummopere amant, celebrantque, atque adeò ſummam illi gloriam tribuunt. Atqui ſi verum eſt, ut eſt, Philoſophorum ſcitum, quòd eſt cauſa cauſæ, nempe neceſſariæ, eſt etiam cauſati cauſa. Cùm igitur cauſa ſimus acceleratæ beatitudinis, conſequitur ut ſimus pariter cauſa omnium amoris ac laudis actuum, quos toto illo ſpatio eliciunt, quandoquidem neceſſitate quadam eos eliciant, quia bonum immenſum intimè cognitum non poteſt non ſummopere adamari ac laudari. Adde orationem pro piis manibus, & tranſcriptionem noſtræ ſatisfactionis eò deſtinari, ac tendere, ut beatitudine brevi fruantur, atque adeò ut ſimul amori beatifico, ſimul divinis laudibus continenter incumbant. Quamobrem id omne & amoris, & laudum divinarum, verè dici poteſt à nobis proficiſci, 664. *Sumus cauſa cur defuncti Deum laudent in cælum.*

proficiſci, & noſtro nomine ac loco Numini reddi. Quibus adjunge pios manes, & mentem illam noſtram ſcire, & approbare: Deum item ipſum, cùm ex caſto ejus amore profluat, eam amare & admittere. Quemadmodum ergo, qui muſicos in ædem aliquam mittit, ut ſuo nomine Deum concinant, is eorum vocibus illum canit; maximè ſi & ipſi muſici ejuſdem ſint mentis: Sic quoque tota eorum muſica nobis aſcribetur, non modò merito noſtro, ac procuratione, ſed maximâ quoque eorum voluntate: nequeunt enim non eſſe gratiſſimi ac benevolentiſſimi.

665. *Et ut teporem noſtrum ſuppleant.* Id verò caritatem illam in vitâ functos nimium quantum commendat. Primùm enim quàm dulce ac jucundum nobis, alioqui tepidis, ac frigidis potius Numinis ſervis eſſe debet, plures habere, qui operâ noſtrâ ipſum idem Numen ferventiſſimè ament, laudentque amantiſſimè; Nam numeremus ſi libet cum noſtro Jacobo Alvarez de Paz lib. 5. P. 3. c. 31. detrimenta operum tepidorum. *Primum Deum non placant: 2. Angelorum, & Sanctorum iram merentur: 3. dæmones ad riſum, & contemptum provocant: 4. minimè ipſum operantem perficiunt: 5. maiorem in dies perfectionis aſſequendæ difficultatem inducunt: 6. tempus ferè ſine fructu conſumunt,* Ita ipſe. Quorum omnium cauſas non ægrè poteſt quiſque invenire. Sed his adjiciamus inſuper jacturam temporis, & velut vitæ noſtræ interruptionem à ſomno neceſſario ac ſuperfluo exortam. Addamus impedimenta Deo vacandi, ex negotiis curiſque forenſibus; quantulum reſtabit quod ad Numinis gloriam cedat? Nonne de nobis ratum eſt illud Sapientis Proverb. 10. *Egeſtatem operata eſt manus remiſſa?* Revera enim plerique noſtrum utique cæleſtium egeni, Deo perparum reddimus, cui tamen omnia plurimis nominibus debemus. Itaque juvat nos in cœlum animas legare, quæ nomina noſtra diſſolvant, & Deum nobis placent, & Cælitum gratiam demereantur, & pudore dæmones ſuffundant, & nos ad perfectionem favore ſuo provehant, ac denique noſtram laudis divinæ inopiam abundè ſuppleant.

666. *Efficaciùs quàm ſi locaremus muſicos.* Vide porrò quàm id egregiè noſtra in defunctos charitas præſtare poſſit. Perſpectum eſt enim imprimis efficaciùs ab eâ perfici ut laudetur Deus, quàm ſi grandi ære muſicos ac cantores conducas, ut tua causâ Deum concinant. Nec enim quantiſlibet impenſis tuis eorum libertatem ſic emes, ut non integrum eis ſit, & fortè deliberatum, non tam Deum cantu ſuo, quàm artem ſuam celebrare, imò nequaquam Dei, ſed nominis ſui captare gloriam.

Jam qui cœnobia exſtruxere ad cantum perennem Numinis, quique ea legibus ſuis ac cerimoniis inſtruxere, ut Auguſtini, Benedicti, Bernardi, ſecuriores quidem ſunt de piâ cantorum ſuorum, utpote religioſorum, voluntate; ſed tamen & ipſa inconſtans eſt, & in vitium curva, pronaque: & licet eorum laus Eccleſiæ, quæ Deo, ac Sponſo ſuo Chriſto ſemper gratiſſima eſt, nomine numquam non placeat, tamen plurimum ornamenti ex illâ decerpit, multorum vanitas, oſcitantia, mentis evagatio, curioſus aſpectus, prava cogitatio, & hujuſmodi. At ea Numinis laus, quam procurat charitas in defunctos, certa prorſus & integra eſt, nec umquam ullo vel vitio deformis, vel tempore interrupta: hoc igitur reſpectu clariſſima eſt. 667. *Aut qui cœnobia exſtruunt.*

Denique dum tres illi pueri Babylonici cum reliquis rebus conditis Angelos invitant ad grates Numini, laudeſque decātandas: dum Vates Regius multis locis eoſdem ad idem munus provocat, certi quidem ſunt Sanctos illos Genios propter prolixiſſimam in Deum voluntatem partibus ſuis non defuturos, (& eadem ratio eſt cæterorum Cœlitum idem volentium ac petentium) ſed illud non tam eſt cauſam eſſe efficacem laudum Angelicarum, quàm precariò eas obtinere. At charitas illa, quam pertractamus, cùm pios manes in odæum cæleſte introducat, ubi non poſſunt non velle Deum prolixiſſimè laudare, ipſa verè efficit ut laudent. 668. *Aut qui Angelos ad Deum laudandum invitant.*

Sed puſilla ſunt iſta ſi cum dicendis conferantur; licet enim in Cœnobiis certò, ac ſemper, & optimè celebraretur Deus, tamen eadem caritas procurat Deo laudes præcellentiores quàm in Cœnobiis tam Monachorum, quàm Monialium concini poſſint: nam etiam in Purgatorio animæ Deo gratiſſimæ, ſuo propterea grates ex amore rependent: porrò earum amor, ac lætitia ex amore manans, excellentior eſt amore mortalium, cæteris paribus, & numerus piorum manium longè frequentior eſt numero Monachorum, & Monialium. Ex quibus conficitur ejuſmodi in purgantes animas beneficentiâ provocari pios manes ad plures ac gratiores Dei laudes, quàm in Cœnobiis à perfectiſſimis quibuſque viris ac fœminis proficiſci poſſint. 669. *Laudant Deum defuncti excellenter.*

Illuſtrantur hæc ex Joanne de Lugo quem eminentiſſima ſapientia ad ſacram purpuram è Soc. Jesu evexit. Is enim diſp. 26. de pœnit. Sect. 20. poſtquam quæſiit, an ſuffragium, quod pro uno defuncto 670. *Uno adjuto cæteri omnes Deum laudant.*

 offertur

offertur, proſit indirectè aliis defunctis, affirmat. *Quia*, inquit, *animæ illæ habent invicem maximam unionem charitatis, & dilectionis mutuæ: quare neceſſe eſt, quod omnes gaudeant de ſublevatione alterius, & de remiſſione ei conceſſa: ergo habent omnes lætitiam aliquam accidentalem de illo ſuffragio, ergo aliquod ſolatium, & per conſequens aliquam pœnæ diminutionẽ. In quo ſenſu non video inconveniens, quod hoc ſolatium accidentale concedatur in aliis, ita ut per accidens habeant aliquod accidentale levamentum perſeverante pœna eſſentiali, ut ita dicam, in eodem rigore, Nam ſicut non omnia gaudia accidentalia, quæ beati habent in cœlo, neceſſe eſt, quod oriantur ex menſura meritorum, & beatitudinis eſſentialis, ſed poſſunt provenire aliunde, imo & poſſumus noſtris orationibus ea illis impetrare*, ut fatetur Suarez Tom. de Rel. 1. de orat. cap. 14. *poſſumus etiam eos noſtra converſione lætificare, ſic poſſumus dare occaſionem alicuius ſolatii accidentalis animabus*. Hæc de Lugo. unde conficias uno è piis manibus adjuto, cæteros omnes in Dei laudes gratesque exilire.

671. *Laus, & amor patriæ eſſentiâ præſtãtior quàm viæ.* ·Sed ecce paradoxum profero longè etiam illuſtrius: iſtud mihi ſuggerunt Theologi, qui ut diximus num. 151. amorem patriæ eſſentiâ perfectiorem eſſe volunt amore viæ. Quoniam ſicut colorum notitia quam cæcus accipit ex auditu, planè diſſimilis eſt, & ſupra quàm dici poteſt cedit eorumdem notitiæ quam percipit oculatus ex viſu: ita Numinis notitia per fidem nimium quantum cedit ejuſdem notitiæ per beatificam viſionem perceptæ: atque adeò divina bonitas per viſionem clariſſimè repræſentata prorſus alia eſt à ſeipſa obſcurè cognitâ per fidem; & quod hinc conſequens eſt, planè diverſum atque excellentem parit ſui amorem, ac proinde eſſentiâ ſuperiorem. Ex quâ plurimorum, nominatimque Angelici Doctoris ſententia concludit noſter Leſsius, *Amorem Dei in patriâ eſſe incomparabiliter perfectiorem, quàm poſſit eſſe ullus in viâ, neque hunc amorem etiamſi creſcat ſine fine, poſſe umquam exæquari amori patriæ; qui tam ſublimis, divinus & admirabilis eſt quàm ipſa viſio, & tantum ſuperat omnem amorem viæ, quantum viſio omnem cognitionem*. Hæc Leſsius. Ex quibus facilè eſt prope immenſam ejus, quam prædicamus, caritatis laudem colligere. Cùm enim perficiat ut plurimi è piis manibus, celeriùs emigrent in cœlum, ibique Deum divino ejuſmodi amore complectantur, pariter efficit, ut divina illa bonitas ſupra quàm dici aut concipi poteſt, puriùs, excellentiuſque ametur à plurimis, quàm amari à mortalibus poſſit. Quare cùm actuum illius amoris ſinguli illâ incomparabili præſtantiâ polleant, & cùm ſingulis momentis multiplicentur, idque ab aliquibus decennio, ab aliquibus octennio, ab aliis fortè diutiùs, cùm denique abſque eâ caritate fuiſſet, tam præclaris, tamque multis amoribus Deus in æternum privatus eſſet; quæ lingua, quæ mens vel Angelica, caritatis noſtræ excellentiam pro meritis poſſit extollere? Et ſi amoris beatifici tam auguſtum ſit decus, tam incomparabilis claritudo, & aliunde par amori laus Cœlitum ſingulis pariter momentis iteretur, & utraque conjuncta ſit non impari gaudio beatifico; quis eamdem noſtram caritatem eorum fontem ſatis æſtimare queat?

Sed licet hoc adeò eximium videatur, tamen alio reſpectu longè apparebit ſublimius: nam fac religioſum de vulgo hominem, id eſt, ex mediocriter dumtaxat bonis, qui non timore pœnæ, ſed cœli, aut virtutis, aut etiam ſubinde Numinis amore. ducitur, è Purgatorio tuâ ope, ut fieri pronum eſt, liberum cœlo inſeri. fac eum ſeptuaginta vixiſſe annis, & à vigeſimo ætatis anno, quo religionis habitum induit, centenos in ſingulos dies actus virtutis elicuiſſe; Agè quis numerus futurus eſt actuum virtutis ab ipſo toto ſpatio religionis editorum, & quod ei conſequens eſt, quis numerus graduum gratiæ gloriæque ab eo acquiſitorum? cognoſcere aves? aio futurum millionem, & octinginta viginti ſeptem millia actuum, & ducentos; ergo cœlum ingrediens Deum perfectiùs laudabit, & amabit, quàm millio & octingenta viginti ſeptem millia infantium ſtatim à baptiſmo mortuorum, quia eorum ſingulorum gratia gloriaque non æquat primum gratiæ gloriæque augmentum, cùm ſit prima, primusque ejus gradus, qui ex ſententia D. Thomæ poſterioribus eſſentiæ perfectione cedit: atque ut ſic non cedat: tamen minimus gradus ſufficit ad animam originali culpâ purgandam, filiamque Dei creandam, cùm ex cœli, aut Dei amore major gratia proficiſci debeat. Ac proinde univerſorum gloria cedit gloriæ viri iſtius Religioſi. Quare qui hunc precibus ſuis aliiſve pietatis exercitiis celeriùs promoverit ad gloriam cæleſtem, vera fuerit cauſa licet partialis illius tantæ gloriæ, atque adeò (abſit verbo invidia; & verum liberè eloqui liceat) procuraverit pro eo tempore quo ejus ingreſſum cœli acceleraverit laudes Numinis præſtantiores, quàm millio, & octingenta viginti ſeptem Cœlitum millia toto

672. *Laus eveheñtis virum probum in cælum.*

lia toto eo tempore, puta anno, aut biennio, poſſint Deo concinere, qua laude charitatis in defunctos quid dici poteſt admirabilius, quid ad ſolatium noſtrum, & veram gloriam Amatoris defunctorum præſtabilius? eſt tamen aliquid.:

673. *Quid ſi vir ſanctus liberetur?* Vis illud noſſe? en ſubjicio oculis. Age pone ab eo Amatore flammis eximi virum è perfectis aliquem; is quippe & faciliùs eximetur, quòd parum debeat, & Amatori piorum manium longè amplius gloriæ tribuet. fac enim & illum ad quinquagenos ab ingreſſu Religionis annos vitam produxiſſe, fac millenos in ſingulos dies puriſſimi amoris actus concepiſſe. Poſt exactos ætatis quinquagenos, cumularit amoris actuum circiter undecim milliones, ſive centies & decies centena millia: ac proinde ſingulis momentis tantum Deum amabit, laudabitque, quantum centies, & decies centena millia infantium cœli incolarum. Sed parum illud. Cùm enim unicus amoris Dei actus innumeris aliarum virtutum actibus æquivaleat, tantum inſuper ſingulis momentis ab eo viro perfecto laudabitur divina bonitas, quantum ab innumeris imperfectis, de quibus prius egi. Et quod ex his conſectarium eſt, Amator defunctorum, cujus beneficio luſtralibus flammis exemptus fuerit, totidem per eum tam eximium divinæ laudis præconem momentis Deum laudabit, quot fælicitatem ejus accelerarit; quid ſi ad unum, duoſvè dies? quid ſi amplius? Quantum hinc emerget gloriæ noſtrī Amatoris?

674. *Quid ſi pro omnibus oretur?* Verùm enimverò etiam ſublimiora eloqui nobis licet. Nam qui preces, aut ſatisfactionem ex jejunio, eleëmoſyna, ſacrificio manantem omnibus Purgatorii carceris captivis applicat: is certè, ſi præſertim non parvo ſpatio, nec vulgari amore id faciat, illis omnibus, ac ſingulis tempus contrahit Purgatorii. minuit enim aliquantulum pœnam damni ſimul cum pœnâ ſenſûs, ergo viſionem beatificam, & cæterea eam conſequentia omnibus & ſingulis accelerat. Porrò in eâ multitudine multi probiſſimi, multi, qui Numinis olim amantiſſimi quotidie gratiam per plures annos auxere in millecuplum & amplius, nulli autem infantibus non ſunt perfectiores, cùm ſimul cum baptiſmi gratiâ, pœnitentiæ ad minimum ſacramentum participarint, atque adeò gratiam ex eo manantem. Quamobrem qui pro omnibus defunctis preces fundit, aut aliud opus potens ſatiſfaciendi exercet, tantam per illa pariet Deo gloriam, quantam parare nequeunt tot millia Innocentium, & imperfectorum cœlo per tot ætates tranſmiſſorum, quibus potiſſimè cœlum impletur; & ſi plurium annorum intervallo hanc pietatem continuat, ſenſu ſtatim propoſito fons & origo erit tot & tantarum Numinis laudum: quot & quantas cœli bona pars tribuere ipſi valeat, quandoquidem ſemper novos ac novos in cœlum ſit expediturus.

Poſtremò altius adhuc aſcendo, & dico hujus hominis charitatem in defunctos, quamdiu durat, ſingulis prope momentis beatos omnes provocare ad novas Numinis laudes, novamque gratulationem. Quippe, quia omnibus prope momentis è Purgatorio carcere animæ in cœlum migrant, ipſæque omnes, charitatis illius ope liberæ, univerſos ac ſingulos cœli incolas ingreſſu ſuo, novoque conſortio, gaudiis complent, ac laudibus divinæ bonitatis. Quare cùm unus ille Amator defunctorum ingreſſus illius vera ſit cauſa, eſt etiam ſingulis momentis vera cauſa laudis divinæ, gloriæque ab univerſis cœlitibus profectæ; Quo præconio quid poſſit excellentius excogitari? 675. *Noſter patronus cœlum gaudio implet.*

676. *Epilogus ad tepidum.* Nunc igitur, mi frigide Numinis Amator, ad te redeo, & quæro, ſi emergere ex veterno non libet, an non ſaltem juvet per hoſce Numinis cantores, ac præcones divinæ gloriæ excellentiſſimas ac ferventiſſimas laudes eidem Numini decantare? Nam ſi difficultatem metuis, fugiſque, quid promptius, quàm eadem gratiâ modicam ſtipem egentibus impertire, aut deſiderium aliquod rei non neceſſariæ frangere? Quod ſi facias, recordare quantum operæ pretium facturus ſis, quantum amoris, vel in piis illis animis, vel in Cœlitibus excitaturus; quantum gloriæ SS. Triadi ſemper in omnibus laudandæ redditurus, utcumque animo frigeas, utcumque jejunus ac ſterilis piarum cogitationum tibi videare: Certè quidem hæc optima, nec tamen uſpiam uſurpata ratio eſt ſolandi ſpiritualem ſuam inopiam, mœroremque ex noxis toties iteratis conceptum levandi, defunctis opitulari; quoniam idem ipſum eſt innumeros ad ſupplendam inopiam tuam laudis divinæ invitare, & vicarios oratoreſque tuos fideliſſimos habere. Etenim ſi vir quiſpiam ſanctus certo tibi ſponderet tua cauſa gratias Deo quàm propenſiſſimas rependere: animum item ſuum ad omne obſequium ipſi devovere, & interea nocte dieque laudibus celebrare ejus majeſtatem; an non ea promiſſio te ſolaretur, triſtemque & egenum recrearet? Atqui ſi defunctis auxiliaris, etiam facili ac vulgari ſtipe ac prece ſi vel id quod agis, & agere opus eſt, eorum ſatisfactioni adſcribas, non modò promiſſum certum,

ſed & rem tenes, eos inquam nactus es, quos neceſsitate quadam obſtrictos habes, obnoxioſque divinis laudibus longè, quàm Divi mortales celebrarint, ſanctiùs celebrandis. Hanccine igitur charitatem, hanc rationem facillimè egeſtatem tuam ſupplendi non ſtudioſè complecti poteris?

677. *Epilogus ad Religioſos.* Sed vos hîc maximè compello, ô Numinis fervidi Amatores. Quanti enim vobis eſſe debet hoc ſtudium pias defunctorum animàs adjuvandi, cùm tantæ Numinis gloriæ ferax ſit? nonne vel pro ea ſolâ gloriæ acceſsione ſtudioſè ac diligenter diu noctuque mittendæ in purgatorium preces, & tranſmittendæ animis ſatisfactiones eſſent, etſi minimè cruciarentur? nonne pro eâ ſolâ idoneo rerum æſtimatori multa graviaque ſupplicia eſſent perferenda? Quid eâ causâ non deſignavere viri ſancti, ac fœminæ? quid non ſunt moliti? Enimverò ad amplificandam Numinis gloriam ſpectabat, quidquid in eorum actis generoſè ſuſceptum legimus, vel ad frangendas animi affectiones, vel ad inteſtinas corporis inimicitias extinguendas. Quid? offendiſſe aliquando apud Deum opt. Max. ejuſque honori ac gloriæ detraxiſſe tam acerbum viſum fuit S. Catharinæ Genuenſi, ut amore Numinis, & odio ſui velut ebria juſtitiam divinam adverſum crimina ſua invocaret, indulgentiam Pontificiam ſibi lucrari cunctaretur, aliorum preces non requireret, veniam pœnæ noxis ſuis debitæ non rogaret, eo dumtaxat conſilio, ut pro meritis lueret. Tanta honoris divini per ſe recuperandi cupiditate ardebat! Vos igitur, qui illius amplificandi tam facilem & efficacem modum nacti eſtis, an negligere poteritis? Cur, quæſo, tam flagrantibus votis ad cœlum aſpiratis, niſi ut majeſtatem illam, bonitatemque immenſam caſtiùs & ferventiùs ametis, ac prædicetis ſinceriùs? At quando id nondum licet, en licet efficere tranſmiſsis in Purgatorium precibus, ut eam ipſam, & ex veſtro nomine, & Cœlites omnes veſtro beneficio, multo, quàm vos ipſi, vehementiùs adament. Ergo tranſmittite preces, tranſcribite ſatisfactiones, ſacrificia cumulate; vel unius animæ acceleratus in cœlum ingreſſus operam omnem veſtram plus nimio compenſabit gloriæ divinæ amplificatione; quantò amplius complurium liberatio, quas haud dubiè ad eamdem fælicitatem provehetis, ſi charitatem in defunctos colere pergatis?

ARTICULUS VI.

Magnitudo caritatis in pios manes orta ex periculo ſubeundi pœnas Purgatorii, cui ſe Defunctorum Amator exponit.

Pars prima.

Confertur cum miſericordia corporali ac ſpirituali.

HÆc una eſt è præcipuis hujus charitatis laudibus. Cùm enim mortalium quilibet ferè exploratum habeat pœnas expiatrices ſibi purgando ſubeundas eſſe, eaſque eò fore acerbiores ac diuturniores, quò minus pro noxis in vitâ fecerit ſatis. Cùm etiam conſtet eam ſatisfactionem, quam defunctis, aut vivis aſſignavimus, noſtram amplius non eſſe, nec pœnas nobis, ſed aliis quibus eam aſſignaverimus, debitas, poſſe diluere, conſequitur ex hac in defunctos charitate manarurum ut purgantes pœnæ Amatori defunctorum luendæ ſint, & quidem graves, ac diuturnæ, quas diſſolveret, ſi ſatisfactionem ſuam precumque impetrationem ſibi reſervaret. Et ea ferè perſuaſio, vel etiam, ut poſtea videbimus, formido, multos ab hac caritate deterret, eatenus ſaltem, ut piis manibus vel omnes, vel præcipuas ſatisfactiones ſuas donare prorſus recuſent, licet preces, & ſubinde indulgentiam aliquam & nonnihil operum ſatisfacere potentium charitatis impulſu ac præcepto concedere conſueverint. 678. *Occaſio illius periculi.*

Ex quo excellentia fluit pietatis, ac miſericordiæ eorum, qui eo metu, ac periculo neglecto pios manes omni, quà licet, ope juvare contendunt, parati eorum causâ expiatricibus illis flammis cremari, quando Deo ita viſum fuerit. Quare omnem, aut prope omnem ſuam ſatisfactionem ìis tranſcribunt, aut eam ſaltem, quam ſibi olim neceſſariam fore exiſtimant. Quotum numerus, jam (quæ Dei gratia eſt) non mediocris eſt, creſcitque in dies vehementer, atque ut magis magiſque creſcar, ejuſmodi charitatis decus ex hoc capite demonſtrare nunc conabor. 679. *Pios non deterret.*

Imprimis hoc perſpectum eſt, & aliàs diximus, huic caritati nobilitate cedere 680. *Quod cha-*

omne

ritas hac corporalem miſericordiam ſuperat.

omne genus miſericordiæ corporalis. Enimverò ſatis liquet famem, ſitim, frigus, & alia corporis mala, quibus hac miſericordia mederi ſolet, cum unicâ corporis conflagratione conferri non poſſe: tantum abeſt, ut animæ purgandæ incendium valeant æquare. Nec multum refert, quod charitas in defunctos nullum jam dolorem inferat, nulli, aut fere nulli labori Amatorem illorum obnoxium reddat, uti miſericordia corporalis, quæ ſemper cum labore ac difficultate conjuncta eſt. Nam eo omni labore gravius eſt exponere ſe periculo tam gravis incendii. Et verò quis non malit ſtipem largiri, ægros ſolari, peregrinos excipere, quàm certo ac publico patibuli, aut ignis ſupplicio expoſitus vivere? Quid verò patibuli ac crucis periculum ad illud Purgatorii? atqui ſingulis momentis, quemadmodum mortis, ita Purgatorii propè abeſt periculum: & licet mortem ac Purgatorium procul diſtare facias, tamen aliquando eventura non ignoras. Neque iterum objicias id periculi non magnopere expendi ſolere, atque adeò minimè grave eſſe illud vel ſic adire. Nam imprimis tu ipſe dum hæc legis, illud diſcrimen attendis, ſique poſtea pro defunctis ores, aut ſtipem eroges, facilè recurret ea cogitatio; & ſi non multum feriat, forſan inde fit, quòd caritas metum abigat, propter futuræ patientiæ ſecuritatem. Deinde agimus de naturâ charitatis, eam attentionem ciere, & tantorum cruciatuum metum fortiter abigere natæ, deque iis, qui eam adhibent. præterea ut abſit tantus metus ac difficultas, tamen Caritas generatim, & nominatim hæc Caritas longè nobilius objectum ſortita eſt. Rurſum igitur rectè pronuntiamus illam omne genus miſericordiæ corporalis naturâ ac nobilitate ſuperare.

Et Spiritualem.

Jam ſi eamdem caritatem cum operibus miſericordiæ ſpiritualis componere placet, hæc enumerari ſolent. Peccantes corrigere, Ignorantes docere, Dubitãtibus rectè conſulere, Pro ſalute proximi Deum orare, Conſolari mœſtos, Ferre patienter injurias, Offenſam remittere: quæ quidem ſingula plurimum laudis merentur, tendunt enim ad procurandum animarum ſalutem, de quâ Chryſoſt. Hom. 3. in Geneſ. *Nihil*, inquit, *ita gratum eſt Deo, & ita curæ, ut animarum ſalus: Sicut clamat Paulus dicens, qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* ita Chryſoſt. qui paulo poſt ſic pergit, *ut ſciatis quantum bonum ſit, cum ſalute noſtrâ alienam lucrari, audi Prophetam ex perſona Dei loquentem, Qui educit pretioſum à vili, quaſi os meum erit. Quid eſt hoc? qui ab errore ad veritatem, ait, manuduxerit pro virili humano me imitatur.* Hæc & alia Doctor Aureus, & alii Patres. Et fateor equidem longè pluris eſſe debere cæteris paribus ſi quis author ſit ſalutis alterius, quàm ſi ejuſdem, imò & plurimorum liberationem è carcere luſtrali obtineat. Sed tamen nonnulla ſunt, quæ charitatem in defunctos ſupra hoc genus miſericordiæ extollunt. Etenim tendit quidem ea miſericordia ad gratiam Dei proximo conciliandam, ſed quàm frequenter fine ſuo fruſtratur! At numquam ſuum non aſſequitur charitas in defunctos: ſemper enim illis prodeſt, ſi non quibus beneficium deſtinavit, certè aliis, quibus Deo fuerit placitum. Deinde eſto, gratiam miſericordia illa ſuis miſeris comparet, an propterea gloriam? An ſi Theſſalonicenſes hoc Pauli conſilium cap. 5. ſecuti ſunt, *Rogamus autem vos, fratres, corripite inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patientes eſtote ad omnes. Videte ne quis malum pro malo alicui reddat, ſed ſemper quod bonum eſt ſectamini invicem, & ad omnes*: An, inquam, ſi ea præſtiterint, vel Paulus vel alii omnibus illis miſeris gloriam compararunt? Forſitan ne gratiam quidem, & fortè, ut fit, remedio deteriores evaſere. Denique id potiſſimùm obſerva, nec primam hominis gratiam, nec perſeverantiam cadere ſub meritum de condigno. At multorum, graviumque Theologorum ſententiâ ſatisfactionem alterius, alteri prodeſſe ex condigno. Deinde etſi dixeris ex congruo dumtaxat illi ſuffragari, tamen longè certiùs eidem prodeſt, quàm oratio, aut aliud opus Deo pro aliis oblatum valeat ad obtinendam iis gratiam primam, aut perſeverantiam, cùm ſatisfactio lytrum contineat æquale pœnæ illi, quam redimit. Qui ergo illam exhibet, certior eſt pœnam etiam alterius redimendi, quàm alter alteri gratiam primam aut perſeverantiam obtinendi, pro quo vel orat, vel quidpiam aliud facit. Maximè cùm receptum ſit quempiam pro ſe ex condigno ſatisfacere, & pariter ratum neminem ſibi gratiam primam, aut perſeverantiam mereri poſſe. Ex quibus efficitur caritatem in pios manes non paucis ex captivibus antiſtare miſericordiæ ſpirituali, eſto ponatur hujus ope non paucos ſalutem conſequi.

Pars secunda.

Comparatur cum Martyrio.

681. *Martyrii prærogativa.* VENIO nunc ad martyrium, id eſt ad ſummum caritatis, & Chriſtianæ fortitudinis pignus, & cum eo caritatem noſtram comparo. Et Chriſtus quidem, *Maiorem*, inquit, *charitatem nemo habet, quàm ut animam ſuam*, id eſt, vitam, *ponat quis pro amicis ſuis*; Et aliàs Matth. 5. cùm cæteras beatitudines recenſuit, extremam hanc ponit, *Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Ubi Auguſtinus, *Octava*, inquit, nempe beatitudo, *conſummatum perfectùmque hominem oſtendit, & probat.* Diſertiſſimè verò Bernardus hanc martyrum prærogativam vocat. *Octava*, ait, *beatitudo*, *Martyrum eſt prærogativa*, *nempe ut Regnum cœlorum certò aſſequantur propter Chriſti promiſſionē* & hic & in Mattheo expreſſam, cùm ait, *Qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam*, unde exiſtit ſententia Theologorum omnium, munita totius Eccleſiæ conſenſu, Martyrium baptiſmum ſanguinis eſſe, rectaque in cœlum Martyres tranſmittere, ſive id fiat ex opere operato, ac propter Chriſti promiſſionem præcisè, ſive etiam propter ſummam in eum charitatem Martyrio conjunctam, qua Martyr vitam ſuam, omni videlicet bono temporali cariorem ejus gratiâ contemnendo, cætera quoque eadem causâ contemnere cenſetur, & corpus animamque Dei gloriæ prorſus impendendo, (ita ut plus dare non poſſit) omnem pœnam extinguere ac pleniſſimè pro noxis ſatisfacere exiſtimandus eſt.

682. *Charitas in defunctos eſt Martyrium flaminis.* Ut igitur contentionem charitatis in defunctos cum Martyrio ineamus, obſervo primùm baptiſmum quoque flaminis Theologis receptum eſſe, eumque non alium dici, quàm actum perfectæ charitatis, quo velut baptiſmi ſacramento culpa ſimul ac pœna omnis remittitur. Quærendum ergo, qualis eſſe debeat ea charitas, cui vis illa remittendi tribuenda videtur. Et conſtat profectò eam vim illi tribui oportere, cujus impulſu, Dei causâ, vita, ſi neceſſe ſit, profundatur. Hinc verò conſectarium eſt charitati in defunctos idem prærogativæ aſſignandum eſſe; ſi quidem, ut dixi, hominem eo uſque impellat, ut pro piis manibus propter Deum dilectis, ſi opus foret, mors libenter oppeteretur. Jam demonſtro ejuſmodi impulſum illius naturæ competere. Nam qui revera ita animo comparatus eſt, ut ſupplicia Purgatorii, morte multò acerbiora, eâ causâ perferret; morti, credo, eadem cauſa caput offerret, ſi res poſtularet: Ergo vera illa charitas in defunctos, quæ ſatisfactiones ſuas, fortiter contempto Purgatorii periculo, piis manibus addicit, addiceretque, etſi neceſſitatem ſuam futuram velut præſentem certò prævideret, Martyrium flaminis dici meretur.

Nunc itaque iterum quæro, an Martyrium flaminis præſtare poſſit Martyrio ſanguinis. Nec dubito quin affirmandum ſit. 683. *Poteſt ſuperare Martyrium ſanguinis.* Perſpectum eſt enim multos Confeſſores in cœlo Martyribus præcellere; nimirùm ob præſtantiorem charitatem majoris gloriæ feracem. Igitur ſi oſtendam noſtram in defunctos charitatem identidem plus poſſe ab Amatore piorum manium obtinere, quàm ſua charitas à Martyre; confecero charitatem illam in defunctos poſſe Martyrio ſanguinis præcellere. Et id apertè, ni fallor, oſtendo. Ad Martyrium etenim ſufficit, ut ex charitate Chriſti, vita profundatur. At charitas in defunctos impellere poteſt, ut plus aliquid fiat, nempe ut luſtralis ignis ad aliquod temporis ſpatium perferatur. Si igitur hæc charitas talis ſit, qualis eſſe deberet, & eſſe nata eſt, Martyrio ſanguinis non cedet; verùm illud ſuperabit, & ad illuſtriorem in cœlo gloriam Amatorem piorum manium extollet.

Utrùm autem identidem talis, & tanta ſit, videtur ambigendum. 684. *Rarius ſuperat.* Tametſi enim multi ejus cultores ſatis intelligant, pro noxis vitæ anteactæ ſibi manere Purgatorios cruciatus, eoque fore longiores, atrocioreſque, quò minus ſatisfactionum ſibi reſervarint; tametſi nihilominus ex verâ in Deum, ac Sponſas ejus, animas, charitate, ſatisfactionibus quotidianis ſeſe exuāt, ut eas in cœlum expediant: tamen futura mala multò languidiùs feriunt animum, quàm præſentia, potiſſimùm ubi fides, ut in multis aſſolet, languidior eſt: & aliunde ſpes illa evadendi ſemper blanditur: atque ut de fortitudine animi nonnihil decerpit: ita minuit meritum. Quod ſi quis pari malis robore virtutis, aut etiam ſuppari, iis ſe ultrò exponat, (ut qui ſub vitæ finem, dum mors inſtat, & velut è vicino luſtralium flammarum crepitus audiri videtur) quid abeſt, quin hunc talem & Martyrem caritatis, & pluribus Martyrum excellentiorem exiſtimemus? præſertim cùm charitatis hujus Martyrium ſæpe iteretur; toties nimirùm, quoties in mentem recurrit ſibi ab iis demi, quo maximè opus habebunt;

bebunt; lytrum in alios dividi, quo carcerem illum redimerent; in pios manes velut effundi ſanguinem Chriſti, quo ignem ſuum aliquando extinguerent. Quod ſi Martyrum faſtis 28. Februarii aſcribuntur, qui anno Chriſti 255. Alexandriæ in ſubſidio peſte infectorum, cui ſe ſponte addixerant, mortui ſunt; nonne pari jure frui poteſt Amator animarum, qui eo, quo diximus, modo earum cauſâ exponit ſe tormentis Purgatoriis? Certè & hic abundè præſtat quod Joannes monuit, *ut animam ſuam ponat pro fratribus ſuis*; nec enim ſolùm vitam, ſed revera animam cruciatibus exponit, præ quibus mortis ſupplicium delicium nuncupari poſſit.

Pars tertia.

Comparatur cum Devotione Moſis, & Pauli.

685. *Moyſis charitas.* QUAMOBREM conferamus ad extremum charitatem noſtram cum eâ, quam meritò omnes SS. Patres vehementer prædicant, Moyſis, & Pauli charitate, qua ille *de libro vitæ deleri*, hic *anathema eſſe* à Chriſto pro Judæis fratribus ſuis optabat. Porrò variæ ſunt hujuſmodi voti interpretationes. Cùm enim Moyſes Exod. 32. Deum deprecans veniam, ſic ait; *Aut dimitte eis hanc noxam; aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti.* Caietanus accipit librum, ſeu decretum principatus, quaſi dicat Moſes, *Ne me principem alterius gentis crea, ſi hanc gentem perdis.* Hieronymus verò intelligit librum vitæ mortalis: quaſi dicat: *me quoque interfice.* Quæ quidem interpretationes parum aliis placent, quòd liber Dei decretum prædeſtinationis, vel inchoatæ, vel perfectæ in ſacris litteris ſignificet. Sed ut placerent, quis neſcit principatûs aut vitæ privationem nihil eſſe ad Purgatorias pœnas?

686. *Interpretationes congruæ.* Divus Thomas, ut priùs diximus, vult hîc quidem de jacturâ beatitudinis agi, ſed dumtaxat temporariâ. Verùm neque id eſt deleri de libro vitæ, ſeu beatitudinis, ſed in eo ſcriptum relinqui, differrique ad tempus aliquod; & præterea votum hoc temporalis jacturæ beatitudinis in gratiam aliorum, etiam cedit charitati noſtræ, quæ præterquam quòd pœnæ damni, etiam pœnæ ſenſûs ſe ſubjicit. Adhæc D. Auguſtinus q. 147. cum aliis cenſet Moyſen hyperbolicè loqui, tantumque ſignificare ingens deſiderium ſalutis Judæorum, perinde ac ſi filius cernens à parente ſervum ſibi chariſſimum domo ejici, parenti dicat, quæſo noli eum domo ejicere, aut ſi velis, me quoque cum ipſo ejice. Quæ quidem interpretatio moralis, & congrua eſt: ſed ſi vera eſt, non inerat Moyſi deſiderium, nec abſolutum, nec conditionatum patiendi jacturam beatitudinis, aut temporalem, aut perennem; cùm tamen Amator animarum abſolutè jacturam illam temporalem, ſimulque flammas atrociſſimas perpeti velit, dummodo vel ſic defunctis auxilietur.

Cornelius denique in eum locum, ſic Moſen explicat, quaſi dicat: *Malo deleri de libro tuo, quàm populo culpam non dimitti; aut ergo dimitte, aut dele me; nam intolerabile mihi eſt ſcribi in libro tuo, & populum ex eo deleri: populum enim pluris facio, plus diligo, quàm meipſum, cùm præſtet me unicum, quàm tot milliones deleri.* Quem explicatum probat ex Hebræo, ubi ſic habes, *Si dimittis, & ſi non; dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti.* Quæ verba ob vehemens pathos abrupta & conciſa ſic expleri poſſunt: *Si dimittis, dele me de libro tuo*, quaſi dicat, *opto deleri, ut iis parcas: & rurſum ſi non dimittis, etiam oro ut me deleas.* Hæc Cornelius: qui poſt objectioni reſpondens, ſignificat Moſen comparaſſe conſcriptionem ſuam in libro vitæ, ſuamque ipſius gloriam, cum gloriâ Dei, & ſalute populi; maluiſſeque ſe ſua carere, quàm Dei gloriam periclitari. Verum enimverò illud *dele, ut dimittas*: ſi quidem votum abſolutum ſignificet, errabat Moyſes, ratus gloriæ ſuæ jacturam conducere ad veniam populo impetrandam: ſi autem ſignificet mixtum huic conditioni votum: *dele me, ſi id poſſit conducere*, ignorabat non poſſe conducere: quod utrumque à tanto viro removendum eſt: Cæterùm ſi id tantum in eâ interpretatione attendatur, ut dicat Moſes, malle ſe ſuâ ipſius, quàm Deum eâ gloriâ carere, quam ex populi Judaici ſalute emergere oportebat, id votum eſt Amatoris piorum manium, mavult enim jacturam aliquam pati beatitudinis ſuæ, quàm Deum tantâ gloriâ, tantiſque laudibus, quas ex acceleratione beatitudinis defunctorum percipiet, privari. At inſuper eâdem cauſâ atrociſſimis rogi expiatorii flammis animam exponit.

687. *Interpretatio Cornelii.*

Quod ad Pauli dictum attinet, cenſet Suarius eſſe conditionatum, quod, ut ratum ſit, ſic explicandum, ut non modo tempus præteritum, ſed & præſens deſignet, ſumaturque verbum, *optabam*, pro *optarim* nempe ſi conduceret. Quomodo Paulus aliàs, *utinam ſuſtineretis modicum quid inſipientiæ meæ*, ubi Græce ὄφελον ἀνέχεσθε, 688. *Confertur cum caritate Pauli cùm ait: optabam anathema eſſe.*

ἀνείχεσθε, id eſt, *utinam ſuſtinebatis.* Et Auguſtinus tract. 5. in Joan. *Quando Lazaro inferebatis necem, numquid Domino auferebatis poteſtatem?* pro ſi *inferretis, auferetis.* Vide etiam Eſtium in hunc locum. Cæterùm ſi hæc eadem conditio Moyſis imprecationi ſubintelligatur, quaſi ſic diceret, *velim, ſi hoc conduceret, deleri de libro vitæ*, & ingentis caritatis ſpecimen erit, & eum ab erroris, aut ignorantiæ ſuſpicione liberabit.

Et fateor equidem ejuſmodi caritate & Moyſis & Pauli, inferiorem eſſe noſtram in pios manes charitatem. Et hoc ſenſu accipio, quod Chryſoſtomus in cap. 9. ad Romanos, docet; *Moſen, & Paulum tranſcendiſſe cogitatione non tantùm omnes præſentis vitæ agones, & mortes, ſed etiam pro Deo, quem magis, quàm ſeipſos diligebant, cœlos, & Angelos prætergredientes, omnia inviſibilia ſprêviſſe, & pro Dei amore ab ipſâ Dei fruitione, beatitudine, & ineffabili gloriâ, (hanc enim ſignificat liber vitæ, vel liber Dei) excidere non tam petiiſſe, ſed revera, & seriò optaſſe. Quaſi dicat Moſes, dele de libro tuo, ut ſcilicet non perveniam ad æternam beatitudinem, ad quam me conſcripſiſti. Inde, inquam, dele me potiùs, quàm populum hunc tuum, ac meum deleas ac perdas.* Ita Chryſoſtomus. Quem ſequuntur Theophilactus, Oecumenius, Caſſianus, Bernardus.

689. *Ad quam accedit.* Verumtamen pronuncio Amatorem piorum manium ad hanc Moſis, & Pauli charitatem propè accedere. Licet enim ſua illum charitas non impellat ad ejuſmodi votum æternæ ſuæ beatitudinis, potius quàm ſalutis alienæ amittendæ, tamen temporali excidere non recuſat. Deinde conditionata vota non tantopere animum afficere ſolita ſunt, quantopere abſoluta; ſi præſertim conditio impleri non poteſt, ut in votis Moſis, & Pauli. Præterea Amator defunctorum certò ſtatuit, & beatitudinis ſuæ jacturam, & pœnam inſuper luſtralium flammarum ſibi eſſe ſubeundam.

COROLLARIUM.

Caritas hæc, brevis eſt ad perfectionem via.

690. *Poteſt ad perfectionem brevi perducere.* CÆTERUM ex his ſat patet magnitudo atque excellentia ejuſmodi in defunctos charitatis. Cùm enim nobiliſſimis charitatis generibus, vel ſuperior, vel par, vel certè ſuppar ſit, conficitur hujus decus eſſe præſtantiſſimum, maximè ſi quis ejus impulſu, pleraſque aut omnes ſuas ſatisfactiones à ſe abdicet, ut in uſus piorum manium convertat. Quare exiſtimo hanc ipſam charitatem poſſe homines Religioſos ac Chriſtianos ad excelſum perfectionis ac ſanctimoniæ gradum brevi promovere, atque eo nomine omnibus commendandam eſſe. Etſi enim non paucorum criminum ſunt rei, atque adeò & pœnæ diuturnæ: tamen criminum maculas ſatius eſt eluere, quàm diſſolvere pœnarum vinculum & obligationem: charitas autem in pios manes, ut heroica, ſic crimina faciliùs & pleniùs eluet. Quòd ſi pietatis ac ſanctimoniæ ſtudioſi ſint, atque ad Numinis, ac ſummi boni viſionem ex ejus ardenti amore aſpirent, ut Pauli, Ignatii, Thereſiæ, Carafæ, aliique, facilè ſolabuntur vota ſua ſpe majoris Dei gloriæ, cui ſi ſyncerè Deum adament, beatitudinem ſuam gloriamque omnem ſine controverſiâ poſtponent. Quod ſi divina charitas Alphonſum Rodriguez Soc. Jesu fratrem Laicum, at in eo humili gradu illuſtriſſimum virtute, ſublimemque rerum divinarum cognitione virum, eò uſque impulit, ut pro infimo orbis mancipio pœnis tartari præripiendo, ipſe tartari pœnas æternas perpeti paratus eſſet; an non vera charitas viris, quantumcumque conſpectûs divini ſtudioſis perſuadere poterit, ut levamenti tot piorum manium, & tantæ Numinis gloriæ ex eo manaturæ causâ, ipſi ſe bono ſuo ac felicitate tantiſper privent?

691. *Non pugnat cum petitione: Adveniat regnum tuum.* Si rurſum hîc objicias doceri nos à Chriſto ut ſic Patrem æternum precemur, *Adveniat regnum tuum*; reſpondebo & prius, doceri, ut ſic comprecemur, *ſanctificetur nomen tuum*: Et verò ſanctificationem, ſeu gloriam æterni Patris omni noſtræ fælicitati, regiæque in cœlo dignitati, anteferri oportere. Adde eò magis in nobis regnaturum Deum, quò major ac generoſior charitas nos reget, ac nobis dominabitur: neque verò futurum, ut ſi pios manes ſatisfactione noſtrâ donemus, regnum Dei nobis minimè adveniat: ſed ut certiùs, majorique noſtro merito ac fælicitate veniat, licet fortè tantiſper ejus ingreſſus differatur. Conſtet igitur & ſummum eſſe charitatis in defunctos decus, & eam omnibus ſingulariter eſſe commendandam.

CAPUT.

CAPUT QVARTVM.

Ad ſubſidium Defunctorum ipſius Numinis ac Cœlitum miſericordiâ provocamur.

ARTICULUS I.

Divina in pios manes miſericordia.

692. *Miſericordia, Dei anima.* ADeò Numini propria intimaque eſt miſericordia, ut, ſi humano more de eo loqui fas eſt, miſericordiam, ejus animam dicere poſſimus. Quemadmodum enim in homine, ab animâ fluit motus omnis, vigorque, ac pulchritudo; ita quidquid ſponte ſuâ inter homines agit Deus, ad id agitur moveturque impulſibus miſericordiæ, & cùm iis urgetur, vigere ac florere videtur. Et verò notum eſt Theologis, quæcumque extra Deum fiunt, per Spiritum Sanctum, ſive per Amorem, atque ex amore fieri: Cùm autem amor ille in mortales feratur, atque adeò in miſeros, ac inopes, miſericordia dici poteſt, & hæc ipſa principium ac fons omnium circa homines actionum Dei. Cui quidem adminiſtra additur Sapientia divina, nempe ut rationes, artemque inveniat, qua miſericordia ſuaviùs, abundantiuſque exerceatur. Jam miſericordia à miſero corde nomen derivat, quippe tacto miſeria ejus, cujus vicem dolemus. Cùm igitur ex miſericordiâ divinâ cuncta promanent, ſcilicet ex corde Patris æterni miſeriis noſtris tacto, & velut miſero promanarit, & miſericordia cor Dei, ſive anima nuncupari poteſt. Quod certè indicare videtur Salomon Sap. 2. quando de divina bonitate ſic exclamat, *O! quàm ſuavis eſt Domine ſpiritus tuus!* ubi bonitatem, ac miſericordiam Deo innatam Spiritum appellat, quod ejus afflatu atque impulſu cuncta Deus moliatur, quod nihil aliud, quàm miſerationem ſpiret, quod denique animæ inſtar, fons ac principium ſit omnium divinarum actionum.

693. *Maximè miſericordia in defunctos.* Quod ſi miſericordia Deo tantopere cordi eſt, dubitari nequit, quin maximam exhibeat defunctis: Etenim ut crebrò dicere oportuit, eorum miſeria alias omnes maximopere ſuperat, & dignitas filiorum, amicorum, Sponſarum Numinis, maximam iis apud ipſum gratiam conciliat, & indubitata ſpes, juſque inviolabile cœlo potiendi, cæleſtis regni non modò candidatos efficit: ſed & propè Principes ac Reges. Quid dicam omnes illas cauſas beatitudinis, quas Chriſtus propoſuit, ad pios manes pertinere? Nam & pauperes ſpiritu ſunt, id eſt, humiles, & rerum temporaliùm deſpectores: item mites, & miſericordes, & pacis ſtudioſi, & præterea lugent, ac propter juſtitiam æquiſſimo animo patiuntur: quamobrem abeſſe non poteſt, quin tot nominibus beatitudinis ac divinitatis hæredes, ſint illi acceptiſſimi.

Itaque ſtatim ab opere redemptionis, 694. *Patet ex Chriſti in eos amore.* Chriſti morte peracto, ipſe Chriſtus ad inferos deſcendit, ut & Sanctos Patres è limbo, & animas, ſaltem maximam partem, Purgatorio educeret. Illuſtrat hoc duplici ac venuſtâ ſimilitudine S. Vincentius Ferrerius Serm. de Sabbato Sancto. *Prima eſt*, ait, *de Rege noviter coronato, intrante civitatem, qui liberat omnes captos, niſi ſint capti pro intereſſe partis. Sic Rex gloriæ Chriſtus noviter coronatus corona ſpinarum intrans Purgatorium.* Et poſt pauca; *Secunda ſimilitudo*, inquit, *eſt de Papa noviter creato, qui tunc concedit largas indulgentias, & gratias quàm plurimas; quanto magis Papa IESVS, qui eſt dominus gratiarum, & indulgentiarum, quia Papa eius vicarius non eſt dominus Eccleſiæ, ſed diſpenſator, & procurator. Cùm ergo Papa ſit tam liberalis, quantò magis Chriſtus, qui eſt Dominus.* Ita ipſe, qui etiam docet ab ipſâ conceptione Chriſto à Patre æterno propoſitam animarum purgandarum libertatem ut mortem promptiùs admitteret. Hæc enim eſt illius oratio Serm. de S. Thoma Cantuarienſi. *In puncto conceptionis Deus Pater aperuit ſibi,* id eſt

id eſt Chriſto, *librum prædeſtinationis dicens, Fili ecce quot Sancti in Limbo, & quot animæ in Purgatorio; & numquam poterunt cœlum intrare niſi per tuam paſſionem, & mortem doloroſam; Vis eam ſuſtinere? reſpondit, placet mihi.* Hactenus vir Sanctus. Nec verò ſtudium pios manes juvandi toto vitæ ſpatio remiſit: Siquidem Caietanus illud Joannis de Chriſto; *Cùm dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos,* ſic intelligit, ut mundi nomine, etiam Purgatorium accipiat; quippe in quo Chriſtus haberet ſuos: cùm igitur eos toto vitæ tempore dilexiſſet, in finem, id eſt, uſque ad benevolentiæ ſummam perfectionem, dilexit eos. Porrò ex eâ fluxit inſita illa Chriſtianis jam inde à temporibus Apoſtolorum ſollicitudo illis opitulandi, quam ex S. Jacobi Liturgiâ ſuperiùs prolatâ, atque SS. Dionyſi, ac Clementis teſtimoniis confirmare licet. Inde ſepultura, & exequiæ Chriſtiano ritu ſemper per conſequentes ætates inſtitutæ, inde antiquiſſimæ preces pro iis fundi ſolitæ, inde annua defunctorum commemoratio, ſacrificia piacularia, Indulgentiæ, & hujuſmodi, quæ Spiritu divino velut animata Eccleſia jam inde à longiſſimis temporibus inſtituit.

695. *Et revelationibus.* Neque eam ſuam voluntatem in pios manes propenſiſſimam Deus amicis ſuis patefacere prætermiſit. Nam æternus Pater D. Catharinæ Senenſi Dialog. cap. 148. *Animabus,* inquit, *in Purgatorio providi, quod vos, qui nunc eſtis in corpore viventes eos adiuvare poteſtis eleemoſynis, ieiuniis, orationibus, & aliis piis operibus in ſtatu gratiæ factis.* Et Chriſtus pluribus locis D. Birgittam docet modò carceris luſtralis cruciatus, modò rationes iis ſeſe, & alios eximendi, nempe ut eam & nos ad miſeras animas adjuvandas excitaret.

Sancta Catharina Sen.

696. *S. Gertrudis.* Sed eamdem in pios manes benevolentiam ita quondam S. Gertrudi facto ipſo, atque inſigni beneficio aperuit. Sic enim vitæ illius author. In nocte beatiſſimâ „ glorioſiſſimæ Reſurrectionis, dum ante „ matutinas devotæ orationi incumberet, „ apparuit ei Dominus Jesus, florens, & „ amœnus in gloria divinæ Majeſtatis, & „ decore perpetuæ immortalitatis: Ad cujus pedes iſta procidens eum humiliter, ac „ devotiſſimè adoravit, dicens; Cùm tu „ Sponſe, flos ac decus Angelorum, & gloria, me omnium creaturarum extremam „ tibi eligere dignatus ſis in ſponſam, & ego „ ſolius tui laudem & gloriam ex intimis cordis & animæ medullis deſiderem, & ſitiam, „ & tuos amicos meos propinquiſſimos reputem, ergo peto, Jesu amantiſſime, ut hac horâ ob reverentiam jucundiſſimæ „ Reſurrectionis tuæ abſolvere digneris animas omnium ſpiritualium tuorum: ad „ quod citiùs obtinendum in unione innocentiſſimæ Paſſionis tuæ offero tibi omnem tolerantiam cordis, & corporis mei, „ quam pertuli in continuis infirmitatibus „ meis. Tunc Dominus cum mira blanditate oſtendit multitudinem animarum à „ pœnis abſolutam: dicens quia æternaliter „ apparebit in cœlis, quod tuis ſint precibus liberatæ, & hoc coram omnibus Sanctis meis cedet tibi jugiter in honorem. „ Tunc illa, Et quantus eſt earum numerus? Reſpondit Dominus, Numerum earum ſolius divinitatis meæ ſcientia complectitur: cumque iſta intelligeret animas „ illas, quamvis à pœnis liberatas, nondum „ tamen æternis gaudiis ſociatas, præbuit ſe „ totam divinæ pietati ad tolerandum in corde & corpore quæcumque ſibi placerent, „ pro eo, ut animabus illis plenam beatitudinem conferre dignaretur; Tunc placatus Dominus omnes eadem horâ ſublevavit ad gaudia cœli. Hinc poſt horam, „ dum gravem ſentiret laterum dolorem, & „ coram quadam imagine Crucis genua flecteret, Dominus laborem, & dolorem ejus „ cõtulit in augmentum gaudiorum ſuorum „ dicens: Hoc munus devotionis mihi ex „ tanto affectu à Sponſa mea oblatum, exhibeo vobis in cumulum beatitudinis ſempiternæ, voſque ipſam propterea honore „ condigno rehonorare ſtudete, precum ipſi „ xenia remittentes. Ita narrat Gertrudis Inſinuat. l. 3. c. 27. unde intelligis propenſam Redemptoris in pios manes voluntatem: cùm vix rogatus tantam eorum multitudinem ei donatam cœlo ſtatim intulerit.

697. *Catharina pulchra.* Simile eſt, quod in actis Catharinæ cognomento pulchræ propter ſingularem venuſtatem, legere eſt. Fuerat hæc Romæ, ubi palmari laſciviâ juventam depravaverat, à S. Dominico ad vitam meliorem traducta, ope Magnæ Virginis, cujus roſarium ſertum frequens legebat. Addiderat ſerto ejuſdem Mariæ conſilio, piam in ſe crudelitatem, quâ flagellis, ac virgis, quâ unguibus, quâ tormentis aliis in corpus ſæviendo. Cùm hæc in defunctorum gratiam actitaret, viſa ſunt è puelli cujuſdam membris, Jesum intellige, dimanare 55. flumina, atque in purgantes flammas defluere: quæ ſcilicet luſtrandas animas mirificè recrearunt. Enimverò horum affluxu aliæ mitigato igne Catharinæ gratias, ac laudes Chriſto concinebant, aliæ illo extincto fæliciter emergebant è lacu flammeo, omnes ſuo, vel aliarum bono gaudebant. Sed

nulli

nulli ea charitas Numinis adeò luculenter oſtenſa eſt, ut Chriſtinæ mirabili, quam libro ſuperiore diximus à Chriſto velut rogatam, ut beatitudine tantiſper dilata ad vitam redux, piis manibus ſuppetias ferret. Quem in finem vires, animumque ſupra indolem ac naturam illi impertiit, & miracula tamquam prodegit, ut defunctis efficaciùs poſſet adeſſe.

698. *Patet ex minis in adverſarios defunctorum.* Quamobrem haud mirum eſt minas non rarò in defunctorum adverſarios eſſe divinitus, intentatas. Quidam Sacerdos ſacrum non aliud, quàm pro defunctis faciebat. Defertur ad Epiſcopum, & propterea facere vetatur, atque ut aiunt, ſuſpenditur. Non tulere hanc pœnam pii manes, & viâ ſibi à Numine factâ, Epiſcopo per cæmeterium ad matutinas preces vadenti ſeſe obvios obtulere, quiſque cum artis olim ſuæ inſtrumentis: & minaciter in eum inſurgentes, *Ecce*, inquiebant, *præſulem qui nec pro nobis operatur ſacris, & inſuper vetat operari: væ tibi, ni ſecus faxis, brevi morière*: Exhorruit, & ven[illegible]cerdoti ſuſpenſo factâ, & ipſe ploru[illegible]nium causâ preces & ſacrificia cumulavit. Vide Vinc. Belvac. Spec. mor. l. 2. diſt. 13. p. 1.

699. *Aliud exemplum.* Alius quidam Sacerdos egens, ſolitus erat Miſſam defunctorum quolibet die patrare; Epiſcopus accerſitum ſpondere jubet emendationem, & requirit ſponſionis vadem. Ille, quia pauper, hîc hærere. Sed en vades è Purgatorio. Nam Epiſcopus dehinc plus mille manus ſibi tendi ſupplices conſpicit, & ſtatim mandatum revocat, & facultatem dat, quoties vellet eamdem de defunctis Miſſam faciendi: ita Cantipratanus l. Apum. 2. c. 53.

…liud. Religioſus vir ſacrificia, officiaque ferè omnia de defunctis obibat; ea res Priori diſplicuit, qui & eum ideò corripuit. Sed cùm nocte inſequenti cæmeterio propior factus eſſet, voces audivit querentium, minantiumque illi mortem, niſi ſuum, ut defuncti vocabant, advocatum, ſubſidiumque illis redderet. Lagghi. tract. 7. de Miſsâ diſt. 3. c. 27.

…liud. Narrat etiam Durantus lib. 7. de officio mortuorum, & Lagghi ibidem Abbatem quempiam, quòd vetuiſſet fratres Dominicis diebus facere de defunctis, peſſimè ab his habitum ac percuſſum, incunctanter legem refixiſſe. Adeò in Deum pugnat, qui in defunctos.

700. *…n tamen …e jam …utanda.* Cæterùm ſi hæc accidêre, cùm Eccleſiæ lex lata eſſet de Miſſarum ordine, præter ordinem accidêre, ideoque majorem Numinis in defunctos benevolentiam denotant. Si ante Eccleſiæ legem, nihil mirum accidiſſe. Nunc tamen circa Miſſas, & ejuſmodi, ordo, ritusque ab Eccleſiâ præſcripti ſervandi ſunt; maximè cùm Miſſæ quælibet propè æqualiter defunctis poſſint prodeſſe. Cæterùm ex his & ejuſmodi ſat manifeſtum eſt Deum præcipuo quodam ſtudio in defunctorum levamen ferri, & eorum amicos defendere.

ARTICULUS II.

Immaculata Deipara exemplo ſuo ad pietatem in defunctos nos excitat.

CUM de Immaculatæ Mariæ charitate, ac miſericordia in pios manes agendum ſit, eia tantiſper ludum ſacri amoris ludamus. Dico igitur, & audacter dico, Deiparam partu unico prolem ediſſe geminam, maſculam alteram, JESUM CHRISTUM, orbis Redemptorem; alteram muliebrem, miſericordiam ejuſdem orbis ſervatricem. Eo enim pacto Mater miſericordiæ nuncupatur. Ac filium quidem illum unicum genuit, quia unicus valebat omnes, & pluſquam omnes. Et filiam illam etiam unicam generavit, quia tam amica virgo, quidquid agat, amor, & miſericordia ſit, neceſſe eſt: ac maximè, cùm Deum ex amore & miſericordia factum hominem parit. Porrò filium illum Deum, hominemque ſemel tantum nec ſæpius generavit, quia ſemel eum mundo dare ſufficit, *in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei*, ac totius SS. Trinitatis. At miſericordiam, Patrem æternum in filii generatione imitata, ſemper concipit, & ſemper gignit; nec enim eſſe, aut vivere poteſt, niſi *cogitet cogitationes pacis*: niſi concipiat, pariterque miſericordiam enitatur. Certè ex quo mater Dei facta eſt, nullus dies, nulla horula, nullum temporis momentum abiit, quo miſericordiam orbi non ederet, quia numquam ceſſavit, aut ceſſabit orbis patere miſeriam. 701. *Miſericordia D. Virginis filia.*

Sed hactenus ſanctè luſum ſit; ſi verò Immaculata Deipara numquam non miſericors in mortales, an ſuam in vitâ functos miſericordiam deſiderari patietur? minimè gentium: ſive, quia hi, ut Chriſto, ita & Chriſtiparæ chariores, ſive quia cùm miſerrimi ſint, quod miſeriæ caput eſt, miſerias ſuas levare nequeunt. Quare præcipuâ quadam ratione Matris miſericordiæ intereſt eos ſolari, atque adjuvare: nam quemadmodum matrum pietas tenellis 702. *Emicat in defunctos.*

 maximè

maximè infantibus debetur ac redditur, quòd maximè ſint infirmi: ita matris illius piiſſimæ miſericordia piis manibus, cùm & infantes ſint, ſive impotes pro ſe apud Deum fandi, ipſumque exorandi, & virtute ſe juvandi planè deſtituti. Sed mihi ne crede, crede ipſi veritati. Etenim l. 1. Revel. S. Birgittæ, amantiſſimæ Matri filius ait, *Tu es mater mea, tu Regina cœli, tu mater miſericordiæ, tu conſolatrix eorum, qui ſunt in Purgatorio, tu lætitia eorum, qui peregrinantur in mundo, tu es Regina Angelorum, Tu cum Deo excellentiſſima.* Ita ipſe. Et obſerva, mentionem de Purgatorio nullam eo capite aliam fieri, neque agi de animarum ex eo liberatione, ut intelligas ultrò, & ex ingenti filii ſtudio Matrem recreandi, dici illam conſolatricem piorum manium, quòd id nominis noverit illi eſſe gratiſſimum. Quare aliàs eamdem Matris Miſericordiam vehementer commendat. Cùm enim cujuſdam defuncti causâ, audiente S. Birgitta ita dixiſſet B. Virgo. *Benedictus ſis, tu fili mi, pro juſtitia tua, quæ eſt in omni miſericordia; licèt enim nos omnia videamus, & ſciamus in te: attamen ad aliorum cognitionem, dic, quale remedium adhiberi debeat, quod minuat tam longum tempus pœnæ, & quale ad hoc, quod extinguatur tam ſævus ignis, & quomodo etiam liberari poſſit iſta anima à manibus dæmonum. Reſpondit. Tibi nihil poteſt negari, quia tu es Mater miſericordiæ, & miſericordiam, & conſolationem omnibus procuras, & inquiris.* Hactenus Chriſtus; qui ſtatim Matris quæſtioni ſatisfacit: ac poſtea, cùm ſatisfeciſſet, & illa gratiam aliquam animæ illi purgandæ petiiſſet, Reſpondit filius, *Benedicta ſis, tu Mater chariſſima, tibi nihil poteſt negari, fiat voluntas tua, ut petiſti, ſic fiat; Reſpondit Mater, Benedictus ſis tu dulciſſime fili mi, pro omni charitate, & miſericordiâ tuâ.* Hæc filius. hæc Mater l. 6. Revel. c. 39.

703. *Teſtē B. V. & SS.* Sed audi & hujus de ſua charitate in pios manes alterum, & ſanè luculentum teſtimonium. *Ego*, ait, *ſum mater omnium, qui ſunt in Purgatorio, quia omnes pœnæ, quæ debentur purgandis pro peccatis ſuis in qualibet horâ, per preces meas quodammodo mitigantur.* Audi rurſum ipſam apud Carthuſianum l. 3. de laudibus Virginis ita loquentem: *Qui in Purgatorio ſunt, gaudent nomine meo audito, quemadmodum æger iacens in lecto, cùm audit verbum ſolatii.* Eamdem audi lib. 8. Revel. c. 10. S. Birgittæ hoc de ſe teſtantem. *Nulla eſt pœna in Purgatorio, quæ propter me non remiſſior erit, & lenior ad ferendam, quàm aliter eſſet.*

Audiſti ipſam Virginem, audiſti perennem ejus in vitâ functos, & efficaciſſimam 704. *Teſte S. Bernardo.* miſericordiam. Quare ne mireris melliſluum, & Marianum Doctorem ſic illam affantem Serm. 4. de Aſſumpt. *Quis ergo miſericordiæ tuæ, O Benedicta, longitudinem, & latitudinem, & ſublimitatem, & profundum queat inveſtigare? Nam longitudo eius uſque in diem noviſſimum invocantibus eam, ſubvenit univerſis: latitudo eius replet orbem terrarum, ut tuâ quoque miſericordiâ plena ſit omnis terra. Sic & ſublimitas eius ſupernæ civitatis invenit reſtaurationẽ, & profũdum eius ſedentibus in tenebris, & in umbra mortis obtinuit redemptionem. Per te enim cœlum repletur, infernus evacuatus eſt, inſtaurata ruina Jeruſalem cæleſtis, exſpectantibus miſeris vita perdita data.* Hæc Bernardus, in quibus per inferni vocabulum haud dubiè luſtralis carcer accipiendus eſt, cùm tartareus nequeat evacuari.

Bernardo alter Virginis egregius præco, 705. *Gerſone item, ac Bernardino.* Gerſon addendus eſt, qui Serm. 1. de defunctis ſic Divam alloquitur: *Poſtquam ergo ita eſt, quod ſancta, & ſalubris cogitatio, ut pro mortuis fiat oratio, & Virgo, & Mater es digniſſima, es & ſancta ſanctorum, in qua ſunt cogitationes ſanctæ, & ſalutares ultra omnes alios homines, congruit te pro mortuis exorare.* Ita Gerſon, qui plus innuit, quàm exprimat. Nam ſi congruit Immaculatæ Mariæ, ergo neceſſum eſt. Quî enim præterire poſſet, quod ſibi congruit, quam Sanctam ſanctorum veriſſimè nominavit, & ſanctiſſimarum plenam cogitationum? Denique Bernardinus Serm. 3. de nomine Mariæ art. 2. c. 3. diſertiſſimè, & uberrimè, *Beata virgo*, inquit, *in regno Purgatorii dominium tenet, propterea inquit Eccleſiaſtici 24. & in fluctibus maris ambulavi. Pœna ſiquidem Purgatorii ideò dicitur fluctus, quia tranſitoria eſt, ſed additur, maris, quia nimium eſt amara: ab his tormentis liberat B. Virgo, maximè devotos ſuos, & hoc eſt, quod ait, Et in fluctibus ambulavi, ſcilicet viſitans, & ſubveniens neceſſitatibus & tormentis devotorum ſuorum: imò, & omnium, qui ibi exiſtunt: qui filii eius ſunt, cùm ſint filii gratiæ.* Ita ipſe: qui enim Purgatorium mare vocat, pariter innuit illam eſſe illius ſtellam, & ad felicitatis portum benigna luce miſeros illos nautas conducere.

Porrò licet hoc genus benevolentiæ 706. *Et confirmatur exemplis. D. V. die Aſſumptionis patrocinatur defunctis.* Marianæ illuſtribus exemplis confirmare. Petrus Damiani l. 3. Epiſt. 10. ſcribit mulierem quamdam Romanam amicæ ſuæ per viſum oblatam, illi confirmaſſe ſeſe ab Immaculatâ Virgine Purgatorio ereptam

teſta

feſta luce Aſſumptionis illius, idque cum aliis tanto numero, ut Romæ incolarum tunc temporis numerum excederet, in cujus nuncii certum teſtimonium amicæ illi ſuæ mortem prædixit, in exitu iſtius anni obeundam. Quod & contigit, cùm hæc ſeſe ritu Chriſtiano ad mortem comparaſſet. Similis ejuſdem Virginis favor legitur c. 10. vitæ B. Veronicæ de Binaſco, hiſce
, verbis. *Hac die*, nempe Marianæ Aſſump-
, tionis, Ubi primùm Veronica Sacramen-
,, tum Euchariſtiæ deſumpſit, mox inter Miſ-
,, ſarum ſolemnia abiit mens ejus, in Purga-
,, torii fines concedens. Inſpexit autem di-
,, vini cujuſpiam aſpectus virum, miræque
,, pulchritudinis veſte conrectum, cujus no-
,, men Veronica numquam ſcivit, quem An-
,, gelorum ingens numerus ſequebatur. In-
,, greſſa itaque eſt ea multitudo, cui mixta
,, erat Veronica, Purgatorii ſedes. Tum co-
,, ram viro tot animæ adductæ fuerunt, quot
,, non capit homines urbis Mediolanenſis
,, media pars; ſingulas verò, ſinguli Angeli
,, ceptarunt, & eas, quas apud mortales cu-
,, ſtodiere. Videbantur quidem animæ in-
,, cendio rubricatæ, cùm ignem exibant
,, Purgatorium, quæ mox ignibus erutæ ni-
,, ve candidiores efficiebantur. Coronatæ
,, itaque viridi fronde ante thronum Dei im-
,, mortalis ab Angelis ſtatuuntur; at animæ
,, coronas ante ſedem Dei poſuerunt, quas
,, idem Deus immortalis ſereno vultu, pla-
,, cidis & blandis oculis benedicens beatiſ-
,, ſimæ Mariæ offerebat. Hæc ubi vidit, ad
,, corpus Veronicæ mens regreditur, tantis
,, affecta gaudiis, ut carne vivere diu ſe non
,, poſſe arbitraretur; Aſſeruit Veronica plu-
,, rima ſe conſpexiſſe ea celebritate Aſſump-
,, tionis, gaudiis vehementiſſimis per ſingu-
,, los raptus affecta; verùm jucundiſſimus
,, fuit, cùm è Purgatorio erui animas atten-
, dit. Hactenus author ille.

707. *Item die nativitatis Chriſti, ac reſurrectionis.*

Et colligi poteſt ex Dionyſio Richelio, quem Carthuſianum vocant, ex eo quod profeſſus eſt, inſtituto, eamdem Eccleſiæ patienris æquè ac militantis, Triumphantiſque Reginam aliis quoque diebus jus illud ſuum perquàm favorabile exercere. Sic enim ille refert Serm. 2. de Aſſump. Ma-
, riæ. Duo Socii erant, quorum unus circa
,, feſtum Sanctorum omnium defunctus eſt;
,, Alius verò continuis ſe fletibus affligens,
,, nihil pro defuncto omiſit. Cui poſt fe-
,, ſtum Nativitatis Chriſti defunctus appa-
,, ruit, dicens, nihil mihi profeciſti, & quaſi
,, improperans ei fletum. Ecce, ait, Beatiſ-
,, ſima Virgo Maria ſingulis annis in feſto
,, Nativitatis Chriſti ad Purgatorii loca deſ-
,, cendit, & multas inde animas eripit. Quo-
,, niam in nocte ſolennitatis illius Regem
gloriæ peperit. Cumque in proximâ Na- ,,
tivitatis Chriſti ſolemnitate deſcenderet, ,,
& multas eriperet animas, ſperabam quod ,,
precibus tuis fuiſſet me etiam reductura, ,,
ſed non fecit. Verùm quia proxima no- ,,
cte Reſurrectionis Dominicæ ſolet deſcen- ,,
dere ad Purgatorium pro reductione ani- ,,
marum, eo quòd Chriſtus nocte illâ Sanctos ,,
de Limbo reduxit, quæſo, ne ceſſes pro me ,,
cum lacrymis orare, ut me nocte illa dig- ,,
netur eripere. Hactenus Carthuſianus. ,
Ubi quod dicitur de deſcenſu B. Virginis in Purgatorium intellige juxta hoc Pauli V. decretum in gratiam Carmelitarum datum Anno 1613. *Itaque imagines quæ à devotis de hac ſolent fieri vel depingi cum deſcenſione B. Virginis ad animas in Purgatorio liberandas, minimè fiant, ſed per interceſſionem ſanctæ Virginis à tanto periculo per manus Angelorum in tuto collocari*: ubi Pontifex ſignificat Reginam cœli non per ſeipſam ſed per Angelos miniſtros animas è purgantibus flammis educere.

Hæc igitur tempora Nativitatis, ac Reſurrectionis Dominicæ, itemque Virgineæ Aſſumptionis, quædam ſunt tempora Mariani Jubilæi, neque tamen aliàs piis manibus deeſſe poteſt, cùm ſuperius apud Bloſium dixerit, ſe qualibet horâ iis auxiliari. Quare arbitror iis quidem celebribus temporibus legatione ſua ſolari mœſtos, & ex illis complures educere, aliàs autem non ſolere legatione ſuâ, ſed ſaltem auxilio eiſdem adeſſe. Quod verò ait ipſa de ſe *qualibet horâ* omnes pœnas mitigare, id intellige de quolibet temporis momento. Cur ita? Primùm, quia, cùm ſit miſericordiæ etiam increatæ Mater, non minus quàm filius, *ſemper interpellat*, pro hominibus tam mortuis, quàm vivis, cùm quolibet momento mortui graviſſimas patiantur pœnas, neque poſſit miſericordiæ Mater tam miſeros magis obliviſci, quàm ſeipſam. Deinde quia quolibet temporis momento ab aliquibus ſaltem Eccleſiæ nomine oratur Deipara: interdiu enim, noctuque Eccleſiæ preces ad Chriſtum quidem præcipuè, & ferè omnes, tamen & ad Immaculatam Mariam, alioſque Cœlites referuntur, ſaltem, ut aiunt, implicitè, ac virtualiter. Quia cùm Eccleſia cupiat preces ſuas exaudiri, & tot in cœlo Oratores habeat quot cœli incolas, ſanè cupit eos precibus ſuis, pondus, quòd queunt, addere, ac maximè Deiparam, quam novit plurimum apud Deum poſſe. Si autem cupit eam pro ſe ſupplicare ſemper: ergo illa ſemper ſupplicat: & quidem pro omnibus fidelibus, ac proinde etiam pro mortuis.

708. *D. V. quolibet momento adeſt defunctis.*

Accedit

709. *Et omnibus.* Accedit quod nominatim Deum frequenter precetur Eccleſia, ut Virginis cauſâ ac meritis ſalutem fideles omnes conſequantur, ergo petit, ut ejuſdem ope omnia ſalutis impedimenta ab omnibus removeantur, inter quæ pœnæ Purgatorii jure recenſentur. Præterea quolibet momento ſunt in Purgatorio nonnulli olim D. Virgini devoti, quis ambigat eam omni momento ab iis orari, & aliquid ſolatii referre? neque ab iis tantùm, ſed à vivis eorum amicis, aut amicis D. Virginis, & pariter ab aliis Sanctis, & maximè ab Angelis Cuſtodibus? Si autem oretur, ergo & ipſa orare non deſinit: ergo omnes alii manes inde ſolatium accipiunt, ut ſuperiùs probavimus. Denique ut priùs argumentabatur S. Bernardinus, omnes pii manes, cùm ſint gratiæ ac miſericordiæ filii, ergo & Mariæ; quàre numquid obliviſci poteſt Mater filii uteri ſui; numquid Maria eos aliquando derelinquere, quos ſub cruce utero concepit, quando de eorum unoquoque Chriſtus ei dixit, *Ecce filius tuus*? Ego verò exiſtimo tantam eſſe Redemptoris in ſuos benignitatem, ut quoties quis in gratiâ moritur, Chriſtus iteret hæc Matri ſuæ, *Ecce filius tuus*, eamque aio rurſus mortuum accipere in ſuum, neque deinceps aliter, quàm mater ſolet filium accipere, atque adjuvare.

710. *Vel palam vel quaſi occultè.* Cæterùm non per ſe ipſam dumtaxat, ſed & per devotos ſibi, ac familiares mortales eadem Immaculata Maria id officii præſtare ſolita eſt. Sic oranti ànte imaginem Conceptæ ſine maculâ Virginis Joanni Ximenio è Societate Jesu Laico raræ admodum virtutis, clarâ voce Diva, *Ximeni*, ait, *memor eſto purgandarum animarum. Quâ ille voce permotus, reliqua vitæ omnia* (vixit autem dehinc annis octo) *opera ſatisfactionis potentia piis manibus tranſcripſit.* Ita Pater de Ponte vitæ Balthaſaris Alvarez cap. 45. Denique confirmantur, illuſtranturque hæc omnia hoc illuſtri exemplo. Hieronymus Carvallius Soc. Jesu, regiam Virgini ſervitutem diu ſervivit, homo ſi quis alius ejuſdem amans ac diligens. Nihil ille omittere, quod Virgini acceptum eſſe intelligeret, conſtantiſſimè ſatagebat. Sed alacrem ſuo impetu quæcumque ad pietatis officia animum, inſitus pœnarum, arcaniſque, atque peccatorum reliquias excoquentis ignis timor ingens, mœſtum ſubinde, atque ſollicitum habebat, quod eum miris modis exhorreſceret. Remedium fuit eadem in Virginem pietas, quæ ſuæ non immemor pietatis, hominem ad ſpem, alacritatemque erexit, fide datâ, ſe tum illi affuturam, ſibi eorum animorum propriam eſſe procurationem, cui enim juſtius credi potuit, quàm quæ nihil habuit purgandum? Ita narrat noſter Joannes Rho exempl. l. 3. c. 3. n. 24. Quamobrem in tam ſedulâ procuratrice, tamque potenti defunctorum advocatâ, quid illi devoti ſatiùs imitentur, quam id, quo maximè ipſa gloriatur, officium miſericordiæ? Præſertim cùm & ipſi ſubſidium ſingulare in tempus illud ab ea ſperare poſſint, vel eo nomine, quòd cariſſimum illi miſericordiæ genus fuerint æmulati.

ARTICULUS III.

Angelorum officia in pios manes ad idem munus nos provocant.

Pars prima.

Proponuntur.

Reginam Angelorum ſequuntur Angeli, non obſequio dumtaxat, ſed & imitatione charitatis in defunctos. Et multa ſunt, quæ ad frequentanda illius officia eos invitent. Enimverò *omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis.* Igitur tamdiu illis adſunt auxilio, conſilio, ſolatio, dum illam adeant hæreditatem. Nec enim decet fideles ab iis deſeri, quando à cœlo propè abſunt, cùm ab ipſo in vitam ingreſſu continenter deinceps eos comitentur. Nam licet ad terminum viæ ac vitæ mortalis pii manes pervenerint: tamen Angelorum curâ adhuc, & vehementer egent, ut carcere luſtrali eripiantur. Quare necdum Angeli ad terminum cuſtodiæ pervenerunt, neque commiſſum ſibi munus expleſſe ſunt cenſendi. Quemadmodum enim ille ductoris munere non eſſet perfunctus, qui juſſus Regis filiam in Germaniam deducere ad nuptias cum Imperatore, atque in viâ cuſtodire ab hoſtibus, illam in extremo itinere ab iis captam deſereret, licèt noſſet poſt aliquod temporis ſpatium ſponte reddendam: quemadmodum ſuâ intereſſe crederet curare, ut primo quoque tempore exilio ac carcere ſoluta nuptum iret: ſic Angeli Cuſtodes partibus ſuis deeſſent, ſi animas Chriſti Sponſas in itinere cæleſti captas, atque ergaſtulo flammeo detentas, quàm poſſent ocyſſimè, non eximerent, 711. *Munus cuſtodiæ angelos ad levamen defunctorum obligat.*

atque

atque ad nuptias Agni non adducerent.

712. *Et inſita caritas.* Sed quamquam ad id officii nulla Genios illos humaniſſimos ratio obſtringeret, charitas certè impelleret, ſive quia pias animas ut ſorores adamant, quippe eodem Patre in vitam etiam gratiæ editas; ſive quia ut Chriſti Sponſas cœliquę principes venerantur, ſive quia ſempiterno, beatiſſimoque earum conſortio ſciunt ſe fruituros. Nam ſi viri Religioſi captum in viâ, dum tyrocinium petit, Inſtituti ſui candidatum recipere ſtuderent: Si S. Thomam Aquinatem à fratribus interceptum, veſtibusque ſacris exutum, ac caſtro incluſum ſibi reſtitui curarunt Patres Dominicani, etiam interpoſitâ Summi Pontificis authoritate; credisne Angelos humanitate ac benevolentia illis cedere, & ita cedere, ut æternæ vitæ ſocias, ejuſdemque fælicitatis conſortes animas, ac ſempiternas Numinis concentrices, veſtibus gloriæ exutas, neque caſtro, ſed igneo carcere incluſas, ſuo auxilio ſolatioque deſtitutas abjiciant? non eſt ille genius horum nobiliſſimorum Geniorum. Quin imò ſi per Numinis juſtitiam ac providentiam liceret, volentes, lubentes earum culpas ſuppliciis ſuis caſtigarent, atque ſuo incendio redimerent incendium. Et ratio eſt obvia, quoniam pro eâ portione, qua Deum amant, amant illas animas, utpote Deo chariſſimas; quare ſi inveniantur in mortalibus, qui Dei, & animarum causâ id præſtarent, nemo dubitare poteſt quin multò propenſiùs idem ipſum Angeli exequerentur. Quod ſi quædam aquila apud Seſton urbem à Virgine educata, primùm aves, mox venatus aggerendo gratiam illi retulit: cùm verò hæc vitâ defuncta eſſet, in rogum ardentis, neſcio quo amore capta, injecit ſeſe, ſimulque conflagravit: ego quidem non ambigo, quin amantiſſimi illi genii, qui dum benè nobis fecere, beneficio ſe affectos arbitrantur, libenter causâ noſtrâ conflagrarent, ſi vel ſic Purgatorii ſupplicii partem poſſent perſolvere.

713. *Cur miſſæ de Angelis 2. feria.* Cæterùm ex hoc Angelorum in pios manes amòre fluxit mos priſcus feriâ ſecundâ, qua defunctorum memoria agi ſolet, etiam Angelorum memoriam in Eccleſiâ celebrandi. Cujus cauſam reddens Petrus Damiani lib. 2. Epiſt. 14. ſic habet: *Animæ defunctorum diebus Dominicis requieſcunt, atque à ſuppliciis feriantur; Secundâ verò feriâ ad ea, quibus aſſignatæ ſunt, pænarum ergaſtula revertuntur. Idcircò iſto potiſſimum die Angelis Miſſarum honor impenditur, ut & mortuis, & morituris patrocinalis eorum defenſio procuretur.* Ubi, quod ait de quiete piorum manium diebus Dominicis pium illud quidem, ſed commentum eſt. Neque verò illi id ſibi favori ac gratiæ ducerent, quippe qui pervelint brevi debitas culpis ſuis pœnas perpeti, ut quantocyus Deo perfruantur.

Itaque redeo ad Angelos, qui cuſtodiæ ſuæ munere tota vitâ noſtra optimè perfuncti, ſtatim atque animam egimus, de felici victoriâ noſtra ipſorum ope parta velut triumphant. Vidit hoc quondam B. Veronica de Binaſco, de qua hæc vitæ illius author c. 14. *Morienti Seraphinæ interfuit Veronica intuens corporeis oculis ſæva bella hoſtis antiqui, quibus animam exhalantem vexabat. Angelus ſiquidem lucis adſtabat præſto decedenti affuturus. Obiiciebat è regione dæmon Seraphinæ gravia quæpiam, nedum verba levia, ſilentii non obſervationem, ac ea quæ mortales nullius momenti arbitrantur, memorabat verò eadem improperans: At lucis Angelus confeſſam fuiſſe omnia Seraphinam reſpondebat. Tum impius ſathan alia in medium deducebat, qui confeſſionis accepto reſponſo confuſus abibat. Seraphinâ itaque ultimum dante ſpiritum, Angelum Domini lætantem apprimè Veronica conſpexit. Quamobrem animam Seraphinâ æternæ damnationi minimè addictam intellexit. Quod itidem ſequenti nocte cæleſtia regna perluſtrans certiùs dignovit: Domino ſignificante ignibus Purgatoriis Seraphinæ ſpiritum alligatum.* Ita Iſidorus de Iſolanis Ordinis Prædicatorum apud Bollandum Jan. 13. 714. *Gaudent felici ſuorum morte.*

Porrò migrantem è corpore, velut è domicilio animam excipiunt Angeli. Id quod conſiderans Sancta Mater Eccleſia occurſum illi Angelicum precatur: modò ſermone ad filios converſo, his verbis: *Egredienti itaque animæ tuæ de corpore, ſplendidus Angelorum chorus occurrat:* modò ad ipſos Genios; *Occurrite Angeli Domini, ſuſcipientes animam eius: offerentes eam in conſpectu Altiſſimi.* Et evenit, ut eo ipſo tempore, quo à fratribus Religioſis S. Dominico morienti adſtantibus ad ea perventum erat, *Subvenite Sancti, Occurrite Angeli;* Divus ille ſanctiſſimam animam in ſinum eorum ac complexum effuderit. Cæterùm & id officii aliis minoris notæ, ac ſanctimoniæ exhiberi, patet ex hiſtoria cujuſdam à morte ſuſcitati ope D. Virginis, quem ſic loquutum ſcribit Petrus Damiani lib. 2. Epiſt. 14. *Egredienti mihi de corpore duo protinus Angeli ſplendidæ claritatis occurrunt, qui me ſecum ducere in ſuperiora cœperunt. Sed ecce me nigrantes dæmonum turmæ, velut phalanges Æthiopum,* 715. *Migranti animæ occurrunt.*

Æthiopum, undique circumfundunt, me tamquam ſui iuris hominem acri nimis, & importunâ vehementer exactione repoſcunt. Tum pergit dæmonum litem, ac Geniorum defenſionem deſcribere, qui tamdem Virginis Immaculatæ præſidio fulti, victores evaſere, eumque vitæ ad emendationem reddidere, alioqui æterno ſupplicio eruciandum.

716. *Adſunt judicandæ.* Sed pergamus: ſuſceptam enim ſinu, ac complexu ſuo animam, Angeli ad tribunal Judicis devehunt, vel potius, quia judicium in ipſo morientis loco peragitur, adſunt judicandæ. Ita extat in Revel. S. Birgittæ lib. 4. cap. 7. 8. & 9. viſio mirabilis qua Divæ illi objecta eſt anima judicanda, à accuſante dæmone, Angelo defendente. In eâ cœlum per palatium, Chriſtus per ſolem, Virgo per mulierem, Angelus per militem deſignatur. Qui quidem Angelus militis ſpecie videndum ſe præbuit, ut appareret eum revera tum temporis militem ſtrenuum agere, fortiterque contra ducem illum ſuperbiæ militare, Id quod variis exemplis confirmare liceret. Sed audiamus Catenam Græcam, quæ altercationem S. Michaëlis cum diabolo de Moyſis corpore, figuram facit hujus litis de animâ obtinendâ. Sic ergo illa in Deuter. 34: *Ex Michaëlis congreſſione cum dæmone palam Deus facere voluit, quantopere conetur hoſtis humani generis, ne animæ à corpore hoc egredientes curſu ſuo ad ſuperiora contendant, contra quem tempeſtivè Angeli Domini occurrentes iuſtos à faucibus orci eripiunt.* Ita Catena.

717. *Cum Michaële Archangelo.* Præterea S. Michaelem Eccleſiæ Catholicæ patronum tunc præſertim patrocinari, & cuique judicandæ animæ adeſſe, communis eſt Eccleſiæ ſenſus. Et vide benevolentiæ illius Archangeli velut imaginem ſanè jucundam. Inceſſit aliquando ſenem quemdam monachum cupido videndi improbi, & probi hominis varios è vitâ exitus. Annuentibus ſuperis, dat ſe in iter urbem verſus, cujus in adjacente agro Cœnobium animadvertit, auditque animam illic agere virum opinione ſanctitatis celebrem, poſt vitam in eremo peractam: Et ecce, mirum dictu! dum morienti adſtat dæmonem conſpicatur, tamquam ex orco prodeuntem cum igneo tridente, quem audit, neſcio unde, juberi animam illius extrahere, & ſecum avehere. His viſis urbi fit propior, & ecce iterum, mirum dictu! pauperem, ac peregrinum, hominem ab omnibus derelictum in extremis vitæ anguſtiis, jam jamque animam exhalantem videt. Tum verò comparuere Divi Michaël, & Gabriel, alter ad dexteram, alter ad ægri ſiniſtram, animam invitantes ad fælicem exitum. Cunctante illâ, vox audita ejuſmodi: mitto Davidem cum citharâ, cæleſtibuſque choraulis, ut muſicâ ſua hanc animam corpore pellectam in cœlum deducant. Egreſſa igitur anima in manus S Michaëlis Archangeli ſeſe tradidit, qui cum comitante concinenteque illâ muſicorum coronâ in cœli regiam induxit. In vitis Patrum de exempl. & doctrin. n. 17.

Sed è cœlo in Purgatorium veniendum eſt. Huc enim pleraſque animas cœlo necdum idoneas, deducunt genii. Docet id Angelicus Doctor in 4. diſtinct. 21. q. 1. a. 1. & cum eo plerique omnes. Et Suarius quidem comitatum illum non modo ſolatio, ſed etiam honori animarum tribuit, & ratio ex ſuperius dictis de Cuſtodum, ac Ducum munere ſatis colligitur. Colligitur item ex viſo S. Vincentii Ferrerii cui ſoror ab obitu videndam ſe præbens, preceſque poſtulans, dixit ſe ab Angelo adverſus dæmonem propugnatam, ac venia donatam, in eum, ubi tunc apparebat, locum ab eodem Angelo deferri juſſam, ſcelerum pœnas ad diem uſque judicii decretorii iſtic luituram, niſi Ferrerius precibus, ac Miſſis ſpatium illud contraheret, quod & fecit. Colligitur præterea ex hiſtoriâ Petri Damiani ſupra allatâ, & ex aliis, ubi Angeli animas à morte ſuſcipiunt, utique ad locum ſibi deſtinatum deducendas. 718. *Deducunt in Purgatorium.*

Non eſt autem dubium, quin eaſdem in Purgatorio crebriùs ſolentur. Enimverò ſolabantur olim Patres in Limbo, ut innuit S. Cyrillus in illud Joannis c. 8. *Abraham Pater veſter exultavit, ut videret diem meum, vidit, & gaviſus eſt.* Sic enim ipſe: *Abraham vidit diem Domini, quando iam in placidâ Sanctorum Patrum requie poſitus cognovit filium Dei eſſe incarnatum: erat enim ille dies Domini, quo carnis noſtræ ſubſtantiam pro nobis aſſumpſit. Et id quidem cognovit Abraham completum eſſe per teſtificationem iuſti Simeonis, qui poſt Dominum ſuſceptum in ulnas requievit in pace, & intimavit SS. Patribus eum natum: aut per denuntiationem Angelorum Sanctos Patres viſitantium ſæpius & quæ conſolationem eis afferrent, ſpemque propinquæ liberationis præſtarent benignè ſignificantium.* Hæc Cyrillus. Quæ, ſi vera ſunt, ut ſunt, conficitur Angelos etiam Purgatorium ſæpiùs inviſere, ac ibi ſolari animas, cùm hæ ſolatio magis quàm Sancti Patres indigeant. Et verò Carthuſianus, dum exponit hunc Apocalypſeos locum, c. 5. *Et omnem creaturam, quæ in cœlo, &* 719. *Ubi eam ſolantur.*

ſuper

ſuper terram, & ſub terra, & quæ ſunt in mari, & quæ in eo, omnes audivi dicentes, ſedenti in throno, & Agno, benedictio, & honor, & gloria, & poteſtas in ſæcula ſæculorum, ſic habet: *Per eos qui ſub terrâ ſunt potius deſignari videntur defuncti ſalvandi, qui in locis Purgatoriis ſunt, vel Angeli boni, qui ad eorum conſolationem deſcendunt. Quin etiam* Bernardinus Serm. 65. hic accommodat illud Judicum 2. *Aſcendit Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium. Nam locus flentium*, inquit, *Purgatorium dici poteſt, ad quem aſcendunt Angeli ſancti, ut conſolentur eos, & hæc potiſſima conſolatio, quam habent purgandi.* Ita ipſe.

720. *Illuſtrantur hæc.* Denique huc quoque poteſt allici illud Iſaiæ cap. 18. *Ite Angeli veloces ad gentem convulſam, & dilaceratam, ad populum terribilem, poſt quem non eſt alius, ad gentem exſpectantem, & conculcatam, cuius diripuerunt flumina terram eius.* Etſi enim per Angelos illos priùs dixerimus mortales piorum manium patronos intelligi, tamen ipſoſmet naturâ Angelos, magis genuinè accipere licet, & dicere, eos à Christo animarum Sponſo, mitti ad ſolatium, auxiliumque *gentis illius convulſæ, ac dilaceratæ* ingentibus tormentis; vel convulſæ, quia per vim ſummam divulſæ à Deo, ſummo bono, atque optatiſſimo earum fine, ac propterea *dilaceratæ*, cùm votis, atque animo Deo adhæreant, & tamen ab eo ſeparentur. Neque mirare, *ſi populus terribilis* nominetur, propterea quod nulla umquam gens tanto terrori aliis fuit, quantum nobis parere debet, paritque accuratè contemplantibus unica anima flammis undique cincta, præſertim cùm idem ſupplicii nobis ob noxas ſubeundum eſſe perpendimus. Certè quidem unica plus terroris incuteret, ſi ſub viſum, ut eſt, caderet, quid ſi totus carcer Purgatorius? nec vacat myſterio, quod *gens exſpectans* dicitur, non tantùm, quia revera viſionem Dei vehementer deſiderat, & exſpectat, ſed etiam quòd Hebraice ſonet *gentem lineæ*, Unde Vatablus, Forerius, Pagninus, legunt, *ad gentem lineæ*, lineæ, id eſt ad gentem, cui quaſi ad lineam, quaſi ad amuſſim pro noxis admenſa eſt à Deo Judice pœna, & propterea *gens conculcata* vocatur, ut quæ peccatis præcepta Dei quondam proculcavit, proculcetur ipſa, proſternaturque in purgante ergaſtulo, quod ergaſtulum *terra* defunctorum vocatur, nempe à terendo, quia diuturnitate ſupplicii velut atterit miſeros, & inſuper ab ipſis teritur, ac frequentatur. Terram autem illam *flumina diripuerunt*, quia diræ flammæ ex ſulphure, & bitumine colliquato, ac fluente totum Purgatorii locum inundantes devorant. Ad hanc igitur gentem adeo ærumnoſam Angeli veloces eunt, id eſt ad pios manes juvandos, ſolandoſque celeriter, ac frequenter convolant.

Pars secunda.

Eius Angelicæ curæ exempla.

ATQUE id genus conſolationis Chriſtus D. Virgini apud Birgittam lib. 6. c. 21. pro aliquo è ſuis amicis pollicetur hiſce verbis: *Conſolabuntur eum Angeli ſancti*: & præbuiſſe conſtat ex hiſtoriis: ſic enim de S. Liduina narrat Surius: conſpexit etiam puteum quemdam, & ei inſidentem Angelum facie mœſtum, quem ubi cognovit Cuſtodem eſſe Sacerdotis pro quo oraverat, & cauſas mœroris ex certis ejus demeritis percepit; mox ab Angelo docta eſt ſpeciali illic eum Purgatorio caſtigari, ſtatimque apertus eſt puteus, & erupit inde flamma aterrima, atque fumoſa, ſimulque ejulatus altiſſimus. Interroganti Angelo, an vocem illam noſſet, reſpondit Liduina ſe probè illam cognitam habere. Confeſtim autem aſcendit anima illa ſpecie ferri ignitiſſimi, voce confuſâ dicens, O Chariſſima Liduina, ô ſpeculum puriſſimum, quis mihi det, ut quandoque Dominum in te, & te in Domino contemplari queam! Ita Surius. Et poſt pauca, Paucis, ait, poſt diebus, Angelum illum, quem mœrentem conſpexerat, jucundum, & hilarem vidit, tandemque anima illa ad communem expiationis locum tranſlata eſt, adjutaque pœnis, quas Virgo ſanctiſſima ex amore patiebatur, ad cœlos evolavit. Audiſti Angelum in Purgatorio mœſtum hærere calamitate clientis, & poſtmodum hilarem ejus levamento? ne quæſo arbitrere fruſtra, & otioſè iſtic commorari; ſed ad ejuſdem ſolatium. 721. *Patet idex promiſſo Christi, vitáque S. Liduinæ.*

Cujus certo argumento eſt, quod in vita non vulgaris virtute feminæ Catharinæ Riſſiæ Ordinis S. Dominici legitur. Illa in quadam ecſtaſi divinâ è paradiſo, quò rapta fuerat, mente deſcendit in Limbum, Purgatorium, ac tartarum. In Limbo ingentem vim puerorum conſpexit tam veteris, quàm novi teſtamenti propter originalem culpam Dei viſione carentium, & ingenti grati animi ſenſu, quòd culpam illam divino beneficio baptiſmate eluiſſet, affecta eſt. Inde in orcum delapſa ne modicum quidem miſerationis ſenſit, quòd ejus incolæ miſericordiâ Numinis repudiatâ, juſtitiæ ſeſe ultrò ſubjeciſſent. Tum verò purgantem 722. *Et ex V. Catharinæ Riſſiæ viſo.*

gantem carcerem ingreſſa, quo etiam per ſingulas noctes Dominicis diebus prævias deſcendebat, vidit Tutelares Angelos, quemque animarum ſibi commiſſarum ærumnoſum ſtatum indicantem, ac levamen commendantem. Id quod eam ad voluntarias, nec mediocres pœnas pro iis ſolvendas velut obſtringebat: Hæc Joannes à Sanctâ Mariâ in ejus actis. Ex quibus ſic argumentari licet: Si Angeli animas clientes aliis in Purgatorio commendent ad ſolatium, auxiliumque, igitur ſolatium illis ſuum deeſſe non patiuntur. Joan à S. Maria in vita.

723. *Sed magis ex aliis S. Liduinæ viſis.*

Sed ad Liduinæ vitam revertamur: Illic enim illuſtriora ejus generis exempla ſumus contemplaturi. De illa iterum ita Surius vitæ: 3. parte. cap. 2. Nocturno tempore rapta in ſpiritu ad loca pœnarum, videbat non abſque ſummâ commiſeratione torqueri animas, & ingentes ignium globos in ſublime efferri: roganti autem quandoque Angelo, num animam, quam digito monſtrabat juvare vellet, ſe perquàm velle reſpondit; Tum Angelus, Oportet igitur, inquit, per medias tranſire flammas. Ego verò, ait, libens id faciam. Tranſiens igitur per flammas vidit illic tortores ſeſe contrahentes, indigneque ferentes humanitatem ejus, quâ cupiebat ſubvenire animabus. Cumque jam pertranſiſſet, vidit animam ab Angelo indicatam è pœnis eripi, & poſtea exultabundam ad cœlum proficiſci. Rogavit eam quædam, ut pro patre ſuo recens defuncto oraret. Ducta eſt autem in ſpiritu ad regionem illam, ubi ejus anima cruciabatur, aitque illi Angelus; hic eſt ille vir, pro quo te deprecaturam ſpopondiſti. ut autem vidit illam vir ille, ait ad ſocios, Ab eo tempore quo purgandus hunc intravi locum, ſpiritum in carne degentem non vidi, niſi ſpiritum Virginis hujus. Sit benedictus Deus qui miſericordiam ſuam mirificavit mihi in hac horâ. Paulo poſt orante, & patiente pro eo ſanctâ Virgine in corpore ſuo; liberatus eſt, ſicut poſtmodum uxori ejus revelatum eſt.

724. *Aliud ejuſdem viſum.*

Vidit aliquando Liduina ſpiritum cujuſdam defuncti ſpecialibus pœnis excruciari, ferreis ſtipitibus confixum, audivitque ab Angelo ſuo eum eſſe fratrem illius feminæ, quæ ſi petiiſſet, ut oraret pro eo, ſe quoque impetraturam, ſi quid piè pro eo peteret. Oravit igitur, ut ab illis ferreis ſtipitibus extraheretur. Illicò à pœnis illis ſpecialibus abſolutus, ductus eſt ad communem purgandorum locum. Sorore autem ejus importunè ſcire cupiente ex Liduina de ſtatu illius, tandem ea retulit, quid vidiſſet, juſſitque certas præſtari eleëmoſynas, & in iis caponem, qui pauperibus ægrotis pararetur. fecit illa ut juſſa erat, & ecce nocte intempeſtâ adeſt turba dæmonum, è quibus unus caponem manibus tenebat, ſimilem illi, qui fuerat datus pauperibus, quo graviſſimè cecîdit facies utriuſque, id eſt, & Liduinæ, & ſororis defuncti illius, & hæc quidem poſtea in quoſdam incidit morbos propter fratrem ſuum, quos cùm præ dolorum atrocitate ferre non poſſet, oravit Liduina pro ea, & quamprimùm liberata eſt. Quod autem reliquum fuit pœnarum, in Liduinam tranſlatum eſt, ſicque tandem è pœnis erepta eſt anima illa. Interſerit deinde Surius pauca de ſola Liduina, quæ ob præſtantiam non videntur ſilenda.

725. *Mira Liduinæ in defunctos caritas.*

Ob zelum animarum ſæpè cruentos ab oculis fudit imbres, dicebatque Domino, O ſi poſſem, Deus meus, carnem & ſanguinem meum dare pro animabus illis, quas tu caſtigas! Pro his ergo orabat, vigilabat, ſuſpirabat, ſacrificia offerenda curabat, ſe totam in holocauſtum offerebat. In vita.

726. *Aliud ejuſdem viſum.*

Balduinus quidam de Campo cùm à corpore migraſſet, Liduina rapta in ſpiritu vidit hominem facie ipſi ignotum ſtare ad pedem montis, & volentem quidem aſcendere, ſed minimè valentem; Audivit etiam dicentem ſibi, Miſerere mei Liduina, miſerere mei, & in montem hunc me deportato. Illa accipiens eum in humeros ſuos tulit in montem. ſed difficulter ſanè; Ait autem ad eum, Quis vocaris? & ille, Balduinus à Campo inquit. Mane confeſſarius Virginis venit ad eam, viditque, ceu labore gravi defeſſam, & ægrè reſpirantem. Itaque ait ad eam: Ecquid habes filia? cur præter mórem tam difficulter reſpiras? illa reſpondit, Ego Pater à monte venio, in quem Balduinum à Campo tranſtuli, ſudore pariter, & labore jam afflicta. Ille nomen viri jam ante crebrò audierat; ſed virum ignorabat: Triduo poſt, neſcius eò venit ſacrificaturus ubi Balduinus deceſſerat, didicitque è templi Cuſtode eâdem nocte eum obiiſſe, qua Liduinæ apparuerat.

727. *Aliud.*

Sacerdos quidam carnis illecebris deditus ſtatuerat corrigere mores ſuos: ſed morte præventus, etſi valde contritus, tamen pro peccatis, ita ut par erat. ſatisfacere non potuit. Orans autem pro eo Liduina, ducta eſt ab Angelo in eam regionem: audivitque vocem lugubrem ceu è puteo abyſſi, quam Angelus dixit eſſe Sacerdotis illius. Cumque miraretur eum duodecim annis tam horribili loco detentum, Angelus eam intuens, ait, Viſne pro ejus liberatione

» tione aliquid perpeti? volo, inquit, & qui-
» dem libenti animo. Mox ei oſtendit An-
» gelus locum, ubi vorago quædam cerne-
» batur, & gurges ater ac horribilis, tamquam
» torrentium multorum magno impetu ma-
» nantium. Hunc gurgitem, inquit idem,
» tranſmittas, oportet, ſi vis hanc liberare
» animam. Illa verò cùm in aquas illas ter-
» ribilem edentes ſonitum ingredi timèret,
» Angelus admonuit, ut infracto animo
» tranſiret. Itaque virtute induta cœlitus,
» & ardentiſſimâ charitate incenſa, ingreſſa
» eſt in tumultuantes undas illas, & ſummo
» labore eas ſuperans victrix obtinuit quod
» optavit, viditque repentè Sacerdotis illius
» animam nive candidiorem è pœnis evo-
» lantem, ac deinde in nitidiſſimo ſe rivulo
» abluentem, & cum jubilo abeuntem in cœ-
» los. Illâ autem horâ Liduina ad ſe rever-
» ſa tanto ſudore madere reperta eſt à do-
» meſticis, ut nemo ambigeret, ſpiritu eam
» valde defatigatam alicunde revertiſſe.

Hæc de Liduinâ, deque ejus Angelo Surius, quæ Angelicam in defunctos charitatem abundè demonſtrant.

728. *Patet idem ex actis B. Joannæ à Cruce.* Denique eadem charitas ex actis B. Joannæ à Cruce tertii ordinis S. Franciſci etiam comperta eſt. Etenim ſolebat illa Sanctimoniales ſuas hortari ad contemplationem crebram intolerabilium Purgatorii tormentorum, pariterque ad ſingularem in S. Michaëlem pietatis ſenſum. Quippe quem in ecſtaſi vidiſſet de animis in obitu decretoriam ferre ſententiam, ex quibus cùm aliquam condemnaret, Angeli concinentes. *O Deus Maieſtatis*, inquiebant, *quantâ cum miſericordiâ coniuncta eſt iuſtitia tua: nos te in illis adoramus*. Tum verò animas damnatas diris devovebant: At quando aliæ ex animis Purgatorio carceri adjudicabantur, tum Cuſtodes eas excipientes, & ad carcerem illum deducentes hac ſpe conſolabantur, quòd brevi beatas, ac cœli ſecum incolas denuo eſſent viſuri. Daeu in vita.

729. *Alios ad idem officium excitant Angeli.* Neque tamen eâ caritate contenti ſunt optimi Genii; nam extra hujuſmodi viſiones, & ecſtaſes, omnes promiſcuè ad ſuppetias iis ferendas excitant, idque aut ſenſibilem in modum, aut ſpiritualem. Nimirùm injectis menti, vel parentum, vel amicorum, vel aliorum idoneis piorum manium imaginibus, commotaque ad eorum commiſerationem voluntate. De quibus quoniam libro de Angelo Cuſtode ſatis à me diſputatum eſt, ad eum Lectorem remitto. Tantum hic addo ad id genus ſubſidii Angelici referendas eſſe ſubitas illas cogitationes de hoc, & iſto mortuo; ſubitas item expergefactiones nocturnas cum recordatione alicujus recens defuncti, de cujus morte nihil alioqui audivimus: & alia ejuſdem generis. Ita cùm Venerabilis Sanctimonialis Catharina de la Croix ordinis S. Dominici Duaci quondam ſomnum nocturnum caperet, excitavit eam ſuus Cuſtos, & clarâ voce ſignificavit aliam Sanctimonialem, quam nominabat, in Cœnobio de là Thieuloye juxta Attrebatum, recens obiiſſe. Quare illa ſtrato exiliens, diductis in crucis formam manibus, quinies orationem Dominicam, Angelicamque Salutationem, ad illius ſolatium pronuntiavit. Cuius mortis nuncius cùm poſtero mane Duacum perveniſſet; intellectum eſt eodem tempore, quo Catharina Dominicana à Tutelari expergefacta fuerat, animam exhalaſſe. Ita Joannes à S. Maria in eius vitâ. Huc quoque pertinet, quod memorat Noſter Allegambe in Bibliotheca Scriptorum Societatis. de Paulo Joſepho Arriagâ, rariſſimâ virtute viro; *Hic enim inter cætera pietatis inſignia, noſtris graviter decumbentibus ſemper advigilabat per noctem; demortuos autem ſuis manibus componebat, & piacularibus ſuffragiis proſequebatur, ídque tam providè, ut quò citiùs eo illius beneficio potirentur, ſtatim à nocte media luſtricas preces exhiberet, ſolitus ad id officii ab Angelo, ſi forte altius obdormiſſet, excitari.*

Huc quoque referendum quod contigit S. Monulpho Epiſcopo, cui prima debet fundamenta civitas, imò & Epiſcopatus Leodienſis: quippe qui ex ingentibus opibus, quas à maioribus acceperat, Epiſcopio ſuo Dionantum urbem attribuerit. 730. *S. Monulphum. Episc.* Quam munificentiam à Deo compenſatam aſſerit Ægidius Hiſtoricus, Principe quodam è flammis Purgatorii liberato. Ad eum terræ mandandum acceſſitus in viam ſe dederat, cùm fortè per umbroſum lucum infælicibus olim geniis impietate gentilitia dicatum iter faciens, ſubitò inter opaca nemoris, & horrendas ferarum voces, pueruli gemitus & clamores audit lacrymabiliter opem implorantis. ſiſtit ipſe gradum, & pro Chriſtianorum more in repentinis caſibus, efformaturus crucem, dextram attollit; ſed horror inſolitus omnia percellit membra, manumque, ac linguam ita conſtringit, ut nec vocem formare poſſet, nec crucem. Comitum etiam plerique in gradu conſiſtere non poterant, horrore attoniti, cùm ecce pulcherrimus iuvenis Epiſcopo ſe videndum offert, monetque poſito metu in urbem ſe referat, ubi cum Clero populique multitudine, totum triduum precibus, ieiuniis, eleëmoſynis, Deum demortuo Principi propitiet,

 quem

quem ſepultum ibat : acerbiſſimis illum ptopter peccata cruciari ſuppliciis, cruciandumq́ue diutiùs, niſi ſubveniret ipſe. Exacto denique triduo cæptum iter repeteret, & ſi eodem nemore quieta reperiret omnia, tum denique certum habetet, illius Principis animam cruciatibus ereptam eſſe. Unum è ſuperis aliquem hæc nunciaſſe non dubitavit Monulphus, & revertens in urbem, poſt tres dies Chriſtianæ pietaris officiis, ex Angeli præſcripto tranſactos, priorem viam relegit, & emenſus eſt magnâ tranquillitate. Atque ita demum Principis corpus terrâ condidit, eò lætior quòd animam cœlo receptam ſciret. Quæ omnia quiſquis expenderit, intelliget profectò, propenſiſſimam Angelorum in pios manes voluntatem, & nobiliſſimos illos ſpiritus in tam pio ſanctoq́ue ſtudio ſtudebit imitari.

CAPUT QVINTVM.

Ingens utilitas caritatis in Defunctos.

ARTICULUS I.

Gratiæ, gloriaque augmentum ex ea profectum.

§. I.

Munificentia Divina in miſericordes expenditur.

731. *Miſericordia Dei divina.* HÆc eſt poſtrema cauſatum, quibus ad opem piis manibus ferendam impelli nos oportet, utilitas ferentis. Quæ profectò tanta eſt, tamq́ue multiplex, ut licet ſola foret, mortales omnes ad id officii pertrahere deberet ; agitur enim hîc primùm de præmio illius charitatis divino, quod quia ab immenſo Numine donandum eſt, non poteſt non eſſe ſummum : ut enim Reges regia, id eſt præcipua quædam liberalitas decet, ita & Deum longè excellentiſſima, ac divina.

732. *Oſtenditur ex Eccleſiaſtico.* Audi igitur Siraciden c. 17. ſic eleëmoſynam prædicantem. *Eleemoſyna viri quaſi ſignaculum cum ipſo, & gratiam hominis quaſi pupillam conſervabit, & poſtea reſurget, & retribuet illi retributionem unicuique in caput ipſorum, & convertetur in inferiores partes terræ.* Ingens omnino præconium. Cur enim eleemoſyna, ſeu miſericordia, ſignaculum ? Quia miſericors hoc ipſo, quo miſericordiam exercet, donatur ſignaculo, ſeu ſigillo Dei, ut ſcribat quidquid in votis eſt, ſigilloq́ue eius ſcripta imprimat, & obſignet, nempe ut ſcripris etiam in curiâ cœli propoſitis quod petit denegari non poſſit. Quare miſericordia omnipotens dici poteſt, & ſanè id invenitur apud Jobum c. 22. Ibi namque dicitur, *erit omnipotens contra hoſtes tuos*, Vatablus vertit : *aurum tuum erit omnipotens*, Caietanus autem, *Saddai erit in theſauros tuos* : id eſt, omnipotens, ſeu omnipotentia, utrumq́ue enim notat nomen illud Dei, erit in theſauris liberaliter ex miſericordia diſtributis, adeò ut Deum ipſum ad quidvis impellere, & velut adigere queant. Sed pergamus, nam loco ſignaculi Syranus, & alii ſacculum reponunt, voluntq́ue miſericordiam ſacculum vocari. Cur quæſo ? An quia burſa eſt plena monetæ cæleſtis, ad coemendos cœli honores præcipuos ? Cur iterum ſacculus ? An quia eadem miſericotdia fideliter cuſtodit, quod pauperibus quidem gratis, at Chriſto fœnori datur, ut illo in die decretorii Judicii repræſenraro recipiatur centuplum ? Sed quid illud, quod dicatur eleëmoſyna *gratiam hominis, quaſi pupillam conſervare* ? opinor, quòd grariam habitualem miſericordia quaſi pupillam, id eſt, ſtudioſiſſimè conſervet, ſcilicet obtentis à Deo gratiis actualibus erebris, & efficacibus. Deinde ſi Deus miſericordiam ut pupillam conſervare dicatur, intellige conſervare, ut rem chariſſimam, ac pretioſiſſimam ; imò intellige conſervare illam in mente ſua, tamquam pupillam, per quam ſcilicet videat continenter hominem meſeri-

miſericordem, illis approbationis oculis, de quibus Pſalmiſta, *Oculi*, inquit, *Domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum.* Quid præterea illud? Et *poſtea reſurget*, nimirùm eleëmoſyna tua ac miſericordia: an forſitan prius morietur, quæ tamen aliàs dicitur *permanere in æternum?* Planè ſi moriatur, non Deo, ſed hominibus morietur, aut potius mori cenſebitur, iis nempe; quibus dum vita fluit, neque ex voto fluit, & eſt fortaſsè qui objiciat, quod Tobiæ ac Jobo ſui amici, Ubi ſunt eleemoſynæ tuæ quas faciebas, quaſi improperaretur emortuas eſſe: at Deo vivunt, & cum hominibus miſericordibus velut reſurgent, quando iis, quibus mortuæ videbantur ſpectantibus, retribuet ipſa miſericordia, ſeu Deus ejus gratiâ, & velut ejus nomine, retributionem unicuique capiti pro meritis, atque adeò amplam regni cœleſtis poſſeſſionem. Satiſne? minime verò. Sequitur enim, *Et convertet in interiores*, vel ut alii legunt *inferiores partes terræ.* Quid illic actura miſericordia? nempe quod ſibi proprium eſt, miſeros ſubterranei carceris captivos levatura, & ſecum ſurſum evectura miſericordes, quia decet filios olei, ac pietatis, cum Patre miſericordiarum, & Deo totius conſolationis, itemque cum Matre miſericordiæ, non cum miſeris commorari.

§ 2.

Gloria ſumma, merces caritatis in Defunctos.

733. *Quia major mercede miſericordia corporalis.* QUOD ſi autem miſericordiæ Chriſtianæ tanta, tamque multiplex merces propoſita eſt, quanta demum aſſignanda eſt illi, quam prædicamus, in pios manes charitati, ſatisfactionem vel omnem, vel maximam partem iis aſſignanti, aut certè opem non levem, quà ſtipe, quà precibus, quà Synaxi generali, quà ſacrificiorum procuratione afferenti? Siquidem, ut jam ante diximus, hoc genus miſericordiæ tale eſt, ut omne quod vocant, corporalis, longo intervallo ſuperet. Quare cùm pauperis famem levantibus Regnum cœleſte reddendum ſit in præmium: Cùm etiam ſitim ſedantibus, præterea hoſpitio excipientibus, denique ſingulis ſigillatim miſericordiæ operibus idem mercedis promittatur (Sic enim Judex, *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi: eſurivi enim, & dediſtis mihi mãducare; ſitivi, & dediſtis mihi bibere,* mitto reliqua) Et cùm totidem nominibus, aliiſque longè excellentioribus cœlum Amatori piorum manium debitum ſit, quàm beata, quàm ampla eum manet illius regni poſſeſſio! Vis noſſe quid cæteris paribus arbitrandum ſit? Confer cum pane corporali cæleſtem ambroſiam; cum aquâ, Chriſti ſanguinem, & nectar divinum; cum domo, atque hoſpitio terreno, cœli Regiam, & æterna tabernacula; cum viſitatione captivi aut ægri, introitum in gaudium Domini, atque influxum Divinitatis in animam, ejusque bonorum omnium cum hac communicationem, nonne ſatis intelliges poſterioris caritatis mercedem longè præcellere. Quamobrem vel eo ſolo nomine, mi Chriſtiane Lector, *Miſericordia iſta, & veritas te non deſerant, circumda eas gutturi tuo,* nempe *ut torquem auream*, & inſigne cæleſtis nobilitatis, *& deſcribe in tabulis cordis tui, & invenies gratiam coram Deo, & & hominibus.* Prov. 3.

Sed nihildum dixi. nam genus hoc charitatis in defunctos nonnullis rebus præſtare inſuper oſtendimus miſericordiæ ſpirituali. Si ergo Iſaias Vates ita exclamat cap. 42. *Quàm pulchri ſunt pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona!* Si Deus ita affirmet apud Jeremiam cap. 15. *Si converteris, convertam te, & ante faciem meam ſtabis, & ſi ſeparaveris pretioſum à vili, quaſi os meum eris.* Si Danielis ore Deus ita vaticinetur. *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti, & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.* Si Jacobus Epiſt. c. 5. ſic moneat. *Fratres mei, ſi quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum, ſcire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Si denique Clemente Alexandrino authore l. 1. Stromatum, *prædicandi verbi Dei ſcientia eſt quodammodo Angelica*: hæc omnia, pluraque præconia charitati in pios manes aſcribi debent. Enimverò & ipſi eorum Amatores pacem illis, & bona evangelizant, dum re ipsâ oſtendunt veram, & æternam pacem brevi affuturam. Quàm igitur pulchri ſunt eorum pedes Purgatorium animo adeuntium ac perluſtrantium! quanta apud Deum gratia, quanta gloria! Deinde pretioſum à vili & ipſi ſeparant, quia pretioſiſſimas animas à ſordibus, ac pœdore ergaſtuli purgantis eximunt. Sunt igitur quaſi *os Dei*, ſive quia quod pro ſeipſis præſertim petent, Chriſtus ratum habebit, tamquam ſi promiſiſſet ipſe, vel Patrem pro iis poſtulaſſet; ſive quia eorum pro defunctis preces, tamquam ora-

734. *Nec minor mercede ſpirituali.*

 cula

cula ſunt eorum libertatis brevi donandæ. Et verò fulgebunt tamquam ſtellæ firmamenti de majoribus in æternitatem, quia plurimas animas lumine gloriæ, ac viſione beatificâ impertierint. Quare & illud velut auctarium fælicitatis illis accedet, ut eo charitatis genere, peccatorum, ſi quæ antea patrarint, operiant multitudinem, quia ad tam fulgidi jubaris ortum, noxarum omnium tenebras diſcuti neceſſe eſt. Quis igitur ambigat, quin ea charitas, perinde ac prædicandi verbi Dei cura, Angelica poſſit nuncupari?

735. *Et præmium martyrii æquare poteſt.* Quod quidem eò ſecurius dico, quòd prius id quoque oſtenderimus, charitatem hanc cum Martyrum charitate ac fortitudine comparandam eſſe. Hinc enim conſequitur, & paratam huic in cœlo gloriam Martyrum gloriæ non abſimilem. Qui igitur dixit, *Quicumque confitebitur me coram hominibus, & filius hominis confitebitur eum coram Angelis Dei*; hic ipſe filius hominis JESUS CHRISTUS Amatorem defunctorum in cœlo coram Angelis, ac curiâ cæleſti universâ confitebitur, id eſt, ſuum agnoſcet, ac prædicabit, & ſingulari caritate complectetur, eximiaque mercede remunerabitur, quoniam & Amator ille filium hominis, Deum ſuum palam agnoverit, ac fuerit teſtatus publicis miſericordiæ in pios manes exercitiis; nequidquam ingruente metu purgantium tormentorum, imò certus ea ſubire ipſius Chriſti cauſâ, ut ejus amicos, ac filios, imò & membra illis eriperet. Ac merces quidem ipſi reddenda triplex futura eſt. Nam primùm quòd Amator noſter, jacturæ temporalis viſionis beatificæ, periculum ſubeat, ut animas in cœlum ad divinas laudes præmittat, par eſt, ut eadem viſione multo illuſtriori impertiatur. Deinde quòd flammis intolerandis animas populantibus, ſemet eâdem gratiâ expoſuerit, congruit, ut amoris beatifici optatiſſimo igne vehementiùs ardeat. Præterea quòd ingenti triſtitiæ ex privatione ſummi boni ſeſe obnoxium reddiderit, conſentaneum eſt, ut gaudio beatifico pleniùs perfundatur.

736. *Gloria ejus particularis.* Neque verò ignotum eſſe poteſt in Purgatorio, ſi quis illic hæreat, quod ex charitate ſuffragia, preceſque aliis addixerit. Quare, vel ibi ſumma florebit gloria defunctorum Amator, & hæc ipſa gaudium illi pariet, ac ſolatium; minimè autem dubitandum eſt, quin uti Martyres laureola manet, ita noſtros illuſtriſſima quædam nota in cœlo maneat, qua fulgeant ipſi, & ab aliis dignoſcantur. Quid? quod perpetuus eorum triumphus neſcio quid ſupra veros Martyres eximium ſortietur, cùm & ipſi ſibi tyranni fuerint, & Martyres, & captivos amoris tracturi ſint plurimos, quos liberarint, & omnes illi in currum triumphalem iiſdem futuri, quippe aſſertores, ſuos ſemper in oculis, atque in medullis laturi.

Et hæc quidem omnis gloria non aliis quàm æternitas ipſa, finibus circumſcribetur: hæc omnis laus, ac celebritas temporariæ ſatisfactionis donatione, & fortè brevi purgantium flammarum perpeſſione, parabitur. Quanta igitur vel ex hoc capite utilitas hujus caritatis! Exploratum enim eſt gloriam etiam breviſſimam, ac infimam, longè plus fælicitatis in ſe habere, quàm luſtrale ſupplicium, vel maximum & diuturniſſimum, moleſtiæ & infælicitatis; cùm gloria ſummi boni poſſeſſio ſit: ſupplicium autem perpeſſio mali finiti: quantulo igitur pretio, charitas hæc in defunctos emit gloriam ſummam, & ſempiternam. Accedit quod æternitas vel bono vel malo ipſi, quod afficit, etſi finito pondus addat infinitum, nempe ex iterandis ſeu gaudii, ſeu triſtitiæ actibus infinitis, cùm omni fine careat. Denique hoc etiam facit ad præmii, de quo agitur, momentum, quod ſtatim ab initio omnis illa ratio æternitatis cognoſcatur, & gaudii diuturnitas propter fruendi ſecuritatem quaſi præcipiatur. Quare quod Chryſoſtomus aliàs à nobis laudatus, de eleëmoſynâ pronuntiavit artem eſſe omnium quæſtuoſiſſimam, id de hac potiſſimùm ratum eſt. 737. *Et æterna.*

Quamobrem ſi te mercatorem eſſe memineris, Chriſtiane, en proponitur tibi parvò emendus cenſus bonus, ac licitus, quo præter morem omnium, non tantùm poſt tres, aut plures ab emptione menſes, aut annuatim reddantur tibi quinque, ſex, ſeptem in centum, ſed millies amplius fortè tota, & bis millies, idque in perpetuum, ſine ulla facultate cenſûs redimendi. Si cambium tibi placet, en ecce opportunitas optimi ac maximi ex eo contractu lucri; mitte in Purgatorium ad aliquos è piis manibus litteras cambiales, quibus pretium ſatisfactionum tuarum illis addicas, Chriſto illic pendendum, & hic, & ipſi in cœlo monetâ probâ ac regiâ ſolvent tibi ter quater, imò millies millecuplum, nec ſolutionem umquam deſinent. Si denique fœneratio magis arridet, hæc ipſa & quæſtuoſiſſima, & probatiſſima eſt, tradere ſatisfactiones defunctis, ut ex eo mutuo fœnebre lucrum à Deo recipias immenſum. 738. *Genus eſt contractûs quæſtuoſiſſimi.*

Sin autem te inſtar viduæ Sareptanæ pauperem eſſe recordaris, nec habes *niſi pauxillum olei, quo ungaris. & pugillum farinæ, ex qua ſubcinericium panem conficias*, 739. *Similis caritati vidua Sareptana.*

ciat, en tibi non unus. Elias in promptu eſt; cui ſi panem prius quàm tibi, ex farinâ illâ confeceris, hæc dicit Dominus. *Hydria farinæ non deficiet, & Lechytus olei non minuetur*; ſed potius utraque creſcent, eo ſcilicet augente, cujus gratiâ largieris. Denique da hiſce Purgatorii pauperibus, ac mendicis nonnihil ſtipis; & certa eſt hæc Chriſti promiſſio, *Menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſuper-effluentem dabunt in ſinum tuum*, menſuram, Miſericordiæ tam corporalis, quàm ſpiritualis operibus promiſſam, itemque Martyribus, aliiſque generoſiſſimis athletis reddendam.

ARTICULUS II.

Eadem in Defunctos charitas ſecuriores de ſalute æterna nos efficit.

§. 1.

Miſericordia in defunctos vim præcipuam habet impetrandi miſericordiam.

740. *Miſericordia vim ex ſe habet miſericordiam obtinendi.*

CONSEQUITUR id ex proximè dictis. Nã virtus ea impetrandi, quæ ad ſalutem obtinendam conferunt, manat ex virtute merendi, atque adeò ex charitate, quæ vel ſola, vel præcipua mater eſt meriti, ac gratiæ, & gloriæ, quippe quæ maximè nos Numini gratos atque amicos efficiat. Cùm igitur hæc, quam tractamus, ſit excellentiſſima, perſpectum eſt præcipua quadam impetrandi virtute pollere. Accedit quod caritas eadem, cùm adverſus miſeros ſe prodat, miſericordiæ nomen & vim quamdam illi propriam ſortiatur. Eſt enim Deum inter, & miſericordem pactum quoddam, quod contractum innominatum vocant, diciturque *do ut des, vel facio ut facias*: Id ſiquidem inſitum eſt miſericordiæ, ut eum, cujus causâ exercetur, imò alium quemvis, ad mutuam miſericotdiam excitet ac velut obliget; quantò igitur magis Deum, cujus *proprium eſt miſereri ſemper & parcere*, propter innatam bonitatem? Quare qui piorum manium miſeretur Numinis causâ, perinde facit, ac ſi illi dicat; miſereor, ut mei miſerearis, atque adeò, ut æternam perniciem, ac calamitatem, cui expoſitus ſum, à capite meo depellas, hæc enim maximè miſeriæ nomen meretur, eamque maximè averſaris.

741. *Etiam ex divina promiſſione.*

Deinde eſt alia, mutuaque, & ore divino expreſſa ſuſceptaque Numinis obligatio. Enimverò nec paucis, nec obſcuris locis vel miſericordia, vel gratia, vel divina beneficia miſericordi divinitus promittuntur. Et nemo ambiget ſumma hæc promitti homini in pios manes miſericordi, quandoquidem ejus in illos miſericordia multis ex capitibus ſit ſumma. Etenim ſat manifeſtum eſt mercedem divinam operum noſtrorum excellentiæ adæquari. Et verò ipſe Dominus apud Iſaiam vatem c. 28. ubi ſic habemus, *ponam in pondere iudicium, & iuſtitiam in menſurâ*, ita loquitur apud Interpretes Septuaginta; *ponam miſericordiam in ſtateris*. Quem locum exponens Baſilius in Pſ. 129. *Miſericordibus*, ait, *miſericordia pro menſura miſericordiæ eorum*, Et Nazianzenus, *Nulli enim*, inquit, *rei miſericordia magis rependitur, quàm miſericordiæ, ab eo, qui omnia juſtè penſat, & rependit*. Quare ſi Salomone teſte Proverb. 17. *Fœneratur Domino, qui miſeretur pauperis, & viciſſitudinem ſuam reddet ei*, ſive, ut vertunt Septuaginta, *& ſecundùm donum ejus, retribuet ei*, vel ut Chaldæus, *& retributio bona retribuetur ei*: quàm ampla, liberaliſque erit merces miſericordiæ tam generoſæ in pauperrimos defunctos? Si illius Patre authore Pſ. 32. *Beatus* eſt, *qui intelligit ſuper egenum, & pauperem: in die malâ*, id eſt periculoſa illâ, ac decretoriâ, *liberabit eum Dominus*, quantò beatior Amator piorum manium, qui ſuper pauperrimos illos *intelligit*, id eſt, pro eorum neceſſitate attentè, prudenterque conſideratâ, iis de lytro ſibi tam neceſſario benefacit? quantò idem ſecurior erit de Numinis protectione? Si Iſaiæ voce id promittitur miſericordi. *Et eris quaſi hortus irriguus, cujus non deficient aquæ*, nempe gratiarum actualium, quibus irrigatus animus fructus efferet dignos beatâ æternitate; an poterunt deficere homini in defunctos benigno, ac liberali, cùm earum gratiarum beneficio purgantes flammas extinguat? Si denique authore Auguſtino Homil. 29. inter 50. *Ante fores gehennæ ſtat miſericordia, quæ neminem permittit in carcerem intrare*; an permittet optatiſſima, opportuniſſimaque illa miſericordia in defunctos?

§ 2 *Charitate*

§ 2.

Charitate piorum manium in ſuos patronos, corroboratur ea vis miſericordiam obtinendi.

742. VERUM etſi faceremus, per ſe frigere miſericordiam divinam, & in pios hoſce patronos parum eſſe propenſam, ipſæ defunctorum animæ Deum medullitùs tangunt, ac Mæcenatibus ſuis omnino propitium reddunt: ac proinde æternam eorum ſalutem aſſerunt. Quod ut demonſtrem, ordine quodam procedo; & primùm de illarum oratione pro nobis, quando adhuc hærent in Purgatorio, tum de earumdem invocatione, etiam id temporis, adhæc de illarum cœlo poſt receptatum pro nobis deprecatione, ac denique de beneficiis ab iiſdem receptis, ac recipiendis pertracto.

743. *Poſſunt pro nobis orare.* Principio itaque aſſerendum cum Suario l. 1. de oratione c. 11. purgandas animas *generatim orare poſſe pro Eccleſia militante, eiúſque rectoribus, aliíſque, quos ignorare nequeunt, & vitam agere, & ſuas preces mereri, ut merentur omnes, qui iis opitulantur*. Deinde id quoque ſat compertum, & ex jam dictis conſequi pro parentibus, & amicis Deum precari poſſe, hac ſaltem lege, ſi adhuc in vivis ſint, dum fortè illud ignorant. Enimvero animæ illæ gratæ ſunt ipſi Deo, nec poſſunt aliis ex charitate, qua præſtant, non benè, & optimè velle. Quid igitur obſtaret, quo minus valerent pro iiſdem orare? Etſi enim in carcere attineantur, etſi à Deo puniantur, quod objiciunt nonnulli, quid tum? cùm nihilominus illi chariſſimæ ſint, pœnamque æquiſſimo animo perpetiantur: tamquam ſi filius Patris manum caſtigantem oſculetur, eique pro verberibus gratias agat? Ut enim nos ipſi mortales, etiamtum cùm ab eo juſtiſſimo Judice nos affligi propter crimina non neſcimus, pro defunctis preces fundere nihil vetat; ita nihil vetat pro nobis fundere defunctos, etiam quando caſtigantur. Quid? quod in pœnis humanis, ac quotidianis pater reus, ac ſupplicio deſtinatus pro filio, aut amico pariter reo ſupplicare Judici, & immunitatem à pœnâ petere, ſubindeque impetrare poteſt? Cùm ergo animæ non jam culpæ, ſed ſolius pœnæ ſint reæ, quantò potiùs ac faciliùs pœnam à nobis amicis, ac patronis ſuis poterunt deprecari? Itaque pœnæ ſubeundæ ſtatus, precibus pro aliis fundendis nihil officit, cùm nec vim precandi, nec pium in alios affectum vel extinguat, vel diminuat.

Neque verò idem ſtatus vim impetrandi ullatenus frangit, ſi ut uſuvenit piis defunctis, cum patientiâ eſt conjunctus. Cùm enim orationi hoc inſitum ſit, ut quod petit, impetrare poſſit, ſi modò conditionibus quibuſdam fulciatur, & hæ omnes orationi piorum manium inſint, nihil obeſſe poteſt, quin impetrent? Etenim id, quod flagitant, bonum, & honeſtum eſt, & ad noſtram ſalutem opportunum; & verò ſpe firmâ, robuſtaque orationem ſuam muniunt (cùm apprimè noverint Deũ, & poſſe & velle benè nobis facere) ac denique orationi adhibent conſtantiam, diu noctuque idem urgentes, ut patronis ſuis præſertim, benè ſit, & beatè. Et ſanè ſi Patres illi antiqui in Limbo commorantes pro Gente ſuâ Judaicâ Deum orabant; ſi Onias Judæ Machabæo apparuit *protendens manus, & orans pro omni populo Iudæorum*: Si Jeremias teſte Onia *multum orabat pro* eodem *populo, & univerſa ſancta Civitate. Si idem dexteram extendit, & dedit gladium aureum Iudæ dicens; accipe ſanctum gladium, munus à Deo, in quo deiicies adverſarios populi mei Iſrael* 2. Mach. ult. an exiſtimabimus fruſtra illos oraſſe, atque adeò perperam: maximè cùm orationis Jeremiæ fructus ex devicto Nicanore Judæorum impiiſſimo hoſte compertus ſit: an credemus orationem piorum manium, in quibus multi egregia virtute, ac ſanctimoniâ cenſentur, omneſque ſunt Deo chariſſimi, hoc etiam gratiæ tempore ſterilem eſſe fructuum, nihilve, aut perparum obtinere poſſe? 744. *Et impetrare.*

Quod ſi verò obtinere poteſt, ſi pii manes pro nobis precari; quis ambigat, quin impenſiſſimè ad precandum incumbant, ut mæcenatibus ſuis, quam poſſunt, gratiam rependant? Enimvero Adrianus 6. in 4. de pœniten. *Si quis*, ait, *pro animabus in Purgatorio, quamquam peccator, animo illis proficiendi orationem fecerit, obligat eos ad antidora, ſive ad gratitudinem, licet nihil eiſdem fortaſſè impetraverit:* Et hoc fere modo Gerſon Serm. de animabus, illas *debitrices* ei facit, nec quiſquam poteſt infitias ire. Atqui primùm conſtat animarum purgandarum ſtatum omnis vitii immunem eſſe, nihilque in illis ex vitæ præteritæ noxis reſtare præter obligationem ad pœnam iis debitam: non ergo habitus pravos, multò minus vitia, aut immoderatas affectiones: neque igitur hærere illis poſſe ingratitudinem, vitium Deo, hominibuſque exoſiſſimum. Contra autem in iis dominari charitatem in Deum, 745. *Ergo orant.*

& cæteris

& cæteris imperitare virtutibus. Deinde uſu & experientiâ ſuâ perſpectiſſimam habent luſtralium tormentorum acerbitatem, atque adeò levamentum illius à mortalibus profectû maximi faciunt, præſertim cùm non poſſit eſſe tam exiguum, quin majus ſit, quàm ſi eos ingentibus morborum, ſuppliciorumque humanorum malis, & centenis mortibus liberaret. Præterea certiſſimè noverunt, auxilio illo non poſſe ſibi minus accedere boni, quàm ſi vita beatiſſimâ per mille, & mille annos donatentur, cùm momentum gloriæ omnem hujus vitæ fælicitatem longiſſimè ſuperet. Cùm igitur & charitas, & omnes virtutes in eo purgationis ſtatu omnes exerant vires, grati animi in patronos propenſio tanta eſt, quanta ut minimùm in mortalibus reſponderet enumeratis illis omnibus beneficiis; atque adeò fieri nequit, quin ſit maxima. Itaque incredibile dictu eſt, quantopere ad mutuam opem patronis ſuis reſerendam incitentur, & ſi plurimorum optimorumque mortalium grati animi ſtudia in unum pectus colligerentur, haud ſcio, an unius animæ purgandæ ſtudio gratificandi mæcenatibus ſuis, cōparari poſſint. Igitur & hoc neceſſe eſt, ut omni quo valent mòdo illis ſive per ſe, ſive per alios gratificentur.

746. *Primum per ſe.* Et per ſe quidem, ut experientiâ novere aliquos ſibi patrocinari, ita & pro iis generatim orant; id certum. Particulatim autem, nominatimque noſſe, & Deo commendare aliquos, ſaltem patronorum ſuorum, perquàm probabile eſt. Etenim Angeli facilè illos condocere poſſunt, qui ex mortalibus faveant iis nominatim; & verò ad id quodammodo obſtricti eſſe videntur, ſive pattocinantium Tutelares, quos ratio cuſtodiæ, & clientum amor, horum bono in omnem partem intentos eſſe jubent, atque adeò impellunt ad preces defunctorum iis rum præſertim exigendas: ſive Tutelares ipſorum manium, ut ſolatium aliquod illis ex patronorum diſtinctâ notitiâ pariant, & hæc eſt magni Suarii ſententia lib. 1. de orat. cap. 10. Accedit quod ejuſmodi notitiam videatur exigere grati animi virtus, cùm feratur ad gratiam ei qui contulit referendam, atque adeò ad ejus notitiam, quod fieri poteſt, exquirendam: & quod hoc quoque votum ſit patronorum, ab iis cognoſci, quos juvant, ſi maximè ſanguine aut amicitiâ ſint conjuncti, & quod denique ex hiſtoriis, ac viſis pateat pios manes de nonnullis nominatim queſtos, quòd ab iis eſſent derelicti.

747. *Non novere omnes qui orant pro ipſis.* Cæterùm omnes eos, qui orant, aut quid eorum causâ agunt, piis manibus cognitos eſſe non arbitror; quia dum ab aliquibus generatim pro omnibus oratur, oporteret illos totū Purgatorio innoteſcere, & cùm oratio pro uno è defunctis fuſa, cæteris lætitiam aliquam & levamen pariat, quotieſcumque unus juvaretur, eum qui juvaret, univerſis manibus ſignificari neceſſum eſſet. Verùm parum intereſſe videtur; ſive noti, ſive ignoti ſint animabus, qui eas levant; ſat enim omnes novit Deus, cui animæ illos commendant: neque verò particularis ac diſtincta eorum notitia ad precum virtutem multum confert, nec magnopere ſtudium accendit precandi: Sat enim ad id per ſe feruntur ſolius opis acceptæ reſpectu; & ſi quæ alia nomina eos ad precandum invitare poſſunt (uti parentelæ, amicitiæ, & hujuſmodi) ſat eſt, ſi generatim illis obverſentur.

748. *Poteſt Deus orari per merita piorum manium.* Atque ea ratio cognitionis generalis ſufficit quoque, ut à piis manibus aliquid poſtulemus. Et ſi quidem agatur de poſtulatione alicujus opis, interpoſitis eorum meritis, res videtur ſatis comperta; nam & ſic in Veteri Teſtamento orabatur Numen per merita Patriarcharum Limbo adhuc detentorum. Verùm id non tam eſt animas orari, quàm Deum, vel certè Chriſtum, ut earum gratiæ amicitiæque reſpectu fructum meritorum ſuorum nobis applicet. Si verò de precibus ad ipſas propriè directis ſermo eſt, quia incertum eſt, an, & quando nos audiant, cognoſcantúe diſtinctè, ac particulatim; non videtur ſuadendum, ut ipſimet orentur; majus, certiusque operæ pretium erit, ſi preces vel ad Angelos earum Tutelares, vel ad Cœlites earumdem patronos, vel proximè ad Deum deſtinentur, eo conſilio, ut ipſi manes pro nobis ſupplicent.

749. *Duplex modus eorum opem implorādi.* Quod duplici ratione fieri utiliter poteſt. Primùm, ſi ſimpliciter preces ad Deum fuſas, aut jejunia, aut ſacrificia, aliàvè ſubſidiorum genera, ipſis addicamus, quaſi anticipata ſolutione, ut ad mutuum ſubſidium eos grati animi vinculo obſtringamus: qui modus liberalis eſt, & ingenuo liberalique homine dignus. Alter, ſi proponamus aliquid eorum causâ perficere, eâ lege, ac conditione, ut priùs eorum precibus ac patrocinio voti compotes ſimus. Ita quis iter ingrediens in eorum ſubſidium vovet ſacrificium unum, duo, tria, ſi ſoſpes atque indemnis domum remeet. Alius merces mari committens, ſimile quid ſpondet, ſi ſalvæ portum teneant. Alius morbo preſſus ſtipem egenis in gratiam illorum deſtinat, tum primùm, nec ſecus impertiendam, quàm cùm morbo liber evaſerit. Qui poſterior modus non eſt improbabilis, neque

obligat ante poſitam, quàm præfixeris, conditionem. Tamen à decoro hominis Chriſtiani longiuſculè abeſt, ſi quidem nihil ante poſitam conditionem offerre volueris: cùm ad præparcum & illiberalem animum, imò immitem oſtendat. Honeſtiſſimus erit medius, ſi & quid ſubſidii præſtes ipſe prior ante acceptam opem, & plus ſpondeas, voveaſque reddendum, cùm acceperis. Porrò hujus velut pacti, aut etiam voti ſumma utilitas hinc patebit, quòd ſummo deſiderio miſerabiles animæ feruntur ad libertatem vel ab igne, vel à carcere; quare omnem, ut aiunt, lapidem moturæ ſunt, ut conditionem impleant, teque voti compotem reddant, ut & ipſæ compotes ſuorum reddantur.

750. *In cœlo norunt patronos.* Atque hæc pii manes etiam in Purgatorio carcere. Quid verò poſt in cœlo? Ego quidem, etſi Suarius dubitanter hic agat, certum arbitror, iis cœlo jam potitis, omnes orationes, Miſſas, ſubſidia omnia ſibi impenſa optimè & ſigillatim nota eſſe. Nimirùm quia ſtatus ille beatus omninò perfectus eſt vel ab initio. Igitur ab initio patronis ſuis gratiſſimæ ſint, oportet. Et quod hinc conſequens eſt, neceſſum eſt, ut beneficia in ſe collata ſigillatim ac diſtinctè noverint, ut agnoſcant ac compenſent. Ergo optimè novere quidquid opis ſibi collatum eſt ad liberationem à tanto ſupplicio, atque ad uſuram tantæ fælicitatis. Igitur & diſtinctiſſimè cognoſcunt illos, à quibus omne illud ſuum bonum manavit, ut vicem rependant, ut adjuvent, ut omni viâ, ac ratione gratos ſeſe iis exhibeant. Imò verò etſi Deus per ſeſe illis hæc non ſignificaret, Angeli ſeu eorum, ſeu patronorum cœlum introëuntibus gratulabundi clamarent; imo clamant, ac prædicant, ut non poſſint ullatenus ignorare: quoniam & illorum intereſt beneficia à ſe impetrata, à clientibus compenſari.

751. *Eoſque illic recipiunt.* Illuſtrantur, ac confirmantur hæc ex eo Chriſti effato Lucæ 16. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Quænam enim illa mammona? opes, inquam, quæ iniquæ dicuntur, ſive quia per fas nefaſque quæri ſolent: ſive quia ſuis poſſeſſoribus infidæ, & parum æquæ; ſive quia materia ſunt fraudum, & illecebræ furtorum. Quinam verò illi amici? plerique egenos interpretantur. Rectè id quidem; ſed cùm ex iis, quibus ſtipem largitus es, aliqui ad orcum damnentur, quî te illi in æterna tabernacula recipient, unde æternùm exulabunt? Reſpondent etiam ipſos dici recipere, propterea quòd ob eleëmoſynam iis collatam Chriſtus, & Immaculata Deiparâ ſimul cum Angelis te recepturi ſunt: non rejicio explicatum: Sed numquid clariùs ac pleniùs per amicos illos intelliges pios manes, quorum causâ ſtipem dederis, imò quorum amicitiam erogatâ illâ iniquitatis mammonâ aucupatus fueris? Qui revera te ipſimet in æterna tabernacula recipient, id eſt, in cœlum, quò illos ope tuâ præmiſeris. Si autem recipient, ergo & noverint non modò cùm cœlum ſubibis, ſed antea, *cùm defeceris*, vitâ ſcilicet defunctus. Imo cùm te vires deficient, imò cùm ceſpitabis, cùm corrues, non ſine periculo viâ cœli excidendi, ſuſtinebunt te ope mutuâ, ut tandem recipiant in domos ſuas, æternaque tabernacula. Denique unam ex iis audi, & acquieſce. Cùm celebris illa puella Aragonia poſt centum, & quinquaginta dierum à morte obita ſpatium S. Dominico ſpectandam ſe exhibuiſſet, inter alia ſignificavit miſſam ſe à reliquis defunctis, rogatum eorum nomine, ut ſertum virgineum, & virgineum ſodalitium frequenter ac publicè prædicaret: ſuos autem parentes, & amicos, ut illius ſodalitii albo inſcripti, ipſos efficerent meritorum ac precum ſuarum participes: utique ſe cùm cœlo potituri eſſent, in millecuplum gratiam iſtam compenſaturos. Nieremb. Troph. Mar. c. 29.

Quare rectiſſimè celebris quidam ætatis noſtræ mercator, poſtquam ejus conjux memorabili Belgis exemplo, parthenoni, & ipſe Societati Jesu nomen dedit, ſecum ita ratiocinatus eſt. Nemo præter Deum, meque novit, quantum debeam Domino meo. Quî vero ſolvam? nempe cum ſequar, quem ipſe Dominus laudavit, licet *villicum iniquitatis*, qui nec fodere valens, & mendicare erubeſcens, ſingulos ejuſdem Domini debitores adiit, & nomina ſua in dimidium minuere juſſit. Itaque faciam, inquit, & ego mihi amicos, ut cùm defecerim, recipiant me in æterna tabernacula. Quamobrem jam nunc deſcendam in Purgatorium carcerem, & modò ab hac, modo ab illa animâ quæram, quantum debes? fortè una reſpondebit, centum ſupplicii annos; & ego dicam illi: *accipe cautionem tuam, & ſcribe, quinquaginta*; reliquos ego ſolvam, imò conabor totum perſolvere. Altera forſan reſpondebit viginti annos ſe debere, & huic dicam; & tu apocham recipe, & ſcribe unicum, ego pro reliquis faciam ſatis. Ita piis manibus addixit ille, quidquid lytri ſynaxibus, ſacrificiis, coronis, cæteriſque piis operibus colligere poterat. Deinde quidquid per Indulgentiam Pontificiam 752. *Induſtria pii mercatoris.*

tificiam illis condonandi copia erat, condonabant: verè induſtrius, verè ſtudioſus lucri ſui mercator: cui ſi multi ſimiles eſſent, quàm locuples orbis foret! quantus theſaurus exiſteret nominibus animarum etſi maximis, diluendis?

§ 3.

Animarum Vindicibus cælites ſecurum præſtant cœli aditum.

753. *Quia favent Chriſti ſervis.*

VERUM etſi piiſſimi defuncti non poſſent Patronis ſuis, vel in luſtrali cuſtodia, vel in cœlo patrocinari, multa tamen aliunde auxiliorum copia ad ſalutem ſtabiliendam opportunorum ſuppetit. Chriſtus primùm, ut eorum liberatione maximè delectatur, ita in liberatores perquàm benevolus ſit, neceſſe eſt. Cùm enim ſexcentis nominibus pii manes ad eum perineant, totidem abs eo amantur, nec minoribus, aut paucioribus ad mercedem in cœlo expetuntur; & totidem nominibus eorum vindices, atque aſſertores gloriam promerentur. Præſertim quòd idem Redemptor naturâ liberalis ſit, & vim quamdam ſibi facere debeat, ut iis optimè de ſe meritis ſervis, & ad mortem uſque fideliſſimis, mercedem, aut vita functis reddere differat. Quò pertinet, quod ex D. Thomâ liberalis à liberando dicatur, quòd velut onere quodam ſe liberet, quando mercedem, aut donum conferr. Quare cùm noſtri Patroni operam ad id ſuam illi commodent, hac quoque ratione ipſius Chriſti liberatores nuncupari poſſunt, & ipſi non diſſimili mercede ac dono impertiri ſunt digni. Itaque ad illos ſpectat ea ejuſdem ſponſio. *Qui mihi miniſtrat, me ſequatur, & ubi ego ſum, illic & miniſter meus erit.* Cariſſimum enim, atque optatiſſimum miniſterii genus eſt, in eâ ſui liberatione Chriſto famulari. Sed nihil hac in parte illuſtrius, quàm ratio ſupremæ illius in judicio ſententiæ, ſive iſta reſponſio: *quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* Rectiſſimè namque per *minimos* illos intelligas defunctos, tum quia infimi loco & gradu ſunt, quippe captivi & rei ſupplicio addicti: tum quia tamquam minimi in familiâ Chriſti ſeipſos juvare nequeunt: tum quia ab hominibus derelicti; tum denique quia extra miſericordiæ regnum, atque in exilio ſunt. Ergo qui non modò uni ex minimis hiſce ſervis, ſed pluribus opem tulerit, profectò paratum ſibi à Patre æterno regnum poſſidebit: audietque aliquando & ipſe hanc Chriſti invitationem: *Euge ſerve bone & fidelis: quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui*: quia, inquam, non multas ſatisfactiones meo Sanguine emptas atque à me tibi in pium uſum datas redimendis ſervis meis ex voto meo, fide bona impendiſti: Eia cœli Rex eſto, eademque qua ego fælicitate potire: & bonis meis cœleſtibus gaudiiſque æternùm cumulare.

754. *Quia favent filiis.*

Quod ſi verò ſervos luſtrali rogo extraxiſſe, ſecuros cœli efficit, quid eripuiſſe amantiſſimos filios? nam quanto filii dignitas ſervili præſtat, tantò filius gratior eſt patri, quàm ſervus, illiuſque patronus, quàm hujus mecenas. Porrò ſat clarum eſt ex dictis, omnes quidem pios manes Numinis eſſe filios, ſed tamen eos præſertim eſſe caros, eoque nomine dignos, qui filiorum amorem illi, dum viverent, exhibuere, de quibus utique præſertim poteſt intelligi illud Jacobi cap. 1. de Patre luminum: *Voluntariè genuit nos verbo veritatis, ut ſimus initium aliquod creaturæ eius.* Etenim illi nominatim, *voluntariè*, id eſt, magna Chriſti voluntate geniti ſunt, quia efficaciter ad perfectam ac cæleſtem Dei filiationem electi; ex qua dignitate excidere nequaquam poſſunt. *Geniti*, inquam, ac nati Chriſto Patre, per ſemen gratiæ peculiaris prævenientis, ejuſdemque perſeverantiæ; voluntate item humanâ, matre, per ſemen conſenſûs illius in gratiam, & vocationem divinam ad gloriam cæleſtem. *Geniti* inſuper *verbo veritatis*, imperio ſcilicet fideli & efficace Chriſti, qui quos *præſcivit, & prædeſtinavit, & quos prædeſtinavit, illos* certò ac proximè *glorificabit, ut ſint initium aliquod creaturæ eius*, id eſt, quemadmodum Vatablus vertit, *ut obtineant principatum inter creaturas eius*, vel quemadmodum Occumenius *ut ſint primi, & honoratiſſimi*, vel quemadmodum Syrus, ac Hieronymus, *ut ſint primitiæ creaturarum eius*, ſive filiorum Dei; quia nimirùm iidem maximè inter Dei filios adhuc natu minores, nequedum adeptos hæreditatem paternam, Principes ſunt, & primi propter ſtatus gratiæ ſecuritatem; & velut primitiæ ex omni filiorum Dei acervo ſelectæ ab Eccleſia, Deoque conſecratæ ad gloriam ejus Majeſtatis perpetuis laudibus celebrandam.

755. *Maximè curæ ſunt Deo.*

Hos ergo tam eximios, tam Numini charos filios, qui eo tempore, quo adeunt hæreditatem paternam, captos in viâ, atque infami ærumnoſoque ergaſtulo clauſos, ſuo periculo aſſerat, ac Patri divino ſoſpites reddat, quo præmio compenſandum putas? quantis ſubſidiis, ne gratiâ tam boni

Patris excidat, muniendum? Cùm Maximilianus necdum Imperaror, venando in altiſſimam rupem evaſiſſet: unde nec referre pedem, nec ulterius ferre, niſi in præcipitium poſſet, omnibus elapſo biduo velut deſperatum lugentibus, ignotus quiſpiam habitu ruſticus dimotis grandibus ſaxis callem paravit, eùmque in rutiora deduxit. Tùm verò poſt immenſam omnium gratulationem juvenis ille edicto patris ubique quæſitus eſt ad dignam mercedem; cumque inventus non eſſet, Angelus Maximiliani Cuſtos creditus eſt. Et ſi Rex quiſpiam primogenitum ſuum è Turcarum manibus ab aliquo ereptum ſciret, procul dubio ſervatorem ſingulari petenniqne honore, ampliſque divitiis compenſaret. Quamobrem omnino rationi conſentaneum eſt credere Regem Regum, eos qui filiorum ſuorum quempiam è flammis, atque è juſtitiæ divinæ manibus eripuerint, ingenti præmio remuneraturum: Quod ſi non unum, ſed complures vindicarint, quid credendum? An fortaſſis paſſurum ſempiternis illos ſuppliciis mactari?

756. *Quia ſpitulantur Chriſti ſponſis.* Si denique Chriſtum jam contemplamur, ut animarum quidem omnium, ſed præſertim ei dicatarum Sponſum, non poteſt erga earum liberatores non optimè affici, atque adeo nequit eos non uberrimis benevolentiæ ſuæ fructibus cumulare. Nam de ipſius in Sponſas amore ſatis conſtabit, ſi audias S. Thomam opuſc. 63. c. 7. docentem, ita hominem promiſcuè Chriſto carum eſſe, *quaſi homo Dei Deus eſſet, & tota ſalus divina in ipſius inventione dependeret, & quaſi ſine ipſo beatus eſſe non poſſet*. Ita Angelicus Doctor. Nomen igitur, & dignitas Sponſæ, & talis Sponſæ, ex hominibus ſelectæ, quomodo pectus divinum afficit, quomodo ex adverſo ejus viſcera commovet tam dilectæ Sponſæ detruſio in tenebricoſum atque infamem carcerem, vel tum, cùm Divinitatis intimo aſpectu, gloriaque cæleſti illam perfrui oportebat! quomodo ejuſdem conflagratio à teterrimo acerrimoque igne Sponſi divini animam urit, quando beatifico Numinis amore ſuaviſſimè ardere deberet! Quomodo ingens illius triſtitia eumdem piiſſimum Chriſti animum ferit, quando in ſinu æternæ Pacis commoratura, & immenſis Beatorum gaudiis perfundenda fuiſſet! nonne, qui aliquando ad mœrorem, ac lacrymas Magdalenæ, ac Marthæ lacrymatus eſt Jeſus, ad gemitum, ac ululatum dulciſſimarum hujuſmodi ſponſarum, ſi ratio vitæ beatæ id ſineret, toto pectore ingemiſceret?

Quis igitur tum ſenſus tam amantis Sponſi! quis affectus in eum, qui ſponſas dilectiſſimas erutas è flammis illi reddat ad fælices æternoſque amplexus! fertur Carolus Quintus cudi juſſiſſe prægrandes nummos aureos pretio 20. Ducatorum, altera quidem facie ſuam, ſuæque ſponſæ Iſabellæ effigiem; alterâ verò Cæſarea inſignia præferentes; bis mille cuſi, & bis mille Marchioni de Vallaſſi à Cæſare donati. Cur quæſo? quòd is eamdem Iſabellam voluntate Joannis Luſitaniæ Regis Hiſpalim uſque honoris causâ eſſet comitatus. Ita memorat hiſtoria vitæ Cæſaris flandricè ſcripta. Quod ſi ita eſt, Quid feciſſet Cæſar, ſi periculis ereptam idem Marchio ſuo periculo ad ſe adduxiſſet? Quid igitur Chriſtus iis præſtabit, qui non unam, ſed plures longè nobiliores ſponſas tali re, ac tempore, flammis liberatas ad jucundiſſimas cum eo nuptias cœlo intulerint? ſumma inquis, & ſummopere expetẽda. At extra ſalutis ſecuritatem, adeoque extra crebra illius potentiaque præſidia, quidquid reliquum eſt, parvi faciendum eſt. Certè Chriſto nullo in pretio eſt. *Quid enim prodeſt homini ſi mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur*; igitur pro hoc tanto caritatis in Chriſtum officio, animæ ſalus exſpectanda eſt. 757. *Ideò Chriſto cordi.*

Quid dicam de Immaculatæ Mariæ ſingulari ſtudio in eoſdem piorum manium liberatores, nam & hæc dicere habet, quod Chriſtus, *quodcumque uni ex his meis minimis feciſtis, mihi feciſtis*, ſive quia amoris eſt ex duobus unum conflare, hæc autem pios manes, ut oſtendimus, intimè amat; ſive quia de ipſius ſubſtantiâ, id eſt, SS. Euchariſtia in qua Mariæ ſubſtantia manet, vitam animæ, & jus ad beatam reſurrectionem hauſere, & retinent; ac proinde velut membra quædam Mariæ, per eam vivunt, viventque æternùm: ſive quia ejuſdem filii ſunt, eò cariores, quò eorum partus graviori conſtitit dolore, ac labore; mater autem magis in filiis, quàm ipſi, torquetur, & illorum amplius, quàm ſua libertate lætatur. Atqui ſi Deiparam igne Purgatorio eriperes, quod præmium à Chriſto ejus filio, quod grati animi pignus ab ipsâ exſpectares? Nam ſi ſtatuam, ſi imaginem illius aut igne, aut iconomachorum manibus rapuiſſe, ſi veſtium, & rerum illi ſacrarum vitium avertiſſe, plurimis ſaluti fuit: quid erit eam in membris ſuis vivis incendio purgante eripuiſſe? Si *Miſericordiæ mater eſt*, eoque nomine ab ipſo conceptionis momento miſeros manes piè aſpexiſſe dicitur, an non erit pia, & 758. *Diva virgo patronos defunctorum tuetur.*

pia, & miſericors in eos, qui in eoſdē manes pii fuerint, ac miſericordes? *Si gratia plena, & gratia parens eſt*, an erit animo tam illiberali ut gratiam iis non referat? Si denique *turris eſt David, ex qua pendent mille clipei, & omnis armatura fortium*, an illos ad ſe confugientes non excipiet? non tutabitur, non defendet? Neget ille, & jure perneget miſericordiam tuam Diva, qui cùm in defunctorum animas tibi chariſſimas ſuarum largus ſatisfactionum fuerit, ſeſe à te derelictum ſenſerit. Pereat tibi dignitas, & nomen tuum, *ſive Civitatis refugii, ſive Scalæ Jacob, ſive Matris ſanctæ Spei, ſive Portæ cœli, Conſolatricis afflictorum*, & aliud qualecumque, ſi eumdem ope, ac ſolatio, dum egebit, deſtituas. Imò quia fieri nequaquam poteſt, ut deſeras, ac deſtituas, & neceſſe eſt, ut ſingulari cura ac ſollicitudine protegas, ac juves, maneat fixum, ratumque, ſi quid pietatis pectore geris, id illi nominatim eſſe exhibendum.

759. *Item Angeli.* Nec diſſimilis eſt hoc in genere Angelorum benevolentia. Ut enim taceam amantiſſimos ſervos eodem quo Dominus & Domina ſtudio duci, cùm *omnes ſint administratorii ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis*, mortales ſuæ ſocios curæ adamant, atque adeò hoc officio in pios manes mirificè devinciuntur. Adde, quod videant eo pacto, citiùs impleri ſedes perduellium ſpirituum, & pro eorum in Deum maledictis cœlum divinis novorum incolarum laudibus perſonare. Deinde charitas hæc S. Michaeli maximè jucunda accidit: hic enim patronus quoque eſt Eccleſiæ patientis, & ſolutis pœnis animas ſuſcipit, in cœlum cum triumpho provehendas. Præterea Tutelares noſtros etiam nobis ſingulariter eo pacto obſtringimus; tum quia ipſi nos ad id officii excitavere, pro ſuo in defunctos amore; tum quia gaudent cuſtodiæ ſuæ fructum ad eos quoque pertinere; tum quia norunt Chriſto, ac Chriſtiparæ chariſſimum eſſe, cui ſe, vel ſuos placere, ſumma votorum eſt; tum denique quia clientibus utiliſſimum fore agnoſcunt. De Tutelaribus animarum, quid attinet loqui? Sunt enim illis parentum inſtar, ſunt Tutores, ſunt præſides, ſunt magiſtri, verbo, omnia. Quare quibus gaudiis perfunderentur parentes, tutores præſides, magiſtri, ſi quemè ſuis cernerent incendio luſtrali educi; iis ac majoribus implentur animarum Tutelares, & illos, qui educunt, eâdem, quâ omnes illi benevolentiâ proſequuntur. Cùm itaque plurimum apud Chriſtum, ac Mariam poſſint, quid non poteſt ab iis ſperari, maximè cùm liberatores illi, Tutelarium ſint adjutores, & ſecundarii quidam tutelares? Quare ſi Paulus Epiſtolis ſuis pluribus ſtudioſè, nominatimque *Adiutores* ſuos commendet præter cæteros, non eſt dubitandum, quin iidem illi liberatores à Tutelaribus defunctorum etiam, atque etiam Numini commendentur. Equidem exiſtimo illos clientibus ſuis cœlo receptis, cùm jam illis quodammodo vacet, præcipuam quamdam curam ſuſcipere liberatorum, & eſſe illis novos Tutelares. Quapropter cùm ſinguli *caſtra Dei* ſint, quid iis omnibus nos cingentibus erit timendum? Cùm ſinguli amiciſſimi, dulciſſimi, ſapientiſſimi, fideliſſimi, gratioſiſſimi apud omnes Cælites ſint, quid non ab omnibus expectandum?

Et verò eadem charitate cæteri etiam Cælites devinciuntur animarum liberatori, propterea quòd eorum in cœlum ingreſſu novum & incredibile gaudium percipiunt. Nam ſi quidem de Beatis aliorum parentibus agitur, quis non videt longè ampliori gaudio complendos ex natorum properatâ ad beatitudinem provectione, quam vel Jacob audito Joſephum vivere ac dominari; vel prodigi patrem hoc recepto? Et tamen ille, *Sufficit*, inquit, *mihi, ſi Joſeph filius meus adhuc vivit*; beatus ſum, nihil ultra deſidero: hic autem gaudio delibutus ruit in filii amplexus, ab illius collo pendet, nec ſe capere videtur, dum recipit illum. Quo igitur affectu, quo grati animi ſenſu, beati illi parentes feruntur in eos, qui tanti gaudii fons, & origo extiterint? Jam ſi ſpectemus Divos, antehac patronos recentium beatorum, planè pluſquam paterno amore illos proſequuntur, ac proinde in eorum liberatores optimè affici exploratum eſt. 760. *Et cæteri cælites.*

Nec tacenda eſt Cælitum ejuſdem ſortis, ac laureæ prærogativa quædam, gaudii acceſſione novi incolæ. Conſtat enim Virgines ingreſſu novæ Virginis, Religioſos ejuſdem Ordinis religioſi, viduas viduæ, & hujuſmodi ſingulariter inter ſe amare, ut dulciſſimos fratres, aut ſorores, nec quidquam in terris ſimile, aut ſecundum illi amicitiæ poſſe reperiri: Cùm ergo in reducem peregrè, perfunctumque variis periculis fratrem, tota domus lætitiâ exultans effunditur, cùm eadem deinceps ſocium, ac defenſorem illius miro affectu proſequatur, profectò totus ordo Virginum cæleſtium tanquam effundetur gratulabundus in novellam Chriſti Sponſam, cœli regiam ingredientem, cognitoque ope cujuſpiam flammis expiatricibus erep- 761. *Nominatim ejuſdem ſortis atque ordinis.*

tam, celeriùs ad eas advenire, mille, ac mille votis fœlicitatem ei precabuntur, & Deo volente ac auſpice procurabunt.

762. *Illuſtrantur dicta.* Atque ita de cæteris philoſophandum eſt. Enimverò ſi, quia coluntur Sancti, beneficiis cumulant ſuos cultores minus ut arbitror, gaudii, gloriæque ex cultu ſuo, ac veneratione percipere poſſunt, quàm ex chariſſimi ſodalis ac fratris in cœlum adventu, quandoquidem ea ſocietas illis gratiſſima atque honoratiſſima ſit. Illum igitur, qui adventum illum accelerabit, quibus poterunt beneficiis impertient, nec ceſſabunt benefacere, donec impertierint, eâdem, quam alteri procuravit, beatitudine: quippe quam etiam ſuâ ſponte illis vovent, gaudentque impertire. Denique ſi Divi ac Cælites plurimis maximiſque beneficiis eos afficiunt, qui ſtatuas illorum, atque imagines honorant: Si, quod memorat noſter Poirræus in triplici Virginis coronâ tract. 3. cap. 7. Braccharæ in Luſitaniâ mancipium quoddam, Turca, cùm ſæpè ſæpiùs Domino de capeſſendâ Catholicâ religione benè illum monenti reluctatus fuiſſet, tandemque ab hero jam ægro juſſus ſtatuam Divæ Virginis floreo ſerto coronare, itàque ornatam inferre cubiculo, ubi jacebat herus, floreſque ante illam ſpargere, libenter paruiſſet, ab ipſâmet Immaculatâ Deiparâ eidem ſe videndam præbente, fidem Chriſtianam perſuaſus eſt: nonne fas eſt longè plus, & ab hac, & ab aliis Cælitibus ſperare, ſi, non eorum ſtatuas, ſed Deum, & ipſos longè excellentiori honore gaudioque afficiamus complures in cœlum legando pios manes, qui clariſſimis laudibus eos exornent?

763. *Etiam alii defuncti patrocinantur.* Poſtremò, cùm, ut diximus, omnes purgandæ animæ ſolatium accipiant ex unius è ſodalibus ſolatio, ac liberatione, nec ulla ex iis non grariſſimo animo ſit, abeſſe non poteſt, quin omnes & in Purgatorio, & potiſsimùm in cœlo, vel unius liberatori ſint patrocinaturæ. Siquidem pluris æſtimant qualecumque illud, & tenue in ſpeciem ſolatium, quàm vivæ divitias complures imò & ampliſſimas hujus orbis dignitates, facultateſque æſtimarint. Quare cùm maximas gratias vivæ retuliſſent, eas ſibi procuranti donantive, poſt obitum maximas illi liberatori habebunt, neque verò gratias illas ſteriles eſſe patientur.

764. *Epilogus dictorum.* Quæ cùm ita ſint, conſidera, mi Lector, quot amicos, quot patronos, & quàm potentes ac Deo gratioſos tibi parias, dum, levandis piis manibus te addicis, & ſi quid te movet ratio utilitatis veræ, ac ſolidæ, totum te illi impende. Nam ſi mortales procerum gratiam & amicitiam tanti ducunt, ut illi ad aſcendæ, & conſervandæ, pericula adeant, labores maximos ſubeant, vitam & ſanguinem profundant, & ſæpe irrito conatu; nos tot in cœleſti curiâ amicos, Regi ſæculorum immortali chariſſimos, tam facili operâ nobis comparare cunctabimur? Ad extremum liberè dico, omnium optimam rationem ſibi in præſens, atque in futurum conſulendi, eſſe piam defunctis pro facultate patrocinandi, & ſuas ſatisfactiones transfundendi, conſuetudinem.

§ 4.

Exempla ſubſidii ſpiritualis in vindices Defunctorum collati.

765. *Defuncti pro patronis orant apud S. Birgittam.* CÆTERÙM omne hoc ſubſidii genus à piis manibus, ac Cælitibus in eorum mæcenates ac patronos conferendi exemplis pluribus & illuſtribus confirmare licet. Et prius quidem, quod attinet ad mutua eorum beneficia ſpiritualia, auditæ ſunt apud D. Birgittam l. 4. c. 7. animæ purgandæ ita quondam Deo ſupplicantes: *O Domine JESV CHRISTE, Judex juſte, mitte charitatem tuam his, qui ſpiritualiter poteſtatem habent in mundo, tunc plus participare poterimus, quàm nunc, de eorum cantu, lectione, & oblatione. Supra verò ſpatium illud de quo clamor ille audiebatur, quaſi domus erat, in qua multæ voces audiebantur dicentes, Merces ſit illis à Deo, qui mittunt nobis auxilium in defectus noſtros. In ipſa quoque domo videbatur quaſi aurora procedere, ſubtus verò auroram apparuit nubes, quæ nihil habebat de luce auroræ, de qua proceſſit vox maxima dicens; O Domine Deus, da de tua incomprehenſibili bonitate unicuique centeſimam remunerationem in mundo, his qui nos elevant cum bonis operibus in tuæ æternitatis lucem, & tuæ faciei viſionem.* Sic illæ animæ. Nec dubium quin exauditæ ſint ab eo, cujus nomen, *Dominus, qui amat animas:* qui etiam dixit: *Petite & accipietis.*

766. *Et apud Gertrudem.* Quid? quod & Chriſtus apud S. Gertrudem hujuſmodi pro patronis preces illis injungit lib. 4. inſ. cap. 27. Cùm enim hæc corpus animumque ſuum illi animarum Amatori obtuliſſet ad quidlibet pro illis ſubeundum, jamque graviſſimum lateterum dolorem perſentiret: Tunc divinus Sponſus animis in hæc verba: *Hoc munus devotionis*, ait, *mihi ex tanto affectu à Sponſa meâ oblatum, exhibeo vobis in cumu-*

in cumulum beatitudinis ſempiternæ, voſque ipſam propterea honore condigno honorare ſtudete, precum ipſi xenia remittentes; Ita ipſe. Et l. 5. cùm quædam anima Gertrudis ope ab igne luſtrali liberata eſſet, etſi nondum cœlo invecta, ſummo ſtudio gratias illi egit, ſat oſtendens ſeſe alias grati animi partes propensè exequuturam. Neque verò legitur ulla patrono poſt liberationem videndam ſe præbuiſſe, quin poſt gratiarum actionem plenam benevolentia, mutuum auxilium illi polliceretur.

767. *Catalaunenſe prodigium.* Cæterùm hoc idem ſtudium animarum patronis opitulandi rarâ & admirabili hiſtoriâ illuſtrari licet. Cerveræ in Catalaunia extat Cœnobium Ciſtercienſis ordinis dictum S. Crucis, ubi quidam monachus ſanctimoniâ floruit, cujus nomen Superis notum, mortales latet; at non hæc laudabilis ejus in pios manes pietas. Conſueverat, quoties per ſacros Canones, legesque licebat, Miſſam defunctorum facere; propterea *perennis animarum Purgatorii Capellanus* appellabatur: Celebris, & Patrum ſermone ad hanc uſque diem continuata traditio eſt, quondam cùm cœmeterium tranſiret, humo elatam dexteram benedictione eum impertiiſſe. Cùm vero iter iterum iſtac haberet, iterum eamdem manum ſolo extantem apparuiſſe ad benè illi precandum compoſitam. Acceſſiſſe verò illum, & manum traxiſſe, eamque cum brachio ſecutam, quod brachium hodieque carne ac pelle veſtitum illic viſitur. Ita teſtatur Henriquez in Menologio Ciſtercienſi.

768. *Patronos efficaciter juvant animæ.* Porrò bonas hujuſmodi precationes mortalibus perutiles eſſe exploratum eſt. Et Diva quidem Catharina Bononienſis faſſa eſt plurima ſe beneficia defunctorum ope, quam flagitare conſueverat, cælitus accepiſſe; nec rarò accidiſſe, ut ea per illos obtineret, quæ per Cælites nequiverat obtinere. Et idem ſenſus, eademque induſtria fuit B. Annæ à S. Bartholomæo, S. Thereſæ comitis, & adminiſtræ: Siquidem familiaribus commendare ſolita erat, ut ſi preces ſuas efficaces eſſe vellent, promitterent piis manibus aliquem ſacrificiorum numerum, ſi quidem voti compotes eſſent, ad eorum levamen faciendorum; cujus quaſi contractûs fælicem ſucceſſum proximè inferius proferemus. Adde quod ipſa Immaculata Deipara Alphonſum Cortesium è Societate Jesu, familiariùs aliquando quiritantem, quòd illa moleſtis animi angoribus, ſcrupuliſque ipſum conſici pateretur, haud dubio oraculo commonuit, ut ſi liber ab illis eſſe vellet, animis è Purgatorio carcere redimendis, operæ plurimum impenderet, ita optatis fruiturum.

Et verò Nolæ in Italiâ Anno ſalutis 1600. quemdam hominem in pios manes benevolum, ac pium, ipſi nocte mortem proximè antecedente è ſomno excitatum, inſtare obitum monuerunt, ſimulque, ut primo mane Sacramentis pænitentiæ, & Euchariſtiæ ſe muniret, adhortati ſunt: Quod cùm ille in templo Soc. Jesu inſueto doloris ac pietatis ſenſu præſtitiſſet, paulò poſt derepentè ac fæliciter expiravit. Ita litteræ annuæ Soc. Jesu è Collegio Nolano Provinciæ Neapolitanæ illo anno in urbem datæ. 769. *Monent de morte inſtante.*

Ejuſdem generis eſt, quod refert noſter Joannes Rho exempl. l. 1. c. 14. de Criſtophoro de Lugo, ordinis Prædicatorum, in hæc verba. „Ignem infrugiferum, ſterilemque eſſe, etſi cùm de hoc noſtrate ſermo eſt, veriſſimum ſit, ille tamen, qui animos excoquit ad purum, fundus eſt nobis oppidò fertilis. Nimirùm eum, qui operum ſemen illi credidit, numquam uberi meſſe fraudavit. Et de Chriſtophoro quidem de Lugo, quem deinde virum egregiâ virtutum famâ ſuſpexit America, tradunt Annales adeò corruptis in adoleſcentia fuiſſe moribus, ut in popinis ac luſtris inter aleatores ac ſicarios agens, etiam de publico latrocinio cogitaret. Illa tamen illi propria pietas fuit pro animis igneo illo ergaſtulo concluſis quotidie orare, & pſalmos, in quibus olim Regius Vates ſua crimina deflevit, quoſque à pænitentis animi argumento pœnitentiales vocamus, non ſine lacrymis recitare. Ergo illis haud dubiè apud Deum agentibus, quibus ſolatium attuliſſet, repente mutatus animo, ac S. Dominici ordinem ſecutus, admirabiles in virtute fecit progreſſiones. Sic ille.„ 770. *Revocant a prava vita.*

Illuſtrius eſt, quod de quodam Britone, homine Laico, ſed pio referunt. Is inter alia pietatis exercitia, conſueverat quotieſcumque per cœmeterium iter habebat, defunctorum iſtic quieſcentium causâ, piam aliquam precem recitare. Cùm ad extrema redactus eſſet; concubia nocte miſit, qui Curionem ſuum rogaret, ut SS. Viaticum ad ſe deferret. Ille autem operæ atque incommodo labori parcens, Vicarium ſuum id muneris exequi juſſit: Qui cùm promptè paruiſſet, ægrumque ſacra ſynaxi ad iter æternitatis muniviſſet, reverſus ad templi fores, miratur apertas eſſe, cùm diligenter clauſas in egreſſu obſeraſſet. Cùm varias cogitationes ſuper eo eventu verſat, ſenſit ſe fortiſſimè eo loco attineri, ſic ut nec promovere pedem, nec referre queat. Intereaque vocem audit è cœmeterio 771. *Cantant officium defunctorum pro patrono.*

cœmeterio in hanc ſententiam, *Surgite pii manes, properemus in ædem ſacram, animam amici noſtri Deo commendaturi, qui numquam hac tranſibat, niſi Deum nobis propitiaret.* Tum verò exurgentium è tumulis ſtrepitus audiri, faces parieti templi affixæ accendi, concini alternatim, ac religiosè, quod vocamus defunctorum officium; quo peracto vox inſonuit, qua cuncti manes ad ſepulchra redire jubebantur. Dictum factum, tumque extincti ſunt cerei. Quo demum tempore Vicarius ille quaſi datâ veniâ templum ingreſſus, ſacram pyxidem ſuo reponit loco, Curionem adit, à quo dormitum miſſus: *Domine Paſtor*, ait, *nunc tempus eſt ſurgendi ſtrato: Parochianus veſter obiit.* Porrò viſo iſto ita permotus animo eſt Vicarius, ut abjectis mundi rebus Religioſo S. Martini Cœnobio juxta Turonem ſeſe incluſerit. Ita narrant Chronica Ciſtercienſium.

772. *A nece liberant.* Præclarum ſanè eſt illud ſpecimen ſubſidii defunctorum, ſed hoc recentius, & illuſtrius circa annum 1620. Juvenis quidam Italus plurimis ab ineunte ætate flagitiis implicatus, tamen in purgandas animas erat miſericors, quippe pro quibus fieri ad aram ſæpe curabat. Quondam auræ gratia ſuburbanum petiit. Veſper erat, & inſidiæ ab inimicis in itinere paratæ. Cùm ergo eques iret, eaque viâ, ubi è quercu membra latronis ſupplicio publico affecti divulſa pendebant, derepente viſa ſunt illa conjungi, atque in pedes latro ſubitò ſtetit, qui quidem cùm attonitum juvenem exſcendere juſſiſſet, & equo conſcenſo ad ſexaginta paſſus, ubi inſidiæ ſtructæ erant, perveniſſet, ſclopis exploſis humi dejicitur, fugiunt ſicarii, exurgit latro in equum, & ad juvenem reverſus, Ea ſors te manebat, inquit, niſi ego Dei juſſu ſubiiſſem. Datum id tuæ in vita functos pietati; in qua permane, & priſtinos mores emenda. Emendavit, & Religioſam vitam iniit. Porrò cadaver illud peractâ tragædiâ rurſum diſſectum, ac ſuſpenſum apparuit, quare credibile eſt vel Angelum, vel animam quampiam, ac fortè latronis, quòd de ſacrificiis participaſſet, eam ſcenam exhibuiſſe. Jan. Erytræus. ex. virt. & vit. ex. 3.

773. *Maximè juvant cœlo receptæ.* Denique pios manes, nominatim cùm cœlo invecti ſunt, ſuis patronis auxiliari, conſtat ex vita S. Catharinæ Senenſis. Hæc enim cùm ſui parentis animam precibus, & laterum dolore, quem in reliquum vitæ tempus ejus cauſâ ſuſcepit, purgante rogo exemiſſet, ille tam piæ filiæ memor, non modo pro eâ, quamdiu in vivis perſtitit, Deum eſt obnixiſſimè precatus, ſed etiam frequenter amiciſſimeque illi ſe exhibuit; in pietatis officiis conſilio adfuit, dæmonis fraudes patefecit, cæleſtis vitæ gaudia, arcanaque plurima aperuit. Et ſimile eſt quod referunt de ſorore S. Thomæ Aquinatis. Siquidem cùm hæc ſancti fratris precibus luſtrali ergaſtulo educta fuiſſet, de imminente morte illum admonuit, ac futuram beatitudinem prænuntiavit. Sanctum quoque Hugonem, apud Salvios Abbatem Ciſtercienſis Ordinis, ferunt cùm non modo Eccleſiam militantem ſchiſmate laceratam, ſed & patientem majorem in modum adjuviſſet, hujus precibus obtinuiſſe prophetiæ donum, & inſuper miraculis vivum ac mortuum floruiſſe.

§. 5.

Pietas in pios manes complectitur omnes notas prædeſtinationis.

Quæ cùm ita ſint, perſpectum eſt inſignem prædeſtinationis notam eſſe pietatem in pios manes. Nam quæ hoc articulo diſputavimus, omnia, eò ſcilicet tendunt, ut hoc confirment, tutiſſimo loco ſalutem ſuam conſtitui ab illis, qui in eos benevoli ac liberales ſint. Unde perſpicuè conficitur benevolentiam illam eſſe notam non vulgarem conſequendæ aliquando beatitudinis. Sed parum dixi. Aio igitur, eadem pietate contineri, vel invehi pleraſque omnes illius notas à Chriſto, & SS. Patribus prolatas. Etenim omnes ex ſeptem primis quas vocant beatitudinibus, aut exprimuntur, aut intelliguntur. 774. *Explicatur.*

Ac prima quidem nota cenſetur, Humilitas Chriſtiana; ſignificaturque primâ beatitudine; *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Nam Auguſtino, Hieronymo, Gregorio aliiſque authoribus, pauperes illi non alii ſunt, quàm humiles, quippe egeſtatis ſuæ probè ac libenter conſcii. Atqui ſtudium pios manes levandi animos noſtros ſubmittere natum eſt: nec enim ſtare poteſt ſine pœnarum purgantium contemplatione frequenti, neque verò hæc ſine culparum, quibus pœnæ tantæ redduntur, cogitatione, poteſt conſtare, utraque autem inſolentiam animi comprimit, & parit modeſtiam. 775. *Prima nota.*

Altera nota in ſalutis ſuæ ſingulari ſtudio verſatur, & hoc alterâ beatitudine exprimitur, ait enim Chriſtus: *Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.* Quis verò dubitet, quin Amator defunctorum ea fame ac ſiti prematur, ſive ſuæ ſalutis æternæ curâ teneatur; 776. *Secunda.*

neatur, qui urgetur ſtudio alienæ, ac temporariæ? Si charitas, ignis eſt, nonne ſitim accendet Deo placendi? Quocirca haud dubiè hic talis *ſaturabitur*. Abundè, inquam, illi ſuppetet, quidquid confert ad juſtitiam, ſalutemque adipiſcendam, ac deinde dicere poterit cum Davide Pſ. 16. *Satiabor cùm apparuerit gloria tua.* Quoniam & illi idem, quod Apoſtolis, dictū eſt. *Ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater Regnum, ut edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo*, Lucæ 22. Et profectò rectè ita res diſpoſitæ ſunt, ac conſtitutæ. Cùm enim ipſe Amator, ac patronus piorum manium ita his providerit, ut ederent, ac biberent de ambroſia illa, ac nectare cælesti, an fas eſſet eum ab ea menſa excludi? Beatus igitur, *Qui manducabit panem in regno Dei*, Lucæ. 14.

777. *Tertia.* Jam tertia nota in forti adverſæ fortunæ patientiâ ſita eſt, & hæc ad tertiam beatitudinem ſpectat, quâ dicitur: *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram*, nimirùm *viventium*, de qua Regius Pſaltes non uno in loco. mites enim illi ſunt homines manſueti, qui injurias vel hominum, vel temporum non graviter, ſed leviter ferunt, utique ex Chriſti diſciplinâ ſic docentis, *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Quis autem non videt patientiam malorum hujus vitæ facilè illi perſuaderi, cui alterius ingentes cruciatus frequenter obverſantur? Quis neſcit miſericordiâ molliri pectus, aptarique mitigati? Ergo hac quoque ratione Amator piorum manium *terram* illam *viventium, hæreditate*, ut Græca ſignificant, *poſſidebit*, jure, inquam, ſuo, velut paternam hæreditatem exſpectabit, atque adeò ſecurè ac facilè obtinebit: quia hæc potiſſimè caritas, quæ benignitatem parere nata eſt, Numinis efficit filios.

778. *Quarta.* Adhæc quarta prædeſtinationis nota benevolentia in proximum cenſetur, & hæc quarta beatitudine continetur: ſic enim illa. *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Cui autem hæc beatitudo magis competat, quàm Amatori defunctorum, cùm eorum causâ miſeriæ propè immenſæ caput ſuum ſæpius objectet, Deo ſpoliari, & cremari paratus, modò illis benè ſit, ac beatè? Si, *qui miſeretur, & commodat, diſponet ſermones ſuos id judicio*, ſic ut Quæſtori Chriſto in tremendo illo examine fœliciter reſpondeat: *ſi paratum cor eius ſperare in domino*, adeò ut *non commoveatur, donec deſpiciat inimicos ſuos*, Dæmones: certè hic ipſe Amator ita cauſam ſuam, tunc temporis perorabit, ut judicis in improbos ſententiâ, & quodam fulmine non commoveatur: Imò neque nunc illius metu perturbetur, cujus miſericordiam ſingularem ſingulari miſericordiâ promeretur. Itaque *dicite iuſto* (clamat Deus per Iſaïam) *dicite*, inquam, Amatori noſtro, qui lytro ſatisfactionum ſuarum, juſtitiæ divinæ pro aliis ſatisfacit, *Quoniam benè, quoniam fructum adinventionum ſuarum comedet.* Nulla enim inventio nulla prorſus ars lucrandi cœlum, ſive miſericordiam conſequendi, certior arte ſublevandi defunctos.

Præterea inſignis prædeſtinationis, ac beatitudinis nota eſt, ſincerus atque intimus dolor de peccatis conceptus, & hic quintâ beatitudine expreſſus eſt: *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur*; qui lugent, inquam, *ſua vel aliena peccata*, ita Origenes, Baſilius, Cyrillus, Hieronymus, & alii, *ipſi* autem *conſolabuntur*, ſive ut Græca, *conſolationem accipient.* Atqui noſter maximè Amator animarum alienas noxas luget cùm plangit, ac levare ſtudet earum pœnas; & quod huic conſectarium eſt, execratur ac deflet ſuas, quippe eorumdem feraces malorum. Igitur divinis ſolatiis hac in vitâ, & cœleſtibus gaudiis in alterâ perfundetur. Ad eum enim pertinet illa Chriſti promiſſio Lucæ 16. *Plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos verò contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.* Etenim digniſſimus eſt, cujus triſtitia in gaudium, idque liquidiſſimum ac cæleſte vertatur, qui aliorum ingentem triſtitiam vertit in lætitiam pariter ingentem. 779. *Quinta.*

Denique frequens, ac pia præſentis Numinis contemplatio, pro ſextâ ac ſingulari prædeſtinationis nota habetur, quam ſexta quoque beatitudo ſignificat. *Beati mundo corde quoniam ipſi Deum videbunt.* Enimverò per munditiem illam cordis, ſeu animi, *ſimplicitatem* SS. Patres, atque interpretes intelligunt: ac nominatim Maldonatus, & aptè. Nam ut rectè Thomas à Kempis, *ſimplicitas intendit Deum*, ideò pura, mundaque; quæ autem mens ad creaturas fertur, immunda ſit neceſſe eſt, uti & illæ immundæ: quia illis, amando inhæret, atque adeò earum ſordes contrahit. Porrò ſi mens intendat Deum, ad eum aſpicit, illum reſpicit; illum præ oculis ſemper habet: digna igitur eſt, quæ clarè olim eumdem intueatur. Quamobrem dignus eâ viſione Amator defunctorum, qui vivus Dei amore ſuffragia cumulat, illiſque addicit, Deum ut citiùs videant, atque ipſius nomine collaudent, ac proinde continenter eum aſpicit; proptereaque 780. *Sexta.*

 beatiſſimo

beatiſſimo ac clariſſimo illius intuitu perfruetur.

781. *Septima.* Ad extremum ſingularis Immaculatæ Mariæ cultus inter notas beatitudinis recenſetur: poteſtque ad ſeptimam referri: ***Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.*** Sive autem pacificorum nomine eos accipias, qui pacem ipſi tenent cum aliis, ſive inter eos componunt, qui Mariam colit, colit & pacem, tum quia Amor ſimiles facit; pacis verò ſtudioſiſſima eſt Maria, quippe quam intulit mundo, & omni qua poteſt, ope ſervat: tum quia Apis illa divina (ſic enim Divam Virginem cum SS. PP. vocare licet) neſcio quo cæleſti melle ſuos perfundit cultores. Porrò idem defunctorum amor, parens, vel partus eſt Mariani amoris. Primùm quòd ſit amor filiorum Mariæ: deinde quòd ſæpè ad illam miſericordiæ matrem confugiat opis animis obtinendæ causâ, unde neceſſitudo, ac familiaritas: præterea quòd ex amore Chriſti manet: ac proinde ad Mariam ſe porrigat, cùm poſterior hic amor ſit gemellus priori. Denique quis ambigat, quin Patronus hic noſter eam amet, à qua tot nominibus ipſum amari diximus? Quare *filius Dei vocabitur*, quia filius Virginis, ac Matris Dei, atque ut utriuſque filius, regno paterno potietur.

782. *Hinc fiducia.* Macte ergo ô quicumque præcipuo quodam amore ac miſeratione defunctos proſequimini: ***In hoc gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis.*** Scripta, inquam, in libro vitæ digito Dei, & ſanguine Jesu Christi. Macte iterùm viri ***Miſericordiæ, quorum juſtitiæ finem non acceperunt; filii olei, quia unxit vos Deus, qui & ſignavit vos, & dedit pignus Spiritus in cordibus veſtris.*** Confidite, unguentum iſtud, quo vos *Pater miſericordiarum*, imò ipſa miſericordia unxit, ad flammam divinæ charitatis concipiendam, fovendamque, peridoneum eſt; & ſigilli, quo animas veſtras obſignavit, tanta vis, ut eradi, aut deleri numquam poſſit; & pignus Spiritus repoſitum in cordibus veſtris, tandem aliquando poſſeſſio ipſa SS. Trinitatis certò excipiet. Adhuc dubitatis? fruſtra: cùm enim prædeſtinationis nota vel unica inſignem fiduciam in vobis parere poſſit, ac debeat, quam vobis concipere fas eſt ubi affluunt omnes.

ARTICULUS III.

Pietas in defunctos etiam ferax eſt ſubſidii temporalis.

Si quis contractus utrique contrahentium eſt utilis, ille eſt, qui cum anima- 783. *Explicatur.* bus Purgatorii initur. Nec enim ſolùm animæ ſalutem, plurimaque beneficia ſpiritualia parit, ſed etiam, nec raró temporalia, quæ ſcilicet ad ſalutem conducunt, vel certè illi non obſunt. Siquis igitur mercando quæſtum non vulgarem facere, ſiquis mechanicam fructuosè exercere; ſiquis, quod contendit in judicio, evincere; ſiquis fæliciter navigare, aut ambulare; ſiquis conſequi honores, dignitates, beneficia eccleſiaſtica, ſæcularia, ſiquis pericula prævertere, aut evadere deſiderat; en artem, en contractum cum piis manibus, ad iſta omnia perutilem. Exerce illum, & vehementer locupletari, ſingulariter ornari, & honorari, ſanus vivere, uxorem, filium, amicum ægritudine ſeu mentis, ſeu corporis eximere non ægrè poteris. Eſt autem, ut antea innuimus, *contractus innominatus*, qui exprimi ſolet hiſce formulis quatuor. *Do ut des, facio ut facias, facio ut des, do ut facias.* Porrò citra omne vitium, quadruplex hoc pactum contrahi poteſt cum illis; ſi nimirùm eorum in gratiam des pauperi ſtipem, ut tibi dent preces: ſi quid facias contra indolem, ac genium, ut tibi procurent valetudinem: ſi cures fieri Miſſam, ut tibi, vel alteri largiantur fælicem negotii ſucceſſum; ſi denique addicas illis preces, ut vel per ſe, vel per Angelos, ac Cælites, patronos ſuos, ad dignitatem, aut gradum ſaluti tuæ congruum te promoveant. Atque eorum quidem fides hactenus ex ſubſidiis ſpiritualibus ſatis colligitur; nunc ſupereſt, ut per temporalia demonſtretur: maximè cùm mortales ad hæc præſertim aſpirent.

Ut ergo prætercam decantatum illud toties de Euſebio Sardiniæ Duce, cui animæ ab eo liberatæ militarint: Ut etiam hoc omittam de Cive Valliſoletano, vel alio quopiam, qui recitans de ſuo more Orationem Dominicam cum Salutatione Angelicâ inter tranſeundum cœmeterium, à piorum manium cohorte, contra inimicos gladiis eum petentes, defenſus eſt: Antiquum quidem eſt, quod ſubjicio, ſed opinor pleriſque novum, & multis non vulgare videbitur. Baldricus Leodienſium Præſul anno ſalutis 1013. Eccleſiæ 784. *Baldricus Epiſcopus in ſubſidium militũ caſorum cænobium exstruit.*

ſuæ

ſuæ præſidio arcem Hugardiæ molitus fuerat. Accendit ea res Lambertum Lovanii Comitem, & nequidquam deprecante Baldrico etiam ad arma: Trecentos Leodienſium cecidiſſe fama eſt præter vulneratos, captoſque. Altum vulnus ea clades optimo Præſuli inflixit. Quamquam enim ſuſceptum piè bellum pro injuria à grege ſibi credito propulſandâ proponere ſibi poſſe videretur, animo tamen obverſabatur cruenta ſtrages, & qui ſervandas ſuſceperat animas, in exitium ne propuliſſet, verebatur. Suavis ei neceſſitudo cum Joanne quodam Epiſcopo Italo intercesſerat, quem Epiſcopatu pulſum, Notgero commendaverat Otto III. Imperator. hic ubi ſenſit non tam jacturæ dolore, vel cladis pudore tangi Præſulem, quàm tot animarum ſibi creditarum percelli periculo, æquum illum eſſe dolorem, Epiſcopoque dignum judicavit. Quare ut templum Deo, monaſteriumque poneretur, author fuit, in quo venturis omnibus ætatibus incumberent Monachi in levandas tormentis miſerabiles illas animas. Conſilium accepit Epiſcopus, ſtatimque occurrit perficiendum, quod inchoaverat Heraclius Epiſcopus, S. Laurentii Cœnobium. Diſſuaſit Joannes, ratus fortaſſe non defuturum, qui alienis fundamentis ſuperſtrueret, ut revera evenit. Evicit ergo, ut novum moliretur Baldricus. Caput inſulæ, quam nuper fecerat Notgerus ædificando delectum eſt: Hîc S. Jacobo monaſterium inchoavit Epiſcopus VII. Kalendas Maias anni milleſimi decimi quarti. Et quia magnæ molis templum meditabatur, ſua vota longiùs differri non tulit. Primum omnium S. Andreæ cryptam extruxit, dicavitque VIII. idus Septembris, collocatis in eâ ſacris ejuſdem Apoſtoli reliquiis, quas S. Henricus Imperator donaverat, tum attribuit prædia, & in ædificationem magnis ſumptibus deinde incubuit. En ſemen. Vide nunc fructum centuplum.

785\. *Ejus liberalitatis fructus.* Sanctam enim ejus munificentiam alia longè majore mox Deus compenſavit. Arnoldus Loſſenſis Comes, cùm mortem ſentiret imminentem, illum advocavit, & poſtquam ejus opera ſeſe ad deferendam Chriſtianè vitam comparaſſet, ſolemni ritu omnem ſuam ditionem B. Martyri Lamberto donavit. Eodem tempore Lambertus Lovanii Comes illatarum in Eccleſiam injuriarum agitatus conſcientiâ, legationem ad Antiſtitem adornavit, petiit pacem, & in Eccleſiæ gratiam recipi ſoluto anathematis vinculo precatus eſt. Difficilem ſe minimè præbuit Baldricus pro innatâ clementiâ, paceque conceſsâ Comitem ſacris Eccleſiæ reſtituit, & opimum prædium, nomine Horrentium ab illo donatum novello S. Jacobi cœnobio attribuit. Tradunt præterea Tranſmoſanus, & Stabulanus Reginardum Francimontiæ Marchionem cùm profecturus in Syriam liberis careret, ſcripſiſſe hæredem S. Lambertum. Atque ita profanis etiam incrementis Eccleſiam ſuam vidit augeri Baldricus, quod in pios manes pius fuiſſet. P. Fiſen in floribus Eccleſ. Leodienſis.

Recentius, ac luculentius eſt, quod de ſe refert Illuſtriſſimus Chriſtophorus de Roas, & Sandoval, Archiepiſcopus Hiſpalenſis. Vacabat ſtudiis in Academiâ Lovanienſi, & ſolitus erat pro ſuâ non vulgari pietate, animarum corpore ſolutarum uſui ſtipendium in ſacrificia largiri. Accidit porrò, quod ex Hiſpaniâ litteræ tardiùs venirent, ut nummis deficientibus, conſuetam illam ſtipem piis manibus impertiri non poſſet. Quæ res cùm illum malè haberet, ad proximum templum ſe contulit, ut eam ſtipem prece pro defunctis fuſa compenſaret. 786. *Chriſtophori Archiepiſ. pietas in defunctos.*

Dum orat, ecce tibi juxta illum apparet nobilis vir ocreatus. Is finitis precibus Chriſtophorum adortus, nomine patris ejus Marchionis à Denia, ac conſanguineorum ſalutat, eoſque valere renuntiat, quaſi recens ex Hiſpaniâ adeſſet. Inſuper in diverſorium ſuum invitat, ſublatiſque menſis, non paucos nummos aureos ei offert, imò jubet accipere. Enimverò ſe facilè ex Marchione Patre in Hiſpaniâ recepturum, atque ita alter ab altero diſcedit. Vis noſſe quis ille vir nobilis, adeò benevolus? ne ipſe quidem Chriſtophorus vel noverat, vel poſt reperit, vel intellexit nummos illos in Hiſpaniâ repetitos à domeſticis fuiſſe. Quempiam piorum manium, vel genium ab iis miſſum, vel ſaltem eorum gratiâ veniſſe; ipſe Criſtophorus ex eo ſibi perſuaſit quòd nummi illi præciſè uſque eò ſibi ſuffecerint dum ex Hiſpania novos reciperet, quodque ſacro quodam horrore perfuſus fuerit, dum eum primùm ſibi aſtantem animadvertit. Porrò hiſtoriam illam authoritate Clementis VIII. in lucem edi ipſe curavit. Nimirùm ut tu, mi Lector, tales tabellarios eadem arte tibi procures. 787. *Ejus merces.*

Circa annum Domini 1581. floruit in ordine PP. Dominicanorum, Pater Alexander Capochius vir raræ virtutis. Hujus ſummum ſtudium erat pios manes, ſacrificio præſertim levandi, nec ſtudii merces infrequens. Quondam cùm ſub veſperam in ſylva errabundus, neſciret quò ſe verteret; fauſto conſilio officium defuncto- 788. *Pietatis P. Capochii merces.*

 rum

rum cum ſodale cœpit in gratiam piorum manium recitare. Cùm ad ea Jobi verba ventum eſſet, *Reſponde mihi, quantas habeo iniquitates*, ecce illis apparet eques in ſpeciem, ſed reipſa genius, vel anima, herbam quamdam edendam porrigens (nam graviter famebant) cujus porro eſu mirificè ſe corroboratos ſenſerunt. Ille verò ex oculis evanuit, & quod admirabiliſſimum inter cetera, Alexander cum ſocio momento ipſo ad iter quod quærebant, tranſlati, paulo poſt ad cœnobium, quò divertere animus erat, pervenêre. Bzovius.

789. *Ope defunctorum merces venduntur.* Suaſerat B. Anna à S. Bartholomæo, cuidam mercatori (jam foro cedere cogitanti, quòd aliquas merces divendere non potuiſſet) ut aliquot Miſſas in ſolatium defunctorum Deo ſponderet, hac lege, ſi intra ſpatium aliquod, quod definiebat, merces illæ, quas nemo appetebat, eſſent divenditæ. Mirum dictu! intra paucas hebdomadas veniere omnes, nec ex iis quidquam ſuperfuit. Vide ejus vitam.

790. *Ignis extinguitur.* In Paraquariâ, Indiæ regione, non longè à Braſilia ſita, quædam primitivæ Eccleſiæ facies ſplendeſcit. Illic noſtris excolentibus omne genus virtutis floret, atque inter cætera pietas in defunctos. Unus ex illius agri Dominici cultoribus graviſſimus R. P. Chriſtophorus de Mendoza, poſtea ſanguine fidem profeſſus, prætterquam quòd per ſe ipſe Miſſas, preces, voluntarias pœnas, denique omnia bona opera defunctis tranſcripſerat; inſuper orationem, quam vocant de S. Sudario, à ſe in Luſitanicum ſermonem tranſlatam pueros in ſcholâ edoceri curavit, paritérque poſt recitatum Marianum ſertum recitari, ut animas liberarent. Et vide iſtius pietatis præmium. Nam in Reductione del Caro, cùm flamma domunculam iſtius oppidi corripuiſſet, nec quidquam abeſſet, quin cæteras omnes (quippe ſtramineas, & ventis furentibus objectas) atque adeò totum oppidum incenderet, concepto novendialium Miſſarum voto in gratiam defunctorum, placuit divino Numini, ut venti ſtatim ponerent, ignis extingueretur, & omne periculum incendii averteretur, Vide litteras annuas è Paraquariâ anno à partu Virginis 1635.

791. *Filiolus ſanatur.* Sed recentiora proferamus. Anno 1649. 6. Septembris ita ſcripſit ad R. P. Jacobum Monfordum, qui de miſericordiâ fidelibus defunctis exhibendâ tractatum inſignem edidit, Guillielmus Frieſſem, Typographus Colonienſis.

REVERENDE IN CHRISTO PATER.

Scribo ad Reverentiam veſtram, quæ circa prodigioſam filioli mei, & uxoris curationem contigere. Conſuevi Dominicis ac feſtis nonnihil temporis inſumere piis libris legendis, & paulo ante eorum invaletudinem, eum legeram, quem Reverentia veſtra mihi tradidit typis ſubdendum. Tum verò ægrotare cæpit filiolus meus quadriennis, & brevi ad extrema deductus eſt, malo utique remedia, quæcumque ſuggerere potuimus, vincente. Affirmabant cæteri qui aderant de illius vita actum eſſe, neque ullus; niſi de illo humando, ſermo erat: Ego contra ſenſi me ſpe quadam ejus valetudinis, cælitus corroborari, & memor injectæ mihi paulò priùs cogitationis de voto nuncupando in gratiam fidelium defunctorum, ſummo mane templum adivi, ſummo animi niſu illud concepturus. Propoſitâ itaque animo Dei iſtic me intuentis præſentiâ ita vovi.

Domine Deus, ſi filiolo meo valetudo conducat ad ſalutem, & ſi tibi placitum fuerit in eam, qua prius fruebatur, illum reſtituere, tibi promitto, atque piis manibus, me exemplaria centum libri, cujus titulus, *Tractatus de miſericordiâ fidelibus defunctis exhibendâ* variis Religioſis, atque Eccleſiaſticis viris largiturum, ut ejus lectione complures ad opem illis ferendam excitentur. Scio, mi Deus, miſericordiam tibi perquàm acceptam eſſe, tibi, inquam, qui totus charitas es, cujus charitatis partus nobiliſſimus, miſericordia. Ergo admitte, mi Domine, quod offero, & ſi ad ſalutem conducat, redde filio meo ſanitatem. 792. *Voto concepto in gratiam defunctorum.*

Eo voto, aliiſque precibus meis peractis cùm domum repeto, vires reſumere filiolus, atque mutari in horas cœpit: adeò ut meridie aliquid eſculenti admitteret, cùm tamen quatuor & decem dierum ſpatio vix quidquam guſtaſſet. Poſtero die planè convaleſcere, edere, ambulare, denique in integram ſanitatem reſtitui, ut meritò ambigam, an ratio illa curationis à miraculo abſit. Tum verò voti reus illius vinculo me liberare; adire Collegium Societatis, exemplaria promiſſa tribuere, his decem, illis triginta, rogans, ut ſuis, exteriſque ſingula diſtribuerent ad ciendam in pluribus expetitam in pios manes pietatem. 793. *Modus curationis.*

Tres hebdomades fluxerant, cùm uxor cubiculum ingreſſa derepente toto corpore tremorem cœpit perſentiſcere, ac debilitari, adeò ut in deliquium lapſa ſit, quæ res gravioris morbi augurio erat: Et verò octo, aut decem abhinc diebus in illum incidit, atque intra quatuordecim dies eò redacta eſt, ut cùm nihil guſtare poſſet, aut eloqui, aliaque mortis indicia adeſſent, 794. *Sanatur & uxor.*

noſtri

noſtri omnes de ejus vita deſperarent. Ego igitur iterum ad votum confugio, templum adeo, eodem loco votum nuncupo, non jam centum exemplaria ſi valetudo illi reddatur, ſed bis centum largiendi, tum in grati animi pignus pro filioli valetudine, tum quòd filiolo uxor eſſet charior.

795. *Modus curationis.* Tum domum redux, ac fiduciâ plenus, audio adſtantes mihi gratulari de meliori ægrotæ habitu, & revera ſenſim ſui compos, & linguæ fiebat, jamque ſumere aliquid valebat, & luculenta ſpes valetudinis affulgebat, poſtero die omnino melius ſe habere cœpit, ac poſt paulò planè convaluit. Non ægrè fidem mihi habeat R. V. obligationi voti haud me defuiſſe: Ergo ad Collegium Societatis repedo, ad Dominicanos me confero, libros diſpertio. Porrò teſtis mihi eſt Deus hæc ita ſe habere, quemadmodum, & illi quibus tum rem narravi, ita ipſe.

796. *Latrocinium vitatur.* Anno 1653. honeſtiſſima fœmina, Anna Beuvet-Inſulenſis, vidua D. Bernardi Grenu mercatoris, cùm de more ſuo oblatis promiſſiſque Deo in gratiam piorum manium ſacrificiis ad iter militibus infeſtum ſe muniſſet, & jam Inſulis, ubi degit, Gandavum incolumis, & citra periculum omne petiiſſet, demum, in reditu, non procul Gandavo cum curru publico, quo vehebatur, in militeſne, an prædones incidit. Illi currum adoriuntur, ſpoliantque ſimul cum vectoribus. Cùm ad eam, ejuſque cognatam venitur, tremula offert militi nummum non grandem; non admittitur. Et jam nihil propius erat, quàm ut cum cæteris nudaretur, cùm mirum dictu! indemnis, & illæſa relinquitur, & iter peragere ſinitur. Aliàs eodem anno dum Comminis (urbs eſt Flandriæ) in curru egreditur, iterum incidit in milites & nummulo oblato libera relinquitur. At illi dum currum illum dimittunt, vident alium prætergredi. Cùm nonnihil progreſſus eſſet, ſequuntur, aſſequuntur, invadunt, nec prius quieſcunt, quàm omnes vectores, etiam viros, pecuniis, veſtibus ſaltem extimis ſpoliarint. Aliàs numquam illi matronæ quidquam ſiniſtri in itinere, quod frequens fecit, contigit. Imò cùm urbs Dunkerkana decies, & quinies centenas libras flandricas illi deberet, ipſaque obſidionis periculo commota, tot ſacrificia piis manibus promiſiſſet, quot libras inde reciperet, omnem illam ſummam paulo antequam nuper à Gallis obſideretur, Anglis tradenda, à Magiſtratu Dunkerkano, neſcio quo prodigio, recepit. Cujus deinde pecuniæ beneficio miſſa ſunt in ſingulas Societatis Jesu Provincias ubivis terrarum in Indiis, & ultra ſitas, quinquagena folia defunctorum imaginibus, & epiſtolis petitoriis impreſſa.

Anno 1656. Noveſii, urbs eſt Germaniæ, mulier quædam prolem periculoſiſſimè laborantem dum luget, ſuadente uno de Societate Jesu tria ſacrificia, ſi ſalutem recipiat, in defunctorum ſolatium ſpopondit, & illicò voti rea facta eſt. Ibidem duo è noſtris curru ad iter inſcenſo precibus peregrinantium perſolutis, inſuper pſalmos Miſerere, ac De profundis ad opem purgandarum animarum recitavere, nec fruſtra. Nam auriga curru nonnihil digreſſo, equoque ſibi relicto, infantulum fortè ſubter lapſum rotâ preſſit. Quod mulier eminus conſpicata, vicinos clamore convocat, Patres cum equo, dum puer inſpiciatur, attinentur: & mirum dictu! nullum in corpuſculo rotæ ſupergreſſæ veſtigium, aut vulneris nota apparet. At piorum manium beneficium noſtri liquidò agnovere. 797. *Puer ſubcurru rota illæſus.*

Eodem quoque anno Joannes Wilielmus Zugger Societatis Jesu diſcipulus, lentâ phtyſi adeò exhauſtus erat, ut medicus ne potiunculæ quidem digerendæ ſat virium ſupereſſe judicaret. Quocirca condiſcipuli ejus deſiderio, ac miſeratione vovere ad opem defunctorum Deo roſarium ſinguli, & aliquot ſacrificia univerſi, ſi revaleſceret. Nec ſpes fefellit. Poſterâ enim luce vita in frigidos pæne artus redire cœpit, & ille paucis poſt diebus incolumis ſuos reviſit. Atque hæc deſumpta ex Provinciæ Rheni inferioris litteris annuis ejuſdem anni. 798. *Alius à phtyſi liberatus.*

Eſt qui jam dudum abdicavit, quæcumque à ſe manare poſſent ad lytrum defunctorum utilia, ita tamen ut eorum diſtributio in Mariæ eſſet poteſtate. Is cùm quidpiam molitus eſſet non exigui, ut apparebat, ponderis ad eorum ſolamen, ejuſque felicem ſucceſſum piiſſimæ illi piorum manium Matri, ipſiſque commendaſſet miratus eſt, indoluitque vehementer opus illud ex parte repudiatum, ac tenebris damnatum eſſe. Cùm ergo ædem ſacram adiiſſet de repulſa piè apud pietatis Matrem miraculis iſtic celebrem queſturus, ecce tibi in ipſo templi ingreſſu intus in animo commonefit, ut aures arrigat; auditque muſicè illam cani, appellarique *Matrem miſericordiæ*; atque exinde argumentum amplius ſumit piæ apud illam querimoniæ, cui cum filii affectu diutiùs inſiſtit. Non paucis poſt menſibus nuncios audit de altera operis parte pariter repudiata, & primo quoque tempore mœſtus ad idem templum regreditur triſtiſſimum caſum opti- 798. *Beneficium D. Virginis in gratiam defunctorum.*

mæ Divæ narraturus. Et ecce rurſum in primo templi ingreſſu non leviter intus commonetur, ut cantum audiat. Canebatur autem illud hymni paſchalis, *Reſurrexit, ſicut dixit, alleluia.* Tumque quid hac denunciatione, cantuque portenderetur, parum intelligens, ſed tamen neſcio quam ſpei auroram aſpicere viſus, pergit ad ſacellum piiſſimæ Virginis, animumque illi variis affectibus tanquam conſciſſum expandit. Exinde nova fiducia erectus, at ſubinde metu tentatus, tamen fauſtum negotii ſucceſſum, nequidquam occurſantibus difficultatibus exſpectavit. Ita Diva nobiſcum ludit, at ſerium ac ſalutarem ludum. Etenim eâ, piiſque manibus non ſolito modo faventibus, è tenebris, ac quadam morte exſurrexit opus, & patrocinium Magnæ Mariæ, mutuumque piorum manium in patronos ſuos favorem poſteritati teſtabitur.

799. *Varia auxilia Inſulis.* Hæc quoque recentia ſunt grati animi piorum manium, & contractus, de quo egimus, non negligenda argumenta. Odoardus Ingiliardus Mercator Inſulenſis, vir optimus, & honeſtiſſimus mihi aſſeruit ſe iſta in defunctos charitate, fæliciſſimos ſæpe in commerciis ſucceſſus habuiſſe, nec ullius umquam in mari navis jacturam feciſſe. Quidam ex hac Societatis Jesu provincia, qui ſe nominari non vult, multis nominibus obſtrictum ſe piis manibus fatetur ob vitata in itineribus cõplura pericula, idque inſuetis, & improviſis modis, & eadē eſt plurimorum confeſſio. quo fit, ut eadem pietas Inſulis frequentiſſima ſit, & fauſtorum eventuum feraciſſima.

800. *Pietas D. Natalis Bridoul.* Dominus Natalis Bridoul honeſtiſſimus civis Inſulenſis, ac nobilis Cœnobii Marquetenſis Quæſtor, in pios manes ſemper optimè animatus fuit. Horum gratiâ ſubmotis menſis Pſalmum De profundis ab uno è liberis pronunciari curabat, ad imitationem magni illius Angliæ Cancellarii, ac Martyris Thomæ Mori, de quo poſt ſumus narraturi: Cùm milites noſtros ſeu fælice, ſeu infælice prœlio in acie cecidiſſe audiret, ſacrificia illis non pauca vel per ſe, vel per alios procurabat. Iconem ſuis ſumptibus in lucem edidit, variiſquè diſtribuit, qua icone anima flammis expiatricibus media commiſerationem ſpectantibus cieret. Ipſum diem commemorationis defunctorum totum cum uxore, ac familia precibus eorum causâ fundendis vacabat, & pauperes velut ſubſidiarios, aut ad coronam Virgineam, aut ad Pſalmos à pœnitentia dictos perlegendos ſtipendio collato ſibi adjungebat. Mitto alia, & gratiam ab animabus ejus ope adjutis relatam commemoro.

Noverat quidam villicus illi perinjuſtè, graviterque infenſus D. Natalem negotiorum causâ certâ die Marquetam petiturum. Itaque ipſa die illum in viâ ab octavâ matutinâ ad veſperum uſque cum bombardâ glandibus fœta præſtolatus eſt, ut perimeret prætereuntem. ſed inſtinctu divino monitus, aliâ viâ ivit ac redivit piorum patronus ille manium. Quare villicus in rabiem actus in villam quamdam vicinam illicò ſe dat, equos abripit, cum iis fugit, in itinere capitur, Gandavum ductus ſuſpendio addicitur: Jam jam deturbandus erat, cùm P. Minoritam infra ſibi adſtantem ſurſum vocat, conſilium illud ſuum glandis in D. Bridoul, cùm prætenjiſſet, explodendæ fatetur, jubetque ad gratias Numini reddendas illi renunciari. Aliàs idem Mæcenas à duobus fratribus peſſimè in eum affectis, in anguſtiis chlamyde apprehenſus jam alterius gladio, alterius ſecuri percutiendus erat: cùm canonici domo fortè egredientis conſpectu illa ſicariorum ſcena repentè diſparuit: ac D. Bridoul velut è faucibus mortis ereptus priuſquam domum ſuam, quæ proximè aberat, ſubiret, ad gratias ſoſpitatori Deo medullitus rependendas, pro piorum manium, ut piè credidit, favore, in templum, unde venerat, ſe retulit. 801. *Ejus merces, mors iterum vitata.*

Similia profert R. P. Roas de Purgatorio cap. 21. memorat enim eximium quemdam virum; & fide digniſſimum aſſeveraſſe, ſe recitatâ quapiam in levamen defunctorum prece, noctu loca periculoſa ſine ullo metu pertranſiſſe, & aliàs cùm torrentem à pluvia oppidò tumentem eques tranſmitteret, pronuntiatâ eadem oratione facilè & citra damnum ullum evaſiſſe. Alium quemdam, qui quot diebus officium defunctorum recitare ſolitus eſſet, innumera diſcrimina cujuſvis generis, non modò ſine damno, ſed etiam cum commodo ac lucro eluſiſſe. Idem author ſeipſum fatetur innumeris diſcriminibus animi, ac corporis, in itineribus per arduos montes nive coopertos, per altiſſimas valles, per rapidos torrentes, per vaſtas ſolitudines confectis, ita ſemper piorum manium ſubſidio vindicatum, ut priùs ſe liberatum, quàm pericula incurriſſe, advertiſſet. R. P. Salo l. de Purgatorio profitetur ſe imploratâ Numinis per pios manes miſericordiâ longè faciliimè expetitis potitum eſſe. Alii idem ſentiunt, & pronuntiant. 802. *Similia congeruntur.*

Ex quibus denique omnibus luce meridianâ clariùs elucet, charitate in pios manes, eorum patronos de ſalute tum animæ, tum corporis, quatenus hæc ad illam conducit, multò effici ſecuriores, atque adeò 803. *Epilogus hujus, & prioris articuli.*

hoc

hoc etiam nomine cordi nobis habendam, & omnibus aliis, qui utramque illam ſalutem non negligunt, ſingulariter commendandam eſſe. Quare vir ſapientiſſimus Franciſcus Picolomineus, Soc. Jesu Præpoſitus Generalis VIII. (ut memorat Joannes Nadaſi in ſuis pretioſis occupationibus circa mortem,) Animabus quæ in Purgatorio patiuntur ſeſe crebrò ardenterque inter dolores, ac æternæ fœlicitatis deſideria commendans, dixit, ſe omnia illa Sacra quæ ad intentionem Generalis fiunt quot hebdomadis, illis tranſcripſiſſe, nempe ut illæ apud Deum optimè omnia expedirent negotia, pro quibus illa ſacrificia deſtinari poſſunt: quæ ars fœlici ſucceſſu ſolet à deo coronari. Ita ipſe. Et ſanè, quæ Numinis eſt gratia, pietas iſta, ſi aliàs unquam, nunc floret, vigetque; & eodem Numine Societatis Jesu, aliorumque, conatus fortunante, florebit, vigebitque in dies magis, magiſque: atque ut ſperamus, eveniet, ut quemadmodum Providentia diuina rerum ac temporum fortis ſuaviſque diſpenſatrix, varia ſæcula variis, vel myſteriis fidei exponendis, vel Sanctorum honoribus inſtaurandis, vel pietatis generibus obeundis ac frequentandis attribuit; ita piis manibus, qui ferè hactenus non minus procul à mortalium mente, ac cogitationibus, quàm extra mundum bunc in ſubterraneis locis jacuerunt, boc & ſequentia ſæcula præcipua quadam pietate juvandis aſſignaſſe, uſu ipſo, & frequenti eorum ſolatio comprobetur.

ARTICULUS IV.

Quarta ejuſdem in pios manes miſericordiæ utilitas: ſolida ſpes luſtrico carcere brevi evadendi.

§. I.

Statuitur, atque exponitur.

804. *Non pugnat hic articulus cū præcedentibus.* NOBISCUM ipſi pugnare videmur, quando id genus utilitatis proponimus. Nam ſuperiùs latè demonſtravimus præclariſſimum hujus in defunctos charitatis decus ex eo præſertim enaſci, quòd tuas ſatisfactiones illis tranſcribere, teipſum illis nudare eſt, atque adeò tibi adimere, quo te flammis ac carcere Purgatorio eximas. Et ecce nunc unam è præcipuis ejuſdem charitatis utilitatibus hanc aſſerimus, quod illius beneficio, è pœnis illis brevi ſis evaſurus. fateor equidem eſſe hæc in ſpeciem pugnantia; ſed Lectorem hortor, ut tantiſper judicium ac ſententiam ſuſpendat: ſpero enim effecturum me, ut cum Abrahamo contra ſpem in ſpem credat, hoc eſt, contrà quam mens horret, creditque futurum, ſi ſe lytro ſuarum ſatiſfactionum ſpoliarit, ſperet potiùs eo ſibi negato, & defunctis donato, nomina ſua, obligationemque ad ſævos illos cruciatus, eſſe diſſolvendam.

805. *Syllogiſmo res probatur.* Porrò id demonſtrò hoc ſyllogiſmo: Ea res nos brevi eximet Purgatorio, quæ nobis obtinet lytrum illius carceris & præſtabilius & copioſius; atqui tranſcriptio noſtratum ſatisfactionum in pios manes, id obtinet: Ergo ea tranſcriptio brevi nos eximet Purgatorio. De propoſitione nemo dubitet, nam lytro oblato, carcere ac pœnis Deus hominem liberet, neceſſe eſt: Aſſumptio igitur nobis eſt probanda, confirmandaque.

806. *Plenius ſatisfacis ſatisfactionem defunctis dando quàm tibi reſervando.* Ut autem dilucidè probetur, ordine ac diſtinctione utendum eſt; ac primùm oſtendendum generatim plus valere ad ſatisfactionem pœnæ tibi debitæ ſi opus pium (exempli cauſa jejunium, aut aliam corporis macerationem) præſtes in gratiam defunctorum, quàm ſi tibi ipſi illius pii operis ſatisfactionem reſerves. Id verò ut intelligas, attende, dum quid boni ex charitate cujuſpiam facis, duo ſeorſim ſpectari poſſe: prius eſt ipſum opus, poſterius illius ad commodum proximi relatio: Exempli gratiâ, jejunas, aut oras pro piis manibus; en primùm habes jejunium, aut orationem, quæ utique per ſe ſunt bona: Deinde jejunium aut orationem illam ad piorum manium utilitatem refers, ita ut illis non modò impetrationis, ſed & ſatisfactionis fructum, quem tibi reſervare poſſes, totum dones defunctis. Obſerva deinde, poſſe te fructum ſatisfactionis ex jejunio tuo, aut alio quovis opere pio naſcentem, ita defunctis totum addicere, ut tamen applicationis ejus, ſeu deſtinationis propriam ſatisfactionem tibi manere velis. Quemadmodum enim jejunium ejusque applicatio diverſa ſunt, ac diverſam ſortiuntur bonitatem, ita diverſas habent ſatisfactiones, quas cùm diverſis integrum ſit deſtinare, eſt in manu tuâ, & arbitratu, alteram defunctis, tibi alteram tribuere: id ſi facias ut faciunt qui ſimpliciter jejunant, orantque pro defunctis; ſi, inquam, ſolum fructum ſatisfactionis orationi tuæ admenſum iiſdem tribuas: aio te magis ſatisfacturum iuſtitiæ divinæ pro pœnis criminibus

tuis

tuis commenſis, quàm ſi tibi eamdem reſerves; & cauſam reddo, quia priùs demonſtravimus majoris meriti eſſe transferre in illos ſatisfactionem, quàm ſibi retinere, quòd prius illud ſit præſtantioris caritatis, quàm hoc poſterius. Quod ſi ita eſt, conficitur eſſe ad ſatisfactionem magis idoneum, & efficacius, cùm de communi Theologorum ſententiâ meritum, ac ſatisfactio æquo ferè paſſu procedant.

807. *Objectio.* At enim dices, rectè quidem probas deſtinationem ipſam operis boni ad utilitatem defunctorum, cùm ſit actus puræ charitatis, plus valere ad ſatisfactionem, quàm valeat ejuſdem operis deſtinatio ad commodum operantis, ſi hæc ſola cum priore deſtinatione componatur; non verò oſtendis deſtinationem illam pii operis ad utilitatem defunctorum, plus ad ſatisfactionem valere, quàm valeat ſimul ejuſdem operis deſtinatio ad commodum operantis, ſimul ipſum opus, vel orationis, vel temperantiæ, cujus ſatisfactio ex charitate datur defunctis. Id autem neceſſe eſt, ut probes: propterea quòd, qui fructum ſatisfactionis ex jejunio manantem ſibi reſervat, non modò fruitur ſatisfactione amori concupiſcentiæ admensâ, ſed etiam eâ, quæ jejunio ipſi per ſe reſpondet. Qui autem ſatisfactionem orationi aut jejunio reſpondentem, animabus donat, ſolâ fruitur ſatisfactione actui charitatis illius reſpondente.

808. *Solvitur.* Fateor equidem ita rem ſe habere. Probo itaque quod exigis, idque eodem, quod minimè exſpectas, argumento. Enimverò quemadmodum meritum ſolius actûs, quo refero jeiunium ad piorum manium uſum, nobilius eſt, quàm meritum tum illius actûs, quo ſatisfactionem ieiunii etiam ex charitate mihi reſervo, tum etiam ipſius actûs ieiunii (cùm actus puræ charitatis, ſit ordinis ac gradus ſuperioris, quàm ieiunium, unuſque plurimos eiuſmodi inferiores meritò exſuperet) ita ſatisfactio ſolius actûs, quo ieiunium illud ad bonum piorum manium dirigo, præſtat utrique illi ſatisfactioni, quæ reſpondet tum ieiunio, tum eius ad commodum meum, propriamque ſatisfactionem relationi. manet ergo plus ad ſatisfactionem valere, ſi operis boni, ut ieiunii, aut orationis, ſatisfactionem defunctis dones, quàm ſi tibi reſerves; & quod hinc conſequens eſt, orare pro defunctis, in eorum gratiam macerare corpus, ſtipem erogare, & eiuſmodi, quorum ſatisfactio ex opere operantis dumtaxat profluit, præſtat ad evadendas brevi Purgatorii flammas, quàm eadem ipſa perficere, ut eas evadas, citiuſque beatus efficiare.

809. *Præſtet ad brevius purgatorium dare ſuas ſatisfactiones defunctis.* Declaratur idem paradoxum alia ratione. Nam authoribus Lugone, Dicaſtillo, & aliis, pretium ſatisfactionis creſcit pro portione ſanctimoniæ, ita prorſus, ut ſicut, cæteris paribus, eò plus meretur homo per opus pium, ac meritorium, quò ſanctior eſt, ita magis ſatisfaciat. Nam, ut fert ſcitum Philoſophorum, *Sicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter, ita magis ad magis.* Quare cùm ſanctitas, ſeu ſtatus gratiæ ad ſatisfactionem requiratur, quantò uberior illa fuerit, tantò cæteris paribus, ſatisfactio operis pii erit plenior: eò maximè, quòd vis ſatisfaciendi, ſit vis quædam merendi, nempe pœnæ peccatis debitæ, remiſſionem. Addit de Lugo hanc rationem tract. de pœnitent. diſp. 24. n. 28. *Quia eadem pœna, inflicta viro nobiliori, æſtimatur moraliter pœna gravior, quàm inflicta viro ignobili, unde pro eodem delicto minori pœnâ punitur Marchio, aut Dux, quàm alius inferioris notæ nobilis; & hic minori, quàm plebeius, quia exilium Principis, gravior pœna eſt, quàm plebei verberatio. Ergo & caſtigatio carnis in homine ſanctiori habente gratiam ut 100. æſtimabitur gravior pœna, & gravior caſtigatio, quàm in alio iuſto, habente gratiam ut quatuor; quia excellentior perſona caſtigatur, atque adeò ſufficit ad ſolvendum pro pluribus, & gravioribus peccatis: cùm moraliter ſit maior ſatisfactio.* Ita de Lugo. Cùm igitur & meritum, & ſatisfactio creſcat ex perſonæ operantis ſanctimoniâ & dignitate, & hanc maximè pariat caſtus amor Dei, ac proximi: conſequens eſt eum, qui pro defunctis Deum precatur, corpus caſtigat, aliaque eiuſmodi patrat, cæteris paribus minus diu graviterque in Purgatorio puniendum. Etenim caſtigatio ſanctioris ad annum, æquivalet caſtigationi minus ſancti ad duos, ſicut Principis carcer ad annum, carceri plebei ad duos; & præterea pœna Purgatorii magis dedecet ſanctiorem, quàm minus ſanctum, quia ille Deo carior ac propinquior, digniorque regiâ cœli, ſicut pœna humana magis dedecet virum nobilem, quàm plebeium, atque adeò mitior in nobilem, quàm in plebeiũ pro paribus criminibus ſolet decerni; Adde ſanctiorem brevius Purgatorium ſortiri debere, vel ex eò, quòd breviori tempore pluribus gradibus gloriæ, ac viſionis beatificæ privetur, adeoque æquali tempore graviùs puniatur, quàm minus ſanctus, cujus utique jactura illa eſt minor. Nec refert quod is, quem charitate in defunctos ſanctiorem evaſiſſe diximus, bonam partem ſuarum ſatisfactionum, quibus citiùs Purgatorio eximeretur, defun-

ctis ſit

ctis ſit largitus, quia pretium aliarum ſatiſfactionum quas non dederit, nobilitas donatarum facilè compenſabit.

§ 2.

Etſi omnes ſatisfactiones defunctis addicat.

810. *Donatio omnis ſatisfactionis à peccatis retinet.* CUM igitur ſatis demonſtratum ſit, pleniùs ſatisfieri orando, jejunandóve pro defunctis, quàm horum piorum operum ſatisfactionem ſibi reſervando, videndum nunc, an qui omnem ſatisfactionem, etiam illam, quam diximus applicationis, & amoris, eiſdem largiatur, detrimentum aliquod ſatisfactionum paſſurus ſit; ita ut graviùs & diutiùs in purgante rogo ſit caſtigandus. Ac primùm conſtat ex dictis non ſemel, & magni in hoc genere momenti eſt, donationem ejuſmodi maximæ eſſe charitatis, atque adeò gratias actuales plurimas mereri, quibus homo corroboratus, minimum, ac rariſſimè apud Deum offendat.. Quomodò enim divina bonitas perquàm munifica in eum non eſſet, qui Dei causâ omnia ſua profundit, etiam fælicitatem, viſionemque beatificam, cujus privationi temporariæ, &. inſuper atrociſſimo igni, ſe exponit? Certè valere nunc debet, ſi quando aliàs, illa Pauli promiſſio, *Qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* 2. Cor. 9. & illud Siracidæ c. 16. *Omnis miſericordia faciet locum unicuique, ſecundùm meritum operum ſuorum.* Quare rariſſima illa miſericordia Amatoris defunctorum profectò locum invenit in oculis, in medullis Dei: & hic pro meritis eam complectetur, id eſt, gratiis actualibus cumulabit; quandoquidem hæ nihil aliud ſunt, quàm divini illius Sponſi oſcula, & amplexus. Sed nihil hoc in genere illuſtrius, atque potentius, hac ipſius veritatis authoritate. *Omnis*, ait, *qui reliquerit domum, vel fratres, vel ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.* Matt. 19. Quid enim domus materialis ad Regiam cœli? quid fratres, pater, mater, ad ipſius Dei poſſeſſionem? Sed quid centuplum illud promiſſum niſi cumulus gratiarum? Si ergo pro domo, pro domeſticis Dei causâ relictis centuplum tale, quale centuplum pro Deo taliter Dei causâ relicto cum periculo intolerandi tormenti? Deinde ea ipſa charitas virtutes omnes, utpote earum Regina, ad opus, & officium continenter urgebit, adeò ut vix liceat menti ad vitium declinare. Præterea qui pios manes ſic adamat, ut ſeipſum, ſuaque in ipſos prodigat, non poteſt non de illis creberrimè cogitare: nec igitur ſaluberrimam de morte, deque noviſſimis cogitationem deponet, & proinde experietur veritatem effati hujus divini, *Memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis.* Et verò novi ego aliquem ex ejuſmodi Amatoribus, cui hæc memoria frequens, velut in mercedem miſericordiæ impertita, mentem pulſat, retinetque, ne in noxas etiam leves labatur; quin potius ad cæleſtia ſeſe efferat, ſpretiſque quiſquiliis hujus mundi, Deum ac divina amplectatur. Itaque cùm hoc primùm præſtet charitas omnem ſatisfactionem piis manibus devoventis, dubium eſſe nequit, quin purgantes flammas hac inſigni ratione vehementer contrahat, ac mitiget.

Sed cùm humanum ſit in quotidianas illas noxas prolabi, qua ratione earum pœnas eluet, qui omnem ſuam ſatisfactionem à ſe abdicat? Rectè ſatisfactionem ſuam dicis; aliena ſiquidem eaque multiplex ſuppetit. Imprimis quæ ex opere operato profluit, nempe à Sacramentis, non tam propria operantis eſt, quàm operis ipſius, ſeu Sacramenti, vel potius omninò Chriſti: hanc verò alteri tradi non poſſe Suarius, & de Lugo, magna inter Theologos nomina, conſentiunt, & nos iis ſuperiùs aſſenſi ſumus. Porrò magna copia præſtantis ſatisfactionis ex Sacramento pœnitentiæ defunctorum Amatori veniet: nam charitas illa, quâ excellit, doloris de Dei offenſa, & maximi, & frequentis fœcunda eſt; quare illum crebrò ad Sacramentalem confeſſionem adigit, ſerioque & accuratè præparat. Cùm ergo Sacramenti fructus etiam ex opere operato proveniens, pro magnitudine apparatûs creſcat, ſatisfactio, quæ ex ipſa confeſſione promanat, uberrima ſit, neceſſe eſt. Et illi tamen addenda illa quam progignit, legitima pœnæ à Sacerdote impoſitæ ſolutio: Et hæc enim operis operati naturam imitatur, & pro optione doloris, ad eam ſubeundam adhibiti, ſatisfactionis ferax eſt. Quare cùm frequens ſit Amatoris defunctorum confeſſio, & integra pœnæ ſolutio, quis non videt pauca illi nomina reſtare in Purgatorio diſſolvenda, ſi vel hoc Sacramentum ſolum ſpectetur? 811. *Non includit ſatisfactionem propriam confeſſioni.*

Accedit autem huic duplici ex opere operato ſatisfactioni, illa, quam Miſſæ ſacrificium parit. Conſtat enim pœnam temporalem poſt culpæ condonationem relictam, virtute Miſſæ remitti, & Theologi id ex Tridentino comprobant cap. 2. ſeſſ. 22. Cùm enim docuiſſet Deum hujus ſacrificii virtute placatum peccata remit- 812. *Neque propriam ſacrificio Miſſæ.*

L tere,

tere, opportunis auxiliis, ſeu gratiis actualibus ſubmiſſis, poſtea ſimpliciter, & abſque ulla limitatione ſubdit: *Pro fidelium vivorum peccatis, & pœnis, & ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus, ſed & pro defunctis in Chriſto nondum ad plenum purgatis ritè iuxta Apoſtolicam traditionem offertur*: hanc autem ſacrificii vim ex opere operato, & infallibiliter exeri cẽſent Suarez, Vaſquez, Lugo, Dicaſtillo, & melioris notæ Theologi: illam verò veniam communicari tum Sacerdoti (qui quidem primariò ſacrificium offert) tum fidelibus, qui ad illud aliquid contribuunt petendo, aut procurando illud, aut operam famularem Sacerdoti facienti commodando, aut aſſiſtendo, & conſentiendo, atque una offerendo, tum iis, pro quibus offertur. Quin etiam fructum illum ſatisfactionis aliqui ad omnes fideles pertinere volunt, quatenus Eccleſiam conſtituunt, ac remotè ſacrificium offerunt per Sacerdotem, ſicut cenſetur corpus facere, quod facit illius membrum. Hinc porrò ampla quoque ſeges exoritur ſatisfactionis. Nemo enim eſt ex Amatoribus defunctorum, qui vel quotidie, vel, ſi non licet, feſtis ac Dominicis diebus, ſacris non operetur aut interſit; nemo qui illud aliquando non procuret, aut aliquid ad illud conferat; nemo qui non illud, ſaltem quatenus pertinet ad Eccleſiæ corpus Deo offerat, quotieſcumque fit ubivis terrarum. Et cùm charitas hoc præſertim tam amabili myſterio paſcatur, atque imflammetur, neceſſe eſt fructum illum ſatisfactionis, qui ad Amatorem defunctorum, omnem ſuam ſatisfactionem liberam illis tribuere ſolitum, ex opere operato attinet, non eſſe mediocrem. Quare manifeſtò conſequitur, ſi quid humanitus illi excidat, abſolutionis ſacramentalis, & ſacrificii virtute ferè deleri.

813. *Neque ſatisfactionem precum alienarum.* Verùm cùm alia Numinis, alia mortalium ſint judicia, & noxæ profectò parum cogitantibus quippe in motibus irrepant, & delicta in dies ſine ſenſu multiplicentur, reſtat adhuc fons copioſiſſimus ſatisfactionis precibus alienis, aliiſque bonis operibus tibi addictis contentus: Etenim horum ſatisfactionem cum aliis communicari non poſſe cenſet Eminent. Cardinalis de Lugo, quòd eorum dominus non ſis. Ut enim ipſe. *Is cui applicatur ſatisfactio aliena, habet ſe merè paſſivè, cauſa autem paſſiva non concurrit liberè, ſed neceſſariò, ergo cum ſolus offerens ſit adæquata cauſa activa, ab ipſius libertate pendet effectus, & non à libertate eius pro quo offertur. Confirmatur, quia ſi ego oro pro alio, non poteſt ipſe per diſſenſum impedire impetrationem meæ orationis per ſe loquendo, licet fortè poſſit per accidens, reddendo ſe indignum: ergo ſimiliter non poteſt impedire fructum mei ieiunii, quo intendo placare Deum pro illo; videtur enim eadem eſſe ratio.* Sic ipſe de pœnit. diſ. 26. ſect. 2. perquàm probabiliter. Atqui ſi religioſus ſis, quot pro te ab aliis preces, quot ſacrificiorum millia nunc fiunt? Sin autem mundum habitas, quot pauperes, quot alii, quibus benefeceris, tibi benè volunt, ac precantur. Parentes filiis, filii parentibus, conſanguinei conſanguineis, amici amicis, vivis, ac defunctis patrocinantur, atque adeò magnus ſatisfactionum cumulus inde exiſtit, ac tibi remanet, etſi omnem illam, quæ in manu tua eſt, tranſcribere defunctis, fixum ac ratum ſit. Quod ſi contrariam ſententiam ſequi placet, propterea quòd ille, qui mihi ſatiſfactionem ſuam applicat, omne ſuum in eam jus mihi concedat, velitque ut eo jure pro arbitratu meo utar, vel retinendo mihi, vel illud in alterum transferendo, negari nequit, quin & probabiliter philoſopheris; ſed & hoc exploratum, plurimum tibi nihilominus adhuc reliquum eſſe.

Etenim multò omnium affluentiſſima ſcaturigo ſatisfactionum eſt Indulgentia Pontificia vivis deſtinata. Quoties enim plena, quoties plurimorum annorum, quoties potiſſimæ partis peccatorum indulgentia, veniàque in promptu eſt? En ſalutationis Angelicæ recitationi ad horæ ſonitum, venia mille annorum. Præterea quilibet homo Religioſus vel è mẽdicantibus, vel ex iis qui eorum privilegiis gaudent, quotidie plenam indulgentiam obtinere poteſt, ſi quotidie ſextò orationem Dominicam, & ſalutationem Angelicam pronuntiet, ac ſingulis pronuntiationibus ſubjungat ſingula Gloria Patri &c. Mitto alias plurimas, ac plenas. Profectò non arbitror hominem pium, ac ſuæ ſalutis amantem ſingulis horis tantopere apud Deum offendere, ut in ſingulas mille annorum expiationi obnoxius ſit. Sed fac eſſe, habet quo reliquum pœnæ, iſtis facillimis precibus diluat. Nam quid ego hîc loquar de indulgentiâ multiplici numiſmatis aut templis affixâ, quam toties obtinere licet? Atqui Amator defunctorum eam longè facillimè parare ſibi poterit. Cùm enim ad veniæ illius conſecutionem præſcribi ſoleat opus ejuſmodi quod ad Deum placandum opportunum ſit, conſequitur eum qui plus amoris divini ad illud perficiendum adhibeat, Pontificis veniam faciliùs pleniuſque conſequi. Enimverò opus illius ad iram Dei mitigandam aptius eſt, quia charitate divinâ animatum, qua nullum potentius 814. *Nec indulgentiam pro vivis.*

potentius contra Dei iraeundiam telum fingi poteſt. Cùm enim opus illud requiratur frequenter, ut ſi cauſa ad largiendam indulgentiam tantam non ſufficiat, ejus defectus opere ſuppleatur, quod opus ad eum finem efficacius, quàm opus filii cariſſimi omnia ſua Dei cauſa, fratrum ſuorum ei quoque cariſſimorum liberationi inſumentis? Denique ſi ad indulgentiæ plenæ conſecutionem neceſſe ſit exui affectum omnem peccati, etiam leviſſimi; propterea quòd quamdiu peccatum manet, pœnâ dignum eſt, quid faciliùs abdicabit à ſe pravam omnem cupiditatem, quàm qui Numinis, & animarum gratiâ igne Purgatorio ardere paratus eſt, ut idem Numen ſinceriſſimè, & intimè ab illis ametur, ac dilaudetur? Cùm igitur Amator ille, & frequenti confeſſione, & ſacrificii virtute, & alienis precibus, & indulgentiæ crebræ conſecutione culparum levium pœnas perſolverit, quid illi luendum in purgatorio reſtare poteſt? certè vel minimum, vel ſaltem minus, quàm ſi ſibi ſatiſfactionem ſuam ſervaſſet; nam eo pacto charitate illa tam nobili atque efficaci deſtitutus noxarum ſordes contraxiſſet, quas ſatisfactionibus ſuis, jejuniis, ac minutis minimè diluiſſet: Contra verò charitas, quam prædicamus, in omnia ejus opera velut influens, eaque digniora, tum amore, tum miſericordiâ divinâ reddens, unâ forſan confeſſione Sacramentali multò plus pœnarum extinguet; quàm eâ deſtitutus pluribus & confeſſionibus, & aliis piis operibus lenire valeat. Quid igitur eadem efficier multis & confeſſionibus, & ſacrificiis, & indulgentiis, & cæteris ejuſmodi, quibus vim quamdam præcipuam ad remiſſionem noxarum adjungit?

815. *Amatori defunctorum certiùs applicantur indulgentiæ & ſuffragia.* Et tamen alia ſunt, haud ſcio, an inferiora, quæ Amatoris defunctorum ſpem libertatis vel levamenti non vulgaris acuere poſſunt. Imprimis, cùm diſputetur à Theologis, an indulgentia defunctis deſtinata certò iis proſit, quibus deſtinata eſt, & uſus Eccleſiæ multas plenarias eidem animæ addicentis, negativæ parti favere videatur, prope certum eſt, Deum multò promptiùs admittere eas, quæ Amatoribus defunctorum applicantur, quàm quæ aliis eos negligentibus. Atque ita ſentit Layman. l. 5. tr. 7. c. 8. poſt Henriquez, Rodriguez & alios. Deinde cùm nonnumquam idem juſtiſſimus Judex, preces mortalium pro piis manibus fuſas, aliaque ejuſmodi ſuffragia non iis, quibus addicuntur, ſed alii tranſcribi velit, ut patet ex hiſtoriis; ſatis perſpectum eſt, id pœnæ in Amatorem defunctorum non cadere; quia alioqui non eſſet ratum Chriſti effatum: *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Præterea cùm ex inſinuationibus S. Gertrudis l. 5. c. 19. item ex aliis, habeamus quaſdam animas propter turpitudinem, numerumque ingentem flagitiorum, non frui communibus Eccleſiæ ſuffragiis, donec aliquamdiu igne illo arſerint; ex adverſo compertum eſt Amatorem defunctorum communibus illis ſubſidiis maximè inter omnes adjuvari, utpote de Eccleſia patiente ac triumphante optimè meritum. Inſuper cùm plurimæ preces, aliaque ſuffragia defunctis ſubinde, vel indiſtinctè addicantur, vel iis nominatim, quibus Deo, aut Deiparæ, aut Angelo noſtro Cuſtodi viſum fuerit addicenda, quibus potiùs illa venient, quàm defunctorum Amatori, qui, ſi ita loqui fas eſt, jus quoddam in illa habet, quippe quod ſit dignior bonis publicis, qui rem publicam magis auxit? Denique cùm plurima ſuffragia potentibus, vel divitibus attribuantur, vel certè aliis, quos crimina ad orcum detruſere, eodem jure bona illa, velut derelicta, potiſſimè ad Amatorem defunctorum pertinebunt.

Jam cùm idem Deus eâ gratia impertiatur divos, ac divas adhuc mortales, ut aliquos è Purgatorio facilè eximant, uti de S. Chriſtina, Liduina, Lutgarde, aliiſque, ſatis conſtat, Amatorem defunctorum eâ libertate faciliùs ac pleniùs donatum iri perſpectum eſt. Quam ſpem exſuſcitare poteſt quod ſubjicio. *Apparuerat anima quadam D. Gertrudi, ſingulis in membris, quibus peccaverat, incredibili dolore cruciata: iſta verò (inquit Hiſtoricus) dum negotiis amoris inſtans, dulciſſimo ſuo Amatori blandiretur, inter cætera, dixit ad eum; Eia Domine mi, velleſne cauſâ mei, animæ illi miſereri? Cui Dominus tamquam blandiendo dixit, non ſolùm animæ illi, ſed etiam mille millibus animabus volo amore tui miſereri. Et adjecit Dominus, Quomodo vis, ut impendam illi miſericordiam? an vis, ut omnem culpam dimittens ab omni tormento eam liberem? ad quod iſta: Forte non expedit juſtitiæ tuæ, & Dominus, bene expediret, ſi tantummodo eum fiduciâ hoc à me peteres.* Ita in iiſdem Inſinuationibus l. 5. c. 19. Cùm ergo unicæ Gertrudis gratiâ mille millia animarum Deus liberare paratus eſſet, nec tempus ullum fluat, quin aliqui mortales Sancti, & Deum unicè amantes pro piis manibus orando, corpus macerando, animum vincendo cœlum fatigent; an non maxima ſpes Amatori defunctorum affulget, vel pœnas evadendi prorſus, vel ocyſſimè ex

816. *Magiſq; à Sanctis juvatur.*

Purgatorio exeundi; quandoquidem ipſe plurimis periculo ſuo manum auxiliatricem ad emigrandum porrexerit? Si Deus ſubinde piis manibus hanc gratiam faciat, ut ſenſibilem in modum ſeſe Sanctórum precibus commendent, ſi teſte Joanne à S. Mariâ in vitis Sanctimonialium S. Dominici, Beatam Magdalenam Angelicam levandi animas luſtrandas ſtudioſiſſimam, & juvandi perquàm efficacem, ipſæ animæ ſequerentur velut pulli gallinam, & ex ejus ore preces certatim quaſi raperent; an non exiſtimabimus id genus gratiæ Amatori piorum manium multò quàm aliis propenſiùs conferendum?

817. *Maximè cælitibus.* Quod ſi verò à mortalibus Divis tantum ſubſidii ſperare licet, quantum licebit ab immortalibus? nempe tantò amplius, quantò gratiâ apud Deum hi amplius valent. Itaque multi ex iis etiam tum, cùm proximè è vitâ exceſſiſſent, nou modicam piorum maniũ multitudinem ſecum evexere. Quo in genere præter Joannem illum Nivellenſem, Canonicum Regularem, & R. P. Antonium Danielem Soc. JESU de quibus in trac. de V. S. N. 999. ſpectabilis exempli Beata Liduina Hollandiæ decus, cui cùm ſeptemdecim annorum ſpatio variis & horrendis morbis exercita fuiſſet, Angelus à Deo nuntius optionem dedit, vel in cœlum illico migrandi, vel alterum tantum temporis pares cruciatus ſuſcipiendi, ea mercede, ut plurimos è purgandis manibus vel levaret, vel liberaret. Cui illa pluſquam fœmineo, pluſquam virili animo reſpondit, ſeſe etiam uſque ad extremum judicii diem morbos ſuos tolerare vel eâ cauſa paratam eſſe. Tum Angelus Dei nomine illi confirmavit in gratiam tam generoſi piique decreti eo ipſo momento eorum, qui familiariter eam noviſſent, animas omnes, itemque illius parentum ad uſque nonam generationem è luſtrali ergaſtulo liberas demigraſſe. Et quod ad propoſitum noſtrum propriè pertinet, addidit poſt exactos in morborum cruciatibus alteros ſeptemdecim annos, fore ut ipſa Purgatorium velut triumphans ſubiret, & quoſcumque luberet, inde ſecum in cœlum educeret. Sanctum etiam Franciſcum Seraphicum accepimus eo ipſo temporis puncto, quo vitam hanc mortalem exuit, inſtar ſplendidiſſimæ ſtellæ, candidæ nubi inſidentis rectà cœlum petiiſſe, cum numeroſa ſuorum, qui è Purgatorio carcere ipſius meritis emergebant, manu, ut ejus triumphalem ingreſſum decorarent. Parenti ſubjungo Petrum Stella quippe ex ordine eiuſdem S. Franciſci virum egregium; cuius etiam vis, ac munificentia in pios manes, à morte ſe prodidit. Nam F. Alphonſus de Portugallia ex eodem ordine Seraphico, poſt quinquo ab obitu ſuo dies ſpectandum cuipiam ſe præbens, retulit, ſe quidem propter ſuum ſervandæ virginitatis ſtudium, ac lacrymas piè fuſas, de ſalute ſecurum eſſe, attamen adhuc uri luſtricâ flammâ ob immoderatam bilem ſuam, contemtumque aliorum. Cæterùm F. Stellam iaculi inſtar celerrimè per Purgatorium tranſiiſſe ob accuratam legum Religioſarum obſervationem. Cùm autem primùm cœlo donatus eſſet, auditam in Purgatorio vocem iſtam; *Adeſte animis fratres Minores, in gratiam religioſi illius fratris veſtri recens cæleſti gloriâ iam potiti, tertia pars cruciatuum alioqui ſubeundorum, ex miſericordia divinâ vobis condonatur.* Quis verò dubitet, quin beneficium hoc in Religioſos illos ſit ampliſſimum, cùm infinitus, ut ſic loquar, ſit eorum numerus, atque adeò permultos in Purgatorio tunc iacuiſſe neceſſe ſit. Sed maius ut opinor hoc quod ſubiicio cenſebitur. Frater Henricus de Calſtris Dominicanus ex illuſtri Calſtrenſium familiâ, Deiparæ vixit perquàm addictus, ac familiaris. Cùm graviter eo morbo laboraret, quo demum extinctus eſt, rogatus num citra Purgatorium libet evolaturus eſſet in cœlum, ingennè reſpondit, utique ex oraculo divino hunc in modum. *Beatiſſima Virgo Maria in exitu meo animam meam ſuſcipiet, & pluſquàm trecentas animas mecum de Purgatorio abducet.* Quid? quod Alberti Magni, eiuſdem ordinis magni luminis in obitu, ſex animarum millia expiatricibus flammis eius gratiâ ac beneficio liberarum unà cum ipſo cœli regiam petivere. Ex quibus colligas, quid poſtea vel ipſe, vel etiam nobiliores Divi ſint precibus ſuis effecturi; cùm ad eorum ingreſſum in cœlum comitatu honeſtandum, tantum in gratiam animarum Deus effecerit.

818. *Recapitulatio dictorum hoc §.* Mitto de Angelis, deque manibus poſt cœlo receptis dicere. Certum enim, & pluſquàm certum eſt, eos ſuâ alienaque gratiâ apud Deum conniri, ut Amatores defunctorum liberentur, ac tandem ſic argumentor. Qui ſatisfactionem ſuam vel omnem defunctis adſcribit, is ut plurimùm ſatisfactionem minus nobilem, atque adeò minus efficacem iis adſcribit, quàm à ſanctis poſtea recipiat: Deinde multa illi aliunde ſatisfactionum copia ſuppetit, omninò maior quàm à ſe abdicarit, & ſimillimum vero eſt, eius illum inter primos eſſe participem. Præterea ex Sacramento pœnitentiæ, pœnaque à Sacerdote impoſita fructum nanciſcitur ſatisfactionis

frequentem,

frequentem, & uberem, pariterque ex aliorum pro ipſo ſuffragiis, & precibus: Adhæc indulgentia, veniaque Pontificia maximè abundat, ergo ſuam ſatisfactionem omnem defunctis tribuere, eſt viam in cœlum ſibi expeditiſſimam inire. Ergo eâ donatione, qua tuas omnes ſatisfactiones illis adſcribis nihil ſapientius, nihil quæſtuoſius, nihil ad liberationem noſtrarum animarum è Purgatorio compendioſius.

§. 3.

Exempla piorum omnes ſatisfactiones defunctis largientium.

819. *S. Chriſtina.* QUAMOBREM & hoc tempore, & jam diu antehac id induſtriæ, charitatisque in defunctos in uſu fuit. Nam nemo dubitare poteſt, quin Chriſtina illa mirabilis illud uſurpaverit, dum cœlo delapſa, & vitæ reddita, in omne genus tormentorum ſeſe pro illis dedit, eâ dumtaxat causâ, ut novis ſemper prodigiis divinitus ſuſtentata, vitam immortalem animabus fidelium impertiret: Atqui illa jam à quadringentis annis fato conceſſit, nempe anno ſalutis 1225. Chriſtinæ ſubjungo Gertrudem illam Germanam, non Belgicam (eam, inquam, quicum Chriſtus tam familiariter verſatus eſt) quippe quod vel cum Chriſtinâ floruerit, vel ſub ejus tempus. Etenim Poſſevino noſtro teſte in apparatu ſuo Anno à Chriſti ortu 1251. Abbatiſſa eſt creata.

820. *S. Gertrudis.* Porrò de Virgine illa ſic memorat author divinæ illius Inſinuationis. Alia die cùm iſta Gertrudis recoleret, quod omni merito ſuo, quod lucrari poſſet per Dei miſericordiam in exercitatione bonorum operum, ſe omnino abdicaſſet in meritum defunctæ, moribunda dixit ad Dominum, Spero Domine quod amans miſericordia tua frequentiùs me reſpiciet nudam & egenam. Ad quod Dominus, Quid illi, qui ſic charitate nudatus eſt, facere poſſum, quàm ut proprio vellere illum tegens, cum ipſo inſtantiùs operer, ut eò celeriùs reciperet erogata per charitatem? Tunc iſta, Quantumcumque, inquit, mecum opereris, tamen oportet me nudam ad te pervenire, quia tam adipiſcendis, quàm adeptis abrenunciavi. Ad quod Dominus. Cùm mater veſtitas filias ſecus pedes ſuos ſinit ſedere, nudum puerulum in gremio veſtibus propriis fovens circumplectitur ulnis, & adjunxit; & quid tu tunc minus habes ſedens ad abyſſum maris, quàm alii, qui ſedent ad exitus rivulorum? verbi gratiâ ad exitus rivulorum ſedent propriis operibus aliqualiter inhærentes, ſed qui ex charitate, & humilitate omnia ſibi annihilat, habet Deum, qui totius beatitudinis eſt abyſſus. Ita Chriſtus. nos autem ex eo divino congreſſu habemus primùm Gertrudem omnia ſua merita, id eſt, ſatisfactiones (ſic enim hodieque loquimur) ſanctimoniali vitâ functæ addixiſſe. Deinde cum ejuſmodi charitatis authore Chriſtum inſtantiùs operari, ut eò celeriùs erogatas ſatisfactiones recuperet, nempe vi gratiarum actualium, quas talis charitas à Chriſto poſtulat, itemque propter dignitatem, ſeu ſanctitatem tali charitate partam, & ampliori dignam ſatisfactione. Prætetea ſi omnes omninò ſatisfactiones defunctis tranſcripſerit, adeò ut velut iis nudus Chriſto judici aliquando ſiſtatur, Chriſtum ſibi faventem habere, ejusque veſtibus ideſt ſatisfactionibus circumcingi, & ex abyſſo meritorum ejus bibere abundè; eo quem expoſuimus modo, quando qui ſibi ſatisfactiones ſuas reſervat, velut ad rivulum ſedet, à quò uſique nequit ſatiari.

Cæterùm Liduinam Gertrudi adjungimus annis prope ducentis ſecutam: nam vivere deſiit anno ſalutis 1433. Hæc enim etiam omnes antehac partas ſatisfactiones, parenti primùm mortuæ conceſſit, ut nihil de aliis defunctis dicam, quorum ſolatio per ſeptemdecim annorum ſpatium morborum ſuorum ſatisfactiones omnes devovit. 821. *S. Liduina.*

Sancta quoque Thereſia nobile ſpecimen hujuſce charitatis dedit. Nam cognito Patrem quemdam Religioſum, qui provinciam aliquot annis rexerat, vitâ functum eſſe, non mediocri curâ ac ſollicitudine afflictata fuit; maximè quòd hujuſmodi provinciæ, ac dignitates, periculorum animi exortes eſſe non ſoleant. Cæterùm in privatum oratorium ſeſe abdens, pro illius animæ ſalute Deo medullitus obtulit, quidquid hactenus boni toto vitæ curriculo patrarat, & ſtatim animam illam humo ſe tollere, & ad aſtra ſe extollere animadvertit. 822. *S. Thereſa.*

De Joanne Ximenio Soc. Jesu laico ratæ admodum virtutis viro ita ſcribit noſter Joannes Rho l. 1. exemp. c. 4. Mediocrem in juvandis piis manibus ſollicitudinem Virgini minimè ſatisfacere intellexit Joannes Ximenius eadem interprete. Orantem enim ante ſuam imaginem, ac vehementiùs concepto æſtuantem amore ſic affatam Deiparam ferunt. Ximeni, cave ne animas in Purgatorio igne laborantes oblivioni tradas, cui Joannes, Faciam quod jubes, ergo cum ante illam diem ſingulis 823. *Ximenius.*

„ hebdomadibus, ut illis meliùs eſſet, divi-
„ nam percipere Euchariſtiam in more ha-
„ buiſſet, exinde omnes animi corporiſque
„ exercitationes illorum uſibus tranſcripſit,
„ ſua ditiſſimus paupertate. in vita P. Baltaz. Alvar.

824. *Pater Monroy.* De Hernando autem Monroio ejuſdem Societatis Sacerdote inſigni, ita idem refert.
„ Eſt aliquid etiam ultra hujus mortalitatis ſpatia, quo charitas hæc poſſit pertinere.
„ Quamquam enim cùm hinc abierimus, nihil juris in res noſtras nobis reliquum ſit, & libertatem omnem, quæcumque hominem ſors exceperit, pènitus amoliatur, attamen præcipere poſſe nos, & aliquid ſupra vulgares conatus cogitare docuit Hernandus. Hic enim ſecum reputans, poſt fata non ſibi ampliùs integrum fore in egentiſſimos opis humanæ animos opportuna conferre beneficia, novo auſu, pioque ingenio, legi fraudem facere conatus eſt. nam quidquid ſibi vitâ functo ſive in precibus, ſive in ſacrificiis, ſive in quocumque genere piamentorum obventurum erat, proprio chirographo in pœnarum ſocios eorum nominibus ſolvendis, ut iis benè eſſet, ſui planè incurius, totum ex aſſe tranſtulit, invenitque homo acutè pius, quo ſteriles meritorum flammas ſibi faceret eſſe frugiferas: nulla tam carioſa tellus eſt, quæ optimus charitati fundus eſſe non poſſit. Denique illuſtri religione Sanctimoniales Thereſianæ, Maria de Incarnatione, & Euphraſia de Jesu ex cœnobio Abulenſi Anno 1571. omnem ſatisfactionum ſuarum fructum in pios manes tranſtulerant. Et nunc plurimorum hic ſanctus mos invaluit qualibet in regione, ac religione, ut idem beneficium magnâ ſuâ voluntate in eoſdem conferant, ut etiam ex dicendis erit luculentius. Quare & horum Lectorem iſti beato numero accenſendum confido. P. Nyeremb.

Appendix.

825. *Generoſitas hujus donationis ſtat cum ſpe prædicta.* QUEMADMODUM principio hujus Articuli timuimus, ut fidem faceremus propoſitæ ſpei, expiatrices pœnas breviores, vel nullas omninò ab iis toleratum iri, qui ſatisfactionem omnem defunctis addixerint: ita nunc non minus metuendum, ne caritatis illius generoſitati, quam tantoperè prædicavimus, hæc ipſa ſpes non modicè detrahat; nam dicet aliquis: Tota vis, ac decus illius largitionis inde petitur, quòd hominem exponat diſcrimini atrociora morte ſupplicia animarum causâ ſubeundi: jam verò contendimus ac probamus tantum abeſſe ut periculum illud ſubſit, ut etiam ex ea largitione ſpes adluceſcat major pœnas illas evitandi, quàm ſi totum actionum tuarum lytrum tibi reſerves. Sed reſpondeo dubitationi cum diſtinctione. Vel enim munificus ille Amator totum tribuit ex caſto Numinis atque animarum amore, quod poſuimus, dùm caritatem illam laudaremus, & eo pacto res noſtra planè ſalva eſt. Amor enim ille non proponit ſibi, non ſpectat, ac multò minus aucupatur illam liberationem: ſed contra promptum ſe, ac paratum offert ad tormenta, ſoloque Dei ducitur reſpectu: atque adeò nihil eſt, cur eius laus deteri dicatur. Sicut etſi certum ſit plus mercedis reddendum cuivis alteri divini amoris actui, quàm actui cupiditatis cæleſtium gaudiorũ, nihil inde decedit nobilitati illius amoris, ſcilicet quia ſolo Deo contentus, illud mercedis non quærit. Vel agitur de illo, qui omnem ſatisfactionem defunctis impertit, ejus, quam hic expoſuimus utilitatis ſpe ac reſpectu: & aio donationem illam non parum quidem cedere priori: eſſe tamen, cur purgantis carceris evaſionem mereatur. Etenim ſpoliatio illa propriæ mihi ſatisfactionis adeò neceſſariæ ad vitandos ingentes cruciatus, à quibus ne Sancti quidem homines liberi ſunt, per ſe ipſa difficilis eſt, & cùm præſens ſit, magis animum afficit, ac cruciat, quàm leves ſpes futuræ, & aliunde acquirendæ ſatisfactionis. Spes enim timorem eventûs ſiniſtri ſemper admixtum habet, & ſuavitati, quam generat, inimicum. Præſertim ſi ſpes ſupra naturam poſita eſſe debeat, ut ferè hæc, quam propoſuimus. Adde quod merces, quæ naturæ limites excedit, naturam vix feriat, ac proinde naturalem tantorum tormentorum horrorem, qui poſitâ eorum fide pectus complet, parum ſublevet, atque adeò largitionis, de qua ſermo eſt, difficultatem parum minuat. Certè nec Abrahamicæ obedientiæ ſacrificando Iſaaco difficultati, ac gloriæ, ob fidem, ac ſpem ſuſcitationis ejus, ſi gladio cecidiſſet, quidquam deceſſit; nec eleemoſynæ ob promiſſionem, ac ſpem ſupernaturalis mercedis, meritum, ac laus deteritur. Denique experientiam Lectoris appello: nõne etiam auditis, lectiſvè, quæ hîc protulimus, adhuc fluctuare ſe ſentit, vel ob tranſcriptum defunctis, vel ob conſilium tranſcribendi lytrum omne ſuarum ſatisfactionum? Maneat igitur & certam eſſe ſpem vitandi carceris expiatorii, ſi vitâ functis omnem tuam ſatisfactionem addicas, & largitionis illius ſummam eſſe generoſitatem.

PATRO-

PATROCINIVM DEFVNCTORVM

A R. P.

IACOBO HAVTINO

SOCIETATIS JESV

TRIBVS LIBRIS PROPOSITVM.

LIBER TERTIVS.

Modus pios manes adjuvandi.

ID poſtremò nobis hîc propoſitum eſt, ut cùm miſeriam ſummam, egeſtatemq́ue piorum manium extremam, àc deinde varias iis ſuffragandi cauſas pro tenuitate noſtra declaraverimus; nunc multiplicem quoque modum exponamus. Quare ut ordine agamus, à generalibus ad particularia, definitaque veniendum. Et primùm quidem occurrebat de facultate eos juvandi dicendum: ſed cùm id initio ſuperioris libri executi ſimus, proximè ſequitur, ut res ad omne genus ſubſidii in eos conferendi neceſſarias, primùm explicemus; tum ipſa ſubſidiorum genera, ſingulasq́ue ſingulorum partes breviter, ut res fert, expoſitas, exemplis illuſtremus. Faxit Deus, ut ad Lectoris ingenium accommodatè, & ad perſuadendum miſerabilium animarum auxilium opportunè: nulla umquam mortalium oratio tanto plauſu, & aggratulatione, quanto noſtra hæc diſſertatio in purgantibus ergaſtulis fuerit excepta.

CAPVT PRIMVM.

Quæ res ad omne genus ſatisfactionis pro defunctis ſint neceſſariæ, aut utiles.

ARTICULUS I.

Status gratiæ neceſſarius.

826. *Status gratiæ neceſſarius ad ſatisfaciendum.* PRINCIPIÒ obſervandum, quod poſtea exponemus, duplex generatim cenſeri opus ſatisfactionis efficax: prius ex opere operantis, poſterius ex opere operato. Prius jam tractamus, & aſſerimus primùm cum communi certaq́ue Theologorum ſententiâ, opus, ut ſatisfactorium ſit ex homine ſanctificante gratiâ prædito manare oportere. Et ratio in promptu eſt, quia noxæ lethalis reus prorſus indignus eſt condonatione tam ſuæ culpæ, quàm pœnæ ſibi ob illam debitæ, cùm ſit, & eſſe velit Dei hoſtis, quomodo ergo dignus erit alteri obtinere remiſſionem pœnæ, ſeu pro illo ſatisfacere? Deinde quia

quia idem ipſe reus dignus eſt odio Numinis, & pœnâ ſempiternâ: quomodo ergo piis manibus illud placabit ad veniam pœnæ temporalis? Itaque meritò Tridentinum id ſancire videtur ſeſſ. 14. c. 8. dum ſic ait; *Neque verò ita eſt noſtra ſatisfactio hæc, quam pro peccatis noſtris exſolvimus, ut non ſit per Chriſtum Jeſum. nam qui ex nobis, tamquam ex nobis nihil poſſumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia poſſumus. Ita non habet homo, unde glorietur, ſed omnis gloriatio noſtra in Chriſto eſt, in quo vivimus, in quo merimur, in quo ſatisfacimus.* Ubi vides vim ſatisfaciendi noſtram, ſeu pro nobis, ſeu pro aliis (indiſtinctè enim loquitur) ex eo fluere, quòd in Chriſto vivamus, ac mereamur: & ſatis noſti idipſum per charitatem, gratiamque ſanctificantem perfici. His addo cum Suario, Vaſquez, De Lugo, opera extra gratiæ ſtatum patrata, adveniente gratiâ non reviviſcere ad aliquem ſatisfactionis effectum, quemadmodum non reviviſcunt ad meritum; propterea quod ſicut ob perſonæ operantis indignitatem Deo minimè placuere, ita nec ad ſatisfactionem, ob eamdem indignitatem valere potuerunt.

817. *Non ad impetrationem.* Nihilominus adverto, noxæ mortalis reum aliquod piis manibus ſubſidium impetrare poſſe, vel precibus, vel ſtipe pauperibus datâ, vel alio quovis opere pio. Etſi enim ſacræ litteræ ſubinde negare videantur peccatores à Deo exaudiri, ut illud Pſ. 65. *Si iniquitatem aſpexi in corde meo, non exaudiet Dominus.* Item hoc Cœci nati Jo. 9. *Scimus, quia Deus peccatores non exaudit*; tamen ex Publicani oratione, ac impetratione contrarium apertè convincitur: & confirmatur ex Matth. 7. c. t. ubi ſimpliciter, & ſine ullâ exceptione dicitur: *Omnis qui petit, accipit, & qui quærit, invenit, & pulſanti aperietur.* Ex quo colligis ideò aliàs dici peccatores non exauditi, quia vel quod petunt, cum peccato conjunctum eſt, vel ad peccatum refertur, vel in petendo aliquod aliud vitium intervenit: vel certè quia etſi boni aliquid poſtulent, difficiliùs obtinent: ut ſtatim dicetur.

818. *Peccator veniam defunctis poteſt obtinere.* Cùm igitur conſtet reum noxæ lethiferæ ſibi aliquid poſſe divinitus impetrare, conſequitur & defunctis opitulari poſſe. Etenim ipſam quoque pœnæ remiſſionem proximè impetrari diximus, quia dum Sacerdos reo peccata confeſſo imponit orationem pro defunctis, in pœnam, ac ſatisfactionem ipſius eam imponit: vult ergo ut ſola impetratio defunctis proſit; ergo ſola prodeſſe poteſt, de quo pleniùs poſtmodum. Itaque ſi quis in lethale præceps ruerit, etſi etiam in eo infælicitet velit jacere, poteſt nihilominus, ac debet defunctis opitulari, precando, ſtipem largiendo, vel aliud quid in eorum gratiam præſtando.

Verumtamen noſſe illum oportet, ob infælicem illum ſtatum decedere multum ipſius ſubſidio. Nam præcipua hujus pars ex dignâ ſatisfactione provenit. Hinc enim ex Juſtitiæ lege tenetur Judex pœnam defunctis dimittere: at quod impetrationi redditur, ex miſericordiâ redditur, atque adeò faciliùs poteſt negari, homini præſertim inimico & inviſo. Deinde impetrationi nec certum tempus aſſignatum eſt, nec certus orationum numerus, nec certa bonorum operum copia: at ſatisfactio certum ſemper effectum ſortitur: adeò ut exiguæ ſatisfactioni, exigua, copioſæ ac nobili, major gratia, ſeu venia commenſa ſit, & ex juſtitiæ lege reddenda. Quare qui aliquo in pios manes pietatis ſenſu afficeris, qui Matris, Patris, aut amici intimi calamitate tangeris; vel ex hoc capite ſtude animum mortiferâ maculâ expurgare, quòd ad illos purgandos parum aptus ſit, qui impurus ipſe, & mortali culpa ſit inquinatus. Si confeſſione Sacramentali eos à ſuſpendio liberare poſſes, an cunctatoris? Et adhuc volens in ſordibus hæres? 819. *Sed multò pleniùs ac certiùs ſi lethale exuat.*

ARTICULUS II.

Conditiones operis ad ſatisfaciendum pro defunctis idonei.

PRIMA, & velut princeps earum eſt, ut opus ſit honeſtum, ſeu bonum. Nec enim dignum eſt Deum placare, quod vel ei ingratum, ut malum, vel certè nequaquam gratum eſt, ut illud, quod vocant indifferens. Quare ſaltem à fine aliquo extrinſeco honeſtatem mutuetur, neceſſe eſt: ut ſi ambules, comedas, dormias, ad gloriam Numinis aucupandam, obſequiumve promptiùs ei poſtea exhibendum. Illud obſervarim, non videri ſufficere operi aliàs indifferenti, ac neutro, ſi fieri dicatur ad ſolatium piorum manium: non inquam, ſi ita ſtatuas tecum ipſe; nunc bibam ad levamen defunctorum, nullo alio fine bono, potui tuo propoſito, exiſtimandum eſt potum tuum defunctis profuturum. Quippe quia opus priùs debet intelligi bonum, quàm ſatisfactorium, prius item ſatisfactorium, quàm defunctis queat applicari. Tu verò eo pacto tuum illud nullâ imbutum honeſtate, nullo bono 830. *Opus ſit bonum.*

fine

fine ornatum iis tranſcribis. Ex quo deprehenditur eorum error, qui ſe omnia validè ſalubriterque piis manibus donaſſe autumant, ſi, dum primùm experrecti ſunt, omnia diei fluentis opera iis devoverint; cùm tamen interea non pauca ſint intra naturam ſita, ac neutra, nec ullo fine bono cohoneſtata. Quanquam, ſi uſum ſpectes, non negaverim ejuſmodi intentione alium bonum finem ſolitum includi.

831. *Quo meliùs eò magis ſatisfacit.* Cæterùm, ut honeſtas operi ſatisfactorio neceſſaria eſt, ita major honeſtas ac bonitas auget illius vim ſatisfaciendi. Nec enim ambiguum, quin opus ex germana in Deum charitate profectum, inter cætera longè præſtet ſatisfaciendi virtute; pariterque neceſſe eſt, ut opus ex religione patratum, reliquis paribus, excellat inter opera temperantiæ. Et ratio eſt, quia fons ſatisfactionis eſt honeſtas operis, uti & fons meriti: Quamobrem ubi honeſtas uberior, ſatisfactio uberior ſit, oportet. Ac propterea Doctor Angelicus 2.2.q. 189.a.3. ad 3. poſt SS. Patres Hieronymum, Bernardum, Anſelmum, aſſerit per profeſſionem religioſam omni vinculo pœnæ peccatis debitæ exſolvi religioſum, nempe ſi eorum affectum exuerit. Cauſa eſt, quia plenè Deo quis ſatisfacit, ſi quæ poteſt, omnia ob ejus gloriam præſtet; ſive, ſi tantum præſtet ejus causâ, ut amplius præſtare non poſſit; quod facit, dum profeſſione religioſâ ſe, ſuaque omnia, etiam libertatem, qua nihil antiquius, Numini tradit. Quam vim ſatisfaciendi Layman etiam ad iterationem profeſſionis trahit; cui libenter aſſentiar, ſi pari animi inductione, ac propenſione perficiatur. Porrò ſi major operis bonitas vim cumulat ſatisfaciendi, manifeſtò conficitur, quod antehac inſinuavimus, eò defunctis juvandis opus eſſe accommodatius, quò nobilius, ac perfectius. Ut vel hinc diſcere poſſint viri verè pii, ac religioſi, caſtè Deum amare, ſi defunctos velint multum juvare.

832. *Sit voluntarium.* Cæterùm ex illa operis conditione hæc ſponte ſequitur, ut opus ſit voluntarium ac liberum, nec aliter enim honeſtum ac pium eſſe poteſt, cùm de honeſtatis ac bonitatis moralis eſſentiâ ſit voluntarium, ac liberum. Deinde ſatisfactio rationem quamdam habet meriti: nam pœnæ remiſſionem meretur; meritum autem ſine libertate ne intelligi quidem poteſt. Atque hoc pacto ac lege temporalia Numinis flagella nobis inflicta, ut morbi, paupertas, fames, & huiuſmodi, vim ſatisfaciendi naniſcuntur, ſi patienter admittantur, & piis manibus poſſunt opitulari. Prius ſancit Tridentina Synodus Seſſ. 14. c. 9. hiſce verbis; *Docet præterea tantam eſſe divinæ munificentiæ largitatem, ut non ſolum pœnis ſponte à nobis pro vindicando peccato ſuſceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro menſura delicti impoſitis, ſed etiam, quod maximum amoris argumentum eſt, temporalibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis apud Deum Patrem per JESUM CHRISTUM ſatisfacere valeamus.* Ita Sancta Synodus.

Ex cujus poſterioribus verbis non modica lis inter Theologos exurgit. Nam poſt Richardum, Gabriel, Vaſquez, Dicaſtillo, ita volunt per ea flagella patienter tolerata ſatisfieri, ut ſoli interno patientiæ actui, non autem externæ eorum perpeſſioni, vim ſatisfaciendi tribuant: quippe quòd ea perpeſſio, non ſit perpetienti voluntaria, cùm à voluntate non manet, habeatque dumtaxat ſe in modum objecti voluntati propoſiti. Contra, Suarius, Coninck, de Lugo, hanc etiam perpeſſionem eadem virtute ſatisfaciendi manandam eſſe volunt, quod ſic explicat Lugo, *Quia qui patienter acceptat Dei flagella, eo ipſo conſentit Deo in illâ punitione, & quantum eſt de ſe, vult Deo cooperari ad illa, quare licet re ipſâ non ſit cauſa flagelli, eſt tamen æquivalenter in conſpectu Dei.* Verùm, ſalvo meliore judicio, non videtur ex eo conſenſu, & admiſſione flagelli deduci poſſe ejus perpeſſionem à voluntate pendere, cùm hæc per eum conſenſum nihil ad perpeſſionem mali conferat, neque per illam ſtet illud non perpeti, ſed ſolùm admittere, aut non admittere patienter. 833. *Admiſſio flagelli, non perpeſſio confert ad ſatisfactionem.*

Eſt ergo illud diſcrimen inter ſatiſfactionem ſuſcipientis liberè moleſtum aliquid, & illud dumtaxat patienter tolerantis: quòd ſuſcipientis duplex ſit ſatisfactio, altera nimirùm quatenus eam ſuſcipit, altera quatenus patitur, cùm ſimplex ſit patienter inflictam tolerantis, licet ob patientiæ præſtantiam duplicem illam poſſit ſuperare. Utraque verò tam diu durat, quamdiu voluntas patienter tolerandi, quippe qua nititur tota vis ſatisfaciendi. 834. *Diſcrimen inter utramq.*

Ex quo conficitur uberrimam hinc emergere ſegetem ſolatii piorum manium, ſi patientiam illam, ſeu illius ſatisfactionem iis deſtines. Cùm enim alia in eos collata ſubſidia non longi ſint temporis, ſed ferè cùm fiunt, deſinant (ut largitio ſtipis, preces, communio) tolerantia certè diuturnitate ſuâ, vel anni unius, vel plurium, nova ſemper acceſſione ſatisfactionis hominem locupletat, & pios manes levare poteſt. Quæ res vel ſola Amatorem defunctorum, aut ægrum, aut aliter afflictatum, ſoletur, neceſſe eſt: cùm ſuum reputet illorũ ſolatium. 835. *Hinc materia ſolatii defunctorum.*

836. *Opus præceptum poteſt ſatiſfacere.* Quod ſi verò conſtanti flagellorum à Deo inflictorum, quæ vitari nequeunt, tolerantiæ reſpondet ſatisfactio, ſatis exploratum eſt contra Paludanum, Majorem, Sylveſtrum, Antonium, etiam reſpondere operibus, quomodocumque præceptis, id quod communis ſententia profitetur. Et verò patere illud autumes ex ſenſu Eccleſiæ. Hæc enim jejunium vernum, ac quadrageſimale eò præcipit, ut ſatisfaciamus, contenditque ſolemnibus precationibus eum finem aſſequi. Deinde confeſſarii reis ac confitentibus quædam imponunt, ut per ea pœnæ peccatis debitæ fiat ſatis. Denique hæc etiam mens Præſidum Religioſorum, cauſaque pœnas delinquentibus injungendi, ut iis toleratis vinculum pœnæ in Purgatorio alioqui ſolvendæ diſſolvatur. Unde extitit hæc aliquorum perſuaſio, non eſſe Sacerdoti ritè fatendas noxas, quæ in capitulo correctæ fuerint; ſi quidem è venialibus ſint, quod admiſsâ patienterque toleratâ pœnâ, quam Prælatus iis fuerit admenſus, nihil reſtet expiandum. Denique ratio præcepti non efficit, ut opera deſinant honeſta, & libera, pariterque moleſta eſſe: cur igitur eorum ſatisfactioni obſit, cùm neceſſariis ad ſatisfactionem conditionibus non officiat?

837. *Sit opus moleſtum.* Denique id hoc loco obſervandum eſt, ut opus virtute polleat ſatisfaciendi, oportere cum aliquâ moleſtiâ eſſe conjunctum. Enimvero ſatisfactio, ſonat injuriæ Numini illatæ vindictam, hæc autem pœnam, ſeu moleſtiam: igitur ſatisfactio ſemper cum moleſtiâ conjuncta ſit, neceſſe eſt. Deinde ſatisfactio exigitur, ut quia per peccatum homo plus ſibi, quàm Deo tribuit, reponat eidem Deo, quod ſibi arrogavit; ergo aliquam moleſtiam Dei causâ ſubeat, ut ſic illi ſe ſubjiciat. Porrò vis ſatisfactoriis in eo conſiſtit, quòd æquum ſit, ut qui ultrò Judicem ſupremum præveniens, ſeipſe pro culpâ laudabiliter caſtigavit, is vel leviùs, vel nequaquam à Judice pro ea ipſa culpa caſtigetur. Quare cæteris paribus illud opus præſtat alteri virtute ſatisfaciendi, quod cum graviori moleſtiâ conjunctum eſt. Et propterea rectè advertit Dicaſtillo, quædam religioſa inſtituta ad ſatiſfaciendum aliis eſſe aptiora, quædam ad merendum: illa, quæ durius vivendi genus ſectantur; hæc quæ levius quidem, ſed propoſito ſibi fine nobiliori, ut charitatis divinæ, ſalutisque etiam alienæ exercitiis nobilioribus procurandæ.

Cæterùm ſatis inter Theologos receptum eſt, omne opus aptum ad merendum,
838. *Omne opus* eſſe quoque ad ſatisfaciendum; quippe quia omne tale ex ſe moleſtum eſt. Ratio hæc à priori, ut vocant, redditur, quia nullum opus eſt honeſtum, quod non adverſetur alicui bono vel delectabili, vel utili, vel certè non advehat aliquam ſecum moleſtiam. *Alioquin*, ait Lugo, *non eſſet liberum, ſi eſſet merum bonum ex parte objecti, & in exercitio actus.* Nec objicias quædam per ſe eſſe jucunda, ut eſurienti comedere, ſitienti bibere, & ejuſdem alia modi; nam ut hæc honeſtè fiant, ad ſuperiorem ac ſupernaturalem finem erigenda ſunt; id verò eò difficiliùs, quò magis delectant per ſeipſa. Eò enim magis arduum eſt voluntatem ab iis velut raptam vinctamque ad finem minimè ſenſilem abſtrahere. *meritorium eſt ſatiſfactorium.*

Neque iterùm dicas in homine veteranæ virtutis, vel aliunde ſolatiis divinis affluente moleſtiam illam aut minimè, aut minimùm ſentiri; Etenim nec opus propterea deſinit per ſe moleſtum eſſe, neque homo illam moleſtiam pati, quòd pati deſideret, ac lætetur; quod de S. Laurentio, aliiſque martyribus, omnino dicendum eſt, ne illorum gloriæ multum detrahatur. Hæ ſunt igitur operis ad ſatisfaciendum pro piis manibus idonei conditiones; quas eorum Patroni libenter explebunt, cùm intelligant, quidquid moleſtiæ piis operibus ineſſe poteſt, vix umbram eſſe cruciatuum, quos illa poſſunt redimere. ô ſi defunctis ipſis facultas data eſſet tam facili pretio libertatem ſuam emendi, quàm citò durus ille & diuturnus carcer luſtralis vacuus foret. 839. *Licet aliqua delectent.*

ARTICULUS III.

De intentione ad ſatisfaciendum pro piis manibus neceſſaria.

§. 1.

Quæ, & qualis eſſe debeat?

HOc imprimis pono, tamquam exploratum, non exigi ad ſatisfactionem; ut opus ad illam deſtinetur. Ut enim vim habet merendi, licet ad merendum non dirigatur, ita & ſatisfaciendi, præſertim cùm ut ſemel diximus, ſatisfactio meritum imitetur. Quin imò addo, eò majorem ineſſe illi virtutem ſatisfaciendi, quò minus reſpicit ſatisfactionem, aut ad eam refertur. Quemadmodum enim ſi 840. *Opus per ſe eſt ſatiſfactorium.*

miles

Digitized by Google

miles quiſpiam culpæ ac pœnæ reus egregium in bello ſtratagema patret, vel corporis ſui objectu, periculoque Regem ruendo, vel urbem ab obſidione ſolvendo, non modò culpæ, ſed & pœnæ condonationem meretur, licet de illâ ne cogitarit quidem, imò magis meretur, quò longiùs abfuit à cogitatione, reſpectuque condonationis, & ad utrumque facinus ſolo Regis amore adductus eſt: ita is amplius & meretur, & ſatisfacit, qui nullo lucri & ſatisfactionis ſtudio, ſed ſolo Numinis amore ad opera pia honeſtaque impellitur.

841. *Ut proſit defunctis, iis deſtinetur.*

Eo poſito aſſerendum eſt oportere opus pium qualecumque deſtinari piis manibus, ut ejus ſatisfactio iis proſit. Alioqui enim cùm hæc opus velut naturæ ſponte ſequatur, illud autem ſit operantis, conſequitur jus ſatisfactionis ad operantem pertinere, ſi operans nulli alteri opus ſuum nullo modo adſcripſerit. Dixi jus, non autem ſatisfactionem. Etenim ſi operans liber eſt pœnæ vinculo, ſeu obligatione, nulla ex ejus opere ſatisfactio ei provenit; cùm nec eſſe, nec concipi poſſit ſine aliqua, quam diluat, ad pœnam obligatione, Ergo in theſauro Eccleſiæ eo pacto recondetur, neque, tunc quidem, ulli proderit. Ut igitur id jacturæ certò vitetur, valde conducet, ut operans eâ mente ſit, ut ſi quando liber eſt ab obligatione pœnæ, aut quia indulgentiam plenam conſecutus ſit, aut aliâ ratione, operis ſui ſatisfactionem piis manibus condonet. Item ſi ab eâ obligatione futurus eſt liber in exitu vitæ, omnem futurorum operum ſatisfactionem iiſdem tranſcribat; nec enim fruſtra eſſe debet, quod animabus adeò egentibus poteſt prodeſſe.

842. *Actuali, vel virtuali intentione.*

Sed enaſcitur hinc inter Theologos quæſtio, qualis intentio ad hoc requiratur, ut operis ſatisfactio defunctis utiliter aſſignetur. Eſt enim intentionis triplex genus; nimirùm eſt actualis, virtualis, habitualis. Actuali nihil notius, nihilque certius, aut efficacius ad ſolatium defunctorum. Virtualis eſt, quæ manet in vi quadam à qua ad opus impellor, ut cùm intentione ac conſilio defunctos juvandi, librum ad legendum eorum gratiâ pſalmum quinquageſimum arripui, & legere inchoavi, poſtea verò mente divagor, dum legere pergo: tum enim ſatis conſtat, manere primam illam intentionem: alioqui enim cur pergerem? ſed manet in vi quadam, ſeu in impreſſa menti quadam tacita voluntate, quæ etſi non percipiatur propter divagationem, tamen in opus influit, ita quidem, ut à priore actuali intentione, re nihil differat, ſitque ea ipſa actualis, latenter tamen manens, & velut clanculum opus urgens. Neque dubium eſſe poteſt, quin hæc quoque intentio valeat ad opem piis manibus ferendam; alioqui enim totum, quod inter orandum, jejunandum, aliudve honeſtum opus per mentis à propoſito fine evagationem fieret, iis periret: adeoque vix quidquam è noſtris operibus ad eos pertinere poſſet: quod eſt falſiſſimum.

Tertia intentio eſt habitualis, quæ non aliud eſt, quàm intentio planè præterita; non tamen plenè retractata: ut cùm heri, aut aliàs fructum faciendarum Miſſarum defunctis deſtinavi, neque voluntatem illam retractavi, hodie verò ejus deſtinationis planè immemor Miſſam facio, cras item, ac perendiè. Intentio Miſſarum illarum fructum defunctis transferibendi dicitur habitualis: & quæſtio eſt, an illis proſit. Pauci ſunt, qui negent; communis ſententia, ut teſtatur Lugo, affirmat, & meritò. Nam tranſcriptio illa ſatisfactionis operum à me patrandorum eſt donatio, ad quam cùm in humanis ſufficiat voluntas habitualis, quidni in propoſito? Declaratur. ſi quis Paterfamilias donet primogenito certam aliquam hæreditatem, quæ quidem necdum obtigit, ſed ad quam jus habet; illa certè dum obtinget, erit primogeniti, etſi dormiente Patre obtingat. Item ſi quis donet alteri fructus ex fundo ſuo proventuros anno ſequenti, aut quid aliud accipiendum poſtea. Et ratio eſt, quia ejuſmodi donatio eſt implexa huic conditioni, ſi hæreditas obtingat, ſi proveniant fructus: quâ poſitâ, donatio fit abſoluta. Ita igitur in propoſito, ſi dones defunctis ſatisfactiones futûras, valida erit donatio, eisque proderit, quotieſcumque aliqua ſatisfactio ex tuo tamquam fundo proveniet. 843. *Vel etiam habituali.*

Deinde non levis quæſtio agitari poteſt, an niſi certo defuncto, vel defunctorum numero, ſuffragium deſtinem, ejus ſatisfactio tam illis, quàm aliis pereat. Tauſchius noſter l. de Virgine Doloroſa poſt Bartholomæum Perez omnino perire pronunciat, adeò ut ſi quis ita ſecum indiſtinctè ſtatuat, *Volo hanc orationem ſolatio ac levamento eſſe uni è piis manibus*, fruſtra ſit orationis ſatisfactio. Ego verò generatim quidem affirmo, hujuſmodi definitâ deſtinatione opus eſſe, ut uni certo, puta fratri, proſis (id enim extra dubitationem) nego tamen ſatisfactionem perire, ſi eam indiſtinctè alicui ex piis manibus aſſignes. Quid enim hoc aliud, quàm eam Deo offerre, ut cui libet aſſignet? & quis hujuſmodi donationem in humanis validam infitietur? nonne 844. *Indiſtincta deſtinatio non eſt inutilis.*

 quotidie

quotidie ſtips ſervo committitur, ut cui videbitur pauperi eam largiatur? Nec dicas conſecrationem alicujus ex multis hoſtiæ, à me non definitæ, invalidam eſſe. Nam vera conſecratio certam deſignat, cùm ſic habeat, *Hoc eſt Corpus meum, hic Sanguis meus.* Qui ergo incertam menti proponit, contra eſſentiam conſecrationis facit. At deſtinatio non ſic certum defunctum deſignare debet: Quid enim neceſſe?

845. *Poteſt revocari aſſignatio.* Cæterùm ex his, quæ hîc dicta ſunt, facile eſt colligere alterius quæſtionis deciſionem; an qui ſemel ſatisfactiones ſuas, vel in menſem, vel in annum, vel in perpetuum piis manibus addixit, poſſit eam donationem revocare? eſt enim ſub diſtinctione reſpondendum. Ordinariè nimirùm, atque ut aiunt, regulariter, revocari poſſe; non aliter, quàm Sacerdos, qui craſtinum ſacrum hodie hujus, vel illius neceſſitatis publicæ, aut privatæ causâ facere decrevit, poteſt, & licitè quidem, alterius causâ ſacrificare, cùm decretum illud intra fines donationis revocabilis conſiſtat, hæc verò minimè obliget. Quod præſertim hîc ratū eſt, ubi nullus eſt, qui tranſcriptionem admittat. Extra ordinem verò, dum quis ex mente ſeſe adſtringendi, iiſdem defunctis futuras ſatisfactiones addicit, addictio illa valet promiſſionem Deo factam, atque adeò voti vim habet, ut cùm quis Divo cuidam tabulam pictam promittit, Deo promittere cenſetur.

§ 2.

Quando ſatisfactiones ſint Defunctis aſſignandæ.

846. *Explicatur quæſtio.* DUBITATIO in eo ſita eſt, an poſt opus præſtitum ſufficiat illius ſatisfactionem iis tranſcribere. Enimvero Gertrudem ac Liduinam ita feciſſe retulimus; dedit enim utraque defunctis non modò futurorum operum, ſed & præteritorum proventus omnes, & cum lumine divino illuſtrata foret non temerè eſt erroris hoc in genere damnanda. Et verò ſatisfactio S. Liduinæ præterita, vel alteri aſſignata erat, vel ipſi: ſi prius, facilè fatebor jam alterius fuiſſe, dum poſtmodum aſſignabatur. Si poſterius, ſi, inquam Liduinæ erat aſcripta, ergo Liduina ejus erat domina tamquam lytri ſui per ſe parti: quis autem vetet, quin dominus lytri, ac pecuniæ, qua ſe redimat, eam alteri poſſit elargiri? Deinde probabile diximus poſſe Titium ſatiſfactionem ſibi ab altero conceſſam Caio concedere: dum autem Caio concederetur, jam præterita eſſet, quia non poteſt uno eodemque tempore eſſe Titii, & ejuſdem non eſſe, ſed Caii.

Verumtamen omnino cum Lugo dicendum eſt deſtinationem operis ſatisfactorii, ut vel vivis, vel mortuis proſit, operi ipſi præviam eſſe oportere; adeò ut non ſufficiat, Virgineam corollam, jejunium, & ſimilia, poſtquam deſiêre, Numini offerre in eorum gratiam, ſed oblatio hæc opus antecedere debeat. Et ratio eſt, quòd actio, & opus meum non ſubſit propriè dominio meo, niſi quatenus ſubeſt libertati: quando verò factum eſt opus, non ſubeſt propriè meæ libertati, ſic ut illud æquè omittere poſſim, ac facere: nequit enim infectum eſſe: ergo nec dominio meo ſubeſt ut illud in alterum poſſim transferre. Ita argumentatur Lugo. Itaque vel priuſquam fiat, vel quando fit, non aliàs, tranſcribi validè poteſt. Dicaſtillo verò poſt Suarium, ad Dei ſic ſtatuentis decretum, non immeritò, nec indoctè, recurrit. Poſſet enim Deus ſtatuiſſe, ut etiam cùm factum eſſet, alteri poſſet aſſignari. neque verò tam ſtrictum dominium in opus, quam exigit de Lugo, poteſt probari. Decretum autem divinum his rebus cernitur. primùm enim, ſi ſatisfactionis donatio ſuſpendi poſſet, poſſent Beati, & alii, ſatisfactiones præteritas, nulli aſſignatas, huic, vel illi impertiri pro arbitrio. Deinde ſi mihi, vel alteri aſſignatæ poſſent revocari, abſurdum hoc conſequeretur, poſſe quempiam denuo dignum pœnâ fieri, citra omnem culpam, cum nempe, cui ſatisfactiones datæ adimerentur, quod contra communem Theologorum ſenſum eſſe conſtat. 847. *Solvitur.*

848. *Quomodo dari poſſint ſatisfactiones præteritæ.* Jam ut objectis occurramus, obſervo primùm Liduinam ſatisfactiones ſuas præteritas nominatim, ac diſertè non dediſſe matri; ſed indiſtinctè dolores omnes, virtutumque actiones, quibus ad eam uſque diem, qua mater ejus fato concedebat, Deum demerita fuerat. Liberum itaque nobis eſt, fructum aliquem, qui ex præteritis ejus operibus tunc matri prodeſſe poterat, in medio ponere. Porrò licet merita quidem Liduinæ matri illius hac donatione venire nequibant, tamen eorum reſpectu, Deus matri ex miſericordiâ placari poterat, per meritum, ut aiunt, congruum, quòd videlicet congrueret divinæ miſericordiæ, causâ talis filiæ, ſua quantum poterat matri largientis, matris miſereri, & ſatisfactiones ei alienas providere. Deinde hujuſmodi Liduinæ omnibus ſeſe abdicantis animus dignus erat, qui eidē matri proximè veniam criminum impetraret, & qui ſeipſo, id eſt, ſuamet

ſuamet ſatisfactione multas ejus noxas, pœnarumque obligationes dilueret. Et hoc videlicet, certè non modicum, Liduinæ tribuere fas eſt, plura ſalvo meliore judicio, nefas. niſi dicas Deum præter ordinem, ſatisfactionum Liduinæ partem, quæ matri purgandæ ſufficeret, in futuram ejus mortem reſervaſſe, quod non auſim ego dicere. Cætera jam ſoluta ex dictis videntur. Etſi enim ſatisfactionis præteritæ mihi utcumque aſſignatæ ſim dominus, tamen eam alteri tradere nequeo, ne citra novam meam culpam, fiam ſupplicio dignus. Ea verò ſententia, quæ docet alienam ſatiſfactionem mihi traditam alteri poſſe tranſcribi, ſi vera eſt, eâ tantum lege eſt, ut priùs, quàm opus patretur, aut eam mihi Titius aſſignet, velit in meo arbitrio eſſe, ſibi quodammodo præreptam.

§. 3.

Quibus potiſſimùm attribuendæ noſtræ ſatisfactiones.

849. *Iis primùm opitulandum quibus obligor.* CERTUM eſt primò eas primùm, ac potiſſimùm aſcribendas illis eſſe, quibus obligor. Etenim ut rectè docet Coninck de ordine charitatis dubio 5. *Charitas me ſemper magis inclinat ad faciendum id quod hîc, & nunc facere obligor, quàm ad quodcumque aliud bonum, quantumvis magnum, ſi ad id non obligor, vel etiam minus obligor, quàm ad aliud; atque ita magis me inclinat, ut dem debitam pecuniam diviti creditori, quàm eo relicto pauperi indigenti, cui nihil debeo, cùm utrique dare nequeo, niſi fortè hic ſit in extrema, vel gravi neceſſitate. Et ratio eſt, quia cùm obliger ad ea facienda, pecco ea omittendo, & hæc ponendo, illorum obligationi non facio ſatis. Unde ſi hæc non poſſum facere, niſi illa omittendo, non poſſum hæc facere ſine peccato. Quare ſicut charitas nequit me inclinare ad peccandum, ita nequit obligare, ut hæc omittendo illa faciam.* Hactenus Coninck. Ex quo clarè conſequitur, me parentes, alioſque, quibus opem debeo, non poſſe ſine ope derelinquere, ut amico mortuo opituler. Si ergo, & parentes, & amicos ſimul ad Purgatorium migraſſe, vel in eo hærere exiſtimem, illis priùs, ac magis, quàm his ſuffrager, neceſſe eſt. Priùs igitur pro parentibus, tum pro amicis ſacrificii mei fructum Numini offeram, preces fundam, ſtipem diſtribuam, & alia ejuſmodi faciam, niſi perperam agere mihi conſilium eſt, & pietatem parum piè colere.

Porrò inter eos, quibus obligor, ordo quidam eſt. Et obligatio quidem juſtitiæ inter cæteras principatum tenet; eſt enim ſtrictiſſima, adeò ut religionis, ſeu voti, multoque magis pietatis erga parentes, aut conſanguineos, itemque miſericordiæ erga egentes obligatio illi poſtponenda ſit. Quare obſtrictus ex contractu expreſſo, vel tacito pro Titio mortuo craſtina die ſacrificare, pro eo ſacrificabo, etſi cognatus, germanus frater, imò & pater hodie quoque vitâ functi iſtâmet ope egere cenſeantur. Id quod confirmatur, illuſtraturque: quia præſes religionis in pari extremâ parentis ſui, & Religioſorum ſuorum paupertate, obligatur eos etiam Patri præferre, quoniam bona religionis ſunt religioſorum, quatenus communitatem conſtituunt. Si ergo ratio juſtitiæ Præſidem movere debet ad præferendos ſuomet patri alios, quantum pertinet ad levandam temporalem huius vitæ calamitatem, eadem ratio in ope iis defunctis ferendâ, quibus ex pacto te aſtrinxeris, pietati præpolleat, neceſſe eſt. 850. *Obligatio juſtitiæ ſtrictiſſima.*

Proximum Juſtitiæ locum obtinet pietas in Parentes. Docent enim paſſim Theologi in extrema, vel gravi neceſſitate ſpirituali qualis hæc meritò cenſetur, parentes aliis eſſe præponendos. Quippe quia nobis fuêre principium exiſtendi, tam quod ad corpus attinet, quàm quod ad animam. Atque adeò, ab iis, licet remotiùs, tamen accepimus vitæ beatæ, æternæque olim fruendæ poteſtatem: ac propterea ſimiles Deo, imò quidam dii, quod etiam Ethnici agnoverunt, nobis extitêre. Porrò parentes inter Pater primum locum occupat, mater alterum, exinde uxor, tum filii, præterea reliqui conſanguinei ſuo quiſque ordine, ſive prout magis, minuſúe, conjuncti ſunt. Adhæc illi qui noſtræ curæ ſunt commiſſi, cæteris paribus, ſunt in Purgatorio præ reliquis adiuvandi. Atque hic eſt ordo caritatis, quamvis ſint, qui filios uxori velint anteferri. Contra quos facit, tum quòd à viro ametur, tamquam bonum præſtantius, quàm filii, videlicet ut eorum principium; tum quòd viro coniunctior, quippe quia una cum ipſo caro effecta ſit. Cæterùm hunc ordinem charitatis *cæteris paribus* etiam in iuvandis piis manibus ſervandum eſſe ſatis compertum eſt, quia cùm iis ex lege caritatis obliger opitulari, ad eius quoque ordinem ſervandum obligari par eſt, ne caritatem contra caritatis leges obſervemus. 851. *Inter parentes ordo.*

Dixi, cæteris paribus, quia multi è Theologis docent, ſingularem patronum, ac mecænatem omnibus aliis, præter pa- 852. *Quid de ſalutis ad-*

jutore, aliiſue amicis dicendum.

trem præferri poſſe, imò Lorca contendit ſingularem amicum fratri præhabendum. Addit Bannez, & ex eo Turrianus apud Coninck, primùm remotiores conſanguineos non neceſſariò præponi ſingularibus amicis: quia ad illorum levamen non tanta ineſt obligatio. Deinde eximium benefactorem in pari neceſſitate, neceſſariò præferendum cognatis in tertio, aut quarto gradu. Denique ſi parentes, ut diximus, primas hîc tenent (quod remotè ſaltem ab iis habeatur benè ac beatè eſſe): ſi quis mihi ad hoc ipſum multo plus, quàm Parentes, contulerit, ut multi confeſſarii, aliique ſalutis alienæ ſtudioſi, cæteris dijudicandum relinquo, an non parentibus poſſint in hoc genere opis anteferri. Ego quidem exiſtimo non defore, qui etiam anteferendos liberè affirment.

853. *In dubio ſuffragandum ſub conditione.*

Verùm ex hoc ordine, ac ſerie eorum, qui mihi in Purgatorio adjuvandi ſunt, perplexa emergit difficultas. Quî enim ſciam, quibus primùm opituler, cùm me lateat an pater, an mater, ac ſingularis patronus pridem vitâ functi, adhuc Purgatorio attineantur? Deinde ſi primùm, ac præcipuè iis opem debeo, qui mihi conjunctiſſimi, quomodo ſine eorum injuriâ aliis eam feram, quos interim continget decedere? Ergone totam vitam (tamdiu enim dubium reſtabit) ſolis parentibus, aut fratribus licebit opitulari? Reſpondeo ad has & ejuſmodi difficultates expediendas conducere, ut eâ lege patri, matriúe aſſignemus noſtra ſuffragia, ut ſi iis non egeant, alteri, qui & eget, & cæteris præferendus eſt, transcribantur. nec opus eſt hanc conditionem ad ſingulas donationes exprimere; ſufficit enim ut identidem iteretur, imò ut ſemel mente expreſſa non revocetur. quamquam ad ſecuritatem ſummam expediret ſæpiuſculè repeti, ne fortè intentio mere habitualis, etſi contra ſenſum communem, minus efficax ſit.

854. *Iis dando quibus Deus novit me obligari.*

Deinde iis ſuffragia adſcribi poſſunt, quibus Deus novit me arctiori vinculo obligatum, nec enim cauſam video, cur voto illi meo non ſit facturus ſatis, cùm ejus hæc ſit mens, ac voluntas, ut iis potiſſimè ea tribuam; & ignorantiam meam, quam excutere nullo modo poſſum, libenter ſit ſuppleturus. Si dicas duas fortè eſſe animas, quibus æqualiter ſum obſtrictus, occurram facilè, ſi reponam, caſum hunc videri metaphyſicum. ſed fac phyſicum, ut aiunt, eſſe, & ita revera evenire; quid tum? Tum, inquis, ſuffragia mea in irritum cadent, & ad Eccleſiæ theſaurum devolventur. ita P. Benedictus Perez in quodam hac de re tractatulo. At hoc ipſum, nego. Enimverò mea ſuffragiū adſcribentis mens hæc eſt, ut proſit alicui, itaque proderit. At cui? nempe illi nominatim cui aſcribo. Verùm uni aſcribo cùm non uni maximè obſtrictus ſim: ſed æqualiter duobus. Quid tum? nam certè etiam tum mens mea eſt, ut aut utrique proſit, ac dividatur, aut ſaltem uni; aut mihi maneat, aut etiam toti Purgatorio: nullo modo ut pereat; nec enim darem, ſi perire vellem. Cùm igitur do, nolo perire, non ergo in theſaurum Eccleſiæ devolvetur, ſed ſaltem omnibus piis manibus cedet, tamquam bonum iis commune, quippe conceſſum quidem Purgatorio, ſed ad quod nullus jus proprium habet.

855. *Deus mentem aſſignantis benignè interpretatur.*

Quomodocumque res iſta, ac mens mea ſe habeat, non arbitror Deum tam minutè, & velut inſidioſè mentem meam interpretari, quaſi ſi ſuffragium meum fruſtra collatum eſſe vellet, & in theſaurum Eccleſiæ transfundi, cùm alia omnia velit, & theſaurus ille ſit copioſiſſimus, nec umquam exhauriendus. Et verò etiam in foro illo divino valet illa juris regula: *diſpoſitionem quamcumque ita interpretari oportere, potiùs ut valeat, quàm ut pereat.* Quare ego quidem ita de divina bonitate ſentiendum exiſtimo, ut vix ullum ſuffragium mortuis collatum, Purgatorio non proſit. nam ſi umquam dici debet non prodeſſe, tunc maximè cùm damnatis aſſignatur. Verùm etiam tum mens aſſignantium eſt, ut proſit, & cùm præter opinionem deſignatis prodeſſe non poſſit, mens certè eſt, ut eorum cognatis, aut parentibus, aut aliis quibuſcumque ſit uſui. Et idem Numinis conſilium eſt hæredes moventis, ut ex ultimâ defunctorum voluntate, vel ſua ſponte, ſtipem erogent, Miſſas procurent, & alia perficiant. Eſt etiam iſta Sacerdotum Miſſas facientium voluntas, ut earum fructus defunctis veniat: & eadem denique eſt accipientium ſtipem, ob eamque orantium pro illis, ut preces incaſſum non abeant: ſicque Patronos defunctorum, & pauperes, ac pios mortuos in Purgatorio locupletari credibile eſt. Par enim eſt ut bona illa tamquam derelicta & quæ nullius propria ſunt, iis obtingant, qui vel de Purgatorio benè meriti ſunt, vel pia egeſtate illa ſunt promeriti.

856. *Solvitur objectio.*

Nec dicas hujuſmodi voluntatem, ut ſuffragium alteri proſit, ſi non proſit deſignato, diſtinctè exprimi debere, ut revera alteri proſit. Quî enim hoc probes? Quî oſtendas tacitam ac confuſam voluntatem non ſufficere? Si præterea inſtes eum, qui Titio præter opinionem damnato aſſignat fructum ſtipis in egentes erogatæ, nihil omninò de ſuffragii in alterum tranſlatione

cogitare

cogitare, atque adeò eam non velle, ſed ad ſummum fore ut vellet, ſi Titio non poſſe uſui eſſe cognoſceret. Reſpondeo primò vel hanc voluntatis propenſionem in cauſâ tam favorabili dici poſſe probabiliter ſufficere, juxta illud, *Deſiderium pauperum exaudivit Dominus*[a], *præparationem cordis eorum audivit auris tua*. Deinde rarum eſſe ejuſmodi eventum, & facilè vitari, ſi vel ſemel in vitâ venerit in mentem translationis huiuſmodi neceſſariæ. Cùm enim ſit res per ſe & evidenter bona, voluntas eam ſtatim amplexa fuerit, & in poſterum generatim decreverit. Denique qui hæc legit, nunc concipiat voluntatem, ut nulla ex ſuffragiis à ſe aſſignandis fructu careant, omnibus, quæ obiici hîc poſſunt, ſeſe extricârit.

857. *Præcipua præcipuis, alia aliis ſuffragia tribuenda.*
Cæterùm altera hujuſmodi difficultates evadendi via hæc eſt, ut in dubio an parentes, aut eximii patroni in Purgatorio detineantur, præcipua illis, ſi egeant, alia nonnulla, & certa amicis, commendatis, aliiſque miſeris ſatisfactionum portio aſſignetur. neque enim iniuriæ ſibi vertere poſſunt, ſi quid ex ratione grati animi, aut miſericordiæ vinculo aliis identidem donetur; ut ſi cæteris in parentes diſtributis, indulgentiam ex ſynaxi generali, aut numiſmate amico attribuas, aut certam in ſingulos dies ſtipem, aut corporis, animiúe afflictationem. Propterea quòd iuſtè inviti eſſe nequeunt, ſi id fiat, quod ratio poſtulare videtur: præſertim cùm jam per plures dies, aut menſes, opem coniunctiſſimis adferre non deſieris, eóſque probabilite è flammeo carcere in cœli atrium evexeris.

858. *An ſequendus inſtinctus.*
Et ſunt qui neſcio quo inſtinctu hîc ſe agi ſentiunt. Aliquamdiu enim ad cumulanda pro certis defunctis ſuffragia intus impelluntur, poſtea impulſus deſinit, & ipſi deſinunt ſuffragia illis tranſcribere; rati iam illos minimè egere, vel Deo in votis eſſe, ut alius, vel alii, ad quos iuvandos recens impelluntur, eorum ſuffragiis impertiantur. Quam methodum non improbem in piis, & iam diu iſtius artis peritis; in aliis, ac promiſcuè, neque velim, neque poſſim probare.

859. *Vni magis prodeſt ſuffragium, quàm multis.*
Si ponas, & parentibus, & aliis, quibus obſtrictus ſis, factum utcumque ſatis, lis eſt, an præſtet certo alicui ſigillatim, an omnibus univerſim manibus ſuffragari. Quam litem ut dirimam, adverte quod certum eſt, ſatisfactionem noſtram, cùm limitata ſit, pluribus minus, quàm paucioribus prodeſſe poſſe, & uni item, quàm duobus, ac propterea omnibus Purgatorii inquilinis perparum ſolatii conferre. Deinde cùm uni tribuitur, eum citiùs in cœlum ſubvehere, ubi & Deum citiùs amet, & tibi opitulari poſſit efficaciùs. Contra autem cùm aſſignatur pluribus, ac minimè, cùm toti Purgatorii contubernio, quia tardiſſimè tota, quæ nunc eſt, turba piorum manium, libera in cœlum feretur. Propter hæc videri poteſt præſtare ſimpliciter uni, quàm pluribus, & potiſſimè uni, quàm toti Purgatorio ſuffragia ſua impertiti. Et fateor ſi ſpectetur mutuum, quod ab animabus ſperatur, auxilium, cùm in cœlo ſit efficacius, & anima una à me unicè adiuta, cœlo citiùs potitura ſit, præſtare unam, quàm plures adiuvare.

Verumtamen quia vera charitas mercedem non venatur, & ad gloriam Numinis, animarumque ſalutem tota fertur, ad plures æquè, atque ad unum iuvandum inclinare videtur, nec refugit toti Purgatorio ſuffragari. fac enim in tantâ multitudine ex unicâ oratiuncula vix quidquam ſolatii animas ſingulas accipere, tamen aliquid accipiunt, & ideò Numini gratias agunt, agentque in æternum. Nec refert, quod unica citiùs Deo ſit fruitura, ſi unicè juvetur. Nam & omnes aliæ ob unicam illam oratiunculam cœlo etiam citiùs invehentur. Et certè Eccleſia propè ſemper pro omnibus orat, nec pro una, aut paucioribus, niſi ſint ex neceſſariis, ut parentibus, & ejuſmodi. Ex quibus clariùs ſatisfit illi argumento, quod dum omnibus animis noſtra ſuffragia largimur, vix ad ſingulas quidquam ex iis veniat. Nam ut unicum frumenti granum vix quidem quidquam confert ad civitatis amplæ ac numeroſæ famem ſatiandam, confert tamen cum aliis coniunctum: ita etſi oratio una, aut afflictatio corporis ſeorſim ſpectata, perparum omnibus piis manibus opituletur: tamen Eccleſiæ precibus, aliorumque multorum ſuffragiis mixta, plurimum proſit, oportet. Denique etſi minimum ſit, quod per te ipſe confers, tamen cùm tormenti graviſſimi partem aliquam demat, minimum cenſeri non debet: quia ſummi illius tormenti, nulla particula non gravis eſt. Itaque non placet hac in parte doctrina Benedicti Perez, & Tauchii, qui abſolutè aiunt, ſatisfactionem meam ad unam reſtringendam eſſe. Qui fortè mecum facient ſi dixero, ſic pro omnibus eſſe orandum ut Deus multis mortalibus mentem iniiciat defunctos iuvandi. 860. *Cur potius multis ſuffragandum.*

Ad extremum hîc reſpondeo iſti quæſtioni, an potius ſanctiores, quàm minus ſancti ſuffragiis noſtris ſint donandi? Satis enim conſtat cæteris paribus ſanctiores eſſe præferendos, quòd Deo ſint coniunctiores. 861. *An ſanctioribus potius, quàm aliis.*

Cùm

Cùm enim charitas proximè ad Deum nos ferat, ſecundùm Deum ad illos amandos juvandosque maximè impellit, qui ad Deum ſanctimoniâ magis accedunt. Sed tamen alia identidem occurrunt, quæ mihi perſuadeant alios eſſe ſanctioribus antepônendos, nempe majora tormenta, major egeſtas ſuffragiorum, ac diuturnitas tolerantiæ: hæc enim acuunt miſericordiam. In ſummâ illi potiſſimè levandi, quorum in levamento major Dei gloria ſita eſt. Et ſic univerſim ſtatuendum eſt, ſecundùm eos, quibus particulari vinculo ſumus obſtricti, illis eſſe deſtinanda noſtra ſuffragia, quos juvari, vel D. Virgini, vel D. Michaeli, aut alicui è ſanctis noſtris patronis placuerit, vel aliunde magis ad gloriam divinam intereſt. Et ita omnibus dubiis, ac quæſtiunculis, omnibusque jacturæ ſuffragiorum periculis, facilè nos exſolvemus: & Divos illos eo honore nobis devinciemus.

CAPVT SECVNDVM.

De jejunio, primò utique opere ad ſatisfaciendum idoneo.

862. *Iejunium inter opera ſatisfactoria primo loco tractandum.*

TRIA in univerſum opera ſatisfactionis fœcunda recenſeri ſolent: jejunium, eleëmoſyna, oratio. Cætera enim ad hæc revocantur. Inter ea jejunium primo loco ſtatuimus: tum quia Auguſtinus in Pſ. 42. de operibus juſtitiæ, ſeu meritoriis, atque adeò ſatisfactoriis ita ſtatuit, his verbis, *Hæc Juſtitia hominis in hac vitâ, ieiunium, eleëmoſyna, oratio*: tum quia Scriptura, cùm de placando à ſcelerum conſciis Deo agit, jejunium, aliasque corporis, animique potiſſimùm afflictationes producit; ut Joëlis 2. *Convertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio, & fletu, & planctu.* Tum denique quia diximus cæteris paribus illa opera eſſe ſatisfactionis fertiliora, quæ ſunt moleſtiora. Itaque de jejunio diſſerendum hic primò, prout nomen ſonat, oſtendendumque defunctis opitulari: tum de eodem agendum prout latè extenditur ad animi corporiſque moleſtias, vel ſponte ſuſceptas, vel patienter toleratas. Tu piorum manium Amator, menſæ multis ac variis cibis inſtructæ accumbere te puta, in qua cùm ex omnibus guſtare non liceat, deligenda illa fercula, quæ magis, vel palato arrident, vel ad tuam conferant valetudinem. Interea matrem imitare, quæ non tam ſibi, quàm proli comedit: & tu quæ liberis tuis, ideſt defunctis utiliora ſunt, amplectere.

ARTICULUS I.

Iejunium multum valet ad levamen defunctorum.

CUM jeiunium iræ Numinis placandæ, atque adeò pœnæ extinguendæ vim habeat, conſequitur piis manibus ſalutare eſſe. Id quod ex Comeſtoris ſententiâ traditur Levitici 16. c. ubi Legiſlator, *Menſe*, ait, *ſeptimo affligetis animas veſtras*: Hæc enim afflictatio, Philone ac Joſepho authoribus, in ieiunio à veſpera ad veſperam uſque ſita erat, atque ut tradit Comeſtor, *Jeiunabant homines, & iumenta etiam, & pueri ſeptennes, & agebatur ea die memoria mortuorum*, nempe ut eo pacto luſtrales eorum pœnæ levarentur. Quem finem ieiunii inſinuat factum illuſtre Galaaditarum, qui poſt ſublata noctu Saülis ac filiorum eius cadavera, probroſè apud Philiſtinos pendentia, *ieiunaverunt ſeptem diebus*, 1. Reg. 31. nempe *in ſignum mœroris, & luctus*, ut interpretatur Carthuſianus, *& pro ſpiritibus defunctorum*; nimirùm *ut eo ieiunio limbi quietem eis procurarent.* Et certè Beda l. 4. allegoriarum in Samuelem, in eadem verba: *Et ieiunaverunt ſeptem diebus, rectè*, inquit, *& ad litteram pro mortuis, ut ad requiem pervenire valeant, ſeptem diebus ieiunatur*. Quæ etiam mens Davidis, & eius ſociorum, teſte Carthuſiano videtur fuiſſe, *Quando planxerunt, & fleverunt, & ieiunaverunt uſque ad veſperam* 863. *Nominatim valet jejunium ad defunctos levandos ex Scriptura.*

ram

ram ſuper Saul, & ſuper Ionatham filium eius, & ſuper populum Domini, & ſuper Domum Iſrael, eo quod corruiſſent gladio 2. Reg. 1. Enimverò apprimè noverat Regius ille Vates ieiunio reconciliari Deum, proptereaque poſtmodum ad obtinendam filii adulterini vitam illud adhibuit. Quare cùm ieiunium mortuo Sauli, ac Jonathæ ſibi cariſſimo adhibet, demonſtrat expiandis illis ſe adhibere.

864. *Ex ſenſu etiam Eccleſiæ.* Atque hic fuit deinceps perpetuus Eccleſiæ ſenſus, & uſus. Etſi enim Sancti Patres dum de ope defunctis ferendâ tractant, pteces, eleëmoſynam, ac ſacrificia tantùm commemorent; tamen ieiuniis quoque eos levari non dubitabant, ut patet ex eorum de ieiunii virtute ſatisfaciendi effatis: & fortaſſe orationis, ac precum nomine etiam ieiunia intelligebant, cùm orationi vim non mediocrem conferant, & illam comitati eſſent ſolita. Certè dum Auguſtinus vivorum pietate tradit iuvari animas defunctorum, eo nomine ieiunium, quod opus pietatis eſſe conſtat, includere videtur, & ante complura ſæcula Beda commemorat Angelo teſte viventium ieiuniis multos è Purgaroriis flaminis eripi: Vide eius hiſtoriam lib. 5. c. 13. Quod ipſum alii cæleſtium Geniorum, apud Birgittam confirmant: Imò longè antehac Carolus Magnus Imperator hanc inter cæteras legem tulit, *Vt fideles pro defunctis amicorum & parentibus eorum; ieiunia, & oblationes triginta dies adimplere faciant.* Ita ipſe lib. 6 leg. cap. 195. Accedit quod cùm Sinæ, myſteriis fidei Chriſtianæ jam olim tincti, inſtituto poſt omnem memoriam ritu, quater in ſingulos annos defunctis Regibus ac Reginis parentant, Trigautio teſte l. 1. de expeditione ad Sinas c. 7. ad hunc ritum ſe aliquot diebus prius cōparent, indicto iuſtitio, & ieiuniis, quæ intra domeſticos parietes religiosè obſervant. Denique ſenſus Eccleſiæ obſcurus eſſe nequit, tum ex Conciliis Florentino ac Tridentino pronuntiantibus universè animas ſuffragiis viventium adiuvari, tum ex antiquiſſimâ Theologorum diviſione operum ſatisfactoriorum, in ieiunium, eleëmoſynam, & orationem.

865. *Et exemplis.* Uſus autem, & efficacia ieiunii pro defunctis non modò ex allatis Hebrææ Gentis facinoribus, ſed etiam ex Chriſtianorum exemplis comprobatur. Atque ut prætermittam, qnod narrat Cantipratanus lib. 2. apum cap. 53. in pago ad Lovanium, Juvenem leviculum, ac diſſolutum, poſtquam ſacramentali confeſſione piè peractâ, deletiſque noxis vitâ migrarat, matris ieiuniis per quinque annorum ſpatium interpolatè continuatis, liberum è luſtralibus rogis cœlò illatum fuiſſe: En tibi Lutgardem, de qua ſic noſter Fiſen *in floribus Eccleſiæ Leodienſis* vitæ cap. 7. Suavem neceſſitudinem virtntis nomine contraxerat cum Simone Abbate Foniacenſi, homine recti amante, ſed acerbiore in ſubiectos cenſore. Hunc cùm immaturâ morte ſublatum accepiſſet, inediâ, variiſque afflictationibus caſtigare corpus inſtituit; Deumque rogare, ut ereptam ſuppliciis eius animam cœlo aſſereret. Adfuit oranti Deus, eiuſque gratiâ benè futurum Abbati mortuo adpromiſit. Cùm vehementiùs illa precibus inſtaret, audiſſetque propediem liberandum Simonem, non eo contenta, *Deus meus*, inquit, *omne hoc ſolatium ei impende, quod mihi ipſi tuâ pietate conceſſum velles; non ego lacrymari deſinam, non ullam etiam à te quietem; aut delicias admittam, prius quàm illum cruciatibus videam eductum.* Diutiùs affligi ſuam Sponſam non ſuſtinuit Deus; adſunt mox cum beata illa animâ, & ait, *Ecce quem poſtulaſti, tuum Simonem, omnem iam mœrorem abſterge.* In faciem illa cecidit, & pro tanto beneficio divinæ bonitati gratias habuit. Habuit & Lutgardi Simon, magnaque coruſcus gloriâ in cœlum abiit. Illam non raro poſtea inviſens, affirmavit aliquando, totos ſe undecim annos cruciatibus illis torquendum fuiſſe, niſi ſuis ipſa precibus ei ſubveniſſet. Ita Fizen. Addo ego Mariæ Oegniacenſis teſtimonio Lutgardem præcipuam quamdam reorum huius vitæ ac Purgatorii patronam extitiſſe, & cùm per unum & viginti annos partim ſolo pane, & aquâ, partim cerevisia tenui, & leguminibus inediam tolerarit, ieiunio potiſſimè piis manibus tantam opem tuliſſe.

Nec impari iure S. Nicolai Tolentinatis egregiam virtutem pios manes levandi conſuetæ illius à puero inediæ adſcribere poſſumus. Sed certiora conſectemur. 866. *S. Tetta.* Tetta, ſoror Regis cuiuſdam Angliæ, cœnobio præſedit, in quo Sanctimoniales inſano in defunctam ſodalem odio ardebant, quòd vivens in eas ſeveriùs egiſſet. Inſaniam, ac crudelitatem, metire. Tumbam illius adibant non precum causâ, ſed maledictorum in manes eius ingerendorum, quibus addidêre ſaltus, atque inſultationes ſuper tumulum, qui (mirum dictu!) ad medium pedem infra pavimentum depreſſus eſt. Tetta igitur tantæ inhumanitatis ſatiétè impatiens, ſanctimoniales omnes convocavit, rei indignitatem demonſtravit, ac denique eas ad miſerationem in defunctam flexit. Quamobrem tempus opportunum nacta, inediam eis triduanam, preceſque, ac ſolemnes cantus indixit, in mot-

tuæ ſolatium. Quibus peractis unà cùm cœtu univerſo ad tumulum perrexit, cum iis proſtrata cum lacrymis miſericordiam demortuæ divinam imploravit; & ecce, mirum iterùm dictu! tellus loculo incumbens prius depreſſa uno prope momento temporis ſe ſurſum extollens, pavimento reliquo adæquata eſt. Unde Tecta intellexit, & cœnobio jam meliùs eſſe, & defunctæ leniùs.

867. *B. Gratia.* De Gratiâ Virgine Valentinâ, Ordinis Minimorum, ita refert noſter Rho Exemplorum l. 1. c. 4. exemp. 4. Tenerum hujus virginis ſtudium, & crebra in animas veterum delictorum rubiginem flammis exurentium officia, cùm Valentiæ notiſſima eſſent, accurrebant ad eam, quicumque illis benefactum vellent, ejuſque operâ in diſtribuendis eleemoſynis, ſacriſque procurandis fideliſſima utebantur, nec illa omni ope deerat: fuit cùm adoleſcentulam adhuc, unius animæ libertas triduo ſuo in conclavi, ſine cibo, ſine potu validiſſimè in preces incumbentem tenuit, auditaque eſt velut colluctantis gemitus edere; demum liber ſpiritus impetratæ libertatis gratias agere clariſſimâ in luce, candidoque amictu, ac relaturum ſe polliceri eis, qui per rimas ad fores curioſiùs ſpeculabantur, viſus eſt, & ductore Angelo liberum ad cœlum iter ingredi. Quis non triduano ſuo carcere amicorum non conſulat libertati. Minùs amat, qui nihil patiendo amat. Ita Joannes Rho è Soc. Jesu. Cui addere licet parum etiam illum ſuos mortuos amare, qui ſuo jejunio non vult illis cœleſtem cibum parare.

ARTICULUS II.

De aliis corporis afflictationibus.

868. *Uſus afflictationum corporis antiquiſſimus.* AD jejunium revocantur quælibet aliæ afflictationes voluntariæ, ſeu corporis, ſeu mentis, de quibus breviter hic dicendum. Ac primùm de corporis multiplici maceratione hæc ſubjicio. Jam inde ab ineunte Chriſti Eccleſia fuiſſe illam in uſu unde exiſtit illud Pauli. *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo.* quam caſtigationem meritò authores, nominatimque Gretſerus lib. de diſciplinis, exiſtimant eſſe flagellationem voluntariam, quam nunc diſciplinam appellitamus. Deinde conſequentibus ætatibus ſemper à ſanctis viris, ac fœminis uſurpatum, ut patet ex Cæciliæ facto, cilicio membra domantis, etiamtum cùm in nuptiali epulo feſtivis modis organa reſonarent, item ex aliis multis, quibus acta Sanctorum plena ſunt, maximè à tempore S. Benedicti, qui cilicio pro veſte uſus; quod exemplum Maurus ejus diſcipulus eſt imitatus, qui ſuum ſubter veſtem ad talos uſque pendulum gerebat.

§. 1.

De Diſciplinis.

PORRÒ cum cilicii uſus corporis valetudini incommodare poſſit, flagellatio nonnullis, ſeu Religioſis, ſeu ſecularibus acceptior eſt, potiſſimè quòd corpus acriùs pungat, atque adeò ad ſatisfactionem pro ſuis, vel alienis delictis aptior videatur. 869. *Flagellationis uſus in ſolatium defunctorum.*

Hac igitur ad ſolatium piorum manium uſi ſunt complures, & vide quo fructu. Sic enim refert Cantipratanus l. 2. c. 5. Ottone Imperatore mortuo, quædam ejus cognata in monaſterio Virginum præerat, quæ zelo caſtimoniæ circa ſubditas mirè fervebat. Obſervans ergo die quadam feneſtram locutorii ſummo mane, quemdam leviter pulſantem audivit: quâ apertâ ecce Imperator apparens Materteræ dixit: *Defunctus ego ſum, & in Purgatorio pœnis excrucior, dirigas ergo nuncios ad diverſa, & devota cœnobia, & decies mille pſalteria pro me legi facias, ita ut ad ſingulos pſalmos accipiatur decem ictuum diſciplina, & ad unumquemque verſum addatur ſalutatio Angelica, & oratio Dominica; pſalmus verò De profundis, quando accipitur diſciplina, dicatur. Talibus remediis poſt mortem vivens merebor liberari.* Et nota quod idem Otto benigniſſimus Imperator anno præcedenti mortem ſuam, infinitam annonam tempore charitatis diverſis monaſteriis & pauperibus diviſerat largâ manu. Nec mora miſſis nuntiis, ut juſſerat Materteræ, negotium ejus ſummâ cum devotione ſuſceptum eſt, & perfectum. Apparens ergo dictæ Materteræ ad eumdem locum feneſtræ, quem diximus, in aurorâ tantâ claritate circumdatus eſt, ut illa nullo modo eum cerneret, ſed audivit: *Gratias reddo tibi, & gratias age pro me miſericordiſſimo Domino, quia jam à pœnis ereptus ad gloriam tranſeo ſempiternam.* nec mireris, Lector, quia ab illis audivi, qui interfuerunt diutino languori ejus, & morti, quod omni die Sacerdotibus Chriſti dorſum ſuum tradidit flagellandum. Ita Cantipratanus.

Porrò

870. *Petrus Arriaga Soc. Ieſu.* Porrò ſunt & recentia ejuſdem generis argumenta charitatis ſilentio minimè prætereunda. Quis enim non laudet Petrum Arriagam Soc. Jesu, qui inter alia pietatis officia, quæ levamento illorum devovebat, quot noctibus acriter verberabat ſeſe, etiam cùm quartanâ laboraret; unde obtigit illi ſub mortem res planè miranda. Cùm enim nullam in eo deprehendere micationem cordis poſſent medici, propterea que vehementer mirarentur vitæ adhuc plenum videri, ſub veſperam lucis Sanctis omnibus ſacræ, ipſo temporis momento, quo pro defunctis occæptæ preces, Petrus carcere corporis ſolutus cœlum petiit, cinctus, ut piè creditum, honeſtiſſimâ eorum, quos adhuc adjuverat, coronâ, cum gratiarum actione ei congratulantium. Vide noſtrum Philippum Allegambe in ſua bibliotheca.

871. *Catharina de Cardona.* Venerabilis virgo, Catharina de Cardona multas animas expiatricibus pœnis exſolviſſe traditur, quæ poſtea grates ei ut perſolverent, videndas ſe præbuere: Inter quas anima Principis Ruy Gomez, Ducis Paſtranæ mortui 9. Julii 1573. ipſo mortis tempore ei apparens dixit ſeſe eleëmoſynis. quas ipſa ejus mandato atque ære diſpertierat, à peccatis, atque à morte æternâ liberatum eſſe. Adiecit ſeſe inexplicabilibus tormentis cruciatum, Catharinæ preces, atque alia officia charitatis poſtulare, voluitque confeſtim Miſſas fieri, quas ejus coniux iuſſura erat, ac tum quidem Catharinæ oculis ſe ſubduxit. Illa verò intimo doloris ſenſu percita illico flagrum arripit, terga immaniter cædit, uſque eo, ut eius cruore pavimentum innatet. Ergo manè ſequenti Patrum Carmelitanorum Vicarius, cui Catharina ſe ſubiecerat, eam adiens, ut vidit cellam ſanguine tinctam, immoderatæ in ſe ſævitiæ graviter eam incuſavit; quare oſtentum ac mortem Ducis excuſare coacta eſt. Obſervavit ſedulò tempus oſtenti Vicarius, & Principiſſæ litteris, tribus poſt diebus, acceptis, non inane fuiſſe comperit. Princeps autem deinde Catharinæ iterum ſpectabilis gratias egit ingentes, exclamavitque hunc in modum, *O ſi homines noſſent, quantis eximat ſupplicis munificentia in egentes! quantóſque conferat theſauros! cuncta pauperibus ac ſacris hominibus largirentur, ut eorum communione precum donarentur.* Ita Carmelitanarum Annales Anno ſalutis 1572. in vita Catharinæ de Cardona.

872. *Dominicana ſoror.* Notum eſt D. Dominicum ex trinâ flagellatione, qua corpus quot noctibus dilacerabat alteram tranſcripſiſſe in levamentum piorum manium. En eius filiam dignam tanto Patre, Venerabilis Soror Joanna de S. Catharina piis manibus, dum in vivis ageret, non vulgariter addicta fuiſſe videtur, cùm vitâ functa eorum ſolatium ita procuravit. Nimirùm ſpectandam exhibuit ſe cuidam ſuæ diſcipulæ, cui nomen Magdalena à S. Alexio, duobus ab obitu annis, dixitque inter cætera abdicandum illi parentum amorem immoderatum, quippe quòd ſibi hærendum in Purgatorio fuerit. quòd vel ſemel inaniter triſtata fuiſſet non acceptis à parentibus nunciis, ac ſemel iis acceptis inaniter gaviſa. Tantum animi nitorem in ſponſis ſuis, cœleſtis Sponſus exigit! Porrò juſſit ut in expiandarum levamen Magdalena facultatem à Præſide ſua peteret, tertiò in ſingulas hebdomades flagris in ſe ſæviendi. Tum ut oſtenti veritatem velut ſentiret, manu arreptam duxit in loca purgantia, ubi admirabiles levium culparum pœnas oſtendit, ac deinde vehementer hortata eſt ad levamen animarum, tum ad fugam noxarum tantis pœnis caſtigandarum. Id verò inter cætera perquàm obſervandum protulit, *Longe ſatius eſſe hac in vitâ dicere, miſerere, quàm in alia, miſeremini: & ſi ob levem dicti alicuius impatientiam tantæ pœnæ ſint ſubeundæ, quantis ſint puniendi, qui amara dicta iaciunt, & charitatis leges violare nihil habent penſi.* Mitto B. Franciſcum à Puero Jésu Carmelitanum Diſcalceatum, qui eorum manium causâ vehementer, & extra ordinem corpus flagris lacerabat. Denique mitto plurimos viros, ac feminas ſive Religioſas, ſive ſæculares, quæ id voluntarii ſupplicii eâdem causâ ſubeunt, cùm piis ſit perfamiliare. O Ita ſit frequens, ut flagellorum virgarumque agitatione ultrix flamma diſſipetur! ita piè crudele, ut ſanguinis pluviâ brevi extinguatur!

§. 2.

De quolibet alio genere corporalis aſflictationis ſponte ſuſcepta.

Sponte ſuſcepti cruciatus pro defunctis à B. Alayde. Sponte ſuſceptas afflictationes præmitto aliis aliunde immiſſis, quia ſimpliciter iis præſtant & ad meritum, & ad ſatisfactionem: Cùm enim aliunde immiſſæ æquo, aut etiam libenti animo perferantur dumtaxat, ſponte ſuſceptæ & libenti animo ſubeuntur. & præterea eodem aſſumuntur. Cæterùm inter ſponte ſuſceptas etiam numero cœlitus petitas, atque acceptas pro voto; quoniam efficax voluntas ab alio patiendi, alteri illi à ſe patiendi,

tiendi, par eſſe videtur, ſoletque utraque fortibus animis pariter inſidere. Porrò in utroque illo genere excelluit B. Aleydis, Belgii noſtri decus, de qua ſic Henriquez in ejus vitâ. *Quadam anima quærens locum refrigerii, quæ gravi per annum ſuccubuit cruciatui, poſt horam Completorii apparuit ad oſtium, vel feneſtram lecti ancillæ Domini, ipſius ſuffragio à vehementi pœna faſtidio cupiens refoveri: pro cuius tormenti remedio cùm ſe totam per aliquod tempus fructui pœnitentiæ ſubegiſſet, meruit pro ſua reverentia exaudiri, & prædicta anima à cruciatibus liberari.* Et poſtmodum ita refert Hiſtoricus: *Tantam in ſe patiebatur charitatis violentiam, tantámque pro humani generis ſalute geſtabat ſollicitudinem, ut vivis non paucis corde conturbatis, atque à carnalibus deſideriis tentatis, per eam ſaluti traditis pœna plurimis defunctis mitigata, & per eius deſideria ipſis pace reformatis ſibi non poſſet ſufficere: ſed Deum precibus inceſſanter, & gemitibus oravit, ut pœnam Purgatorii defunctis omnibus laxaret, & viventes ſimiliter à peccatis purgaret, ſub huius formæ conditione, quod vindictam omnem pro ſingulis ſuſtineret.* ita Henriquez, qui addit eam annuo ſpatio admirabili & intolerabili cruciatu totis membris excarnificatam eſſe. ſed piiſſimæ illi Virgini cruciatus omnis jucundus erat modò miſerrimas animas levaret.

874. *A Catharina Riccia.* Oraverat Deum Catharina Riccia pro familiaribus quibuſdam vitâ functis, neque dum exoraverat. Ergo reliquis eorum pœnis ſubeundis paratam ſe profitetur. Tum verò invaſit eam ardor adeò ſævus, ut eo ipſo tactum cubiculum ardere videretur: nec dubium, quin ille libertatis quietiſque amicorum manium index foret. Simili pacto cum Judice inito Benincaſa Neapolitana pro ſorore Bernardinâ decennium acerbiſſimis doloribus laboravit: reliquum deinde vitæ pro Catharinâ itidem ſorore. Itaque illi amare vel ſic dulcius fuit, quàm vivere. Vide noſtrum Joannem Rho in exemplis de Purgandarum animarum amore.

875. *Catharina de Raconis.* Eximia quoque fuit Catharinæ de Raconis ex tertio S. Dominici Ordine pietas in miſeros manes. Nam ſi ejus votis annuiſſet Deus, nullum corporis illius membrum eorum cauſâ non diris quotidie tortum fuiſſet doloribus. Sæpe Numen precibus fatigavit, ut mundo huic Purgatorios ignes inveheret, ut ſemet ipſa vivam iis immergere poſſet. Sæpe corpus, animumque eidem promptum paratum obtulit, ſaltem ut luſtralium tormentorum parte aliqua eoſdem levaret. Et placuit Superis non rarò eam voti hujus compotem facere, immiſſis illi atrocibus præter naturæ ordinem cruciatibus, quos libentiſſimè tolerabat. Quondam cùm dolorum ſuorum ſatisfactionem ad quinos dies cuidam feminæ vitâ functæ addixiſſet, his elapſis liberam cœlo inferre ſe vidit, cùm gratiis actis exclamaſſet. O! *quàm longè alius eſt luſtralis carcer, quàm paſſim credatur!* Aliàs matre cujuſdam Prioris Dominicani mortua, in Purgatorium rapta fuit, audivitque ex eâ & tormenti, quod patiebatur, atrocitatem, & moram, niſi aliquorum ſubſidio contraheretur. Cùm ſibi reddita eſſet, Priorem illum de tota re certiorem fecit; ipſa verò caput ſuum devovit in omne genus cruciamenti; ut reliquias pœnæ illius deleret. Et auditæ ſunt cœlitus preces. Nam quinque & decem dierum intervallo, tam gravibus doloribus excarnificata fuit, ut vitæ authores credant luſtralibus non impares extitiſſe. Similia de Sanctimoniali, nomine Roſa: Item de altera nomine Joanna de Caietta referunt, quibus ſuperſedeo, & tranſeo ad laudabiliſſimam Carmelitarum conſuetudinem.

Cùm primùm inſtauratus eſt à S. Thereſia Ordo Carmeli; in eum introductus eſt mos ſanctiſſimus, ut poſt Officiũ defunctorum ipſo die Commemorationis decantatum, omnes Aſcetæ in unum locum commeent. Tum prior Cœnobii expoſita piorum manium neceſſitate, à ſingulis velut ſtipem ad levamen tormentorum petat. Ita plurimi ſuas omnes ſatisfactiones ad diem uſque Commemorationis ſequentis in eos tranſcribunt. Alii certas pœnas, & afflictationes voluntarias iiſdem addicunt; adeò ut non ſine grandi animarum lucro dies iſte abeat: & neceſſe ſit nonnullorum in eo genere ſtudium ac liberalitatem moderari. 876. *Carmelitanis.*

Denique Beatus Henricus Suſo parentem ſuam mortuam inauditis cruciatibus, quibus in corpus ſuum ſæviebat, Purgatorio exemit. 877. *Et aliis multis.* Venerabilis P. Auguſtinus Eſpinoſa S. Jesu, dictus Pœnitens, à gravibus, quæ ſponte ſubibat, ſuppliciis, iis ipſis animas complures mirificè adjuvit, quæ & gratias illi egere. Idem præſtitit B. Agatha de Cruce Ordinis S. Dominici ſolita ſubinde tanquam Purgatorios dolores, dum viveret, in eorum gratiam perſentire. Idem B. Joanna de Cruce tertii Ordinis S. Franciſci factitavit, eò etiam impulſa, quod cælitus obtinuiſſet, ut ſingulis feriis quartis in Purgatorium ab Angelo Cuſtode deduceretur; unde plurimas animas iiſdem diebus educebat. Idem Paſſidea Senenſis Virgo ſanctimoniâ clariſſima. Idem alii, & aliæ,

quas

quas mihi longum eſſet recenſere, tibi, mi Lector, brevius, & utilius erit imitari.

§. 3.

De laudabili patientia Dolorum corporis aliunde illatorum.

878. *Patientia rerum adverſarum defunctos levat.*

LAUDABILEM hîc intelligo, quæ à fine ſupernaturali laudem, dignitatemque ſortitur, ut ſi famem, ſitim, morbos, licet neceſſariò, tamen æquo animo patiare ad Majorem Numinis eos inferentis gloriam, ad teſtandam voluntatis tuæ cum Conditoris voluntate conſenſionem, atque ad alios ejuſmodi fines Chriſtiano homine dignos. Alioqui enim flagella iſta nec ad meritum, nec ad ſatisfactionem valent; tantum abeſt, ut eorum perpeſſio defunctis poſſit prodeſſe. Porrò Chriſtianæ patientiæ vim ad eos levandos his rebus metiri licet. Primùm quod per patientiam animus Deo vindici ſubmittatur, ejuſque proinde majeſtatem agnoſcat, ac veneretur. nam ſubmiſſio illa valet utique ad reparandam injuriam eidem Numini culpis noſtris illatam, cùm quibuſlibet culpis aliqua contemptus Dei ratio contineatur. Valet itaque eadem ſubmiſſio, ac patientia, ad ſatisfaciendum pro culpis, pœniſque piorum manium, ſi illis addicatur. Deinde patientia rerum moleſtarum eſt foris, ac præter voluntatem obtingentium. Quare libertate alicujus compenſanda videtur. Cujus rei figuram habes in ſacrâ hiſtoriâ, ubi ſi herus ſervum percuſſiſſet graviùs, dimittere illum jubebatur. Sic enim apud Hebræos Rabbi Johanan: *Quem Deus amat, corrigit, & punit. Si herus dentem, aut oculum excutit, Dei lege tenetur eum liberum dimittere; quanto magis liberum hominem facient flagella à Deo inflicta, quæ totum hominem corripiunt!* Sic ipſe. Si ergo fructus patientiæ piis manibus aſſignetur, libertatis dulciſſimum fructum eis guſtare licebit, atque adeò patienti fructum divinæ voluptatis.

879. *Patientia eſt deſponſatio cum ſponſo cæleſti.*

Denique idem conficere eſt ex hac Bloſii c. 9. Monilis oratione. *Sancta Gertrudis divinitus intellexit, quod quemadmodum annulus eſt ſignum deſponſationis ita adverſitas tam corporalis, quàm ſpiritualis humiliter propter Deum tolerata, eſt veriſſimum ſignum divinæ electionis, & quaſi deſponſatio animæ cum Deo, in tantum, ut gravatus quiſque dicere poſſit confidenter hæc verba. Annulo ſuo ſubarrhavit me Dominus meus IESVS CHRISTVS. Quod ſi inter adverſa poteſt dono Dei etiam laudare Deum, & ei ex animo gratias agere, iam tamquam ſponſa amabilis coronam obtinet à Domino, quia gratitudo animi in adverſis eſt ornatiſſima, & pretioſiſſima corona animæ.* Ita Bloſius. Quis autem non videt, quin ſponſus cùm ſponſam ſibi deſpondet, eamque coronâ nuptiali cingit, proniſſimus ſit ad condonandas illi cum ſuas, tum aliorum, pro quibus orat, culpas, ac pœnas? Quis non intelligit cæleſtem Sponſum cæteros in eo genere lenitatis anteire?

Itaque eâ causâ crediderim prærogativam illam D. Laurentio conceſſam eſſe, ut qualibet feriâ ſexta animam unam è purgante ergaſtulo liberet. Ejus meminit Gregorius Turonenſis ſermone quem de eodem ſcripſit, confirmatque authoritate Abbatis probatæ fidei, ac ſanctimoniæ, qui cùm cœnobio S. Laurentii in Gallia præeſſet, mirabili oſtento eam rem edoctus eſt: ſub cujus oſtenti finem ſic eum affatur Angelus. *Abba, iſte, quem cernis, Levita Laurentius, qui Martyrium, & ignem pro Chriſti nomine paſſus, tanto hoc privilegio inſigniri meruit, ut qualibet hebdomadâ animam unam è Purgatoriis ignibus poſſit eximere.* Hactenus Angelus. Ex quo intelligis tormentorum corporis tolerantiam majorem in modum expiandis animis opitulari. 880. *D. Laurentii virtus ad animas levandas.*

Sed dubitationem omnem eximet Pater Antonius Daniel è Societate JESU in Nova Francia crudeliſſimè ab Hieroquiis, fidei, ut videtur, causâ interemptus. Is uni è noſtris homini ſanctitatis præcipuæ, & probatiſſimæ humilitatis, ſemel atque iterum poſt mortem adeſſe viſus eſt. Ac primùm quidem patribus in exilium actis, agentibusque, ut aſſolent, de re Chriſtiana promovenda, author hortando fuit, ut ſalutem infidelium ſtrenuè pro Dei gloria procurarent. Poſtea ſe conſpiciendum de integro dedit, auguſtiore vultu, & majus quiddam humano ſpirans; annos ætatis præ ſe circiter tricenos ferens, quamquam duodequinquagenos egiſſet in vivis. Sciſcitanti autem ei, cujus ſe obtulerat aſpectui, ecquid conſilii fuerit divino Numini, in ea tam indigna ſævitia barbaris in ſervi ſui corpus permittenda, & eo demum flammis funditus abolendo. Reſpondit, *Magnus Dominus, & laudabilis nimis*, qui hoc tum ſervi ſui opprobriorum, contumeliarumque reſpectu; multas mihi animas è Purgatoriis ignibus erutas dedit, quæ meum in Cœlos triumphum ornarent. Atque his dictis videri deſiit. Ita Pater Alegambe in mortibus Noſtrorum illuſtribus. *Patientia B. Danielis multas animas cælo infert.*

881. *Paupercula mulier patientia monachū liberat.* Idem quoque ex ſubjecta hiſtoriâ luculenter patebit, quam ex Cœnobii S. Trudonis manuſcripto erutam producit Elias à Thereſia legationis ſuæ l. 2. c. 23. Tempo„ re hujus Abbatis, nempe Willielmi, qui ex „ Inveſtito Aquiſgranenſi factus fuerat Ab„ bas S. Trudonis prope Traiectum ad Mo„ ſam, circa Annum Domini 1250. contigit „ unum devotum hujus loci Monachum ab „ hoc ſæculo tranſire, qui in ipſamet nocte „ Abbati comparens ad pœnas Purgato„ rii addictum ſe ingemuit. cui compa„ tiens Abbas ipſe quæſivit per quem mo„ dum efficaciùs liberari poſſet.. In ſuburbio „ quod novæ domus dicitur, inquit, matrona „ paupercula moratur ſub domuncula illius „ plateæ, cujus pœnitentia mihi præcipuè „ auxiliabitur: ſicque anima illa evanuit. Igi„ tur mane facto, miſſo feſtinante nuntio in„ venitur illa in tali domuncula, & nomine „ eodem nuncupata, prout anima illa prædi„ xit. Quæ cùm præſentiæ ipſius Abbatis „ conſediſſet, interrogata de ſtatu, & modo „ ſuo vivendi, reſpondit. Chariſſime Domi„ ne, ego peccatrix maritata ſum, nullius „ meriti conſcia, quæ habeo maritum inſo„ lentem, ebrietatem frequentantem, qui „ dum ſerò de taberna domunculam no„ ſtram intrat, filantem me invenit, & cùm „ paventem me reſpicit, maledictione, cum „ gravibus verberibus, ſine demeritis indeſi„ nenter afficit. Tunc Abbas; Quid agis fi„ lia poſt tanta gravamina? reſpondet, pro„ ſterno me ad orationem, & tunc recolo „ Paſsionem Chriſti, & continuò tam dul„ cem conſolationem in mente ſentio, quod „ omnium miſeriarum pondus pro nihilo re„ puto. O Chariſsima, Rogo te, inquit „ Abbas, ut velis nuper defunctum noſtrum „ confratrem pœnitentiæ, & orationum tua„ rum facere participem. Cui illa, liberali„ ter, ait, proſit illi totaliter, ſi quid in Chri„ ſto gratum offerre merui, & ſic ad ſua re„ ceſſit. Nocte igitur ſequenti Abbati in „ ſuo ſtrato quieſcenti anima illa in claritate „ magna apparens, gratias illi obtulit, quia à „ pœnis ſe liberatam, & ad æterna gaudia ſe „ aſcendentem dulci voce reſonans conti„ nuò evanuit. En ergo habes, quam vim habeat ſatisfaciendi adverſorum patientia, etiam eorum quæ inopinato, ac præter voluntatem occurrunt: Quæſo te vehementer ut non fruſtra habeas. Memento quantum tuâ causâ tui laboraverint defuncti; quantum etiamnum tolerent: & ſaltem hoc illis da, ut quod neceſſariò pateris, pro illis patiaris.

ARTICULUS III.

De patientia probrorum.

§ I.

Iniuriarum condonatio multum valet ad levandas defunctorum animas.

VALERE quidem exploratum eſt ex illo Chriſti effato Matth. 6. *Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater veſter cæleſtis delicta veſtra.* Item ex hoc communi pronuntiato ejuſdem Matth. 5. *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Ex quo loco arguere etiam licet vim eximiam ſatisfactionis inſitam huic generi miſericordiæ, quia qui injuriam famæ illatam condonat, plus aliquid donat, quàm ſi fortunas largiretur, quandoquidem *Melius eſt nomen bonum, quàm divitiæ multa.* Unde condonationis difficultas emergit, (præſertim, quod nomen hoc injuria velut diſcerpatur, ac dilapidetur) eſtque idem injuriam remittere, ac nominis, & famæ jacturam æquo animo ferre. Si verò de damno, fortunis, aut corpori illato agitur, & illud condonare, arduum ſit, neceſſe eſt. Nam in eo inferendo contemptus ut plurimum intervenit, quem concoquere, indoli humanæ, utpote ſuperbæ, perquàm difficile. Quare etſi vindicta neque deceat hominem, neque utilis ſit illi, vixque aliquam momenti ullius pariat voluptatem, quam cruciatus conſcientiæ intolerandus continuò excipit, etſi condonatione egregium charitatis in Deum, ac proximum officium, Chriſti Domini noſtri, ac Patris cæleſtis imitatio, pax animi, ac vitæ tranquillitas, ac denique firma ſpes obtinendæ pariter à Deo veniæ contineatur, tamen ad levis injuriæ ſenſum exardeſcit animus, ſanguis ebullit, mens ad ultionem anhelat, & experientia ipſa demonſtrat, non niſi magnâ virtute poſſe appetitum vindictæ comprimi. Quare cùm opus eò potentius ſit ad ſatisfaciendum, quò difficilius, exploratum eſt injuriæ remiſſioni non vulgarem ineſſe vim piis manibus opitulandi. 882. *Oſtenditur.*

883. *Condonatione necis filii ſui mater eum liberat Purgatorio.* Teſtis mihi locuples illa mater, quæ condonatione cædis unici filii, ipſummet filium igneo carcere liberavit. Rem, ac ſtylum ex noſtro Oſorio mutuor. Sic igitur ipſe. *Vidua erat unicum habens filium illuſtrem, & hæredem multorum bonorum.*

Hunc

Hunc occidit inimicus eius, & continuò ſe abſcondit. Cúmque à prætore inquireretur ad necem, novit mater filii mortui eò Prætorem ire velle, ubi ſe abdiderat occiſor filii ſui, & in corde etiam materno tantum valuit dilectio Dei, ut decreverit filii occiſorem liberare, quod & fecit, mittens occiſori filii ſui equum, & pecunias, monénſque fugam: quod cùm feciſſet, ingreſſa eſt oratorium, & pro filii animâ oravit. Cui oranti continuò adſtitit filius luce ornatus, matremque ſic affatus eſt. Cùm inimico peperciſti, & pro me oraſti, mater mea verè effecta es plus, quàm cùm me genuiſti. Inſigni enim tua charitate, & oratione à Deo obtinuiſti veniam omnium meorum peccatorum, & indulgentiam conſecutus ſum multorum annorum, qui mihi reſtabant in Purgatorio exolvendi; ſícque in matris oculis cœlum aſcendit. Tantum apud Deum valet oratio poſt dimiſſas iniurias. Ita Oſorius: O ſi multas hujuſmodi matres orbis haberet! quot liberi ex iſto carcere brevi in Cœlum emicarent.

884. *Lucia Narnienſis veniâ eiuſmodi multos Purgatorio eximit.* Non abſimile eſt, quod de Beata Lucia Narnienſi commemorat Joannes Rechac Dominicanus in Sanctimonialium ejuſdem ordinis actis. Hæc quotquot paulo ante obitum defunctos Deo commendavit poſt ſynaxim, eos purgantibus flammis eripuiſſe fertur. Imprimis Ferrariæ Ducem, inſignem ſuum Mœcenatem, & Pontificis Datatium avunculum ſuum, itemque fratrem. Vis cauſam? Per ſummam ſibi ſubjectarum injuriam Præſidis inter Religioſas gradu deturbata fuerat: inſuper fictæ virtutis inſimulata, imo pro ſtolidâ, quin & pro ſacris interdictâ per triginta annos domi foriſque habita, quæ omnia æquiſſimo animo toleravit. O igitur felicia, & verè honorifica probra, quæ defunctos ad gloriam cæleſtē tam facilè evehunt.

§. 2.

Negatus funeris honor ſubinde prodeſt defunctis.

885. *Declaratur exemplo S. Pachomii.* His annecto rem miram, & quæ peritis moveat non vulgarem difficultatem. S. Pachomius à quodam Epiſcopo accerſitus, judicavit è re eſſe, ut omnia monaſteria ditioni ſuæ ſubiecta luſtraret. In itinere vidit monacho nuper admodum officii ſui negligenti, & iam vitâ defuncto, multos alios cum cantu, & honore exequias ferre longa parentum amicorumque ſerie comitante. Cùm acceſſiſſet, ſubſiſtere omnes iuſſit, & ſilere, tumque velamen funebre perquàm magnificum è ſandapila tolli, ac comburi coram omnibus, & cantum deſinere. & ita deferri, inhumarique cadaver. Mirari omnes imperium tale, tamque inſuetum, parentes Pachomium flagitare, ſaltem ut pſalmi in exequiis de more decantarentur. Quod cùm negaret Vir Dei, illi in murmurationem abière. Enimverò numquam quid ſimile viſum, auditumve, neminem hominis mortui non miſereri, licet inimici. Videter ne beſtiis efferatior eſſet, non modò ne quid ſanctimoniæ ſuæ indignum faceret. Denique hoc pacto detrahi honori parentum defuncti, ſuo, inquam, quem integrum eſſe vellet. Quare mortuum cœptis iam officiis imperari ſineret. Ad hæc Pachomius ſedatè, maior, ait, me, quàm vos cœpit defuncti miſeratio. Quippe cura hæc veſtra non aliud ſpectat quam quod ſub oculos cadit, ac fluxum eſt: at ego contrà animæ illius commodum, cuius causâ id præcipio. Vos certè tali honore ſupra fidem veſtram illi incommodatis, at mihi conſilium eſt hoc probro eidem favere, atque aliquid ad lytrum illius conferre. Quod ſi vobis poſtulata concederem, argueret me Deus, quòd veſtri potius, quàm ipſius reſpectum, ac animæ defuncti rationem haberem. Itaque quod iubeo, æqui bonique conſulite, ut ille aliquid inde levaminis capere poſſit. his & eiuſmodi dictis perſuaſit illis ut terræ illum in aliquo è ſepulchris conſuetis ſine honore mandarent.

Ubi mirum eſt profectò, quod vir ille ſanctus aſſerit, eam funeris magnificentiam defuncto incommodare poſſe, contra verò prodeſſe ad quietem, ac levamentum eiuſdem funeris humilitatem. Sed admirationi ſatisfiet, ſi cogitemus primùm magnificentiam illi obeſſe potuiſſe, quòd ſubſidium animæ impediret; utique illud quod à parentum modeſtia, atque humilitate Chriſtianâ profectum fuiſſet, quo pacto funeris humilitas potuit prodeſſe. 886. *Expoſitio auxilii inde profecti.* Deinde dici poteſt pœnam illam negligentiæ defuncti, quemadmodum cæteris monachis utilem, ita & piis illius manibus ſalutarem, non quidem per ſeſe, quaſi benè ſit illis, quòd cadaveri male, ſed quatenus aliis iſto exemplo perculſis preces pro defuncto fundendæ plus valituræ erant, utique ex animæ demiſſione profecturæ. Ad extremum fortè cadaveri illatum probrum ex quadam Numinis miſericordia, & velut de congruo merebatur ut animæ ſolatium aliquod accederet, idque forſitan ſancto viro erat promiſſum. Vide S. Pachomii vitam apud noſtrum Heribertum Roſweydum in vitis Patrum. P. 129.

CAPUT.

CAPVT TERTIVM.

De eleëmoſynæ virtute ſatisfaciendi pro defunctis.

ARTICULUS I.

Exponitur.

887. *Ex Scriptura.* Nihil eſt Cypriano teſte l. de opere, & eleëmoſynis, quod ſacra Evangelia frequentiùs præcipiant, quàm ut Chriſtiani ſtipi largiendæ, atque adeò cœleſtibus theſauris cumulandis, incumbant. Addere poſſum vix quidquam eſſe, quod in veteri inſtrumento crebriùs impenſiuſque commendetur, quàm idem genus miſericordiæ. Cujus ratio multiplex eſt, quemadmodum & multiplex illius fructus. Sed nos unicum jam ſectamur ſatiſfactionis. Porrò nec ille obſcurus cuiquam eſſe poteſt. Nam Tobiæ ſic Angelus c. 12. *Eleëmoſyna*, inquit, *morte liberat, & ipſa eſt, quæ purgat peccata, & facit invenire miſericordiam.* Et ipſemet Tobias c. 4. *Eleemoſyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.* Et ante illum Sapiens. *Per miſericordiam*, ait, Prov. 15. *& per fidem purgantur peccata*, nempe venialia, & ipſa ſimul cum ſuis, nec non mortalium reliquiis, ſeu pœnis utriſque debitis condonantur.

888. *Similitudo eleëmoſynæ cum aqua.* Id porrò ut altiùs mentibus noſtris inſideat, varia ſimilitudine illuſtrat Spiritus Sanctus. Celebris eleëmoſynæ cum aqua, quam profert Siracides cap. 3. hiſce verbis, *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleëmoſyna reſiſtit peccatis*: quaſi dicat, ſicut aqua ignem, ſic eleëmoſyna reſtinguit peccata, ubi innuit & ipſa igni eſſe ſimilia. Nam quemadmodum ignis corpus urendo lædit, ſic animam peccata. Quemadmodum ille flammas, ſic peccata excitant pravarum æſtus affectionum. Quemadmodum ignis ignem accendit, ſic peccati ignis ignem ſtygis, aut Purgatorii. Cùm igitur hos ignes; & tertium nominatim largitio ſtipis extinguat, meritò aquæ adæquatur. Eſt autem alia eleëmoſynæ cum aquâ ſimilitudo, & huc quadrat; quod ſicut hæc ſemper ad inferiora defluit, nec niſi vi hæret alibi, ita illa ad infima mundi, id eſt ad Purgatorium manat, nec quieſcit donec ignem illius vel mitiget, vel extinguat. Quamobrem rectè aliàs, idque apud Salomonem Prov. 10. eadem eleëmoſyna *fons vitæ* dicitur, ubi enim ſic legimus: *Vena vitæ os juſti*, Arabicus ita vertit, *Fons vitæ in manu juſti*, quia ex illâ (quam utique largam eſſe oportet, ſi revera juſtus eſt) aquæ vivæ profluunt, quæ piis manibus eas ad ſe derivatas excipientibus, primùm adimunt calorem ignis luſtralis, tum eos ad eum ſuſtollunt, qui & ipſe verus eſt fons vitæ, vitæ beatæ, vitæ ſempiternæ, cujus ubertate, & *torrente voluptatis inebriantur.*

Altera ſimilitudo eſt cum captivorum lytro: unde hæc exiſtunt Prov. 13. *Redemptio viri, divitiæ ſuæ.* Item 16. *Miſericordiâ, & veritate redimitur iniquitas.* Item *Conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleëmoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum*; Dan. 4. Eſt autem hujus lytri ac redemptionis admiranda ratio. Nam piorum animas, quas Chriſtus ſanguine ſuo pretioſiſſimo redemit, Chriſtianus fruſto panis, aut vili nummo redimere poteſt. Eſt igitur ſimile lytrum illi, quod Gaganus Avarum Rex in ſingula captivorum capita à Mauritio Imperatore exigebat: nam contentus erat duabus ſiliquis. Siliqua verò quædam ponderis minutia eſt, quatuor tritici grana pendens, ita prorſus, ut Chriſtianorum capita pro nihilo reddere paratus eſſet. Et quid, quæſo, eſt nummulus ad Purgatorii pœnas redimendas? ſanè nihil. Verùm cùm per ſe nihil ſit, tamen cùm primùm in egentium manus largitione venit, fit pretioſus, nempe quòd illæ manus æs in aurum, & aurum in pretioſiſſimas gemmas commutent; imò terrenam monetam in cœleſtem. Et causâ in promptu eſt, quia, (quod ſæpè diximus) Chriſtus 889. *Cum lytro captivorum.*

Chriſtus per pauperes ſtipem accipit, & manus eorum pro ſuis habet, quo fit, ut admiſſione ſua pretium addat, & quidem pretium ſanguinis ſui. Non eſt igitur mirum, quod eleemoſyna tali aucta pretio pios manes redimat: nec difficile jam intelligitur, quemadmodum hîc in pauperes erogata defunctos in Purgatorio redimat, quoniam ipſe, qui per illos eam accipit, Chriſtus, ut hîc miſericordiæ ſedem, ita illic juſtitiæ habet.

890. *Similitudo cum hoſtia.* Venio ad tertiam eleëmoſynæ ſimilitudinem. hanc enim Paulus diſertè vocat *hoſtiam* Heb 13. quando ait, *Beneficentiæ, & communionis nolite oblivisci; talibus enim hoſtiis promeretur Deus.* Siracides quoque idem innuit hac gnome c. 7. *Datum brachiorum, & ſacrificium ſanctificationis offer, initia ſanctorum, & pauperi porrige manum tuam, ut perficiantur propitiatio, & benedictio tua*: quaſi dicat, inquit Rabanus, *eleemoſyna, quæ datur pauperi eſt datum brachiorum, quia brachiis robuſtis & liberalibus confertur; eadem eſt ſacrificium ſanctificationis, quia in honorem Dei erogatur, & dantem ſanctificat, vel ad ſanctitatem diſponit, ideóque vocatur initia ſanctorum, quia initium ſanctitatis & iuſtificationis.* Quibus adde propriè illi convenire, ut propitium reddat Numen, & peccata, eorumque pœnas deleat. Idem inſinuat Salomon Prov. 9. ubi ſic habet: *Anima, quæ benedicit impinguabitur,* cujus enim eſt benedicere niſi Sacerdotis? Sacris effatis ſubſcribit Auguſtinus Hom. 29. ubi, *Sacrificium*, inquit, *Chriſtiani eſt eleëmoſyna in pauperem. hinc enim fit Deus peccatis propitius; niſi autem peccatis Deus fiat propitius, quis remanebit, niſi reus ab iis peccatis, ſine quibus vita iſta non ducitur? mundantur homines per eleëmoſynas.* Sic ipſe. Itaque qui largitur eleëmoſynam eſt Sacerdos; victima eleëmoſyna, altare manus iſtius Sacerdotis, quam ne dubites conſecratam eſſe, Deus eam condidit ut aram, in qua vellet ſibi à divitibus ſacrificari. Deniquc immolatio, eſt ſtipis erogatio. Eſt autem hoc ſacrificium propriè propitiatorium, quia, ejus proprium eſt crimina expiare. Adeò verò Numini jucundum accidit, ut per Sapientem Prov. c. 16. dicat. *Initium viæ bonæ, facere iuſtitiam, accepta eſt autem apud Deum magis, quàm immolare victimas.* Quem locum ſic explicat noſter Salazar, ut nomine juſtitiæ, *Miſericordiam* accipiat his verbis: *Inter reliquas benè vivendi partes, principem locum obtinet miſericordia erga pauperes & egenos, & ipſi Deo gratior accidit, quàm hoſtia, ac victima.* Quod ſatis patet ex eo ejus per Oſeam effato, *Miſericordiam volo, & non ſacrificium.* Oſeæ c. 6. Porrò dum ad piorum manium levamen ejuſmodi victimæ libantur, tum maximè Deus iis paſcitur, ſive quia & ipſi manes Sacerdotes earum ſunt, quippe qui etiam illas offerant, ſive quia & eorum corda ſunt altaria, in quibus offerunt, ac propterea idem miſericors Pater pronius iis ignoſcit.

891. *Eleëmoſyna eſt efficacior jejunio.* Neque tantùm ſacrificiis antiquæ legis eleëmoſyna Numini eſt acceptior, ſed & jejunio potentior ad ſatisfaciendum. Obſervat id de Lugo tractatu de pœnitentia, affirmatque receptum eſſe communi conſenſu Theologorum & ratio adferri poteſt, quòd hæc miſericordiæ, & charitatis actus ſit, illud temperantiæ aut patientiæ, quæ virtus procul dubio charitati primas concedit. Adde fortitudinem exigi ad benefaciendum. Quare Siracides beneficum ac liberalem dicit *manu prævalere.* Qui prævalet manu, inquit, ſervat mandata, quia videlicet beneficentia validum, & heroicum oſtendit dantis animum; & verò talem requirit ad ſuperandum amorem proprium, id eſt tenacitatem, & avaritiam, quâ quiſque propendet, ut ſua retineat. Quapropter cùm & charitatis, & miſericordiæ, & fortitudinis virtus ad ſtipem pauperibus erogandam neceſſaria ſit, non eſt admodum mirandum eleemoſynam ad ſatisfaciendum eſſe efficaciſſimam.

892. *Eleëmoſyna baptiſmus à SS. PP.* Id quod Sancti Patres ſatis exprimunt, cùm eam baptiſmum alterum nuncupant. Audi Ambroſium Serm. 31. & Maximum Epiſcopum ſerm. 2. de eleëmoſynis: *Mundiùs ſanè eleemoſyna quàm puteus detergit maculas, quia putei aqua, tantùm corporis cutem abluit, miſericordiæ autem bonitas animæ interna purificat.* Et ſub finem; *Ita igitur eleëmoſyna extinguit peccata, ſicut aqua baptiſmi gehennæ extinguit incendium. Ergo eleëmoſyna quodammodo animarum aliud eſt lavacrum, ut ſi quis fortè poſt baptiſmum humana fragilitate deliquerit; ſuperſit ei, ut iterum eleemoſynis emundetur; ſicut ait Dominus, Date eleemoſynã, & ecce omnia munda ſunt vobis.* Audi & Leonem magnum Serm. 2. de Collectis, *ſcientes præter illud regenerationis lavacrum, in quo univerſorum abluta ſunt maculæ peccatorum, hoc remedium infirmitati humanæ divinitus eſſe donatum, ut ſi quid culparum in hac terrena habitatione contrahitur, eleemoſynis deleatur. Eleemoſynæ enim opera charitatis ſunt, & ſcimus quod charitas operit multitudinem peccatorum.* Ita Leo.

893. *Et potior Baptiſmo.* Quin etiam Ambroſius loco præcitato, eleëmoſynam Baptiſmo aliquo reſpectu præfert. *Salva fide dixerim*, inquit, *indulgentior eſt eleëmoſyna, quàm lavacrum; lavacrum enim ſemel datur, & ſemel veniam pollicetur, eleëmoſynam autem quoties feceris, toties veniam promereris. Hi ergo duo miſericordiarum fontes ſunt, qui & vitam tribuunt, & peccata condonant: Qui utrumque cuſtodierit, Regni cœleſtis honore ditabitur. Qui autem maculato fonte uno ad miſericordiæ ſe fluenta contulerit, & ipſe miſericordiam conſequetur.* Mitto Hieronymum, aliosque Patres idem ſentientes, & concludo eleëmoſynam, etiam ad pios manes liberandos cæteris paribus jejunio potentiorem, certè quidem perquàm efficacem eſſe. Quare à permultis defunctorum Amatoribus in eorum gratiam frequentatur. De quibus jam dicendum.

ARTICULUS II.

De fundationibus in gratiam piorum manium.

§. 1.

An præſtet totam eleëmoſynam ſtatim egentibus elargiri in gratias defunctorum, quàm ex ea Xenodochium, aut orphanotrophium fundare, aliterque in cenſum dare ad uſum pauperum?

894. *Si certa anima adeſſe velis totum ſtatim diſtribue.* VTILIS eſt ea quæſtio, & inſtituto meo accommodata; pendet enim ex illius deciſione magnum piorum manium emolumentum. Eſt autem ad eam decidendam opus diſtinctione. Etenim vel largitor eleëmoſynæ fertur ad eam largiendam ſtudio certam aliquam animam adjuvandi, vel toti Purgatorio in commune auxiliandi. Si prius poſueris, aio præſtare ſtipem ſimul ac ſtatim totam in manus pauperum diſtribuere, quàm eam in penſionem annuam dare, ſive ad Xenodochium, ſive ad orphanotrophium, ſive ad aliud pauperum receptaculum. Nam cùm ſimul ac ſtatim egentibus totam ſtipem largitis, & dominium pecuniæ, & uſum ejus totius illis tradis, atque adeò pluribus egentibus eam tribuis, vel certè eos, quibus tribuis, grati animi vinculo ad plures & ferventiores preces obligas. Et conſequenter anima illa plus ſubſidii ex tuâ ſtipe accipit, quàm ſi eam in annuam penſionem occupares: quando quidem eo pacto dominium quidem totum pecuniæ, ſed non uſus ejus totius, at quinta dumtaxat, ſextave portio in manus pauperum venit, idque poſt anni curriculum, quod ah! nimis longum eſt in igne iſto, ſummaque triſtitia verſantibus.

895. *Si toti purgatorio, da in cenſum.* Sin autem toti Purgatorio, ſive animabus in commune, ſubſidium ac ſolatium ferre deſideras, exiſtimo ſatius eſſe ex tuâ pecuniâ creare redditum annuum, aut xenodochium, aliudve pauperum domicilium condere. Cauſa eſt, quòd ea hypotheſi ereſcit fructus pecuniæ, atque in perpetuum porrigitur, ex eaque quidam fundus exiſtit, unde animæ perenniter adjuventur.

896. *Tibi providè ante mortem.* Quare ſi quis animæ ſuæ, vel alterius benè vult, ſimul, ac ſtatim à morte, vel potiùs ante mortem totam ſuam ſtipem diſtribui curet. Ac prius quidem propter rationem allatam: poſterius verò propterea quòd longè difficilius ſit, tem tuam, dum adhuc ea indigere potes, largiri, quàm ejus largitionem in tempus mortem ſecuturum differre; quando non tam tu pecuniam, quàm ipſa te relinquet. Adde eleëmoſynam, aliaque opera pia dum poſt obitum perficiuntur, nullam mortuo novam ſatisfactionem addere; quòd eo tempore donator non ſit in eo ſtatu, quo poſſit ſatisfacere. Quatenus igitur ab ipſo manare cenſentur, pro eo facere ſatis nequeunt. Conceſſerim tamen cum Lugone prodeſſe illi poſſe impetrando, quia pauperes, aliique eleemoſynæ participes ejus gratiâ preces fundent. Addit idem Author ipſamet opera, & ſubſidium pauperibus exhibitum multùm valere ad movendam Numinis clementiam, ut animæ defuncti miſereatur, precesque pro eo fuſas pronus admittat. Quod poſterius dubitanter ſanè pronunciem: Quoniam opus externum, prout omninò præciſum ab opere interno voluntatis, uti nihil libertatis, ita nihil laudis ſortiri poteſt: quid igitur habet, cur valeat ad miſericordiam Numinis provocandam? quid ad extremam calamitatem depellendam?

897. *Non refert an e... tor ſit in gratia.* Libentiùs itaque iero in alteram ejus ſententiam, parum admodum referre ſive hæres ſit in gratia, ſive non, quando largitur legatam à defuncto eleëmoſynam; cùm nomine ſuo illam non largiatur, ſitque velut merum inſtrumentum, per quod à defuncto eleëmoſyna ad egentes pervenit. Illud in dandâ pauperibus ſtipe ſingulariter obſervandum duxerim, bonos potiſſimùm eâ eſſe impertiendos, quod iidem & promptiores ſunt ad precandum pro piis man-

bus, quorum liberalitate juvantur, & ad impetrandum potentiores.

898. *Quid in dubio an teſtator ſibi an alteri providere voluerit.* Cæterùm, ut ad propoſitum revertar, in dubio an teſtator per ſtipem datam, animæ ſuæ, an alienæ proſpicere voluerit, cenſendum ſibi voluiſſe proſpicere, quia charitas à ſe incipit. Dirimetur autem lis omnis, ac dubitatio, deſtinato ſibi bono ſuffragiorum numero, aliquam pecuniæ vim piis manibus indiſtinctè largiatur. Atque ea demum in cenſum annuum poterit converti. Quod quidem peritorum arbitrio etiamtum fieri licitum erit, dum eleëmoſyna largior pauperibus certi alicujus loci incolis definitè deſtinata erit, quos, ſi eâ totâ ſtatim fruantur, conſtat inutiliter, aut malè conſumpturos; ſecus ſi paulatim eis diſtribuatur. Et tunc enim res defuncti agetur, quatenus ejus gratiâ prodigalitas illa vitabitur, & eleëmoſyna prudenter utiliterque diſpenſabitur.

§ 2.

Exempla fundationum.

899. *Carolus Magnus.* ETſi nihil frequentius, luculentiusque cœnobiis, xenodochiis, noſocomiis, orphanotrophiis, parthenonibus, aliiſque piis domibus ad pauperum, ſeu religioſorum, ſeu ſæcularium alimoniam, atque ad ſalutem inſtituentium, aliorumque piorum manium opem conditis: tamen inſtituti mei ratio poſtulat, ut aliqua ex iis depromam, quæ maximè ad levamen aliorum erecta fuêre. Prodeat itaque imprimis Carolus Magnus, etiam in hoc genere pietatis ſuo nomine dignus. Cùm enim triginta Chriſtianorum millia unà cum Rothardo ab exercitu hoſtili circa Cæſarauguſtam interempta cognoviſſet, duodecim auri talentorum millia, veſteſque, ac cibaria in pauperes pro piis eorum manibus diſtribui curavit, deinde ſolum omne, ac ditionem circa oppidum Plevinienſe Canonicis Regularibus, quos ipſe jam inſtauraverat, addixit, eâ lege, ut pro eodem Rhotardo anniverſarium agerent, ut bona proventuum pars in egenos conferretur, ut triginta Pſalteria, totidemque Sacrificia, perſolverentur. Quin etiam pro iiſdem idem ipſe ad S. Dionyſium ardentiſſimas preces Deo obtulit, atque ut ſuas alii adjungerent, vectigalia iis aſſignavit. Eademque opera pios illos defunctos fecit in æternum ſibi vectigales.

900. *Alia conſertim.* Non abſimile conſilium fuit Donaldi Regis Lumacenſis in Hibernia. Hic enim monaſterium S. Crucis Diœceſis Caſſerienſis in eodem regno conſtruxit, ac redditibus inſtruxit circa annum 1169. Cujus donationem confirmavit Joannes Comes Morotoniæ, ac poſtea Rex Angliæ, hiſce inſtrumenti verbis. *Pro ſalute animæ meæ, & meorum anteceſſorum, & ſucceſſorum meorum, pro animabus militum meorum, qui hic iacent* &c. Alphonſus quoque Hiſpaniæ Imperator, ut ſcribit Gaſpar Jongelinus, Meirenſe in Gallecia cœnobium conſtruxit, ac locupletavit circa ſalutis annum 1443. Abbate D. Vitali S. Bernardi diſcipulo. Inſtrumenti verba ſunt. *Ego Alphonſus Imperator Hiſpaniæ unà cum uxore mea Imperatrice D. Rica, & cùm filiis meis Sanctio, & Fernando Regibus, pro amore Dei, & animabus parentum meorum, & pro peccatorum meorum remiſſione, facio Chartam donationis monaſterio B. Mariæ de Meira, & vobis Domino Abbati* &c. Ottocarus etiam Bohemiæ Rex cœnobium à ſpinea Chriſti coronâ dictum, anno 1263. exſtruxit ad honorem B. Mariæ. Verba inſtrumenti ſic habent. *Conſtruere decrevimus pro animæ noſtræ, ac progenitorum remedio, ac ſalute*, &c. Idem eodem pacto fecêre S. Leopoldus Marchio Auſtriæ, Alphonſus Princeps Luſitaniæ: idem plerique omnes, qui monaſteria à ſe exſtructa redditibus inſtruxere. Hoc inſigne: quod Philippus Bonus Flandriæ Comes, hac inter cæteras lege pacem cum Carolo ſexto Galliarum Rege anno 1435. ſancivit, ut pro animâ parentis ſui (qui parens Joannes Intrepidus vocabatur, fueratque Delphino Franciæ jubente, ſpectanteque, à ſicariis interemptus) in Monſtreano oppido, in templo ejuſdem oppidi, capellania, ut aiunt, expenſis Gallicis fundaretur cum obligatione ad perpetuam Miſſam *de Requiem*, quam Philippus ipſe, cui vellet, conferre poſſet. Deinde ut circa idem oppidum cœnobium Carthuſianorum exſtrueretur, ubi Prior, ac Religioſi duodecim alerentur, ad preces pro animâ defuncti, Deo continenter fundendas. Item ut in ponte, ubi erat occiſus, Crux erigeretur. Præterea ut Divione in Carthuſiæ templo, ubi Joannes ſepultus, Miſſa ſolemnis *de Requiem* ad magnam aram facienda in perpetuum fundaretur, & ita rectè pacem ſibi dulcem fore non credidit, niſi patris manibus pacem procuraſſet.

Ad extremum produco novum, & auditu jucundum fundationis genus à Clericis Regularibus, qui in Italia frequentes ſunt, piè excogitatum. Horum enim inventum eſt, loquor verbis noſtri Joannis Rho lib. 1. c. 4. exemplo, 1. Montem, quod mortuo- 901. *Novum genus fundationis in Italia.*

 rum

» rum ærarium dici poteſt, conſtituere, tam » magnâ laude pietatis, quàm multa in egen- » tes animas ex illo bona redundant. Cùm » enim pauperum illa æraria, quæ montes » pietatis appellamus, in magnâ ſint famâ, » cur non immortalem hîc mereatur, ex quo » ſuffragiorum, ut Eccleſiæ loqui placuit, ve- » luti aquarum arcanis flammis extinguendis » derivantur perennitates; leviſſimâ enim » ſtipe, quam pro ſe quiſque deſtinato con- » fert, ea ſacrificiorum multitudo procura- » tur, ut morientibus infinita propemodum » ſuffragia comparentur: Iidem augendæ » huic pietati ſecundas quaſque ferias ha- » bent, propoſitâ palam diviniſſimâ Euchari- » ſtiâ, brevique ad confluentes ſermone, » quam exercitationem, ut eſſet magis fru- » ctifera, ſummi Pontificis indulgentiâ or- » nandam cenſuerunt.

In Belgio. Quam pietatis artem noſtri in Gallo-belgica imitati, ut de cæteris urbibus taceam, Inſulis quatuor in parœciis gazophylacia poſuere, ad ſtipendium Miſſarum pro egenis in iſtâ civitate mortuis faciendarum: eo ſucceſſu ut in D. Stephani ſubinde unicum per menſem viginti floreni in gazophylacium conjiciantur: aliàs ut plurimum decem; aut duodecim, aut octodecim. Unde non mediocris ſacrificiorum numerus ad altare Privilegiatum ſingulis annis in ſolatium pauperum vitâ functorum impenditur. Locus hic quoque fuiſſet de Anthea Lucenſi fæmina in pios manes benigniſſima dicere, quippe quæ pauperum hoſpitales domos, ac Virginum Collegia iis expiandis ex conquiſita undique ſtipe ædificarit, ſed rem aliàs expoſui, nec volo actum agere. Et verò hæc excitando ad hujuſmodi ærarii inventionem pio Lectori ſufficiunt.

ARTICULUS III.

De aliis eleëmoſynis.

902. *Mariæ Van Lille pia induſtria.* EXCELLUIT in hoc genere pietatis in pios manes exhibitæ Maria Van Lille, Herentaliæ, quod oppidum eſt Antuerpienſis diœceſis, Beguina. Hæc enim cœtum inſtituit Beguinarum, quæ præcipuo illos juvandi ſtudio, quidquid operis factitarent, in uſum pauperum primùm, tum in levamen Purgatorii conferebant. Itaque coemptam ab ipſa lanam certatim nere, ex eâ pannos texi curare, eos divendere, pretium ex iis confectum egentibus largiri, aut ipſos in eorum veſtes aptare ſolemne illis fuit. Qui ſanctus mos, ne cum Mariâ periret, effecit ipſa quà hortamentis, quà providentiâ ſingulari, ut ab ipſius obitu continuaretur. Utinam ad alias pias fœminas extendatur! Quàm multas cœleſtium veſtium textrices habebimus.

Diſcimus quoque ex S. Birgittæ revelationibus non unam artem ſtipis in pios manes cum præcipuo fructu diſtribuendæ. 903. *Eligendũ genus eleë-moſynæ quod vitiis defuncti repugnet.* nam præter diverſa Miſſarum genera, quæ fieri pro animâ Ulphonis conjugis ſui juſſit, ipſe ei ſpectandum ſe objiciens, rogavit, ut argenteam ſupellectilem, equoſque ipſos, quibus immodicè delectatus fuerat, in expiationem ejus voluptatis, pauperum in uſus divenderet. Item ut calices pauperibus templis ad ſacrificii uſum confici curaret: hoc enim eleëmoſynæ genus Numini eſſe antiquiſſimum. Extat etiam hæc Angeli ibidem ad ipſam allocutio de particulari juvandi quamdam viri nobilis animam induſtria. Sicut, inquit Angelus, tu » audiſti, quod anima illius clamavit quin- » quies væ; ideò dico quinque conſolatoria » ſibi. Primùm væ fuit, quod Deum modi- » cum dilexit, ideò ut ab iſto liberetur, den- » tur pro ejus anima triginta calices, in qui- » bus Sanguis Dei offeratur, & ipſe Deus » magis honoretur. Secundùm væ fuit, » quod non timuit Deum, ideò pro iſto ab- » ſolvendo eligantur triginta Sacerdotes de- » voti judicio hominum, quorum quilibet » dicat triginta Miſſas, quando poſſunt, no- » vem de Martyribus, novem de Confeſſo- » ribus, novem de omnibus Sanctis, viginti » octo de Angelis, viginti novem de S. Ma- » ria: trigeſimam de S. Trinitate, & omnes » intentè orent pro animâ iſtius, ut ira Dei » mitigetur, & juſtitia ejus ad miſericordiam » flectatur. Tertium væ fuit pro ſuperbia » ejus, & cupiditate; pro iſto abolendo reci- » piantur triginta pauperes, quorum pedes » laventur cum humilitate, & dentur eis ci- » batia, & pecunia, veſteſque quibus conſo- » lentur, quorum quilibet, tam qui lavat, » quàm qui lavantur, rogent Deum humili- » ter, ut propter humilitatem ſuam, & ama- » ram paſſionem ſuam, dimittat animæ iſtius » cupiditatem, & ſuperbiam, quam commi- » ſit. Quartum væ fuit ſuperbia carnis ſuæ: » ideò quicumque daret unam virginem in » monaſterium, & unam viduam ſimiliter, » unamque puellam in conjugium, verùm » dando cum eis tantum de bonis, unde ſuf- » ficienter ad victum, & veſtitum ſubſiſtant, » tunc peccatum animæ iſtius, quod in carne » commiſerat, dimittet Deus, quia hæ ſunt » tres vitæ, quas Deus in mundo ſtare juſſit, » & elegit. Hæc Angelus Revel. S. Birg. » l. 4. c. 9. Ex quibus, & ex proximè ſuperioribus, intelligimus, id genus eleëmoſynæ efficax eſſe ad animarum expiationem, quod earum noxis aliquatenus repugnat, id quod

quod & alibi apud ipſam Birgittam, ſignificatur: ut & hic ratum ſit contraria contrariis curari.

904. *Alere Sacerdotes in defunctorum ſolatium.* Inſignem aliam artem eoſdem manes adjuvandi exemplo ſuo docuit Andreas Simonis è Soc. Jesu Laicus. Hic enim, ut narrat Joannes Rho de charitate in defunctos exemplo noſtrorum quinto, propriis erga pios manes officiis cùm ſibi non ſatiſfaceret, quamquam dives alioqui bonorum operum, omnia in illos conferret, Sacerdotes pluſculos pauperes alebat, quorum ſacrificiis plures juvaret. Id ut conficere poſſet, emendicare non dubitabat. Cùm enim in Domo probationis ad D. Andreæ in Urbe janitorem ageret, floſculos diligentiſſimè educabat, quos eleganter evinctos in faſciculos adeuntibus principibus viris, & Cardinalibus gratâ quadam & religioſa ſimplicitate offerebat, ut Sacerdotibus alendis ſtipem auferret, nec illi cunctanter dabant, conſcii operis atque pietatis. Itaque bonus ſenex caducis ac brevis ævi floſculis hortulum ſpolians, honeſtiſſimo commercio cœlum æternis floribus conſerebat. Et effloruit magnis gaudiis deſtinata homini fælicitas. nam emarceſcente jam vitâ circumſtitêre illam agmina beatarum mentium, & priuſquam hinc abiret auram afflarunt æternam.

905. *Mittere ſcedulas mortis indices.* Celebris eſt per univerſum Belgium, ac piiſſima conſuetudo, ſcedulis vel ſcriptis, vel excuſis nunciandi Religioſorum, ac Religioſarum mortem. Cùm primùm accidit, mittuntur illæ latè per urbium, ac pagorum adjacentium, aut etiam remotiora Cœnobia, & vel in capitulo, ubi id moris eſt, leguntur, recitaturque communiter pſalmus De profundis; vel aliàs in ſacrario, ubi ſe Sacerdotes ad ſacrificium amiciunt, collocantur, ut oculos, animoſque eorum, qui ſacris operaturi, vel ſervituri ſunt, feriant, excitentque ad mortuorum in ſacrificio ſolatium procurandum. Qui mos digniſſimus certè eſt, qui ubique Gentium catholicarum vigeat, præſertim apud eos qui de aliis docendo, concinnando, expiando benè ſolent variis in locis mereri.

906. *Varia genera ſpiritualium eleemoſ.* Sunt & aliæ pietatis artes colligendis noſtris egentibus ſtipem. Scio qui donatitiâ pecuniâ in cantilenas gallicas ad ciendam in eos miſericordiam compoſitas, per ſacra profanaque gynæcæa gratis diſtribuerunt. Scio qui grandiores chartas variis ad eamdem excitandam ſtimulis impreſſas ad ſacrarum ædium, ſeu civicarum, ſeu ruſticanarum valvas interiores, ad oſtia, vel parietes domiciliorum, ad januas cœnobiorum appendendas emerêre, & gratis magno numero, diſpertiêre. Scio qui laminas imaginem Purgatorii, ſacræque ſynaxeos præferentes incîdi curavêre, & aliquot iconum millia ex eâ expreſſarum per varias, variarumque civitatum domos, ac præcipue per officinas, ac tabernas, ſcholasq; publicè affixêre, ad eorumdem piorum manium memoriam refricandam. Novimus & qui ſupplices ſcedulas ad publicos poſtes civitatum collocavêre, ut civium preces pro mortuis ad Valencenas obſeſſas patriæ hujus militibus exorarent. Novimus & qui Miſſas publicas ac ſolemnes iiſdem collatitiâ pecuniâ procuravêre, quam ab incolis certarum civitatis curiarum mendicaverant. Et ecce nunc Bruxellis ſcribitur, ſolemnes exequias anno 1659. in gratiam militum poſtremis in bellis Belgii vitâ functorum in templo Soc. Jesu celebrati cœptas, hoc ipſo anno 1661. opera R. P. Freſnedæ, qui opus cœpit, longè ampliori apparatu, concurſu ac pietate 6. Novembris die, qui in Dominicam incidebat, celebratas eſſe, uſque adeò, ut tridui ſpatio in eodem templo ad quatuordecim millia factis epulis refecti ſint, invitante ſcilicet indulgentiâ Pontificiâ, ac plenariâ, cum facultate è Purgatorio animam liberandi, utrâque per excellentiſſimum D. Marchionem de Caracena Belgii Gubernatorem impetratâ: qui & pompam ſua ac nobilium ſibi adſtantium catervâ tertio die ornavit: Quin eodem die Reverendiſſimus D. Archiepiſcopus Mechlinienſis ad aram fecit, & idem Freſneda de piis manibus egregiè ut ſolet, hiſpanicè dixit. Inſuper eodem triduo variis in templis ejuſdem Patris operâ facta ſunt quingenta ſacrificia, & jam perpetuus cenſus in anniverſariam hujuſmodi celebritatem procuratus eſt plaudente cœlo & Purgatorio.

Denique audi puellarum Inſulentium non puerile factum. Nuper anno 1656. tempore obſidionis Valencenenſis, dum civitas Inſulenſis inſtituendis pro liberandâ urbe precibus tota conſpirat, puerilis ætas non defuit. In plateâ vulgo Ægrotorum coram ædibus cujuſdam mercatoris, puellulæ ſeptem, octo, aut decem annorum, excitato oratoriolo Litanias decantabant, præcinente ſtudioſo paupere figuriſta. Earum aliqua à tranſeuntibus ſtipem emendicabat ad ſubſidium militum in obſidione vitâ functorum. Forte illac tranſiit urbi Præfectus, qui rogatus ſtipem, pataconem in ſcutellam injecit. Finitis precibus inita cõſultatio quid eâ pecunia fieret, placuitque omnibus Sacra pro militibus defunctis faciẽda curare, unique è maioribus ea cura demandata eſt. posterâ die, aliiſque ſequentibus ſex pro defunctis militibus apud Religioſas 907. *Puellarum ars.*

 D. Fran-

D. Franciſci, quas pauperes Clariſſas vocant, fieri juſſit, quibus puellulæ interfuerunt, & cereos quatuor coram variis B. V. iconibus accenderunt: quos non dubium etiam piis manibus illuxiſſe.

908. *Omnes ſuas dare ſatisfactiones.* Ad extremum nobiliſſimum, liberaliſſimumque eleëmoſynæ genus eſt, piis manibus ſuas omnes ſatisfactiones addicere. De quo diximus quidem ſuperiùs non uno loco: ſed in auctarium recentiſſimum hic ejus liberalitatis exemplum damus ex litteris annuis Coll. Monaſterienſis in Weſtphalia anni 1656. ubi ſic ſcribitur. Ereptus nobis eſt R. P. Joannes Fabritius. Inter hujus pias exercitationes, animarũ è flammis piacularibus eripiendarum inſigne ſtudium eminebat: cujus tria hæc dedit documenta. Primùm non ipſe modò, quoties licuiſſet, attratus operabatur ſacris: ſed pluribus etiam, idem ut agerent, perſuadebat: quin & ſuperiorum conſenſu diem unum ab univerſis Collegii Patribus obtinuerat, quo pariter omnes pro vitâ functis funebri apparatu litarent. Dein ad eius cubiculi fores auditi noctu quandoque pulſus, quos animarum opem à ſe flagitantium fuiſſe confeſſus eſt. Ad extremum conferenda ſibi à morte per totam Societatem ſuffragia aliis defunctis legavit. Demum cùm ſe viſitandis peſte infectis devoviſſet, & ipſe eâ extinctus eſt: nempe, ut in patrium cœlum ſequeretur, quos eò præmiſerat.

APPENDIX.

Debitorum ſolutio, piis manibus utilis.

909. *Explicatur.* PRotulimus ſuperiùs binas Eminentiſſimi Cardinalis Lugo rationes, cur mora diſſolvendi nomina defunctorum iis obeſſe naturâ ſuâ poſſit. Prior, quia iis non diſſolutis Deus non tam propenſè audiat pia pro defunctis vota, propterea quòd interea eorum causâ creditores patiantur. Poſterior, quòd æquum ſit, ut quamdiu parti læſæ non fit ſatis, reus & graviùs & diutiùs puniatur. licet autem vis earum rationum infringi poſſit, ac nos ſuperiùs infringere conati ſimus; tamen illius ſententiæ probabilitas non propterea perit, imò hiſtoriis jam promendis confirmatur.

910. *Eques mortuus vult debita ſua ſolvi.* Primùm ex Cantipratano profero, qui l. 2. c. 55. ita ſcribit. Huius rei exempla ſunt plurima, quorum unum familiariſſimum novi. narrante enim fratre Ordinis Prædicatorum his verbis audivi. Pater, ait, meus contra commilitonem ſuum divitem, & potentem inimicitias exercens fabrum habuit in vicinia, qui equos ſuos, & eorum, qui ſecum erant, multo tempore ſufferrabat (dicere voluit, ſoleas ferreas equis induebat) poſt hæc faber cecidit in languorem, & expenſas per oblivionem, aut incuriam nullus ſolvit. Mortuus eſt autem poſt annos ferè triginta pater meus, & apparuit manifeſtè per diem cuidam fideliſſimo ſervo ſuo, gerens in manibus flammantia ferramẽta equorum; dicens, Dicas uxori meæ, ut ſolvat tali homini tale Debitum, quo ſic vexor: poſt hoc non multi dies effluxerant, cùm ecce ſervus ille cum amatiſſimis lacrymis venit ad me, & quid vidiſſet expoſuit. Collacrymans itaque ſervo, ambo ad matrem ingredimur, audit illa quid factum ſit, addit & lacrymas, acceſſit ad fabrum diutina tabe penè jam conſumptum; quærit ſi pater meus moriens ei in aliquo tenebatur, tunc ille cum lacrymis ſuſpirans dixit, heu cariſſima Domina! etiam, ferè in marchâ una; ſed affectus longo tædio in monendo, poſtmodum incidi in magnum languorem, & ſic ſilui uſque modo; nec mora mater ſolvit pauperi integrum debitum, & mox ſoluto iſto cum aliis debitis multis, ut mihi ſecretò narravit, ei pater meus in hunc modum apparuit. Videbatur ei videre illum in balneo à ſummo capitis uſque ad ima pedum quaſi reſte longâ totaliter involutum, cui ille dixit, apprehende funem, & ſolve me: mox illa funis initium accipiens paulatim ligatum exſolvit, & ſtatim ei congratulans, & gratias agens, ſic, inquit, prius fueram obligatus in pœna quoad uſque ſolveres, quo tenebar. Ita Cantipratanus.

911. *Defunctus ipſe reſtituit.* Anno 1638. feb. 4. deceſſit in Hiſpaniâ P. Auguſtinus de Eſpinoſa, dictus *pænitens* ab aſperitate vitæ, hujus pietas in pios manes ex precibus, ſacrificiis, graviſſimiſque pœnis eorum gratiâ ſuſceptis luculenter emicuit. Quare illis ſubinde concedebat Deus, ut ipſimet ſenſibilem in modum illi ſeſe commendarent. Inter cæteros quiſpiam ſpectabilem illi ſe objiciens, quæſivit, an ab eo agnoſceretur. Affirmavit utique ſe paucis ante diebus exomologeſim ejus excepiſſe, cui non diu ſuperſtes fuerit. Ita habet, ait defunctus; *Porrò huc ad te veni, ut Deum mihi propities, ſimulque aliqua exequare ad meam liberationem neceſſaria. Quare rogo te, ut me tantiſper comitere.* Auguſtinus ad hæc, *Atqui*, ait, *facultate Præſidis mei opus eſt, ut deſiderio tuo obſequar, præſtolare hic in cubiculo, dum redeam.* It ergo Auguſtinus, & principio quidem reluctantem reperit Præſidem, tum obtinet, ut ſolus comitetur.

Interea

Interea Rector domi preces noſtris à ſomno excitatis indicit ante Venerabile Sacramentum palam expoſitum ; tum defunctum ſequitur Auguſtinus in ſilentio. Cùm perventum eſt ad pontem quemdam, iuſſit defunctus Auguſtinum exſpectare, donec regrederetur, ac paulò poſt cum marſupio nummis gravi, quod manu tenebat, *Explica*, ait, *pallium, mi Pater, & huius pecuniæ partem defer, ego reliquum perferam.* Atque eo dicto factoque taciti domum remeant. Ubi in conclave Auguſtini venêre, ſcedulam extrahit, atque Auguſtino præbens, *Ex hac*, ait defunctus, *cui, & quanta pecunia reſtituenda ſit, aliáque ad levamen meum ſpectantia diſce, reliquum pecuniæ vult Deus tuo arbitrio diſtribui*: ac tum evanuit. Porrò rem totam cum Præſidi aperuiſſet Auguſtinus, ac deinde mandata expleſſet, rediit poſt octiduum defunctus, actiſque gratiis, iſtius beneficii gratam æternamque memoriam adpromiſit. Nietenbergius in vitis iſtius Soc.

912. *Defunctus* Anno 1620. ad Superos migravit B. Agatha de Cruce, Seraphici Ordinis Tertiana. Ad hanc, quippe pietate in defunctos celebrem, venit mater adoleſcentis nobilis, militiæ mortui, cùm factis Eccleſiæ myſteriis eſſet communitus, cumque Agathæ vehementer commendavit. Illa igitur in preces ſe dare, voluntarias pœnas ſuſcipere, denique libertatem adoleſcentis ſeriò curare. Dum hæc fiunt, nocte quadam precibus pro eo fundendis intentæ ſe obiicit adoleſcens, cùmque ſe eſſe aſſerit, pro quo oraret, & cùm tantâ charitate ſit, petere ſeſe ut matri ſuæ hæc ſignificaret. Primum, detineri in carcere Purgatorio: Alterum, ephœbum quemdam ſua causâ in prœlio interemptum eodem claudi: Tertium, debere ſe adhuc his & illis certum pecuniæ numerum. Quartum, preces, ac ſacrificia, ſtipemque pro utriſque exaugenda eſſe. Nihil horum non gnaviter explevit Agatha. Ac tum demum defunctus gloria inclytus ei ſe videndum præbens gratias quàm potuit maximas rependit. Joannes de Rechac, in vita eiuſdem Agathæ. *debita ſuum indicat.*

CAPUT QUARTUM.

Quantum piis manibus proſit oratio.

HOc eſt præcipuum, & libri hujus, & totius fermè tractatus, caput, diſcutere, quæ ſit, orationis virtus ad levamen piorum manium, Quam quidem antea tetigimus: ſed impræſentiarum, quia proprius locus eſt, latiùs explicare habemus, ut celeberrimum hoc ſuffragiorum genus pro dignitate, ac varietate ſua pertractetur. Si quidem ad orationem vel ſpectant, vel referuntur ſacrificia, Synaxes quà conſuetæ, quà proprio nomine Generales, preces item ſimplices ſeu publicæ, ſeu privatæ, nec non ſacræ peregrinationes, ſodalitates, & ejuſmodi; quæ omnia hoc capite Deo benè fortunante concludemus. De quibus quia rectè ſine ejuſdem Numinis ope diſſerere non valemus, principio illud oramus, ut de oratione pro defunctis ſumendâ opportunè ad motum animorum, ſolatiumque piorum manium diſputemus.

ARTICULUS I.

Diſſeritur generatim de orationis ad opem defunctis ferendam efficacitate.

§. I.

Theologorum ſuper ea ſenſus.

DUPLICEM orationi virtutem tribuunt Theologi. Prior eſt impetrandi, quod petit: poſterior ſatisfaciendi. Prior ei competit ex ipſius naturâ; quà enim petitio eſt, ad obtinendum, quod poſtulatur apta eſt, cùm deceat eũ, à quo quid poſtulatur, niſi quo avaritiæ, aut aſperitatis vitio laboret, id quod poſtulatur concedere. Huc accedit Chriſti promiſſio, non paucis, quæ miſſa facio, locis, quæ ſecuram voti ſui reddit orationem, ſi modo condi- 913. *Impetrandi vis convenit orationi.*

conditionibus neceſſariis inſtructa ſit; cùm promiſſioni divinæ nulla fraus, aut error ſubeſſe poſſit.

914. *Propriè.* Eſt autem hæc impetrandi facultas ita propria orationi, ut aliis virtutum operibus non conveniat, niſi quatenus eam habent ſibi conjunctam. Quòd igitur Sancti Patres pronunciant, eleëmoſyna ac jeiunio tanquam alis binis orationem ſublevari, id ita intellige, quòd hæc diſponant hominem, vel ut attentiùs oret, repreſsâ ſcilicet vagandi libertate mentis, quippe per auxilia gratiæ, quæ ipſa promerentur: vel ut faciliùs exaudiatur, nempe ob gratiam ſanctificantem piis operibus cumulatam. De quo vide Suarium de oratione l. 1. c. 4.

915. *Quid oratio impetret defunctis.* Portò quæ pro piis manibus oratio habetur; impetrat primùm, ut Cœlites pro iis Deum precentur, tum ut mortalium ſatiſfactiones iiſdem destinatæ à Deo admittantur, ſi quidem, quod poſtmodum videbimus, poſſunt pro illis non admitti, quibus ſigillatim deſtinatæ ſunt. Deinde obtinet, ut in mentem pluribus veniat, ſitque cordi iiſdem Numen quà precibus, quà piis operibus propitium reddere. Adhæc impetrare eadem poteſt, ut piorum manium libertas acceleretur, eâ ſaltem lege, ut diuturnitas pœnarum intenſione compenſetur. Addit Suarius dubitanter, in orationis quoque poteſtate poſitum eſſe obtinere, ut Cælitum ſatisfactiones iis reliquæ, nequedum ulli applicatæ, illis, quos commendamus, nominatim applicentur. Quæ ſententia pia quidem eſt, graves tamen patitur difficultates. Inter cæteras iſtam, quòd ſi liceret ſatisfactiones, quæ mihi ſuperfluæ fuerunt, poſtmodum mihimet ipſi, vel alteri applicare, liceret certè iam ſatiſfacere pro culpis futuris; quod abſurdum eſt, cùm ſatisfactio debitum pœnæ, atque adeò culpam ſupponat. Cæterùm vel ex his ſatis paret, non ſine piorum manium iniuriâ deſtinari aliis fructum impetrationis, quando totus vel Miſſæ, vel precum, vel piorum operum fructus iis debetur: Cùm id aliud non ſit, quàm *rapinam facere in holocauſto.*

916. *An remiſſio pœnæ proximè impetretur.* Maximè ſi pœnarum luſtralium remiſſio proximè impetrari poſſit, quod quidem non ſemel, nec cum paucis aſſeruimus: tamen negat Suarius. *Nam per ſe expedit,* ait, *ut delicta non maneant impunita: atque opera Dei illuſtriora ſunt, quò exactiùs in eis iuſtitia & miſericordia ſervantur; magis autem ſervatur iuſtitia, ſi hæc remiſſio ſemper fiat per modum ſolutionis. Et in hoc etiam magis relucet miſericordia, quòd auxilium detur ad ſolutionem per ſe, vel per alios faciendam: & maximè, quando ſit per alios, non ſolum ſit beneficium, & miſericordia iis, pro quibus ſolutio ſit, ſed etiam ëis, qui ad eam exhibendam excitantur. nam & ipſi proficiunt, & alios iuvant. Atque hoc modo quæ pro defunctis ſit, exauditur.* Hactenus ille de Purg. diſp. 48 ſect. 5.

Sed reſpondetur, neque tum, cùm pœnæ remiſſio proximè impetratur, delicta manere impunita; quandoquidem pro pœnâ iis debita ſatisfactiones Chriſti applicentur: quemadmodum per ſacramenta, aut ſacrificia: in quo ipſo iuſtitiæ divinæ fit ſatis. Et ipſa quoque miſericordia in tali remiſſione magis relucet, quia & ad eiuſmodi impetrationem auxilium cœleſte ipſa confert, & gratis donat pœnarum piis manibus ſolvendarum veniam, & orationis velut vehiculo orantes promovet ad Chriſtianam perfectionem. His adde varias rationes alibi per occaſionem ſparſas. Cùm enim ab homine veniam pœnæ proximè impetrare poſſimus, cur non à Deo? Certè confeſſarius confitenti imponere poteſt orationem pro defunctis, reſervata ipſi ſuæ orationis ſatisfactione, unde continuò intelligitur ſolum impetrationis fructum ad defunctos pervenire, eoſque levare. Denique rogat Eccleſia *clementiam divinam, ut intercedente Beata Virgine cum omnibus Sanctis, propinquos, ac fratres noſtros qui ex hoc ſæculo tranſierunt ad æternæ beatitudinis conſortium pervenire concedat.* Igitur illorum precibus, atque adeò impetratione ſola purgantes pœnæ levari poſſunt, & cœlum mortuis obtineri. Id enim proximè ac diſertè petit Eccleſia: non verò ut illarum virtute precum ad levamen eorum mortales excitentur. 917. *Affirmatur.*

Verumtamen certius eſt, magiſque receptum, orationem virtute ſatisfaciendi cæteris communi non parum pios manes ſublevare. 918. *Oratio ſatisfacit.* Etenim imprimis fide divinâ certum eſt, illam ut meriti, ita & ſatisfactionis efficacem eſſe. Et ratio prioris eſt, quòd actio ſit ex naturâ ſuâ honeſta, atque ex fide procedat: poſterioris autem, quòd inſuper difficultatem aliquam ſibi adjunctam habeat. Nam mentalis quidem oratio, quæ in mentis ad cæleſtia aſcenſu ſita eſt, non ſine labore ſtare poteſt, quippe quòd mens ad ima ac ſenſibilia ſuopte nutu ſemper feratur: Vocalis autem addit mentali verborum pronunciationem, quæ labori ac defatigationi conjuncta eſt. Quare meritò Tridentinum ſeſſ. 14 cap. 13. & unà Theologi, inter opera ſatisfactoria orationē recēſent. Meritò Chryſoſtomus Hom. 6. de incomprehenſibili Dei natura, *Nec,* inquit, *ſi caſus ſpectes humanos, tollere vires poſſunt;*

poſſunt orationis, quando & ipſam peccatorum naturam extinguunt, & compendio excidunt, ac delent. Meritò quoque Auguſtinus in Enchiridio ad Laurentium, *de quotidianis autem brevibus, levibúſque peccatis*, inquit, *ſine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium ſatiſfacit. Eorum eſt enim dicere. Pater noſter, qui es in cœlis: qui iam Patri tali regenerati ſunt ex aqua, & Spiritu Sancto. Delet omnino oratio minima, & quotidiana peccata, delet illa, à quibus vita fidelium ſcelerate etiam geſta, ſed pœnitendo in melius mutata diſcedit; ſi quemadmodum veraciter dicitur: dimitte nobis debita noſtra, quoniam non deſunt, quæ dimittantur: ita veraciter dicatur, ſicut & nos dimittimus debitoribus, id eſt, ſi fiat quod dicitur.* Ita præclarè Auguſtinus.

919. *Maximè inter omnia Suario teſte.* Quin etiam Suarius innuit inter opera ſatisfactionis potentia primas obtinere orationē. Sic enim habet l. 1. de oratione c. 22. *Solent ſatisfactoria opera ad tria principaliora opera revocari, inter quæ unum, fortaſſe potiſſimum, eſt oratio.* Neque vir eximius hujus pronunciati ſui reddit rationem; quamvis haud ſcio, an ab aliis hac in parte ſit probandus, cùm cæteris paribus illud opus præſtet virtute ſatisfaciendi, quod moleſtius eſt, & difficile ſit ſibi perſuadere gravibus corporis aut animi ſuppliciis ſponte ſuſceptis, aut patienter toleratis, ut flagellatione cruentâ, vel remiſſione non levis injuriæ, aliiſque ejuſmodi, moleſtiorem, ac difficiliorem eſſe. An id igitur forſitan dixit, quòd vis ſatisfaciendi non modò ab operis difficultate, ſed & maximè à ſuſceptione illius, aut laudabili tolerantiâ petenda ſit? Oratio autē quia affectibus animari ſolet ſeu amoris divini, ſeu ſtudii ardentis animarum, ſeu conformationis humanæ cum divina voluntatis, ſeu aliis ejuſmodi, moleſtias ſibi annexas promptiùs, & ſanctiùs exhaurire nata eſt? Crediderim profectò; nec repudiandam cenſuerim hanc alteram cauſam, quòd eadem oratio ſacrificium, ac ſynaxim complectatur, quæ duæ res maximâ pollent ſatisfaciendi poteſtate. Quibus adde, ſi libet, quod aſſeruimus, cætera quidem opera vim habere ſatisfaciendi, ſed ſolam; imò neque hanc, niſi quatenus orationi ſeu piæ intentioni conjuncta ſunt; orationem verò ornari inſuper poteſtate pœnarum veniam impetrandi, atque hoc reſpectu inter opera ſatisfactoria excellere. Ex quibus clarè conficies ad mitigandos expiatorios ignes orationē efficaciſſimam eſſe, ac proinde frequenter & copioſè adhibendam.

§. 2.

Res hæc ex litteris ſacris, & SS. Patrum ſententiis illuſtratur.

VERUM enimverò facultas hæc ex divinis, ac SS. Patrum ſententiis de more explananda eſt. 920. *Oratio pacem defunctis creat.* Quid igitur ſacræ paginæ? Imprimis Spiritus Sanctus orationis mercedem appellat *pacem. Creavi*, inquit, Iſaiæ 57. *fructum labiorum, pacem.* Quis enim iſte fructus labiorum? nempe fructus precum, quæ labiis pronunciari ſolent. At quæ pax inquilinis Purgatorii parari poteſt, aut qua ratione à Deo alieni ſunt, qui eidem amore conjunctiſſimi? Vis cognoſcere? Audi aliquem ex illis Jobi c. 7. ſic Numini inclamantem: *Quare poſuiſti me contrarium tibi?* id eſt inquit Pineda, *cùm ardenter petam peccati veniam, cur mavis aſſiduas mecum exercere inimicitias, & tamquam cum perpetuo hoſte agere?* ubi obſerva pro *contrario* poſſe reddi ex Hebræo, *oppoſitum*, in quem ſcilicet ſagittas, jaculaque contorquemus: quaſi dicatur, quorſum me tibi è regione propoſitum habes, quem jaculis tuis configis? *Et factus ſum mihimet ipſi gravis*; id eſt, propterea namque eſſe, & vivere, moleſtiſſimum mihi eſt, quòd tamquam à te alienus hîc exercear. Audi & illum ore Jeremiæ eodem propè modo gementem Thren. 3. *Tetendit*, inquit, *arcum ſuum, & poſuit me quaſi ſignum ad ſagittam, miſit in renibus meis filias pharetræ*, & paulo poſt: *Repulſa eſt à pace anima mea, oblitus ſum bonorum.* Nonne jam intelligis procul à pace abeſſe, quē Deus ſic accipit, quaſi in eum unum velut in ſcopum, iracundiæ ſuæ ſagittas omnes intendat? tantis illum configit doloribus! Ergo oratio piorum hanc piis manibus optatiſſimam pacem parit, ut velut filii habeantur, ut Patris æterni conſpectu potiantur, & velut hæredes regno cæleſti fruantur. Et id videtur innuere Scriptura loco ſtatim laudato, addit enim Deus, ſe *creaſſe pacem ei, qui longè eſt, & qui prope.* Quis enim prope, niſi qui Deo per orationem & familiaritatem propinquat? Quis longè, niſi pii manes, qui procul à nobis remoti ſunt, & à Deo tamquam divulſi, & alieni? ſed pax orantis alia eſt, alia illorum: illa bello mixta, quia nempe pax adhuc militantis, ac peregrinantis, atque adeò non liquida, non omnino ab omni periculo ſincera; cùm pax fidelium Deo animarum, dum parta eſt, tutiſſima ſit, ac æterna.

921. *Oratio defunctis thymiama.* Alterum ex iiſdem Sacris litteris elogium orationis petitur ab ejus cum odoramonto ſimilitudine. Ita Joannes Apocalyp. 5. *Cùm Agnus*, inquit, *aperuiſſet librum, quatuor animalia, & viginti quatuor ſeniores, ceciderunt coram Agno, habentes ſinguli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes Sanctorum.* Cætera prætereo, & obſervo Joannem hîc alludete ad phialas, quibus in Salomonis templo thymiama ſolebat offerri. Porrò thymiama quatuor ex odoramentis componebatur, galbano, ſtacte, onycbe, & thure. Et galbanum quidem inter reliquas virtutes difficultatem ſpirandi pellit: Stacte flos, ſeu lacryma eſt myrræ: Onyx oſtreola eſt formâ ſimilis ungui, & odore, nardo. Thus notum eſt odore, & aſcenſu. Quate rectè thymiamati orationem æquipares, quia & galbani inſtar aſpirandi ad Deum facultatem confert, & myrrhæ in modum noxarum fœtorem abigit, & tamquam onyx, ac nardus odore ſuo, ac humilitate Deo acceptiſſima eſt, ac denique gratiſſimum more thuris, ab igne charitatis fumum ſutſum ad aſtra emittit. Cùm igitur pro defunctis oratio funditur, nimirùm thymiama Numini adoletur, quod iis ſpirandi, ſperandique vim impertit, & graveolentiam peccatorum diſcutit, omneſque eorum teliquias delet, & ſuavi odore Deum recreat, unaque omnes Purgatorii incolas, qui vel ob unius orationem pro uno è piis manibus fuſam aliquid ſolatii accipiunt, ac demum piorum manium vota ad Deum provehit, perficitque ut impleantur. Addamus & hanc ſimilitudinem, quod quemadmodum ignis, quo thymiama in Sancto incendebatur, deferri ſolebat ex altari holocauſtorum, quod erat in atrio templi, ſic ignem quo noſtrum thymiama, ſive oratio incenditur, ex corde de ſeſe in holocauſtum pro piis manibus devovente deſumi. O expetitum Purgatorio odoramentum; ô quis phialas eo plenas in illud effundat! nullum illo, vel Deo gratius, vel Purgatorio ſalubtius atque accepţius eſſe poteſt.

922. *Oratio aquæ ſimilis.* Confert aliàs Spiritus Sanctus orationem cum aqua non uno in loco. Audi Moyſen eo afflatum. Sic ille Deutet. 32. *Audite cœli, quæ loquor, audiat terra verba oris mei, concreſcat ut pluvia doctrina mea; fluat ut ros eloquium meum, quaſi imber ſuper herbam, & quaſi ſtillæ ſuper gramina, quia nomen Domini invocabo.* Ubi vides ab ipſo pluribus ſynonymis idem voveri, ut oratio ſua ſeu Domini invocatio, ſuæ ad populum Hebræorum parænesi præmittenda, inſtar aquæ fit, id eſt, grata Deo, & auditoribus utilis evadat. Et Propheta Regius, *Effundo*, inquit, *in conſpectu eius orationem meam, & tribulationem meam ante ipſum pronuncio.* Pſal. 141. Quin & ipſe Deus Zachariæ 12. *Effundam*, ait, *ſpiritum gratiæ, & precum.* fundi autem & effundi proprium eſt liquoris, & aquæ, ut intelligas ſpiritum precum, ſeu ſtudium orationis divinitus mentibus inditum, aquæ eſſe conſimile.

At quomodo iſtud, cùm aqua frigida, 923. *In quibus ſit ſimilitudo.*
fluxaque ſit, oratio autem ſervens, conſtanſque eſſe debeat? nimirum oratio hoſtra quatenus à nobis funditur, frigida eſt, & inſtabilis, & facillimè, ut aqua, diſpergitur, mente paritet diſſipatâ. At ubi divino calore incenditur, prorſus eſt alia. Ut igitur aqua ſolis ardore penetrata in vaporem abit, ſurſumque fertur; ſic oratio quam ſol divinus igne ſuo inflammat, uſque ad cœli penetralla, ſummique Numinis thronum ſe attollit. Ut aqua ex alto quò ſe extulit, in agros defluens, eos fœcundat; Ita oratio ad orantem cum multiplici fructu redit, eumque gratiâ divinâ perfundit. Ut aqua, quò altius aſcendit, eò magis in deflexu frangitur, ac tenuiore pluvia terram ſubiens ab ea faciliùs atque aptiùs ad fertilitatem imbibitur: ſic oratio, quò altius ſe provexit, eò majori cum fœnore ad animum precantis tedit. Ut aqua ſemper ad declivia prona eſt, nec niſi vi ſuperiore loco attinetur, ſic oratio ad humilia mentem ſanctè abjicit, imò & ad humiles ac miſeros deprimit, nec poteſt piorum manium infrà jacentium oblivisci. Ut aqua in imò tandem quieſcit: ſic oratio in Purgatorio, ubi ſummam omnium miſeriam deprehendit, acquieſcit. Denique ut aquæ maximè proprium eſt igni adverſari; ſic orationis itam Dei ignemque luſtralem vel extinguere, vel mitigare. Ad extremum ut ex aquis Deus volucres produxit, uti teſtatur ſacer hiſtoricus Gen. 1. *Producant aquæ reptile animæ viventis, ac volatile ſuper terram ſub firmamento cœli*; ſic orationis aqua, pios manes volucres efficit, ut evolare è cavea ſua in cœlum poſſint, & in Deo, nido ſuo, quieſcere.

Funditæ igitur & effundite ejuſmodi 924. *Eam aquã ſanguis Chriſti ſequitur.*
aquam ô Purgatotii patroni, ac mæcenates, & illud perpluite, eò maximè, quòd eam alius liquor ſequitur, ad extinguendas atroces illas flammas aptiſſimus, nempe ſanguis Chriſti. Quemadmodum enim ex ipſius latere *exivit ſanguis, & aqua*, quibus ira Dei extincta, & mundus ablutus eſt; ita orationis aquam ſanguis Chriſti comitatur, eique vim confert mitigandi itam Numinis, & ſimul animas abluendi.

Prætetea

925. *Oratio ſacrificium.* Præterea ſacri codices orationem pluribus locis vocant ſacrificium. Unicus mihi ſufficiat, unde ſimul ejus ſacrificii virtutem, adverſus ignem purgantem colligere poſſimus. Audiamus itaque tres illos celebratiſſimos pueros à Nabuchodonoſore in fornacem Babylonis conjectos. Sic illi. *Sicut in holocauſto arietum, & taurorum, & ſicut in millibus agnorum pinguium; ſic fiat ſacrificium noſtrum in conſpectu tuo hodie, ut placeat tibi, quoniam non eſt confuſio confidentibus in te* Dan. 3. nec enim ambigi poteſt, quin ſacrificii nomine oratio illic accipiatur, cùm proximè ſuperiùs hæc pueri illi dixerint, *Non eſt in tempore hoc Princeps, & Dux, & Propheta, & holocauſtum, neque ſacrificium, neque oblatio, neque incenſum, neque locus primitiarum coram te, ut poſſimus invenire miſericordiam tuam; ſed in animo contrito, & humiliato ſuſcipiamur.*

926. *Ejus fructus.* Ita illi: atque ecce ſacrificii illius fructum. *Angelus autem Domini deſcendit cum Azaria, & ſociis eius, in fornacem, & excuſſit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis, neque contriſtavit, nec quidquam moleſtiæ intulit.* O vim opportunam, ac potentiſſimam orationis! O repentinum atque eximium ſacrificii noſtri fructum?

927. *In defunctos.* Eſi enim optandum potiùs, quàm ſperandum ſit, ut precibus noſtris retineatur ignis, ne omninò animas, pro quibus oramus, tangat, quia preces noſtræ trium illorum precibus non poſſunt æquiparari: tamen cum certo certius mitigare poſſunt, nam & Angelus nobis præſto eſt, qui cum piis manibus Purgatorii fornacem intret, & extinguat flammam ignis, & roſcidum ventum in eam inducat, ſaltem ad aliquod levamen. Angelus enim cuſtos vel noſter, vel animæ, pro qua precamur, qui certè orationes noſtras primùm Deo offeret, commendabitque, tum animæ illi fuſas renuntiabit, ſimulque cum ea Deum pro ſupplicii levamine celebrabit, dicetque cum pueris iſtis, *Benedicite omnes religioſi Domini Deo Deorum, laudate & confitemini illi, quia in omni ſæculo miſericordia eius.*

928. *Probatur.* Et verò ſi S. Franciſcus Aſſiſias, cùm ad avertendam oculorum diſtillationem, ac cœcitatem, cauterio inurendus eſſet, & propterea natura inhorreſceret, ſenſum ignis hac prece à ſe repulit; *Mi frater ignis, eſto mihi hac horâ propitius, precor magnum Deum, qui te creavit ut tuum calorem mihi temperet, quo ſuaviter urentem valeam ſuſtinere.* Si S. Victor egregius ſub Maximiano Chriſti athleta cùm Mediolani bulliente plumbo toto corpore perfunderetur, hac oratione fusâ, *Domine JESU CHRISTE, propter cuius nomen hæc patior, adiuva, & libera me, ſicut liberaſti tres pueros immaculatos de camino ignis, & confudiſti tyrannum, ut nunc quoque erubeſcat Maximianus cum ſatellitibus ſuis,* illicò plumbum velut aquam de fonte manantem ſine ulla corporis aduſtione ſenſit: Si denique oratio Theclas, Agnetes, aliaſque, & alios plurimos Martyres ab igne vindicavit, quid eſt, cur purgantes flammas oratio non temperaret? Etſi enim pii manes debitas culpis ſuis pœnas ab iis patiantur, vim tamen eas deprecandi, amoliendique, orationi tribui, & ad gloriam Numinis confert, & ad promiſſionis Chriſti veritatem. Hæc enim eſt ejus ore expreſſa promiſſio. *Quidquid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis*· nec poteſt non in nomine Chriſti peti, quod piis manibus petitur, ut Purgatorio carcere liberi Deum in cœlo ferventiùs ament, ac dilaudent: in quo ipſo Dei gloria ſita eſt; maximè cùm eadem operâ Juſtitiæ divinæ fiat ſatis.

A ſacris litteris venio ad Sanctos Patres, 929. *Etiam ex SS. Patribus. Auguſtino oratio clavis cæli.* qui cùm earum interpretes ſint, non poſſunt non eadem cum illis ſentire. Et Auguſtini quidem ſententia ſerm. 226. de tempore, clara eſt. Hæc enim eſt ſat nunc trita ejus oratio; *Oratio iuſti clavis eſt cæli, aſcendit precatio, & deſcendit Dei miſeratio, licet alta ſit terra, altum cælum, audit tamen Deus hominis linguam, ſi mundam habeat conſcientiam.* Qui Sancti Doctoris locus ex allato Zachariæ loco illuſtrior evadet; nam ubi legimus, *Effundam ſuper populum meum ſpiritum gratiæ, & precum,* Septuaginga Interpretes ſic legunt, *Spiritum gratiæ, & miſericordiæ.* Itaque illo authore oratio & miſericordiæ conciliatrix eſt, & cœli clavis: ac Regia quidem, quippe quam nullus obex, nulla ſera poteſt fallere. Quocirca ſi piis manibus velut in manus tradatur, cœlum ſibi eâ pandent: neque Juſtitia divina illi poterit obſiſtere.

Jam Chryſoſtomus eamdem orationem 930. *S. Chryſoſtomo lumen.* ſolem eſſe pronuntiat. Sic enim ipſe lib. 1. de orando Deo. *Quemadmodum ſol lucem præbet corpori: ſic animæ lumen eſt precatio.* Quare ſicut nitens ac politum ſpeculum lumen ſibi affuſum non modò in ſe quaſi concipit, ſed procul etiam emittit: Sic precantis anima divini ſolis radiis perfuſa eos, dum libet, longè in purgantia ſpelæa projicit, illaque vehementer illuminat: adeò ut nullus eorum angulus utcumque tenebris obſitus, lætitiâ pariter, ac luce illa divinâ non aſpergatur. Et quemadmodum D. Petro Apoſtolorum Principi, Paulo

item; aliiſque plurimis Martyribus ſimul cum luce cœleſti carcerem illuſtrante, reſoluti ſunt compedes, diſſolutæ manicæ, & cuſtodia reſerata eſt: ſic precum luce inluſtrante ergaſtulo promicante animarum vincula religantur.

931. *Nervi, vide 14.* Denique idem oris aurei Orator. lib. 2. de orando Deo: *Siquis*, ait, *dicat animæ nervos eſſe deprecationem, meâ quidem ſententiâ, videbitur verum dicere.* Et paulò poſt alia ſimilitudine uſus, *Ut piſcis*, ait, *vita eſt aqua, ita tibi deprecatio. Per hanc datur ex aquis ſubvolare, cœlúmque tranſcendere.* Ita ipſe. Qui igitur iis orationis nervis pios manes inſtruxerit: qui genus hoc vitæ iiſdem inſpirârit, illicò languorem iis ademerit, & ad capeſſendam tenendámque cœli viam vigorem impreſſerit.

932. *A thorè ad fratres de eremo, prodigioſa liberatrix.* Author quoque Serm. ad Fratres de Eremo. ſerm. 22. *Valde ſervis Dei, & ſolitariis*, inquit, *eſt neceſſaria oratio ipſa, per quam Deus placatur, per quam Deus ad nos inclinatur. Adoraverat enim populus Judaicus vitulum conflatilem, & ait Dominus Moyſi, dimitte, ut iraſcatur furor meus contra eos; cui Moyſes, Quæſo, O Domine, quieſcat ira tua, & eſto placabilis ſuper malitiam populi tui. Et ecce placatus eſt Dominus*, & paulò poſt. *Ecce enim*, ait, *Hieremias confortatur in carcere, Daniel inter leones exultat, tres pueri in fornace tripudiant, Iob in ſterquilinio nudus triumphat, paradiſum de cruce latro invenit. Suſanna inter ſenes defenditur, Stephanus de torrente in cœlum ſuſcipitur: & inter lapidantes pro Saulo exauditur.* Laurentius verò Juſtinianus de orat. c. 2. diſertiſſimè, *Hæc* ait, nempe oratio, *Deum mitigat, & velut quoddam ſcutum ab ira ejus protegit.* Denique longus ſim, ſi alia ejus generis teſtimonia congerere velim.

933. *Defunctis hæc applicantur.* Unicum hîc addo, ea quidem quæ de omni oratione univerſim dixere illi fidei noſtræ parentes, propriè illi preci competere, quæ pro piis manibus concipitur. At hæc nominatim. Primum, velut alteros Jeremias in lacum miſſos mortalium precibus ſublevari. Ut enim Eunuchus ille Æthiops Sedeciam Regem pro vate illo rogaverat, ut inde extraheretur; ita defunctorum Amator Deum eâdem causâ efflagitat, non impari ſucceſſu, eoſque extrahit. Ut Daniel inter leones fame rabidos conſtitutus, liber, atque integer ſubſtitit, tumque Darii ſtudio ac benevolentiâ è lacu eductus eſt; ita pii manes viventium precibus inferorum leonum furorem evadunt, atque ab ipſis velut à Dariis quibuſdam ex caveâ educuntur. Ut tres pueri, quod proximè ſuperiùs dicebamus, orationis vim adverſus virtutem ignis illæſi ſenſerunt; ita & pii manes ſentiunt. Ut Jobus in ſterquilinio patientiâ invictâ perſtitit, & propter antiquas ac præſentes preces, inter horrendas cruces ſpe ſua recreatus eſt: ita & iidem illi pii manes recreantur. Ut denique latro brevi prece Chriſti benevolentiam, ac paradiſum, Suſanna Danielis patrocinium impetravit; Stephanus Saulo veniam ac converſionem obtinuit; ita piis manibus, non longâ oratione Chriſti benevolentia, ac patrocinium, venia item noxarum, ac paradiſus comparatur. Id quod agnoſcens S. Ephrem dum animam ſuam fratribus ſuis in reſtamento à ſe ſcripto commendat, *Comitamini me*, ait, *in pſalmis, & orationibus, & aſſiduè pro meâ parvitate orationes facere dignemini, & quando diem trigeſimum complevero, mei memoriam faciatis, mortui enim in precationibus, atque oblationibus, commemorationis ſanctorum viventium beneficio afficiuntur.*

ARTICULUS II.

De ſacrificii virtute Deum piis manibus placandi.

§. 1.

Declaratur.

934. *De illa quadam poſitiones Theologicæ.* De eâ ſcripſi fusè l. 2. de Sacramento Amoris, quando de ſacrificio, & hoc tractatu ſparſim aliqua pro re natâ protuli, nec eſt animus actum agere; tantum hic vel addo, vel in memoriam nonnulla revoco huic tractatui neceſſaria. Primum inter Theologos in confeſſo eſſe, pœnam temporalem hujus ſacrificii virtute proximè remitti, idque Apoſtolicâ traditione in Eccleſia conſtare. Alterum, inter omnia, quæ ad ſatisfactionem conferre poſſunt, ſacrificium maximè valere; id quod disertè Tridentina Synodus tradit ſeſſ. 25. cùm aſſerit *Purgatorium eſſe, animáſque ibi detentas fidelium ſuffragiis, potiſſimùm verò acceptabili altaris ſacrificio iuvari.* Tertium, hujus ſacrificii præcipuum fructum, eſſe ſatisfactionis. Quemadmodum enim ſacrificio, Crucis maximè, indita fuit vis ſatisfaciendi pro pœnâ peccatis noſtris debitâ; ita ſacrificium hoc incruentum, quod cruenti viva quædam imago eſt, propriè ac directè inſtitutum eſt ad fructum ſatisfactionis ex opere operato nobis applicandum,

dum, adeò ut ſicut in ſcholis loquuntur, quod in illo contigit ſecundùm ſufficientiam, id in hoc ſecundùm efficaciam fiat. Quartum, ex Henriquezii quidem, & Suarezii ſententia, ſatisfactionis ex ſacrificio manantis applicationem prodeſſe defunctis ex opere operato, & certâ iuſtitiæ lege; licet indulgentiæ, & privatæ applicationes bonorum operum, dumtaxat per modum ſuffragii, id eſt, ex miſericordia ac liberalitate Dei eas admittentis, prodeſſe dicantur. Et ratio eſt, quòd Concilia, ac Sancti Patres eodem modo aſſerant ſacrificium Miſſæ offerendum pro defunctis, atque pro vivis; & cùm datur Sacerdoti poteſtas ſacrificandi, dicatur, *Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium pro vivis, atque defunctis*: unde ſequitur æquè utriſque, atque ex opere operato prodeſſe.

§ 2.

Eadem virtus exemplis comprobatur.

935. *Bernardus ſacrificiis liberat fratrem Converſum.*

ID genus virtutis non ſemel demonſtravit Bernardus Abbas Claevallenſis, dulce nomen non mortalibus dumtaxat, ſed & vitâ functis, quibus, dum vixit, quàm optimè voluit, ac fecit. Deceſſerat quidam ex eius monaſterio frater Converſus, in alios plus æquo aſper atque immitis. Hic viro Sancto lamentabili ſpecie ſpectandum ſe præbuit, & ab eo interrogatus, quo ſtatu res ipſius eſſent, ſubjecit ſeſe à quatuor dæmonibus Juſtitiæ divinæ adminiſtris vehementiſſimè torqueri. Quo dicto continuò tanquam turbido aquilone abreptus ſpectari deſiit. Urget nihilominus Bernardus, ut rurſum ſe ipſi ſiſtat, & interea ſacrificiis tum per ſe, tũ per Fratres, Deum illi animæ propitiare conatur; nec fruſtra, nam pauco poſt tempore divinitus cognoſcit purgante ergaſtulo liberam eſſe; quod nuncii mirum in modum eum recreavit.

936. *Item alium.*

Aliàs cùm alter etiam Converſus in eodem cœnobio vitam migraſſet, quidam grandis natu Religioſus, nec impari virtute, vidit dæmonum legiones in varias cohortes diſtributas lætiſſimis vocibus clamitantes *Accurrite, accurrite ſocii: ecce in manus noſtras tandem venit ex hac infeſtâ valle cucullatus*: Tum ſenex mœſtus in cubile ſe recepit. Inter qualem qualem ſoporem ei apparens ille mortuus, *Audiſti certè*, inquit, *inſanos demonum clamores, ſuper ſua præda, meâque calamitate; veni ergo, & pariter vide tormenti genus horrendum, quo me excruciant.* Nec mora, ſenem ad puteum adduxit latum profundúmque ſupra modum. *En*, ait, *locus, quo me dæmones frequenter iniiciunt, tantâ rabie, tantóque cruciatu, ut malim centies in eum à mortalibus, quàm ſemel ab iis coniici.* Subinde viſa, auditaque ad Bernardum refert Religioſus. At hic ea cœlitus mente præceperat, atque altùm ſuſpirans, illicò totum monachorum ſuorum cœtum cogi jubet, coactoſque fervidè hortatur, vitam ut agant ſancti timoris ac vigilantiæ plenam, quando totus orcus in eos inſurgit, qui religioſum vivendi genus profitentur: Tum verò univerſos monet, ut fratrem demortuum precibus ac ſacrificiis proſequantur. Non diu id præſtiterant, cùm defunctus ſeni rurſum ſpectabilis, ſibi melius eſſe aſſeruit. rogatusque quid potiſſimùm illius dolores levaſſet, *Ades*, ait, *commonſtrabo.* Tum ſeni ad templi ſuggeſtum deducto unde Sacerdotes aris operantes animadverti poterant, *Ecce*, ait, *arma, quibus dæmonum poteſtate ſum ereptus. Ecce victimam quâ reconciliatus. Ecce lytrum, quo redemptus ſum: cuius tanta vis eſt, ut nemo niſi contumax, & perire obſtinatus, poſſit illi reluctari.* Aliàs dum idem vir ſanctus Miſſam Romæ facit in ſacello Divis Martyribus Zenoni; ac ſociis dicato, ſcalam conſpexit, quæ ab altari, ubi faciebat, ad cœlum uſque pertineret, patiterque vim ingentem Tutelarium modò aſcendentium, modò deſcendentium animadvertit, quippe quorum miniſterio animæ jam purgatæ in cœlum deferebantur. Vide Henriquez, & alios variis locis; & ſacris cum pietate operando talem ſcalam tibi, & defunctis conſtrue.

Jam venerabilis Franciſcus à Parma Ordinis fratrum Minorum cùm in æde ſacra ſui cœnobii quondam oraret, jamque diu cum ſomno velut luctatus fuiſſet, ingentem dæmonum multitudinem vidit animæ cujuſdam è fratribus vitâ functis cruciandæ incumbentem. mox pro eâ, quam ei ſua ſanctitas tribuerat in dæmones poteſtate, juſſit eos tantiſper à cruciando ceſſare, dum reum interrogaret, quis, & quare ita torqueretur. Reſpondit illi ſe munus Vicarii cujuſdam Provinciæ geſſiſſe, & quia hominibus magis, quàm Deo ſe probare ſtuduerat, uſque eò, ut nimium libertatis fratribus ſibi ſubjectis permitteret, ideò ſic infæliciter agitari. *Tunc ille igitur es*, ait, Fráciſcus, *qui ſolitus eras bonus ac ſuavis Pater appellari? Et quî factum eſt, ut tanta Miſſarum, aliorúmque ſuffragiorum à noſtris fratribus exhibitorum copia te non ſublevârit? Imo, ſubiecit reus, perfecerunt, ut non acrioribus doloribus diſcruciarer. Quare te impensè rogo, obteſtórque, eos ut meo nomine* flagites, 937. *Molloris præſidis liberatio per Miſſas.*

flagites quo Miſſas preceſque mihi addicere pergant, & tu imprimis mei miſereare. Votis, ac ſupplicationi obſecuti ſunt fratres, maximè quòd Patri ac præſidi tantis in tormentis adeſſe charitas jubebat: nec Franciſcus deſtitit quà Miſſis, quà ſuffragiis aliis, Deum urgere, donec è carcere Purgatorio in cœli regiam migraſſe ſenſiſſet. Ite nunc Rectores, & mortalibus potiùs, quàm Deo placere ſtudete. Heu! diſciplinæ communis laxatio quàm rigidè in vobis plectetur!

938. *Virtus Ioſephi Anchietæ per Miſſas.* Sed eximius in hoc genere charitatis, virtutiſque animas per ſacrificia liberandi, fuit admirabilis ille Braſiliæ Thaumaturgus Joſephus Anchieta Soc. Jesu. Hic enim illas è flammis purgantibus eximebat citiùs, quàm alii, quorum ſcire intererat, illorum obitum reſcirent. Feſto S. Joannis Evangeliſtæ die, ſacrum *de defunctis* fecit pro certo quodam homine. Miratus Collegii illius Præſes, Miſſæ ejuſmodi importunitatem (quippe Natalibus feſtis) facti cauſam Joſephum rogavit. Ille ingenuè, *Mi pater*, ait, *nocte proximè præterita in urbe Laureti, deceſſit Pater quidam mihi olim condiſcipulus; pro eo ſacrificavi.* Inſtitit Rector rogare, num quid de animæ illius ſtatu cognôſſet: Tum Joſephus, omnino, ſubjecit. Nam cùm eò Miſſæ perveniſſem, quando ritè dicitur, *Omnis honor, & gloria*, tum cœlo ſe intulit: nempe ad Numinis gloriam, & ſacrificii virtutem æternùm concinendam.

939. *Alium itidem liberat.* Quondam evênit, ut Collegii, in quo degebat, Rectori manè divina meditanti objiceretur hominum turba, quos diſcernere non poſſet. Interea tamen vocem exaudiit ſic orantis. *Pater mi, Pater mi, Deum pro me precare, ego ſum ille*; nomen ſuum ſignificabat. Animadvertit Rector illam filii ſui Bartholomæi eſſe vocem: nam viduus Societatem inierat: tum ad Joſephum adit, quærit, quî ſe filius ſuus habeat, nec viſum indicat. Rectè, ait, Joſephus, moxque ſermonem aliò vertit. At anno poſt Baiâ (urbs eſt Braſiliæ) ubi Bartholomæus ſtudiis vacaverat, tyro quidam veniens eum mortuum renunciat. Quo audito, Rector Joſephum orat, ut pro ſuo Bartholomæo unum Sacrum faciat, ſupra ea quæ quiſque Sacerdotum noſtris in eadem provincia defunctis debet. *Feci*, ait Joſephus, *pro eo, nec plurium Sacrorum eget, Id verò cognovi, dum viſio tibi iſta objecta eſt; quo tempore filius in cœlum iter habebat.* Ita ipſe. Ex quo intelligis filium patrem ſuum oraſſe, ut itineris moram contraheret.

940. *Item alium.* Aliàs dum æger in conclavi ægrotorum verſaretur, unum è fratribus, ægrorum miniſtrum aliquid eſculenti poſtulans, animadvertit eum cum litteris Olyſſiponem ad ſororem ſuam ſcribendis intentum. Tum Joſephus, *In cœlum*, inquit, *potiùs eas deſtinâ, nam ſoror tua mortua eſt.* Intellectâ dein vaticinii veritate petivit ab eo frater, ut pro ſorore ſacrificaret. Ad hæc ille, *Eo ipſo tempore, ſubiecit, quo migravit è vitâ, illo charitatis munere ſum perfunctus.* Idem Taumaturgus totidem pro noſtris vitâ functis, quot pro Fundatoribus ſacrificia patrare ſolitus, hanc facti rationem addere ſolebat, quòd illi quidem facultates ſuas, hi verò ſeipſos Societati dediſſent.

§. 3.

Piorum manium deſideria opis per ſacrificia obtinendæ.

Cum tanta ſit vis ſacrificii ad animarum levamen, mirum non eſt à piis manibus illud ſingulariter expeti. Nota eſt Suſonis è S. Dominici familia religioſiſſimi viri hiſtoria, qui cùm ſocio, pro pacto inito, ſacrificia non redderet, ſed preces, ac corporis afflictationes, ille graviter quæſtus, *Sanguinem Redemptoris* exigere ſe dixit, quo flammas ſuas mitigaret. Nota quoque Cantipratani, cujus pater, quotieſcumque ille ſuo mortui bono ſacrificare negligebat, miſerabiliter conquerebatur. Nota denique apprecatio cujuſdam Peregrini defuncti, qui ſuo ac multorum aliorum nomine inſtitit apud S. Nicolaum Tolentinatem, ut ſuâ causâ Miſſam faceret, quæ omnia fusè retuli, Tractatu de Sacramento Amoris: quando ſacrificii vim piacularem expoſui. 941. *Multa confertim ejus deſiderii exempla.*

Minùs celebris eſt piorum manium dolor de ſua ſacrificiorum jactura ex morbo R. P. Franciſci Maſtrilli profecta. Ægrotabat ille ad mortem, à qua tamen S. Franciſci Xaverii beneficio prodigioſè ereptus eſt, quando Xaverius eum cum variis Cælitibus ſæpiùs adibat. Quondam ampliore ſolito eorum catervâ cinctus illi ſe præbuit. Sciſcitatus eſt Maſtrillus familiariter, an comites illi eſſent è piis manibus. Cui Xaverius, *Amici*, inquit, *mei ſunt, qui te Deo ſupplices commendant; quibus non mediocriter dolet ægrum te iacere, quòd ſacrificiorum tuorum fructu priventur.* *Ergo*, reponit Maſtrillus, *expedit Patribus noſtris commendare, ut ſacrificia complura, preceſque illis addicant.* Annuente Divo, nec gratiam ingratis conferendam ſignificante, Maſtrillus omnes Collegii Patres fratreſque 942. *Defuncti ſacrificia Maſtrilli exoptant.*

que flagitavit Miſſas, & roſaria; quæ perſoluta ſunt. Eodem refero quod de S. Venantio Turonenſi Abbate ferunt. Cùm enim quondam ſacrificio intereſſet, & cantantium chorus ad orationis Dominicæ verba illa perveniſſet, *Sed libera nos à malo*, è tumulo Sacerdotis cujuſdam, cui nomen Braſia, vox lamentabilis audita eſt, quæ idem repeteret: ut intelligeremus, opinor, ſacrificio præſertim ſeſe à maximo illo malo purgantium ignium liberandum eſſe.

Simul de S. Venantio Abbate.

943. Somnia quædam divinitus immitti, tum ſacri libri, tum multa experientia comprobat. Inter hæc illud refero, quod, amplius ſunt viginti anni, mulieri cuidam viduæ objectum eſt Romæ. Erat huic mater, quæ octavo quoque die plura piacularia ſacra pro expiatione animarum, quæ Purgatorio igne detinentur, facienda curabat, atque eleëmoſynam privigno ejus viduæ filiæ, ut diximus, ſuæ, Sacerdotibus deferendam tradebat, qui numquam totam perſolvebat, ſed ſemper partem ejus aliquam avertebat, neque id umquam mulieri ſubolere potuerat. Verùm vidua illa viſa eſt videre, atque audire in ſomnis, qui diceret privignum ſuum eleëmoſynam ad ſacra facienda tributam defraudare. Proinde matrem admoneret, ut alium fideliorem eligeret. Quod ſomnium cùm filia matri narraſſet, illa primò contempſit. Poſt venit illi in mentem filiæ ſomnio aures date: nec rem illam inquiſitam dimittere. Itaque Æditu um illius Eccleſiæ adit, percunctantur quot à puero illo Julios octavo quoque die ad ſacra facienda perciperet. Ille ſumit codicem, in quem eleëmoſynarum ratio referebatur, inſpicit, ac reperit puerum ex ſingulis eleëmoſynis ſingulos minimum Julios ſolere detrahere, ſibique habere. Quare comperit filiæ ſomnium cum veritate congruere. Atque in eam opinionem adducta eſt, ut pro certo exiſtimaret, Dei permiſſu aliquam earum animarum, quarum ea Sacra fieri plurimùm intererat, ſecundùm quietem indicaſſe filiæ fraudari eam pecuniam, quæ eſſet ad ipſarum expiationem attributa. Ita Janus Nicius Exemp. 152. Denique præclarum eſt, & auditu pium utiliſſimumque quod ex noſtro Allegambe de mortibus noſtrorum illuſtribus ſubjicio. Joannes Cornelius è Soc. Jesu, qui in Anglia fidei causâ inclytam mortem ſubiit, cùm eſſet aliàs in defunctos piiſſimus, & piacularia ſacrificia quater ferè per hebdomadem pro iis litaret, quondam eorum vim ex precibus, votiſque apparentis ſibi animæ manifeſtò expertus eſt. Operabatur ſacris pro D. Sturtono Barone haud pridem demortuo, cùm ab elevatione ad uſque defunctorum commemorationem plus ſolito cunctatus eſt. A Sacro præſentes alloqui hortãdo cœpit, ex iis verbis: *Beati qui in Domino moriuntur*, retulitque vidiſſe ſe in ea mora, quam duxerat, ſylvam vaſtiſſimam dira incendia glomerantem, & in ejus meditullio Baronis animam, horridos inter ſtridores, & miſerabiles ejulatus queritantem. Accuſaſſe autem illum vecordiam ſuam, atque ignaviam diſſimulata nonnunquam fide, quando eam teſtari palam, ex uſu fuiſſet: accuſaſſe item malè perditam in aula protritamque ætatem, & morum documenta præbita, non ſatis ex officio: demum quòd eorum fuiſſet è numero, quorum ſuffragatione Regina Scotiæ innocentiſſima perierat, quod tamen delictum jam ante pœnitendo induxerat. Solo quidem vertice flammis extare viſum, ſed è familiari ſibi viri calvitie agnitum, vociferantem, *Interea, Miſeremini mei, Miſeremini mei, ſaltem vos amici mei.* Hæc ubi dixit concionem octogenûm circiter capitum ſolvit lacrymantem, plenus ipſe lacrymarum. Eadem prorſus omnia Sacri miniſter ſibi objecta affirmavit; & cæteri lucem ſe quandam in altero altaris cornu, ſed tenebricoſam, & caligine offuſam, & carbonum inſtar, conſpicatos eſſe memorabant. Ergo, ô Sacerdotes, illorum miſeremini qui vos præſertim amicos invocant, quippe quos ratio muneris, & ſumma poteſtas ad beneficiendum illis debet impellere.

Detegunt furem ſtipendii Miſſarum defuncti.

Opem in ſacrificio petunt.

§. I.

Studium mortalium Miſſas piis manibus procurandi.

Excelluit in hoc genere S. Odilo, Præſul Cluniacenſis, à cujus pietate fluxit in totam Eccleſiam celebris illa dies commemorationis defunctorum. Quem ritum priuſquàm tota amplecteretur, recepit in Eccleſiam Leodienſem Notgerus Epiſcopus, vir apud Leodios illuſtris, qui Odilonem, minorem quidem natu, ac dignitate, tamen ſanctitatis famâ carum; ac venerabilem habebat. haud ſcio an ſuppar Odilonis curæ ejuſmodi fuerit cura S. Brunonis, Carthuſianorum Fũdatoris, qui præter officium defunctorum quotidianum, plurimorumque pſalmorum recitationem, innumeras, ut ita dicam, Miſſas in commodum defunctorum ſuis indixit. Quare non pauci ſtudent in illorum partem venire per communicationem meritorum ſeu ſatisfactionum, atque impetrationis, quam 944.

S. Odilo, Notgerius & Bruno.

eſſe

eſſe valde fructuoſum ſequens hiſtoria cómonſtrat.

945. *Participationum meritorum fructus.*

Vir quidam honoratus Ordinem illum collatâ ſtipe non modicâ valde ſibi obſtrinxerat; uſque eo, ut litteras participationis precûm, ac ſatisfactionum à Capitulo Generali obtentas apud ſe in ſcrinio ſervaret, quo ſubitò de vitâ functo, uxor mortem illius Carthuſienſibus ſignificare cunctata eſt; & ecce ſtrepitus noctu è ſcrinio crebreſcere, totam domum horrore complere, uxorem ad conſilium petendum adigere. Qui conſulebatur, prudenter cenſuit ſcrinium aperiendum; fortè enim in eo latere ſcedulam alicujus obligationis indicem, quam defunctus velit diſſolvi. Sed non aliud repertum, quàm litteræ illæ, quibus lectis æquè prudenter dijudicavit ſtrepitus cauſam uxoris negligentiæ tribuendam, per quam litteras illas Carthuſianis oſtendere, ac fidem eorum ad ſuppetias viro demortuo quà precibus, quà Miſſis ferendas implorare cunctata erat. Quo peracto ſcilicet tumultus audiri deſiit, quia pius precum clamor in cœlo exaudiri cœpit, & anima in Purgatorio leniùs haberi.

946. *S. Caroli Borromei ſimilis pietas.*

Emicuit in hoc quoque pietatis genere Carolus Boromeus Cardinalis, & Archiepiſcopus Mediolanenſis. Siquidem anno ſalutis 1578. cùm malignissima lues Mediolanenſem civitatem, ac ditionem miſerè vaſtaret, Mediolanenſes impulit primùm ad reſtaurandam S. Sebaſtiani ædem ſacram, in eaque curandum in ſingulos dies perpetuum ſacrificium, Diemque Sancto feſtum celebrandum, atque illius pervigilium jejunio honorandum. Tum inſtituit, ut Lipſanotheca elegans reliquiis illius Divi iſtic repoſitis honorificentiùs habendis conſtrueretur, & quod ad propoſitum facit, attento plurimos ex his, quos peſtis abſtulerat, neminem habere, à quo quidquam opis, nedum Miſſam, exſpectare poſſent, exequias defunctorum tertiò pro iis fieri curavit, unas in Cathedrali, ac Metropolitana, cui totus civitatis clerus interfuit, reliquas duas in ſingulis Collegialibus, quibus proprius cujuſque clerus præſens adfuit. Cœtus omnes Religioſi, Curioneſque illius Diœceſis idem præſtitere, ſingulique Sacerdotes pro iiſdem defunctis ſemel ſacrificavere. Quin etiam epiſtolâ paſtorali per univerſam diœceſim miſsâ, omnes utriuſque ſexus, ac cujuſlibet conditionis, ætatiſque homines exhortatus erat, ut iis exequiis præſentes ſe ſiſterent, ac defunctos illos, quà precibus, quà largitione ſtipis, quà ſeptem ædium Stationalium Mediolani ſitarum pia frequentatione, quà cæteris piis operibus ſublevarent. Quod ut propenſiùs, pleniuſque exequerentur, ingentem tormentorum, quibus excruciantur pii manes, acerbitatem demonſtrârat. Sic ille piiſſimus mortuorum non modò vivorum patronus.

947. *Item S. Ludovici Regis.*

Eſt etiam digna poſteritatis laude pietas ejuſdem generis, S. Ludovici Galliarum Regis, quæ tum aliis rebus, tum hoc indicio ſe prodidit. Circa Redemptoris annum 1257. Ludovicus intellecto nobiliſſimum virum Engerranum de Concy, ſanguine non modò Regio, ſed & Imperiâli oriundum, neſcio quo œſtro percitum, juvenes Flandros ſtudiorum cauſâ Pariſios petentes, in crucem ſuſtuliſſe, per cauſam venationis in ſuis nemoribus exercitæ (cùm illis neque venatici canes, neque ullum venationis inſtrumentum adeſſet) primùm hominem carcere incluſit; deinde ad mortem damnaſſet, niſi Comitum, ac Baronum preces interceſſiſſent. Cæterùm Engerrano mulctam decies mille librarum impoſuit, quæ mulcta propter pecuniæ inopiam tunc erat graviſſima. Tum trium annorum in terrâ ſancta ſervitutem adjecit, præterea ſylvas ejus fiſco addixit. In gratiam autem adoleſcentium mortuorum ſacella primùm excitari voluit, ac redditus ad Miſſas piè faciendas inſtrui, quos redditus ex nemorum pretio conflandos cenſuit. Denique illos curavit in iis honorificè inhumandos. Porrò quantum ex Miſſis ſolatium ac levamen defunctorum exiſtere arbitraretur, tum maximè prodidit, quando in teſtamento ſuo ita filium ſuum Regni ſucceſſorem, affatur, *Exhortor, & adiuro te, fili mi, ut ſi me contigerit ante te migrare ex hac vita, toto Regno Franciæ pro anima mea cures efferri preces, ac ſacrificia.* Ita Rex Ludovicus. In Annal. Pariſ.

948. *Ferdinandus 3. Imp. ſecretarium liberat.*

Denique Auſtriacæ Domus liberalitas in pios manes ſemper fuit Auguſta. Ut enim præteream, quæ de Philippo II. ac Clara Eugenia Iſabella nuper me narrare memini, ingentem ſacrificiorum numerum conjugibus ſuis fieri mandaſſe, audi, quæ ſubjicio. Ferdinandus Cæſar III. Amanuenſem habuit conſiliorum omnium participem. Is cùm obiit mortem; aliquanto poſt Cæſari in conſpectum venit: quem ille cùm eſſet intuitus, alacri atque præſenti animo ejus adventus cauſam exquiſivit, ſed nullum ab eo reſponſum accepit, verùm ejus loco dexteram ſibi dare conſpexit, quàm imperterritus Cæſar accepit. Ita verò ardentem offendit, ut ferri toleraríque non poſſet. Quamobrem coactus fuit protinus eam amittere, ſed vix amiſit, cùm ille exceſſit ex oculis. Tum verò

demum

demum intellexit Cæſar, quænam adventûs ejus cauſa fuiſſet, cujuſque auxilii eſſet ille egens imprimis. Itaque poſtero die, aliiſque deinceps pro illius animâ, multa piacularia Sacra facienda curavit, quorum vi flammâ illâ præreptum, fit veriſimile in cœlum abiiſſe, non enim aliàs ſe Cæſari videndum objecit. Hæc ego nobilem virum Polonum, Gottifredo nomine, narrantem audivi, qui tum temporis in aula Ferdinandi verſabatur. Ita Janus Nicius exempl. 154.

949. *Vxoris illius par ſtudium.* Imperatori jungenda Auguſtiſſima Imperatrix, eademque Ferdinandi II. Inclyta conjux, Anna Eleonora ex Ducibus Mantuanis ad Imperialis tori thronum dignitatemque evecta. Hæc enim cùm ſingulari ſalutis ac ſolatii animarum ſtudio teneretur, authoritate ſuâ, operaque, multa multis altaria privilegiata in gratiam piorũ maniũ, multaſque indulgentias tum ſibi, tũ aliis à Summis Pontificibus, Gregorio XV. Urbano VIII. & Innocentio X. impetravit, quibus quà mortales, quà mortui fruerentur. Quas ne inutiles eſſe fineret, certa ſerie, ordineque digeſtas ad uſum revocabat, non defunctorum minùs, quàm viventium mater dulciſſima. Quæ cùm cetera ſumma haberet, nihil tamen majus pietate.

950. *Mons pietatis ad ſtipendia Miſſarum.* Prætereo cætera, plurima enim hoc toto opere ſparſa ſunt, inter quæ illud illuſtriſſimum, quod de monte pietatis ad colligenda pro defunctis Miſſarum ſtipendia à Cleris Regularibus in Italia excitato diximus. Quem montem iterum dico, velim alibi, atque in hoc nominatim Belgio ubivis erigi. Verè enim mons pietatis eſſet, unde brevi in cœlum & viventibus & mortuis liceret aſcendere.

§ 5.

De variis Miſſis defunctorum.

951. *Varietas Sacrorum antiqua quantum ad dies.* EXPOSITA Miſſæ virtute ad pios manes ſublevandos opportuna, conſequitur ut ſigillatim de variis defunctorum Miſſis agamus. Primùm igitur varietas cernitur in diebus, quibus fiat pro defunctis. Nam & apud Gentiles mos viguit certis diebus pro mortuis litandi. Hinc februa, & novemdialia. Etenim *februa Romani dixere piacula Patres*, quæ per duodecim dies continuos celebrabantur pro defunctorum manibus. Novemdiale autem ſacrum erat, ex veteri inſtituto, nono ab obitu die factum. Unde Horatius, *Novemdiales diſſipare pulveres.*

Porrò apud Chriſtianos jam olim pro mortuis Miſſa ipſo die obitus fieri ſolita, antequam ſepulturæ quis mandaretur. 952. *Primo, tertio, ſeptimo die pro defunctis factum.* Id quod ex Tertulliano erui poteſt, & ſatis patet ex Ambroſio, Auguſtino, & Victore Uticenſi, quos videre eſt laudatos à Joſepho Vicecomite de Miſſæ ritibus l. 4. c. 7. Altera pro defunctis Miſſa fieri pridem ſolita eſt tertio poſt obitum die, cujus præceptum extat in Conſtit. Apoſtolorum l. 8. c. 48. hiſce verbis, *Peragatur dies tertius mortuorum in Pſalmis, in lectionibus, atque orationibus, propter eum, qui tertio die reſurrexit*. Ubi orationum nomine etiam Miſſam intelligi compertum, pariterque hanc ſanctionem ab Eccleſia ſemper eſſe obſervatam. Sequitur deinde mos faciendi ſeptimo ab obitu die, ſive quia dies ſeptimus, ſymbolum eſt futuræ quietis, ſive quia tota vita ſeptem in orbem diebus ducitur.

953. *Trigeſimus, & Anniverſarius, & quotidiana Miſſa.* Deſignatur etiam trigeſimus à morte dies ad ſacrificandum pro defuncto; qui ritus ab Hebræis fluxit, quippe qui Aaronem, ac Moyſen per triginta flevere dies, vel certè ex eo, quòd Chriſtus trigeſimo ætatis anno à Joanne baptizatus, vel, quòd maximè probo, quod nos omnes in ea *menſura ætatis plenitudinis Chriſti* ſimus reſurrecturi. Denique celebris eſt anniverſarius dies litationis pro defunctis jam inde ab Apoſtolis celebratus, ſcilicet ad memoriam piorum manium, quæ ipſomet obitûs die poſt annum recurrente faciliùs refricatur. Poſtremò Miſſæ pro mortuis ſunt quotidianæ, nempe quòd cùm ſemper flagrent aliqui, quotidianâ Miſſarum litatione, digni ſunt qui adjuventur: imò qui pluribus per unicum diem ſacrificiis, uti olim S. Norbertus, aliique ſæpiùs unico die ſacrificavere.

954. *Dies commemorationis defunctorum.* Ad hanc quoque diſtinctionem ſpectat celebritas Miſſarum funebrium, quæ poſtridie kalendas Novembris quotannis celebrantur. Sed propriè tractanda eſt. Atque originem quidem illarum Petrus Damiani, ac Sigebertus acceptam ferunt S. Odiloni Abbati, qui eo anno vixit, qui fuit à partu Virginis nongenteſimus nonageſimus octavus. Occaſionem in ipſo tractatûs exordio deprompſimus; ſed probabile eſt jam tum celebritatem illam in uſu fuiſſe, cùm Amalarius Fortunatus ducentis prope annis Odilone antiquior lib. de ord. Antiph. cap. 65. in hunc modum loquatur. *Poſt officium Sanctorum inſerui officium pro mortuis, multi enim tranſierunt de præſenti ſæculo, qui non illicò Sanctis coniunguntur, pro quibus ſolito more officium agitur*: ſic ipſe. Conciliabuntur ſententiæ, ſi dicamus morem S. Odilonis tempore paſſim anti-

quantum fuiſſe, atque ab illo revocatum, in reliquam Eccleſiam derivatum eſſe.

955. *Ejus cauſa.* Cauſâ porrò cur dies ille nominatim lectus ſit ad defunctorum commemorationem, ab authoribus non affertur. Prior hæc eſſe potuit, quod cùm feſto omnium Sanctorum die, de illorum cæleſti gloriâ frequens agat, & gratuletur illis Eccleſia, opportunum ſit, ac conſentaneum, ut proximè à ſecundis veſperis eam piis manibus voveat: quippe cujus candidati, & tamen miſerabiliter exortes ſint. Poſterior, quòd oratis communiter omnibus Divis, & honoratâ Eccleſia illâ Triumphante, proniùs ſit opem eorum Eccleſiæ patienti optatiſſimam exorare.

956. *Miſſarum pro defunctis numerus trigeſimus.* Altera varietas Miſſarum petitur ex numero ſacrificiorum, eſtque percelebris tricenarius, cujus occaſionem accipe. Juſtus quidam S. Gregorii Magni monachus cum aliquot nummis apud ſe ſine Præſidum facultate retentis, diem ſuum obierat. Hunc Gregorius in ſterquilinio ad ignominiam ipſius, fratrumque exemplum, ſepultum etiam per triginta ab obitu dies omni ſacrificio vacuum reliquit. Quibus tranſactis ejus miſeratione motus ſic ait, ſuo Præpoſito; *Diu eſt, quod frater ille, qui defunctus eſt, in igne cruciatur. Debemus ei aliquid charitatis impendere, & eum in quantum poſſimus, ut eripiatur, adiuvare: vade igitur, & ab hodierna die diebus triginta continuis offerre pro eo ſacrificium ſtude, ut nullus omnino prætermittatur dies, quo pro abſolutione illius hoſtia ſalutaris non offeratur. Qui protinus abceſſit, & dictis paruit; nobis autem alia curantibus, atque dies evolutos non numerantibus, idem frater, qui defunctus fuerat, nocte quadam fratri germano ſuo, Copioſo, per viſionem apparuit, quem ille cùm vidiſſet, inquiſivit, dicens; Quid eſt frater? Quomodo es? cui reſpondit, nunc uſque male fui, ſed modò bene ſum, hodie communionem recepi. Quod idem Copioſus pergens, protinus indicavit fratribus in monaſterio; fratres verò ſollicitè computaverunt, & ipſe dies extiterat, quo pro ea trigeſima oblatio fuerat impleta.* Sic Gregorius. Porrò ex hoc prodigio conſuetudo in Eccleſiam fluxit trigeſies pro mortuis ſacrificandi, quem numerum ſacrificiorum Miſſas Gregorianas appellant.

957. *Miſſæ, quæ circumferuntur à S. Gregorio non ſunt præcepta.* De quibus non una quæſtio inſtitui poteſt. Primùm enim quæritur, an eæ quæ circumferuntur, neceſſariò ſint faciendæ ad ſubſidium, quod per Miſſas Gregorianas exſpectari poteſt, impetrandum? Et reſponſio eſt negans; nec enim ullas Miſſas diſtinctas fieri voluit Gregorius, ſed ſimpliciter *ut ſtuderet* ſuus Præpoſitus per triginta dierum intervallum Miſſas in ſingulos dies continuare. Adde Miſſas illas, quæ proferuntur, variè à variis recenſeri, neque apparere cur ſic, vel ſic diſtinguendæ ſint. Adde rurſus, & maximè eaſdem non quadrare diebus, in quas incidere poſſunt, ut Miſſa de Paſſione in diem Reſurrectionis, aut Aſcenſionis Dominicæ. Quare meritò ordo ille prohibetur.

Quæritur deinde, an neceſſe ſit eas ab uno, eodemque Sacerdote fieri? Et ſimiliter reſponſio eſt negans, quia neque id petiit Gregorius, ſed ut *ſtuderet* ille continuare: neque addidit per ſe. Relinquit igitur libertatem per alium Sacerdotem tricenarium numerum perficiendi. Quæritur præterea, an faciendum ſit quotidie Sacrum de defunctis. Sed patet ex dictis neque id à Gregorio poſtulatum: & verò ab Eccleſia vetatur, ne Dominicis, ac feſtis duplicibus fiat, niſi certæ conditiones interveniant. Denique quæri poteſt, an in eo numero vis quædam inſit propria ad pios manes ſublevandos? & reſpondetur non ineſſe ullam ex opere operato, ut liquet (nec enim ullum illius indicium) vel ex Scripturá, vel ex Eccleſiæ ſenſu, vel ex promiſſione S. Gregorii. Si quæ igitur ſit, ex opere operantis fluit, quoniam exemplo S. Gregorii pietas accenditur, ac fiducia fidelium creſcit, adeoque & vis impetrandi. Quamobrem ego quidem mallem illico triginta Miſſas à triginta Sacerdotibus meâ mortui cauſâ fieri, quàm ſingulas, per ſingulos triginta dies patrari, quia præſtat mihi ardenti hodie multam affundi aquam, quâ ſtatim reſtinguam ardorem, quàm eum paulatim per longum temporis ſpatium mitigari. Et quanti quæſo eſt defunctis uno, duobus, tribus diebus Deo ac beatitudine citiùs perfrui? 958. *Non eſt neceſſe eas ab uno fieri, neque vim habent peculiarem.*

959. *Diſtinctio Miſſarum ex loco privilegiato.* Ad extremum diſtingui ſolent Miſſæ pro defunctis ex loco, ubi ſacrificatur. Et celebres ſunt Miſſæ altaris privilegiati, de quibus hæc pauca accipe. Solent Pontifices Indulgentias altaris privilegiati duobus modis concedere. Prior talis eſt. *Qui in altari B. ſacrificaverit die lunæ pro anima defuncti, ſeu pro defunctis, animam liberabit ex Purgatorio.* Et eo poſito, quælibet Miſſa, etiam diei, æquè valet ad liberationem illius, atque Miſſa *Requiem*. Poſterior talis. *Qui in altari B. fecerit Miſſam de defunctis, vel Requiem, à Purgatorio animam liberabit.* quo poſito Miſſa de defunctis ſola ad eam liberationem eligenda, ac facienda eſt, etiam quando in diem Lunæ feſtum, ut vocant, de præcepto, & feſtum duplex incidit. Sic enim mentem Pontificis vetantis Miſſam *Requiem* his

diebus

diebus fieri, licet accipere, ne alioqui privilegium fiat inutile. Et ita docent Barboſa, Gavantus ex Sacræ Congregationis declaratione.

960. *De ſacrificio cum numiſmate extra altare privil.* Deinde qui obligatus ſacrificare in altari privilegiato pro defunctis, alibi ſacrificat cum numiſmate, cui vis ineſt ſacrificando animam à Purgatorio eximendi, Fraxinello, Barboſa, & Gavanto authoribus, mortiferam culpam admittit, tum quòd certius ſit privilegium altaris, quàm indulgentia numiſmatis, de quo dubitari poteſt, an ſit benedictum. Sed longè mitiùs alii, docent ne veniali quidem culpæ vertendum eſſe. Ita Pellizarius noſter, ita Marchinus, Megalius, Garcias, item Leander, Paſchaligus apud Dianam. Et rationem reddunt, quòd pactum non violetur formaliter, ut aiunt, ſed tantùm materialiter: ſola enim indulgentia plena, atque animæ à Purgatorio libertas quæritur, quæ per numiſma æquè certò acquiritur. Neque verò refert, quid ex æquipollentibus fiat l. finali §. finali. Et licet inæqualis eſſet certitudo, non cogor eligere certiorem partem, ſed ſat mihi eſt probabilem ſequi; ſaltem ſufficit, non adeſſe mihi probabilem rationem ambigendi an numiſma ſit benedictum. ſed quidquid ſit de hac tota ratiocinatione, uſus poſterioris hujus ſententiæ auctoritate Pontificiâ omnino prohibitus eſt. Atque ut non eſſet prohibitus, prior certior eſt per ſe ipſa; & nefas eſt ſapitque neſcio quam crudelitatem in tam dura diuturnaque piorum manium calamitate, certioribus remediis relictis incerta ſectari.

§ 6.

Quæ Miſſæ piis manibus ſint utiliores.

961. *Diverſis reſpectibus omnes Miſſæ æquè proſunt.* Est ſententia Angelici Doctoris ſatis recepta communiter, Miſſam Requiem magis eos levare, quàm aliam; facilè tamen ſecus accidere poſſe. Sic enim ille. *Dicendum, ait, quod in officio Miſſæ non ſolum eſt ſacrificium, ſed etiam ſunt orationes, & ideò Miſſæ ſacrificium continet duo horum, quæ Auguſtinus enumerat, ſcilicet orationem, & ſacrificium. Ex parte ergo ſacrificii oblati Miſſa æqualiter prodeſt defuncto, de quocumque dicatur, & hoc eſt præcipuum, quod fit in Miſſa. Ex parte verò orationum magis prodeſt illa, in qua ſunt orationes ad hoc determinatæ. Sed tamen iſte defectus recompenſari poteſt per maiorem devotionem, vel eius qui dicit Miſſam, vel eius qui iubet dici; vel etiam per interceſſionem Sancti, cuius ſuffragium in Miſſa imploratur.* His adde Miſſam Requiem, & breviorem aliis eſſe, & à multis parum attentè ac piè decurri, propter aſſuetudinem, ut etiam obſervat Navarrus; & experientia plus ſatis demonſtrat.

Deinde Miſſa cantata cæteris paribus, haud multò plus prodeſt defunctis, quàm ſimplice ſono recitata; aliunde tamen præſtat. Explicatur: Cùm cætera eadem ſint utraque in Miſſa, eo tantùm differet hæc ab illa, quòd cantus aliquid conferat ad excitandam adſtantium pietatem, & fortaſſe etiam Sacerdotis. Verùm multum & illi pietati detrahit aſſuetudo cantandi, & præcipitatio, quæ ſubinde etiam præſentes offendit. 2. quòd plures ad cantandum conveniant, atque ita orationes multiplicentur. 3. quòd miniſtri Eccleſiæ ſic alantur; quod genus quoddam eleëmoſynæ eſt, & defunctis prodeſt; ſed viderint illi ut pietate ſua, atque multiplici opere operantis, fructum operis operati ex pauculis Sacris privatis minore ſumptu colligendum excedant. Adverte non poſſe quidem omitti Sacrum ſolemne mortuale, quia ad illud conſuetudo Eccleſiæ aliquod jus dedit miniſtris, ac ſacerdotibus; improbandam tamen eſſe eorum avaritiam, qui ſumptuoſas exequias extorquent, quando nonnumquam, licet conditio defuncti honorata fuerit; tamen parum reſtat ad æris alieni ſolutionem, viduæque & liberorum alimenta. 962. *Q. præſtet Miſſa cantata.*

Quo verò tempore Miſſæ ad redemtionem pœnarum purgantium ſunt faciendæ? Ego ſanè ante mortem potiùs, quàm à morte faciendas probaverim, quia præſtat providere ut incendium evites, quàm ut ex eo eripiare. 2. quia ante mortem tibi ipſe proſpicies, curabiſque diligentiùs rem tuam, & ſalutem animæ quàm alii. Etiam videre eſt frequenter, ô nefas lacrymabile! hæredes de fortunis ſollicitos, parum de levamine eorum, qui eas illis reliquerunt, cogitare; ſæpe etiam conari legata pia reſcindere, ad minimum accîdere illa, & partem ſibi arrogare, aut parte quidem illorum executioni datâ, reliquum differre, tempo cum defuncti graviſſimo detrimento, qui interim ardet, & per negligentiam, aut avaritiam eorum, quibus vitam, & labores omnes impendit, miſerè torquetur. 3. quia fructus ſacrificiorum, & Eccleſiæ ſuffragiorum, quæ tibi addixeris, certiùs vivo adveniet, quàm defuncto, cùm diſputetur, an defunctis certò, & infallibiter obtingant, quæ illis deſtinata ſunt; non item dubium ſit de iis precibus, ac ſuffragiis, quæ ſibi quis vivo aſſignarit. 4. quia dum 963. *Ante mortem cura tibi Miſſas.*

 pro te

pro te vivente ſacrificium fieri curas, acquiris fructum ſacrificii multiplicem. Nam & meritum, ac gratiam habitualem auges ex opere operantis, & inſuper ex opere operato impetras gratias actuales; item bona tẽporalia ſaluti congrua, & præterea pro pœnis vitæ anteactæ debitis ſatisfacis, cùm ſatisfactio meritum comitetur, eique ferè adæquetur. Dum autem pro te peſuncto ſacrificari jubes, mereris tum quidem aliquid propter iſtam piam voluntatem, & aliquantum impetras & ſatisfacis ex opere operantis; ſed dum Purgatorio clauderis, non percipies ex opere operato fructum ullum alium ſacrificii, quàm ſatisfactionis, & fortè impetrationis, ut aliqui recordentur tui, & pro anima tua precentur. Adde 5. ut eſt longè difficilius privare te, dum adhuc vivis, opibus tuis, quàm eas relinquere poſt mortem tradendas, ita magis meritorium eſſe pro te vivo curare fieri Sacra, quàm pro mortuo. Atque hæ rationes non paucos impulere ad Miſſas, aliaque ſuffragia, ſibi dum vita maneret, curanda: & meo quidem judicio prudentiſſimè.

964. *Solutio objectionum.* Dices: factis ſacrificiis, quæ mihi vivo deſtinavero, novas adhuc noxas contraham per fragilitatem humanam, atque adeò novis pœnis obnoxius ero. Reſpondeo: hac de causâ ſuaſerim, ut partem Miſſarum (& eadem eſt ratio aliorum ſuffragiorum) ante mortem fieri cures, partem poſt mortem, pro portione ſcilicet noxarum, quas ætas anteacta commiſerit.

Dices 2. fieri poteſt, ut, ſi ante mortem mihi ſic proſpiciam, Sacra fiant, dum fuero in ſtatu peccati mortalis; quo poſito non conſequar fructum ſatisfactionis. Reſpondeo: ſaltem conſequêris fructum impetrationis, ut in gratiam cum Deo redeas. Deinde vide, ut cùm tuâ causâ ſacrificari juſſurus es vel crimina tua ritè fatearis, vel actum contritionis elicias.

Dices 3. quid fiet, ſi legem pecunias ad Sacra mihi demortuo facienda, dum ero reus peccati lethalis? Reſpondeo. Si nihilominus decedas in gratiâ, ea Sacra tibi ſunt profutura, quia cùm fient, fructûs eorum capax eris, & hic pro tua deſtinatione tibi applicabitur. Imò aio etiam alia pia legata facta in mortali, quodammodo reviviſcere, & ſatisfactionem valere per mortem in gratia obitam, quia teſtamentum, & legatum per mortem quodammodo perficiuntur. Non enim ante illam valent, poſſunt ergo ejuſmodi, ſi quidem ante mortem ratihabitio accedat, dici fieri in gratiâ. Quod ſi tamen æger nec illa rata habuiſſet, nec de iis ante mortem, & in morte cogitaſſet, exiſtimo nihil defuncto profutura, quia non poteſt dici teſtamentum, aut legatum perfeciſſe, aut confirmaſſe in morte, qui tunc de illo nequidem cogitavit. Sed de his aliquid etiam antè diximus: & latè apud Theologos diſputata reperiuntur.

Etſi autem nonnullorum conſilium Miſſam de Requiẽ pro ſe vivo ac præſente curandĩ fieri criminis argui non poſſit, tamen promiſcuè probari non debet: neque verò in conſuetudinem ullo modo deduci. Probatur prior pars, quia nec lege poſitivâ, nec divinâ id prohibitum, eſtque ab Alberto Magno, & Henrico II. Comite de Roteneck Epiſcopo Ratiſponenſi, viris ſanctis, item à Carolo V. Cæſare piæ memoriæ uſurpatum, ſive ad religioſam mortis recordationem ingenerandam, ſive ad vitæ ac mundi contemptum. Poſterior pars etiam probatur, quia mos ille non eſt conformis menti Eccleſiæ, quæ orationes, & cætera iſtius Miſſæ ad defunctos refert, quare ad vivos referri non debent, & ſi fiat, carebunt fructu, qui à ſanctitate, precibuſque Eccleſiæ poteſt manare. Miſſæ verò poſt mortem faciendæ, ſtatim poſt eam perficiendæ ſunt, ſi fieri poteſt. 965. *Miſſa de Requiem non eſt pro vivo facienda.*

Probatur, quia quò citiùs fiunt, eò citiùs fructus earum percipitur, non enim operantur antequam fiant, nec ſufficit ad ſatisfactionem ex eis accipiendam eas legaſſe, ut multi falsò exiſtimant. Itaque rectè cenſet Marchinus de ſacrificio Miſſæ c. 34. præſtare ad ſatisfaciendum pro pœnis purgantibus ſtatim à morte dici ſimul centum ſacra, à centum Sacerdotibus, quàm pluribus diebus ſucceſſivè ab eodem, vel pluribus Sacerdotibus diverſis. Quod autem addit in ratione meriti poſterius illud plus valere, non ſatis probarim. Etſi enim divinus cultus poſteriore modo ad longius tempus duret; Quid tum? cùm priore modo pluribus locis totidemque Miſſis Deus colatur. Quare obitus illos, ut vocant, perpetuos, ab Eccleſia approbatos nemo quidem improbare poteſt, ſed tamen ita inſtituendi, ut maturè pro te mortuo bonum numerum Miſſarum celebrari cures, quem arbitrio boni ac prudentis viri putes tibi ſufficere. Quod ſi utrumque illud præſtare nequis, author ſim, ut primo quoque tempore quidquid eſt Miſſarum pro te jubeas perpetrari. 966. *Miſſæ pro defunctis ſtatim fiant.*

§ 7. Di-

§. 7.

De fructu Miſſæ, qui ex ejus auditione ad pios manes pertinere poteſt.

967. *Miſſæ auditio ex opere operantis prodeſt defunctis.* CONSTAT Miſſæ auditionem, cùm ſit actus religionis, atque adeò bonus, & honeſtus, virtute ſatisfaciendi, impetrandique pollere, eumque utrumque fructum defunctis applicari poſſe. Satis etiam perſpicuum eſt Miſſæ auditionem præſtare aliis religionis actibus, quandoquidem is, quì illam audit, revera ſacrificium incruentum Deo Patri offerat: qua oblatione ſublimiſſima religio continetur: quoniam myſtica illa Chriſti morte, Deus ut vitæ author, ac rerum omnium fons atque origo, ſublimiſſima planeque diuinâ ratione honoratur.

968. *An ex opere operato.* At diſceptatur, an eidem auditioni reſpondeat fructus aliquis ex opere operato, vel impetrationis, vel ſatisfactionis, & quod ei conſequens eſt, lis eſt, an qui piorum manium causâ Miſſæ ritè intereſt, fructum aliquem ex opere operato manantem eum iis poſſit communicare. Ac Suarius quidem affirmat, quia cùm oblatio hujus ſacrificii ſit fructuoſa ex opere operato, conficitur omnes, qui illud offerunt, fructûs ex opere operato participes eſſe, atque adeò & eos, qui illi interſunt, eum, ut diximus, revera illud offerant. Quæ ſententia pia eſt, valetque ad commendandam Miſſæ auditionem. At Vaſquez, Coninck, de Lugo contra nituntur, voluntque ſoli Sacerdotis oblationi fructum ſacrificii reſpondere ex opere operato: propterea quòd ille fructus, ſacrificio reſpondet eatenus dumtaxat, quatenus Chriſti nòmine offertur, ſic autem offerre ſoli competit Sacerdoti.

969. *Fructus impetrationis ex opere operato prodeſt defunctis.* Nos lite ſub judice relicta dicamus, quod utrique litigatores facilè concedent, & reipſa aſſerit de Lugo, fructum impetrationis ex opere operato ad audientem pertinere, ſaltem quatenus Sacerdos Chriſti nomine pro omnibus circumſtantibus ſacrificium offert, quos inter Miſſæ auditor imprimis recenſetur. Eum porrò fructum piis manibus aſcribi poſſe ad obtinendam iiſdem condonationem, atque ita ſatisfactionem, & impetrationem ex opere operantis, cum hac impetratione ex opere operato, defunctis majorem in modum prodeſſe. Addamus id quod Taburinus rectè conjicit, auditionem aliquot Miſſarum tantum illos levare, quantum applicationem unius Miſſæ à Sacerdote profectam. Quæ res egenos ſolari poteſt, ac debet, imò univerſos ad frequentem Miſſæ auditionem piis manibus deſtinandam impellere. Nonne quilibet avidiſſimè Miſſæ intereſſet, ſi viros parentes incendio vel ſic liberare poſſent? Et tamen quàm diſtat illud ab igne mortuorum?

Meritò igitur Chriſtiani eâ causâ frequenter rei divinæ interſunt. meritò parentes eum liberis præſentes adſunt Miſſis, dum pro ſuis vita functis fiunt. Quos inter excelluere D. Eliſabetha Portugalliæ Regina. Clara item Eugenia Alberti Principis Belgicæ conjux, de quibus ſuperiùs diximus: Maria quoque Caroli Archiducis Auſtriæ conjux, & filia Alberti Ducis Bavariæ, triumque Regum mater inclyta, inter primas locum obtinet, ut nihil dicam de conjuge. Jam vidua duas quot dicbus Miſſas audiebat, & alteram quidem pro animâ viri, quoniam inter illos convenerat, ut ſuperſtes pro mortuo quotidie intereſſet Miſſæ, quam fieri curaret. Atque hanc pietatem octo, ac decem annorum ſpatio, etiam per itinera, negotiaque ſummi ponderis, intermiſit numquam. Quo in genere hoc dignum memoratu. Eo ipſo, quo Maria deceſſit, anno, eùm die feſto S. Marci ſupplicationi, ſummo item Sacro, ae concioni interfuiſſet, totumque matutinum tempus inſumpſiſſet cultui divino, memor denique ſeſe id officii bonis mariti manibus per oblivionem nondum reddidiſſe, licet adulto die, licet adhuc jejuna Sacerdotem è Societate Jesu (quò uti ſolita erat ad Miſſas ejuſmodi) cōfeſtim advocat, ſacrificare eum in finem jubet, ipſaque ſacrificio multa eum ſui pectoris devotione intereſt, nempe aliàs Auſtriacæ Imperatricis partes ſeſe minimè expleturam rata. 970. *Pro defunctis Miſſas audientium exempla.*

Eadem pietate elaruit V. Magdalena Angelica Ordinis S. Dominici. Nam præter aſſiduam corporis macerationem, frequenter pluribus ſacrificiis piorum manium gratiâ præſens continenter aderat. Quare ſublevatæ eo charitatis officio animæ ſeſe illi videndas non rarò objiciebant, gratiaſque medullitus ei agebant. Imò ex iis nonnullæ illam amplexabantur.

ARTICULUS III.

De Sacra communionis virtute pios manes ſublevandi.

§. I.

De ſacra communione generatim.

971. *Prodeſt defunctis nū ex opere operato?*

DE hac quoque lite egimus tractatu de Sacramento Amoris. Quamobrem ſpicas quaſdam velut meſſe jam collectâ reliquas legimus. Receptum eſt primùm Sacram ſynaxim non parum prodeſſe defunctis poſſe, ſi ſatisfactio illius ex opere operantis profecta iis tranſcribatur: quandoquidem opus ſit ſummæ religionis, & varios præſtanteſque virtutum actus comites habere ſolitum. Controvertunt aliqui, an, ut ſacrificium iiſdem applicatum, per ſeſe, ac proximè pœnas eorum diluit, ita & ſacra communio. Et ſententia quidem affirmans hoc argumento niti poteſt: quòd communio, non approbatio tantùm, ſed quædam pars ſit ſacrificii. Et ſi quidem de Sacerdotis in Miſſa communione ſermo ſit, nonnullis pars eſt eſſentialis, aliis integralis. Si verò de Laicâ ſynaxi agatur, cùm manducatio hoſtiæ ad ſacrificium pertineat, & ſynaxis etiam Laica ſit manducatio hoſtiæ, conſequitur hanc quoque ad ſacrificium pertinere, tanquam ejus aliquam partem, ac proinde prærogativam ſacrificii participare, ut proximè, atque ex opere operato, ſive ultra vim diſpoſitionis ad communicandum allatæ, defunctorum pœnas mitiget.

972. *Negatur.*

Sed ſententia negans omnino tenenda videtur. Enimverò SS. Euchariſtia cibi inſtar ſeſe haber, ac ſumitur: cibus autem ſolùm nutrit, exhilarat, ac moleſtia levat manducantem. Igitur & illa per ſe ſoli prodeſt manducanti. Accedit quod incertum ſit, an eadem communio ipſius manducantis pœnas per ſe, & ex opere operato, diſſolvat. multi enim hanc diſſolutionem tribuunt actibus charitatis, quos per ſe excitat communio: quamobrem longè ægriùs adducantur, ut credant eamdem ſynaxim piis manibus ſolandis per ſe ex opere operato prodeſſe. Nos lite hac indeciſâ (nec enim arbitrari noſtrum eſt) ſynaxim iis non mediocriter opitulati dicamus, modum opitulationis Deo relinquamus.

973. *Quamquã valde illis prodeſt, ut patet ex Bloſio.*

Et propoſitionem noſtram affirmat hac hiſtoria Ludovicus Bloſius Abbas Lætienſis in conclavi animæ cap. 6. hiſce verbis. *Anima cuiuſdam defuncti cuidam Dei amico in flammâ ardoris immenſi apparens, dixit, ſe eâ ſola de causâ tam diris cruciatibus torqueri, quòd circa Dominici corporis perceptionem fuiſſet negligentior: addiditque, ſi vel ſemel Venerabile Sacramentum devotè pro ipſo accipere dignaretur, ſe mox liberandam. Quod cùm ille Dei amicus feciſſet, ſequenti die anima eidem ſole fulgentior atque micantior apparuit, unica illa digniſſimi Sacramenti huius perceptione ab intolerabilibus pœnis liberata, atque ad cælum & æternam beatitudinem evecta.* Ita Bloſius.

974. *Et ex Inſinuationibus S. Gertrudis.*

Idem confirmatur ex inſinuationibus divinis S. Gertrudis lib. 5, cap. 20. ubi ſic narratur. Dominica, quâ agitur com- »
munis memoria pro animabus parentum »
congregationis, dum poſt ſumptam ſan- »
ctam communionem. hoſtiam illam offer- »
ret Domino in remedio prædictarum ani- »
marum, & ſtatim magnam multitudinem »
videret, de quibuſdam infimis tenebris aſ- »
cendere, ſicut ſcintillæ ſparguntur ab igne, »
quaſdam in ſimilitudine ſtellarum, quaſ- »
dam verò alterius ſpeciei, ita perquirens, ſi »
numeroſa illa multitudo eſſet ex parenti- »
bus noſtris, tale à Domino accepit reſpon- »
ſum. Ego propinquiſſimus veſter ſum, »
pater, & frater, & ſponſus; Ergo affiniſſi- »
mi ſunt omnes mei ſpeciales, quos nolo ex- »
pertes eſſe à communi memoria parentum »
veſtrorum. Unde cum his ſunt intermix- »
ti. Et ideò iſta diſpoſuit orare ſemper pro »
ſpecialibus Domini. Sequenti verò die ſub »
Miſſa, poſt oblationem hoſtiæ, intellexit »
Dominum dicentem, nos conjuncti ſumus »
cum his, qui parati erant, & venerunt, ſed »
nunc mittamus partes his, qui nondum po- »
tuerunt adeſſe. Idem alio anno, cùm vigi- »
liæ pulſarentur, vidit agnum quemdam ni- »
vei candoris, ſicut Agnus Paſchalis ſolet »
depingi, quaſi ex vulnerato corde ſuo emit- »
tentem roſeos rivos ſanguinis in aureum »
calicem, & dicentem; Ego ipſe ſum pro- »
pitiaturus omnibus illis animabus, quibus »
hodie in loco iſto paratur convivium. Ita »
Chriſtus: ubi per animas illas, quibus convivium parabatur, animas purgandas, quorum bono Sacra ſynaxis ſumebatur, intelligit, ut ſatis patet antecedentia & conſequentia perpendenti.

975. *Et ex Angelo Ioannæ de Cruce.*

Huc quoque ſpectat, quod ſequitur. Vitam conſceleratam eripuerat Deus homini cuipiam, accepto Sacro viatico, priuſquam Sacræ ſpecies eſſent conſumptæ. non eſt paſſus Cuſtos B. Joannæ de Crucæ Angelus

Sacram

Sacram hoſtiam eo ſterquilinio remanere, ſed reverenter exceptam ei detulit, juſſitque, cujuſpiam animæ ex igneo ergaſtulo liberandæ causâ illam ſumere.

976. *Mos pro defunctis communicandi probatur.* Ex quibus patet maximè probandum, eum morem piorum ac religioſorum hominum, qui aliquo è ſuis vitâ functo, in ejus gratiam omnes SS. Euchariſtiam communiter accipiunt. Id quod V. Antonius Tholoſani Antonianorũ Generalis eximia doctrinâ, & ſanctitate vir, à Præſide ſuo impetravit, cùm adhuc eſſet Societatis Jesu, & parentem ſuum obiiſſe divinitus intellexiſſet. Ita hodieque pios manes juvare ſtudent permulti, ut mirum ſit aliquos id genus pietatis tamquam inutile ac ſupervacaneum diſſuadere.

§. 2.

De communione Generali Doctrina Theologica.

977. *Bulla communionis Generalis.* Hanc quoque ſegetem meſſuimus in tractatu de Sacramento Amoris Euchariſtici, nunc ſpicas aliquas relictas colligimus. Ac Bulla quidem Urbani VIII. anno 1634. Societati Jesu ſuper hac conceſſa, hæc eſt, *Ad augendam fidelium religionem, & animarum ſalutem, cæleſtibus theſauris pia charitate intenti, omnibus utriuſque ſexus fidelibus verè pœnitentibus, & confeſſis, qui aliquam Societatis* Jesu, *vel quamcumque aliam ſæcularem Eccleſiam ubique exiſtentem una ex Dominicis cujuſlibet menſis, qua Communio Generalis ſollicitudine dilectorum filiorum Clericorum Regularium dictæ Societatis, & quoad Eccleſias ſæculares de licentiâ Ordinariorũ locorum, illarúmque Rectorum conſenſu agitur, devotè viſitaverint, & iis Dominicis in prædictis Eccleſiis ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſumpſerint, ibique pro Chriſtianorum Principum concordia, hæreſum extirpatione, ac Sanctæ Matris Eccleſiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum indulgentiam, & remiſſionem, quam animabus fidelium defunctorum applicare poſſint, miſericorditer in Domino concedimus. Volumus autem &c. Datum in arce Gandulphi die 10. Maii 1634. Pontificatus noſtri anno undecimo.*

978. *Communionis Generalis tempus.* Sunt igitur ad hujus indulgentiæ conſecutionem, tres generatim obſervandæ leges. Prima ad tempus pertinet, ut una ex Dominicis cujuſlibet menſis Sacra ſynaxis ſumatur: Altera ad locum, ut in Eccleſiis Societatis Jesu, vel ſæcularibus Eccleſiis, ubi noſtrorum curâ communio Generalis celebratur, eadem ſumatur. Tertia, ad preces pro indulgentia fundendas. Prima autem facilem habet explicatum, nam communioni Generali aſſignatur una è Dominicis cujuſlibet Menſis, una, inquam, dies naturalis: nempe à medio ad medium noctis, ut in diebus jejunii, ac feſtis: ita ut qualibet hora ejus matutina, veſpertinaque communicare, ac frui indulgentiâ poſſis. Et neceſſe eſt ut ſit Dominica: non igitur obtineri poteſt indulgentia à primis veſperis diei Dominicæ, quia earum tempus, ac dies, ſabbathum eſt, non Dominica. Non etiam feſtis diebus, niſi fortè in Dominicam incidant. Cùm autem quælibet Dominica ſit una ex Dominicis, qualibet ex illis æquè poteſt obtineri, at unâ tantummodo per ſingulos menſes; quia unâ, ſive unicâ ex Dominicis cujuſlibet menſis permittitur indulgentia. Sed quem menſem intelligis? non lunarem; ſed ſolarem, ſeu Eccleſiaſticum; adeò ut duodecies tantum per annum veniâ illâ potiri queas, quæ omnia præter verba Bullæ, uſus hactenus confirmavit.

De loco autem non æquè prona eſt reſponſio. Cùm enim dicitur primùm, *in Eccleſiis Societatis*, quæritur quid Eccleſiæ nomine ſignificetur, an etiam oratoria, ac ſacella privata? Et aiens ſententia, reſte Quintanaduennas, eſt Granadi, & aliorum, quam quidem ipſe probat; quia in favorabilibus hæc omnia nomine Eccleſiæ Societatis accipiuntur. Et confirmatur, quia famuli Societatis, aliarumque religionum ex privilegio ſatisfaciunt præcepto annuæ communionis Paſchalis, ſi in Eccleſiis Religionum ubi ſerviunt, communicent; nec dubitari poteſt, quin ſi iis communio in ſacello miniſtretur, ſatis legi feciſſe ſint cenſendi. Igitur ædiculæ, ac ſacella omnia, quacumque domûs parte erecta, ſive ad tempus, ſive in perpetuum, idonea ſunt ad veniam ſynaxeos Generalis obtinendam, quia dum conſiſtunt, & Sacra hoſtia in iis ſacrificari, ac ſervari poteſt, verè ſunt loca ſacra Miſſæ deſtinata, atque adeò veræ Eccleſiæ. 979. *An ſacellum domeſticum ſit ad indulgentiam ſufficiens.*

Quæritur deinde, an in Eccleſiis ſeminariorum Societatis Jesu, ubi ſcilicet noſtri agunt, atque alumnos regunt, acquiri poſſit indulgentia ſynaxeos Generalis? Et idem affirmat, tum quia revera ſunt Eccleſiæ Societatis, tum quia ſic declaravit admodum R. P. Mutius Vitelleſcus, Societatis Jesu Præpoſitus Generalis: & ſtabilitur reſponſio, quia Eccleſiæ iſtæ non ſunt ſæculares, cùm ab Ordinario non luſtrentur, ergo Regulares, neque aliorum, quàm 980. *An in templis ſeminariorum, & ſacellis prædiorum.*

Socie-

Societatis, Ergo. Quod argumentum etiam militat pro ſacellis prædiorum Societatis.

981 *An in pluribus templis ejuſdem urbis.* Denique diſputari poteſt, an ſi in eadem civitate plures ſint domus, atque Eccleſiæ Societatis, in iis omnibus eodem die eadem indulgentia poſſit acquiri. Id quod aſſerit etiam Quintanaduennas, quoniam quælibet earum Eccleſia eſt etiam Societatis, nec potior eſt unius, quàm alterius conditio, teſtaturque R. P Mutium Virelleſcum ejuſdem fuiſſe mentis, quam ſignificavit epiſtolâ ad P. Bartholomæum de Chaves. Rectorem Domus Probationis anno 1630. datâ.

982. *In uno ſolo templo Soc. acquiritur indulgentia.* Verùm enimverò mihi equidem hæc omnia non ſine ſcrupulo dici poſſe videntur. Nam in allatâ à nobis Bullâ ſic præſcribitur. *Qui aliquam Societatis* Jesu, *vel quamcumque aliam ſæcularem Eccleſiam, una ex Dominicis cujuſlibet menſis, quâ communio Generalis ſollicitudine dilectorum filiorum Clericorum Regularium dictæ Societatis agitur, devotè viſitaverint, & iis Dominicis in prædictis Eccleſiis SS. Euchariſtiæ Sacramentum ſumpſerint.* Ubi profectò mens Pontificis eadem eſt circa aliquam Societatis Eccleſiam, quæ circa quamcumque aliam ſæcularem, quantum attinet ad Indulgentiam Communionis Generalis. ſed dum celebratur Communio in Eccleſia ſæculari, mens ejus non eſt, ut in alia, ſed in ea ſola. ubi communio celebratur, indulgentia obtineri poſſit, ergo etiam mens ejus eſt, ut in eâ ſola Societatis Eccleſia, eadem indulgentia acquiratur, in qua Cõmunio Generalis peragitur. Nec dicas cum Quintanaduennas omnes in una eademque civitate ſitas Eccleſias Societatis, non niſi unam cenſeri poſſe, non item ſæculares Eccleſias. Occurritur enim facilè, non poſſe plures illas Societatis Eccleſias potiùs unam cenſeri, quàm plura ejuſdem urbis Collegia ejuſdem Societatis, unum Collegium, etſi in eadem extent urbe. Et verò in civitatibus, ubi matrix Eccleſia ſita eſt, conſtat alias ibidem poſitas illi ſubjectas eſſe. nec tamen admittendum in omnibus acquiri poſſe indulgentiam, ſi in matrice Communio Generalis celebretur. Accedit Patrum noſtrorum Romæ uſus, qui hanc noſtram explicationêm ſtabilit. Solent enim ex alio quolibet domicilio petere Domum Societatis Profeſſam, dum in ea Synaxis Generalis peragitur, ad indulgentiam acquirendam, ut mihi teſtes ſunt, qui illic per multos annos habitavere.

983. *Dubium* Porrò ex his quoque colligitur, non extra controverſiam poſitum eſſe, quod dictum eſt de ſacellis ejuſdẽ domus, ubi Synaxis in æde ſacrâ celebratur. *eſt de ſacellis ejuſdem collegii.* Eſto enim ſacella illa Eccleſiæ vocentur: non tamen in illis Communio Generalis celebratur. nec dicas eamdem Eccleſiam cenſeri cum eâ majore, ſicut ſuburbia ad civitatem pertinent, ejusque nomine in favorabilibus accipiuntur: non, inquam, id dicas, quia & loco profano diſſitæ ſunt ab ea majore Eccleſia, ita ut in unum locum ſacrum, aut in unam Eccleſiam coire nequeant, neque illius pars dici poſſunt, ut ſuburbia pars urbis exterior. Et quidquid aſſeras, ſcrupulum non evelles omnem; atque adeò certum manebit probabile eſſe, indulgentiam Communionis Generalis, nec in ſacellis domeſticis, nec in ſacellis prædiorum acquiri poſſe; etſi hoc poſterius faciliùs aſſerendum videatur, quàm illud prius de obtinenda indulgentia in eo domicilio Societatis, ubi non celebratur Generalis communio.

984. *Poteſt eodem tempore, & in pagis celebrari.* Denique dubitatum alicubi fuit, num dùm Patres alicujus domicilii Societatis Communionem celebrant in urbe, ubi commorantur, alii ejuſdem domicilii, vel iidem eodem menſe in pago, vel oppido vicino eamdem Communionem poſſint celebrare. Sed ego quidem rationem dubitandi non video. Nec enim Pontificis Bulla hanc ſuggerit, nec eſt, unde eruatur. Certè quidem Pontifex unam Communionem una ex Dominicis cujuſlibet menſis vult peragi: ſed ea lex, quæ civitatem, aut locum unum reſpicit, non prohibet, quin pluribus oppidis. plures Dominicæ deſignentur, pluresque Communiones Generales obeantur, Alioqui per menſem in urbe unicâ obiri poſſet communio unica, non alibi eodem menſe ulla celebrari. Nec refert ſive ab iiſdem Patribus, ſive ab aliis Communio Generalis diverſis pagis procuretur. ubi enim lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus.

985. *Ubi parochi officium exerceri ſolet eſt Eccleſia ſæcularis.* Quod attinet ad alias Eccleſias, in quibus Synaxim Generalem proponere licet, conſtat oportere eſſe ſæculares: id enim diſertè vult Bulla. Neque tamen propterea Eccleſiam Regularem excluſeris, in qua Sacramenta Baptiſmi, ac matrimonii conferuntur. cæteraque paſſim Parochi munia à Parocho Religioſo exercentur, nam & hæc ſæcularis dici poteſt, cùm ſit parochialis. Addit Quintanaduennas Eccleſiam Monialium Epiſcopo ſubjectarum ad idem deligi poſſe, quoniam ea ſæcularis dici poteſt, quòd ſæculari ſit ditioni ſubjecta. Sed eadem ratione diceret omnes Monachorum Epiſcopo ſubjectorum Eccleſias eligi poſſe, cùm & ipſe juriſdictioni ſæculari, ac

viſita-

viſitationi Epiſcopi ſubſint; quod ego quidem nolim admittere.

986. *Communio celebretur curâ Soc.* Cæterum ut in Eccleſiâ ſæculari indulgentia obtineatur, neceſſe eſt, ut Synaxis ſollicitudine Patrum Societatis Jesu celebretur, ſive ut ii vel confeſſionibus audiendis, vel Synaxi diſtribuendæ adlabotent; nec ſatis eſt, ut eam peragi mandent, imò nec ut adſint dumtaxat, audeo dicere, neque ut concionentur, Parocho cum ſacellanis reliquum præſtantibus. Quia eo pacto non perageretur eorum ſollicitudine Communio, ſed ſæcularium; quamquam ſolum mandatum cum aliqua cura, ut Sacerdotes ſæculares confeſſionibus excipiendis, ac Synaxi populo impertiendæ vacent, ſufficere videatur.

987. *Conſenſus Epiſcopi, & paſtoris.* Requiritur portò ut in Eccleſia ſæculari Communio peragatur, licentia Ordinarii, non quidem ad deſignandam Eccleſiam (id enim eſt hominum Societatis) ſed ad facultatem in deſignata Eccleſia Communionem peragendi: & tacita ſufficit, quin & ratihabitio de futuro, ut rectè idem author: quamquam eam exquirere longè ſit conſultius. Denique requiritur & conſenſus Parochi, ſeu Rectoris illius Eccleſiæ, id enim diſertè mandat Pontifex, quare eo deficiente, etſi obiretur Communio, indulgentia nulla eſſet; niſi fortè contra rationem negaretur, quo poſito ſupremi Paſtoris, ſeu Pontificis conſenſus jure præſumeretur: ſed parum conſultò vis aliqua fieret. Cæterùm in ſacellis ſeparatis, ubi nullus Paſtor præſidet, ſed ſolus ſacellanus, ac confraternitas aliqua, non videtur opus eorum conſenſu, quia ſtrictè illius Rectores non ſunt, & in hac materia, cùm ſit odioſa, ſtrictâ interpretatione utendum eſt. Ita idem author; ſed & ſic minùs prudenter Cômunio peragere tur, tum propter oblocutiones, tum propter loci anguſtias, cùm ea res celebritatem ac frequentiam populi, ac proinde loci amplitudinem exigat.

988. *Locum deſignatum adire neceſſe.* Ad extremum obſerva extra locum deſignatum Communionis indulgentiam nullo modo poſſe obtineri (cùm eum omnino ad illam requirat Pontifex) atque adeò nec ægris, nec carcere detentis, nec monialibus, aliiſve ullibi clauſis poſſe obtingere. Id quod ſtabilitur ex eo, quòd quando ejuſmodi detentis favere vult Pontifex ut indulgentiam Jubilæi poſſint conſequi, ſolitus eſt modum ab aditu Eccleſiæ diverſum exprimere.

989. *Sint preces mediocres.* Jam ut ad preces veniamus, non ſum in eâ ſententia, ut credam etiam minimas ad plenam indulgentiam, qualis hæc eſt, ſufficere. Alioqui enim ſufficeret dicere cum Publicano, *Deus miſerere mihi peccatori*, cùm precum nomine hæc precatiuncula intelligi poſſit. Deinde non plures preces ad indulgentiam pleniſſimam forent neceſſariæ, quàm ad indulgentiam unius diei, quod creditu difficile eſt. Eſt enim Pontifex œconomus, neque pto arbitratu ſuo valet qualibet conditione quidlibet ex theſauro Eccleſiæ concedere. Id enim Christus ejus Dominus, ratum non haberet. Cùm ergo indulgentia eſt pleniſſima, qualis hæc, quæ etiam poteſt Purgatorii animabus transferibi, preces ſaltem mediocres fundendæ ſunt, illæque, ut certiùs obtineatur, vocales. Talis videtur eſſe recitatio *Miſerere*: quinque Pater, & Ave, & hujuſmodi. Sint etiam aliunde non debitæ, ad eamdem indulgentiæ conſequendæ ſecuritatem, illæque medullitus depromantur; nec refert quod objicit Quintanaduennas, quod Paulus III. Pontifex Maximus indulgentiam plenariam Anno 1549. Societatis Jesu hominibus conceſſerit ſub conditione recitationis Pater, & Ave, nullâ ad eam requiſitâ Communione. Id enim velut extra ordinem factum, cùm alii Pontifices tam levem precatiunculam diſertè exigere ſoliti non ſint, & factum quidem non promiſcuè, ſed viris de Eccleſia benè meritis, viris Religioſis in primævo Societatis flore mira per orbem, & plurima ſummo cum labore, perpetuaque ſollicitudine, & propter vitam innocentiſſimam lytro non magno indigentibus.

990. *Tempus precum.* Porrò perinde erit, ſive ante, ſive poſt Synaxim preces pronuntient, quamvis ſuadendum, ut illi poſtponantur, ſcilicet quia tunc animus Chriſto magis conjunctus noxarum veniam faciliùs impetrare poteſt, præſertim ſi adhuc Sacrum convivium duret, id eſt, ſi ſpecies Sacræ necdum ſint conſumptæ; quo tempore, ſaltem ex opere operantis ſacramento adhuc alimur, & Chriſtus ipſe amore noſtro, aliiſque virtutum actibus magnâ cum voluptate paſcitur. Poſtremò preces illæ ad fines conſuetos ſunt dirigendæ, & directio tacita ſufficere videtur, nempe ut mens eas deſtinet ſaltem, quò ſunt deſtinandæ.

§. 3.

De indulgentia Communionis Generalis, aliaque defunctis applicanda, Theologica doctrina.

991. *Non applicentur defunctis.* Receptum eſt omnibus Theologis. 1. Pontificem poſſe piis manibus indulgentias concedere. Cùm enim quiſque privatus

indulgentia vivis conceſſæ. privatus poſſit ſatisfactionem ſuam iis applicare. nulla ratio eſt, cur non valeat Pontifex ſatisfactiones Chriſti, & Sanctorum, cùm ſit earum œconomus, & hi Chriſti membra ſint, æquè ac vivi. 2. Exploratum, indulgentias vivis conceſſas non poſſe ab iis in defunctos conferri, niſi ea facultas in bullâ exprimatur, quia id pendet à concedentis voluntate, quam exprimere ſolet, dum adeſt, ut in bullâ Communionis Generalis, ubi Urbanus VIII. ſic ait, *Plenariam peccatorum ſuorum indulgentiam, & remiſſionem, quam pro animabus fidelium defunctorum applicare poſſint, miſericorditer indulgemus.* Adverte autẽ iſtam applicationem non ſic intelligi, quaſi vivus priùs obtineat indulgentiam, quàm defunctis tribuat, quippe eam obtinendo, pœnæ peccatis ſuis debitæ obligationem diſſolveret, actum in eam ſe denuo indueret, non novas culpas admittendo, ſed charitatis officium in defunctos exercendo: quod abſurdum eſt. Applicare igitur indulgentias defunctis, eſt eas quas ſi velles, tibi ſumere poſſes, defunctis tranſcribere.

992. *Non eſt opus ſtatu gratiæ.* Dubitatur porrò an ſtatus gratiæ requiratur in eo, qui indulgentiam piis manibus tranſcribit; & probabilior eſt reſponſio negans: tum quia nec vivus, qui ſibi vult indulgentiam applicare, neceſſe eſt, ut omne opus, quod ad obtinendam indulgentiam requiritur, faciat in gratia; ſed ſufficit, ut ultimum in eo ſtatu peragat, quia tunc conceditur indulgentia, ſeu remiſſio pœnæ, quæ culpam remiſſam ſupponit.

993. *Qui defunctis favent certiùs juvantur.* Porrò gravis, & acriter controverſa quæſtio eſt, an indulgentia certò proſit defunctis de qua dixi tract. de V. S. unum hic addo verbis Dicaſtillo authoris nobilis, etſi recentioris, qui tract. de pœnit. Appendice de Purgatorio ſic ait. *Valde probabile apparet, quod docet Henriquez, Rodriguez, Layman, & alii multi recentiores, Deum longè faciliùs acceptare indulgentias oblatas pro animabus fidelium, qui ſe in hac vita digniores de congruo reddiderunt tali acceptatione, ut qui pro peccatis ſuis ipſi etiam ſatisfaciebant, & indulgentias à Paſtoribus Eccleſiæ conceſſas lucrari ſtudebant, & pro aliis defunctis, dum viverent, diligenter orabant. Quod mihi maximè rationi conſentaneum videtur. Imò crediderim in gratiam talium animarum, quæ in vita piiſſimæ fuerint erga defunctos, piiſſimum Dominum excitare pietatem aliorum fidelium, ut pro illis orent, ſuffragia offerant, & indulgentias lucrentur, in eiſque etiam ea via impleatur promiſſio Chriſti, Date, & dabitur vobis, & qua menſura menſi fueritis, eâdem remetietur vobis. Abſolutè tamen verum eſt eo ipſo, quo anima in Dei gratia deceſſerit, dignam eſſe, pro qua Deus indulgentias, & ſuffragia ſpecialiter in eius favorem oblata, miſericorditer acceptare dignetur, quamvis contrarium ſenſerit Henricus, Caietanus, Navarrus, quibus favere videtur Auguſtinus l. de cura pro mortuis c. ult.* ita ipſe.

§. I.

Præſtantia Communionis Generalis ex omnibus eius adjunctis.

PRÆFATIO.

Ex quo Societas Jesu à magno Patrefamilias in agrum Dominicum 994. *Inſtitutio illius divina.* miſſa fuit, ſtygiâ, mundanâque invidiâ teſte, variis ac miris modis, indefeſſaque induſtriâ eum excoluit, pergitque, ac perget porrò ad extremum excolere. Sed haud ſcio, an quidquam excogitarit hactenus, vel ad viventium ſpirituale commodum utilius, vel ad vitâ functorum ſalutem fructuoſius Communione Generali. De hac Theodorus Amydenus tract. de pietate Romanâ l. 2. c. 7. ſub ejus exordia ita ſcribit. *Jeſuitarum recens inventum eſt promiſcua quædam omnium ordinum ad ſumendam Sacram Synaxim conventio. Hanc Communionem appellant Generalem, ad quam tantus mortalium concurſus, ut quandoque uno die triginta hominum millia ſpirituali convivio refecta reperiantur. Inſtitutum omnium maximè ſacrum, iam nunc valde ampliatum eſt. Semel exhibetur in menſe in diverſis Urbis, ut omnibus uſui eſſe poſſit, Eccleſiis. Quibus ne inſigne pietatis opus diſpendio ſit, illi aggregata eſt Laicorum ſodalitas, quæ cereorum, ac reliquorum ſumptuum expenſas benignè ſuppeditat. Concurrunt ex ſingulis Ordinibus Sacerdotes, qui peccata confitentibus dimittant. Qui egregiam præ reliquis navat operam, Petrus eſt Garavita Societatis* Jesu *Profeſſus.* Sic Amydenus. Qui tamen illud ſolummodo tempus ſpectat, quo necdum indulgentia Synaxeos Generalis ad vitâ functos authoritate Pontificia transferri poterat, ut ex proximè conſequentibus apparet. Quæ tranſlatio, ut miros excitavit motus animorum, ita frequentiam tum Romæ, tum in cæteris propè omnibus Chriſtiani orbis partibus vehementer auxit. Quare inventum illud non tam Jeſuitarum, ut ait, neque tam humanum, quàm divinum fuiſſe uſus edocet. Et mihi quidem

dem

dem Communio Generalis cum arbore vitæ, qua cæleſtis paradiſus gloriatur, conferenda videtur.

Pars prima.

Templa, Paradiſi.

995. *Templum Cœlum.* Templa Chriſtianorum cœlo eſſe perſimilia nullus ignorare poteſt, nam in templis nobiliſſimo quodam modo Deus eſt, & Chriſtus in Euchariſtiæ throno magnificentiùs, quàm in cœlo reſidet, ut non ſemel tractatu de V. S. diſſeruimus. Deinde in templis quoque, eſſentia divina, non videtur quidem, ſed excellenter, licet in umbrâ, cognoſcitur, & ea cognitio amorem gaudiumque affine beatifico in piis animis creat, eoſque ad laudes Numini concinendas exſuſcitat. Quin & Diva Virgo ſaltem mente, ac cogitatione filio Dei, ac ſuo adeſt in ſolio Euchariſtico ſedenti (ad Matrem enim, ac Reginam ſpectat, noſſe ubi Rex commeretur) & Angelorum agmina adgeniculantur ſummâ cum veneratione. Præterea Empyrei etiam nomen paradiſis noſtris convenit, cùm revera igne ardeant & divinæ charitatis in præſentes, nominatimque convivas, & amoris convivarum Euchariſticorum in Chriſtum. Adhæc, quod Joannes de cæleſti Jeruſalem prædicat hiſce verbis (*Et ambulabunt gentes in lumine eius, & Reges terræ afferent gloriam ſuam, & portæ eius non claudentur per diē; nox enim nō erit illic, & afferent gloriam, & honorem gentium in illam*) De noſtris quoque templis rata ſunt: ad quorum utique lumen ex SS. Euchariſtia coruſcans contendunt anhelantque populi Chriſtiani, & Reges terræ gloriam ſuam illi ſubmittunt: Neque verò eorum portæ clauduntur, cùm omnibus pateant, & ipſi etiam hoſtes, quorum metu portas occludere moris eſt, in gratiam cum Deo, hominibusque redeant, dum templa ſubiere, & culpas odiaque ad Sacerdotum pedes deponant, quo pacto nox peccatorum templis exulare dici poteſt.

996. *Paradiſi Deliciæ.* Verùm enimvero, quemadmodum cœlo nomen paradiſi, ſive horti rectè adſcribitur, ita & templis, ubi præſerrim Synaxis Generalis inſtituitur, competit; quod ſenſim oſtendo. Ac cœlo quidem id nominis tributum eſt, ob variam cum paradiſo terreſtri ſimilitudinem. Nam ſator utriuſque Deus eſt, Ait enim ſacer hiſtoricus: *Plantaverat autem Dominus Deus paradiſum voluptatis à principio.* Gen. 2. In quo ipſo tum dignitas paradiſi, tum etiam mirifica Numinis plantantis induſtria demonſtratur, ut rectè Rupertus Abbas l. 2. cap. 25. in Gen. Eſt autem uterque hortus; quòd ad delicias factus, & conſitus ſit, & propter earum vim eximiam, additur *hortum* eſſe *voluptatis.* Siquidem ut in paradiſo terreſtri nihil triſte obverſari poterat, propter ſtatum beatitudinis naturalis, & propter eumdem omnia ſummè jucunda grataque accidere oportebat; ita multò potiùs in paradiſo illo cæleſti omnia deliciis circumfluunt, nec luctuoſum quidquam poteſt obtingere. Cujus Joannes teſtis in Apocalypſi cap. 21. *Et abſterget*, inquit, *Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra; quia prima abierunt, & dixit, qui ſedebat in throno, Ecce nova facio omnia:* nempe ut intelligamus nihil umquam in terris ſimile aut ſecundum deliciis horti cæleſtis extitiſſe. His adjice cùm terreſtris, tum cæleſtis paradiſi arbores egregias. *Produxit enim Dominus*, ait Moyſes Gen. 2. *omne lignum pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuave.* Porrò etiam in cæleſti paradiſo veras arbores, veros flores, ac fructus, cæteraque ſenſuum oblectamenta revera extare, vel certè poſt reſurrectionem extitura docent S. Thomas, Suarez, Soto, Henricus, Major & alii: nempe ut etiam corpus propriâ mercede, propriiſque deliciis in cœlo perfruantur.

Cæterùm nihil adeo exornat paradiſum vel terreſtrem, vel cæleſtem, quàm arbor 997. *In eo arbor vitæ.*
vitæ. nam terreſtris quidem immortàlitatem corporibus tribuiſſet: Et ſi SS. Patribus Irenæo, Hilario, Gregorio Nazianzeno, Chryſoſtomo, Epiphanio, aliiſque fides habenda eſt, plenam & abſolutam: nec ratio deeſt.

Cùm enim in manu Dei eſſet efficere, 998. *Dans immortalitatem.*
ut arbor vitæ hominem priſtino vigori ſemper reſtituiſſet; cur id effeciſſe negetur? nec refert quod & arbor, & ejus fructus eſſent corruptioni obnoxia. Poterat ſiquidem arbor propagari, ut aliæ, hactenus, ac deinceps: & quod una fructûs illius manducatio non præſtitiſſet, neque duæ, treſúe; poterant plures præſtare. Accedit quod Bonaventura, Molina, & alii vim, illi ſupernaturalem reparandi humidum radicale aſſignent. Et ſanè cum Juſtitia Originis multa ſupra naturam inveheret, cur non etiam talem ab eâ arbore immortalitatem?

De cœleſti porrò arbore vitæ aliter phi- 999. *Eſt etiam in paradiſo cæleſti arbor vitæ.*
loſophandum: de qua ſic Joannes Apocalypſis 2. *In medio plateæ eius, & ex utraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus duodecim, per mēſes ſingulos reddens*

fructum ſuum & folia ligni ad ſanitatem Gentium. Ubi animadverte lignum illud vitæ non aliud eſſe, quàm divinam eſſentiam, cujus beatiſſimo intuitu paſcuntur Cælites cum incredibili voluptate: quia viſio beatifica & amorem, & gaudium beatificium procreat. Et quoniam viſio illa fixa, permanenſque ſit neceſſe eſt, ne beatitudo inſtabilis ſit, ac fluxa, atque adeò deſinat eſſe beatitudo, cibus ille divinus Beatis immortalem vitam conferre dicitur, ac proinde additur; *Lignum vitæ ſingulos fructus reddere per ſingulos menſes*, quia ſemper æquè jucunda, ac fælix viſio eſt, ſemperque ideò recens, ac nova dici poteſt. Quare non mirum, ſi Beatorum canticum novum eſſe à Joanne memoretur; dum ait, *Et cantabant canticum novum.* Porrò illius arboris folia Cornelius quidem interpretatur dotes ſeu animi, ſeu corporis Beatorum: ſed cùm folia ad arborem pertineant, eamque exornent, malim attributa, ſeu perfectiones divinas foliis illis adumbrari, ita ut eſſentia ſit velut radix omnium, infinitas truncus, rami ſapientia ac bonitas: cætera prout modo noſtro intelligendi longiùs ab eſſentia dimanant, foliorum nomine accipiantur. Cæterùm & ea dicuntur conferre *ad ſanitatem Gentium*, non quidem inſtaurandam, aut augendam, ſed conſervandam: id eſt, immortalitatem quoque parere. Etenim quidquid in Deo eſt, Deus eſt, ac proinde ſui conſpectu paſcit, ac beat, quippe quòd Deus bonum ſit omni reſpectu infinitũ, & cùm ſui viſione poſſideatur, poſſeſſio boni infiniti, non poſſit videntem non beatum reddere.

1000. *Templa paradiſi.* Porrò hæc quoque templis Chriſtianis adeſſe, ac propterea paradiſi nomen iis etiam competere, nunc demonſtratum eo. Siquidem & hæc à Deo velut conſita ſunt, quia etſi homines ea conſtruunt, non ſunt tamen templa, niſi Deus per Eccleſiæ Paſtores ea conſecret, & tum demum ſacratiſſima ſunt, cùm Chriſtus Dei Filius præſentiâ ſuâ Sacramentali ea dedicavit. Deinde ad delicias omnium quidem communiter, ſed mentium præſertim Deo devotarum conſtructa ſunt, quæ tantæ ſunt ſubinde, ut redundent, & ſimul cum lacrymis pietatis teſtibus, per oculos velut exundent: quare paradiſi voluptatis poſſunt appellari. Et verò etſi oratio, familiaritaſque cum Deo, ubivis locorum ſuavis ſit, tamen in templis præſertim deliciis affluit, præſente etiam quà homo eſt, & plenus humanitate, animarum Sponſo. Ac proinde Dominici, Xaverii, Borgiæ, aliique innumeri haud paulò avidiùs, frequentiuſque in ædibus ſacris, quàm in profanis precari Deum ſoliti. Neque dicas non quadrare templis, quod paradiſo, cùm ex eo luctus exulet, in templis autem abundet maximè; quia in iis peccata deflentur: exploratum enim eſt ſolas illas pœnitudinis lacrymas non eſſe amaras, quin & dulcedine perfuſas eſſe, præſertim ubi Chriſti ſanguini ac meritis immiſcentur, videlicet in confeſſione ſacramentali, aut divinâ ſynaxi.

Incumbit igitur jam nobis oſtendere nullum pulcherrimarum arborum genus in hoc paradiſo deſiderari. Et ecce eas nobis digito commonſtrat Vates Regius, ubi de Numinis cultore ſic canit, *Et erit tamquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo, & folium ejus non deflues, & omnia, quæcumque faciet, proſperabuntur.* Et Chriſtus *Arbor bona*, inquit, *bonos fructus facit.* ubi liquet de viro juſto illum agere. Atqui pleni ſunt paradiſi noſtri ejuſmodi arboribus, & hæ frondibus, floribus, ac fructibus refertæ. Et frondes quidem, id eſt, cogitationes bonæ, piæque, ubi frequentiores, vernantioreſque, quàm in templis, in quibus Zephyrus ille divinus, Spiritum Sanctum intelligo, afflatu ſuo, pluviaque cæleſti hortos animarum mirè fœcundat, & quidquid oculis obverſatur, ad ſanctas cogitationes hominem invitat? Flores quoque, ſeu pia deſideria in paradiſis noſtris ubertim pullulant, vigentque, ſive quia ex ſanctis cogitationibus ortum habent, ſive quia orando pariuntur, ſive quia ſol Juſtitiæ Chriſtus arcanis ſuis influxibus, ſeu influentiis, ut vocant, illa ex animis elicit. De fructibus quid dicam? 1001. *In quibus arbores pulchra.*

Sunt enim, qui non niſi in templis fructum ullum pietatis efferunt. Sunt, qui fructum aureæ charitatis multò veriùs ferunt, quàm arbor illa in Hiſpaniolâ: de qua ſic Petrus Major apud Nierembergium Hiſt. naturalis l. 14. c. 2. *Quacumque pateat iter, per apertas, molleſque ſcatebras, ramos ad ſuperna ſupercilia montis emittit, neque umquam datur quieſcere, donec cæli auram aſſequatur. Formare ibi viſo æris fulgore bracteas, & grumos pro fructu animadvertitur. Hæ ſunt, quæ per univerſam diſſeminantur inſulam, per alluviones raptata ad ima de naturâ ponderoſorum, non autem illic procreari putant, ubi leguntur, in ſicco præſertim. In fluminibus aliter: radicem arboris aureæ tendere ad terræ centrum inquiunt, & ibi coaleſcere: quòdnamque profundiùs effodiatur, eò truncos reperiunt craſſiores, ſi per montis ſcatebras liceat. E ramis filo ſubtiliores aliquos captãt, digitos* 1002. *Aurifera.*

digitos æquantes alios, pro ſciſſurarum hiatu. Accidit & incidiſſe in cavernulas auro fulvas, per ramorum tamen aſcendentium vias, quibus repletis ex ſubſtantiâ trunci ſerpente, ab imo carpit iter ramis qua pateat. Intercidıtur ſæpe ſaxi ſoliditate. In cæteris rivis tamen nutritur ex virtute & halitu radicum. Hæc ille.

1003. *Omnis generis.* Sunt etiam, qui in paradiſis noſtris fructum contritionis, ac ſancti doloris ferunt, ſimiles illi arbori, quæ cùm unica ſit in inſulâ Ferreâ (quæ inter Canarias numeratur, caretque fontibus, ac fluviis) tamen ex foliis tantum ſtillat liquoris, quantum hominibus, ac pecoribus potandis ſufficit. Sunt præterea, qui in iiſdem patientiam fervidâ prece obtinent, quos rectè comparaтis illi arbori, quam ferunt in Javâ Majore naſci: eſſeque medullæ ferreæ, exilis quidem, ſed quæ ab imò porrigatur ad ſummum plantæ faſtigium, cujus fructum qui gerat, ferro aiunt eſſe impenetrabilem, vide Nieremb. hiſt. nat. l. 14. c. 49. Adhæc in iiſdem paradiſis creſcit quaſi ſponte intima animi devotio ad SS. Euchariſtiam, quæ ſui compotes reddit ſimiles illis arboribus, quæ Plinio authore lib. 18. cap. 18. eo anno, quo victus eſt Hannibal Pub. Ælio. & Cn. Cornelio Conſulibus, fruges pro fructibus dedere. Ad extremum plurimi fructum pietatis in illis paradiſis pariunt, quam cùm Paulus ad omnia eſſe utilem affirmet, cognoſcimus palmæ Indicæ ſimilem, ex qua indigenæ quæcumque ad vitæ uſum neceſſaria ſunt, omnia depromunt, uſque eò, ut etiam funes nauticos ſubminiſtret.

Pars secunda.

In templis Sanctiſſima Euchariſtia, eſt arbor Vitæ, quatenus per Synaxim generalem ſumitur.

1004. *SS. Eucharistia arbor vitæ.* Verùm enimverò quemadmodum præcipuum decus paradiſi cùm cæleſtis, tum terreſtris eſt arbor vitæ; ita paradiſorum noſtrorum princeps gloria eſt. Sed quæ in his arbor vitæ? nempe Jesus Christus Dominus noſter quatenus adeſt in SS. Euchariſtiæ Sacramento. Cur ita? Primùm quia ſic docet Angelicus Doctor Opuſc. de Sacramento Altaris c. 6. Cujus hæc eſt oratio. *Sicut initium corruptionis, & mortis cæpit à cibo vetito, ſcilicet à ligno ſcientiæ boni, & mali; ſic initium iuſtificationis, & vitæ, incipere debet à cibo, ſcilicet ligno vitæ, id eſt, à corpore Domini.* Ita ille, qui dicta confirmat ex illo Chriſti apud Joan. c. 6. *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis eius ſanguinem non habebitis vitam in vobis.* Et eam ſententiam illuſtrare licet: Quod Beda, Rupertus, Anſbertus, Ribera, & alii per lignum vitæ, quod in paradiſo cæleſti vidit Joannes, eumdem Chriſtum intelligant, cujus folia volunt eſſe verba, quibus ipſe Beatos omnium gentium mulcebit, ac conſolabitur, quem in ſenſum Petrus, *Domine*, ait, *quò ibimus? verba vitæ æternæ habes.*

Ex quibus colligere licet eumdem Redemptorem, divino illo Sacramento pariter hoc nomine arboris vitæ appellari poſſe. Et ſanè proprius hujus Sacramenti fructus eſt virium animi reparatio, cujus extat diſertiſſimum S. Baſilii teſtimonium in c. 3. Iſaiæ. Verba attexo. *Quemadmodum enim corpora noſtra convaleſcunt, ac firmantur, ſubalterna ſumptione congruentium alimentorum: ita quiddam eſt, quod conſentaneè paſcit animam, eique ſuggerit vegetas vires ad bonitatem conſectandam. Quid illud tandem eſt? nimirùm quod dixit Dominus, quia caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.* Ita ipſe. Cui adde Prophetam Regium, qui panem, Euchariſtiæ figuram, (aſpiciens opinor, ad veritatem) modò *Cor hominis confirmare, modò pinguem eſſe, modò ſubſtantificum, & adipoſum aſſerit.* Mitto alia ejuſmodi, ne vel hîc actum agam. Illud ſolum moneo, corporis immortalitatem Euchariſtico convivio deberi, ut latè probavimus non uno loco tractatus de V. S. Id nunc ago, ut eumdem Servatorem oſtendam in Communione Generali nominatim, arborem vitæ eſſe, ac dici debere. Quam rem ut pro dignitate pertractem, ab omnibus adjunctis, ſeu circumſtantiis arboris vitæ, decus illius colligo, & Synaxim Generalem undequaque perilluſtrem demonſtro. 1005. *Patet ex effectis.*

Atque arborem quidem vitæ aſſerendum eſt à Deo ipſo plantatam, ſeu potiùs primùm productam fuiſſe: nec enim plantari poterat, quæ alibi priùs minimè extaret, ut vel ipſa, vel ejus germen, ac ſurculus plantari poſſet. Id quod ad illius nobilitatē ſpectat, cùm eæ arbores, ac luci, majore ſint in pretio, ac honore, qui à Regibus, ac Magnatibus ſunt conſiti. Porrò Sanctiſſimam Euchariſtiam à Deo inventam, perfectamque eſſe, cùm ipſius Chriſti in ea effectio, tū vis immenſa prodigiorum eâdem contentorum, tum effectus ejus divini plus nimio comprobant. Quà autem Communio Generalis eſt, non poteſt, ut diximus, alium à Deo agnoſcere authorem. 1006. *Quis? Deus eam plantavit.*

Etſi enim Societas Jesu eam inſtituit, primùm inducendis ad frequentiorem Synaxim 1007. *Non Societas.*

naxim mortalibus ſub Paulo V. (quo tempore indulgentia ad illos ſolos pertinere poterat) tum juvandis piis manibus, ad quos eamdem plenam Indulgentiam authoritate Urbani VIII. porrigere licuit. Tamen fatetur lubens Societas Synaxim illam ſuum opus dici non poſſe, nec debere. Etenim jam inde ab ejus ortu prodigio ſimile fuit adeò illam celebrari, ut dici poſſet, *Digitus Dei hic eſt*, hic Deus agit, & divinitus aguntur homines ad frequentandam Synaxim, ubi ubi Generalis communio inſtauratur. Deinde pares exordio fuere progreſſus, & contra quam in ejuſmodi inſtitutis avidè, ferventerque cœptis evenire ſolet, non deferveſcit ſenſim ea pietas, neque defloreſcit Synaxis Generalis: ſed ſuo in vigore permanet. Itaque hac ſanè in re authorem ſuum non hominem, ſed Deum prodit.

1008. *Idq; indicavit.* Quin & ipſe per ſe aliâ, & inſuetâ ratione indicavit. Nam Romæ anno partæ ſalutis 1615. in Domo Profeſſa Societatis Jesu quidam è noſtris hoc prodigii è ſuggeſtu retulit. Iſtomet anno currente, cùm Synaxis Generalis ad Divæ Mariæ trans-Tiberim celebraretur, quemdam Italum eò ſe ex merâ ſpectandi cupidine contuliſſe. Cùm autem in areâ templo illi objacente deambulas, quemdam in ſpeciem egenum, ſtipem ab eo petiiſſe, tuliſſeque non ſemel repulſam. Tum verò inſueto Numinis afflatu ad eum inopem ſe convertiſſe ſtudio illam largiendi. At hunc ſubjeciſſe, nec opis, nec ſtipis ſibi opus eſſe. Quamobrem marſupio manum abſtineret. Quippe è monte Gargano illuc ſe profectum, ut eum de corrigendâ vitâ, quam abhinc annos viginti depravatam duxerat, neque umquam intereà legitimâ confeſſione noxarum expiarat, admoneret. Alioqui imminere capiti ipſius vindicem ſupremi Judicis manum, tot ſcelera caſtigaturam. Obſtupuit homo ad ea nuncia, maximè quòd neminè, Numine excepto, animi ſui conſcium eſſe ſciret. Cumque ſubitò mendicus ille, & ſpeciem, & ſui conſpectum oculis attoniti eripuiſſet, templum ſubit, meliora decernit, noxas apud Sacerdotem deponit, Synaxi Generali non vulgari pietate perfungitur, facitque copiam confeſſario rem geſtam patefaciendi. Eam tum temporis ex ipſius Concionatoris ore audivit R. P. Toſſanus Bridoul, mihique retulit. Ubi cùm fictus ille egenus Gargano de monte veniens, verum Michaëlem indicet, iſque Eccleſiæ Catholicæ ſit Patronus, ſcilicet abundè patet, & Divo illi Synaxim Generalem probari, tamquam Eccleſiæ utilem, & Numini charam eſſe, atque adeò ejus inſtituendæ conſilium Societati divinitus inſpiratum fuiſſe. Quocirca rectè Theodorus Amidænus proximè ſuperiùs à me laudatus eam nuncupat *Inſtitutum omnium maximè ſacrum.* Rectè alii *ſanctiſſimam artem* divini Amoris; ego *Arborem vitæ* à Deo plantantam rectè pronuntio.

Atque ecce quadam orationis ſponte 1009.
Quid Synaxis Generalis? arbor vitæ. venio ad ſecundam circumſtantiam, & quid propriè Communio Generalis ſit, ſignifico. Eſt, inquam, arbor vitæ. Dixi equidem, & ni fallor, ſatis oſtendi, Chriſto, quatenus in Euchariſtia ſpectatur, nomen, ac virtutem arboris illius convenire; ſed tamen habet aliquid Communio illa, quo & cæteras exſuperet, & Chriſto ſibique nomen illud præ cæteris mereatur. Cùm enim à vitâ, & immortalitate mortalibus impertiendâ arbor vitæ diceretur, Communio Generalis eò potiori jure talis dici poteſt, quò vitam diuturniorem, & pluribus, quàm reliquæ ſynaxes, hominibus impertit. Porrò diuturnitas vitæ ſpiritualis ex gratiis actualibus, fortioribus, & opportunioribus, itemque frequentioribus pendet. Harum enim beneficio homo diutiùs in ſtatu gratiæ ſanctificantis permanet, atque adeò diutiùs vitam vivit Filii Dei, ac divinam. Quò autem quis ardentiori cum pietate Euchariſticis epulis veſcitur, eò perſpectum eſt, ſive ex opere operantis, ſive ex opere operato, & efficaciores, & crebriores gratias actuales ex Sacramento illo Sacramentorum percipere: quoniam pro diſpoſitione, ſeu apparatu epulantis agit, ac proinde eò potentiùs, quò amplior eſt digniorque apparatus. Atqui dum obeunda eſt Communio Generalis, non pauca ſunt, quæ hominem ad delicias illas Euchariſticas avidiùs deguſtandas excitare conſuevere.

Quorum ego quidem non infimum eſſe 1010.
Dei providentiâ fit ut Synaxis Gen. avidè obeatur. arbitror, quòd cùm providentia Numinis eò Societatem Jesu condiderit, ut Sacramentorum pœnitentiæ & Euchariſtiæ uſum in priſtinum vigorem reſtitueret, eumque tueretur (ut experientiâ manifeſtum evaſit) peculiarem illi gratiam ad eum finem aſſequendum largiatur. Quemadmodum ſolet cuique propriam ad ſuum munus præſtandum concedere: Qua gratiâ factum eſt, hodieque fit; tum ut accommodatas ad id induſtrias ei ſuggerat, tum ut mortales ad eas benè afficiantur, quidquid de more oblatret dæmon, & mundus, adeò ut ii ipſi, qui palam obloquuntur, clanculum exercitiis pietatis, quæ Societas inſtituit, ſeſe inſerant, eaque lubentes obeant, atque adeò eveniat, quòd

Regius

Regius Pſaltes de viro juſto vaticinatus eſt Pſ. 1. *Et omnia quæcumque faciet, proſperabuntur.*

1011. *Eodem cōfert indulgentia pro defunctis.* Accedit propria huic inſtituto ratio, quod indulgentia plena noxarum, Synaxi Generali annexa ſit, quam tranſcribere piis manibus integrum eſt. Ex quo conſequitur, ut eò avidiùs, ardentiusque obeatur à mortalibus, & mortui, mortuorumque Tutelares Angeli, quorum valde intereſt ad levamen tantæ calamitatis, Synaxim cum eximia pietate celebrari, ſacros conconvivas ad officium ſuum hujus generis exſuſcitent. Ac de Tutelaribus quidem ſatis exploratum mihi eſt ob ſummam eorum benignitatem, miſericordiamque in clientes tam infauſtos, tum potiſſimùm divino pietatis ardore convivas accendere, omnesque eſſe Urieles.

1012. *Et piorum manium adhortatio.* De piis autem manibus, iis nempe, qui in atrio cœli ad beatitudinem aſpirant, perquam mihi ſimile vero videtur eos quoque parentes, amicos, aliosque ad Synaxim invitare, turbis communicantium ſeſe inſinuare, hortari, monere, ut Synaxim preceſque ad indulgentiam neceſſarias piè diligenterque expleant: tum quia mediocre ex indulgentia ſibi applicata ſubſidium expectant, tum quia ejuſmodi excurſionem à Deo flagitare, atque adeò impetrare poſſunt. Quin etiam defuncti illi, qui Purgatorio detinentur, cùm dies ſynaxi deſtinatas recordentur, iis ipſis preces ſuas ad Deum accedunt, ut Sacris convivis pietatem indat, atque eoſdem excitet, ut ſegere lætiori, florentiorique uberiorem ipſi meſſem ſolatiorum colligant; præſertim quia experientiâ noverunt, multos ex ſuis velut contribulibus, tempore ac virtute Synaxeos Generalis ergaſtulo illo aſſertos fuiſſe. Quibus omnibus accedit ingens vis hominum Synaxim illam celebrantium, de qua ſigillatim poſtmodum. Nam frequentia precantium omnes, qui precantur, inflammat igne pietatis. Quippe & languidi fervidiorum præſentiâ, conſpectuque accenduntur, & fervidi illorum frequentiâ magis exardeſcunt, & denique Spiritus Sanctus, quòd amor ſit ac vinculum Divinitatis, cœtibus ad ſuam gloriam coactis intereſſe amat, ſcilicet ad munera, favoresque ſuos ſingulis & univerſis largiendos.

1013. *Ad indulgentiam confert pietas communicantium.* Quanti portò interſit ad indulgentiæ plenæ quæſtum hæc fervida pietas, diſce ex Theologis. Petrus Diſcaſtillo, nobilis Theologus append. de Purgatorio art. 8. ſub finem ſic ait. Advertendum eſt primùm quàvis de facto ſit ſufficiens cauſa, ut indulgentia v. c. plenaria concedatur, fieri nihilominus poſſe, ut in particulari non quicumque integram conſequantur indulgentiam; quando ſcilicet aliqui multum pœnitentiæ debentes pro peccatis commiſſis, opus injunctum tepidè nimis, & minùs utiliter ad finem indulgentiæ propoſitum peragunt, ac proinde causâ tantæ remiſſionis ipſorum reſpectu finis deficit. Id videtur expreſſiſſe Bonifacius VIII. in Extrav. de penit. & remiſſ. ubi poſtquam pro Anno 1300. viſitantibus Baſilicam SS. Apoſtolorum Romæ, pleniſſimam omnium peccatorum indulgentiam conceſſiſſet, ſubjunxit: unuſquiſque tamen plus merebitur, & efficaciùs indulgentiam conſequetur, qui baſilicas ipſas ampliùs, & devotiùs frequentabit. Idemque tradit Bonaventura, Navarrus, Coninck, Layman, & alii viri docti, qui hac ratione reſpondent difficultati communi, quomodo fieri poſſit ut qui alioqui paulò ante mortem exhibuere opera præſcripta pro indulgentiis plenariis, nihilominus in Purgatorio per multos dies extiterint, nō tantùm pro peccatis venialibus tunc fortè, quando opera exhibentur, quoad culpam nondum remiſſis, ſed pro aliis peccatis etiam mortalibus, quorum remiſſio quoad culpam procul dubio facta fuerat in hac vita; & tamen non obſtante indulgentiâ plenariâ diu multumque paſſi ſunt, ut viris ſanctis in variis apparitionibus ſignificarunt: nimirùm quia opera exhibita pro lucranda indulgentia non ita fervidè, ut par erat præſtiterunt, ut dictum eſt. Ex quo fit, ut multi viri timorati, ac pii, quando opus præſcriptum iterum, ac ſæpiùs repeti poteſt, intra tempus deſignatum id faciant, ut quod ſemel negligenter actum fortaſſe fuerat, iterùm redintegrando opus reſarciatur. Hactenus Dicaſtillo. Quare cùm id negligentiæ per Synaxim Generalem vel omninò, vel magnâ ex parte tolli ſolitum ſit, quanti facienda ſit, liquet. Certè apparet cur rectè huc accommodes illa Eccleſiaſtici; *Lignum vitæ eſt his, qui apprehenderunt eam,* nempe Sapientiam increatam Sacramento Euchariſtico contentam, quando per Synaxim præſertim Generalem percipitur.

At ubi tam bona ſors obtingere poteſt? 1014. *Ubi? ubique.*
Quæris ubi, cùm jam univerſum orbem pietas illa Synaxis Generalis complexa ſit? Quære potiùs, ubi non celebretur, & invenies illic dumtaxat, ubi homines mortui ſunt hæreſis veneno, vel aliâ peſte infidelitatis; vel certè ubi de vitâ immortali, æternaque non laborant. Eſt autem inter arborem vitæ, quæ in paradiſo terreſtri ſita erat, noſtramque ſimilitudo propoſito noſtro conſentanea.

Quem-

naxim mortalibus ſub Paulo V. (quo tempore indulgentia ad illos ſolos pertinere poterat) tum juvandis piis manibus, ad quos eamdem plenam Indulgentiam authoritate Urbani VIII. porrigere licuit. Tamen fatetur lubens Societas Synaxim illam ſuum opus dici non poſſe, nec debere. Etenim jam inde ab ejus ortu prodigio ſimile fuit adeò illam celebrari, ut dici poſſet, *Digitus Dei hic eſt*, hic Deus agit, & divinitus aguntur homines ad frequentandam Synaxim, ubiubi Generalis communio inſtauratur. Deinde pares exordio fuere progreſſus, & contra quam in ejuſmodi inſtitutis avidè, ferventerque cœptis evenire ſolet, non deferveſcit ſenſim ea pietas, neque defloreſcit Synaxis Generalis: ſed ſuo in vigore permanet. Itaque hac ſanè in re authorem ſuum non hominem, ſed Deum prodit.

1008. *Idq́; indicavit.* Quin & ipſe per ſe aliâ, & inſuetâ ratione indicavit. Nam Romæ anno partæ ſalutis 1615. in Domo Profeſſa Societatis Jesu quidam è noſtris hoc prodigii è ſuggeſtu retulit. Iſtomet anno currente, cùm Synaxis Generalis ad Divæ Mariæ trans-Tiberim celebraretur, quemdam Italum eò ſe ex merâ ſpectandi cupidine contuliſſe. Cùm autem in areâ templo illi objacente deambularet, quemdam in ſpeciem egenum, ſtipem ab eo petiiſſe, tuliſſeque non ſemel repulſam. Tum verò inſueto Numinis afflatu ad eum inopem ſe convertiſſe ſtudio illam largiendi. At hunc ſubjeciſſe, nec opis, nec ſtipis ſibi opus eſſe. Quamobrem marſupio manum abſtineret. Quippe è monte Gargano illuc ſe profectum, ut eum de corrigendâ vitâ, quam abhinc annos viginti depravatam duxerat, neque umquam interea legitimâ confeſſione noxarum expiarat, admoneret. Alioqui imminere capiti ipſius vindicem ſupremi Judicis manum, tot ſcelera caſtigaturam. Obſtupuit homo ad ea nuncia, maximè quòd nemini, Numine excepto, animi ſui conſcium eſſe ſciret. Cumque ſubitò mendicus ille, & ſpeciem, & ſui conſpectum oculis attoniti eripuiſſet, templum ſubit, meliora decernit, noxas apud Sacerdotem deponit, Synaxi Generali non vulgari pietate perfungitur, factâque copiam confeſſario rem geſtam patefaciendi. Eam tum temporis ex ipſius Concionatoris ore audivit R. P. Toſſanus Bridoul, mihique retulit. Ubi cùm fictus ille egenus Gargano de monte veniens, verum Michaëlem indicet, iſque Eccleſiæ Catholicæ ſit Patronus, ſcilicet abundè patet, & Divo illi Synaxim Generalem probari, tamquam Eccleſiæ utilem, & Numini charam eſſe, atque adeò ejus inſtituendæ conſilium Societati divinitus inſpiratum fuiſſe. Quocirca rectè Theodorus Amidænus proximè ſuperius à me laudatus eam nuncupat *Inſtitutum omnium maximè ſacrum*. Rectè alii *ſanctiſſimam artem* divini Amoris; ego *Arborem vitæ* à Deo plantatam rectè pronuntio.

1009. *Quid Synaxis Generalis? arbor vitæ.* Atque ecce quadam orationis ſponte venio ad ſecundam circumſtantiam, & quid propriè Communio Generalis ſit, ſignifico. Eſt, inquam, arbor vitæ. Dixi equidem, & ni fallor, ſatis oſtendi, Chriſto, quatenus in Euchariſtia ſpectatur, nomen, ac virtutem arboris illius convenire; ſed tamen habet aliquid Communio illa, quo & cæteras exſuperet, & Chriſto ſibique nomen illud præ cæteris mereatur. Cùm enim à vitâ, & immortalitate mortalibus impertiendâ arbor vitæ diceretur, Communio Generalis eò potiori jure talis dici poteſt, quò vitam diuturniorem, & pluribus, quàm reliquæ ſynaxes, hominibus impertit. Porrò diuturnitas vitæ ſpiritualis ex gratiis actualibus, fortioribus, & opportunioribus, itemque frequentioribus pendet. Harum enim beneficio homo diutiùs in ſtatu gratiæ ſanctificantis permanet, atque adeò diutiùs vitam vivit Filii Dei, ac divinam. Quò autem quis ardentiori cum pietate Euchariſticis epulis veſcitur, eò perſpectum eſt, ſive ex opere operantis, ſive ex opere operato, & efficaciores, & crebriores gratias actuales ex Sacramento illo Sacramentorum percipere: quoniam pro diſpoſitione, ſeu apparatu epulantis agit, ac proinde eò potentiùs, quò amplior eſt, digniorque apparatus. Atqui dum obeunda eſt Communio Generalis, non pauca ſunt, quæ hominem ad delicias illas Euchariſticas avidiùs deguſtandas excitare conſuevere.

1010. *Dei providentiâ fit ut Synaxis Gen. avidè obeatur.* Quorum ego quidem non infimum eſſe arbitror, quòd cùm providentia Numinis eò Societatem Jesu condiderit, ut Sacramentorum pœnitentiæ & Euchariſtiæ uſum in priſtinum vigorem reſtitueret, eumque tueretur (ut experientia manifeſtum evaſit) peculiarem illi gratiam ad eum finem aſſequendum largiatur. Quemadmodum ſolet cuique propriam ad ſuum munus præſtandum concedere. Quâ gratiâ factum eſt, hodieque fit, tum ut accommodatas ad id induſtrias ei ſuggerat, tum ut mortales ad eas benè afficiantur, quidquid de more oblatret dæmon, & mundus, adeò ut ii ipſi, qui palam obloquuntur, clanculum exercitiis pietatis, quæ Societas inſtituit, ſeſe inſerant, eaque lubentes obeant, atque adeò eveniat, quòd

Digitized by Google

Regius Pſaltes de viro juſto vaticinatus eſt Pſ. 1. ***Et omnia quæcumque faciet, proſperabuntur.***

1011. *Eodem cõfert indulgentia pro defunctis.* Accedit propria huic inſtituto ratio, quod indulgentia plena noxarum, Synaxi Generali annexa ſit, quam tranſcribere piis manibus integrum eſt. Ex quo conſequitur, ut eò avidiùs, ardentiusque obeatur à mortalibus, & mortui, mortuorumque Tutelares Angeli, quorum valde intereſt ad levamen tantæ calamitatis, Synaxim cum eximia pietate celebrari, ſacros conconvivas ad officium ſuum hujus generis exſuſcitent. Ac de Tutelaribus quidem ſatis exploratum mihi eſt ob ſummam eorum benignitatem, miſericordiamque in clientes tam infauſtos, tum potiſſimùm divino pietatis ardore convivas accendere, omneſque eſſe Urieles.

1012. *Et piorum manium adhortatio.* De piis autem manibus, iis nempe, qui in atrio cœli ad beatitudinem aſpirant, perquam mihi ſimile vero videtur eos quoque parentes, amicos, alioſque ad Synaxim invitare, turbis communicantium ſeſe inſinuare, hortari, monere, ut Synaxim preceſque ad indulgentiam neceſſarias piè diligenterque expleant: tum quia mediocre ex indulgentia ſibi applicata ſubſidium expectant, tum quia ejuſmodi excurſionem à Deo flagitare, atque adeò impetrare poſſunt. Quin etiam defuncti illi, qui Purgatorio detinentur, cùm dies ſynaxi deſtinatas recordentur, iis ipſis preces ſuas ad Deum accedunt, ut Sacris convivis pietatem indat, atque eoſdem excitet, ut ſegete lætiori, florentiorique uberiorem ipſi meſſem ſolatiorum colligant; præſertim quia experientiâ noverunt, multoſ ex ſuis velut contribulibus, tempore ac virtute Synaxeos Generalis ergaſtulo illo aſſertos fuiſſe. Quibus omnibus accedit ingens vis hominum Synaxim illam celebrantium, de qua ſigillatim poſtmodum. Nam frequentia precantium omnes, qui precantur, inflammat igne pietatis. Quippe & languidi fervidiorum præſentiâ, conſpectuque accenduntur, & fervidi illorum frequentiâ magis exardeſcunt, & denique Spiritus Sanctus, quòd amor ſit ac vinculum Divinitatis, cœtibus ad ſuam gloriam coactis intereſſe amat, ſcilicet ad munera, favoreſque ſuos ſingulis & univerſis largiendos.

1013. *Ad indulgentiam confert pietas communicantis.* Quanti porrò interſit ad indulgentiæ plenæ quæſtum hæc fervida pietas, diſce ex Theologis. Petrus Diſcaſtillo, nobilis Theologus append. de Purgatorio art. 8. ſub finem ſic ait. Advertendum eſt primùm quâvis de facto ſit ſufficiens cauſa, ut indulgentia v c. plenaria concedatur, fieri nihilominus poſſe, ut in particulari non quicumque integram conſequantur indulgentiam; quando ſcilicet aliqui multum pœnitentiæ debentes pro peccatis commiſſis, opus injunctum tepidè nimis, & minùs utiliter ad finem indulgentiæ propoſitum peragunt, ac proinde causâ tantæ remiſſionis ipſorum reſpectu finis deficit. Id videtur expreſſiſſe Bonifacius VIII. in Extrav. de penit. & remiſſ. ubi poſtquam pro Anno 1300. viſitantibus Baſilicam SS. Apoſtolorum Romæ, pleniſſimam omnium peccatorum indulgentiam conceſſiſſet, ſubjunxit: unuſquiſque tamen plus merebitur, & efficaciùs indulgentiam conſequetur, qui baſilicas ipſas ampliùs, & devotiùs frequentabit. Idemque tradit Bonaventura, Navarrus, Coninck, Layman, & alii viri docti, qui hac ratione reſpondent difficultati communi, quomodo fieri poſſit ut qui alioqui paulò ante mortem exhibuere opera præſcripta pro indulgentiis plenariis, nihilominus in Purgatorio per multos dies extiterint, nõ tantùm pro peccatis venialibus tunc fortè, quando opera exhibentur, quoad culpam nondum remiſſis, ſed pro aliis peccatis etiam mortalibus, quorum remiſſio quoad culpam procul dubio facta fuerat in hac vita; & tamen non obſtante indulgentiâ plenariâ diu multumque paſſi ſunt, ut viris ſanctis in variis apparitionibus ſignificarunt: nimirùm quia opera exhibita pro lucranda indulgentia non ita fervidè, ut par erat præſtiterunt, ut dictum eſt. Ex quo fit, ut multi viri timorati, ac pii, quando opus præſcriptum iterum, ac ſæpiùs repeti poteſt, intra tempus deſignatum id faciant, ut quod ſemel negligenter actum fortaſſe fuerat, iterùm redintegrando opus reſarciatur. Hactenus Dicaſtillo. Quare cùm id negligentiæ per Synaxim Generalem vel omninò, vel magnâ ex parte tolli ſolitum ſit, quanti facienda ſit, liquet. Certè apparet cur rectè huc accommodes illa Eccleſiaſtici; ***Lignum vitæ eſt his, qui apprehenderunt eam,*** nempe Sapientiam increatam Sacramento Euchariſtico contentam, quando per Synaxim præſertim Generalem percipitur.

At ubi tam bona ſors obtingere poteſt? 1014. *Ubi? ubique.*
Quæris ubi, cùm jam univerſum orbem pietas illa Synaxis Generalis complexa ſit? Quære potiùs, ubi non celebretur, & invenies illic dumtaxat, ubi homines mortui ſunt hæreſis veneno, vel aliâ peſte infidelitatis; vel certè ubi de vitâ immortali, æternaque non laborant. Eſt autem inter arborem vitæ, quæ in paradiſo terreſtri ſita erat, noſtramque ſimilitudo propoſito noſtro conſentanea.

Quem-

Quemadmodum enim, Bonfretio authore, in paradiſo unica tantum fuit arbor vitæ, ſive quòd id ſacris litteris magis conſonum, ſive quòd duo dumtaxat homines eſſent, multòque pluribus unica arbor ſuffeciſſet, quippe eius fructu non ad quotidianum cibum, ſed ad medicinam ſubinde tantummodo uſuris: Ita primùm dumtaxat Romæ, quæ ob loci ſanctitatem, amœnitatemque, & elegantiam paradiſus terreſtris nuncupari poteſt, Communio Generalis cœpta, & noſtra vitæ arbor plantata fuit. Quemadmodum etiam propagato hominum genere, propagata fuiſſet vitæ arbor vel in paradiſo, vel etiam, & veriùs, extra paradiſum ne ab hominibus quaquaverſum orbem habitãtibus fructus illius tam procul petendus fuiſſet. Ita Communio Generalis Româ in reliquam Italiam propagata fuit. Tum verò latiſſimè in Hiſpaniam, Belgium, Germaniam, Poloniam, Galliam diſperſa. Quid? quod utraſque Indias, quod Antipodas pervagata ſit, uſque adeò, ut Paraquarienſes, gens olim fera, & anthropophagiæ dedita, ejus fructu frequenter utantur. Quamobrem nonne tibi videtur noſtra hæc arbor vitæ hac quidem re ſimilis eſſe illi ficui Indicæ, de qua ſic Theophraſtus l. 4. de plantis c. 4. Gaudet India fico, arbore, cujus anniculi rami in humum deflexi, actis radicibus denuo ſurgunt in novas propagines: adeò ut in orbem circa primarium truncum ſilvâ factâ, quaſi diverſas porticus fornicato opere efficiant. Iſtarum arborum aliquæ 60. paſſus in orbem complectuntur, effundentibus ſeſe novis ſemper ſtolonibus ultra priorum ambitum circum parentem. Altitudo verò tantum attollitur, ut ad 250. paſſus umbram ejaculentur. Ingentium ramorum maxima denſitas; folia peltæ magnitudine: fructus non maior cicere, fici effigie, unde Græci ficum appellant. Ita Theophraſtus. Et verò Malvenda lib. de paradiſo terreſtri c. 16. conjectat ex hujus Indicæ ficûs, quam in paradiſo conſtituit, foliis, Protoplaſtos perizomata ſibi, ſive cinctoria conſuiſſe, quorum unum à fronte, alterum à tergo, propter magnitudinem, totum hominem contegere potuerint. Quæ res utcumque ſe habeat; conſtat illius arboris inſtar, noſtram vitæ arborem circum circa Romam, ubi primum plantata eſt, quaquaverſum ramos diffudiſſe, & ingentem ſilvam ſui propagatione effeciſſe: fructumque illius, etſi cicere haud multo majorem, totum ferè orbem alere ac folia hominem tegere, non quidem ad arcendum pudorem, ſed peccata, & ad flammæ purgantis vel levamentum, vel extinctionem. Cæterùm quod attinet ad ejuſdem fructum, atque alimentum, in eo quoque quod per ſe, ac ſeclusâ convivarum diſpoſitione in omnibus æquale eſt, ſimilis eſt arbori vitæ paradiſi terreſtris, quam profectò neceſſe fuit æquales fructus ubique parere, ne vitam ubique non æquè reſtauraret, atque adeò ubique non conferret immortalitatem. Denique in iſta propagatiône Synaxeos Generalis duæ res admiratione dignæ apparent. Prior, quòd præter cæterarum arborum modum quolibet cœlo fructum ubertim ferat, creſcatque, atque alios ex ſe progignat: Poſterior, quod quò latiùs funditur; eò ubique lætiùs proveniat, dulcioreſque fructus proferat, quoniam dum quiſque ſacrorum convivarum audit Synaxim ita diffundi, ad eam piè celebrandam, frequentandamque magis accenditur.

Sed nunc juvat intelligere, quibus nitatur auxiliis, ſive unde virtutem tantam arbor iſta mutuetur. 1016. *Quibus auxiliis? beneficio indulgentiæ tantus fructus.* Duplex eſt, ut antehac diximus, fructus Communionis Generalis, prior ad viventes pertinet, poſterior ad vitâ functos, Illos alit ad immortalitatem, & hanc vim à Sacramenti ratione ſortitur. Hos autem expurgat, aptatque, vel ſtatim expedit ad eamdem immortalitatem, ſoluto Purgatorii lytro, & hanc virtutem mutuatur ab indulgentia. Sed enim quid ad arborem vitæ ſpectat indulgentia? omnino ſpectat, ut folia ad arborem, ornat enim illa Communionem Generalem, & velut veſtit, ut folia arborem. Porrò foliis arboris vitæ, maximè cæleſtis, affinis eſt. De his enim Joannes, *Et folia*, inquit, *eius ad ſanitatem Gentium*. Enimverò nonne tibi videntur folia noſtra conferre ad ſanitatem Gentium, quando indulgentiæ piis manibus addictæ beneficio, illi heu! febri ardentiſſima, ſimulque moleſtiſſimo aſthmate, tantùm non confecti curantur, ſanantur, & beata immortalitate donantur? At cur defuncti *Gentes* vocantur? An quia remoti ſunt à nobis? an quia etſi parentes, & amici, velut exteri habentur; An quia permulti ſunt, & diverſis ex gentibus in Pugatorio tamquam novum orbem conſtiſtituunt? Quidquid dicas, miſerrimi ſunt, & folia illa vehementiſſimè deſiderant ad ſanitatem.

Et ſanè hæc ſimilia illis ſunt, quæ gerit 1017. *Eſt ſimilis foliis axothiatl.* herba Indiæ Occidẽtalis, quam Axothiatl, ſeu *Florem aquæ* nominat. De qua lib. 15. c. 45. hiſtoriæ natur. ſic Nierembergius. *Radicem raphani fibratam fundit, & ex ea caules aliquantum purpureos, folia ſalignis proxima, florem oblongum, & luteum, & in vaſculis longiuſculis ſemen.*

Radix

Radix eſt ſubdulcis, glutinoſáque naturâ, ac frigefacientis, humectantiſque temperiei. folia reſoluta ex aqua, epotáque pugilli menſura, aut corpori illita febrem dicuntur expellere, ac mederi laſſitudini; aſthmati item ſumpta, ſtrumiſque appoſita diarrhæis, uſtionibus, ulceribus internis, atque externis, renum ardorem mitigare, & corpora fulmine contacta fovere. Ita ferè ipſe. Nemo autem negabit folia noſtra, id eſt. indulgentias febrim animarum purgandarum extinguere: mederi etiam earum laſſitudini ex mora Purgatorii contractæ: Aſthma quoque ex aſpiratione ad cœlum perpeti enatum curare, uſtiones item ab illo igne acerrimo profectas, & ulcera conſcientiæ mitigare. Denique animas fulmine ſententiæ Chriſti in particulari judicio tactas ſolari, ac fovere. Quare ſingulari quodam, ac præcipuo jure ad ſanitatem Gentium illarum conferre dicuntur, & præterea flos aquæ, quoniam inſtar aquæ peculiaris, flammas purgantes, aut temperant, aut extinguunt.

1018. *Communionis Generalis ornamenta.*

Atque hæc ſubſidia meritò voces intrinſeca, alia ſunt extrinſeca, ſeu externa, quæ ad celebritatem Communionis, atque ad piorum manium amplius ſolatium conferre poſſunt. Tale eſt æris campani pulſus ſolemnis, ædis ſacræ ſingularis apparatus, modulatio muſica, numiſmata, quæ Romæ quidem ſingulis convivis tribuuntur, conciones, ſupplicationes, & id genus alia. Atque ut ſupplicationis aliquod exemplar hîc extet, viſum eſt ſupplicationem Arſchotanam nuper fæliciſſimo ſucceſſu inſtitutam propè ad verbum, prout ad me miſſa eſt à R. P. Judoco Andries, & ab ejus inſtitutore P. Judoco Vandermeſch perſcripta, hic referre; enimvero lucem tractatui affundet.

ENARRATIO

Supplicationis, & Communionis Generalis habita 27. Auguſti Anno 1656. in urbe Arſchotana, Quæ tertio lapide diſtat ab urbe Lovanienſi.

1019. *Exemplũ ſupplicationis pro Synaxi Generali.*

ARSCHOTI celebravimus Communionem Generalem, quam finitimis in pagis quindecim, Theologi noſtri pro concione, ut Antecinerales Indulgentias ſolent, latè promulgaverant. Promulgationis dies fuerat D. Bartholomæo ſacer. Hoc pietatis opere feriis autumnalibus præluſimus. Communicaverunt bis mille, & ducenti circiter. Toto oppido non niſi mille, & 500. qui ſacro reficiantur pabulo, numerantur. Undique certaſſe videtur ardor ruſticorum, qui accurrerunt, cum civium pietate. Haud dubiè plures accurriſſent, niſi binis in pagis, ex maximè urbi vicinis templi dedicatio, quæ in eam diem inciderat, accolarum animos in alias curas avertiſſet. Ductore R. P. Rectore decem è Noſtris Patribus confeſſiones excepêre. Ipſo die mane horâ ſeptimâ per noſtrum habita de animabus concio; altera à meridie cum gratiarum actione de eodem argumento veſperas inter ac laudes: ne abeam longiùs, à ſummo ſacro, per præcipuas oppidi vias proceſſit ſupplicatio hoc ordine. Præferebat civium aliquis atri coloris labarum cruce ſupernè eminente. In medio depictæ inter flammas animæ ſublatis oculis, manibuſque B. Virginis Mariæ in ære conſpicuæ opem implorabant. Sequebantur Angeli Duo, qui hunc geſtabant titulum, *Indulgentia Plenaria, pro vivis, aut defunctis.* Tabella erat, quæ ad valvas templi pependerat: ſub imagine ſupplices in ignibus animæ. Proximè in ſcuto puellæ binæ illud 2. Machabæorum 12. oſtentabant. *Sancta, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare.* Quem titulum ſex ſpectacula, quæ enumero, exponebant. Singula ſpectacula ſuos habebant titulos, quibus exponebantur: Sic ego eos variis notis diſtinguo. Spectaculi primi hoc erat in ſcuto argumentum. pietas in animas Purgatorii in veteri teſtamento commendata. Titulus 1. hiſtoriæ. Judas Machabæus liberaliſſimam eleemoſynam olim in veteri lege tranſmiſit Hieroſolymam pro ſacrificiis in gratiam militum proſtratorum. 2. placuit cœlo pietas. Biennio ergo poſt ſecundam quietem vidit Oniam dudum defunctum Pontificem pro omni populo deprecantem. 3. Vidit & Hieremiam Prophetam, qui ei gladium aureum donabat, hac additâ teſſerâ, *Accipe ſanctum gladium, munus à Deo, in quo dejicies adverſarios populi mei Iſrael.* 4. Commiſſo deinde prœlio Judas cum tribus dumtaxat millibus, triginta quinque hoſtium millia proſtravit. his præmiſſis ferebatur pictura, quæ rem geſtam exhibebat, viſionem ſcilicet, & victoriam.

Spectaculum 2. Argumentum in ſcuto. Animæ precibus adjutæ mortis periculo ſuum vindicem eximunt. Titulus 1. Civis Valliſoletanus, quoties Deiparæ pertranſibat cœmeterium, toties precationem Dominicam, & Salutationem Angelicam pro defunctis recitabat. 2. hic noctu dum per idem cœmeterium iter intendit, repentè inimicorũ ſtrictis gladiis irruentium turbâ undique

undique cingitur. 3. Illicò armati magno numero manes prorumpunt è tumulis, fugatiſque ſicariis defenſorem ſuum mortis periculo liberant. Hiero. Gratianus l. de Jubilæo; tum res apparebant in imagine: terribiles ſcilicet viſu manes, & armati ſuæ quondam artis inſtrumentis, ligonibus, tribulis, malleis, falce, haſtis, gladiis, quibus libratis in ictum, hoſtes precantis flexis genibus vindicis fugientes perſequebantur.

Spectaculum 3. Argumentum. Liberatæ purgatorio animæ ſuppetias veniunt laboranti vindici civitati, quæ ideò Dei civitas nuncupata eſt. Titulus 1. Euſebius Dux Sardiniæ, unius civitatis vectigalia in ſolatium defunctorum impendit. 2. Interceperat hanc urbem Salæ Princeps Oſtorgius. Ex inſperato Euſebio 40000. armatorum millia candicantibus armis ac vexillis ſuppetias venêre. 3. Profeſſi ſunt ſeſe è ſummi Imperatoris familia eſſe, denique Euſebio auxiliares fore. 4. Porrò urbem Euſebio recuperarunt: quo facto eorū Princeps ad Euſebium converſus, Hi milites, inquit, animæ ſunt; quas Purgatorio exemiſti. 5. Inſiſte precari, tibique perſuade, quot animas adjuturus es, totidem apud Deum tibi fore oratores. Pinelli de altera vitâ l. 1. c. 28. Hîc videre erat in imagine urbem, & animas juvenum ſpecie candicantibus vexillis ac veſtibus Duci Euſebio ſuam operam deferre, nec mortuis tantum coloribus, verùm etiam per pueros equites, qui imaginem ſequebantur res adumbrata eſt. Quos inter puer nobilis Ducem Euſebium ſplendido cultu, armiſque: cæteri Euſebii proceres habitu referebant.

Spectaculum 4. Argumentum in ſcuto. Solatium animabus præbitum ſolatio morientis pii manes compenſant. Titulus. 1. vario pietatis ſtudio animas non paucas piacularibus flammis exemerat vir plurima virtute nobilis. 2. Correptus ægritudine fatali dum anxiè nimis ſecum ſuper animæ ſuæ ſalute diſputat, 8000. circiter Cœlitum armatorum millia reſerato cœlo vidit deſcendere. 3. Macte animo, inquiunt, ne trepida, dimicanti tibi adſumus animæ, quas tuis olim conatibus cœlo aſſeruiſti, jam jam te rectâ in cœlum deducemus. 4. mirè hoc ſpectaculo recreatus æger placidiſſimè deſiit vivere. Moriatur anima morte juſti hujus. Binettus de ſtatu animarum c. 1. ex Baronio. hic ſpectabatur depictus æger fatali in lecto porrectis ad animas multa in luce deſcendentes manibus; parte alia dæmonibus anxietatis authoribus à lecto ſeſe proripientibus.

Spectaculum 5. Argumentum, ac cætera in ſcuto. Sacra Communio lytrum eſt purgantium animarum. Titulus. 1. fuit, teſte Bloſio, qui ad Synaxim infrequens accederet, eamque piaculari flammâ negligentiam penderet. 2. Siſtit ille ſpectabilem ſeſe amico quondam ſuo, & ſi vel ſemel, inquit, mei causâ, ſacrâ menſâ te refeceris, illicò liberabor. 3. Recipit amicus id facturum ſeſe: ſumptâ Euchariſtiâ, percepit actutum ſui ſupplicii libertatem. hic in imaginis parte una amico ſupplicabat anima flammis circumdata; parte aliâ ubi de manibus Sacerdotis Euchariſtiam amicus ſuſceperat anima veſte candida multaque luce coruſcans ferebatur in cœlum. Bloſ. in Monili. Spir. c. 8.

Spectaculum. 6. Argumentum. Pietatem in animas, quo potes ſtudio promove. Titulus 1. magnus ille Thaumaturgus Franciſcus Xaverius Indiarum & Japoniæ Apoſtolus. Tit. 2. Poſt ſolis occaſum cives Malacenſes tintinnabulo excitos ſolemni carmine ad ſolatium defunctorum invitabat. Sequebantur puellæ quæ geſtabant rem coloribus adumbratam. Ibat Xaverius per plateas, compitaque, quæ ars expreſſerat, ſine pallio; aperto capite, lævâ tenens tintinnabulum, dextram in cives, qui triſti excitati ſonitu hinc inde è feneſtris proſpectabant, intendebat. proximè legebatur illud Jerem. c. 8. *Tu quoque clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam.* Accurrite, accurrite: Dei, & noſtri amici jacent in ignibus. hoc loco alternis ingeminare debebant parvuli tintinnabula agitantes, 1. *Miſeremini mei.* 2. *Miſeremini mei.* 3. *Saltem vos.* 4. *amici mei.* hactenus procedebant pueri, & puellæ habitu potiùs ad pompæ oſtentationem ſplendido, quàm ad exprimenda, quæ titulis, & imaginibus exprimebantur, accommodato, perſonati tamen ut Angeli, & virtutes. Cætera ſubſecuta turba pœnas Purgatorii, animaſque juvandi methodum variam, titulis, habitu, ſymboliſque denotabat. Præibant animæ pœnatum Purgatorii ſimulacra; ſuus cuique adhærebat comes Angelus Cuſtos. Animæ primæ hoc erat lemma, pœna ſenſûs, *Manus Domini tetigit me.* Animæ 2. tetigit me tam mitis, quàm horrendis modis. Angeli Cuſtodis hic erat titulus, ſervatis juſtitiæ legibus. Animæ 3. titulus, miſeram me pro levibus noxis! Angeli titulus, ob leves noxas in oculis hominum. Anima 4. in ſcuto oſtentabat, pœna damni, *Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* Angelus: omnibus perſolutis debitis. Anima 5. *Hei mihi! quia incolatus meus prolongatus eſt.* Angelus:

» lus; *quia dereliquerunt te propinqui tui, & qui te noverant, obliti ſunt tui.* Job. 19.
» Spectaculum 7. pœna temporalis: mi-
» ſeram me, cui ſpatium breve eſt ſæculum!
» Angelus: hoc ſupplicium exigit brevis
» olim tua, ſed noxia vanitas. Anima 7.
» miſeris opem ferte, quam poteſtis. His
» accedebant, quæ ex ſuis ſymbolis dignoſci
» poterant, varia bona opera. primũ Opus
» bonum, ſeu virtus prima, in tabella inſcrip-
» ta præferebat: Suffragari animabus pote-
» ſtis per orationes, hæc geſtabat roſarium,
» & libellum. Virtus 2. per jejunia, In patina
» uvas paſſas, amigdalas, &c. Virtus 3. Per
» eleëmoſynas, cui ſymbolum, marſupium è
» quo porrigebat pecuniam. Virtus 4. Per
» ſacrificium Miſſæ; Symbolum ejus miſſale,
» cæteraque ſupellex ſacra. Virtus 5. Per
» Indulgentias; Symbolum ejus, diploma
» Pontificium. Virtus 6. Per corporis affli-
» ctationes, Symbolum ejus flagellum, &c.
» Agmen claudebat Jeſulus hac ſententia:
» *Quod uni ex minimis meis feciſtis, hoc mihi*
» *feciſtis.*

» Porrò cùm ad ſupplicationem hanc tum
» ad illam Indulgentiam eo die acquirendam
» tantus fuit concurſus ac pietatis ardor, ut
» R.D. Decanus affirmarit univerſos, qui per
» annum illic communicant in honorem
» Roſarii, funiculi S. Franciſci, & Scapulares
» (quorum Sodalitates in eâ urbe ſunt, quam-
» vis non ſint eorum directores Ordines Re-
» ligioſi) ne mediam quidem partem attin-
» gere illius numeri, quem ſupra eo die fuiſſe
» ſignificavi. Porrò præter hactenus enu-
» merata, in ſupplicatione multæ pro oppido
» illo adluxere faces quas cives in honorẽ V.
» S. circumferebant, Et tanta V. S. comitan-
» tium turba, ut quà ibamus vix ullus ſpecta-
» tor appareret. Incolæ numquam ſimile à
» ſe viſum dictitarunt. Hactenus ipſe.

Pars tertia.

Ex cæteris adiunctis Communio Generalis expenditur.

1020. *Cauſa indulgentiæ Com. Generalis.* SATIS equidem ex dictis elucet Synaxeos & arboris noſtræ præſtantia: ſatis ubertas illius fructuum. Verumtamen alia reſtant, nec præteriri poſſunt, quæ longè; niſi fallor, ampliùs eam illuſtrant. Ac primum occurrit cauſa, cur indulgentiæ Synaxeos à Pontifice concedantur: *Ad augendam*, ait, *fidelium religionem, & animarum ſalutem.* Igitur cauſa hæc eſt duplex. Prior ad religionem, maximè ſcilicet, ac ferè propriè in Euchariſtiæ auguſtiſſimum myſterium. Poſterior ad ſalutem animarum procurandam. Cùm ergo eò certior indulgentia ſit, quò cauſa illius concedendæ dignior; hujus utriuſque cauſæ dignitas tantiſper nobis metienda eſt. Quid vero ſublimius? quid divinius eo myſterio? quid igitur augmento religionis in illud noſtræ ſanctius, aut veniâ noxarum dignius? Cùm enim religio illa ſanctiſſima ſit, propterea quòd Deum pariter atque hominẽ, Chriſtum, in Venerabili illo Sacramento fide maximè arduâ credat, & velut principium rerum omnium ſimul cum tranſſubſtantiatione panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti proteſtetur, & colat, augmento illius nil poteſt eſſe ſanctius. Et cùm Sacramentum illud ſummi pignus amoris ſit, abeſſe nequit, quin in eo ſervator noſter ad amorem ac benignitatem ſummopere propendeat. Jam quî meliùs eam religionem amplifices, quàm epulis divinis accumbendo, quandoquidem Communio, ac Generalis præſertim, publica veritatis Euchariſticæ declaratio ſit, non voce, ſed facto ipſo, & ſimul ex opere operato amorem in Chriſtum augeat, ac proinde illius venerationem? Quibus adde inter eam obeundam palam exponi in hierothecâ ipſum Chriſtum, cujus aſpectus, cultum, amoremque in animis intuentium ciet. Adde quoque eum cultum ſolemniore apparatu, & muſico cantu exſuſcitari. Quibus omnibus ſalus animarum, quæ poſterior indulgentiæ largiendæ cauſa eſt, non mediocriter augetur. nam eâ profectò charitate præſertim ſtabilitur, cujus illicium, fomentumque eſt divina Communio. Cui cùm præmitti vel debeat, vel ſolita ſit ſacrmentalis exomologeſis, ſi gratia ſanctificans deerat, per eam in animam invehitur; ſi aderat, cumulatur. Accedit cruciatuum luſtralium commemoratio, quæ plurimum valet ad animos à noxis etiam levibus deterrendos: ex quo fuga lethalium ſponte exoritur. Atque hæc eò ampliùs confirmant, augentque ſpem ſalutis, quò frequentiùs iterantur. Quibus ſi multitudinem concurrentium ad eamdem Synaxim, idemque tempus adjunxeris, comperies haud dubiè ſingularem hujus indulgentiæ conſequendæ ſecuritatem. Atque hoc etiam reſpectu Synaxim Generalem ex vero dices veram eſſe arborem vitæ, & præcipuo quodam jure illi convenire, ut vitam parere cenſeatur immortalem.

Verùm id longè etiam luculentiùs patebit ex ſequenti illius adjuncto. *Quomodo* enim, ſeu quo eventu, quo ſucceſſu, quâ celebritate ac frequentiâ Communio illa obitur? Rem ſanè prodigioſam! Romæ quidem ubi cœpta eſt, duodeviginti, aut 1021. *Quomodo ſeu quo ſucceſſu communio Gen.*

 viginti

viginti plus minuſve hominum millia ad eam de more confluunt. fuit cùm triginta millia divinis epulis accubuere, adeò ut ad veſperas uſque ſacra menſa continuaretur, cum bonâ ſummi Pontificis venia. Jam Olyſſippone in æde Domus Profeſſæ Soc. Jesu viginti quinque millia uno ejuſmodi die divinâ eſcâ paſti ſunt. Panormi octo & viginti millia. In Belgio ut non ſint tam frequentes incolis civitates, quia ipſæ pro regionis mediocritate permultæ, tamen Antuerpiæ, ac Bruxellæ ad ſex, ſeptemve millia divinæ menſæ aſſidere ſolent. Inſulis ad octo millia ipſo indictæ primùm Generalis Synaxeos die, ſacro pane refecti ſunt, poſt eadem pietas vigorem ſuum ſemper in hodiernum uſque diem conſervavit. Quid de Duacenſi urbe, minimè populoſa dicam? in qua convocatis ex agro circumjacente mortalibus, quinquaginta Sacerdotes noſtri audiendis confluentium ad eamdem Synaxim confeſſionibus aliquando occupati ſunt. Quid? quod cùm Divione in Burgundia Rector Collegii Societatis animi penderet, an populo Synaxim Generalem proponeret, quòd propè deſperaret fælicem illius ſucceſſum, ſtatim ab ejus exordio totum templum noſtrum communicantium multitudine refertum eſt. Quid de ruralibus ejuſdem modi Synaxibus loquar? In agro Tornacenſi uno in pago bis mille convivæ Euchariſtici aliquando recenſiti ſunt. Sed eorum pleraque jam vetera. Et notum eſt primos cujuſque pietatis velut impetus eſſe vehementiores, ſenſim autem remitti. Audiamus igitur an & hæc paulatim ſeneſcat.

Narrat Nadazi noſter in annuis Societatis Jesu, miram anno 1653. variis in Provinciis Communionis Generalis frequentiam, in hæc ferè verba. Compertum eſt in Generali Communione vix quartam Bœticæ partem, camque non omnem à ſacro abfuiſſe convivio; certè tanto undantium populorum æſtu, tanta undique canentium voce, ac ardore, celebrata res eſt, ut viſum quibuſdam ſit cernere quandam decretorii diei effigiem, populoſque confluere, tanquam ſupremâ tubâ excitos. Item eodem anno in quadam miſſione Provinciæ Romanæ multa millia ad eandem Synaxim convenêre è quibus multi longo ſupplicantium ductu, ſub vexillis, nudis veſtigiis advenêre. Variæ ſe cruciandi artes repertæ pro ingenio pietatis; catenis alligati, alii aliis ibant unà, bini & bini, aliis catenæ à collo, aliis à pedibus, aliis à brachiis pendebant. Duo venerandi Sacerdotes inſertis jugo collis, ut jumentum facti coram Deo, & à puero fune tracti Ubique mœſta rerum facies, ea oculis, & auribus objectabat, quæ pœnitentiam clamarent voce, lachrymis, flagris, ſanguine, imagine Crucifixi. In ejuſdem Provinciæ Romanæ quadam miſſione Communio Generalis mille numerabat, qui ad animas, indulgentiarum vi, è Purgatorio eruendas receperunt ſe quot menſibus ad obeunda ſacramenta diligentes, conſtanteſque futuros. Atque hæc in oppido montis Varchi geſta, clero ac populo primùm quidem invitis, deinde verò longè volentiſſimis, tantoque affluxu, ut Communio Generalis templi anguſtias egreſſa in foro debuerit celebrari. Anconæ eidem Communioni Generali celebrandæ præmiſſa eſt in 4. templis primariis miſſio, ut præparatò celebraretur. Ea præparatio ſolemni per urbem ductu facta, eâque frequentiâ, quantâ nullam unquam celebratam meminerint ſeniores. Putantur ab illa Synaxi tota urbe pauci admodum abfuiſſe. In Turcia Quinqueeccleſienſium, apud Hungaros miſſione, Generalis quot menſibus Communio tam celebris eſt in uſu, populi æſtimatione, atque frequentia, ut non ſecus atque ad ſolemnes nundinas plena ſint Urbis compita, & ſuburbia conferta multitudine curribus adventantium. Propterea Turcæ quoque occaſione uſi merces exponunt, affluuntque vicina oppida venalitii quæſtus causâ. Infinitus ſim, ſi cetera ejuſmodi perſequi velim.

Quocirca nonne meritò Synaxis iſta Generalis vocatur, ad quam omne hominum genus tantâ copiâ accurrit? nonne iterùm meritò ſic nominatur, cùm cæteræ ejus reſpectu privatæ ac particulares nuncupari queant? nonne cum convivio Aſſueri rectè componi poteſt, de quo ſic ſacer Hiſtoricus. *Tertio igitur anno imperii ſui fecit grande convivium cunctis principibus, & pueris ſuis; fortiſſimis Perſarum, & Medorum inclytis, & Præfectis provinciarum coram ſe, ut oſtenderet divitias gloriæ regni ſui, ac magnitudinem, atque iactantiam potentiæ ſuæ, multo tempore, centum videlicet, & octo diebus. Cùmque implerentur dies convivii, invitavit omnem populum, qui inventus in Suſan à maximo uſque ad minimum, & juſſit ſeptem diebus convivium præparari in veſtibulo horti, & nemoris, quod regio cultu, & manu conſitum erat. Et poſtea. Bibebant autem, qui invitati erant, aureis poculis, & aliis atque aliis vaſis cibi inferebantur; vinū quoque, ut magnificentiâ regiâ dignum erat, abundans, & præcipuum ponebatur; nec erat, qui nolentes cogeret ad bibendum; ſed ſicut Rex ſtatuerat; præponens menſis ſingulos de Principibus*

1022. *Rectè vocatur. Generalis.*

Principibus ſuis, ut ſumeret unuſquiſque quod vellet. Eſth. 1.

1023. *Cur ſimilis convivio Aſſueri.* Enimverò grande illud convivium, SS. Patribus Interpretibus, Euchariſticum adumbrabat, quod quidem Principibus, atque inclytis, ſive eximiis Dei ſervis potiſſimùm paratum eſt: ſed tamen omnis deinceps populus ad illud invitatus eſt, id eſt, maximè per Synaxim Generalem omnes divinis epulis accubuere. Et verò in eâ quoque cibi aliis atque aliis vaſis inferuntur, id eſt, ſacerrimum Chriſti corpus, quod unum innumeris cibis æquivalet, variis formulis infertur. Deinde aureis etiam poculis bibitur, & vinum quidem magnificentiâ regiâ ac divinâ dignum, quia ſanguinis Chriſti merum cum charitate aureâ, quam tanta hominum copia excitat, atque ex aureis, auratiſve alabaſtris potatur. Neque hic eſt, qui nolentes cogat ad bibendum, ſed unuſquiſque quantum vult, ſumit, quia plus minùſve gratiarum Sacramentalium quiſque ex convivio Euchariſtico accipit pro animi devotione, ac piâ voluntate. Locus porrò convivii hic pariter hortus eſt, quia ut priùs oſtendimus ædes ſacra hortus eſt, & quidem regiâ ac divinâ manu conſitus.

1024. *Numerus animarum liberatarũ per Syn. Gener.* Cùm igitur omnis populus, id eſt, permulti ex omni mortalium genere ad hoc convivium confluant, in eo quoque Synaxis Generalis arbori vitæ æquiparatur. nam ſicut ex arbore vitæ omnes edere opus fuiſſet ad immortalem vitam conſequendam, ita omnes, ſive propè omnes, ad Synaxim illam accedunt, ſaltem intra annum, aut longiuſculum tempus, ut veram immortalitatem vel ſibi, vel piis manibus parentum, & amicorum comparent. Quot verò arbitraris animas per omnes totius orbis Synaxes Generales tantâ epulantium frequentiâ celebratas, pœnis expiatricibus liberari? Vis conjectemus? Pone igitur, quod Romæ ſæpe accidit, unico die intereſſe Sacræ menſæ octodecim millia, pone à ſingulis quartæ illorum partis, ſingulas animas liberari; unico illo die quater mille quingentas in cœlum evadere facies. Spatio autem unius anni quinquaginta quatuor millia; intervallo porrò viginti quinque annorum millionem, ac trecenta quinquaginta millia. Quinquaginta denique annis Synaxis Generalis liberaverit Romæ duos milliones, ac ſeptuaginta millia piorum manium. Proh numerum! proh immenſam charitatem Communionis Generalis! Sed pone octo dumtaxat communicantium millia, & quartæ illorum partis ſingulos ſingulas animas cœlo donare; anno unico cœlo invehentur Synaxeos beneficio viginti quatuor millia, quinquo porrò ac viginti annis trecenta millia; quinquaginta verò, ſexcenta millia. Verùm plures ſimul Communiones ſumamus, faciamuſque duodecim præcipuis Belgii civitatibus numerari dumtaxat quatuor convivarum millia; unico anno per Belgium centum quadraginta millia animarum Purgatorio eximentur; viginti verò ac quinque annis tres milliones ſexcenta millia. demum quinquaginta annis, ſeptem milliones ducenta millia animarum cœleſti regno donabuntur. Potuítne aliquando, vel ſodalitas quæpiam per totam Europam ſparſa, vel religio, ſeu Trinitariorum, ſeu Cruciferorum, ſeu à mercede dictorum tot captivos ergaſtulis, ac captivitate Turcicâ hactenus liberare, quot Belgii Communio Generalis ex ærumnoſiſſima captivitate luſtrali animas vindicavit, vel anno unico? Potuerúntne univerſi hactenus Redemptores tot eximere, quot eadem Communio Belgica per viginti annos? Si quis autem nos communicantium promiſcuæ multitudini nimium dare arbitretur, dum quartam ejus partem plenæ indulgentiæ compotem facimus, animarúmque redemtricem, meminerit in eâ multitudine facilè quartam partem ex piis conflari. Deinde ſi volet, altero tanto numerum aſſignatum minuat, & etiamtum comperiet plures animas toto Belgio per Synaxim Generalem Purgatorio intra annum liberari, quàm hactenus è Turcarum captivitate liberati ſint, aut liberari poſſint, quantiſcumque impendiis.

Ad extremum ultima circumſtantiarum perpendenda eſt, quando tot, ac tantos fructus hæc arbor vitæ progeneret. De terreſtri quidem nihil proditur in ſacro inſtrumento. At Malvenda Ordinis Prædicatorum de fructibus paradiſi voluptatis c. 66. ita diſſerit. *De fructibus quærunt, num ſemper arboribus ineſſent, an verò ſtatis dumtaxat temporibus producerentur, & num aliarum æſtate, aliarum autumno fructus matureſcerent, ut apud nos. Exiſtimamus perenni ſucceſſione, atque continuâ, arbores fructiferas extruſiſſe flores, qui mox in fructus celeri maturitate coaleſcerent; decerpto autem, vel deciduo fructu ſtatim florem novum in locum eius enaſci, qui deinde in fructum matureſceret; ſicque ſemper continuam illic viciſſitudinem efflorendi, & fructificandi in arboribus perſiſtere, ita tamen quod alterna, & mirabili varietate in unaquaque fructiferâ arbore, & ſemper ineſſent aliqui flores, & fructus alii virides, alii matureſcentes, alii maturi, quod ad pulchritudinem arborum, & ad* 1025. *Arbores paradiſi fertiles.*

præſtantiam loci eximiè facit. Hactenus Malvenda. Cui favere videtur Tertullianus in quodam carmine. certè quidem ratio ab illo ſtat, quia cùm in Italiâ ficus, aliæque arbores biferæ reperiantur; cùm in Indiis id non uno loco obtingat, quid mirum ſi in paradiſo terreſtri, terra necdum maledicto divino ſubjecta, arbores ſemper florerent, ac fructificârent? Quod ſi verò id cuilibet arbori illius paradiſi innatum erat, quantò magis arbori vitæ conceſſum credi debet, cùm hæc omnium longè eſſet præſtantiſſima?

1026. *Arbor noſtra per ſingulos menſes.* Sed quid de cæleſti arbore vitæ dicendum? *In medio plateæ Ieruſalem cæleſtis*, ait Joannes, *& ex utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menſes ſingulos reddens fructum ſuum.* Hæc ille. Ex quibus manifeſtum evadit ſemper eſſe fructibus refertum, juxta illud Ezech. cap. 47. de terreſtri arbore vitæ, *Non defluet folium ex eo, & non deficiet fructus eius, per ſingulos menſes afferet primitiva.* Quæ res ſingularem Communionis Generalis, ſive noſtræ arboris vitæ affinitatem cum cæleſti arbore deſignat. Et hæc enim noſtra per ſingulos menſes fructum ſuum effert, & hic per ſingulos menſes vegetat ſacræ menſæ accumbentes, atque adeò pios manes alit, denique reddit illi, ad quam anhelant, beatæ immortalitati. Deus bone! quanta illa fœcunditas! quàm multi intra annum per univerſum terrarum orbem fructu illo, ejuſque foliis paſti, vel præparantur ut mortales, vel expediuntur, ut pii manes, ad æternam felicitatem! Vos ô Cuſtodes Genii, qui ſæpe cum admiratione tantam utrorumque vim ſpectaſtis, dicere ſoli poteſtis: nobis ne licet quidem cogitando aſſequi.

1027. *Idcirco laudanda, & amanda.* Quamobrem quis te, O nobiliſſima vitæ arbor, O Communio Generalis, non amet? quis non laudet, ac frequentet? Narrat Plinius l. 16. c. 44. Paſſienum Criſpum bis Conſulem, in ſuburbano agri Tuſculani arborem quamdam adeò adamaſſe, ut oſculari, complecti, frequens ſub eâ cubare, eique vinum affundere non dubitaret. Et traditur Regem Xercem cùm terrâ nova itinera, marique inſolitam navigationem in Græciam inſtitueret, platanum proceram in Lydia tantopere admiratum, veneratumque eſſe, ut ejus amore inſanire videretur. Etenim poſthabitis Jovis operibus ac ſacrificiis integram diem juxta illam commoratum, caſtra circum poſuiſſe in ſolitudine, torquem auream, armillaſque ex eâ ſuſpendiſſe, auream platanum, quæ amatam referret, fundi juſſiſſe, ut mentis æſtuationem, mœroremque ex ejus abſentia leniret; quin & cuſtodem appoſuiſſe, qui ſervaret. nos igitur quantò ſtatiùs arboris noſtræ amore capi nos ſinemus, quantò æquiùs eam colemus, ac celebrabimus?

Quæ cùm ita ſint, iterum, iterumque te obteſtor, ô amantiſſima Parens mea Societas Jesu, ut fructus hujus arboris vitæ eo, quo cœpiſti, ſtudio, & eâ, quâ per quadraginta, & amplius annos conſtantiâ continuaſti, mortales, ac mortuos paſcere ad extremum uſque non deſinas. Eia ſit etiam illa ratione iſta Communio *Generalis*, quòd Socii omnes, hi concionando, illi exomologeſes audiendo, alii Synaxim diſtribuendo, alii altaria, ædemque ornando, alii orando perficiant, ut multi confluant, multi è piis manibus cœlo inferantur, omnes denique ad ejus celebritatem operam cônferant. Sit præterea *Generalis*, quod ſedulitate tuâ omne hominum genus, Græci, ac barbari, Europæi, Aſiani, Africani, Americani, quacumque demum ſol radios, ac diem ſpargit, id eſt, quacumque ſedem habes, hæc divina pietas ad defunctorum ſolatium diffundatur. Ita efficies ut ſit quoque *Generalis*, quòd omnibus generatim uſui ſit, Deo ad majorem ejus gloriam, Immaculatæ Mariæ ad immenſam pro filiorum liberatione lætitiam, Angelis ad ſingulare pro vacuarum cœli ſedium occupatione gaudium, Beatis ad novam quamdam ex novorum ſodalium acceſſione beatitudinem, piis manibus ad ingens ſolatium, mortalibus denique ad ſalutis ſuæ confirmationem, parentumque, & amicorum ſuorum celerem à tantis pœnis abſolutionem. 1028. *Epilogus ad Soc. Ieſu ut Synaxim continuet.*

Enimverò, pace dicam tua, ô Mater, ad id officii multiplici nomine obligaris. Etenim ſi te Chriſti aciem dixero, non aberraverim à veritate: nam & *Societas* nomen hoc indicat, & Dux Ignatius relictâ ſæculari militiâ, ſe, ac ſuos Imperatoris Jesu ſignis per exercitia ſpiritualia, ac ſolemne ſacramentum addixit, & S. Thereſia Jeſuitas cum candidis labaris gloriâ florentes, Antichriſto bella moturos divinitus accepit: & experientia teſtis eſt ipſos ubivis *Bellare bella Domini.* Quamobrem nefas eſt, ut animas ejuſdem Domini Jesu laboribus ac ſanguine partas, quas hactenus tutata es, derelinquas, donec in Chriſti regnum ope tuâ introducantur. 1029. *Quia obligatur ut Chriſti acies.*

Quod ſi Matris animarum nomen, utpote ſuavius, magis tibi arridet, & hoc tibi jure convenit, ſive quia ad hoc nata es, ut Sponſo tuo Chriſto filios, ac filias afflatu Spiritus Sancti generes: ſive quia illos lacte doctrinæ 1030. *Vt mater animarum.*

doctrinæ cæleſtis, à teneris educas in ſcholis, ac Sodalitatibus, ſive quia per cōciones, hortationes, abſolutiones Sacramentales eoſdem mortuos vitæ frequenter reſtituis: non igitur eſt conſentaneum, ut eaſdem animas ſubſidio tuo deſtituas, quando velut infantes nihil quidquam pro ſe apud Deum fari queunt, aut ullatenus ſe juvare in Purgatorii tormentis, ac doloribus infandis.

1031. *Et ordo Angelorum cuſtodum.* Sed libet te *Tutelarium Angelorum Ordinem* dicere; nam illorum munia exerces, quà illuminando animas, quà permovendo ad virtutem, quà revocando ad ſalutem, quà ducendo ad patriam cæleſtem: neque quiſquam Societatis Jeſu ſe germanum filium arbitrari poteſt niſi Cuſtodem animarum præſtet. Itaque ut Cuſtodes Genii purgandas animas adeunt, ſolantur, adjuvant, omni ope operaque tum ſuâ, tum alienâ, quam à mortalibus, & immortalibus implorant, iis adſunt; ſic tuâ intereſt, ô Societas, clientes animas benevolentiâ complecti, & omnibus charitatis officiis proſequi, dum ad Patrem æternum, hæreditatemque paternam perveniant.

1032. *Quid ſperandum.* Quod ſi feceris, ſi Communionem Generalem, & piorum manium liberationem de more procuraris; O quàm amica, fauſtaque toto Purgatorio acclamatio; quàm gratus omnium iſtic captivorum animus! quanta, ut omnes tui conatus ad gloriam Dei vertant, omnium comprecatio reſonabit! quanta denique, dum inde erepti fuerint, omnium aggratulatio toto cœlo, & æternùm quidem audietur! Refert Pontus Heuterus in Carolo Quinto; cùm Inclytus hic Imperator captum Tunetum victor intraret, ſervos omnes Chriſtianos, qui viginti millium numerum ſuſuparabant, liberos ſtatim pronunciaſſe. Inter hos porrò non pauci erant viri nobiles, quorùm plerique octo, decem, aut quindecim aureorum millia pro ſua libertate fruſtra obtulerant. Cùm ergo in conſpectum Cæſar veniſſet, illi licet Franci, Italiue, ab ejus corpore ne intentatis quidem minis depelli poterant, ad pedes proſternebant ſe ſeminudi, ſqualidi, verberibus fœdati, macerati, ac præ gaudio ſui impotentes, ut vel ejus calceos in grati animi ſignum exoſculari liceret. Quare Cæſar ut eorum deſiderio ſatisfaceret, in ſede ſe locans pedes, genua, manuſque exoſculandas præbuit, veſtes ſingulis, atque aureum unum dedit; quo accepto tanta cum lætitia ſeſe ad ſua recipiebant, tantâ animi propenſione fauſta Cæſari, ejuſque exercitui precabantur, ut omnibus lacrimas excuterent.

Quis igitur explicet, quis mente capiat quantas, & quàm medullitus pii manes habituri ſint grates vindicibus ſuis, filiis tuis, O Societas Jesu! Quis comprehendat, quanta in Purgatorio, quantâ in cœlo congratulatione omnia reſonent, cùm recordantur, quod oblivíſci nequeunt, non liberationis viginti millium è Tunetenſi captivitate, ſed viginti, & amplius Millionum, quos filii tui per Synaxim Generalem, per adhortationes, per ſuas, & alienas ſatiſfactiones, per Miſſas, & alia ſuffragia operâ ſuâ illis addictâ, longè deterrimâ omnium captivitate vindicarint! Profectò ea ſola ſpes ſolari abundè poteſt ac debet filios tuos, dum de more, impiorum à dæmone inſtigatorum maledictis, imò & piorum hominum de ſe per errorem ſiniſtrè ſentientium obtrectationibus, criminationibus, ac ſuſurrationibus lacerantur, & ea, inquam, illa ſpes te univerſam ad illud ſtudium in pios manes non modò continuandum, ſed & magis accendendum, debet urgere. Et urget, ſcio; at maximè charitas Chriſti, ac gloria Numinis, quæ ex eo ſumma effloreſcit. Quamobrem ut in arbore vitæ, unde exorſi ſumus, orationem concludamus, perge illâ mortales, ac pariter mortuos alere per ſingulos menſes; nec dubita, quin eadem arbor, quæ etiam Cælites paſcit, filios tuos immenſis & immortalibus fructûs ſui deliciis ſit cumulatura. 1033. *Quanta gratiarum actio defunctorum pro Com. Gen.*

ARTICULUS IV.

Peregrinationes Religioſæ defunctos ſublevant.

NON eſt dubium, quin peregrinationes ad loca ſacra ſtudio pietatis obitæ, Deo gratiſſimæ ſint, atque adeò gratiam ejus ampliorem obeuntibus concilient. Conſtat enim ipſas à Numine ipſo per Moyſen præceptas Deuteronomii 16. ubi Iſraelitæ ter in ſingulos annos ad tabernaculum, ſeu templum Domini itare jubentur. Id quod ſtudioſè obſervatum olim ab Helcanâ, ejuſque uxore Annâ, Samuelis matre, imò etiam à Chriſto, ejuſque Immaculata Parente, ac Joſepho; ut meritò impietatis nota inuri debeat Calvino, dum quodam loco religioſas peregrinationes impietatis arguit: Jeroboamo hac re non abſimilis, quem Joſephus Hiſtoricus narrat à peregrinatione Hieroſolymitanâ Tribus ſibi ſubjectas avocaſſe, quòd diceret Deum ubivis terrarum eſſe, ac coli poſſe, quaſi peregrinos illos ad ædem Jeroſolymitanam 1034. *Peregrinationes Deo gratæ.*

tanam carperet impietatis, quoniam crederent numen, alioqui immenſum, illâ æde circumſcriptum eſſe.

1035. *Ad ſatisfaciendum utiles.* Porrò peregrinationes compluribus aliis ſuffragiorum generibus aptiores eſſe adlevandas Purgatorii pœnas, hinc manifeſtum eſt, quod non modò cum religione cultúve Sanctorum, ſed etiam cum non levi moleſtiâ conjunctæ eſſe conſueverint. Nam & itinerum labores, & pericula à prædonibus, ac cœli injuriis, vim ſatisfaciendi illis addunt, & præterea manes ipſi ſubinde Dei nutu, variis moleſtiis eas infeſtas reddunt, non nocendi, aut vexandi cupidine (nec enim ea in bonos cadit) ſed ut labore, ac dolore aggeſto virtus ſatisfaciendi accreſcat. An mali genii nequitiam ſuam, ſævitiamque identidem in illis exerceant, incertum. Credibile eſt eos ex immortali in pios manes odio, invidiaque, quòd ſuas in cœlo ſedes occupaturi ſint, ſuos inſolentes, crudeleſque ludos etiam aliquando ludere, ut à peregrinando deterreant. Ut plurimum tamen bonis geniis moleſtias tribuendas eſſe patet ex eorum, qui apparuere, confeſſione, gratiarumque pro illarum tolerantia actione. Id denique hîc notandum, frequenter peregrinationes, aliaque à Spiritibus exigi, quòd ab iiſdem, dum vitam agerent, ſint promiſſa, nec impleta: quippe ut intelligamus nec temerè vovenda, nec omittenda eſſe, & ſupremum Dominum velle ſubinde pro ſuo jure idem ipſum, quod promiſſum eſt ac debitum, ſibi perſolvi, nec alio, licet non impari contentum eſſe. Eſt autem hæc, quam ſubjicio, hiſtoria non minus ad eorum quæ diximus, confirmationem, quàm ad Chriſtianorum inſtitutionem idonea.

1036. *Confirmatur ex hiſtoria.* Anno ſalutis milleſimo quadringenteſimo nonageſimo, Juvenis quidam indole placidâ, bonæque famæ (Laurentius, ei nomen) natus duos & viginti annos in pago Erin, primo ab urbe Valencenenſi lapide, ducendis cujuſdam villici equis victum ſibi parabat. Huic mater à pluribus annis vitâ functa cum ſe ſpectandâ exhibuiſſet, ingens ſpectri terror fugam in templum perſuaſit. Ibi æditui, aliiſque narrat, quid ſibi evenerit. Sed ecce, & in templo mater, nutuque ſignificat, ut egrediatur, cupere ſe ſolam cum ſolo colloqui. Egreſſo graviſſimè plangit, graviſſimas, quas à ſeptemdecim annis, patiebatur, Purgatorii pœnas, quibus abſolvi non poſſit, niſi Beatorum precibus, jejuniiſque ac ſtipe mortalium, ſacrificiis item, ac peregrinationibus ſuorum. Tum filio inſtitit, ut à Joanne Donnaing conſanguineo veniam injuriæ à ſe illi factæ ſuo nomine peteret; præcepitque, ut exomologeſi animam compararet ſacræ ad Hallenſem Divam peregrinationi cauſâ ſuâ inſtituendæ, quam denique clauderet certo candelarum numero ante Divæ imaginem accenſo. Injunxit quoque, nonnullos Valencenenſes cives Laurentio ignotos ut rogaret aliquot ſacrificia, in ſuum levamen facienda. Cætera Laurentius matri promiſit, unum perquàm ſibi moleſtum fore oſtendit, ab ignotis illis Sacra flagitare, à quibus metus erat ne cum ludibrio exploderetur. Repoſuit illa fruſtra eſſe hunc timorem. Cùm enim Numinis voluntate hæc poſtularet, ejus eſſe eam illis ita patefacere, ut ſtatim acquieſcerent. Sic inſtructus Laurentius rem totam cum Curione communicavit, cum viris etiam Religioſis, aliiſque doctis: & cùm illos Valencenenſes adiiſſet, ſine morâ voti compos factus eſt. Inde Hallas verſus carpit iter; quò cùm ſeſe eo ipſo die perventurum ſperaret, tot ſe illi objecêre viæ impedimenta, ut in ſuburbiis Brennæ (urbs eſt Hannoniæ) apud pauperem fœminam divertere, noctemque ducere coactus ſit nocte concubiâ detractis ſtragulis, ejus dexteram mater arripuit, non procul à pugno, illiuſque quatuor digitos brachio interiori intorſit ea vi, ut in brachio cicatrices hærerent, & digiti atramenti inſtar, nigricantes remanerent. Juveni brachium luxatum, peruſtumque viſum eſt (tantus erat dolor!) certè & gemitus lamentabiles ei expreſſit, adeò ut hoſpitam vehementer perculſam tenerent. Poſtero mane feſtinus proſequitur iter, ingenti alioqui dolore preſſus, tandemque coram ſacrâ icone piè obit poſtulata. Expleſſe ratus, ſacrario pedem effert; ſed mater tanto impetu eum repulit, ut gradibus quibuſdam afflictus, mireque perculſus fuerit. Tum venit in mentem candelarum, minimè, ut juſſus erat, accenſarum. Quò peracto Curionem adiit, culpas ei faſſus eſt, rem totam enarravit, itaque perfunctus omnibus, quæ mater ei mandarat, tranquillè ad pagum Erinum, unde diſceſſerat, revertit. Paucis poſt reditum diebus tertiùm ſe illi ſtitit mater, dixitque amicorum precibus, nominatimque certi cujuſpiam (cujus nomen prodere ſemper recuſavit Laurentius) pœnam quadraginta annorum, cui erat adjudicata, ad triduanam eſſe redactam. Quâ perſolutâ non commiſſuram ſe, quin ei ſortem ſuam renuntiaret, ultimùmque ſalutaret, fuere, qui ſuſpecta haberent hæc viſa, geniumque eorum authorem. Suaſere illi, ut dum rediret Symbolum Apoſtolorum integrè, diſtincteque pronuntiare juberetur. Rediit porrò triduo jam exacto circa mediam noctem,

ctem, præviam diei Veneris, cùm Laurentius comitantibus Curione, Æditvo, nonnulliſque pagi incolis precationi operam daret, comparuit autem cincta quatuor candidatis, ac ſplendidis juvenibus, indicavitque lætiſſima Mater filio ſuo ſe nunc demum rectà cœlum petere. Aſſervatur hæc hiſtoria in manuſcripto Collegii Societatis Jesu Montibus, unde R.P. Maillart in ſua D. V. Hallenſi mutuatus eſt, atque ego ex illo.

1037. *Alia hiſtoria.* Præclarum quoque hujus generis exemplum profert Bredenbachius Collat. ſalutar. lib. 8. c. 40. prout illud retulit vir quidam primarius quadam epiſtolâ, quam Bredenbachii verbis hic exſcribo. Reſponſum abs te, ſoror, ad poſtremas meas litteras avidè exſpectans, prætermittere nō potui, quin te ſtupendi miraculi, quod Sylvæ-Ducis his diebus contigit in ædibus Dominæ Vliebecenſis, quamprimùm certiorem facerem, præſertim cùm id negotii mihi àb aliis demandatum ſit. Hiſtoria, nec fabula eſt, nec ſomnium, ſed revera contigit præterlapſo die 23. Novembris; quo nimirum frater noſter, maritus tuus, eadem formâ, & veſtibus, quibus, cùm poſtremò Sylvæ-Ducis eſſet, indutus fuit, nigro videlicet pallio, holoſericis caligis, aperto capite, junctis manibus apparuit diverſis & locis, & temporibus ancillæ illius, cuius ſupra mentionem fecimus, familiæ; tandem removens pallium, horrendam flammam ignis, & oculis quaſi flammam & lumen emittens, oſtendit. Quod ancilla videns præ timore in defectum animi incidit. filiæ familias, & earum amita, quæ præſentes aderant, cùm ex famulâ patrem ſuum eſſe intelligerent, unicè ab illâ contenderunt, ut hoc timore poſtpoſito, eum à Deône veniret, an aliunde, & an humanâ ope iuvari queat, rogaret. Illa autem præ timore non potuit. Conſuluit ſuper hac re D. Helrium, & Eccleſiæ Paſtorem. Unus rogandum eſſe quid peteret, abitrabatur, alii in contrariâ erant opinione, quod ſomnia, & nugæ putarentur: meâ ſententia rogandum erat, ad quid veniſſet, auxiliumque promittendum, ſi legitimis modis præſtari poſſet. Nobis de his rebus deliberantibus ecce rurſus in formâ, qua prius, ſcilicet non horrendâ apparuit, dicens, quare non iuvas me? Quid times? nihil tibi mali continget. Illa reſpondit; non habeo quidquam virium ob ſummam trepidationem. Hæc feriâ ſecundâ primâ luce contigerunt. Apparuit deinde ad nonam, & decimam, nihil dicens; verùm graviter ſuſpiria ducens, ac demum horâ eiuſdem diei ſecundâ dixit. Quid? non iuvas me? Illa dixit, parata ſum iuvare omnibus modis, quibus per Catholicam Eccleſiam licet. Reſpondit ille: hoc eſt quod hactenus exſpectavi, & eductam è cubiculo in atrium rogavit, ut Sacra, quæ pro defunctis fieri conſueverunt, tria celebrari curaret, atque ut ſe Dirſchotum conferens, iſtic ad altare S. Crucis ſemiſeſtertium offerret, quod ipſe cùm infirmus aliquando promiſiſſet ſe oblaturum, neglexerat. Conſolatus deinde eam petiit, ut omnem timorem abjiceret, quoniam ipſe illam comitaretur. Petens præterea, ut filiabus, ac fratribus diceret, ut pro ſe orare non deſiſterent. feriâ tertiâ ancilla Dirſchotum abiit ad implendum ejus deſiderium. Ille verò, uti promiſerat, numquam illam reliquit, imò & præivit eam in domum uſque ad cubiculum, ac deinde in templum ad altare S. Crucis. Ibi uterque flexis poplitibus oravit. Illa neſciens ubi oblationem ſuam relinqueret, ducta eſt ab eo ad gazophylacium, ſive receptaculum oblationum, cui eamdem impoſuit. feriâ ſextâ illa Sylvam-Ducis rediit, nullum cum eo miſcens ſermonem, quamquam ſæpe junctis manibus ſe oſtenderet. Die ſabbati manè eam de ſomno excitavit, præcepitque ut induta veſtibus in æde D. Joannis ante V. Sacramentum aliquid offerret; ipſe enim hoc aliquando, cùm Sylvæ-Ducis inter cives pacis componendæ gratiâ eſſet, voverat. Quo peracto rediit circiter medium quartæ ejuſdem diei, & excitavit eam, dicens: feſtina non diu hic ero, moxque præceſſit in atrium, in quo ſumma fuit claritas, & petivit, ut ipſa pro Miſſis celebratis exſolveret in purâ eleëmoſynâ. Ad hæc mandavit fratri dici, ut in fide Catholicâ perſeveraret conſtans, qualem eum eſſe non dubitabat quidem, monere ſe tamen id imprimis, ajebat, quod vita mortalium variis & rerum viciſſitudinibus, & fluctuationibus eſſet expoſita, ſicut ipſe per experientiam didiciſſet, dum aliquando de veritate Religionis Catholicæ dubitaret, quod ipſi graviſſimæ pœnæ cauſa, & principium fuerat. Idem & filiabus ſuis dici curavit, utque amitæ ſuæ veſtigiis ſemper inſiſterent, monens inſuper, ut ſine intermiſſione pro fidelibus defunctis orarent. Si enim ſentiremus, in quibus eſſent pœnis, quantumque eiſdem viventium fidelium preces proſint, nec horam, imò nec momentum quidem, ſine memoria eorum viveremus. Subjunxit quoque pœnarum ſuarum tempus fuiſſe quinque annorum, ſed quatuor annorum, totidemque dierum ſe per amicorum preces evaſiſſe, jamque in perpetuum eſſe ſalvatum; gratias agens ſororibus

ribus quibuſdam Bruxellenſibus pro earum precibus ; monebat autem Dominam Ulierdenſem, ut teſtamentum ſuum incolumis faceret, ne in articulo mortis eo condendo occuparetur, ſed ſoli Deo tum vacare poſſet. Petivit inſuper à fratre, uxori ut nuntiaret ut cùm filiis ſuis omnem excolerent concordiam, ne & illi aliquando contingat, quod & ſibi. Rogatus de ſtatu aliquorum defunctorum, reſpondit ſe nihil aperire poſſe, quia à Deo ſibi non eſſet conceſſum, hoc tamen ut pro talibus ſine intermiſſione orarent. Demum actis tam ancillæ, quàm omnibus aliis, qui pro ſe oraverant, gratiis, ſuam viciſſim operam illis promittens, cum magno ſplendore junctis manibus in cœlum perpetuò beatus ferebatur. Hæc Brendebachius, ſanè ad mores Chriſtianorum pietate inſtormandos accommodata.

1038. *Peregrinatio ad S. Levini.* Denique peregrinatio ad S. Levini in Artheſiæ pagum, qui Marqué dicitur, nec longè diſtat à Renty, celebris eſt ob ſuppetias defunctis ſæpiùs latas. Porrò dum apparet ſpiritus, & hancce peregrinationem exigit, illicò properandum eſt, & Miſſa in æde S. Levini iſtic facienda. Et longi tẽporis experientiâ compertum eſt, quod ſubjicio. Dum peregrinus ad crucem accedit, quæ quartâ leucæ parte ab æde diſſita eſt, derepente tantopere ſe premi ſentit, ut toto corpore ſudorem emittat, cum periculo lapsûs ob debilitatem. Quæ gravitas eò uſque perſiſtit, dum munus ſuum Divo obtulerit. Tum verò alacritas redit, ac facicilitas ad ſua remeandi. Nonnumquam obtingit, ut ab ipſo itineris ac peregrinationis exordio ea gravitas peregrinum affligat, quò uſque ad pagum ipſum provenerit, quo tempore ſpiritus hominem premere ceſſat. ſubinde ſudario involutus eunti ad ædem præit, ac genibus flexis ſacrificio intereſt, dum poſtrema benedictio populo adſtanti impertiatur. Ac tum temporis veniam à peregrino pro oppreſſione illa flagitat, gratiaſque agit pro officio charitatis. Quæ omnia jurari plures peregrini poſt ſumptam Synaxim affirmavêre, ſeruntque hoc eodem officio piis manibus N. Belleri Typographi Audomarenſis, ac Bibliopolæ, ante hæc poſtrema cum Gallis bella præſtito, cum omnibus qui in templo illo præſentes aderant, atque orabant, grates rependiſſe. P. le Clerc. in vita ejuſdem ſancti.

ARTICULUS V.

De variis precum pro defunctis generibus.

PRIMAS in iis merentur orationes, quæ ab Eccleſia, atque adeò Spiritu Sancto, cujus afflatu movetur, ac regitur, ſunt inſtitutæ. Propterea dum Venerabilis P. Petrus Faber, primus è Sancti Ignatii ſociis, vir admodum pius, pro defunctis orabat, quod frequenter faciebat, ejuſmodi preces uſurpabat. Porrò officium defunctorum, ac ſeptem Pſalmi pœnitentiales, nominatimque Pſalmus de profundis, longo jam uſu ab Eccleſia frequentantur, de quibus pauca pro inſtituto meo nunc dicenda. 1039. *Orationes Eccleſiæ.*

§. I.

De officio defunctorum.

OFFICIUM defunctorum jam inde ab Apoſtolorum tempore ab Eccleſia uſurpatum eſſe colligitur ex Dionyſio Areopagita de Eccleſ. Hierar. cap. 7. Ab Origene auctum fuiſſe teſtis eſt Auguſtinus in Enchiridio. Quis verò author ſit illius, prout nunc extat, incertum: Aliqui Auguſtino, aliqui Amalario tribuunt. Reſponſoria compoſuiſſe traditur Mauritius Epiſcopus Pariſienſis, quem obiiſſe anno ſalutis 1196. teſtis eſt Alcuinus. Nonnullas orationes addidit Pius V. Nonnullas Clemens VIII. vide de his Gavantum, & alios. 1040. *Officium defunctorum antiquum.*

Porrò Carthuſiani quotidie illud officium pariter concinunt. S. Antoninus, etiam Archiepiſcopus, quot diebus idem recitabat. Idem curæ erat Melchiori Moſticenſi ordinis Prædicatorum : tametſi acriter, perpetimque quà privatâ, quà publicâ authoritate in hæreticos Poloniæ pugnans miras illi Regno opportunitates afferret. Idem faciebat quidam Laurentius Rattus, muſicus Romæ inſignis, de quo ita narrat Janus Nicius. Anno Domini 1604. menſe Decembri, cùm annos natus 14. etiamtum eſſet in contubernio Vincentii avunculi, pridie diei natalis Deiparæ Virginis ſummo mane miſſus eſt ad furnarium, ut panes afferret in prandium. Exeunti ab æde ſacrâ ejuſdem Virginis, quam vocant in montibus, quò orandi causâ intraverat, fit obviam formâ egregiâ iuvenis, qui, *Tibi Laurenti*, inquit, *omiſſis cæteris* 1041. *Officio defunctorum add. cti.*

cæteris curis properandum eſt mecum ultra pontem Milvium defuncti cujuſdam ſepeliendi cauſâ. At Laurentius modeſtè excuſavit avunculi imperium, à quo mittebatur ad furnum. At Ille non accepit excuſationem. *Sed veni,* inquit, *novi enim pietatem tuam, & ſtudium in Beatam Virginem, quæ colitur in monte Carmelo.* Puer audito B. Virginis nomine ſpopondit illi operam ſuam: ſub hac tamen conditione, ſi veniam ab avunculo impetraſſet. *Nugas agis,* inquit adoleſcens, *id numquam abeo impetratum referes. Jam tibi, puer,* ait, *morem geram, ſed libera mea opera ut ſit, curriculo domum abibo, ibique teſſeram hanc, quam gero, deponam: ut lubet,* inquit, adoleſcens, *Ego te hic manebo.* It puer, domum venit, veſtimenta, quibus tegebatur, exuit, trita atque obſoleta alia induit, cæterarumque rerum oblitus, ac vix ſui compos, cum acu, & filo culcitram ſumit, ſeque ad adoleſcentem celeriter recipit. Eunt igitur taciti unà in viâ, atque ſemiquadrantis horæ curriculo trium ferè millium iter emenſi, arundinetum intrant, milliarii unius intervallo à ponte Milvio disjunctum, ubi mulieres aliquot eximia pulchritudine, & ætate integrâ, ignoti cujuſdam cadaver in loculo poſitum circumſtabant, quarum Domina atque magiſtra videbatur eſſe una, formâ ita eleganti, ita venuſtâ, ut nihil ſupra; quæ libellum officii B. Virginis à puero dari ſibi popoſcit, acceptumque tradidit adoleſcenti, qui fuerat dux & comes itineris, cumque recitare juſſit illa Jobi capita in officio defunctorum appoſita. *Parce mihi domine.* Ac mulieres unà cum puero reſponſoria ſingulis capitibus adjecta funebri cantu proſequebantur, quibus expletis, quæ mulier erat cæteris venuſtior, ut diximus, ſubſequentibus, & adjuvantibus cæteris, cœpit precationem illam funebrem præcinere. *Subvenite Sancti Dei:* atque eadem opera ſcrobem effoderé, in qua mortuum collocarunt, humoque texerunt. Quo facto mulier ad puerum converſa, Contine te, inquit, in hac tam laudabili conſuetudine recitandi mortuorum officium; erit enim, ſi uſus veniat, ut tu eiſdem ſuffragiis adjuveris, quibus iſte à nobis ſublevatur. His dictis evolarunt omnes ab oculis, nec quiſquam viſus eſt amplius, imò ne foveæ quidem, quam foderant, veſtigium ullum apparuit. Laurentius alienatâ mente aliquamdiu cum tortuoſis arundineti illius ſemitis, vel potius labyrinthæis flexibus luctatus, demum in viam publicam exiit, & aliquanto poſt Tiberis ripas, & Milvium pontem agnovit. Sed cùm ex culcitra, quam ad arcendos ſolis calores attulerat, umbraculum texit, venere illi in mentem omnia quæ ab avunculo in mandatis habuerat, cœpitque ſe ocyus movere. Ita Nicius Erithræus.

Cæterùm idem ſubſidii multum piis ma- 1042.
nibus prodeſſe confirmavit quidam Mo- *Alia ejus*
nachus S. Oſualdi Epiſcopi Vigornienſis in *generis.*
Anglia diſcipulus. Is ex ædificii, quod ſtruebatur, culmine delapſus, è veſtigio exſpirarat. Quæ res cùm piiſſimum Magiſtrum graviter affeciſſet, etiam commovit, ut aliis Monachis preces pro eo indiceret, maximè quòd vitâ functus parum religioſam duxiſſet vitam: Ergo noctes aliquas impendère decantando officio demortuorum ad tres lectiones contracto, ad placandam illi Numinis juſtitiam, nec fruſtra: nam per unam ex iis noctibus, Epiſcopo defunctus ſpectandum ſe exhibens, ac rogatus quis eſſet, eum ſe eſſe dixit, pro quo preces fundebantur. *At quo loco res tuæ,* ſubjecit Præſul: *Priùs quidem,* inquit, *peſſimo: at nunc, Deo laus, optimo, Deus enim veſtris precibus flexus ad miſericordiam, Angeli Cuſtodis operâ purgantibus flammis me aſſeruit: Qua de re grates vobis plurimas ago, ac tibi ſignifico hujus charitatis, ac aliorum bonorum operum causâ, te Deo eſſe percarum:* quo dicto ex oculis evanuit. In vita S. Oſvaldi.

§. 2.

De pſalmis pœnitentialibus.

SEPTEM ſunt ſatis vulgari, ita dicti à 1043.
pœnitentia, quam & David per eos de- *Valens ad*
monſtravit, & quiſque reus iis auditis fa- *placandum*
cilè concipere poteſt, eaque conceptâ Nu- *defunctis*
men ad miſericordiam inflectere. Quare *Deum.*
meritò illos Eccleſia ejuſque filii uſurpant pro defunctis, quibus utique ejuſdem Numinis miſericordiam invocant. Quod eò proniùs obtinere poterimus, quò ampliori de noſtris eorumque criminibus cum mœrore, ac luctu defunctorum perſonam ſuſcepimus, & eorumdem nomine pleraque pſalmorum carmina, quæ illis accommodari poſſunt, pronuntiaverimus. Cæterùm inter eos defunctis potiſſimùm addicitur *Pſalmus de profundis*: quia ut Valentiæ, Genebrardo, Bellarmino, Lorino, aliiſque placet, ex mente ſaltem Spiritus Sancti, ſpectat ad Patres limbo detentos, qui de terrarum profundis erui optabant, atque adeò ſpectat etiam ad pios manes, vicino, ſed haud paulò graviori carcere incluſos, quorum deſiderium libertatis longè quoque vehementius eſt. Audi illud ex

ſubjectâ paraphraſi ejuſdem pſalmi. Sic enim Regius Pſaltes piorum manium nomine.

1044. *Paraphraſis pſalmi de profundis.* *De profundis clamavi ad te Domine, Domine exaudi vocem meam.* Planè de profundis terrarum, & proximè à centro, de imo abjectionis in exilio, ac ſervitute infauſtiſſimâ, de baratro carceris luſtralis, denique de animi penetralibus; jam diu *Clamavi ad te*: quia & calamitas, etſi breviſſimi temporis eſſet, tamen propter acerbitatem, longiſſimi eſſe videretur, & inſuper revera multò diuturniſſima eſt, & plurium vel menſium, vel annorum. Propterea *Clamavi* ſæpè ſæpiùs, at clamore cordis, non oris, & cùm clamor ille aures tuas divinas jam dudum penetrare potuerit, tamen heu! perinde, ac ſi non audires, taces, & in tormentis me derelinquis. Quid? quod ne attendere quidem videaris *Te Dominum meum* eſſe: me autem ſervum penitus tuum (quaſi rem tot nominibus tuam obliviſcare) *Te Redemptorem* eſſe meum, me verò ſanguinis tui non pœnitendum pretium (quaſi parvi pendas utrumque) Te vitæ meæ naturalis, ac ſpiritualis *conſervatorem*, me autem inſtar radii ſemper à te pendentem, ſemper creatum, quaſi opus manuum tuarum deſpicias. Nunc ergo tandem *O Domine exaudi vocem meam*: vocem cordis mei, eò fortiùs clamantis, quò miſerabiliùs, quippe ex igneo ergaſtulo incomparabilis acerbitatis, & etiam pleniùs, quòd per omnes ſibi ſubjectas facultates, tot utique voces infælicitatis & neceſſitatis meæ.

Fiant igitur aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ. Nec tibi ſufficiat aure levi preces meas ſubaudire; non enim id ſufficit mihi, quippe cujus miſeria aurem attentam, & opem celerem expoſcat. Neque verò me quiſquam præter te, aut niſi per te audire valet, atque ut valeret, mortales omnes, etiam parentes mei, atque intimi olim amici nimium mundo mundaniſque nugis attenti ſunt, ut clamorem meum, quantumvis vehementem intelligant. ita derelinquor, ita ne audior quidem, cùm tamen flammæ, quibus peruror, longè altiùs clament, quàm ſanguis Abel, imò quàm cæterorum ſupplicia Martyrum; Tu ergo mi *Domine* audi, & exaudi me. Tu Pater mi, tu per gratiam tuam, fideliſſime amice, huc quæſo aurem benignam arrige.

Verumtamen *Si iniquitates obſervaveris Domine, Domine quis ſuſtinebit*? Te igitur etiam, atque etiam obteſtor, ut dum attentas aures mihi præbebis, à ſceleribus meis oculos avertas. Quæſo te iterum, ac vehementer, ne judicio, ac ſummo jure mecum agas, ſed ex miſericordiâ, ac liberalitate culpas meas mihi condones. nam ſi eas æſtimare, ac pro meritis caſtigare velis, infinitis nominibus iniquum me fuiſſe deprehendes, atque adeò infinitis debitis tibi obſtrictum. Et tamen vel unica, vel minima iniquitas tanta eſt, ut omnem humanam ſatisfaciendi, aut etiam veniam obtinendi vim longiſſimo intervallo exſuperet: Tanta inquam eſt, ut ſi miſericordiam tuam ſubtraxeris, nemo illius pondere non ſit opprimendus. Quis igitur illud ſuſtinebit, ſi cum ſtricto judicio iis omnibus urgere conſtituas?

Sed quid tantopere metuò, ne iniquitatem meam obſerves; imo obſerves licet mi Domine, licet te totum, qui totus oculus es, illi conſiderandæ, & perpendendæ applices. quia *Apud te propitiatio eſt, & propter legem tuam ſuſtinui te Domine.* Eſt, inquam, tibi innata voluntas, facultaſque, nomina noſtra omnia diſſolvendi, & iniquitatem penitus delendi omnem. Quam beniguiſſimâ voluntate, ſi ſceleribus meis opponas ex adverſo, quid eſt, cur timeam? nam ſi ſupplicem, ut mihi adſit, aderit dubio procul, & vel per ſeſe proximè levabit miſeriam meam, vel per mortales inſtinctu tuo impulſos, quà ſacrificiis, quà ſtipe datâ, quà precibus fuſis flammas meas temperabit. Cujus miſerationis cùm tu, dulciſſime Domine, legem tibimet indixeris, nimirum optimè ſpero de te, & ſubſidium ejuſmodi exſpecto. Itaque

Suſtinuit anima mea in verbo eius: ſperavit anima mea in Domino. nempe in *Verbo* primùm Increato fiduciam meam fixi: cujus non alia productio, quàm amoris, ac Spiritus Sancti, qui fons eſt omnis bonitatis, ac miſericordiæ. Deinde in verbo ejuſdem, ſeu promiſſione, toties in ſacris litteris iterata miſerendi. Cùm enim nec falli, nec fallere poſſit, quidni ſperem auxilium, quod petenti toties pollicitus fuit ille, qui licet dumtaxat ſemel quidpiam promiſiſſet, non poſſet non certò evenire.

Quamobrem ſpes illa in ſinu meo quieſcet; illa ſolabitur afflictum: illa me non deſeret. Etenim *A cuſtodia matutina uſque ad noctem ſperavit anima mea in Domino*, ſive à primo mane ad extremam uſque noctem, ſive ad ſequentis crepuſculi exordium, hærebit cordi meo fixa illa ſpes, nec interrumpi poterit, nedum infringi. Quia videlicet fixa, & immobilis eſt cauſa ſperandi, cùm omnium Dominus ſit, qui promittit auxilium, cujus poteſtati nihil poteſt obſtare, nec abſolutæ voluntati. Itaque ſpes illa me continenter paſcet, præſertim quòd momentum non abit, quin vel Eccleſiæ

ſiæ precibus, vel piorum ſuffragiis continenter ſublever, & pollicitationis divinæ experiat veritatem. At maximè

Quoniam apud Deum miſericordia, & copioſa apud ipſum redemptio. nam qui mundum hunc, imo innumeros ſimul alios unâ ſanguinis Chriſti guttâ redimere poterat, imo vel unico oculi nictu, alioque opere leviſſimo (quod utique propter hypoſtaſim divinam infiniti pretii ſit, neceſſe eſt) tamen univerſas ac ſingulas vitæ ſuæ actiones, uſque ad totius ſanguinis effuſionem, ac mortem ipſam eidem redimendo addixit. Adeò uberem ſperandi materiam ex immenſa ſua miſericordia mihi exhibuit! Quare non metuendum, ne ſolis vitæ terminis hæc redemptio contineatur, etiam ad totum orcum redimendum lytri divini immenſitas ſatis eſſet, ſi Deo ita placitum fuiſſet: ſed minimè placuit. At eidem Deo laudes, & gratiæ, quod mihi, aliiſque Purgatorii inquilinis illius fructum obtingere voluerit, ut citiùs deinceps, ac æternùm, eius miſericordiam celebremus, captivi utique amoris, quòd eius lytro ex iſto carcere redempti.

Et ipſe enim *redimet Iſrael ex omnibus iniquitatibus eius.* Tandem etenim aliquando veri Iſraëlitæ, quotquot hoc ergaſtulo attinemur, ipſius Chriſti meritis hinc liberabimur. nemo enim noſtrum eſt, qui non aliquod ſaltem levamen pœnæ, vel ſenſûs, vel damni eius miſeratione ſit percepturus: omnes eiuſdem meritis, gratiaque, gloriam cæleſtem ſumus conſecuturi, omnes beatiſſimo illius intuitu ex eius miſericordia ſumus impertiendi. Interea fiducia hæc propter meum omnium amorem me in his flammis reficiet, & quoties aliquis è nobis ad gloriam hinc emigrabit, toties *Gaudens gaudebo in Domino, & exultabo in Ieſu meo.* Hactenus ex piis manibus quiſpiam pſalmum illum eo ſenſu intelligere poſſit, & nos eius nomine recitare.

Cæterùm non paucis familiaris eſt ea pietas in defunctos, quæ pſalmorum id generis recitatione velut paſcitur. ferunt S. Bernardum adhuc iuvenem pro matre ſua, quot diebus quinque illos ſolemnes pronuntiaſſe, cumque ſemel omiſiſſet, à Præſule ſuo divinitus edocto admonitum fuiſſe. Thomas Morus celeberrimus ille Angliæ Cancellarius, & Martyr, etiam quotidie ſub menſam omnes ſimul domeſticos pſalmum *De profundis* ſecum pronunciare iubebat, tum ad defunctorum velut paſtum, & ſolatium, tum ad mortis memoriam. Idem factitabat, ſed poſt menſam, aliaſque, cùm manus frigidâ perplueret S. Joannes Cornelius, qui in eadem Anglia in odium fidei mortem ſubiit, ſcilicet ut quemadmodum ipſe aquâ manus, ita prece iſta defunctorum purgaret ac refrigeraret animas igne illo ardentes. Bartholomæus quoque Floridæ vallis Conditor ſemel in ſingulos dies in gratiam piorum manium recitabat pſalmum *Miſerere*: & piorum mos eſt, dum præter cœmeteria, patibulaque commeant, vel pſalmum *De profundis*, vel verſiculum *Requiem æternam*, vel *Requieſcant in pace* piè recitare. Cuius generis id memorabile, quod cùm S. Aubertus Cameracenſis Antiſtes de ſuo more defunctis in cœmeterio, quod pertranſibat, ita voviſſet: *Requieſcant in pace*, indubiè in aëre vox audita eſt reſpondentium ſeu manium, ſeu geniorum, *Amen.* Recentius eſt, magiſque ad propoſitum facit, quod Joannes Rho noſter Exemp. l. 4. c. 4. de Joanne Allarto, Ordinis Minimorum, commemorat. Hîc enim quâ diei horâ ſodalibus inter ſe colloqui religioſè fas eſt, ipſe defunctorum animorum miſeratione inſtinctus, interea clauſtra circumire inſtituerat, ſinguliſque inſiſtens ſolemne funeris Chriſtiani carmen, quod ab illis vocibus orſus eſt David *De profundis* piè concinere, tum luſtralem aquam, leviorem ignem illis apprecans injicere, ad extremum, ubi privatæ in unumquemque charitatis officiis perfunctus erat, ſæpe quantâ maximâ poterat pietate concinebat hos pſalmos, quos à pœnitentia vocamus, pro univerſorum liberatione. hæc quies erat jucundiſſima; nam tum maximè charitas acquieſcere videtur, cùm ſuis erepta laboribus quies miſeris datur. Ita ipſe.

ARTICULUS VI.

Miſcellanea pietatis in defunctos exempla.

MAXIME conducit ad defunctorum levamen libros ea ſuper materia edere. Quod iam olim fecit Auguſtinus, aliique deinceps, ſed pauciſſimi. Quos inter meritò Princeps cenſendus es, inclyte Martyr, Thoma More, ſive ob Martyrii lauream non vulgarem, quando clariſſimum illud Angliæ caput ferro ſubiciſti, quod profanum Regem Eccleſiæ perfugâ, & libidinis mancipium Sanctæ Eccleſiæ caput agnoſcere renueres, ſive ob apicem dignitatis tuæ in Anglia ſecundùm Regem primæ, ſive ob ingenii decus eximium, ſive ob libri occaſionem, & argumentum, de 1045. *Edendi libri de defunctis.*

„ quo ſic Stapletonus. Cùm hæreticus quidam librum edidiſſet, cui titulum fecerat Pauperum libellus ſupplex; quo id agebat, ut Regi perſuaderet unicum & præſtantiſſimum ad pauperes ſublevandos remedium, ut monaſteriorum, & Eccleſiaſticorum bonorum ex quatuor partibus, ut minimum tres fiſco addiceret, ſequenti proximè anno, contra hunc libellum non ſupplicem, ſed infamem, juſtam reſponſionem ſcripſit Morus, cui titulum dedit. *Animarum in Purgatorio libellus ſupplex.* Quo in libro ſub perſona animarum in Purgatorio exiſtentium, ad quarum pœnas piis ſuffragiis ac ſacrificiis ſublevandas Eccleſiaſtici, & Monaſtici reditus magnâ ex parte collati ſunt, eleganter & eruditè docet: tum fidem & doctrinam Eccleſiæ de orando pro defunctis, de Purgatorio, de vi ſuffragiorum ſolidam & Orthodoxam eſſe, tum etiam monaſteriis ſublatis, & Eccleſiæ bonis imminutis Regis potentiam minuendam, ac pauperum numerum augendum. Quod & poſtea experientia rerum magiſtra clarè docuit. Hactenus Stapletonus in Mori vita. Et poſtremum illud veriſſimè; nam direptis impietate ſacrilega omnibus Eccleſiæ bonis, ipſe Henricus longè quàm antea egentior evaſit. Secundum illum laudandus eſt Dionyſius Rickelius, vulgò Carthuſianus, vir de Eccleſia optimè quà ſcriptis, quà piis exemplis meritus. Tum commendandus eſt ingens R. P. Eliæ à S. Tereſia Carmelitani labor, ſtudiumque non uno tomo animarum cauſam agendi. Terendi propter maximam utilitatem libellus R. P. Joannis de Roas, ſanè ad perſuaſionem peridoneus; Libellus R. P. Marci Bonniers è Soc. Jesu ad eamdem aptiſſimus. Item libellus R. P. Judeci Andries ex eadem Societate ſolidus, pius, & elegans; præterea R. P. Laurentii Chiffletii egregius libellus ejuſdem argumenti legendus, perlegendus, expendendus. R. P. Jacobi Monfordi liber de miſericordia defunctis exhibenda. Denique tomus duplex R. P. Dionyſii Auger ex eàdem ſocietate Gallicè inſcriptus, Caritas in vita functos, ætate quidem poſtremus, ſed dignitate primus rem omnem defunctorum doctè, eleganter, ac piè peragit: adeoque lectu eſt digniſſimus: & ſi qui alii, qui certè ſunt, ut dixi, pro rei neceſſitate pauciſſimi: adeò ut nullū religionis Chriſtianæ caput minus, quàm hoc de auxilio piorum manium tractatum ſit. Cùm tamen plurimi Patres, ac Concionatores in commendandâ pauperum hujus

1646. vitæ miſeriâ frequenter verſentur.

Sententia Libros ſequantur epiſtolæ animarum nomine, vel alio compoſitæ ad ciendam mortalium miſerationem. Quales ego non ſemel edidi: ac poſtremum per omnes ferè provincias Europæ, & utriuſque Indiæ ad R. P. Soc. Jesu Præpoſitos Provinciales miſi per ſua Collegia diſpertiendas, ac publicis locis affigendas: eſtque in hæc verba perſcripta. epiſtola.

Siſte hic ô homo,
Quiſquis humani aliquid habes.

En imago hæc Patris tui, Matriſue, aliorumque, ſeu parentum, ſeu natorum, ſeu amicorum pios manes refert. Dum, hîc ſtas, ita uruntur. O ſi videre illos, vel audire liceret! Quod licet, has ad te ab iis datas non ſine miſeratione perlege: quando cor vel glaciatum in lacrymas ſolvere deberet memoria ardentis illius cuſtodiæ Purgatorii.

Heu! nos miſeros!

Acerbissimi corporum morbi, moleſtiſſimæ animorum ægritudines, atrociſſima latronum ſupplicia, exquiſitiſſima Martyrum tormenta, non niſi noſtrorum ſunt umbra tormentorum.

Et tamen dolori par eſt illius mora: neque ulla tam levis eſt noxa, cui luendæ ſpatium non detur, & voluptatis, heu! momentum igne lento, ſed violento plectitur.

Quid de noxâ lethiferâ reris? vel unica, & condonata, graviori ſupplicio digna eſt, quàm veniales innumeræ. Quid multa? Centum, ducenti, quingenti, mille, & amplius anni cruciatuum, minor nonnullorum culpis menſura eſt. I nunc & crimina criminibus aude cumulare.

Ah! Inſane!

Ah! potiùs alienis malis ſapere incipe. Sic enim, ſic brevis, ac veſanæ vitæ vana diu pendimus gaudia. Sic pœnas damus pro noxis unà tecum admiſſis. An verò tu ſolus culpæ reus exors eris pœnæ?

Quin etiam illa crimina majorem in modum nos cruciant, quæ tuo impulſu, tuâ cauſâ, ac commodo commiſimus; & heu! quàm nunc amarum eſt perperam tibi placuiſſe!

Tu ergo ſaltem mi fili, tu filia cariſſima, tu frater, ſoror, amice familiariſſime, miſerere

rere noſtri; & quà precibus, quà piis operibus noſtros cruciatus leva. Saltem, ah! ſaltem dato noſtrâ causâ pauperi panis fruſtillo hæreditatem tibi à nobis relictam remunerare.

At ſacrificiis præſertim, vel audiendis, vel procurandis nos adjuva. Sanguis Chriſti litatus iram Numinis, ignemque luſtralem facilè extinguit. His junge ſacras Synaxes, maximè Generales, quas prærogativa indulgentiæ plenæ, defunctis deſtinabilis, velut coronat. O! ſi cæteras omnes tuas ſatisfactiones adjungas, quàm abundè Deo, nobisque facies ſatis, quippe hoc Chriſtianæ caritatis faſtigium eſt.

E heu! viſcera tibi commoveret vivi, & ardentis canis conſpectus (& tamen ignis ille veſter noſtri pictura eſt) nec niſi crudelis animus extremâ fame laborantem inimicum, aut furcæ reum, ſi facilè eximere poſſet, ope deſtitueret: & tu parentes, amicosque tuos igne luſtrali peruri ſiccus & immotus ferre poſſis?

Ut tamen poſſis, ah! noli: maximè quòd hæc caritas ingentem gratiæ gloriæque acceſſionem pariet (cujus minima pars cunctis purgantis rogi tormentis emenda foret) hæc ſalutis facile ac ſecurum iter, hæc veniam expiatricis pœnæ, denique ſi expedit, etiam terrenas opes eadem omnium potens caritas præſtabit.

Ergo per ſacrum Sanguinem Chriſti, cui noſtrum ſolatium pro ſuo eſt, per tuum ſalutis ac gloriæ tuæ ſtudium, per caritatis Chriſtianæ officium, per illum tuum in nos mortales amorem, extingue flammas noſtras, aut mitiga.

Eia, ſi placet, repræſenta his temporibus noſtros inſignes, Mæcenates, voluntariis pœnis S. Dominicum, S. Chriſtinam mirabilem. Communicatâ nobis Indulgentiâ Communionis Generalis, ingentem numerum piorum per totum orbem Chriſtianorum. Faciendo Miſſam S. Bernardum, S. Malachiam Iberniæ Epiſcopum. Procurando ſacrificia, S. Birgittam V. Franciſcum à Puero Jesu Carmelitam. Audiendo Miſſam, V. Mariam de Raggi, S. Melchiſedem. Officium defunctorũ recitando, S. Brunonem, S. Odilonem Abbatem. Recitando Pſalmum de profundis, V. Thomam Morum Angliæ Cancellarium, itemque Joannem Cornelium eadem in Anglia pariter fidei causâ confectum. Jejuniis, S. Liduinam, S. Lutgardem. Eleëmoſynis, B. Franciſcum Borgiam, S. Eliſabeth Reginam. Tranſcriptis in pios manes omnibus tuis ſatisfactionibus, S. Gertrudem. S. Thereſiam, S. Liduinam; & plurimos optimæ notæ Chriſtianos hujus temporis.

II. Affine priori eſt orationem habere ad populum de pœnis Purgatorii, deque juvandis animis in eo cruciatis: quod Societatis Jesu jam inſtitutum eſt per ſingulos menſes ipſa die Communionis Generalis, vel etiam Dominicâ ipſam præcedente, obſervandum. ita ſaltem ut ex materiâ concionis per quamdam digreſſionem ad pios manes deducatur oratio, deque illis ſublevandis tandem concludatur. Quod ſi qui non faciunt, videant quantum detrimenti pariant toti Purgatorio: quantoue cum mœrore juſtiſſimas animarum de ſe querimonias, dum ipſimet in eo verſabuntur, ſint excepturi. Certè ſanctæ memoriæ Pater Franciſcus Maſtrilli, ille generoſiſſimus Japoniæ Martyr, in ſua ad Indias navigatione & Communionem Generalem ſingulis menſibus magno ſtudio, magno fructu inſtituit, & ſingulis noctibus exemplum aliquod animarum culpas ſuas in luſtrali carcere expiantium publicè enarravit, cùm ad earum commiſerationem, tùm ad peccati horrorem excitandum. 1047. *De illis concionandum.*

III. Perutile quoque fuerit, & animabus ſaluberrimum, qualibet ineunte & exeunte horâ ad omnium ſolamen hunc unius è Societate Jesu ſanctum morem imitari. Conſueverat horæ exordio, ad nolæ illam indicantis pulſum, ſingula ſacrificia per univerſum orbem iſtius horæ curriculo facienda pro univerſis luſtralis ergaſtuli captivis hoc carmine Deo conſecrare. 1048. *Quid ſingulis horis agendum.*

Dum fluet hora, tuus queiſcumque litabitur aris,
Chriſte, cruor, quæſo, purgantes mitiget ignes.

In exitu autem horæ, ratus, quod res eſt, ſemper aliquas libertate donari, ita eas affabatur:

Ite ſorores	*Spero, micabit*
Scandite cœlum,	*Sidere fauſto*
Et nomine noſtro	*Lux ea quondam,*
Nobile Chriſto	*Cùm prece veſtrâ*
Pangite carmen.	*Nos quoque vobis*
Ite perennes	*Numinis almi*
Solvite grates,	*Laudibus aptos*
Reddite amorem.	*Junget Olympus.*

IV. *Conveniunt rebus nomina ſæpe ſuis,* quod olim Sulmonenſis Vates cecinit: Id quod in Chriſtophoro Refrigerio quotidianis experimentis nomen, & cognomen evincit, magno animorum cruciatorum bono. Huic nullam diem abiiſſe ferunt, qua in cœmeterium ingreſſus, ibi attentiſſimè pro eorum animorum æternâ quiete non precaretur. Imò ſi quando ad S. Silveſtri in Quirinali ædes adibat Pontifex, ſtatim aderat Refrigerius, pedibusque advolutus, 1049. *Adeundum cœmeterium.*

volutus, grata ſummis Principibus ſuavitate indulgentias ab eo auferebat, ut illis verè ipſe eſſet refrigerationi. Ita Joannes Rho, eodem l. 1. 4. c.

1050. *Pulſanda campana.* V. Et Mariæ Longæ, Matronæ Hiſpanæ cognomen conveniebat. Huic enim manus longiſſimæ, quippe quæ ipſo propè telluris centro extractas animas cœlo inferre poſſet. Huic opportunum viſum eſt, ſi ſub primam noctem pulſatâ nolâ omnes certis precibus pro illorum liberatione ſupplicare juberentur. Manavit paulatim rei fama, & paſſim uſurpati cœpta eſt eadem precatio, ut jam nullus ſit Chriſtiani orbis angulus, in quo mos iſte præclarus non vigeat, idque primis maximè tenebris fieri placuit, ne illi ſe in umbrâ mortis conſepultos eſſe juſtiſſimè conquerantur. Idem ibidem.

1051. *Sub noctem commonendi fideles.* VI. Tu verò, Maxime Xaveri, quaſi parum in te opis eſſet ad eas flammas extinguendas Malacæ, nolæ, quam per intervalla pulſabas ſonitu, ac ſolemni carmine, quod voce ad pietatem compoſita emodulabaris, primâ noctis vigiliâ vicos circumiens oblitos officii & charitatis excitabas. Quod S. Patris exemplum, quoad licuit, ſequuti ſunt filii. Quos inter Franciſcus Almericus inter cæteros, quos in Philippinis Inſulis inſtituit ritus Chriſtianæ pietatis, curavit ut vir Chriſtianus ex probiſſimis noctu plateas pariter circũiens mortales ejuſdem officii, & precum pro mortuis, ac purgandis animis fundendarum commonefaceret; qui mos in Belgio hodieque viget.

1052. *Pauperes ſacerdotes alendi.* VII. Præclarum quoque inſtitutum fuit alterius viri religioſi in defunctos perbenevoli. Andreas Simonis Societatis Jesu Laicus, cùm propriis erga pios manes officiis ſibi non ſatisfaceret, quamquam dives alioqui bonorum operum omnia in illos conferret, pluſculos Sacerdotes pauperes alebat, quorum ſacrificiis plures adjuvaret, Id ut conficere poſſet, emendicare non dubitabat. Cùm enim Romæ in Domo probationis ad D. Andreæ janitorem ageret, floſculos diligentiſſimè educabat quos eleganter evinctos in faſciculos adeuntibus offerebat, ut ab iis ſtipem Sacerdotibus alendis auferret, nec incunctanter dabant, conſcii operis ac pietatis. Idem ibidem.

ARTICULUS VII.

An confeſſarius reo confeſſo imponere poſſit pſalmos pœnitentiales, aut quid ſimile in gratiam defunctorum ſuſcipiendum?

AIENS ſententia omnino, & ſine dubitatione tenenda eſt. hanc enim tenet Cardinalis de Lugo de Pœnit. diſp. 29. n. 82 ubi inter cætera ſic habet. *Negari non poteſt, quin hoc ſit magis juxta ſenſum fidelium, & praxim Confeſſariorum, quæ non eſt facilè damnanda.* Tenent & Turrianus, & Amicus, & Pellizarius, & Caſtropalao, & Dicaſtillus, qui teſtatur ſententiam contrariam jam inde à quadraginta, & amplius annis Compluti, ubi tunc Theologiæ operam navabat, non ſine riſu à viris doctis excipi ſolitam, nimirùm ut parum rationi conſentaneam. Ipſe autem docet non licitè tantùm, ſed & prudentiſſimè, & ſanctiſſimè talem pœnitentiam poſſe imponi. Enimverò conſtat Confeſſarium prudenter, ac ſanctè in pœnam imponere poſſe reo ſtipē corporalem largiendā pauperi, ergo & ſpiritualem, ſeu preces pauperibus defunctis largiendas: par enim utriuſque eſt ratio. 1053. *Poteſt imponi pœnitentia pro defunctis.*

Objiciet aliquis pœnitentiam ſacramentalem partem eſſe Sacramenti. Sacramenti autem fructum ex Chriſti inſtitutione ad eum ſolum pertinere poſſe, qui illud percipit. Igitur perperam dici poſſe aliis, vel vivis, vel defunctis communicari fructum pœnitentiæ Sacramentalis, & malè præcipi, ut defunctis donentur. At diſtinguitur hoc utrumque conſequens; conceditur enim fructum ex opere operato reſpondentem pœnitentiæ Sacramentali non poſſe aliis donari; negatur autem eum, qui ex opere operantis manat, alteri impertiri non poſſe. Porrò fructus hic poſterior orationis aut jejunii jubetur à Confeſſario defunctis impertiri, atque adeò rationem habet eleemoſynæ ſpiritualis. Confirmatur hæc reſponſio, quia ſi Pontifex indulgentiam concedat ei, qui pro defunctis precetur, precatio illa ex opere quidem operato valet precanti ad indulgentiæ conſecutionem, tamen ex opere operantis valet, & applicatur defuncto. Et quod magis facit ad propoſitum, dum quis in gratiam alterius, puta defunctorum, ſacræ menſæ accumbit, 1054. *Solvitur objectio.*

cumbit, Communio ex opere operato, & quà ſacramentum eſt, prodeſt ſoli communicanti, ex opere autem operantis prodeſt defunctis. Pariter ergo prodeſſe poteſt ex opere operantis defunctis jejunium, aut quodvis aliud opus bonum, quod in pœnam criminum facis ex mandato Confeſſarii, & interim tibi etiam valere ex opere operato, & quà pars eſt Sacramenti. Quid? Quod Amicus autumet etiam ex opere operato prodeſſe defunctis.

1055. *Eſt utilius animæ confitentis.* Quin etiam addo, cùm aliàs dixerimus ex Angelico Doctore opus pro altero factum cæteris paribus præſtare operi facto pro teipſo, & cùm Sacramentum operetur plus, minuſve pro majori, aut minori illius, qui illud ſuſcipit, diſpoſitione ad ampliorē fructum ex opere operato, ſaltem expedire ut confeſſarius in culparum pœnam aliquas preces tibi pro defunctis fundendas imponat, præter eas quas pro te fundendas impoſuit. Et ita plurimi viri probi atque eruditi confeſſis pœnas injungunt in gratiam defunctorum ſubeundas. Ita inter alios vir ſanctus Thomas à Soto, qui & ante, & poſt Societatem initam, mirâ miſericordiæ, cæterarumque virtutum laude claruit, rem confitentium, defunctorumque agebat, & eum imitabuntur, quicumque benè volent utriſque. Quæ ſequuntur de perpetua precatione, prout jacent, edidit, mihique huc inſerenda tranſmiſit vir ſanctus, & egregius piorum manium Mecænas, Judocus Andries, è Soc. Jesu mihi indigno conjunctiſſimus.

ARTICULUS VIII.

Fraternitas miſericordiæ, ſive perpetua precatio.

1056. *Confraternitas pro defunctis.*

AD HONOREM
PERPETUÆ PASSIONIS,
AC CRUCIS CHRISTI JESU:
PRO ANIMABUS PURGATORII PERPETUE,
id eſt,
DIE NOCTÚQUE PATIENTIBUS.

Tu quoque in ſanguine teſtamenti emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo non eſt aqua.
Zachar. 9. v. 11.

Sancta, & ſalubris eſt cogitatio pro Defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur
2. *Mach.* 12. v. 43.

§. I.

Cur ad honorem præfatæ paſſionis perpetua inſtituatur oratio.

RESPONSIO PRIMA.

Ob multiplicem convenientiam, quæ eſt inter Chriſtum, animasque patientes

Christus à primo momento, quo Miſſus fuit à Patre in hujus orbis exilium, nocte dieque eſt paſſus, donec ſupremum ſpiritum in manus Patris emiſit. Similiter Animæ à primo inſtanti ſui triſtis exilii, quo cœlo excluſæ ſunt, continenter uruntur, donec tandem manu divinâ, vel Angelicâ educantur. I.

Chriſti dolor, atque ſupplicium univerſa mundi tormenta ſuperavit, ejuſmodi eſt etiam afflictio Animarum. II.

Cruciatus Chriſti per multos annos duravit, nimirum per triginta tres. Plurimarum animarum longè plûribus annis perſeverat incendium. III.

Interna Crux Chriſti, eaque perpetua paucis cognita fuit, atque à paucioribus cum luctu memorata: par ratio manium, quorum pœna nulli ſatis explorata, paucorum auxilio ſublevatur. IV.

Nemo unus tam invictâ animi æquitate, tantaque mentis ſubmiſſione ac reſignatione ſuos immenſos dolores toleravit, ac Chriſtus: eoque nomine nullus majori commiſeratione dignus extitit. Pariter nemo mortalium adeò ſubmiſsâ patientiâ, ac ſubjectione ſuffert ſua tormenta, atque defunctorum animæ ſuos patiuntur ardores, atque ea propter promptiore ſubſidio dignæ ſunt. V.

Chriſtus cùm eſſet natura filius Dei, ac paterni hæres imperii, merebatur, ut omnes ſui dolores quantumvis minimi, maximi æſtimarentur à nobis, teneramque in nobis miſerationem cierent: ita manes divinâ gratiâ filii Dei nominantur, ac ſunt; Item hæredes Dei, ac cohæredes Chriſti, ideoque potiſſimè eorum nos oporteret angores curæ ac cordi habere, & quâ poſſemus arte ac ſolatio mitigare. VI.

RESPONSIO SECUNDA

Ob potens præſidium; fiduciámque impetrandi quod deſideramus.

I. QUOD ſi nihil omninò potentius concipi ſolet, quàm obteſtari Chriſtum per crucem in qua tribus ſuſpenſus eſt horis, quid tandem erit illum obſecrare per illam, in qua per omnem vitam pependit?

II. Adde novum genus precationis hoc eſſe, nempe Chriſtum urgere per admirandum myſterium tam paucis cognitum, quàm dignum ab omnibus agnoſci, ac coli. Iogenioſus hic amor, ac nova pietas præ reliquis merebitur exaudiri.

III. Quia & ſic grati erimus infinito beneficio perpetuæ Crucis, in qua Chriſtus nimium fuit expertus, quid ſit diu, graviterque in anima cruciari: etiam idcirco in clementiam pronior futurus eſt.

IV. Chriſtus in Cruce mortuus illico deſcendit ad inferos, primam omnino miſericordiam, ac ſui ſanguinis fructum exhibiturus illis, qui vincti tenebantur in Lacu, in quo non eſt aqua. Zach. 9. Imitamur illud primum ac nobiliſſimum miſericordiæ genus, eámque ob cauſam impetratio facilior erit.

§. 2.

Inſtitutio, modúſque perpetuæ precationis.

I. CUI non promptum ac facile fuerit ſaltem duas dimidias horas per annum ſeligere, una ſtatuatur, meridiem inter ac mediam noctem in venerationem Chriſti, qui intra tempus illud à cruce deſcendit ad inferos, ut inde educeret vinctos. Altera media hora ſeligatur intra noctem, atque meridiem, intra quod tempus Chriſtus vinctos eoſdem lætiſſimæ ſuæ Reſurrectionis comites aſſumpſit.

II. Præfatæ mediæ horæ hac ratione poſſunt impendi in emolumentum animarum, excitato imprimis dolore de omnibus peccatis, apertis, & occultis, ob offenſam Dei ſuper omnia dilecti, cum propoſito ſe emendandi, ac ſuo tempore confitendi. Recitari poſſunt triginta tres orationes Dominicæ, ad honorem Chriſti, qui triginta tribus annis pro nobis, omnibuſque defunctis, in anima ſuâ dolores perpetuo toleravit.

III. Si aliter videatur, Roſarium dicatur de quinque myſteriis, ut vocant doloroſis, videlicet horti, flagellationis, Coronationis, bajulationis Crucis, Crucifixionis prout eſt notum omnibus, qui ſolent uſurpare Roſaria S. Dominici.

Loco dictorum aliis placeat legere ſep- IV.
tem pſalmos pœnitentiales, vel alias preces, vel officium Canonicum, vel exercere aliud quodvis pium opus à ſe ſponte ſuſcipiendum, vel ab obedientia quacumque impoſitum.

Vehementer autem optandum eſt, ut V.
non modò iſta media hora, ſed totus ſemel dies offeratur in ſolatium ardentium Animarum.

§ 3.

Quædam aliæ animadverſiones, & variæ methodus perpetuæ precationis.

PRIMA: Reipſa conari efficere, ut tot perſonæ inveniantur, ac talibus menſibus, ac horis conſtituantur, quotquot requiruntur ad efficiendam, atque explendam orationem perpetuam nocte, ac die. Illud infiniti moliminis eſt, prout adniſi ſunt indefeſſo ſtudio, ac ſtupenda diligentia, in praxim redigere R.R. P.P. Dominicani in perenni Roſario Sanctiſſimæ, Virginis.

Secunda: Æquivalenter procurare, ut in opitulationem Defunctorum tanto tempore oretur, aut pium aliquod fiat opus, quot ſunt horæ in anno, atque adeo reperiantur totidem perſonæ, quot præfatæ horæ ſunt: quæ perſonæ per totam vitam ſuam, illam horam à ſe electam ſervent, vel certè aliam, quia ſic idem fructus in defunctos redundat. Ita æquivalenter pauperi faceret ſatis, ſi quis illi in ſingulas horas unum aſſem pollicitus fuiſſet, atque quotidie horâ ſeptimâ, vel quâvis aliâ numeraret dimidium pataconem, vel etiam totam ſummam daret ſimul, ac ſemel, &c.

Tertia: Perpetua foret oratio, aut aſſidua piarum actionum applicatio, atque adeò perennis in manes miſericordia, ſi quâ in familiâ duodecim conſpirarent, & quiſque quotidie duas horas bonorum operum in animas tranſcriberet. Item ſi duo ſociarentur, & ex condicto quiſque eorum duodecim diei horas in opem animarum tranſfunderet. Quidni moraliter loquendo unus aliquis ſolus perpetuam dici poſſit ſuppeditare eleemoſynam, ſi omnia ſua donet animabus?

§. 4. *Bru-*

§ 4.

Bruxellis inſtituta perpetua pro animabus oratio

ANNO Domini 1654. Paſtor Parochiæ S. Nicolai indixit, & impreſſo programmate publicavit ejuſmodi precationem perpetuam: & ad eamdem omne genus hominum invitavit. Archiepiſcopus Mechlinienſis non tantùm eam pietatem approbavit, ſed inſuper Indulgentiam 40. dierum impertivit, tam eo die, quo quis inſcribitur, quàm eo, quo orat, eligendo tempore ad cujuſque arbitrium, & ſingulis diebus Lunæ in æde S. Nicolai ad aram expiatricem, ſive privilegiatam adeſt ſcriba, qui nomen ac tempus annotat eorum, qui ſunt oraturi, datque gratis impreſſam ſcedulam, in qua per compendium res ſupradicta continetur, in qua etiam relictum eſt ſpatium, ubi quiſque tempus poteſt adſcribere, quo cupit orare, ac penes ſe ſervat. Sereniſſimus Leopoldus cum duodecim ſuis Ephœbis inſcribi ſe juſſit, ac totum noſtrum Gymnaſium cum aliis pluribus millibus.

ARTICULUS. IX.

De ſodalitatibus in ſubſidium defunctorum erectis.

1057. *Sodalitates in gratiam defunctorum.* EARUM uſum comperio ab anno partæ ſalutis nongenteſimo octogeſimo quarto. Sic enim Baronius ad illum annum. *Hoc eodem anno*, inquit, *Romæ contractum eſt Sodalitium plurimorum Sacerdotum, inter quos & Epiſcopi nonnulli ſunt adſcripti, ad hoc ut poſt obitum ſinguli conſodalium ſacrificiis iuvarentur, cuius inſtituti adhuc extat in Diaconia SS. Martyrum Coſmæ & Damiani eiuſmodi monumentum in tabula marmorea inciſum.*

Conſtat nimirùm, Dilectiſſimi fratres, de promiſſione, quam corde fecimus coram Deo, & Sanctis eius, ut unuſquiſque noſtrum fratres Sacerdotes, & Epiſcopi, & poſteri noſtri Sacerdotes in perpetuum, qualiſcumque ex hac luce migraverit; XL. Miſſas pro eius anima per unumquemque Sacerdotum, qui ſuperſtites ſunt, canere promiſimus. Si tamen infirmitate fuerit occupatus, non reputetur ei in peccatum, & ſi receptus fuerit in priſtinam ſanitatem, hoc omne, quod ſupra dictum eſt, adimpleat. Qui verò cuſtos, & obſervator fuerit, habeat benedictionem Dei Patris Omnipotentis, & Filii, & Spiritus Sancti, & caleſte regnum poſſideat cum omnibus Sanctis, & qui hoc non obſervaverit, ſit anathematis vinculo innodatus, & à regno Dei ſeparatus.

Iſta verò promiſſio facta fuit antè ſacroſanctum Dominicum altare huius aulæ, tempore Dom. Joannis XIIII. Papæ menſe Februarii die 22. Anno Dominicæ Incarnationis D. CCCCLXXXIIII. Bened. Sacr. exarat. ordt. pro me peccat. hæc ibi; ſed mendosè nonnihil: ita Baronius.

Sed ea Sodalitas non omnium promiſcuè; at Sacerdotū dumtaxat, atque Præſulum fuit. Poſtmodum erecta eſt in urbe longè alia celebrior, anno ſcilicet milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſecundo, in parochiali Eccleſia S. Blaſii via Julia. Eſt autem Laicorum Sodalium; ac ſodalitium *ſuffragii* dicitur, quoniam unicus illius finis eſt, ſuffragiis ac piis operibus piis manibus impendendis incumbere. De illo ſic Amidenus de pietate Rom. P. 2. c. 8. *Aluntur in prædicta Eccleſia ſeptem Sacerdotes, qui quotidie pro animabus fidelium in charitate Deo coniunctorum, & in Purgatorio pro contracta labis expiatione retentorum offerunt ſacrum Miſſæ ſacrificium. Ipſi ſodales Laici ſingulis feſtis diebus recitant præfatum pſalterium pro mortuis. Per integram commemorationis defunctorum octavam quotidie ſolemnes agunt ſupplicationes ab eorum Oratorio ad Baſilicā S. Gregorii, & alias præcipuas urbis Eccleſias. Sæpius in anno reiterant quadraginta horarum preces, nec quidquam omittunt, quod expiandis animabus iuxta præſcriptum Eccleſiæ ſuffragetur.* Hæc Amidenus. 1058. *Archiconfraternitas defunctorum.*

Porrò hæc ad S. Blaſii Romæ Sodalitas, quam Archiconfraternitatem vocant, Diplomate Clementis VIII. Pontificis Maximi confirmata eſt, ac prærogativis, indulgentiiſque ornata. Habet quoque ex eodem Diplomate facultatem annectendi ſibi alias Sodalitates, cum iiſque favores ſibi impertitos communicandi. Et revera Antuerpienſem pro defunctis Sodalitatem, aliaſque ſibi annexuit, de quibus longum eſſet, nec ſatis utile dicere; tantùm hîc profero quoddam indulgentiarum illi conceſſarum compendium. Primò itaque nomen in ea primùm dantibus (modò ſacris epulis paſti fuerint) & ægris eorum ſodalibus in mortis articulo nomen JESU corde ſaltem invocantibus, & eorumdem Oratorium feſtâ SS. omnium luce, & per illius octavam, item feſto Natalis Mariani die pro ſaluto Summi Pontificis, ac Principum Catholicorum pace, & pro piorum manium libe- 1059. *Huius, & aliarum indulgentia.*

ratione adeuntibus, ac in eo precantibus plena conceditur indulgentia. Septem item annorum, & ſeptem quadragenarum iis, qui pariter ſacto Chriſti corpore refecti frequentabunt orationem quadraginta horarum in dictâ Confraternitate habendam, & qui ibidem pſalmum Miſerere, aut De profundis, & ſi rudes fuerint, Roſarium pro defunctis recitaverint. Item qui feriâ ſecundâ cujuſque menſis pſalmo ſupradicto addiderint orationem *Abſolve*, &c. Præterea conceditur centum dierum Indulgentia oratorium adeuntibus, dum officium Defunctorum illic concinitur. Iis item, qui funera fratrum comitantes, pſalmum De profundis, aut Roſarium recitabunt. Adhæc, qui eaſdem preces pro moribundis pronuntiabunt, qui V. Sacramentum dum ad ægros defertur, ſtipabunt. Qui diebus Lunæ, ac Veneris cujuſvis hebdomadæ eumdem pſalmum pro piis manibus perlegent, & qui Miſſam fieri pro iiſdem curabunt.

ARTICULUS X.

Elogium ſodalium defunctorum.

1060. *Nomen ſodalis.* QUID plura? alia enim ſunt, quæ pios ſodales ad id officii in defunctos invitare poſſunt, ac debent. Nam quæcumque hoc toto tractatu dicta ſunt, eò ſpectant, ut eos ad illud illiciant, vel eorum decus ac prærogativam demonſtrent. Deinde nonnulla iis propria. Primùm nomen illud, *Sodales defunctorum*, inclytum eſt. Cùm enim ſodalis dicatur, quaſi *ſimul edalis*, quod cùm illis ſimul ſedat, denotat illorum benignitatem, Jobi beneficentiæ ſimilem: quippe dicentis, *Si comedi buccellam meam ſolus, & non comedit peregrinus ex eâ*, tum quia fructum ſacræ Synaxeos, quam ex legum ſuarum præſcripto obeunt, cum piis manibus volunt eſſe communem, tum quia cibum pauperibus in gratiam eorum porrigunt, tum quia piorum operum ſatisfactione velut eſcâ illis porrectâ, eoſdem alunt, ſpe videlicet brevi cœlum ingrediendi, aptantque ad vitam cæleſtem & æternam. Deinde ſodalis nomen humanitatem amicitiamque ſonat. Eſt autem humanitatis plenum his miſeris benè affici, quos toto vitæ ac viæ ſtatu diſſitos, atque à mortalibus remotos, multi vel nominare, vel cogitare verentur. Et eſt eximiæ dignitatis cum iiſdem amicitiâ eſſe conjunctos, qui in gratia confirmati non tam cœli candidati, quàm certi hæredes ſunt; perinde atque amicitia cum hærede Regni, atque, ut vocant, cum Delphino regni Galliarum; aut alterius hæreditarii amicitiæ cum Rege ſuppar eſt, ac proinde non vulgaris dignitatis ac gloriæ.

Sed longè nobilior eſt, licet barbara, confratris Defunctorum appellatio Nam Confrater fratrem aliis fratribus aggregatum ſignificat, idque ex hominum inſtituto, ad opera quædam pietatis: atque adeò Spiritum Sanctum illorum Patrem eſſe denotat, quippe cujus operâ in fratres hujuſmodi coeant, & conjungantur. Multò autem ſuaviſſimum ac præſtantiſſimum eſt fratrem vocari defunctorum. Nam ſi frater dicitur quaſi ferè alter, ii certè ſunt ferè alteri defuncti, ſcilicet amore, & commiſeratione Deinde eodem pacto Patris miſericordiarum, ac Matris miſericordiæ, filii ſunt, cùm ſingulari ratione, & ille Pater ſit piorum manium, & hæc mater. Quod ſi Paulus gratulabundus Chriſtianos ſic affatur. *Jam non eſtis hoſpites, & advenæ, ſed eſtis cives ſanctorum, ac domeſtici Dei*; quantò dulcius ac præſtantius eſſe Sanctorum fratres, ac Dei filios. *Et ſi frater qui adiuvatur à fratre, quaſi Civitas firma ſit*, teſtimonio Sapientis; defunctus quidem frater, qui adjuvatur, nonne quaſi civitas firma erit, ut adjuvantem, ejuſque amicos mente ſua receptos precibus velut obvallet, ac tueatur; nonne & ipſo mortalis à defuncto adjutus inſtar firmæ Civitatis adverſus tartareos atque inteſtinos hoſtes perſtabit ſecurus? 1061. *Nomen Confratris.*

Portò ſi nominis veſtri notatio tantum indicat decus, munus ipſum non minus vobis pariat, oportet. Nam, meo quidem judicio ſimiles eſtis ſeptem illis Diaconis, quos non diu poſt Chriſti Aſcenſionem elegerunt Apoſtoli. Primùm enim ut illi nutu ac conſilio Deiparæ ſunt electi, ut teſtis eſt Lucius Dextes in Chronico, ita vos eiuſdem inſtinctu, quippe Matris miſericordiæ, atque adeò & miſerrimorum Defunctorum Sodalitio nomen dediſtis. Deinde ut illi à S. Petro, aliiſque Apoſtolis deſtinati, atque ordinati ſunt, ita veſtrum Sodalitium à Petri Succeſſore Summo Pontifice, Clemente VIII. admiſſum, ac confirmatum fuit, voſque ad munus veſtrum velut ordinati. Præterea ut illi erant *Viri boni teſtimonii*, ſive ut Tigurina verſio, *Spectatæ probitatis, pleni* item *Spiritu Sancto, ac ſapientiâ*: ita vos non niſi bonæ famæ, pioſque homines, & Spiritus Sancti afflatu impulſos, & ſapientiæ, quæ res humanas cæleſtibus, perituraſq; æternis poſtponit, cõſultos, in cœtum veſtrũ admittitis. 1062. *Comparantur cum primis Diaconis.*

Adhæc.

1063. *Munera Diaconorum.* Adhæc ut Diaconorum munus erat miniſtrare menſis pauperum, pupillorum, ac viduarum, eaque, quæ ad cibum, potumque pertinebant, iis inferre, ita veſtrum eſt pauperum, pupillorum, ac viduarum Purgatorii menſas curare, id eſt vel cibo Euchariſtico, ſacrificiiſque eos paſcere, vel precum veſtrarum, aliarumque fructu curare paſcendos. Atque ut munus illud etiam porrigebat ſe ad colligendam diſtribuendamque illis eleëmoſynam (qui mos in Eccleſia etiam diu poſt viguit; ut patet ex actis SS. Siſimii, Largi, & Smaragdi Diaconorum, qui Chriſtianis ad lutum & lateres in thermis Diocletiani damnatis eleëmoſynas fidelium deferebant) ita vos quà propriâ inductione, quà muneris veſtri ratione ſtipem colligitis, quam piis manibus diſtribuatis. Ut denique Diaconi non modò ad hæc miniſteria deſtinati erant, ſed etiam ordinati ſacrâ manuum impoſitione ad miniſtrandum Eccleſiæ, Apoſtoliſque in Miſſa, concione, aliiſque ſacris muniis; ita vos Sacerdotũ, qui Apoſtolicum munus exercent, piorum manium causâ ſacrificantium miniſtri eſtis. vos officium Defunctorum, aliaſque preces in eorumdem gratiam decantatas ex munere veſtro frequentatis, conciones de ſolatio illis adhibendo habitas auditis, iiſque, quâ poteſtis operâ Chriſtianam pulchramque ſervitutem ſervitis. O! efficite, ut hoc etiam vobis conveniat, ut quemadmodum Stephanus *plenus gratiâ, & fortitudine, faciebat prodigia, & ſigna magna in populo, & non poterant reſiſtere ſapientiæ, & ſpiritui, qui per eum loquebatur* ita vos & in Chriſtiano mortalium populo languidos defunctorum adjutores euretis, cæcos per ignorantiam oblivionemque Purgatorii illuminetis, mortuos per lethiferam hæreſim luſtralia loca negantem ad vitam revocetis, & in populo illo, *qui babitat in tenebris, & ambulat in regione umbræ mortis* extinguatis ignes inextinguibiles; & multas animas cœlo diſſitas ingenti locorum intercapedine ad cœlum ipſi in terris adhuc poſiti ſublevetis.

1064. *Comparantur Legatis.* Neque vobis negari poteſt nomen atque amplitudo legatorum Eccleſiæ militantis ad Patientem. Vos enim Summus Pontifex, Eccleſiæ caput, dum inſtitutum veſtrum præcipuâ quadam curâ pios manes adjuvandi approbavit, illudque Pontificiis Indulgentiis, aliiſque favoribus cumulàvit, quid niſi vos excitavit, miſitque Eccleſiæ nomine ad ſuppetias illis decernendas, ferendaſque, quaſcumque Sodalitas veſtra, vel officiis pietatis exercendis, vel officio mortuorum decantando, vel precibus, ac largitionibus procurat? Quare ſi maxima legatorum dignitas ex eo elucet, quòd Principem repræſentent, & cùm eo in partem ſollicitudinis veniant, ſintque illius viva velut ſimulacra (quo factum ut Cyrus Rex Imperatoriis artibus inſtituendum curaverit, qui legatione functurus eſſet) Quanta veſtræ legationis celſitudo, qui à Summo Eccleſiæ capite miſſi, ac legati ſitis, eumque, & illius ſtudium defunctis ſuffragandi referatis, & curam aliquatenus ſaltem ſuſcipiatis? Quod ſi ergo opulentum eſſe volunt legatum, ut domeſtica fortuna ampliſſimi muneris ſplendori reſpondeat, utque de ſuo liberalis eſſe poſſit, veſtrum eſt Sodales defunctorum, meritis, ac ſatiſfactionibus bonorum operum divites eſſe, nec contentos iis, quæ Sodalitas veſtra in commune accumulat, ac defunctis tranſmittit, ſed privatim de veſtro, imò & de alienis theſauris, quæ per alios à vobis rogatos excitatóſque licebit adjicere.

Ita pleniſſimo jure eorumdem quoque patroni eritis. Quid enim Patronus, niſi qui clientes, Patris inſtar protegit, ac defendit? Ac de fomento quidem veſtro proximè ſuperiùs diximus, cùm illos pane cæleſti à vobis ſatiari oſtendimus: Tegendi verò, defendendique munus eò præſtabilius, quò eorum adverſarius potentior eſt, & acrior. Hic enim non alius quàm Juſtitia divina, quæ in miſeros illos reos, jus, quod habet, acerrimè fortiſſimeque tuetur; nec eo cedere ſuſtinet in ea regione, ubi ſola ipſa damnatur. Et veſtra vel eloquentia, vel vis tanta eſt, ut Juſtitia à vobis ſeſe vinci patiatur, nimirùm preces veſtræ illorum cauſam evincunt, & largitiones in pauperum uſus, Juſtitiæ ſeveritatem emolliunt, ut & hîc verum ſit illud Poëtæ. 1065. *Sunt Patroni defunctorum.*

Munera crede mihi placant homineſque, Deumq;.

Quod charitatis officium, cùm ex inſtituto veſtro ſemper obſervetis, jure optimo vos ego vocem *perennes defunctorum Patronos*: atque ut tales eſſe pergatis, perorem.

Ergo ô Sodales; ô Diaconi defunctorum, ô Legati, ac Patroni, nulla vos umquam videat dies non ſodales, id eſt, non veſtros cibos ſpirituales cum famelicis illis communicantes. Erit, erit aliquando, dum cum illis, eorumque operâ *Comedetis Panem in Regno Dei*. Nulla non Diaconos, id eſt miniſtros ſtipis ſpiritualis, ſentiat: & Chriſtus vos olim tamquam Dominos, Regeſque habebit, *Cùm tranſiens miniſtrabit illis*: nulla non legatione in Purgatorium fungentes aſpiciat, & Pater æternus Verbum ſuum vobis mittet, ut ſapientia divina animos veſtros informet, & uterque Spiritum Sanctum, ut accendat amore.

Poſtremò nulla dies non Patronos miſerabilium reorum ſpectet, & miſericordia divina, cujus vices in Purgatorio, quò pertingere vix poteſt, ſuſceperitis, cauſam hîc veſtram ſuſcipiet, qua patrocinante, quem adverſarium timere poſſitis?

CAPVT QVINTVM.

De commendatione defunctorum.

ARTICULUS I.

Modus Concionum, ac digreſſionum in gratiam defunctorum.

1066. *Tota concione.* MISSAS facio privatas Patroni defunctorum commendationes, ad quas utique charitas tot nominibus impellit alios, quot ipſa impellitur ad opitulandum: de publicis loquor. Porrò multifariam agi poteſt ad populum de ope piis manibus ferenda. Primùm tota concione, quæ in templis Societatis JESU ſingulis menſibus habetur ipſo die Synaxeos Generalis, vel aliàs alibi ex legibus Sodalium in opem defunctorum incumbentium. Quæ ratio miſeris illis patrocinandi optabilis quidem, imò & laudabilis, ac ſequenda videri poteſt, cùm deceat concionem præcipuo Communionis Generalis, aut ejuſmodi Sodalitatis fini, id eſt, animarum ſolatio totam accommodari. Et nos toto hoc tractatu in gratiam Concionatorum, biennii forſitan ſpatio, ſive viginti quatuor concionibus ſat materiæ ſuggeſſimus; maximè ſi exordiis, ac theſibus exornandis, fundendiſque alia è locis communibus eruantur. Quin etiam themata illis apta huic Articulo ſubjungimus. Sed, ut verum fatear, vereor ut luctuoſum argumentum tamdiu, ac frequenter, continenterque inculcatum in vulgus probetur. Et licet piis hominibus probari faciamus; non dubito, quin pleriſque Oratorum id conſilii ſit diſpliciturum. Etenim quando de infœlicibus illis captivis agitur, niſi ardenter, ac vehementi cum affectu, non ſatis appoſitè dicitur. Iſti autem vehementiæ nonnullorum vel corporis valetudo, vel animi habitus impar eſſe ſolitus eſt. Adde, quod id genus materiæ in conciones per ſacrum Adventum aut Quadrageſimam habendas, vel aliàs diſtrahendas minimè quadret, atque adeò parum uſui ſit illis futurum.

Itaque alteram concionis rationem propono defunctis utilem, & faciliùs amplectendam. Depromatur thema ex Evangelio, vel aliunde, quod tam vitâ functis, quàm viventibus applicari queat: & cùm in viventium commodum ac ſalutem expoſitum amplificatumque fuerit, tum ad mortuorum ſolatium referatur, ac dilatetur. Tale thema eſt illud: *Ite & vos in vineam meam.* Duplex enim diſtingui poteſt Vinea. Prior, quæ ſita ſit ſuper terram, Eccleſia ſcilicet Militans, vel anima adhuc peregrina. Poſterior ſubter eam, Eccleſia ſcilicet Patiens, vel Patris, aut Matris, aut Amici anima. Igitur culturâ prioris explicatâ, ac pro viribus perſuaſâ deſcendere licebit ad culturam poſterioris. Quippe Eccleſiam Patientem ſummi Patrisfamilias vineam eſſe, ex fidelibus animis tanquam ex vitibus conflatam, quia licet illæ ardeant, utpote Soli Juſtitiæ expoſitæ, tamen ſucco melioris vini, id eſt, gratiæ ſanctificantis, *Deúmque, & homines lætificantis* nectare plenas eſſe, ideoque earum quoque non mediocrem curam ſuſcipi à Patrefamilias. Itaque 1. *Exiit*, urgente charitate erga vineam illam electam, ſive Electorum. 2. *Exiit* è ſtricti Judicis rigore, & Patris filios miſerantis perſonam induit, quaſi ductus pœnitentiâ ſeveritatis. 3. *Conducere operarios*, addicta illis mercede gratiæ amplioris, & gloriæ, pro labore vel minimo in vineæ cultura impendendo. 4. *Dixit illis; Ite in vineam meam*, nempe ut eam putent, frondes ac ſarmenta noxia reſcindendo, id eſt, obligationis ad pœnam vincula, ſatisfactionum ſuarum falce reſecando, & mortificationis cultro verborum & actionum ſuperflua noxiaque putando. 5. Ut eam impinguent Chriſti ſanguine in Miſſa litando. 6. Ut eam ad palum

1067. *Media concionis parte, ut ſi dicas Eccleſiam patientem eſſe vineam.*

palum crucis alligent, ſive imploratis Chriſti cruci affixi meritis animas erigant. 7. denique ut vites tranſplantent in cœleſtem paradiſum, ubi lætiſſimas uvas, vinumque generoſiſſimum amoris beatifici proferant. Ita perorare licebit, & ne memoria culturæ priori vineæ adhibendæ pereat, reperi poterit obiter, & ad illius, pariterque hujus poſterioris culturæ ſtudium populus accendi.

Defunctũ eſſe cœcum. Similiter diſtingui poteſt, & tota cõcione deſcribi duplex cœcus, prior peccator, poſterior defunctus, uterque opẽ mendicans. nam ut priorem pro priore concionis parte tibi relinquam. 1. *Cœcus* eſt defunctus, qui oculos quos æterno lumini aperire deberet, clauſos jam habet. 2. Quia inſuper in tenebricoſo carcere vinctus eſt, extra omnem, præterquam flammæ ſulphureæ, & ingentium miſeriarum aſpectum. 3. *Cœcus*, eò miſerior, quia clarè agnoſcit cœcitatis ſuæ cauſam non aliam eſſe, quàm noxas ſuas, & veri luminis, dum viveret, repudiationem. 4. *Cœcus quidam.* ô! ſi noſſes illum! Pater eſt tuus, frater, amicus intimus. *Sedebat*, qui ſitus plangentis eſt, ut patet ex illo Thren. Jeremiæ c. 1. *Quomodo ſedet ſola Civitas plena populo?* Ubi cum Maldonato, & Cornelio intelligi poteſt *Quomodo iacet*, & hic quoque in propoſito: nam cœci mendici jacent, quando ſedent, quia humi ſedent. 6. *Secus viam*, nempe Cœli; quò tendebat, & unde in tenebricoſum carcerem retractus eſt. 7. *Mendicans* nempe ſuffragia mortalium, Rex, Papa, Pater tuus, & Mater. 8. *Mendicans*, quia omni ope per ſe deſtitutus. 9. *Mendicans* cùm te locupletârit, & alioqui jure ſuo ſubſidium exigere poſſit. 10. *Mendicans*, quia à te ſpe ſua, & jure ſuffragiorum promiſſorum, vel aliter debitorum fruſtratus. 11. *Mendicans*, cùm tu facillimè eum cœli divitiis cumulare poſſis, & lumine gloriæ donare.

Defunctum eſſe leproſum. Denique pariter dividi poteſt concio duas in partes, quarum prior de criminum reo verè leproſo, poſterior de defuncto pertractet. Nam & hic leproſus eſt 1. Quia adhuc inquinatus eſt reliquiis peccati quod lepra eſt. 2. Quia ut lepra corpus depaſcitur, ita noxa per flammam luſtralem, & mœrorem, exedit animam purgandam. 3. Quia ut lepra morbus Herculeus vocatur, quòd difficillimè curetur, & ad eam depellendam opus ſit robore Herculeo, ita morbum animarum purgandarum non niſi divina virtute depelles. 4. Quia ut lepra ſanguine infantium Plinio teſte curabatur, ſic lepra defunctorum ſanguine Chriſti. 5. Quia ut leproſus non aliis modò eſt horribilis, ſed etiam ſibi; ita defunctus non modò mortalibus, vel cogitantibus eſt horrori, ſed etiam ſibi, propter anteactæ vitæ conſcientiam. 6. Uti leproſi conſortio aliorum arcentur, ita defunctus beatorum ſocietate.

1068. *Per digreſſionem in fine concionis.* Tertia ratio de defunctis in Concione agendi eſſe poteſt per congruam ad illos in fine concionis vel decurſu digreſſionem. Quam quidem peritus Concionator ex materia ſua facilè deducturus eſt. Si quis autem opportunè & aptè ad eam deſcendere non valebit, hujuſmodi inſinuationibus uti poterit. 1. Atque hactenus ſermo ad mortales, nunc de immortalibus, ſed heu! in flammis miſerè viventibus, quia hic locus, & tempus eſt, paucis agendum. Ad hos enim etiam pertinent hæc Evangelii verba, quæ hactenus expoſuimus, &c. Vel alia hodierni Evangelii. 2. Non ero vobis jam importunus, ſi de piis manibus pauca libavero. Nam charitas ſemper opportuna eſt, & nunc præſertim, quando hic dies Communionis Generalis eorum ſolatio addictus eſt. Igitur hæc Evangelii hodierni pars: *Ego vox clamantis in deſerto*, Vos, Auditores, ad eorum ſubſidium excitet, neceſſe eſt. Toti enim ſunt vox præ ſubſidii deſiderio, & clamantis quidem vox, non modò loquentis, quia in acerbiſſimis ſuppliciis conſtituti, quibus nullus clamor, nullus gemitus par eſſe poſſit. Item *Vox clamantis* quia à nobis remotiſſimi ſunt; verè enim dicant: *Neceſſarii quoque mei receſſerunt à me*. Denique ſunt vox Juſtitiæ divinæ per eorum pœnas clamantis durum eſſe *incidere in manus Dei viventis*, præſertim ſi eos, qui in eas inciderunt audire, & juvare dedignemur. 3. Hactenus ſermone divino paſti eſtis, Auditores. Congruit jam, ut menſæ reliquias pauperibus mortuis diſtribuamus, & noſtrum Sinapi ex quo omnia fercula compoſuimus, reliquum aliquid habet quo illi reficiantur: nempe, quod lachrymas excutiat. Has igitur defunctis date ex intimo ſenſu miſerationis. 4. Sed ecce lugubris hic pannus, & reliquus funebris apparatus altaris me monet mortis, & mortuorum. & nefas eſt hodie de illis ſilere, ne in animas adeò miſerabiles duri, & crudeles videamur: neque verò Evangelium hodiernum ſterile eſt materiæ illis idoneæ; monet enim *Parandam eſſe viam Domini*, nempe & his qui à Domino proximè abſunt: ſed heu! in flammeo carcere. 5. Hactenus de illa virtute: nunc *excellentiorem viam vobis demonſtro*, charitatem in defunctos, hanc enim hodierna die ſuo quodam jure exigunt, & vos Euchariſtiâ, divino, inquam, pane refecti gratias Deo, non

non meliùs, quàm per eos in Cœlum miſſos, rependere poteſtis. Etenim excellentiùs Deum laudabunt Cœlo donati, quàm ſanctorum mortalium maximi, dum vitam hanc adhuc degunt. 6. Quod ſi id culpæ, quam hactenus inſectati ſumus, adhuc placet, & porrò placebit, heu! quantum olim vobis illa mœrorem pariet! nempe tantum, quantum ſentiunt animæ ſummo bono propter illam privatæ, & igne acerrimo ardentes: quantum, inquam, tyranni Martyribus inurere non potuere. 7. Si eleëmoſyna pauperibus vivis debeatur, quantò magis vitâ functis? quippe egentiſſimis, & ſui juvandi impotentiſſimis. 8. Sed minimè decet me perſonam meam oblivisci. Nam hodie Orator ſum defunctorum, & vereor ne mihi exprobrent illud: *Et non dixerunt, qui præteribant, benedictio Domini ſuper vos: benediximus vobis in nomine Domini.* Non ſunt igitur prætereundi.

1069. *Satisfit objectioni.* Hæc, licet vulgaria digreſſionum ad defunctos genera non piguit Concionatoribus in mentem revocare. Ut enim aliæ res, dum quæruntur, etſi ante oculos poſitæ, ſubinde tamen minimè advertuntur, ita & digreſſiones: & facile erit inventis alias meliores addere.

Unum reſtat, quod objici poſſit huic noſtro ad defunctos digreſſionum conſilio, per has Auditoris animum à materia propoſita diverti, ac proinde frangi voluntatis jam commotæ impetum, affectúmque vel ad virtutis laudatæ ſtudium, vel ad vitii vituperati fugam, velut ſopiri. Verùm reſpondeo: 1. Non videri id magis contingere poſſe propter hujuſmodi digreſſiones, quàm ob Cantum Pſalmi de Profundis, ad miſerationem animarum pios excitare natum. 2. Defunctorum memoriam non magis officere piis aliis motibus, quàm recordationem mortis, & utramque illos corroborare poſſe. 3. Charitatem in fideles Deo mortuos genuïllam eſſe charitatis in Deum, quam conſtat reginam eſſe virtutum, eaſque ad officium impellere. 4. Denique ex Communionis Generalis inſtituto defunctos jus habere, ut ſaltem ſemel per menſem eorum cauſa tractetur, idque ipſomet illius die. Si igitur tota illis concio non tribuatur, ſaltem ejus particulam obtineant, oportet: ne tam miſeræ ac miſerabiles animæ, quadam injuria afficiantur ab iis, à quibus potiſſimè inſtituti ac muneris ſui ratione genus omne ſubſidii expectabant.

ARTICULUS II.

Nonnulla ex Evangeliis ſingularum Dominicarum themata digreſſionum, vel concionum è toto tractatu eruendarum in gratiam defunctorum.

DOMINICA I. ADVENTUS.

I. *Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere:* Rom. 13. quia jam tempus gratiæ, & ſatisfactionis. Numero marginali. 237.

II. *Sol obſcurabitur, Luna non dabit lumen ſuum.* Etiam in Purgatorio, ubi Solis Juſtitiæ, & Lunæ Myſticæ conſpectus ſubtrahetur, Stellæ cadent do Cœlo, id eſt, in Cœlo extare non videbuntur Sancti, quippe animis opem eorum ferre fruſtra implorantibus. n. 93. & 176.

III. *Areſcentibus hominibus præ timore, & exſpectatione.* Quomodo tibi idem non contingit flammas luſtrales tam acres exſpectanti? n. 291. & 327.

IV. *Verba autem mea non præteribunt.* Scilicet verba de Judicio, etiam particulari, & de carcere, ubi ad extremum uſque ſolvendum eſt quadrantem. n. 18.

DOMINICA II. ADVENTUS.

I. *Cum audiſſet Joannes in vinculis.* Collatio horum vinculorum, & captivitatis hujus mundi, cum vinculis, & captivitate Purgatorii. n. 61. 643.

II. *Cum audiſſet opera Chriſti.* Effectus Communionis Generalis, & indulgentia plena, verè opera Chriſti, in vinculis purgantibus audiuntur. n. 977.

III. *Cæci vident, ſurdi audiunt, leproſi mundantur, mortui reſurgunt.* Hæc defunctis accidunt ope miſericordiæ chriſtianæ: nam vident jam liberi Deum, Verbum divinum audiunt, à lepra peccati curantur, & ad vitam celeſtem reſurgunt. 93. & 470. & alibi ſæpius, præſertim 657.

IV. *Pauperes Evangeliſantur.* Animæ mortuorum pauperrimæ ab Angelis Evangeliſantur. 711. Vide etiam P. Dionyſium Auger de earum paupertate.

V. *Tu es, qui venturus es? an alium exſpectamus:* Sic Pater captivus in Purgatorio

torio filium, aut filiam alloquitur per Angelum Cuſtodem. 504.

DOMINICA III. ADVENTUS.

I. *TU quis es.* Cognitio ſui & turpitudinis peccati, maxima in Purgatorio. 218.

II. *Tu quis es?* ſi ſic interroges defunctos: mirabere te multos in Purgatorio habere parentes, ſcilicet tritavos, proavos, abavos, avos, Patrem, Matrem, patruos, amitas. Tam diu iſtic hærent. 414.

III. *Ego vox clamantis in deſerto.* Miſericordiam humanam inclamat anima in Purgatorii deſerto. 470.

IV. *Ego baptiſo in aqua.* Quàm ſatius hic aqua de fontibus hauſta Salvatoris baptiſari, quàm igne poſtea? 282.

DOMINICA IV. ADVENTUS.

I. *ANno decimo quinto Imperii Tiberii Cæſaris.* Ut hîc obſervatur tempus baptiſmi Joannis: ita in Purgatorio tempus Communionis Generalis, quæ animarum, etiam purgandarum, eſt quidam baptiſmus. 991.

II. *Parate viam Domini:* Animabus, ut in Cœlo veſtro nomine Deum laudent. 664.

III. *Rectas facite ſemitas ejus.* Ne vel leviter declinando incidatis in ignem. 337.

IV. *Videbit omnis Caro ſalutare Dei.* quanta præſtantia viſionis Dei. 193.

DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS.

I. *ECce poſitus eſt hic in ſignum, cui contradicetur.* Nempe quatenus loquetur de Carcere Purgatorii. *s.* 2. &c.

II. *Tuam ipſius animam pertranſibit gladius.* Collatio dolorum D. V. cum dolore animæ purgandæ. 137.

III. *Tuam ipſius animam pertranſibit gladius* Summi doloris, ô homo, quiſquis ob minimam difficultatem negligis hîc ſatisfacere. 237.

IV. *Et hæc vidua erat.* Quid debeant viduæ viris defunctis. 547.

DOMINICA PRIMA POST EPIPHANIAM.

I. *FIli, quid feciſti nobis ſic?* Quid liberis præſtandum adverſus parentes mortuos. 604.

II. *Pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.* Quantus mœror Deo privari! ſive de pœna damni. 92.

III. *Pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.* De officio pietatis in liberos vitâ functos. 529.

IV. *Et erat ſubditus illis.* De officiis piorum manium erga eos, qui vitam cœleſtem illis procurant. 742.

DOMINICA SECUNDA POST EPIPHANIAM.

I. *NUptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ.* In Communione Generali defuncti epulantur, & Chriſto Sponſo junguntur. 991.

II. *Et erat Mater Jeſu ibi.* D. Virgo cœleſtibus defunctorum cum Chriſto nuptiis apparandis incumbit. 701.

III. *Implete hydrias aqua:* Ut potetis defunctos ſitientes. 483.

DOMINICA TERTIA POST EPIPHANIAM.

I. *ECce leproſus veniens adorabat eum dicens.* Lepra, ac turpitudo peccati defunctis horribiliſſima. 215.

II. *Volo, mundare.* Chriſti erga defunctos miſericordia. 692.

III. *Et confeſtim mundata eſt lepra ejus.* De indulgentia plena Communionis Generalis. 991. & altarium privilegiatorum. 959.

IV. *Vade, oſtende te Sacerdoti.* Sacrificii virtus curandi defunctos. 934. etiam auditi. 967.

V. *Puer meus jacet in domo paralyticus, & malè torquetur.* Defuncti paralytici, quia ſe movere nequeunt. 78. Oratione corroborantur ad iter in cœlum. 913.

VI. *Domine puer meus jacet in domo, &c.* Orandus Chriſtus à parentibus pro liberis defunctis. 913.

DOMINICA QUARTA POST EPIPHANIAM.

I. *IN naviculam.* Etiam Eccleſia Patiens eſt navicula, quia lacrymarum, & flammarum fluctibus completur. 282.

II. *Ipſe verò dormiebat.* Dormit Chriſtus mortuis, quia ipſi monenti Chriſto, dum viverent, dormierunt. 248.

III. *Et ſuſcitaverunt eum.* Oratione, jejunio, aliiſque operibus ſatisfaciendi potentibus. 862. &c.

IV. *Qualis eſt hic? quia venti & mare obediunt ei.* Amator defunctorum ſimilis Moyſi educenti ex captivitate, & mari rubro, Iſraëlem. 643.

DOMINICA V. POST EPIPHANIAM.

I. *Simile eſt regnum cælorum homini, qui ſeminavit bonum ſemen.* Homo ille eſt Patronus defunctorum, qui in Purgatorio ſeminat ſemen ingentis gloriæ cœleſtis. 731.

II. *Cùm autē dormirent homines.* Maximus mœror defunctorum ex jactura gloriæ aliàs aſſequendæ, ſi in rem ſalutis incubuiſſent. 187.

III. *Superſeminavit Zyzania.* Venialia. O quàm multa. 375. & quàm diuturnæ eorum pœnæ. 376.

IV. *Alligate ea in faſciculos ad comburendum.* 332.

DOMINICA VI. POST EPIPHANIAM.

I. *Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis.* Ut Eccleſia Militans, ſic & Patiens, regnum cœlorum eſt, & ſimile grano Sinapis propter hujus vim igneam, lacrymas cientem, & lethargum curantem. 288.

II. *Simile eſt regnum cælorũ grano Synapis.* Anima miſericors in mortuos & regnum cœlorũ eſt, & ſimilis grano Synapis, quatenus & ipſa ignea vi prædita eſt, & hydropem ac ſitim defunctorum curat. 470.

III. *Simile eſt regnum Cælorum fermento,* Quod ut totam maſſam pervadit, & immutat, ita miſericordia in defunctos hominem. 690.

IV. *In parabolis loquebatur.* Sermo de Purgatorii acerbitate ob leves culpas, mundanis eſt parabola. 337. 340.

DOMINICA SEPTUAGESIMÆ.

I. *Ejus initium. Circumdederunt me gemitus mortis, dolores inferni circumdederunt me.* De igne purgante. 288. non diſtincto ab igne inferni. 271.

II. *Conducere operarios in vineam ſuam.* Vinea, Purgatorium. 1067.

III. *Conducere operarios denario diurno.* De mercede caritatis in defunctos. 731.

IV. *Quid hic ſtatis tota die otioſi?* De neglectu ſatisfactionis. 237.

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

I. *Exiit, qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum.* De dante omnes ſatisfactiones defunctis, qui exiit extra fines conditionis humanæ propter præſtantiam talis caritatis. 632.

II. *Seminare ſemen ſuum.* De utilitate caritatis in defunctos. 731.

III. *Cecidit in terram bonam.* De defunctorum in patronos grato animo. 741.

IV. *Aliud cecidit ſupra petram, in ſpinas aliud,* &c. De ingratis in teſtatores mortuos hæredibus. 559.

DOMINICA QUINQUAGESIMÆ.

I. *Illudetur.* Etiam anima purganda à dæmonibus. 353. mœror defunctorum de repulſa Chriſti. 202.

II. *Et tertia die reſurget.* De Purgatorii diuturnitate. 361.

III. *Cæcus quidam ſedebat.* Defunctus eſt cœcus. 1067.

IV. *Sedebat ſecus viam mendicans.* De locis Purgatorii. 24.

V. *Mendicans.* Cùm alioqui jure exigere poſſet. 559. &c.

VI. *Clamavit dicens, Jeſu fili David miſerere mei.* De miſericordia divina in defunctos. 692. 731.

DOMINICA I. QUADRAGESIMÆ.

I. *Ductus eſt Ieſus in deſertum.* Purgatorium deſertum ſterile. 340. 238. ardori Solis Juſtitiæ expoſitum. 282.

II. *Ductus eſt Ieſus in deſertum à Spiritu,* ſcilicet Sancto: & ab eo ducitur in Purgatorii deſertum Societas Jesu. in Epiſtola Dedicatoria.

III. *Et cùm ieiunaſſet 40. diebus, & 40. noctibus.* de jejunio defunctis applicando. 862.

IV. *Eſuriit.* Cibandi defuncti, in quibus eſurit Chriſtus. 486. 462.

V. *Et ecce Angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.* In defunctis. 711.

DOMINICA II. QUADRAGESIMÆ.

I. *Duxit eos in montem excelſum ſeorſum.* De atrio Cœli. 38. de gloria cœleſti defunctis donata 657.

II. *Transfiguratus eſt ante eos.* Qualis mutatio animæ in cœlo poſt pœnas Purgatorii. 657.

III. *Transf-*

III. *Transfiguratus eſt.* Caritas in defunctos hominem nobilitat, & ſimilem reddit Moſi, Paulo, Chriſto. 678. &c.

IV. *Loquebantur de exceſſu.* De deſiderio animarum fruendi Deo 106. præ quo flammas parvi faciunt. 121.

DOMINICA III. QUADRAGESIMÆ.

I. *ET illuderat mutū*: Nempe dæmonium à quo mortales perſuadentur parvipendere, nec confiteri venialia, utpote minuta. 337.

II. *Locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ.* Anima purganda muta eſt ad cantandas Cœlitum more Dei laudes: ſed per te fiet apta. 664.

III. *Signum de Cœlo quærebant ab eo.* Nunc quoque ut credant Purgatorium. 1. & defunctis poſſe opem ferri. 424.

IV. *Beatus venter, qui te portavit.* De gratis animis defunctorum in Patronos. 742.

DOMINICA IV. QUADRAGESIMÆ.

I. *VNde ememus panes, ut manducent hi.* De Virtute Eleemoſynæ ad defunctorum levamen. 887.

II. *Unde ememus panes.* De Communione Generali. 977. & 486.

III. *Quinque panes.* De perpetua pro defunctis precatione ad honorem perpetuæ paſſionis, ac Crucis Chriſti. 1056.

IV. *Collegerunt, & impleverunt duodecim Cophinos fragmentorum.* Merces liberalitatis in defunctos. 733.

DOMINICA PASSIONIS.

I. *QVis ex vobis arguet me de peccato.* Crudelitatis, quòd leves in speciem noxas tam graviter caſtigem? 340. 218.

II. *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit.* Hinc colligit Gregorius prædeſtinationis ſignum eſſe libenter audire verbum Dei: adde verbum de Purgatorio. 774.

III. *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* Nam ſi eſſetis ex Deo, libenter de Purgatorio diſſeri audiretis ex caritate. 448. pietate. 503.

IV. *Et vos inhonoraſtis me:* Peccato maximè mortifero. 229.

V. *Ego non quæro gloriam meam.* De præſtantia caritatis omnes ſuas ſatisfactiones defunctis tranſcribentis. 627.

DOMINICA PALMARUM.

I. *CVm veniſſet Betphage ad Montem Oliveti.* Mons Oliveti, ac miſericordiæ eſt Templum die Communionis Generalis. 991.

II. *Invenietis aſinam alligatam*: Nempe animam Patroni defunctorum eos ſublevantem, eorumque pœnas ferentem. 862.

III. *Solvite illam, & adducite mihi.* Miſericordis in pios manes ſolida ſpes Purgatorio brevi evadendi 804.

IV. *Oſanna filio David: Benedictus, qui venit in nomine Domini.* De laudando Deo per defunctos in Cœlum præmiſſos. 664.

DOMINICA RESURRECTIONIS.

I. *VEnerunt ad monumentum orto iam ſole.* Prompta ſit miſeratio in defunctos. 260. 407. 417.

II. *Ut ungerent Jeſum.* Sepeliendæ animæ purgandæ. 499.

III. *Surrexit non eſt hic.* Hæc eſt inſcriptio tumuli Chriſti: ſed animarum in Purgatorio, *Jacet hic & diu iacebit.* de Purgatorii diuturnitate. 366.

V. *Venite, & videte locum ubi poſuerunt eum.* Heu! qualis locus Purgatorii! 70.

DOMINICA I. POST PASCHA.

I. *STetit Jeſus in medio, & dixit eis pax vobis.* De Chriſti in defunctos miſericordia. 692.

II. *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* Ad annunciandum manſuetis miſit me, ut mederer contritis corde, ut Prædicarem captivis indulgentiam, &c Iſa. 61. fac tu ex miſericordia ſimiliter. 470.

III. *Vidimus Dominum.* Quanto felicior viſio Dei in Patria! 93.

IV. *Niſi videro in manibus eius fixuram clavorum.* Noli dicere non credam, niſi videro Purgatorium: nunquam illud videris: & jam ſatis ex Scripturis, & aliunde apertum eſt. 1. 2. &c.

V. *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Chriſtum in animis cruciari: habent enim omnes notas beatitudinis. 774.

DOMINICA II. POST PASCHA.

I. *EGo ſum Paſtor bonus.* Patronus defunctorum cibans illos. 486. & potans. 483. nomen hoc meretur.

II. *Ego ſum Paſtor bonus.* Sacerdos, qui

Miſſas ſibi commiſſas pro defunctis fideliter ſolvit. 600.

III. *Ego cognoſco oves meas, & cognoſcunt me meæ*: Chriſti oves Auguſtino teſte prædeſtinati. Eorum notas vide in Patrono defunctorum. 774.

IV. *Bonus paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis*. Sic agit Patronus defunctorum ſeſe exponens eorum causâ pœnis luſtralibus. 678.

DOMINICA TERTIA POST PASCHA.

I. *Modicum & non videbitis me.* Pœnæ Purgatorii modicæ, ſi ſpectes tormentorum tartari atrocitatem, & perennitatem quam es meritus. 370.

II. *Modicum & videbitis me.* Sed longè jucundius, ſi defunctorum causâ tantiſper in Purgatorio hæreatis. 731.

III. *Quid eſt hoc quod dicit modicum?* Dicam: omnes morborum, & tormentorum cruciatus, reſpectu tormentorum Purgatorii. 312. 317. 321.

IV. *Amen dico vobis, quia plorabitis, & flebitis vos.* Et quidem conſultò, quia præſtat lacrymis, quàm igne noxas purgare. 282.

DOMINICA QUARTA POST PASCHA.

I. *Vado ad eum, qui miſit me.* Hæc meritò dicat defunctorum Patronus, propter ſecuritatem ſalutis æternæ. 753.

II. *Triſtitia implevit cor veſtrum.* De triſtitia defunctorum ex privatione viſionis, amoris, & gaudii beatifici. 95. 150. 166.

III. *Cùm venerit ille, arguet mundum de peccato.* Benè habet, ſi nos arguat jam de turpitudine peccati. 218.

IV. *Et de juſtitia*, Graviter plectente mortuos ob leves in ſpeciem culpas. 337. 312.

V. *Ille me clarificabit.* Spiritus Sanctus per Amatorem defunctorum, qui ad Chriſti gloriam plurimum confert, mittens ejus Sponſas in Cœlum 657.

DOMINICA QUINTA POST PASCHA.

I. *Amen, amen dico vobis: ſi quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis.* De virtute orationis, ad Deum defunctis placandum. 920.

II. *Petite, & accipietis, ut gaudium veſtrum ſit plenum*, De beatifico gaudio parentum defunctorum. 176. 527.

IV. *Ipſe pater amat vos, quia vos me amaſtis.* Quod fit animabus, fit Chriſto 502.

DOMINICA SEXTA POST PASCHA.

I. *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre.* De miſericordia divina in pios manes. 692.

II. *Spiritum veritatis*, De pœnis purgantibus. 1. 2. &c.

III. *Ille teſtimonium perhibebit de me.* Oſtendet me vivere in cordibus Catholicorum per gratiam, & miſericordiam in pios manes. 473.

IV. *Abſque ſynagogis facient vos*: Velut excommunicatos habebunt, fraudantes legatis piis, & precibus pauperum, ac religioſorum. 559.

V. *Abſque ſynagogis facient vos.* Contra vos Auditores, ſynagogas, ſeu ſodalitates inſtituite, unde participes fiant defuncti bonorum operum. 1057.

DOMINICA PENTECOSTES.

I. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit.* Maximè ultimum de charitate: nam maximè extrema Patris voluntas ſervanda eſt. de auxilio defunctorum ex caritate. 438.

II. *Et Pater meus diliget eum*, Amatorem defunctorum, ut filium, certò ei parans hæreditatem cœleſtem. 753.

III. *Jam non multa loquor vobiſcum*: Quia non eſt opus ut filius Patrem, ac Matrem, conjux conjugem in flammis diu ac multum levamen roget. 517. 548. 615.

IV. *Vado, & venio ad vos.* Verba Chriſti ad defunctos poſt judicium particulare triſtiſſima. Vado à vobis 92. & venio, ſeu veniam ad vos. longiſſimæ ſunt in amore moræ. 407.

DOMINICA SS. TRINITATIS.

I. *Data eſt mihi omnis poteſtas in Cœlo, & in Terra.* Et hoc caritati in pios manes applicari poteſt. Nam Deum devincit. 731. 740. & amatoribus defunctorum ſpem facit brevi Purgatorio exeundi. 804.

II. *Data eſt mihi omnis poteſtas, &c.* Idem dicat oratio. 913. & elemoſyna. 887. pro defunctis, quibus cœlum procurat.

III. *Docete omnes gentes.* Deum perfectè intueri,

intueri, ſeu cognoſcere. 93. & amare. 150.
IV. *Baptiſantes eos*, Seu lavantes eleëmoſyna. 887.

DOMINICA I. POST PENTECOSTEN.

I. *Estote miſericordes.* In miſerrimos defunctos. 470.
II. *Sicut Pater cœleſtis.* De miſericordia divina in defunctos. 692.
III. *Date, & dabitur vobis.* De miſericordiæ virtute impetrandi. 740. 742.
IV. *Menſuram bonam, & confertam.* De mercede temporali. 783. & ſpirituali caritatis in defunctos. 804.

DOMINICA II. POST PENTECOSTEN.

I. *Homo quidam fecit cœnam magnam.* De Communione Generali. 977.
II. *Miſit ſervum ſuum dicere invitatis, ut venirent.* Excellentia caritatis vocantis, atque introducentis ad cœnam cœleſtem defunctos. 657.
III. *Et cœperunt omnes excuſare.* Stultitia excuſantium varia, ne vacent ſatisfaciendo in hac vita. 238.
IV. *Et cœperunt ſimul excuſare.* Mœror acerbiſſimus ob rejectas hac in vita gratias. 202.

DOMINICA III. POST PENTECOSTEN.

I. *Erant appropinquantes ad Jeſum publicani, & peccatores.* Et nunc iiſdem peccatoribus id licet, ad veniam peccatorum, & pœnarum iis debitarum impetrandam: non poſtea. 237. 392.
II. *Quis ex vobis homo, qui habet centum oves.* Paſtores eſtis, Auditores; multas oves habetis errantes in Purgatorio: quærite. 480.
III. *Donec inveniat eam.* Oratio producenda: longa eſt mora erroris à via Cœli. 361.
IV. *Congratulamini mihi, inveni ovem, quæ perierat.* Patet illud Chriſti gaudium ex ejus ſtudio reducendi oves è Purgatorio in paſcua Cœli. 692.
V. *Gaudium erit Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente*, Ergo & erit ſuper anima, è Purgatorio exeunte. Patet è ſtudio Angelorum animas liberandi. 711.

DOMINICA IV. POST PENTECOSTEN.

I. *Piſcatores deſcenderant.* Patroni defunctorum, ſunt eorum è flumine flammivomo piſcatores; quanta inde horum gloria! 642.
II. *Aſcendens autem in unam navim quæ erat Simonis.* Hæc navis Eccleſiam notat, cujus carina eſt Purgatorium. vide profunditatem illius. 24.
III. *Laxate retia veſtra in capturam.* Eleëmoſyna rete tum pauperum, qui ea capiuntur, tum animarum. 887.
IV. *Ex hoc nunc eris homines capiens.* Quanta laus animas capere, & cœlo inferre! 657.

DOMINICA V. POST PENTECOSTEN.

I. *Qui occiderit, reus erit judicio*, Sic apud mortales: ſed apud defunctos, qui verbum otioſum dixerit reus erit igne. 337.
II. *Qui dixerit fratri ſuo raca*, Quod verbum contumelioſum eſt, reus erit Concilio, nempe Synedrico, in quo graviores noxæ judicabantur. Quid merebitur in Purgatorio culpa mortalis, ſi veniales plectantur pluſquam hic latrocinia & homicidia. 317.
III. *Si offers munus tuum ad altare*, Egregium, & Deo gratiſſimum munus, ſacrificium pro defunctis. 934.
IV. *Frater tuus habet aliquid adverſum te.* Nempe Religioſus ejuſdem ordinis defunctus, quem deſeris. 615.

DOMINICA VI. POST PENTECOSTEN.

I. *Ecce iam triduo ſuſtinent me.* Quanto diutiùs defuncti? 361.
II. *Nec habent quod manducent*, Defuncti. ergo eos paſce. 483.
III. *Si dimiſero eos ieiunos, deficient in via.* O Pater, ô Mater, alimenta debes filio defuncto, nec præbes cùm defecerit in via. 559. Et tu Conjux conjugi. 547.
IV. *Unde iſtos quis poterit hic ſaturare?* Potes, vel jejunio ſatiare. 863.
V. *Unde iſtos quis poterit hic ſaturare?* Ex frumento Electorum, vel à Sacerdote litato, ac manducato. 934.

DOMINICA VII. POST PENTECOSTEN.

I. *A fructibus eorum cognoſcetis eos.* Fructus peccati ingens mœror, ac pudor

ac pudor de illius turpitudinè. 218.
II. *Nonne colligunt de ſpinis uvas?* Omnino. Nam divitiæ, ſpinæ ſunt, teſte Chriſto, & ex illis pauperi datis uvæ procreantur defunctis dulciſſimæ. 887.
III. *De tribulis ficus?* Omnino, de mortificatione proveniunt ſuaviſſimæ. 873.
IV. *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excîdetur, & in ignem mittetur.* De pœna rejectionis gratiarum actualium. 202. & ſanctificantis. 187.

DOMINICA VIII. POST PENTECOSTEN.

I. *Diſſamatus eſt apud illum, quaſi diſſipaſſet bona illius.* 202. Item de paucitate utentium facilitate ſatisfaciendi. 392.
II. *Jam enim non poteris villicare.* De vita hac, quâ definitur tempus meriti, & ſatisfactionis. 237.
III. *Filii hujus ſæculi prudentiores filiis lucis*: Quia illi præcavent mala multò breviora, & minora: hi diuturna, & ſumma negligunt. 218.
IV. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.* Contractus, do ut des, cum defunctis. 789. 804.

DOMINICA IX. POST PENTECOSTEN.

I. *Videns Civitatem flevit ſuper illam.* De miſericordia Dei in defunctos. 692. & humana. 470.
II. *Si cognoviſſes & tu, quæ ad pacem tibi.* De turpitudine peccati malè jam expenſa. 218. de acerbitate pœnæ damni. 912.
III. *Et quidem in hac die tua.* Quia diei tuæ luce non uteris, damnaberis tenebris Purgatorii. 73.
IV. *Nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.* Quis tam facilè peccaret, ſi peccatis ignem debitum attenderet. 266.
V. *Coanguſtabunt te undique.* De dæmonum in Purgatorio ſævitia. 353.

DOMINICA X. POST PENTECOSTEN.

I. *Duo homines aſcenderunt in templum.* De orationis virtute ſatiſfaciendi. 913.
II. *Raptores.* De hæredum rapina piorum legatorum. 559.
III. *Velut hic publicanus.* At votum meum eſt ut ſitis publicani, & fœneratores. fœneratur domino, qui miſeretur pauperis defuncti. de Eleëmoſynæ virtute in defunctos. 887. & mercede. 789. &c.
IV. *Deus propitius eſto mihi peccatori.* Stultitia mortalium ardere præoptantium, quàm uti ejuſmodi preculis. 245.

DOMINICA XI. POST PENTECOSTEN.

I. *Adducunt ei ſurdum, & mutum.* Hæreditas, & legata clamant hæredes, & legatarios, & executores miſereri oportere Teſtatoris defuncti: ſed multi ſurdi. 559.
II. *Adaperire.* Nempe cor avari ad miſerationem parentis defuncti. 887, 917.
III. *Et loquebatur rectè*: Loquitur rectè Dei, & defunctorum lingua, qui pro illis orat. 913.
IV. *Benè omnia fecit.* Patronus defunctorum: meritò ergo habet omnes notas prædeſtinationis. 774.

DOMINICA XII. POST PENTECOSTEN.

I. *Beati oculi, qui vident, quæ videtis.* Scilicet Chriſtum, ejuſque caritatem per Synaxim Generalem mortuis jam plus, quàm antehac opitulantis. 977.
II. *Magiſter quid faciendo vitam æternam poſſidebo?* Auxiliare defunctis: ſecurus de ſalute tua eris. 753.
III. *Diliges proximum tuum ſicut teipſum.* De officio caritatis naturalis, & ſupernaturalis in defunctos. 438. 448.
IV. *Sacerdos pertranſiens.* De obligatione Sacerdotum ad Miſſas pro defunctis dicendas. 595.
V. *Samaritanus autem quidam miſericordiâ motus.* De miſericordia in defunctos. 470.

DOMINICA XIII. POST PENTECOSTEN.

I. *Cum iret Jeſus in Jeruſalem.* De peregrinationibus ſacris gratiâ defunctorum. 1034.
II. *Steterunt à longè, levaverunt vocem.* De defunctorum carcere longè à nobis remoto. 61.
III. *Ite, oſtendite vos Sacerdotibus,* Ad curandam lepram peccati defunctorum Sacerdos in Miſſa adeundus. 967.
IV. Nonne decem mundati ſunt, & novem ubi ſunt? Contra pro uno purgato omnes defuncti grati ſunt. 669.

DOMI-

DOMINICA XIIII. POST PENTECOSTEN.

I. *Nemo poteſt duobus dominis ſervire.* Parentes, qui Deo relicto liberis ſerviunt, omniaque ad eorum commodum referunt, juſto Dei judicio ſæpe ab ipſis poſt mortem derelinquuntur. 517.

II. *Non poteſtis Deo ſervire, & mammonæ.* De Eleëmoſyna in defunctos. 887.

III. *Nolite ſolliciti eſſe.* Etiam temporalia ſuis patronis defuncti procurant. 783.

IV. *Fœnum agri, quod cras in clibanum mittitur.* De mundanis, qui ubi tantiſper floruerunt, in ignem mittuntur. 282.

DOMINICA XV. POST PENTECOSTEN.

I. *Filius unicus matri ſuæ.* Filios mortuos lugent parentes, non tamen juvant. 529.

II. *Adoleſcens tibi dico, ſurge.* Ex Purgatorio: ô læta vox, & ipſi quoque dicenti jucunda. 657.

III. *Et dedit illum matri ſuæ.* Deus Mariæ, propter ipſius miſericordiam. 701. item propriæ matri defuncti 529.

IV. *Accepit autem omnes timor, & magnificabant Deum.* De præſtantia caritatis, quâ animæ Purgatorii vita & gloria æterna donantur. 657.

DOMINICA XVI. POST PENTECOSTEN.

I. *Et ecce homo hydropicus.* Defunctus talis dici poteſt propter ingentem ſitim nectaris cœleſtis. 106.

II. *Cujus veſtrum aſinus, aut bos in puteum cadit, & non continuò extrahit illum die ſabbati?* De executorum negligentia exequendi pias voluntates teſtatorum. 373.

III. *Cujus veſtrum aſinus, aut bos, & non continuò,* &c. Et tamen Pater, Mater, amicus incidit in antrum Purgatorii, & cunctamini extrahere. 517.

IV. *Cùm invitatus fueris ad nuptias, non recumbas primo loco.* Commendatur modeſtia, & humilitas, apta ad ſatisfactionem. 882.

DOMINICA XVII. POST PENTECOSTEN.

I. *Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Qui tribuit defunctis omnes ſuas ſatisfactiones, præſtantiſſimæ caritatis ſpecimen præbet. 627.

II. *Quid vobis videtur de Chriſto?* Qui ſponſas ſuas ſui conſpectu privatas ablegat in exilium ob unicam noxam venialem, eſtne hac in re juſtus? 121. 340.

III. *Dixit Dominus Domino meo ſede à dextris meis.* Quàm acerba ſit offenſa tanti Domini piis manibus. 218.

IV. *Dixit Dominus Domino meo.* De Deicidio, & Chriſticidio in vita perpetrato quàm triſte ſit defunctis. 229.

DOMINICA XVIII. POST PENTECOSTEN.

I. *Offerebant ei paralyticum* Orationis vis pro defunctis, qui ſunt paralytici, quippe gradiendi ad Cœlum impotentes. 913.

II. *Videns autem Jeſus fidem illorum.* Et tu ficte te orando libertatem alicujus animæ obtenturum: ad id enim propenſus eſt. 692.

III. *Remittuntur tibi peccata tua.* Et hoc defuncto dicit ex vero caritas, quatenus eorum pœna utraque defunctum liberat. 642.

IV. *Surge, vade in domum tuam:* Quæ defuncto eſt ſinus Divinitatis, ubi ſemper acquieſcet. Quàm glorioſum igitur caritati animam iſtic collocare? 657.

DOMINICA XIX. POST PENTECOSTEN.

I. *Simile eſt regnum Cœlorum Regi, qui fecit nuptias filio ſuo.* Quàm optatæ ſint hæ regiæ ac cœleſtes nuptiæ Sponſis Chriſti. 106. & quàm durum ab illis arceri. 121.

II. *Et miſit ſervos ſuos vocare invitatos ad nuptias.* Omnes Chriſtiani lege divinæ miſericordiæ mittuntur ad vocandas animas defunctorum ad nuptias cœleſtes. 470.

III. *Abierunt alius ad villam ſuam, alius ad negotiationem ſuam.* De neglectu rerum ad ſatisfactionem neceſſariarum, unde animæ detinentur, quo minus eant ad nuptias. 137.

IV. *Ligatis manibus, & pedibus mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.* Ob veſtem peccatis ſordidatam. 218.

DOMINICA XX. POST PENTECOSTEN.

I. *Rogabat eum, ut ſanaret filium ejus.* Quantò magis rogandus, ut incendio

cendio filius eripiatur? 529.

II. *Domine deſcende priuſquam moriatur filius meus.* Præſtat ut morituro ſuffrageris 961.

III. *Vade filius tuus vivit.* Non facilè, aut velociter exauditur oratio pro defunctis, cùm tam diu in Purgatorio hæreant. 361.

IV. *Filius tuus vivit.* Quàm optabile vitam æternam illi dare. 657.

DOMINICA XXI. POST PENTECOSTEN.

I. *Oblatus eſt ei unus, qui debebat decem millia talenta.* Ingens debitorum vis, ob multiplicata per totam vitam peccata. 375.

II. *Redde quod debes.* Longè diutiùs manendum eſſet in Purgatorio, ſi ſtricto jure nobiſcum ageretur. 370.

III. *Miſertus autem Dominus ſervi illius.* De divina in defunctos miſericordia. 692.

IV. *Sic & Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis.* Ergo ſi remiſeritis, remittet. 882.

DOMINICA XXII. POST PENTECOSTEN.

I. *Magiſter, ſcimus, quia verax es.* Ergo crede Purgatorium. 1.

II. *Non eſt tibi cura de aliquo.* O executor, dum ultimæ, ac piæ teſtatorum voluntates exequendæ ſunt, non ſit tibi cura de aliquo hærede potente, & avaro. 573.

III. *Non enim reſpicis perſonam hominum.* Etiam Filii Dei, ac Sponſæ Chriſti graviſſimè plectuntur.

IV. *Oſtendite mihi numiſma cenſus.* Vide ne anima tua, quæ numiſma eſt Divinitatis, ſordidata ſit, cùm Judici oſtendenda eſt, alioqui igne purgabitur. 283.

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEN.

I. *Domine filia mea modò defuncta eſt.* Caritas omnes defunctos pro filiis habet, ac juvat. 470.

II. *Modò defuncta eſt.* Statim juvandi liberi defuncti. 529.

III. *Veni impone manum tuam, & vivet.* De orationis pro mortuis efficacitate. 913.

IV. *Si tetigero tantùm fimbriam veſtimenti eius. ſalva ero.* Quid ergo faciet ſacra Synaxis pro mortuis? 971.

DOMINICA XXIV. POST PENTECOSTEN.

I. *Cum videritis abominationem deſolationis.* Turpitudo peccati quantopere cruciet defunctos. 218.

II. *Orate ut fuga veſtra non fiat hyeme, vel ſabbato.* De ſtultitia eorum, qui negligunt tempus ſatisfaciendi. 237.

III. *Erit enim tunc tribulatio magna.* Minor tamen, quàm in Purgatorio. 312.

IV. *Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.* De ſecuritate ſalutis Patroni defunctorum, qui ob caritatis excellentiam, aquila dici poteſt. 753.

ARTICULUS III.

Inſtitutio Octavarum pro defunctis.

ID quoque, & quidem maximè ad commendationem piorum manium pertinet, inſtituere Octavam, ut aiunt, in illorum gratiam. Et intelligo Bruxellis, Rhedonis, Valencenis, & alibi, id officii in parochiis iiſdem rependi. Quare Octavarum decadem hîc attexendam duxi.

INDEX OCTAVARUM PRO DEFUNCTIS.

PRIMA.

Comparatio Ieroſolymæ vaſtatæ cum Purgatorio. vide Threnos Ieremiæ.

CONCIO I. Purgatorium eſt civitas Dei, & quidem ut Jeruſalem vaſtata. Numero. 183. 1071.

CONCIO 2. *Sedet ſola*, ſeu privata Deo, qui animis fidelibus eſt omnia. 121.

CONCIO 3. *Sub tributo* pœnæ, ſeu triſtitiæ ingentis debitæ peccatis. 215.

CONCIO 4. *Hoſtis eam incendit.* de pœna ignis. 264.

CONCIO 5. Captivitas Jeroſolymitanorum collata cum carcere luſtrali. 61.

CONCIO 6. Utriuſque mora, ſeu diuturnitas. 361.

Concio 7. Ergo inſtar Jeremiæ miſeremini illius ex caritate. 448.

Concio 8. Et maximè ex pietate. 503.

OCTAVA II.

Omnia miſericordiæ corporalis opera exhibenda defunctis. 470. 480.

Concio 1. Viſito. 2. Poto. 3. Cibo. 4. Redimo. 5. Tego. 6. Colligo. 7. Condo. 8. Certa ſpes ſalutis ex iis exhibitis. 753.

OCTAVA III.

Collatio Amatoris defunctorum cum Chriſto Iſaiæ 61.

Concio 1. *Spiritus Domini ſuper me.* Miſericordia Dei excitantis mortales ad levamen defunctorum. 692.

Concio 2. *Ad annuntiandum* diem Communionis Generalis. 978.

Concio 3. *Ut mederer contritis corde* ob peccata. 215.

Concio 4. *Captivis indulgentiam, & clauſis apertionem.* 61. 991.

Concio 5. *Ut conſolarer omnes lugentes* ex privatione Dei, quæ eſt maxima triſtitiæ cauſa. 93.

Concio 6. *Ut darem coronam pro cinere*, ſeu igne. 264. 657.

Concio 7. *Vocabuntur fortes juſtitiæ.* Fortitudo illius caritatis collata cum fortitudine Martyrum. 678. 681.

Concio 8. *Plantatio Domini ad glorificandum* per defunctos in cœlum præmiſſos. 664.

OCTAVA IV.

Præſtantia caritatis in defunctos.

Concio 1. Quia dat ſatisfactiones ſuas per ſe præſtantes. 633.

Concio 2. Quia eos liberat à pœna damni, & ſenſûs. 642.

Concio 3. Quia iiſdem procurat gloriam cœleſtem. 657.

Concio 4. Quia in cœlum præmittit Dei præcones ſuo nomine illum excellentiſſimè laudaturos. 664.

Concio 5. Quia eorum causâ exponit ſe periculo ſubeundi pœnas morte duriores. 678.

Concio 6. Quia parit ingens gratiæ gloriæque augmentum. 731.

Concio 7. Quia ſecutos efficit ſalutis. 740.

Concio 8. Et Purgatorio citiùs liberat ſuos cultores. 804.

OCTAVA V.

Comparatio doloris defunctorum cum mari. Magna eſt velut mare contritio tua.

Concio 1. Ut mare eſt amariſſimum: ita nihil acerbius dolore ex Dei jactura. 93.

Concio 2. Ut graviſſimi ſunt æſtus, & procellæ maris, ita flammarum purgantium. 264. &c.

Concio 3. Ut aquarum marinarum tanta eſt copia ut flumina præ illis guttæ inſtar ſint. ita reſpectu tormentorum luſtralium humana. 312.

Concio 4. Ut mare vaſtiſſimum, & maximè extenſum eſt: ita Purgatorium in longum tempus porrigitur. 361.

Concio 5. Ut ventorum vi mare effervescit, & ſævit magis: ita vi dæmonum Purgatorium. 353.

Concio 6. Ut maris amaror arte dulceſcit: ita jejunio amaror Purgatorii. 862.

Concio 7. Ut ventis ſecundis mare brevi pertranſitur: ita mortalium oratione Purgatorium. 913.

Concio 8. Ut navis exoneratio faciliorem curſum reddit: ita pecuniæ teſtatoris effuſio in pauperes, defunctos ad portum provehit. 887.

OCTAVA VI.

Miſeremini mei ſaltem vos amici mei.

Concio 1. Filii parentibus defunctis opitulentur. 504.

Concio 2. Parentes filiis defunctis. 520.

Concio 3. Conjuges inter ſe. 542.

Concio 4. Hæredes Teſtatoribus. 559.

Concio 5. Executores piarum voluntatum iiſdem. 578.

Concio 6. Sacerdotes accepto ſtipendio. 596.

Concio 7. Beneficiis affecti ſuis patronis. 605.

Concio 8. Fratres ejuſdem religionis 615.

Digitized by Google

vel ſtimulus ad hoc officium gravitas pœnarum.

OCTAVA VII.

De modo defunctos levandi per indulgentiam Communionis Generalis 771. &c.

OCTAVA VIII.

Omnes notæ prædeſtinationis conveniunt in Patronos defunctorum. 774.

I. Humilitas naſcitur ex pœnarum luſtralium contemplatione. vide librum primum. ferè totus eas tractat.
II. Sitis juſtitiæ, ac ſalutis propriæ ex cura alienæ, 448. & defunctorum pro iis ſollicitudine. 742.
III. Manſuetudo ex conſideratione diuturnitatis Purgatorii. 361.
IV. Miſericordia eſt illorum propria. vide leges miſericordiæ. 470.
V. Luctus intimus ex dolore defunctorum propter noxas conſiderato. 218.
VI. Simplicitas, ſeu animi munditiès ex culparum etiam levium gravibus pœnis. 332.
VII. Amor Divæ Virginis ex ipſius imitatione in juvandis animis. 701.

OCTAVA IX.

Ingens diſcrimen beatos inter, & pios manes.

Concio 1. Beati in Cœlo. Purgatorii locus orco vicinus, & probabiliter continuus. 23. 84.
Concio 2. Beati in patria, pii manes in carcere. 61.
Concio 3. De atrio Cœli. 38. de Purgatorio S. Patricii. 57.
Concio 4. Beati vident, poſſidentque Deum, non defuncti. 93. 108.
Concio 5. Confertur dolor defunctorum cum dolore piorum ex abſentia Dei. 130.
Concio 6. Beati Deum ſummopere amant, hinc dolor defunctorum. 150.
Concio 7. Beati fruuntur gaudio beatifico, non defuncti. 166.
Concio 8. Dote impaſſibilitatis potiuntur Beati, defuncti uruntur. 273. &c.

OCTAVA X.

Fontes lætitiæ pro mortalibus ſunt lacrymarum pro defunctis.

Concio 1. Fons 1. lætitiæ eſt eleëmoſyna, ſatisfactionis Chriſti feraciſſima. 887. cujus neglectus defunctis eſt fons triſtitiæ. 234.
Concio 2. Fons 2. lætitiæ eſt oratio. 913. cujus neglectus defunctis eſt fons triſtitiæ 245.
Concio 3. Fons 3. eſt jejunium. 862. cujus neglectus defunctis eſt fons triſtitiæ. 242.
Concio 4. Fons 4. eſt ſacramentum pœnitentiæ, cujus neglectus defunctis eſt fons triſtitiæ 252.
Concio 5. Fons 5. eſt ſacramentum Euchariſtiæ. 971. cujus neglectus defunctis eſt fons triſtitiæ. 252.
Concio 6. Fons 6. eſt Miſſa. 934. cujus neglectus defunctis eſt fons triſtitiæ. 256.
Concio 7. Fons 7. Indulgentiæ. 991. quarum neglectus defunctis eſt fons triſtitiæ. 259.
Concio 8. Peroratio generalis ad movendos Auditores ut fontes lætitiæ mortalium efficiant fontes lætitiæ defunctorum, hauriendo ex iis aquas ad eorum flammas temperandas.

ARTICULUS IV.

Indiculus formularum petendi Eleëmoſynam pro defunctis quando Concionator pro iis nihil dixit.

I. Poſt egenos civitatis commendatos, etiam atque etiam vitâ functos 1072.
vobis commendo, non ſic tamen ut vos gravari velim: nam ſi quibus aliud non ſuppetit, ſufficiet ex animo dicere huic, vel illi ex veſtris defuncto. *Deus te juvet.*

II. Diverſarum eſtis conditionum, Auditores: fas tamen eſt, & velim ut omnes hodie, ac deinceps ſitis medici: nonnulli è parentibus veſtris, aut amicis ardentiſſimâ febri in Purgatorio laborant. Si placet preces illis, aliáve ſuffragia vel nunc addicite, febrim illorum-

lorum, aut omnino, aut ex parte curabitis.

III. Arbitror vos D. Virgini, aut Divo, cujus feſtus agitur, hodie gratificari cupere. En facilem methodum, date illis, quod maximè deſiderant, animas amicorum, ac devotorum, purgante carcere detentas. Solis votis res peragi poterit.

IV. Hoc die Communionis Generalis, quod benè vertat, Panem Angelorum comediſtis, Auditores, largimini quæſo, parentibus veſtris menſæ illius reliquias: quos eheu! poſſum dicere ab aliquibus tractari pejus catellis, *qui edunt de micis, quæ cadunt de menſa Dominorum ſuorum.* Date, inquam, ſatisfactionem pietatis, quam matutina Communio etiamnum in vobis excitat, & porrò excitabit.

V. En habeo duplicem familiam oppidò pauperem vobis commendandam. Prior eſt N. Poſterior numeroſior eſt, & multò egentior, quàm ſimul cum priore, eademque ſtipe impertiri poteſtis, nempe familiam piorum manium, quam levare licet, ſi eleëmoſynæ priori conceſſæ fructum ſatisfactionis defunctis adſcribatis.

VI. Non memini me magis ex æquo ac bono pauperes commendare, quàm commendem hodie. Quid enim æquius, quàm, ut parentibus veſtris, qui fortunas vobis amplas, aut certè quidquid valetis arte & operâ conceſſerunt, fruſtulum panis, aut nummulum per egenos petentibus largiamini; id igitur eorum nomine efflagito.

VII. Non ſum ſolitus vobis nova nuntiare. Habeo tamen, quæ nefas eſt præterire, ſed de altero mundo. Ubi intelligo multos ex Amicis veſtris infœliciter exulare: & opem veſtram diu noctuque implorare, cùm diu, noctuque perurantur. Quæſo, ne illos inhumaniter derelinquite.

VIII. Attendite, Auditores. En venit in manus meas ſcedula extraordinaria, quæ ſic habet. Fidelium Animæ per miſericordiam Dei, & opem hujus Concionis, requieſcant in pace. Vos igitur ita ex animo dicite, & ut requieſcant porrò efficite.

IX. Benevoli Auditores, ſignifico vobis ex facultate Reverendiſſimi Domini noſtri Jesu Christi Epiſcopi Animarum noſtrarum, & veſtri Paſtoris, atque authoritate ſuprema divini Magiſtratus commendatur vobis egentiſſima pariter, ac numeroſiſſima familia fidelium defunctorum. Quæſo, vel ob commendantium dignitatem, atque in eam familiam amorem, liberalitatem veſtram hac in parte deſiderari non ſinatis.

X. Pauperes, ac miſeri Captivi vehementiſſimè optant, ut eos vobis commendem: lytro opus habent, & eo quidem vobis facili, ſcilicet in veſtris precibus, aliiſque ſuffragiis poſito. Obteſtor vos, ut illud ſimul ſolvatis, & ſimul eorum vincula diſſolvatis. Eadem opera in patriam illos reducetis, ubi abundè invenient quo vos ultra centuplum compenſent.

XI. Multi ſunt pauperum viventium Quæſtores, ac Patroni: perpauci mortuorum. Sinite ut hanc perſonam ego hodie ſuſtineam, & aliquid eleëmoſynæ ac ſolatii à vobis eliciam: cũ in maxima neceſſitate verſentur.

XII. Infauſtum quid accidit, Auditores. Nobiliſſima quædam familia in ſummam egeſtatem, morboſque peſſimos incurrit. familia, inquam filiorum Dei, ac ſponſarum Chriſti ſtatim à morte in horrendum Purgatorii carcerem, procul omni ſolatio, atque auxilio, detruſa eſt. Rogo vos, ut ſi Deum ac Chriſtum ametis, earum miſereamini.

Ad majorem Dei, ac Deiparæ gloriam,
ad honorem Angeli Cuſtodis, &
Defunctorum ſolatium.

INDEX RERUM

Numerus marginalem notat.

A.

ABelis à tempore uſque ad Sancti Jacobi tempora aliqui in Purgatorio detenti ſunt, vel detineri potuerunt. N. 363.
Abrahami miſericordiam Sodomitis petentis caritas imitanda erga defunctos. 431.
Adami fletus centum annorum ob necem Abelis. 146.
Ægros inviſentium exempla imitanda erga defunctos. 482.
Alberti Magni jactura ſcientiæ, jacturæ defunctorum collata. 178.
S. Aleydis ſponte ſuſcepti pro defunctis cruciatus. 873.
Amator defunctorum habet omnes notas prædeſtinationis. 774.
Amatoris defunctorum laus ex liberatione à pœna damni. 643. à pœna ſenſûs. 650. A procuratione gloriæ cœleſtis. 657. Ex illatione præconum Dei in Cœlum. 664. Ex periculo pœnarum, quibus ſe exponit. 678. Qua ratione ſimilis eſt Martyri. 681. Et comparatur cum Moyſe, & Paulo. 685.
Ambroſii à Jesu minimi, amor Jesu. 160.
S. Ambroſii erga Theodoſium Imperatorem defunctum amor. 468.
Amor defunctorum, vide caritas.
Amor beatificus quid? 150.
Amor Dei, quo ardent defuncti, comparatur cum mortalium amore Dei. 113. 114.
Amoris beatifici jactura triſtis ob ejus præſtantiam. 152. ob ejus effectus, quorum primus Ecſtaſis. 154. Alter unio. 156. Tertius liquefactio. 158. Quartus laus Dei. 162.
Angelorum officia in defunctos. 711.
Animæ ſeparatæ nativa dignitas. 63. Supernaturalis excellentia. 65.
Antheæ Lucenſis erga defunctos amor. 468.
Antipater Herodis Infanticidæ filius caſu ſuo animæ purgandæ caſum adumbrat. 213.
Apparitio animæ Bergis S. Winoci. 437.
Arbor vitæ eſt etiam in paradiſo cœleſti. 999. Et in templis. 1004.
Arbores variæ in Paradiſo terreſtri. 1001.
Arbores auriferæ in templis. 1002. omnis generis. 1003.
Archiſodalitas defunctorum. 1058. Hujus, & aliarum indulgentiæ. 1059.
Atrium Cœli ſtatuitur. 38. de illo viſio S. Birgittæ. 44. Revelatio S. Idæ. 45. Viſio B. Magdalenæ Paziæ. 46. Viſio monachi. 47. Revelationes aliæ. 48. Solvuntur objecta. 49.
Atrium Cœli ubi ſit. 50. Non eſt Paradiſus terreſtris. 51. Ejus ordinarius locus. 52. Extraordinarius. 55.
Atrium Cœli cur ita vocetur. 53. Cur velut pratum oſtendatur. 54.
Atrium Cœli fauſtumne, an infauſtum. 56.
Audire Miſſam, quàm utile defunctis. 967.
S. Auguſtini pietas in parentes mortuos. 527. ejus ſenſus de dolorum purgantium gravitate. 288.
Auſtriacæ Domus pietas in defunctos. 948.

B.

BEatifici amoris jactura quàm triſtis. 152. Item beatificæ viſionis 93. &c.
Beatitudines octo conveniunt amatori defunctorum. 774.
S. Begghæ in maritum mortuum pietas. 558.
Beneficia mortuorum excitent nos ad eorum auxilium. 765. 783.
Benincoſæ Virginis ſe pro ſororibus mortuis devoventis ſummi dolores. 443.
S. Bernardi vis animas liberandi. 835.
S. Birgittæ revelatio de atrio Cœli. 44.
S. Birgittæ ſenſus de acrimonia ignis purgantis. 363.
B. Borgiæ pietas in liberos mortuos. 558.
S. Brunonis cura pro mortuis. 544.
Bulla Communionis Generalis. 977.

C.

CAini, & Naami ſtultitia adumbrat ſtultitiam nolentis hac in vita ſatisfacere. 253. 254.
Campanæ pulſandæ pro defunctis. 1050.
Canonici Philippi, Pariſienſis Cancellarii damnatio horrenda. 603.
Canonicorum antiquorum miſeræ mortes. 601.
Canonicorum defunctis fundatoribus ingratorum pœnæ. 601.
Capellani defunctorum hiſtoria. 767.
Captivitas eſt miſera per ſe. 61.
Captivitas defunctorum duriſſima. 62. propter ipſorum dignitatem nativam. 63.

Probè cognitam. 64. Maximè ob ſupernaturalem excellentiam 65. Etiam benè cognitam, & expenſam. 66. Vnde æſtimatur mœror. 67. Maximè quòd libertare priventur ſtatim à morte. 68.

Captivitatis defunctorum locus triſtiſſimus ob profunditatem. 71. 72. Ob tenebras. 73. Ob anguſtias, ſeu alligationem. 78. 79.

Capucini cujuſdam ſenſus de gravitate pœnæ Purgatorii. 305.

R. P. Carafæ Soc. JESU dolor de mortis mort. 133. Ejus erga captivos caritas. 492.

Carceris Purgatorii profunditas. 71. tenebræ 73. anguſtiæ 78. quàm horridus ſit ſi orco contiguus 80. ſi continuus 84.

Carcerum diverſitas 70.

Caritas ad opitulandum defunctis obligat. 449. Probatur ratione 451. 454. Ex verbis Chriſti. 455. Ejus obligationis explanatio moralis, quia Deo conjunctiſſimi. 457. Nam filii. 458. & ſponſæ Chriſti. 459. & fratres, matresúe. 460. & viva ejus membra 461. Imò ipſe Chriſtus. 462. Ejuſdem obligationis aliæ cauſæ, quia ſunt in neceſſitate. 463. probatur ſimilibus. 465.

Caritas ſatisfactiones ſuas defunctis addicentis confertur cum miſericordia corporali, ac ſpirituali. 678. 680. & cum martyrio. 681. & cum devotione Moyſis, & Pauli. 685.

Caritas ſatisfactiones ſuas omnes defunctis addicentis poteſt ad perfectionem brevi perducere. 690.

Caritatis in defunctos utilitates. 731. uſque ad numerum. 825. vide, Utilitates caritatis in defunctos.

Caritatis in defunctos inopia arguitur. 469.

Carmelitanorum mos pro defunctis ſe devovendi. 876.

Caroli Borbonii lemma defunctis applicatum. 413.

S. Caroli Boromæi cura pro mortuis. 946.

Carthuſiani Pater à dæmonibus in Purgatorio torquetur. 356.

Carthuſiani, & Cantipratani pietas in parentes mortuos. 527.

Carthuſiani reprehenſio ob neglecta fratri defuncto promiſſa. 625.

Catharina de Cardona pro defunctis ſe flagellat. 871.

Catharinæ de Cardona pietas in patrem mortuum. 527.

S. Catharinæ Genuenſis ſenſus de acrimonia ignis purgantis. 303.

Catharinæ de Raconis cruciatus pro defunctis. 875.

Catharinæ Ricciæ ſponte ſuſcepti pro defunctis cruciatus. 874.

B. Catharinæ Senenſis ſenſus de acrimonia ignis purgantis. 303.

S. Catharinæ Senenſis pietas in Patrem mortuum. 527. hujus in filiam beneficia. 773.

Celſi cujuſdam ingens probrum, defuncti probrum adumbrat. 223.

D. de Chantal pietas in filium mortuum. 559.

S. Chriſtinæ pro defunctis cruciatus. 324.

S. Chriſtinæ ſenſus de gravitate pœnæ Purgatorii. 304.

Chriſtus in defunctis ardet, & juvatur 462. 502.

Cibandi defuncti. 488.

Claræ Eugeniæ Iſabellæ pietas in maritum mortuum. 558.

Cognitio defunctorum, tormentis minimè turbatur. 109.

Commemorationis defunctorum occaſio. 664.

Commonendi fideles de defunctis. 1051.

Communicandi pro defunctis mos probatur. 976.

Communio prodeſt defunctis. 971. Non ex opere operato. 972. Utilitatis exempla. 974. 975.

Communio Generalis arbor vitæ. 1000. 1004. Patet ex effectis. 1005. Deus eam plantavit. 1006. non Societas JESU. 1007. Idque ipſe indicare viſus eſt. 1008. Non ſine Numine avidè obitur. 1010. aviditatem acuit indulgentia pro defunctis. 1011. & piorum manium adhortatio. 1012. & pietas communicantium. 1013.

Communio Generalis rectè ſic vocatur. 1022.

Communio Generalis ſimilis eſt convivio Aſſueri. 1023.

Communio Generalis quot animas liberet. 1024.

Communio Generalis ſimilis arbori vitæ Paradiſi cœleſtis quoad fœcunditatem. 1026.

Communionis Generalis bulla. 977. tempus. 978. locus. 979. 980. 981. 982. Poteſt eodem tempore, & in urbe, & in pagis celebrari. 984 debet curâ Societatis. 986. in Parochia cum conſenſu Epiſcopi, & Parochi. 987. in loco deſignato. 988. ſint preces ad minimum mediocres. 989. tempus precum. 990.

Communionis Generalis præſtantia ex omnibus ejus adjunctis, ac primùm inſtitutione ejus divina. 994.

Communionis Generalis celebritas per orbem univerſum. 1014. Primùm Romæ, tum per totum orbem. 1015.

Communionis Generalis frequentia. 1021.

Concio-

Concionandum ejus die de defunctis. 1047
Concionum pro defunctis modus. 1066.
Condonatione necis filii, mater eum liberat Purgatorio. 883.
Condonatione injuriarum B. Lucia multos defunctos liberat. 884.
Confraternitas pro defunctis. 1056.
Conjugalis in defunctos amoris exempla. 558. S. Cunegundis. Philippi III. S. Eliſabethæ Luſitanæ. S. Begghæ. Claræ Eugeniæ Iſabellæ. ibidem.
Conjugum in conjuges officia. 542. nominatim in defunctos. 543. aſſeruntur authoritate. ibidem. Et ex natura conjugii. 544. Maximè Chriſtiani. 545. Et mutuis conjugum beneficiis. 546.
Conjugum in conjuges defunctos pietatis partes explendæ. 547. 548. 549. In præbendis lytro. 551. 555. & cibo. 552. & potu. 553.
Conradini ſors, & dura mors cum defunctorum exilio collata. 124.
Contactus ignis purgantis ejus acrimoniam oſtendit. 308.
F. Converſi revelatio de ingenti pœna damni. 144.
Corporis afflictationum uſus antiquiſſimus. 868.
Corvorum eſca liberi parentibus mortuis ingrati. 517.
S. Cunegundis in maritum mortuum pietas. 558.

D.

DÆmones an cruciënt defunctos. 353. Quomodo. 357.
Dæmon ſuſpenſus à S. Gertrude Nivellenſi. 285.
Damnantur multi Sacerdotes ob neglectas Miſſas. 600.
Debita non ſoluta an retardent defunctum in Purgatorio. 592.
Debita ſua vult ſolvi nobilis Eques mortuus. 910.
Debitorum defuncti ſolutio ipſi utilis. 909.
Defuncti juvari poſſunt à vivis ex ſcriptura. 424. ex SS. Patribus. 426. unde ſequitur ſaltem fide humana credendum. 427. Imò & divina. 428. ex ratione. 432. 433. Et hiſtoriis. 435.
Defuncti viſitandi. 481. 482. Et potandi. 483. Et cibandi. 486. Redimendi. 490. Veſtiendi. 493. Hoſpitio excipiendi. 496. Sepeliendi. 499.
Defuncti interſunt Communioni Generali. 1012.
Defuncti gentes vocari poſſunt. 1016.
Defuncti pro vivis impetrant. 743.
Defunctorum adverſarii timeant. 698.
Defunctorum voces ad Angelum Cuſtodem. 422.
Defunctorum numerus per Communionem Generalem liberatorum. 1024.
Defunctorum actio gratiarum pro Communione Generali. 1033.
Defunctorum deſiderium Dei, mortalium deſiderium ſuperat. 115. Et omnem violentiam vincit. 117. Et vires naturæ. 118. quia eſt ſummi boni deſiderium ſummum. 119. quod retardari nequit. 120.
Defunctorum imploratio ſimilis implorationi Solymæ in Threnis Jeremiæ. 186.
Defunctos non juvare communiter eſt tantùm veniale. 448.
Defunctus ipſe reſtituit debita. 911.
Defunctus debitum ſuum indicat. 912.
Dei miſericordia in defunctos. 692.
Deiparæ miſericordia in defunctos. 701.
Deſiderium ſummi boni creat in defunctis ſummam triſtitiam. 108.
Digreſſiones in concione ad defunctos. 1068.
Diſciplinæ defunctis proſunt. 869. eas petit Otto Imperator mortuus ibidem. eas pro defunctis ſubit Petrus Arriaga. 870. Catharina de Cardona. 871. S. Dominicus. 872. ſoror dominicana ibidem.
Diſputatio Theologica de præſtantia donationis ſuarum ſatisfactionum defunctis. 627. 631.
Diuturnam Purgatorii moram an mortales contrahere ſint ſoliti. 392. Improbi, & medii patum ſatisfaciunt. ibidem. rariſſimè rectà in Cœlum eunt. 393. probiſſimi vix hærent in Purgatorio 395.
Diuturniorem pœnam multi in Purgatorio patiuntur, quàm omnes latrones, & Martyres. 410.
Diuturnitas Purgatorii mille annorum. 388.
Diuturnitas Purgatorii ad diem judicii. 389.
Diuturnitas pœnarum Purgatorii ex Scriptura, ubi aliqui à diluvio uſque ad Chriſti mortem puniti dicuntur. 361. Ex Eccleſiæ ſenſu. 366. Ex ratione. 370. mirum ſit, quod unici peccati mortalis pœna non ſit mille annorum. 371.
Diuturnitas pœnarum Sanctorum quanta. 381. Religioſorum vulgarium. 382. 383. quanta mediocrium peccatorum. 384. etiam poſt preces Chriſtinæ 385. diſſolutorum. 386. viri nobilis pœna annorum ſexcentorum. 387. alterius mille annorum. 388. Innocentii III. Papæ uſque ad diem judicii. 389. & aliorum. 390. quibus timendum tam longum Purgatorium. 391.

Diuturnitas Purgatorii parum contrahitur ob levitatem doloris de peccatis. 397. Et amoris in Deum. 398. Et negligentiam in pœnitentia ſacramentali. 399. Et ob alios defectus. 400. 401. maximè quia non exuitur affectus ad peccatum veniale. 402.
Diuturnitatis Purgatorii acerbitas. 407. 408. &c. Quòd minimè juventur, qui diutiùs cruciantur, imò & à ſuis affligantur. 415.
Dolor defunctorum. vide triſtitia.
Doloris naturalis deſcriptio. 130.

E.

ECcleſia ſæcularis eſt, ubi parochi officium exercetur. 985.
Eccleſiæ anniverſaria ſacra probant diuturnitatem Purgatorii. 366. Pœnæ item ab ea imponi ſolitæ. 367. Et maximè indulgentiæ. 368.
Eleëmoſyna eſt efficacior jejunio ad ſatisfaciendum. 891.
Eleëmoſyna tota ſtatim danda, ſi certo defuncto adeſſe velis. 894. ſi toti Purgatorio, danda in cenſum. 895. ſi tibi, ante mortem largienda. 896.
Eleëmoſyna inſignis in defunctos, alere Sacerdotes qui pro ipſis ſacrificent. 904.
Eleëmoſynæ in defunctos pia induſtria. 902.
Eleëmoſynæ genus vitiis defuncti repugnet. 903.
Eleëmoſynæ genus mittere ad alios ſcedulas eorum mortis indices. 905.
Eleëmoſynæ ſpiritualis varium genus defunctis utile. 906.
Eleëmoſynæ in defunctos pulcherrima ratio omnes dare ſuas ſatisfactiones. 908.
Eleëmoſynæ virtus ſatisfaciendi ex Scriptura. 887. Ejus ſimilitudo cum aqua. 888. cum litro captivorum. 889. Cum hoſtia. 890. Cum baptiſmo. 892.
Eleemoſynæ neglectus triſtis defunctis. 238. &c.
S. Eliſabethæ in maritum mortuum pietas. 558.
Epiſtola petitoria pro defunctis. 1046.
Epitaphium militis ex amore commilitonis defuncti mortem obeuntis. 182.
Epitaphium animæ purgandæ. 50[illegible].
Eſau planctus ex jactura primogenitorum cum planctu defunctorum collatus. 195.
Eſuriunt mortui. 486.
Executionis voluntatis ultimæ obligatio. 573. tempus. 574. gravitas obligationis. 575.
Executionis neglectæ indignitas. 576. nominatim ex infidelitate. 577. multiplici. 578. Et malitioſiſſima. 579. ſita in quadam negatione Purgatorii. 580. Ex fraudatione ultimarum voluntatum. 581.
Executor quid in dubio an teſtator ſibi, an alteri mortuo eam prodeſſe volueris. 898. ſit nec ne in gratia dum dat eleemoſynam non refert. 897.
Exempla pœnæ infidorum executorum. 589.

F.

FErdinandi III. Imperatoris cura pro mortuis. 946.
Filiorum in parentes mortuos officia. 503.
Flagelli admiſſio, non perpeſſio confert ad ſatisfactionem. 833. diſcrimen inter utramque. 834. hinc materia ſolatii defunctorum. 835.
Formulæ petendi Eleemoſynam pro defunctis poſt concionem. 1059.
Franciſci à puero Jesu caritas in defunctos 869.
Fraudationis ultimarum voluntatum indignitas. 576. & fusè.
Frigus an cruciet fideles defunctos. 348. 349. &c.
Fundationes piæ in gratiam defunctorum. 899. Caroli Magni. ibidem. aliorum confertim. 900.
Fundationis novum genus. 901.
Fundatoribus vivis, & mortuis quot Miſſas reddat Societas. 611.
Funeris honor negatus ſubinde prodeſt defunctis. 985.

G.

GAudii beatifici jactura triſtis. 166. Ex gaudii cauſis. 167. 169. Et bonis, quibus gaudent Beati. 173. 176. & ſequentibus.
Gerſonis ethopeia matris è Purgatorio filium alloquentis. 526.
Gloriæ æternæ jactura defunctis acerba. 187. propter damni æternitatem. 188. Quomodo fiat hæc iactura. 190. Neglectus gratiarum non ſemper culpabilis. 192. ſed ordinariè. 193. Confertur hæc iactura cum aliis. 195.
Gloriæ maioris iactura turpis ob repudiationem. 198. In qua ineſt ingratitudo. 199. Et pudoris ingentis materia. 200.

Grati

Grati animi exempla erga fundatores. 609.

Gratiæ ſanctificantis rejectio defunctis acerba propter ejus excellentiam. 206. propter ejus effecta. 209. Confertur hæc repulſa cum aliis repulſis Vaſthi Reginæ. 211. cum probro Antipatri. 213. Et S. Hormiſdæ. 214.

Gratiæ ſtatus ad ſatisfactionem neceſſarius. 826. non ad impetrationem 827.

Gratiæ, gloriæque augmentum, merces charitatis in defunctos. 731.

Gratiam defunctis referendi obligatio qualis. 605. Etſi levis multum impellere ſolet. 606. & debet. 607. potiſſimum religioſos. 608.

Gratiarum actualium repulſa defunctis triſtis, quia ſunt voces divinæ. 202. Et benedictiones Dei, & pretium Sanguinis Chriſti. 204.

Gratitudo S. Thereſiæ in Fundatores. 613.

H.

HÆreticorum confutatio circa Purgatorium. 2.

Hæreticorum crudelitas in defunctos. 429.

Hæredes pia legata ſolvere oportet. 559.

Hæredes, qui ea non ſolvunt ſanguiſugæ, & homicidæ. 561. Et perfidi in defunctos. 563. Gravitas illius perfidiæ. 364. maxima. 566.

Hæredis in patrem pii exemplum illuſtre. 572.

Hæredum perfidia, quibus pœnis digna. 568. in hac vita. 569. Et in altera. 570.

S. Helenæ planctus audita Chriſti morte, cum planctu defunctorum collatus. 126.

Hieroſolymæ vaſtatæ fletus cum fletu defuncti collatus. 183.

Hiſtoria ægroti tres Purgatorii dies anno morbi præoptantis diſcutitur. 306.

Honeſtum, & laudabile eſt defunctis opitulari. 627.

S. Hormiſdæ infamia, defuncti infamiam adumbrat. 223.

Hoſpitio excipiendi mortui. 496.

Hugonis Petrapontii Epiſcopi Leodienſis, viri piiſſimi, longum Purgatorium. 414.

I.

IAcob, & Joſeph deſiderium ſepulturæ juxta Meſſiam. 159.

R. P. Jacobi Rhem pietas in defunctos. 35.

Jactura Dei quanti ſit facienda. 100. 102.

S. Idæ revelatio de atrio Cœli. 45.

Jejunii neglectus triſtis defunctis. 242. 243. &c.

Jejunii nomine intellige etiam alias corporis afflictationes. 868. flagellationes. 869. & alias moleſtias. 873.

Jejunium inter ſatisfactoria primum nominatur. 862. cedit tamen eleemoſynæ. 891. nominatimque valet ad defunctos levandos. 863. Ex ſenſu etiam Eccleſiæ. 864. Et exemplis. 865. S. Tettæ. 866. B. Gratiæ. 867.

Jephtiadis dura ſors cum pœna damni collata. 147.

S. Ignatii gratitudo in Fundatores defunctos. 609.

Igne cruciantur defuncti. 264. 265. &c. vero & corporeo. 266. ſulphureo. 271. Bituminoſo. 272.

Ignis noſtratis vis impulſiva. 118.

Ignis qua ratione cruciet defunctos. 273. defuncti igni alligantur. 274. Et uruntur. 277.

Ignis quantopere cruciet defunctos. 282. 283. &c. oſtenditur ex SS. Patribus. 288. Ex Theologis, ac philoſophis. 291. &c.

Ignis Purgatorii vis divinitus augetur. 297. 298. præſertim in culpas mortales. 299.

Ignis Purgatorii varius cruciatus. 301.

Ignis noſter, quo pacto pictus reſpectu purgantis. 302.

Ignis Purgantis acerbitas ex oraculis & oſtentis demonſtratur. 303. 304. &c. Item ex contactu. 308.

Ignis purgantis acerbitas confertur cum morbis. 312. 313. &c. Cum ſuppliciis latronum. 317. 318. Cùm tormentis Martyrum. 321. 322. Cum cruciatibus S. Chriſtinæ mirabilis. 324. & cæteris voluntariis pœnis. 326.

Ildefonſæ de Luna gaudium, quòd mors ipſi inſtaret. 135.

Indignitas parentum ſtipem mortuis liberis negantium. 537.

Indulgentia plena rariſſimè tota obtinetur. 403.

Indulgentia Communionis Generalis ſimilis foliis arboris Indicæ. 1017.

Indulgentiæ vivis conceſſæ non applicandæ defunctis. 991. Non eſt opus ſtatu gratiæ ut defunctis deſtinentur. 992. qui ſolent eas dare defunctis, ipſi certiùs juvantur. 993.

Indulgentiæ ſodalitatis defunctorum. 1059.

Indulgentiæ Communionis Generalis cauſa efficax. 1020.

Indulgentiarum neglectus triſtis defunctis. 259.

Inferni magnitudo. 29.

Ingrati in parentes mortuos liberi lapidandi 520.

Ingrati in parentes mortuos liberi inhumaniores paganis in beſtias mortuas. 524.

Ingratitudinis filiorum in parentes defunctos indignitas. 517. adulteri cenſendi. ibidem. Et digni, quibus oculos vorent corvi. 518. Et hæreditas, & vita ſuſpendio adimatur. 520.
Injuriarum condonatio prodeſt defunctis. 882.
Innocentii Papæ III. Purgatorium uſque ad diem Judicii expenditur. 389.
Inſtinctus an in dandis ſatisfactionibus ſit ſequendus. 858.
Intentio ad ſatisfaciendum pro ſe non eſt neceſſaria. 840. ſed ut proſit defunctis. 841. ſufficit virtualis. 842. vel habitualis. 843.
Intentio ſatisfaciendi pro defunctis, indiſtincta valet. 844.
Intentio qualis requiratur, ut opus defunctis proſit. 849.
Joannæ de S. Catharina, Dominicanæ, flagellatio ſui pro defunctis. 872.
S. Joannæ de Cruce ſenſus de ignis purgantis acrimonia. 303.
Joannis Fernandez Revelatio de gravitate pœnæ damni. 143.
Joannis Fernandez pietas in Patrem mortuum. 527.
Joannis Sancii. refutatio pro parentibus defunctis. 444.
Jonathæ dolor ob condemnationem ad mortem cum dolore defunctorum collatus. 175.
Irenes Imperatricis dura ſors cum pœna damni compoſita. 148.

L.

LAcrymas ſanguineas pro defunctis fundit Liduina. 725.
Latronis pice ardenti illiti quàm triſte ſpectaculum. 421.
Latronum ſupplicia cedunt ſuppliciis defunctorum. 317.
S. Laurentii patientia ſingulis diebus veneris animam purgandam liberat. 886.
Legata pia herædes ſolvere debent. 559.
Legati pii prærogativa. 560.
Lege naturæ obligamur defunctos juvare. 438. 439. Ex caritate nativa. 440. Ex ratione membrorum ejuſdem corporis. 441. Ex omniũ gentium conſenſu. 442. Et aſſenſu Theologorum. 443. ad eam legem obſervandam exhortatio. 447.
Liberalitas Dei in miſericordes. 731.
Libri de defunctis edendi, & legendi. 1045.
S. Liduinæ morbi. 314.
S. Liduinæ ſenſus de gravitate pœnæ Purgatorii. 304.
S. Liduinæ tolerantia pro defunctis. 723.
S. Liduinæ viſiones de Angelorum officiis in defunctos. 723.
Locus Purgatorii ordinarius ſubterraneus. 24. Orco vicinus. 26. non tamen continuus. 27.
Locus extraordinarius varius. 32. Etiam in glacie. 37.
S. Ludovici Franciæ Regis cura pro mortuis. 947.
Ludovici Pii Regis Franciæ Purgatorium, 30. & amplius annorum. 414.
Lutherus Purgatorium agnoſcit, & negat. 5.

M.

B. Magdalenæ Paziæ revelatio de atrio Cœli. 46.
B. Magdalenæ Paziæ deſiderium amoris Chriſti. 153. & 160.
B. Magdalenæ Paziæ ſenſus de ignis purgantis acrimonia. 303.
B. V. Maria quolibet momento juvat defunctos. 708.
Mariæ Stuartæ probra conferuntur cum probris animæ defunctæ. 76.
B. Mariæ Virginis miſericordia in defunctos. 701.
Martyrio cõparatur caritas in defũctos 681.
Martyrum ſupplicia cedunt ſuppliciis defunctorum. 321. tam recentia. 323. quàm antiqua. 321.
Mater quinquennio flet filium mortuum, & è Purgatorio liberat. 541.
Matris lacrymæ immoderatæ filio mortuo nocent. 540.
S. Mechtildis revelatio de gravitate pœnæ damni. 141. 142.
Meriti majoris eſt ſatisfactionem ſuam defunctis applicare, quàm ſibi reſervare. 627. Probatur authoritate. 628. Probatur ratione. 629. Item ab abſurdis contrariæ ſententiæ. 630. Iſtius ſententiæ defenſio R. P. Franciſci Veckeni. 631. Corollaria ex dictis. 632.
Minæ in adverſarios defunctorum. 696.
Miſeratio animarũ ob pœnam damni. 145. 260. &c. habenda ſimilis commiſerationi in Abelem mortuum. 146. Et Jephtiadem. 147. Et Irenem Imperatricẽ, 148.
Miſeratio animarum, quas ob leves culpas ignis urit. 347.
Miſeratione omnium mortalium anima unica digna eſt, 418. Quantâ omnes defunctæ. 419.
Miſerendum defunctorum exemplo Judæorum. 478.
Miſericordia in hac vita regnat. 340. ſemper hac in vita minores ſunt meritis pœnæ. 341 licet graviſſimæ. 342.
Miſericordia eſt quid divinum. 657. maximè in defunctos. 658.
Miſericordia, Dei anima. 692.

Miſericordia Dei in pios manes.ibidem, & ſequentibus.
Miſericordia Deiparæ in defunctos. 701.
Miſericordia Angelorum in defunctos. 711. Ejus exempla. 721.
Miſericordia, vide Amor, Caritas in defunctos.
Miſericordiæ lex ſæpe promulgata. 470.
Miſericordiæ ſpiritualis lege arctiùs obligamur. 471.
Miſericordiæ lex ſpectat defunctos. 472. Probatur ex conditionibus miſericordiæ. 473. 1. quia miſeria defunctorum noſtra cenſeri poteſt. 474. 2. quia eſt præter voluntatem illorum. 475. 3. quia miſeria eorum dignitati repugnat. 477.
Miſericordiæ illius neglectus, culpabilis. 479.
Miſericordiæ corporalis ſingula opera defunctis præſtanda. 481.
Miſſa maximè valet ad ſatisfactionem pro defunctis. 934. Patet exemplo Bernardi liberantis Converſum. 935. Item alium. 936.
Miſſa liberat è Purgatorio Præſidem molhorem. 937.
Miſſa cum numiſmate an licita ſit pro Miſſa in altari privilegiato. 960.
Miſſa cantata quomodo præſtet ſimplici. 962.
Miſſa de Requiem non eſt pro vivo facienda. 965.
Miſſæ R. P. Joſephi Anchietæ multos. è Purgatorio liberant. 938. 939. 940.
Miſſæ Gregorianæ non ſunt præceptæ. 957. Non eſt neceſſe eas ab uno fieri, neque vim habent peculiarem. 958.
Miſſæ quæ defunctis ſint utiliores. 961.
Miſſæ pro defunctis ſtatim fiant. 966.
Miſſæ auditio qualiter proſit defunctis 967. 968.
Miſſæ fructus impetrationis ex opere operato prodeſt defunctis. 969.
Miſſæ neglectus triſtis defunctis. 256. 257. &c.
Miſſæ plurium facierum antiquæ improbantur. 597.
Miſſarum ſtipendii furem detegunt defuncti. 943.
Miſſarum varietas antiqua, quantum ad dies 951. Primo, Tertio, Septimo die pro defunctis factum, 952. Item Trigeſimo, & anniverſario, ſunt & quotidianæ Miſſæ. 953. dies commemorationis defunctorum. 954. Ejus cauſa. 955.
Miſſarum pro defunctis numerus trigeſimus. 956.
Miſſarum diſtinctio ex loco privilegiato. 959.
Miſſas deſiderant defuncti. 941. Multa confertim ejus deſiderii exēpla. ibidē.
Miſſas R. P. Maſtrilli defuncti exoptant. 942.
Miſſas procurandi defunctis cura S. Odilonis. 944. Item Notgeri, & S. Brunonis. ibidem. Item S. Caroli Boromæi. 946. Item S. Ludovici Regis. 947. Item Ferdinandi III. Imperatoris. 948. Item ejus uxoris. 949.
Miſſas ante mortem tibi cura 963.
Miſſas pro defunctis audientium exempla. 970.
Molaris lapidis ex alto ruentis impetus. 117.
Moleſtia operi, ut ſatisfactorium ſit, conjuncta eſſe debet. 830.
Mons pietatis ad ſtipendia Miſſarum. 950.
Morborum numerus. 312. acerbitas. 313. demonſtrata in Liduina. 314. cedit acerbitati ignis Purgatorii. 315.
Mors militis ex triſtitia, & complexu commilironis. 182.
Mortes præ pudore 223.
Mortes ex peccatorum dolore. 227.
Mortificatio defunctis valde prodeſt. 863.

N.

Neceſſitas opis mortuis ferendæ. 430. Abrahami exemplo. 431.
Neglectus eleëmoſynæ triſtis defunctis. 238. &c.
Neglectus jejunii acerbus defunctis. 242. 243. &c.
Neglectus orationis darus defunctis. 245. 246. &c.
Neglectus Sacramentorum triſtis defunctis. 252. 253.
Neglectus Miſſæ defunctos cruciat. 256. 257. &c.
Neglectus indulgentiarum defunctis gravis. 259.
Neglectus miſericordiæ in defunctos culpabilis. 479.
S. Nicolai Tolētini pietas in defunctos. 34.
Notgeri cura pro mortuis. 944.

O.

S. Odilonis cura Miſſas defunctis providendi. 644. an illi debeatur dies commemorationis defunctorum. 664.
Odium dæmonis in defunctos. 86.
Officium defunctorum antiquum. 1040. Illi addicti. 1041. 1042.
Opus ad ſatisfaciendū pro defunctis ſit bonum. 830. Quò melius, eò magis ſatisfacit. 831. ſit voluntarium. 832. Poteſt eſſe præceptum 836. ſit moleſtum. 837.
Opus meritorium eſt ſatisfactorium. 838.

Licet delectet. 839. Non debet deſtinari ad ſatisfaciendum. 840. ut proſit defunctis iis deſtinetur. 841. actuali, vel virtuali intentione. 842. Vel etiam habituali. 843. Indiſtincta deſtinatio non eſt inutilis. 844. Poteſt revocari. 845.

Orandum ſingulis horis pro defunctis. 1048.

Oratio quantum defunctis proſit per impetrationem. 913. Quid impetret. 915. An remiſſionem pœnæ proximè impetret. 916.

Oratio ſatisfacit pro defunctis. 918. & 919.

Oratio pacem defunctis creat. 928. Iiſdem eſt thymiama. 921. Aqua. 922. Eam aquam Sanguis Chriſti ſequitur. 924. Iiſdem eſt ſacrificium. 925. Ejus fructus. 926. In defunctos. 927. Iiſdem eſt clavis cœli. 929. Item lumen. 930. Item nervi, vita. 931. Item prodigioſa liberatrix. 932. 933.

Oratio perpetua pro defunctis. 1056. Ad honorem perpetuæ Paſſionis Chriſti. ibidem.

Orationes pro defunctis variæ. 1039.

Orationis neglectus triſtis defunctis. 245. 246. &c.

Otto Imperator mortuus flagellationes pro ſe petit. 869.

P.

S. Pachomius monachum funeris honore privat, ut liberet Purgatorio. 885.

Paradiſi terreſtris arbores, quando fructus proferrent. 1025.

Paradiſi Cœleſtis arbor vitæ, quando fructus proferat. 1026.

Parentes inter, quibus potiùs ſuffrageris. 851. An iis ſubinde amici præferendi. 852. In dubio ſuffragandum ſub conditione 853. Vel quibus Deus novit me magis obligari. 854.

Parentes liberis defunctis opem debent lege propria. 529. 530. Nominatim alimenta. 531. Veſtes. 533. Domicilium. ibidem. Pharmaca & curam valetudinis. 534. Et doctrinam. 535. & vitæ genus honeſtum. 536.

Parentibus defunctis quid debeant filii. 503. Ingratitudinis in eos indignitas. 517. obligatio in eoſdem ob beneficia ſupernaturalia. 521. Non violanda. 524.

Parentum indignitas ſtipem liberis defunctis negantium. 537.

Parentum in liberos defunctos piorum exempla. 538. B. Borgiæ ibidem. D. Chantal. 539.

Parentum nimius amor Purgatorio caſtigatur. 872.

Participationis meritorum fructus. 943.

Paſſideæ pietas in Patrem mortuum 527.

Patientia adverſorum defunctos levat. 878.

Patientia eſt deſponſio cum ſponſo cœleſti. 879.

Patientia S. Laurentii animam unam ſingulis diebus veneris Purgatorio eximit. 880.

Patientia pauperculæ monachum liberat à Purgatorio. 881.

Patres in limbo cur non multum crucientur. 129.

Patriæ amor Sertorii Ducis. 159.

S. Patricii Purgatorium. 57. 58 59. &c.

Pauciſſimi Purgatorii immunes. 336.

Peccantium mortalium fatuitas, quod contemnant purgatorium. 319. deflenda magis quàm Jeroſolymæ excidium. 331.

Peccata leviſſima ſolâ pœnâ damni plectuntur. 332. tamen venialia aliqua pœnâ Ignis cruciantur. 333. 334. 335. 336. etiam levia 337. & ſubinde leviſſima in ſpeciem. 338. etiam poſtquam Diva Virgo morienti adfuit. 339.

Peccati macula defunctis acerba ob Dei notitiam majorem. 215. 216. ob Dei amorem. 217. quia Dei injuria eſt graviſſimum malum. 218. maximè mortifera. 220. Confertur cum pudore mortalium. 224. Patet exemplo converſi defuncti. 228.

Peccati proprietates, & effecta triſtia defunctis. 229. 230. 231. &c.

Peccato mortali condonato quævis ejus pœna brevis. 370. non eſt longior pœna omnium venialium. 372.

Peccator defunctis veniam poteſt obtinere. 828. ſed multò certiùs, ac pleniùs liber à mortali. 829.

Peregrinatio ad S. Levini pro defunctis. 1038.

Peregrinationes Deo gratæ. 1034. ad ſatiſfaciendum utiles. 1035. Confirmatur hiſtoriis. 1036. 1037.

Peregrini ſumus. 496.

Petrus Arriaga Soc. Jeſu pro defunctis ſe flagellat. 870.

Philippi III. Hiſpaniarum Regis in uxorem mortuam pietas. 558.

Pietas quid? 503.

Pietas impendenda parentibus defunctis. ratio Theologica. 504. moralis, quia parentes liberis dant eſſe. 505. 506. 507. 508. deinde propter alia naturalia & ſupernaturalia beneficia. 511. 512. 513. &c. Ingratitudinis in defunctos parentes indignitas. 517

Pietas paganorum in parentes mortuos. 510.

Pietatis

Pietatis filiorum in parentes defunctos exempla 527. Dionyſii Carthuſiani, Catipratani, Suſonis, Fernandii. ibidem.
Pietatis fœminarum in parentes defunctos exempla. 528. B. Herculæ, S. Catharinæ Senenſis, Paſſideæ, Catharinæ de Gardona. ibidem.
Platanus quædam Regi Xerxi mirè adamata. 1027.
Pœna damni aliquando ſola luenda reſtat. 38. 39. Theologica ratio aſſerendi. 40. Ratio moralis 43. multæ revelationes, & viſiones id probant. 44. 45. &c.
Pœna damni quæ includat. 92. Certum eſt purgandas animas Deum non videre. 93.
Pœna damni. vide triſtitia defunctorum.
Pœna damni cujuſdam Comitis. 141. multarum animarum oſtenſa Melchtildi. 142. alicujus Jeſuitæ. 143. Fratris converſi. 144.
Pœnâ damni eximēs defunctos alter Moyſes. 643. alter Cyrus. 646.
Pœna ſenſus, vide ignis.
Pœna ſenſus eximens defunctos ſuperat omnem miſericordiam corporalem. 651. ſimilis Angelo, Lotho, & Deo tres pueros è fornace Babylonica eruenti. 655. 656.
Pœnæ damni prior cauſa, retardatio poſſeſſionis Dei. 95. Quid Dei poſſeſſio. ibidem. quanti ejus jactura ſit facienda. 100.
Pœnæ damni gravitas generatim oſtenditur. 121. Item ſpeciatim ex ratione peregrini. 122. Ex dignitate filiorum Dei. 123. Et hæredum Cœli. 124. Et ſponſarum Chriſti. 125. omnem ſuperat mœrorem. 126.
Pœnæ quælibet voluntariæ mortalium cedunt purgantibus. 326.
Pœnæ hujus vitæ confirmant gravitatem pœnarum alterius. 340. ſemper ſunt minores meritis. 341. Licet ob leves culpas graviſſimæ. 342.
Pœnæ peccati originalis diuturnitatem purgantium comprobant. 362.
Pœnæ damni exemptio quantâ laude digna. 643.
Pœnæ ſenſus exemptio quàm laudabilis. 650.
Poſſeſſio Dei quid ſit. 95. quanti æſtimanda. 100. Quid pro ea ferendum. 101. quanti ejus jactura ſit facienda. 102. 105. Cùm ſit privatio Dei. 104.
Potandi defuncti. 483.
Prædeſtinationis notæ omnes in amatore defunctorum. 774.
Probrorum condonatio prodeſt defunctis. 882.
Pſalmi pœnitentiales valent ad placandum Deum. 1043.
Pſalmi *De profundis* defunctis applicati paraphraſis. 1044.
Pudor defunctorum ex peccati macula. 221. &c.
Purgatorii tres hoſtes, mundus, caro, dæmon. n. 1. his hæreſis militat. n. 2.
Purgatorii locus ſubter terram. 24. 25. orco vicinus. 26. non continuus. 27. Ejus à nobis diſtantia. 28.
Purgatorii loca extraordinaria. 30. non omnino certa. 31. Ad rupem quamdam juxta mare Siculum. 32. Ad Piſas. 34: Ingolſtadii, & in Braſilia. 35. apud Wormatiam. 36. In glacie. 37.
Purgatorii pœnas petens ante mortem, quàm dirè cruciatus. 421.
Purgatorium eſſe probatur è Scriptura. 3. 10. Ex Eccleſiæ ſenſu 8. 9. Ex Sanctis Patribus. 11. Græcis. 12. Latinis. 13. rationibus. Ut leves noxæ hic impunitæ caſtigentur. 18. Ut graviorum pœna hic non remiſſa exigatur. 19. In quo non fit Chriſto injuria. 20. Quia negato Purgatorio tollitur juſtitia, & providentia Dei. 21.
Purgatorium S. Patricii. 57. refutatur generatim. 59. refutatur ſigillatim. 60.
Purgatorium an in Reſurrectione Chriſti, aut Aſſumptione Divæ Virginis ſit exhauſtum. 365.

Q.

Querimonia de ingratitudine liberorum in parentes mortuos. 516.
Querimonia de parentibus prolis mortuæ immemoribus. 557.
Querimonia de hæredibus ingratis. 161.
Querimonia de Executoribus infidis, 576.
Querimonia de iis qui religioſos fratres defunctos negligunt. 617.

R.

Redimendi defuncti. 490.
Religionis encomia, unde obligatio Miſſarum pro defunctis eruitur. 617.
Religioſorum diuturnitas Purgatorii. 381. 382.
Religioſorum eiuſdem ordinis obligatio ad Miſſas pro fratribus ſolvendas. 615. In negligentes inſectatio. 617.
Repulſæ Vaſthi infamia confertur cum infamia animæ ex altiori gratiæ gradu dejectæ. 212.
Revelationes de gravitate pœnæ damni. 44.
Revelationes SS. de gravitate pœnæ ſenſus. 303. 304.

Roma peregrinis mater. 498.

S.

SAcerdotes pauperes alendi ut ſacrificent pro defunctis. 1052.
Sacerdotes multi cur damnentur. 600.
Sacerdotum obligatio ad Miſſas accepto ſtipendio. 595. Et brevi quidem faciendas. 596.
Sacramentorum neglectus triſtis defunctis 252. 253 &c.
Salomon an ad uſque hæc tempora in Purgatorio. 364.
Samueti Regis dolor cum dolore defunctorum collatus. 195.
Sanctioribus defunctis an potius ſuffragandum. 861.
Sanctorum Communio purgatorium aſſerit. 432.
Satisfaciendi pro defunctis tempus. 846. 847.
Satisfactionem defunctis applicare majoris meriti eſt, quàm ſibi reſervare. 627. 628 629. 630. 631. Ex dictis corollaria 632.
Satisfactiones omnes dantium defunctis exempla. 810.
Satisfactiones omnes ſuas dare defunctis, pulcherrima eleemoſyna. 908.
Satisfactiones præteritæ quomodo dentur defunctis. 848.
Satisfactiones iis dentur, quibus obligaris. 849. Primùm ex juſtitia. 850. tum ex pietate. ibidem. & 851. ordo inter parentes. 85. Quid de aliis dicendum. 852. In dubio ſuffragandum ſub conditione. 853.
Satisfactiones ſuas defunctis addicentis laus ex beneficio liberationis à pœna damni. 642. 643. Et à pœna ſenſus. 650.
Satisfactiones iis dandæ, quibus Deus novit me obligari 854. qui dantis intentionem benignè interpretatur. 855. Præcipuæ præcipuis aſſignandæ. 857. an ſequendus inſtinctus. 858. uni magis proſunt, quàm multis. 859. Suffragandúmne multis potiùs, quàm uni. 860. An ſanctioribus potiùs quàm aliis. 861.
Satisfactiones ſuas addicentis laus ex natura ſatisfactionis. 633. quòd ſatisfactio à gratia procedat. 636. Et ex opere ſupernaturali. 637.
Satisfactiones ſuas defunctis addicentis laus eximia ex procuratione gloriæ cœleſtis 657. ex illatione præconum Dei in cœlum. 664. Ex periculo pœnarum, quibus ſe exponit. 678. qua ratione comparatur Martyri. 681. Et Moyſi, ac Paulo. 685.
Satisfactionis neglectus in largienda ſtipe triſtis defunctis. 238. 240. 241. In jejunio non ſervando. 242. &c. In oratione 245. 246. &c.
Satisfactorium opus ſit bonum. 830. quò melius, eò aptius. 831. Poteſt eſſe præceptum. 836. ſit moleſtum. 837. ſit voluntarium. 832. Per ſe eſt ſatisfactorium pro re. 840. ut proſit defunctis iis deſtinetur. 841. ſaltem virtuali. 842. vel etiam habituali intentione. 843. Indiſtincta intentio valet. 844. Poteſt revocari. 845.
Securitas ſalutis, merces caritatis in defunctos. 740.
Senſus unuſquiſque an proprio tormento afficiatur in Purgatorio. 352.
Sepeliendi defuncti. 499.
Sepulchrum animæ purgandæ, cor Chriſti. 500.
Sepultura animæ purgandæ. 499.
R. P. Silveriæ negotiario ſpiritualis. 239.
Sinenſium juſta. 442.
Sitis, quantum malum. 483.
Sitiunt vehementer defuncti. 484.
Societas Jesu quid causâ defunctorum egerit. in Epiſtola dedicatoria.
Societas Jesu Communionem Generalem continuet. 1028. quia obligatur ut Chriſti acies. 1029. Ut mater animarum. 1030. Et ordo quidem Angelorum Cuſtodum. 1031. quid inde ſperandum. 1032.
Sodalitates in gratiam defunctorum. 1057.
Sodalium defunctorum elogium ex nomine ſodalis. 1060. confratris. 1061. ex comparatione cum primis Diaconis. 1062. Cum Legatis. 1064. Cum Patronis. 1065.
Soſæ captivitas cum defunctorum calamitate collata. 122.
Spes Cœli dolorem defunctorum parum minuit. 127.
Spes brevis, aut nullius Purgatorii, ſi omnes ſatisfactiones des mortuis. 810.
Sponſæ S. Alexii planctus cum defunctorum planctu collatus. 126.
Status gratiæ ad ſatisfactionem neceſſarius. 826, non ad impetrationem. 827.
Stipendia plura pro una Miſſa accipere nefas. 598.
Stipendii Miſſarum furem detegunt defuncti. 943.
Supplicatio pro Communione Generali. 1019.
B. Suſonis pietas in matrem mortuam. 527.

Index Rerum.

T.

Templum eſt Cœlum. 995. Templum eſt Paradiſus. 1000. In eo arbor vitæ, Euchariſtia. 1004. 1009. Deus immortalitatem 998. 1005. Deus eam plantavit. 1006. Idque indicare viſus eſt. 1008.

Temporalia bona procurat pietas in defunctos. 783.

Tempus ſatisfaciendi, tempus vitæ. 239.

Tenebræ Purgatorii quomodo cruciant. 73. 74.

S. Tereſiæ dolor de mortis mora. 133.

S. Tereſiæ gratitudo in Fundatores defunctos. 613.

Teſtator in dubio an ſibi, an alteri ſtipem datam prodeſſe voluerit, cenſendum eſt ſibi voluiſſe. 898.

S. Terra jejunat pro defunctis. 866.

Triſtitia defunctorum ex jactura viſionis beatificæ. 106. 107. Propter illius deſiderium ingens. 108. quod patet ex eorum cognitione ſummi boni. 109. quæ tormentis minimè turbatur. 110. & ſecuritate ſalutis. 111. & Numinis amore. 112.

Triſtitia ex jactura viſionis beatificæ confertur cum triſtitia mortalium ex abſentia Dei. 130. 132. 133. 136.

Triſtitia eadem confertur cum mœrore Divæ Virginis. 137. 138. 139. 140.

Triſtitia eadem dictis & oſtentis comprobatur. 141.

Triſtitia ex jactura amoris beatifici. 150. & ſequentibus.

Triſtitia ex jactura gaudii beatifici. 166. 167. &c. confertur cum mœrore Jacob. 170. Et mœroribus improborum. 171. Et proborum. 172. cum mœrore militis mortui ex nece commilitonis. 182.

Triſtitia defunctorum ob jacturam Dei confertur cum mœrore Solymæ in Threnis Jeremiæ. 183.

Triſtitiæ illius cauſa prior. 134. Poſterior 135.

Tunquinenſium juſta. 442.

V.

Venialia ſingula pœnæ morâ digna ſūt. 373. ſub mortem quot ſint. 375. Et quàm diuturnæ illorum pœnæ. 376.

Veniorum vis. 118.

Vermis conſcientiæ in Purgatorio crudeliſſimus. 144.

S. Veronicæ ſenſus de acrimonia ignis Purgatorii. 308.

Veſtiendi defuncti. 493.

Viſio Dei. vide Poſſeſſio.

Viſio Dei eſt expreſſa illius imago. 103.

Viſiones diverſorum de Atrio cœli. 44. &c.

Viſitandi defuncti. 481.

Vitæ hujus pœnis confirmatur acerbitas pœnarum alterius. 340. 341. 342.

Vitæ anteactæ opera jam defunctis applicari non poſſunt. 846.

Vltimarum voluntatum fraudatores injuſti. 576. Infideles. 577. &c. contra eos clamant defuncti. 583. & exaudiuntur. 584.

Vltimarum voluntatum fraudatores homicidæ pauperum. 583. In eos minæ. 587. Et pœnarum exempla. 589. 590. 591.

Uni magis prodeſt ſuffragium, quàm multis. 859. An uni potius dandum quàm multis. 560.

Utilitates charitatis in defunctos. 731. Gratiæ, gloriæque augmentum ex ea profectum. ibidem. &. 733. &c. ſecuritas ſalutis. 740. Procuratio commodorum temporalium. 783. ſolida ſpes Purgatorium brevi evadendi. 804.

FINIS.

ERRATA PRÆCIPVA.

Numero maginali. 13. linea. 25. *Valenſe.* lege *Vaſenſe.*
N. 26. linea 23. *infauſtiſſimus*, præpone, &.
N. 40. l. 7. *verum.* lege *reum.*
N. 83. l. 11. *Oratio.* l. *oratione.*
N. 125. l. 8. *conjugii.* l. *conjugiiq;.*
N. 127. l. 25. *exigne.* l. *ex igne.*
N. 187. l. *prabet.* l. *habet.*
N. 240. l. 5. à fine. *licet.* l. *loco.*
N. 248. l. 6. *quæ.* l. *quas.*
N. 160. l. 2. adde *hac.*
N. 267. l. 25. *tandem.* l. *tamen.*
N. 297. Gregorius. l. Georgius.
N. 300. l. 3. *quo.* l. *de quo.*
N. 303 l. 29. *Senenſis.* l. *Genuenſis.*
N. 304. l. 25. l. *culpatiorem.* l. *cultiorem.*
N. 311. l. 26. *Dora.* l. *Doria.*
N. 437. l. 30. *homini.* l. *hominis.*
N. 447. l. 5. *conſtat.* l. *conſtet.*
N. 480. l. 30 *dicimur.* l. *decumani.*
N. 514. l. 25. *hic.* l. *hæc.*
N. 610. *fide.* l. *cum fide.*
N. 644. l. 24 *fortona.* l. *cortona.*
N. 660. *famur.* l. *Sanur.*
N. 517. l. 11. *vero.* l. *ego vero.*
N. 680. l. 5. *hic.* l. *hac.*
N. 732. l. 27. *Syranus.* l. *Lyranus.*
N. 743. l. 8. *conſequi.* l. *conſequitur.*
N. 761. l. 12 *effunditur.* l. *effundatur.*
N. 817. l. 3. *in motibus.* adde *ſecundo primò.*
N. 814. l. 8. *mille.* l. *centum.*
N. eodem l. 13. à fine *jejunile.* l. *jejunus.*
N. 816. l. 12. *eat.* l. *eas.*
N. 898. l. 6. *deſtinato* l. *ſi deſtinato.*
N. 1065. l. 6. à fine. *damnatur.* l. *dominatur.*
Dom. 1. adventus Conc. 2. *ferro.* l. *fere.*

Digitized by Google

5-3-7